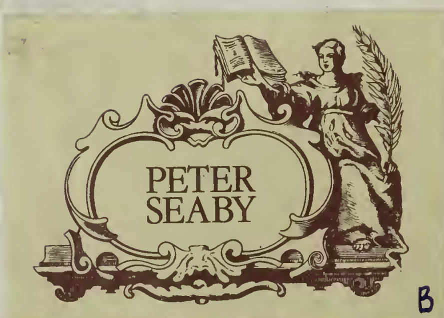

J. Sharp D.D. Preb.
of Durham. Arch
Deacon of North

PETER
SEABY
B

Digitized by the Internet Archive
in 2016

https://archive.org/details/ezechielisspanhe01span

EZECHIEL SPANHEMIUS SERENISSIMO ELECTORI PALATINO
A CONSILIIS STATUS ET P.T. IN TRACTU INFERIORIS RHENI RESIDENS.

Viva pollicitus sub imagine reddere pictor
Quod priſcæ Veneris Roma, quod Atthis habet:
Promissam nec dextra fidem miranda fefellit.
Hic qui Spanhemium cernis, utramque vides.

Nicolaus Heinſius Dan. fil.

EZECHIELIS SPANHEMII

DISSERTATIONES

DE

PRAESTANTIA

ET USU

NUMISMATUM

ANTIQUORUM.

EDITIO SECUNDA,

Priori longe auctior, & variorum Numiſmatum iconibus illuſtrata.

AMSTELODAMI,
Apud DANIELEM ELSEVIRIUM.
cIↃ IↃc LXXI.

COSMO III
ETRURIÆ
MAGNO DUCI
OPTIMO PRINCIPI
LITTERARUM PATRONO

EZECHIEL SPANHEMIUS.

COgitanti mihi jam olim, quæ divinitus data ſint, ad perpolienda interiorum litterarum ſtudia, duo continuo occurrebant, quorum alterum voluntatis, alterum fortunæ videbatur. Primum equidem, ut peracri ingenio & ſtudio flagranti homines, ad revocandam oblitteratam aut prope evaneſcentem, injuria temporum an poſterorum incuria, antiquitatis memoriam, parem animi propenſionem ac diligentiam conferrent. Alterum, ut iidem in ſtatores ac patronos optimarum artium inci-

 cide-

ciderent, qui non modo Reipubl., ſed doctrinarum inſuper ac litterarum procuratione feliciter ſuſcepta, idoneis adminiculis inſtructos, in tanti boni poſſeſſionem mitterent. Etenim quum obviis non ſolum, ſed abditis præterea è fontibus haurienda ſit omnis illa ſapientiæ veterum ubertas ac præſtantia, nequidquam ſane aderit egregia & incenſa ſtudio etiam incredibili voluntas, ni ſimul ad fontes ipſos, unde illæ manant, adeundi copia & facultas ſubſequatur. Adeo ut dum vel deſunt frequenter litteris ingenia, aut ingeniis patroni, minus mirum videatur, curſum illum, quo ferri eadem ſtudia videbantur, ſubinde retardatum; aut multa etiamnum ſupereſſe, unde ille aliquando incitari propius ad metam poſſit. Quamquam nec diſſimulare liceat, quanta vel noſtra memoria in omni diſciplinarum genere acceſſio facta ſit; ſive eam reputemus, quæ ſaluti corporis ac integritati conſulit; ſeu quæ ſtructuram ejuſdem ac artificium rimatur; aut quæ oculorum aciem, intentam illam nec caligantem, ad ſidera convertit; aut quam non adeo Deæ Telluris, quam Veritatis canonem, & initiandi occultis quibuſque myſteriis ducem ac magiſtram dixeris; aut denique quæ tota in perſcrutandis penitius naturæ arcanis, earumque cauſſis & rationibus verſatur; dum adſunt etiamnum, bono litterarum ac ſcientiarum fato, qui commoda præbeant, juvent opibus, exem-

plo

plo excitent; qui nullum deeſſe vel præſidium vel ornamentum patiuntur. Quo in genere ornandarum artium, ea quæ ex variis artibus ac diſciplinis collecta, vulgo uno eruditionis nomine appellatur; qua omnis antiquitatis memoria, omnis jucunditas ſtudiorum ac elegantia continentur, vel præcipuam in ſe curam & cogitationem haud immerito convertit. Nam quum pœne infinita ſit copia & varietas ſubſidiorum, ex quibus illa comprehenſio tot rerum abſtruſarum ac ſimul ſcitu digniſſimarum paratur, quis non videt rem haud immenſi ſolum laboris, ac inexhauſtæ diligentiæ, ſed ſingularis præterea felicitatis ſuſcipere, qui hujus nominis menſuram implere pro dignitate cogitat? Unde mihi quidem nulli ſatis eruditi videntur, quibus non jam noſtra, juxta Tullium, ſed antiqua illa ignota ſunt; ſeu ea jam felix aliorum ſolertia detexerit; ſeu nondum è ſuperiorum temporum caligine ac tenebris emerſerint. Adeo ut qui arctioribus finibus eruditionis nomen circumſcribunt; qui illam tam amplam & late patentem doctrinæ ac elegantiæ veterum ſupellectilem, velut in medio poſitam, ac jam totam è priſcis ruderibus ac monumentis erutam putant, nihil hic aliud quam ſuam inopiam ac inſcitiam prodant. Longe cautius itaque ac ſapienter meo judicio faciunt, qui in viam illam ſemel ingreſſi, quæ ad arcem doctrinæ ac eruditionis tendit, omnia quibus prodita in hoc gene-

re veterum induſtria, præſidia ac adjumenta ſtudioſe conquirunt; ac modo ad Lapides & Saxa, ſed ut viæ indices, non vero ut ad ſcopulos adhæreſcunt; modo vetuſti Æris, Argenti, Auri defoſſas etiamnum opes, velut ad Metalla, ſed quam cupide ac jucunde damnati, perſcrutantur; modo jam congeſtos multorum annorum ſpatio ac ſumptu, ſed adhuc reconditos id genus Theſauros, ad illuſtrandas ornandaſque litteras, large liberaliterque conferunt. In quo equidem propoſito, arduo juxta & laudabili, ne continuo deficiant, facit omnino eximia & plane ſingularis eorum beneficentia, qui fovendis ingeniis & locupletandis bonis artibus nati, ſe viæ duces, etſi multis obſtructæ difficultatibus præbent; ac non modo plauſu eos & cohortatione excitant, ſed inſuper gratia, opibus, & patrocinio, ad optatam metam alacres & incolumes perducunt. Cujus vero gentis hæc laus potior, quam Tuæ, PRINCEPS OPTIME (patieris enim, ut eodem titulo Te compellem, quo maximum fortunatiſſimumque Cæſarem ſua ac poſtera ætas, & ea, quam hoc opere celebramus, memoria coluit) quæ licet decoribus aliis ac ornamentis largiter ſane adfluens, tamen hanc laudem, quæ à reſtitutis vel ornatis litteris petitur, ut peculium ſuum, ut lautiſſimum idemque maxime dilectum patrimonium, ſuo quodam jure ſibi vindicat. Quis enim adeo in intima barbaria conſenuit,

nuit, ut neſciat hanc unam eſſe gentem MEDICEAM, quæ Majorum noſtrorum memoria, profugas & egentes Muſas, domum feliciter deduxit; neque ut hoſpites ſolum tecto decoro non minus quam ſplendido, ſed velut ab antiquo familiares, in intimum contubernium & curarum levamentum continuo accepit, immo imperii in parte eaque non infima, neque vero id dementer aut improvide, collocavit. Errabant ſcilicet miſeræ ac nudæ virgines, patriis laribus pulſæ ab inimica gente & barbara, multiſque inde jactatæ littoribus, donec Italiam & in ea Etruriam juſſæ divinitus capeſſere, ad Arni Tui ripam ſecundo curſu appellerent; ubi ſedem fortunarum ſuarum, ubi tabernaculum vitæ conſtituerent; ubi tandem CUSTODES AC NUTRITORES DEOS nactæ, non lucem modo ac alimenta, ſed decus in poſterum & ſplendorem omnem recuperarent. Quod admirandum beneficium quoties animo reputo, toties occurrit auctor divini hujus conſilii, gentilis Tuus, immo aſtrum illud Tuæ gentis ſplendidiſſimum, LAURENTIUS MEDICES, nullis tacendum ſæculis, quod omnia ſæcula immortalibus meritis ſibi devinxit, nomen. Cum quo viro vel Heroë (quid enim illi ad Heroïs fortunam aut virtutem defuit?) quem ex antiquis conferam, qui vel in Reipubl. procuratione omnes implerit numeros optimi regendæ civitatis ducis; aut in doctrina-

rum ac optimarum artium ſtudiis, auctoritate ac patrocinio magis eluxerit, haud equidem reperio. Si enim Conditores & Conſervatores urbium, aut Artium inventores ac patronos, ut dignos ſempiterna hominum memoria, divinis honoribus colendos ſibi antiquitas credidit; quis illo Heroë, ſi utramque laudem ſpectes, immortali gloria, & ÆTERNA ſæculorum MEMORIA, ſæpe hoc ære expreſſa, dignior? Ut mittam patriam eo moderante conſtitutam ſapienter, & temperatam præclaris legibus ac inſtitutis; aut pacatam ejus conſiliis & auctoritate Italiam; nonne ejus auſpiciis deducta illa nova Græcorum Colonia, quæ Reſurgentes in Italia Athenas condidit? quæ propagatis mox trans Alpes finibus, humanitatem omnem ſtudiorum & ingenii cultum, depulſis ignorantiæ ac inſcitiæ tenebris, in Orbem quaſi poſtliminio reduxit? Quis alius proinde (ut hoc mihi rurſus ex hac priſci æris uſura mutuari liceat) non ſolum URBIS SUÆ, aut vero ITALIÆ, ſed etiam Græciæ ſeu ACHAIÆ, meliori quam Hadrianus aut Maxentius titulo, RESTITUTOR vel CONSERVATOR audiet? quis juxta Severum, ſed quam Severo humanior! FUNDATOR non PACIS duntaxat, ſed artium ac diſciplinarum, quibus Pacis commoda effloreſcunt? quis cum Pio, AMPLIATOR non modo CIVIUM, ſed omnium paſſim liberalium ingeniorum? quis deni-

denique, quod Honorio tribuit eadem memoria, TRIUMFATOR GENTIUM, ſeu rectius, mentium BARBARARUM dici meruit? Quando vel major aut jucundior illuxit, poſt longam tot ſæculorum noctem, poſt ſævas etiam tempeſtates, poſt illuviem ac ſordes ſuperiorum ætatum, FELICITAS & LÆTITIA TEMPORUM; BEATA TRANQUILLITAS; NOVUM SÆCULUM, immo GLORIA ET REPARATIO TEMPORUM? & quam juſtius ejus imaginem ornaret illa publici gaudii ſignificatio, PRINCIPIS PROVIDENTISSIMI SAPIENTIA; aut unius nominis commutatione, GLORIA SÆCULI VIRTUS LAURENTII? Quamquam quis uberiorem fructum divinæ illius beneficentiæ ac virtutis tulit, liberis ac gentilibus, vel ſummo rerum imperio potitis; vel ditionum amplitudine, opibus, potentia, adfinitatibus, honoribus, auctoritate, prudentia, ſummam inter homines gloriam & felicitatem conſequutis? Quotam proinde partem laudis, quam & vivus obtinuit, & poſt funera à grata poſteritate meruit, Etruſcus ille Auguſti familiaris vel adeptus eſt jam olim, vel commeruit? Sed contineo me in celebrandis ejus laudibus, quas præclara illa, quæ in gloriam temporum ac litterarum decus, fovit & aluit quondam ingenia, æternitati ſcriptorum ſuorum dudum conſecrarunt. In ea ſolum conquieſcam, quæ hujus loci quodammodo

pro-

propria, & qua factum, ut eodem illo ſtudio incenſus, quo in reſtituendis litteris ac reparanda vetuſtatis memoria, flagrabat incredibili, ſuam in conquirendis per Orbem Terrarum antiquis Nummis, celebratam jam in hoc ipſo opere, & adſertam luculenter à domeſticis juxta ac peregrinis teſtibus, induſtriam ac liberalitatem convertit. Ille ille Princeps fuit, qui ſe vindicem neglectæ hujus aut ignotæ vetuſtatis tulit; qui ſe priſcæ illius MONETÆ, neque vero unius gentis aut memoriæ, ad inſtar maximorum quondam Cæſarum, RESTITUTOREM profeſſus, inhiare reconditis opibus, præclarum, nec in vulgari laude poſitum cenſuit. Hinc ut optimorum & antiquiſſimorum codicum, ſic Auri, Argenti, Æris veterum ſignati immenſa vis & copia ab eo cupide collecta; & deinceps ejus exemplo excitati, vel auctoritate commoti, viri ſuarum quique civitatum vel nationum principes, aut elegantiæ fama conſpicui, qui geminam ſupellectilem, prout tempora aut facultates ferebant, delectatione vel reverentia antiquitatis, aut ad decus & ornamenta ſuorum temporum, ſtudioſe compararent. Adeo ut ex qua olim provincia, ornamenta dignitatis & inſignia ſummi honoris ac imperii, urbs gentium domina mutuata primum legitur; ex eadem rurſus, monumenta priſci Romanorum ſplendoris & gloriæ, ab interitu ac oblivione tandem aliquando vindicata

dicata reperias. Quum autem non adeo Tuorum popularium, quam propria ſit & peculiaris hæc laus Tuæ gentis, & quaſi per manus tradita à majoribus hæreditas, cuinam alii quam Tibi inſcribi debuit hic liber, qui illius æris commendatione defungitur? Quamquam & alia ſunt adhuc propiora, neque magis in rem præſentem, quæ me ad publicam hujus officii & gratæ mentis ſignificationem, mira quadam conſenſione impellebant. Ac præ cæteris quidem poſſem memorare, natam mihi quodammodo primam ponendæ in hoc argumento opere fiduciam, ex quo verſare licuit Gazam Tuam, omni hoc antiquæ ſupellectilis genere ad miraculum locupletem; dum ante annos aliquot agerem in illa verè florentiſſima ditionum Tuarum Metropoli. Quam uberem enim & copioſam notationum ſegetem mihi affatim ſuppeditare videbantur, tot abſtruſæ, quæ mihi tunc patebant, opes; tot inciſæ à ſæculis pœne innumerabilibus antiquitates ac memoriæ? Quanta me proinde voluptate perfuſum putas? quum ad ſtudium, quo flagrabam ſane haud mediocri, cognoſcendæ percipiendæque vetuſtatis, tantam mihi repente oblatam facultatem, tam inſperatum gaudium, vix jam illius compos agnoſcerem. Cujus rei equidem ac felicitatis meæ, vel abunde, ut arbitror, noſtris hominibus, ac forte etiam poſteris, fidem faciet hic liber, paſſim Gazæ illius Tuæ opibus locupletatus, neque aliunde

ſane uberioribus aut præſtantioribus præſidiis inſtructus; ut vel eo nomine, quocunque oculos circumferrem, haud alii quam Tibi deberetur. Quid jam referam non proprias modo hujus libri, aut argumenti, in quo verſatur, ſed alias inſuper, eaſque graves variaſque rationes meas; quarum mihi eſſe non poteſt nonniſi perjucunda & perhonorifica recordatio? Neque enim ita ſum omni ambitione vacuus, ut non mirifice recreer memoria illius temporis, quo me in Domus Tuæ clientelam, præter communem mihi cum Muſarum alumnis & cultoribus ſortem, ſumma Parentis Tui (quod nomen omnes honorum titulos complectitur,) ſumma Patrui, ſumma etiam Tua benignitas coram non ſemel conteſtata tradidit. Ac Parentis quidem Tui nuper admodum è numero hominum exempti, ſapientiam incredibilem; juſtitiam ſummam; divinam rerum ac perſonarum memoriam; prudentiam, quanta in Rectorem cadere poteſt, mira inſuper urbanitate, facilitate, humanitate conditam; omnium denique, quibus Reipub. utilitas ac felicitas paratur augeturque, providam & peritam mentem, gratulabatur ſibi nuper juxta Italiam reliquam, immo juxta Europam univerſam Etruria. Cujus proinde interitu, acerbo ſibi & luctuoſo, angeretur mirum in modum, neque lugendi finem reperiret; ni omnem illam moleſtiam jucundus Tui adſpectus continuo abſtergeret; ni moderandi ac regendi

gendi ſui traditas Tibi habenas, ac ideo eadem bona, quorum poſſeſſione beata nuper & felix audiebat, ſarta ſibi tectaque intelligeret. Singularis enim hæc Tuæ familiæ ac ſimul populorum Tuorum felicitas, ut in ſublatorum è vivis Heroum locum ac fortunam, Heroës filii ac nepotes continuo ſuccederent; atque ita in ſinum Tuum & complexum, orba Parente publico Reſpubl. opportune confugeret; omnes curas doloreſque in Tui incolumitate deponeret; ac FORTUNAM OBSEQUENTEM, nova gaudia, non divinatione, ceu ex veteri haruſpicum ſuorum diſciplin, aut futuri præſentiens, ſed velut jam eorum conſcia & compos ſibi polliceretur. Quæ enim alia à Te poterat expectare, aut præſidia ſalutis, aut ornamenta dignitatis; quem à prima ætate tantam ad res optimas propenſionem voluntatis adferentem; ita ſaluberrimis, neque iis pervulgatis regnandi artibus imbutum; ita omnibus doctrinis ac diſciplinis excultum, quæ regendæ Reipubl. ſcientiſſimos decent, aut efficiunt; ita mirifica quadam virtutis indole, ab ineptiis omnibus, aut illecebris, quibus illa vel ætas, vel fortuna capitur, alienum, omneſque adeo voluptatum aditus ſibi ſtudioſe intercludentem; ita denique per Majorum ſuorum veſtigia, non citato ſolum greſſu, ſed expedito curſu decurrentem, ut ſane quocunque Te converteres, haud alius Princeps juventutis, fortunæ juxta ac animi bonis paratior

inveniretur. Memini equidem, quum primum exorientis illius Tuæ lucis fama ac ſplendore inductus, Tui conſpectu & collocutione cupidiſſime fruerer; tam lætam ac efflореſcentem laudum ſegetem; tot ornamenta virtutis & gloriæ, populis primum ac ditionibus Tuis, dein bonis artibus ac earum cultoribus continuo gratulatum; & hujus etiam mei vel gaudii, vel judicii conſcios ac teſtes, clariſſimos & ampliſſimos viros habuiſſe, ad quos illius ſenſus propius quodammodo pertingebat. Dicam ingenue, neque ad Tuarum voluptatem aurium, quæ hoc acroama refugiunt: neque ad æmulationem exempli; quam diſpar enim ſemper aut inferior remanebit! ſed dicam ad gloriam hujus ætatis ſempiternam. Mirabar ſcilicet tam excellentis naturæ præſtantiam, quæ inter tot delectationum aucupia, & fortunæ ſplendidiſſimæ indulgentiſſimæque, undique Te quieſcentem etiam ac dormientem ambientis amplexus, Te ad vigilias & ſudores revocabat; ad verum decus; ad omnes illas curas & cogitationes, in quibus demum magnus, immo major fortuna ſua animus acquieſcit. Nihil molle proinde ac muliebre in cultu; nihil in moribus diffluens; nihil in laboribus remiſſum; in contentione otioſum; in otio languidum: omnia graviter; verecunde; induſtrie; attente; fortiter: ſicut partim accipiebam à viris graviſſimis, pueritiæ Tuæ paullo ante moderatoribus; partim

tim ipſe coram intuebar. Dicam quod majus eſt; juvat enim meminiſſe: non jam ſtupebam vulgata quondam, ſed annoſis fabulis, utinam hiſtoriis & annalibus noſtrorum temporum, obturatas ſcilicet aures ad Sirenum cantus; oculos ad Circes haud unius præſtigias clauſos; animum ad queſtus amantis, aut ſi quid adhuc dulcius, inconcuſſum: aut alioquin pectus ad vitium ætatis, mollitiem cœli, inſidias Aularum, licentiam denique Floralium inacceſſum: Non hæc, inquam, ſtupebam amplius; quamquam non protrita certe, non in alia horridioris etiam cœli, aut cujuſcunque tandem ordinis juventute facile hodie conſpicua. Verumenimvero ſtupebam totus, quum viderem rurſus idem pectus (illis enim interꝏram HILARITATIBUS Tuorum TEMPORUM) conceſſis etiam cœlitus gaudiis; optata, ſed quæ vota ſuperaret, felicitate; influentibus in ſinum quovis auro pretioſioribus bonis; quæ alias & temperantes commovent, & fortes emolliunt, & currentes remorantur; ſic tamen incaleſcens, ſic adfectum, ſic iis indulgens, ut nihil ſimul de gravitate propoſiti, de curſu laudis, de contentione laboris; de amore, conſuetudine, patrocinio veterum & avitarum neceſſitudinum, caſtiſſimarum ſcilicet virginum, remittendum ſibi aut detrahendum putaret. O FIDEM & CONSTANTIAM, ita jam tum reputabam, non AUGUSTAM ſolum, ſed invictam!

Ô SAPIENTIAM PRINCIPIS, hodie propemodum exclamem, pluſquam Mediceam! immo ô TEMPORA, ſed quam FELICIA! ô Mores, ſed quam laudabiles! quam vere digni prædicatione omnium gentium & linguarum! Et hæc tamen, etſi tam præclara ac inuſitata, laterent adhuc forte intra Apennini Tui ambitum, aut eos demum adficerent, qui ejuſdem mecum felicitatis compotes evaſiſſent: quamquam quid de ORIENTE vel AUGUSTO, vel certe Auguſtis proximo, & in hoc altiſſimo gradu poſito, non ubique gentium diffuſum, non expoſitum oculis longe etiam diſſitorum? At poſtquam Te nuper ad perluſtrandas regiones exteras, heroïcus quidam animi motus impulit; poſtquam inſtar clariſſimorum Cæſarum, quam ſæpe memorant hæc monumenta, PROFECTIONEM trans Alpium juga, & ad disjunctas multis marium ac terrarum ſpatiis gentes, cupide ſimul ac animoſe ſuſcepiſti; cui non nota jam & explorata illa Tua, immo Etruriæ Tuæ bona, illum divinum animum Tuum reddidiſti? Quid vero tam præter conſuetudinem noſtrorum aut ſuperiorum etiam temporum? quid tam inuſitatum in Tui ordinis ac nationis Principe? quam tantos curſus conficere; tot adire pericula; quam teſtes advocare omnes oras atque omnes exteras, cultiores certe ac humaniores gentes, maria omnia, Tuæ illius aviditatis immen-

ſæ, Tuæ celebrandæ omnium ſæculorum memoriâ, voluntatis ac induſtriæ. Excivit enim Te novo & ſingulari exemplo, non alterius cœli clementia; ubi enim major cœli temperies, quam in Tua Italia? non alibi ſpectanda locorum amœnitas & elegantia; quænam enim cum Floræ Tuæ venuſtate ac ſplendore, aut cum villarum Tuarum magnificentia conferenda? non omnium rerum, quas vitæ cultus paratuſque flagitat, ubertas; quid enim in ea re eximium, quid appetendum delicatiſſimi etiam faſtidii hominibus, quod iſta Tua Regia affatim & large non ſuppeditaret? non quietis deſiderium; ubi enim locus quietis & tranquillitatis plenior eo, in cujus ſinu & gremio adoleviſti? non ut in majori quadam hominum aut locorum celebritate verſareris; ubi enim major ac illuſtrior, quam in Italiæ Tuæ luce, quam in illa frequentia popularium Tuorum ac advenarum florenti, occurrebat? non ut Te externis moribus oblineres; quid enim jam Tuis cultius aut emendatius? non ſcientiæ denique, ex qua regendæ Reipubl. peritia paratur, adipiſcendæ cupiditas; ubi enim uberior, quam in Tuos Penates, quam in Majorum Tuorum Imagines, quam in Parentis Tui vitam & facta intuenti, copia illius & uſura ſuppetebat? Una Te excivit, COSME SAPIENTISSIME, (neſcio enim quam lubentius in Te cognomina virtutis ac induſtriæ, quam fortunæ ac potentiæ venerer,) di-

divini

vini conſilii vis quædam incredibilis; ut non adeo per gentes exteras novus hoſpes, quam per animos hominum ſcrutator intimus peragrares; ut ad Rempubl. capeſſendam, non ſcientiam magis domi partam, aut alienis præceptis in otio ac umbra diſciplinæ imbutam mentem, quam uſum per Te foris quæſitum, immo Tuis maximis periculis ac laboribus collectum conferres; ut non adeo per preſſa Majorum Tuorum veſtigia, obvio jam & facili, ut rebaris, greſſu procederes, quam ipſe novam viam & laudis & honoris & virtutis, quæ Tua eſſet tota & propria, in cujus ſocietatem nemo ſe offerret, contento illo ſtudio & curſu conficeres. Dicamne adeo, ut non tam externos ritus, cærimonias, ac conſuetudines locorum (quamquam neque hoc ſupervacaneum) curioſe circumſpiceres; quam ut de inclinationibus rerum ac imperiorum; de vario cultu habituque ingeniorum; de finibus utilis ac honeſti, quos ſibi præſcribunt populi multiplices varioſque, & univerſo genere virtutum ac officiorum, unde pendet omnis bene beateque vivendi diſciplina, ſcienter judicares; ut proinde non Tuorum ſolum familiarium, aut cæteroquin qui in Tua fide acquieſcunt, ſed indiſcriminatim omnium ætatum, ordinum, nationumque mentes ſenſumque pertractares. Ita nihil in procuratione civitatis egregium; nihil conſilio & ſapientia excellens; nihil præclarum in arte,

aut

aut ſcientiæ & virtutis opinione eximium, aut elegantia conſpicuum; nihil in inveſtigandis rerum cauſſis & rationibus occultum, quo non oculos illos Tuos vere lynceos oblectare; non animum inſatiabilem paſcere; non percontando, indagando, perſcrutando, intime & enucleate noſſe volueris. Et hæc quidem tanti videbantur, ut Te à Tuis penatibus, focis, caritatibus, ſuavitatibus omnibus diſtraheres; ut non jam Apennini Tui pruinas ac nives perferre, ſed altiſſimorum montium juga æterno gelu obſeſſa, aut nivibus impervia ſuperare; adire modo ad aſperas & incultas terras, inhoſpitales oras; algere; æſtuare; turbines ac tempeſtates, quaſi obſecundare Tuæ laudi & gloriæ cogerentur, ſubire; Oceanum, quo nihil longius, nihil ultra, nihil magis clauſum populares olim Tui noverant, prope ut anguſtum, certe ut pervium Tibi ac apertum navigare; omnes denique moleſtias longæ ac difficilis peregrinationis ſuſcipere, ludus Tibi & jucunditas fuerit. Qua in re utique Hadriani, doctiſſimi providentiſſimique Principis, videris mihi haud valde diſſimilis; cujus cum in omnium artium ac minutiſſimarum etiam rerum cognitione exquiſitam quandam ſedulitatem ac induſtriam prædicant hiſtoriæ; tum ſtudium in peragrando Orbe Terrarum, quo omnes retro Principes vicit, abunde etiamnum conteſtantur tot regionum, quas adiit,

ADVENTUS, huic memoriæ opportune conſignati. Neque de Tuis ſane ulla ætas aut memoria conticeſcet. Manent fixa ubique eorum veſtigia; neque adeo ære, columnis, tabulis, aliiſque publicis & magnificis operibus, quam monumentis litterarum ſempiternis, poſteritati propagata. Neque Tu proinde expectas, aut ego tantum mihi adſumo, ut tanquam unus præ cæteris delectus LÆTITIÆ PUBLICÆ tot populorum interpres, plauſus hic & acclamationes referam, quibus Te tantum ac tam inſperatum hoſpitem; tot Heroum (nec vana fides) progeniem & expreſſam ſimul imaginem; ſpem ac lumen Italiæ, immo ampliſſimarum PROVINCIARUM SALUTEM, ſubſidium, columen; tot adfluentem fortunæ bonis; tot cumulatum animi dotibus excepit ſtudiis forte & conſiliis diviſa, ſed Tui amore & cultu, & referendæ gratiæ cupiditate conjunctiſſima Europa. Non dicam proinde, quod jam Faſtis ac Annalibus omnium pœne gentium traditum; qua frequentia hominum; quo concurſu omnium ordinum; qua feſtivitate locorum; quo apparatu (ubi ſcilicet vetare Tibi non licuit) Magiſtratuum; quo maximorum etiam Regum ſplendore, Tuum ADVENTUM eundemque FELICISSIMUM, Tranſalpinæ nationes certatim ſibi celebrandum duxerint. Reputarem forte lubentius eruditorum ac præſtantium paſſim ingeniorum ora at-

que

que oculos in Te converſos, immo inuſitata gaudia & admirationem ſummam; dum miſſis aliis, quæ Te circumfluunt decoribus, clariſſimum in Te MEDICEÆ gentis ſidus, Muſarum proinde delicias ac præſidium, PATRIUM ac propitium litterarum DEUM; eumque modo in Academiæ ſpatiis, modo in circulis ſuis & umbraculis, Muſeis, Bibliothecis, in colloquiis & congreſſibus litterariis, præſentem ubique & manifeſtum, alacritate ac pietate pari intuebantur. Videbas concurrentes undique, aut quaſi duci ſuo ac imperatori obviam procedentes laureatos milites, qui currum Tuum fauſtis ominibus, & vocibus, non contumelioſis illis aut indicibus militaris licentiæ, ſed plenis gaudii & amoris, ſed totidem Tuæ laudis & gloriæ, Tui illius curſus ac itineris præconibus, incredibili ſtudio & contentione proſequerentur. Immo egreſſas vidiſti paſſim delubris ſuis manſuetiores Deas, non tam ut clientes patronum debito pridem cultu, quam ut familiares jucundis aliquando officiis neceſſarium ſuum complecterentur; neque eas adeo commotas ad Tui conſpectum, antiquæ neceſſitudinis & grati animi fideli memoria, quam ſpe & exſpectatione erectas, amplioribus per Te commodis, in ſumma tranquillitate & otio perfruendi. Ita Te tot maximis gratulationibus, nec minoribus periculis perfunctum; tot ſpo-

liis onuſtum, non quidem devictarum gentium, quod commune Tibi cum Alexandris & Pompeiis cognomen adſereret, at vero ſcientiæ rerum nobiliſſimarum; patientiæ laborum invictæ; conſtantiæ; veræ fortitudinis; quæ non jam MAGNOS, ſed MAXIMOS præſtant: non opibus etiam aut potentia, quæ bona jam in Te ſuperfluebant, gloria tamen & celebritate auctum, REDUCEM excepit patria, cujus mox ſaluti & incolumitati provideres; cujus imminentem orbitatem Tui conſpectus, Tua TUTELA ſolaretur; in cujus decus & ſplendorem conferres lumen illud animi, virtutis, conſiliique; adeo inſignem regendæ Reipubl. partam domi & foris auctam, ac jam tantis tamque ornatis politioris Orbis judiciis teſtatam comprobatamque facultatem. Cujus equidem felicitatis cogitatione non poſſum non vehementer adfici, quam Tibi undique potentiſſimi Reges Cæſareſque, quos proxima neceſſitudine adtingis, congratulantur; qua Provinciæ Tuæ ſe efferunt & exultant, ac illa in primis fortunatiſſima pulcherrimaque Tuarum Provinciarum Metropolis. Delectat enim me incredibiliter REDUX, ſeu verius conſtans & MANENS urbis illius FORTUNA, in qua bono ac ſingulari meo fato, ſedem mihi aliquamdiu locare licuit; & quam non ut eloquentiæ ſolum in Italia principem, procreatricem, ac populari gloria du-

dum

dum inclytam; ſed vel maxime ut domum humanitatis; urbanitatis ſedem; Muſeum Italiæ; officinam prudentiæ; exemplar bene moratæ & bene conſtitutæ civitatis; ut Florem denique omnis venuſtatis ac elegantiæ, & abſens ſuſpiciebam pridem, & coram facile intellexi. Tangit me tot excellentium ingeniorum, quibus eadem abundare conſuevit, tot clariſſimorum civium, qui eam jugiter illuſtrant, perennis quædam ac jucunda recordatio; in quorum ego conſuetudine plena officii, elegantiæ, ſuavitatum, vel præcipuum peragratæ nuper Italiæ fructum collocare ſemper ſoleo. Sed adficit me vel inprimis ac recreat Patrui Tui, LEOPOLDI Cardinalis, intuitus; Tibi, ſat ſcio, non minus cognatione ſanguinis, quam conſiliorum ſocietate ac fide conjuncti. Quanta enim ſunt, (quæ nec aliena ducis à Tua laude) quæ illum circumdant ornamenta gloriæ? quanta ſapientiæ, gravitatis, temperantiæ, prudentiæ, decorum denique omnium, quæ tantæ amplitudini conveniunt, immo quam pœne incredibilis ubertas ac adfluentia? Quis in tanto ſplendore generis ac fortunæ, vel graviora onera rerum publicarum leviori pondere ſuſtinet? vel qualecunque otium honeſtioribus oblectamentis tranſigit? vel dignitati & gloriæ, traducto ab omni alia cogitatione animo, liberalius ac fidelius ſervit? Quis in eo potiſſimum, quod mirabili qua-

dam contentione ſuſcepit, litterarum patrocinio, ac Medicea de interioribus doctrinarum ſtudiis & laborioſis doctorum hominum vigiliis bene merendi conſuetudine, majorem vel diligentiam, vel auctoritatem, vel beneficentiam præſtat? Cujus etiam & perpetuæ quidem voluntatis obſides totidem, nemo, ut opinor, infitiabitur, ejuſdem auſpiciis in lucem è tenebris, è ſitu certe ac tineis educta, præclara veterum aut recentium ingeniorum monumenta. Quo in numero vel primas tenent ea, quorum divulgata nuper notitia, induſtrio ac felici calamo familiaris Tui, Laurentii Magalottii, præter ſummam elegantiam, ornati plurimis & exquiſitis artibus, non modo præclara & ignota antea naturæ arcana; nova & pulcherrima inventa; ſed viam etiam non contritam & materiam uberem, ad occultiſſimarum rerum cognitionem perveniendi, ſtudioſis hominibus patefecit. Adeo hoc unum ſupereſſe videbatur conteſtandæ inuſitatæ popularium Tuorum induſtriæ, ut unde adſcenderant noſtra ætate novi perſcrutatores orbium cœleſtium, qui velut jam SIDERIBUS RECEPTI, motus eorundem & naturam propius indagarent, numerum inirent accuratius; neque jam ficto ſpectaculo (quamquam & in hac Nummorum memoria obvio) unum aliquod Julium ſidus, ſed plures Stellas MEDICEAS, nube, quæ illas per tot ſæcula obte-

te-

texerat, diſcuſſa, toti Orbi manifeſto conſpiciendas darent; ex ea, inquam, urbe prodirent hodie, qui elementorum ac rerum infra illos cœli vertices & globos defixarum vim, adfectiones & mutationes varias ac mirabiles, ſublata, qua involutæ fuerant hactenus, caligine, Etruſci illius GENII & AUSPICIS ductu, in aperta ac manifeſta luce collocarent. Quam incitatum præterea ejus & flagrans, quod hic ſine piaculo præterire non licet, in vetuſtatis reliquiis colligendis ac reparandis ſtudium? quanta in priſcis Marmoribus, Signis, Statuis; quanta potiſſimum in antiquis Numiſmatibus congerendis, quibus jam Gazam inſtruxit pari copia ac delectu nobilem, cupiditas ac ſolertia! Immo quam liberalis eorundem cuſtodia! quanta in iiſdem non delectationis ſolum cauſſa, aut ad Muſei ornamentum & admirationem antiquitatis, in quo tamen acquieſcit multorum & maxime beatiorum hominum induſtria, ſed ad quæſtum Muſarum uberrimum, ſeu ad uſum & elegantiam ſtudiorum conferendis, alacritas & beneficentia? Quid enim, ne aliunde arceſſam ejus rei probationem, ab eo prætermiſſum, quo tranſmiſſis veterum, eorumque haud vulgarium Nummorum ectypis, ornatior hic liber in hominum manus denuo perveniret? aut cæteroquin, quod humanitatis ac benevolentiæ genus (dicam verecunde, quia ad laudem meam facit inſigni-

ſigniter) derelictum; immo non ultro & frequenter, non blande ſimul occupatum, quo me aut ornaret præſentem, aut abſenti qua litteris, qua litterariis etiam muneribus, ſummam ſtudii ac beneficæ voluntatis propenſionem declararet? Vel quam familiaris illa, neque hic reticenda ſalutatio, qua me nuper ex Urbe Æterna, per Ludovicum Strozzam, omni laude abunde cumulatum, quæ vel virum ingenio, judicio, ac rerum uſu cum paucis præſtantem, vel cæteroquin res maximi Regis in Aula Tua procurantem decent, mihi autem perenni quadam officiorum neceſſitudine conjunctum, impertiri voluit; ac ſimul certiorem reddi, ſe in ea Urbis habitatione, non dimiſſurum è manibus oblatam continuo facultatem, Muſeum ſuum nova ſelectiſſimorum Numiſmatum acceſſione ſubinde locupletandi. O non jam Gazam, ſed mentem auream! O ſplendorem etiam inſolitum! quippe non jam quæſitum vel hauſtum è concha Tyria, aut Tiaris (etſi utrumque hæc penus quoque ſuppeditat) gentilibus, aut aliis etiam conſpicuis, quæ illum undequaque ambiunt, & laudis & honoris inſignibus, ſed ex Gazis immenſis, immo ex luce omnium retro gentium ac ætatum. Adeo ut vel hoc uno auſpice ac auctore, non metuendum amplius videatur, ut ea ſtudia, quæ morbum alii ac inſaniam vocant, quam vere ac ſapienter ipſi viderint; ille vero tum

præ-

præſidium litterarum, tum remiſſionem animi omnium honeſtiſſimam ac liberaliſſimam ſtatuit, debita laude ac ſperato fructu deinceps careant. Quis enim audeat impune ſugillare, aut reſarcientem ſollicite tam pretioſas haud unius naufragii, quo tot antiquitatis Theſauri perierunt, Tabulas, non jam VICTRICIBUS ſed victis quaſi FATIS ereptas; aut colligentem cupide hæc ſola RELIQUA VETERA, tot incendiis, ruinis, caſibus nondum ABOLITA; aut conſulentem diligenter, non jam Etruſcæ ſeu popularis quondam diſciplinæ, futuri ſcilicet divinatricis, Oracula; ſed artem ſeu MEMORIAM verius præteriti temporis LUCIFERAM; ſed APOLLINEM MONETALEM; ſed FIDEM anteactarum rerum MAXIMAM; FELICEM denique ac PERPETUAM RESTITUTÆ vetuſtatis, ceu tot perſonarum, tot actorum, tot operum CUSTODEM, REPARATIONEM, SALUTEM. Ita quocunque me vel animo vel cogitatione converto, non ſuadent modo ſingula, ſed compellunt, ut non alteri, quam MEDICEÆ genti dicaretur hic liber, illeque in Tuo nomine, MAGNO, ſeu verius MAXIMO ejuſdem gentis ſimul & imperii STATORE appareret; quo incolumi liberalibus diſciplinis, antiquitatis ſtudiis, honeſtis artibus perfugium, aſylum, domicilium; immo ſplendorem, decus, æternitatem, non ſpondere jam ſed gratulari licet. Ita vigeas

ac floreas, PRINCEPS OPTIME, jucunda Nepotum Tui ſimilium, hoc eſt, qui per Tuum illum curſum conſilii gloriæque gradiantur (quid autem vel ad fortunam majus, vel ad naturam melius, vel ad utramque optatius precari iiſdem licet!) multitudine circumfuſus; & quæ in auſpicatiſſimis hiſce principatus Tui exordiis, miro omnium ordinum conſenſu, SUSCEPTA ſunt VOTA, ea DECENNALIBUS, ſeu quod paſſim priſco ære haud minus ſignatum noſti, VICENNALIBUS ac TRICENNALIBUS MULTIPLICATA grata SOLVAT poſteritas. Pr. Id. Decemb. cIↃ IↃ cLXX.

LECTORI.

Q Uum Romæ eſſem ante ſexennium, natus ac editus ſimul in ea luce primus partus hujus libri. Vix domum ex Italia reducem rogavit continuo, qui tum apud nos agebat, typographus, ut eundem hic loci quoque divulgandi copia ſibi fieret. Neque enim delatum in has oras quidquid hujus fœtus in Urbe Æterna prodierat; cujus videndi deſiderio multi tamen è noſtratibus aliiſque tranſalpinis hominibus tenerentur, quibus vellet hac in parte ſatisfactum. Annui facile, ut eadem opera meliorem illum, ſaltem auctum novis incrementis darem. Id enim à me efflagitare videbantur, partim judicia doctorum hominum, quæ jam publice exſtabant de eo quamquam immaturo partu, ornata illa valde ac benevola; partim privati amicorum hortatus, ut quod in me jam ante receperam, dependerem; partim ſtudium vel ita juvandi bonarum artium diſciplinas incredibile. Ita factum, ut vix elapſis aliquot à reditu meo menſibus, jam pars operis haud contemnenda typis deſcriberetur; ut ſperarem brevi integrum, qualecunque illud erat, in novam lucem emittendum. Sed aliter res cecidit. Dum enim ea tempora repente apud nos exorta, quæ me totum aliis curis diſtraherent, typographus vero de ſedis mutatione ac alio vitæ genere inſtituendo cogitat, jacuit liber aliquamdiu, donec occaſione itineris herili mandato ad Bredanos de Pace Conventus, & inde in Bataviam ante triennium, & quod excurrit ſuſcepti, Elſevirius noſter eum elegantibus ſuis formis totum denuo tranſſcribendi provinciam opportune in ſe reciperet. Sed neque ita omnis hæc res tam cito, ut ego equidem ſperaveram, ac ſpem ſimul aliis feceram; confecta; dum aut rurſus alia mihi ſuſcipienda itinera; aut domum reditionem excepit longi & moleſti morbi pertinacia; aut libri ipſius ratio, vel propter cælaturam nummorum eidem inſerendorum aliaſque difficultates, curſum operarum & ſimul exſpectationem meam in longum protraheret. Quæ ideo præfanda hoc loco cenſui, ut omnibus ratio con-

ſtaret longioris moræ, & facerem iis ſatis, qui aut editionem urgebant quotidianis ferme convitiis; aut fidem datam ſubinde interpellabant; aut omne illud tempus aliis curis tranſactum, in ejuſmodi opere limando politius, male conſumptum poſſent arbitrari. Ita enim hodie vivitur. Ubi ultro ac ſponte tuam ad aliquam materiam illuſtrandam locaſti induſtriam, continuo quaſi ad condictum vocaris, neque ullum comperendinatum indulgent moroſi creditores, quin velut nexum ſibi & vadatum ſiſti è veſtigio jubeant. Adeo quidem, ut per eos non liceat tibi amplius, non dicam otiari, ſed aut alia agere haud paullo graviora, certe quæ tui muneris curſus & ratio poſtulat; aut etiam valetudini tuæ conſulere; aut vero lucubrationes tuas, non dicam in decimum, ſed ne quidem in unum aut alterum annum perpolire. Aliter quidem illi veteres, qui ſibi aliiſque gnavi ac induſtrii homines videbantur, præclare utique de ſuis ac poſterorum temporibus meriti, ſi per plures Olympiadas geſtarent ejuſmodi fœtus, quos intra decimum diem mira hujus ſæculi fecunditas parturiret. Sed nolo hic tecum expoſtulare, mi LECTOR, *cujus gratiam mihi haud uno nomine ambiendam novi. Quid ſaltem boni ex ea mora, huic ſecundæ fœturæ interpoſita, contigerit, diſces. Factum ſcilicet opportune, ut dum medio illo tempore, binæ in Galliam obitæ legationes facultatem mihi largiuntur videndi quidquid in eo genere eximium ac ſelectum recondit in ſplendidiſſima illa Galliæ metropoli vere regia & admirabilis maximi Regis Gaza, aut aliorum etiam Muſea, quorum nomina plena dignitatis ac induſtriæ alibi enarramus, haud levis vel pœnitenda acceſſio huic operi contigerit. Ut nihil dicam de ſubminiſtratis ſubinde ex Italia à viris ſummæ amplitudinis nec minoris humanitatis aut elegantiæ veterum Nummorum ectypis, quæ ornarent hunc librum, ego ea viciſſim mea explanatione illuſtrarem. Non deprædicabo hic ſingulorum beneficentiam, ſuis locis à me haud obſcure quidem vel parce celebratam, ſed tamen longe infra tam propenſam ac perpetuam in me aut in hæc ſtudia voluntatem. Adeo ut hanc moram, quæ alioquin ingrata mihi*

hi

hi ac forte itidem tibi contigerat, non ſine fœnore, aut etiam anatociſmo compenſatam ſcias. Neque tamen hoc agam operoſe, ut vel induſtriam meam tibi glorioſè prædicem; vel de inſtituto hujus libri multis te præmuniam, quod vel ex proximi breviarii intuitu conſtare tibi poterit; vel ea etiam ſollicitè diluam, quæ mihi aut gratiam tuam, aut patrocinium forte poſſent obſtruere. Equidem non vereor, quicunque tandem aliter ſentiant, ne has antiquitates nimis magnificè extuliſſe videar, haud diſſimilis illorum nundinalium circumforaneorum, qui expellendis morbis omnibus unum pharmacum venditant; aut cæteroquin non infrequentium id genus hominum, qui dum artem aliquam ſibi ornandam ſuſcipiunt, hoc unum agunt, ut eam non ſolum omnibus aliis anteponant, ſed ex eá cæteras omnes, etiam alieniſſimas profluere, multâ contentione ac ſtudio adfirment. Ut jam in proſcenium non adducam ſacros illos oratores, quos, (lepida quippe capita,) ego ac tu non ſemel riſimus; qui Divi alicujus ceu Herois laudationem adgreſſi, reliquos omnes ſuo loco ac gradu motos, velut vilem turbam, in ordinem cogunt. Ne ego hujus culpæ adfinis deprehenderer, videbar mihi bellè toto hoc opere caviſſe; immo quàm ſejuncta hic ab iis, quos modò enumeravi, omnis mea ratio fuerit, ſtatim ſub initium libri, plenè ſatis ac dilucidè declaraſſe. Neque verò illos moror, qui cùm ſua tantùm circumſpiciant; in iis ſe jactent, quæ ſe ſcire aut docere profitentur, alia omnia, quæ ignorant, nullâ contentione animi, nulla ſaltem valde laborioſâ animadverſione digna arbitrantur. Fruantur ſane illi ſuis delitiis, ſuis amoribus; neque nos habebunt repugnantes, aut vero infitiantes valde præclara eſſe & laudabilia, in quibus eorum ſe exercet induſtria. Sapiant etiam ſoli, ſi velint, modò nos ſinant inſanire cum viris hujus aut ſuperioris memoriæ longè clariſſimis & graviſſimis; neque noſtra nobis otia, noſtra oblectamenta ad unum nutum ſuum & arbitrium præſcribere aut recoquere cogitent. An inania ſint, an infructuoſa, annon laborioſis multorum vigiliis, an verius ſomniis anteponenda; an omni non jucunditate ſolùm, quam forte largientur,

tur,

tur, ſed utilitate quadam pæne incredibili, quam omnino denegabunt, vacua, hoc libro conati ſumus demonſtrare. Verum de eorum judiciis haud valde nos decet laborare; utpote omnium eorum opinione, quibus cara eſt elegantia ſtudiorum ac litterarum ſalus, abolitis pridem ac damnatis. Quam juſtius angor ea cura, ne iis fecerim ſatis, qui forte nonniſi exquiſita & mirabilia de hoc opere ſibi pollicebantur; quippe jam gnari aut facile intelligentes, quam multa contineat hæc memoria in cærimoniis veterum occulta; in hiſtoria nobiliſſimarum gentium mutila; in litteris interioribus ignota; in omni antiquitate recondita. Quam multa inde educi poſſint, ſi non ad principia ſcientiæ naturalis ac civilis haurienda, ad morum tamen ac regendæ Reipubl. normam & leges, ad hiſtoriam quoque plantarum aut animalium illuſtrandam ſpectantia; ad notitiam præterea temporum, Romanorum faſtos, æras variarum gentium; ad urbium ac regionum appellationes, origines, prærogativas, ſacra, ludos, fœdera, conventus, magiſtratus; ad ortus & imagines tantæ ac tam antiquæ nobilitatis, & clariſſimorum omnis memoriæ civium, opportuna valde ac unice quidem comparata: quam multa denique modo expreſſa & fixa, modo preſſa leviter veſtigia eadem induſtria ſuppeditet, unde ulterius in eo litterarum curſu procedere, aut digitos ad veros fontes intendere continuo liceat. Quorum omnium ſpecimina quædam, haud vulgaria illa vel contrita, hoc opere exhibere contendimus. Videbam quippe apertum & patentem campum, novam laudis ac induſtriæ ſemitam, per quam progredi continuo liceret ad notitiam multarum rerum adhuc abſtruſarum, certe quæ nondum pro earum pretio ac litterarum dignitate fuerunt hactenus pertractatæ. Quotuſquiſque enim eſt ex eorum numero, ſi duos treſve ad ſummum excipias, qui vel noſtra vel patrum memoria, in congerendis aut exponendis his antiquitatibus laborarunt, quem (dicam libere, quia de mortuis loquor) liberalior quidam genius adflaverit; qui eximium aliquid ac ſingulare præſtiterit, quod diligentiæ non ſolum haud vulgaris & multi uſus harum rerum, quorum utrumque plures ſuo jure ſibi vindi-

vindicant, ſed prӕterea eruditionis paullo reconditioris, ac ingenii interioribus litteris non tincti ſolum ſed imbuti laudem poſſit apud poſteros obtinere? Verſantur quidem in omnium manibus ſoli ferme, qui hactenus ſtudioſos antiquitatis his myſteriis initiant, Antonii Auguſtini Dialogi, viri, ſi quiſquam alius ſua ætate, Romanæ & antiquitatis & jurisprudentiæ ſtudiis exculti egregie & perpoliti, judicii autem, quod pluris adhuc facio, exacti valde ac limati. Verum, quamquam culti ſint illi valde ac luculenti: annon tamen ſitim potius horum ſtudiorum excitant, quam explent? annon toti ferme in Romanis, iiſque, qui hodie pro vulgaribus habentur, aut vero patriis nummis enarrandis verſantur, infinitam autem illorum ſylvam, ſeu eos non viderit, (etſi jam tum Romæ, ubi diu floruit, ac alibi in Italia magna extaret eorum copia) ſeu plures demum poſtea reperti, qui Græcas, Aſiaticas, Africanas antiquitates ac memorias recondunt, non attingunt iidem, ne dum exponunt aut illuſtrant? Neque verò tantum ego mihi tribuo, ut me hic exquiſitum aliquid præ cæteris & ſuis omnibus numeris abſolutum perfeciſſe mihi videar. Neſcirem ipſe primas hujus induſtriæ leges, & quomodo comparatum ſit omne hoc ſtudiorum genus, varietate quadam & comprehenſione infinitum, ſi tale quid animo inſediſſet meo. Viam tantùm ſum ingreſſus, quæ paullo longius tendit, in quam plures ſemitæ confluunt, & quæ plures etiam comites ſecum trahit, ſed per quam alii procedent poſt me felicius, quibus cùm eadem quæ mihi, aut major etiam opportunitas, tum uberior inſtructus eruditionis, aut in immortalibus illis litterarum ac doctrinarum ſtudiis conſeneſcendi largius otium ac perpetua quædam felicitas contigit. Amorem in bonas artes mirificum; diligentiam prӕterea, quanta per alias curas aut invaletudinem licuit, præſtitiſſe me non negabo, ne plane tuam exſpectationem fruſtraretur hic liber; & cujus etiam rei teſtes proferre poſſem tot venerandæ antiquitatis monumenta, è ſuperiorum temporum caligine, in qua adhuc deliteſcebant, eruta hic tandem & enarrata. Modeſtiam certe & æquitatem nemo æquus, ut opinor, deſiderabit, dum à viris magnis, aut cæteroquin

harum

harum deliciarum ante nos promis condis, diſſentimus; ſed procul ab omni pruritu obtrectationis, invidiæ, æmulationis, aut cujuscunque tandem gloriolæ inde captandæ ſtudio, ducente nos eò rerum tractandarum ſerie; idque ut frequenter, ſic diſſimulatis ferme nominibus, aut iisdem debitâ laude & prædicatione ornatis. Neque illæ fateor de ſummis Chriſtianæ fidei capitibus, de juſtitiâ aut injuſtitiâ, de ſummo bono, aliiſque id genus graviſſimis rebus diſputationes, è quibus ſalus hominum ac fortunæ pendeant, de iis tamen, quæ ad omnem litterarum ac eruditionis ubertatem & elegantiam pertinent, & in quibus, ut proclive à ſcopo aberrare, ita paratior veniæ locus, nec internecina odia metuenda continuò veniunt. Neque verò ab eo propoſito me deterrere debuit clariſſimorum nominum ſplendor; in quorum quippe veſtigia, etiam ubi à verâ ſemitâ deflectunt, pedem ſolent illico ponere iisdem ſtudiis dediti, qui ideo in rectam viam veniunt comiter deducendi. In quo ita verſati ſumus hactenus, ac verſabimur in poſterum, quamdiu mens ſana nobis ſupererit, ut omni aliâ induſtriæ ac eruditionis laude carere lubenti animo cogitemus, modò illa humanitatis ac pudoris nobis conſtet; & mihi cùm à naturâ ingenitæ, tum ab optimo parente inditæ, tum perpetuo quodam meo ſtudio cultæ, ſingularis nempe erga litterarum ac ſcientiarum principes, voluntatis & obſervantiæ. Neque ægrè ferrent, qui ex iis ad plures abiêre, quod ea quæ procul ab eorum oculis fuere ſubmota, meliore ea in re fato uſi, patefecerimus; in quæ ſi ante nos incidiſſent, Deus bone! quantùm inde luminis, quantum adjumenti, ad omne litterarum genus illuſtrandum adtuliſſent. Nobis uberem quendam operæ fructum tuliſſe videbimur, ſi noſtro qualicunque labore, aliorum exacuerimus induſtriam, quò paullo diligentius incumbant in eadem ſtudia; ac inde non mirificam ſolum voluptatem ob imagines tot illuſtrium omnis memoriæ hominum, aut exquiſitam artificum elegantiam, capiant; ſed prætereà penum ſuam doctrinæ ac eruditionis inſigniter locupletandam norint. Quid cæteroquin novâ iſtâ hujus libri editione à nobis præſtitum, qua acceſſione eadem aucta, haud opus, ut arbitror, hic pluribus

ribus

ribus commemorare. Pro una Diſſertatione, quia ita nimis longa videri potuiſſet, novem exhibemus, ſervata nihilominus eadem ordinis & materiarum ſerie, ſed ſimul novis ſingula & luculentis, prout equidem ſperamus, certe ut voluimus ac laboravimus, obſervationibus teſtata comprobataque. Multa proinde aut plenius pertractata, quæ leviter antea adtigeram; aut emendata interdum, quæ, prout homines ſumus, ſecus forte ac properanter notaveram; aut primum neque parce hic inſerta, quæ omnino in prioribus omiſeram. Additæ etiam paſſim variæ Nummorum veterum icones, ita rogante typographo, qui primus ſecundæ hujus fœturæ in lucem edendæ onus in ſe receperat; etſi ego ab iis abſtinere omnino conſtitueram. Aberant enim à Romana editione, & diverſa hic nobis conſilii ratio ab iis, qui dum aut antiqua id genus numiſmata in loculis ſuis habent recondita, aut provinciam ſortiti ea de alieno Muſeo divulgandi, optimo horum ſtudiorum fato & cum æterna ſua laude, eadem proferunt in publicos & communes uſus ſingulorum, qui his antiquitatibus delectantur. Nobis neque hactenus licuit eſſe tam beatis; neque tale quidpiam ab initio operis propoſitum. Unus hic ſcopus, ut quid de toto hoc ſtudiorum genere eſſet ſtatuendum; quantum præter dignitatem *aut* jucunditatem *quandam incredibilem, per omnem doctrinarum ac litterarum varietatem*, utilitatis *haberet reconditum; quam plus contineret in receſſu, quam vulgo hactenus creditum; quam immerito proinde neglectum jaceret paſſim aut ignoratum, non verbis tantum, ſed documentis omni exceptione majoribus declararem; idque iis maxime, quæ inſpecti nobiliores in hoc genere Theſauri, at vulgo parum noti, ſuppeditare nobis videbantur. Ad quos equidem mihi quum pateret aditus, ſingulari meo & incredibili ſtudio, percellebat continuo oculos tantus defoſſi Auri, Argenti, Æris, tot reconditarum divitiarum fulgor; quas in tua etiam commoda, & litterarum ornamentum, quocunque tandem modo erogandas arbitrabar. Illud quidem eum, quo inflammabar, ardorem, ſubinde reprimebat, quod dum aut multa fugiente quaſi oculo,*

aut

aut aliud etiam agendo, pro cuſtodum nempe vel comitum ingenio aut dignitate, aut pro anguſtia temporum, intueri compellerer; aut alioqui præ copia & varietate in delectu & notatione ſingulorum laborarem, nunquam large ſatis meam cupiditatem explere, aut ſatis idonee ac attente eo ſpectaculo, quo adficiebar mirifice, perfunctus mihi viderer. Unde etiam veniam haud difficulter, ut ſpero, largieris, mi LECTOR, *ſi dum aut petenti conceſſa, aut ultro etiam tranſmiſſa Nummorum id genus ſignata quædam ſimulacra, eaque ex vetuſtis illis quidem & ſinceris, quos videram antea, ſed attritis ſæpe & exeſis archetypis expreſſa, inde à cælatore haud valde illo præſtanti in hac arte, ſed qualem loci ratio ferebat, cuſa, minus elegantiæ ac venuſtatis, aut vero accurationis interdum habere videantur. Major utique fateor eorum, & quàm iis gratulamur felicitas, qui domi poſſident eas opes; quibus proinde recurrere continuo ad prototypos licet; inde emendare, reſtituere, & majori adeo cura, fide, diligentia cælatos divulgare conceditur. Cujus notæ, ut de iis nihil dicam, quæ & patrum & noſtra & recenti adhuc memoria prodiere, & luculento Patini noſtri, quo largiter ac ſplendide ornabit has artes, opere, alia inſuper ex mirabili Gaza illa* REGIA PARISIENSI, *in quam ut in vaſtum mare aliæ minores aquæ quotidie influunt, brevi itidem, ut ſperamus, habiturus es,* LECTOR, *felicibus eorum curis, in quos incumbit hodie ejus cuſtodia; qui nempe Regis longe maximi fortunatiſſimique gloriam iis etiam monumentis ad decus noſtrorum temporum ſibi propagandam putant. Et habebunt iſta quidem, regiis utpote auſpiciis ac impenſis, ſummis autem & perennibus ſtudiis viri, ut alia mittam decora, fidei ac induſtriæ pœne incredibilis, quo non uſu magis ac præſtantia, quam ſplendore ac venuſtate ſingulari, oculorum tuorum ſimul ac animi voluptati admirabiliter ſerviant. Unde ne omnino inferior ea laude Germania quoque noſtra cenſeatur, curabunt quandoque admirandis* DOMUS AUGUSTÆ *aliorumque hujus Imperii Procerum præpoſiti, ſeu quos Tullius hic vocat,*

myſta-

myſtagogi; & juxta eos vir pluribus doctrinis excultus, Ericus Mauricius, juris in Academia patria antiſtes, his quoque ſtudiis valde deditus; qui felici, ut coram nuper referebat, fato, plures veterum eorumque ſelectiſſimorum Numiſmatum centurias nactus, accuratiſſimo ſtudio & artificio ſuperiori ſæculo depictas ab homine, ſicut eidem videbatur, ſumme talium avido ac perito, idque ex nobiliſſimis quibuſque, quæ tum florebant, antiquitatum id genus promptuariis. In cujus etiam laudis ſocietatem veniet ſuo jure Belgium, quamdiu aut ſuperſtites in eodem erunt Goltziorum, Chiffletiorum & Rubeniorum æmuli ac hæredes; aut in horum lucubrationibus divulgandis ſuam induſtriam conferet, qui propriis opibus abundat, Johannes Georgius Grævius; vir non ſingulari ſolum humanitate, facilitate, ingenio, ſed, quod te jam non fugit, inter Atlantes hodie, qui cœlum illud litterarium in iis oris alacriter fulciunt. Neque vero ſuas, quas poſſidet etiamnum, opes invidebit nobis diutius horum ſtudiorum parens & procreatrix Italia; non diligentes illi cuſtodes Gazæ, puta aut MEDICEÆ, *aut* ESTENSIS, *aut* FARNESIANÆ, *aut in Urbe Æterna* REGIÆ *rurſus ſeu Heroïdis* CHRISTINÆ, BARBERINÆ, BUONCOMPAGNI, CAMILLI MAXIMI, *aliorumque id genus ταμιείων, de quorum inexhauſta quadam opulentia vel fidem tibi abunde faciet hoc opus inde paſſim locupletatum. Quo ita conſpirantibus ſtudiis & operis tandem aliquando reſtituantur illæ artes, quæ quondam in honore florebant & celebritate hominum verſabantur, ac unde liberalibus artibus ac doctrinis, novus quidam ſplendor, nova continuo accreſcent incrementa. Neque minus interea noſtram hanc qualemcunque de tuis ſtudiis bene merendi voluntatem, tua benevolentia, tuo etiam patrocinio complecti dubitabis; & eo quidem lubentius, quod his præſidiis & adjumentis deſtituto alia omnino conſilii ratio fuerit ineunda, quo his antiquitatibus prodeſſem, earumque ſtudium pro virili parte promoverem. Accedit, quod præter cuſos illos Nummos, quos aut caſus mihi obtulit, aut diligentia mea ac aliorum benigni-*

tas ſuppeditavit, magnam hic habeas prætereà ac prope immenſam aliorum copiam, ex omni antiquitate ac memoria petitam; eamque non æri quidem inciſam, quod neque licuit nobis, neque adeo ſemper aut peræque neceſſarium, etſi præclarum ſemper, hic primum tamen, quod unum erat reliquum, in tuos ac litterarum uſus à nobis haud perfunctorie deſcriptam ac enarratam. Adeo ut vel eo nomine lectorem poſſit hic liber adlicere, ac varietate quadam majori delectare; dum, quod ferme aliorum, qui hactenus in ea palæſtra ſe exercuere, inſtitutum fuit, non unius gentis aut ætatis, Græcos puta aut Barbaros ante Romanorum Imperatorum tempora ſignatos, aut Conſulares, quos vocant, aut Cæſarianos, eoſque vel unius generis aut metalli paſſim hic leges; verum omnium illorum temporum, nationumque, nullo notæ & magnitudinis diſcrimine, ſuo tamen ordine & loco partim expreſſos, partim explanatos. Qua in re equidem, lubrica valde aliorum veſtigiis, id diligenter ac ſollicite egimus, ut nullos Nummos, niſi vetuſtos & probos, eoſque vel à nobis inſpectos, accurate, quantum per negotiorum aut occaſionum momenta licebat, deſcriptos; vel interdum ab iis, quorum aut publice teſtata, aut alioquin abunde perſpecta nobis fides ac induſtria, ſubminiſtratos, non vero ex promiſcuis aut perperam expreſſis, ut ſæpe experti ſumus talium antiquitatum indicibus & commentariis depromptos, vulgaremus. Occurrent proinde inter noſtros frequenter ab aliis jam cuſi, aut enarrati, prout certe ratio hujus operis omnem illam memoriam, ſeu adhuc deliteſcentem, ſeu jam repertam promiſcue efflagitabat; qui tamen hic aut emendatiores divulgati, aut novis obſervationibus aucti, aut à pravis interpretationibus vindicati reperientur. Qua occaſione etiam haud injucundum tibi, aut ſtudiis tuis omnino infructuoſum cenſui, ſi varia neque ea ignobilia auctorum veterum loca, varioſque ritus & conſuetudines cultiſſimarum gentium, quæ adhuc in quadam obſcuritate verſari videbantur, majori certe luce indigere, paullo diligentius, quam hactenus factum, explanarem ac illuſtrarem. Sed de his plus ſatis, ac ſane præter inſtitutum

indu-

induſtriæ noſtræ hic tibi adeo magnifice venditandæ. Conſultius utique & opportunius foret, æquitatem hic tuam interpellare, ſi in griphis & ænigmatibus ſolvendis, non OEdipum me ubique aut vatem χρησμολόγον præſtiterim; quod neque mihi ſemper licuit per aciem ingenii haud valde perſpicacis, neque per reconditæ alicujus, quæ in me eſſet, doctrinæ ſupellectilem. Neque vero illos errores tango, quos fatalis vel deſcriptorum vel operarum incuria huic libro ſubinde etiam adſperſit; qui nec frequentes adeo, pro ratione editionis me abſente & procul poſito procuratæ; neque ita leves interdum, ut non tenebras legenti offundant, quas conſultus in fine operis elenchus haud magno labore diſcutiet. Interim vale, mi LECTOR, *& quibus verbis te jam Romæ compellaſſe memini, hic loci haud minus adpoſite repetendis,* PRÆSTANTIAM *hujus mercis, non ex inſtitoris præconio, ſed ex* USU *ejuſdem æſtimare adſueſce.*

SERIES ET ARGUMENTA
DISSERTATIONUM.

DISSERTATIO I. Occaſio & ſcopus Operis. pag. 1

Prima Commendatio Numiſmatum à DIGNITATE 1. ob *Antiquitatem*. Veterum Reliquiæ quales & quanti jam olim habitæ. 2. ob *Durationem*. Comparatio Nummorum cum aliis monumentis. 3. ob *Argumenti Nobilitatem*. 4. ob *Splendorem* & *Auctoritatem* Nummos tractantium Cæſarum, Regum, Principum, & Illuſtrium virorum per Italiam, Siciliam, Hiſpaniam, Germaniam, Belgium, Galliam, Angliam &c. 4

Altera à VOLUPTATE 1. de *Materia* Nummorum. 2. ob *Artis* ſeu cœlaturæ præſtantiam. 3. ob *Imagines* Illuſtrium Græcorum, & Barbarorum, quorum ſeries obiter traditur. Item Romanorum. De Nummo Ovidii Naſonis. 4. ob alia *Veſtigia* priſci ævi. 30

DISSERT. II. Commendatio Tertia ab UTILITATE. 49

Primo in GRAMMATICIS 1. Circa *Formas* litterarum Græcarum, Romanarum. Selecta quædam de iis. Item Phœnicum, Hebræorum, Samaritanorum, Gotthorum, aut Hiſpanorum veterum. 51

2. Circa *ſcribendi* rationem antiquam apud Græcos. 68

3. Circa *Adfectiones* & *Permutationes* litterarum. Unde illæ ortæ. Exempla è Nummis Græcis & Romanis. 4. Circa *Compendia* litterarum. 72

5. Circa *Orthographiam*. Varia Nomina Græca & Romana è ſelectis Nummis emendata. De Edeſſa ad Catarractam contra Triſtanum, Salmaſium. Alia. 81

II. In MORALI & CIVILI ſcientia Symbola Virtutum in Nummis. Auguſtarum & Principum *Officia* & *Artes* ex iiſdem Nummorum ſymbolis & Inſcriptionibus deductæ & illuſtratæ. 93

DISSERT. III. III in NATURALI Scientia, ad Hiſtoriam *Animalium* & *Plantarum*. 122

1 Circa *Proprietates* Animalium. De *Columbis* in Nummis Erycinorum, *Elephante* Λυχνοφόρῳ in aliis &c. 123

2. Circa *Formas* eorundem. Selecta quædam ex Nummis & Auctoribus de *Hippopotamo* Nili & Ægypti Symbolo; *Elephante* phalerato; *Camelis* Saginariis & Dromadibus. *Rhinocerote*; *Monocerote*, an in Nummo P. Ligorii. Judicium de operibus ejuſdem Ligorii. Item de *Hyæna*; *Crocodilo* ac variis ejus Speciebus; *Alce*; *Caprino* genere, *Pygargis*, *Capris Indicis*; *Damis Africanis*; *Ariete Sylveſtri*; *Cerva Cornuta*; *Panthera* & *Pantheriſco*, Bacchi ſymbolis; *Biſonte*, an in Nummis Andriorum, contra virum doctum; *Draconibus* & *Serpentibus* alatis & terreſtribus, in variis Nummis Ægypti, Græciæ, Macedoniæ, Thraciæ, &c. *Glaucone* ſeu Æſculapio in Nummo Abonoteichitarum; Æſculapio *Epidaurio*; *Aſpide*; *Paguro*. 129

Item de Piſcibus, ſeu *Delphinis*, cum variis ſeſſoribus in Nummis; *Pelamidibus*; *Polypo* &c. *Apro Marino*, *Phagro*. 192

3. Circa *Fabuloſa* Animalia. De *Capricorno*; *Sphinge Ægyptia*, ac ei adfinibus Cebis, Satyris, Sphinge *Thebana*, & cur eadem in Nummis Chiorum. De *Sirenibus*, earum etymon indicatum. De *Stymphalide* noviter declarata in nummo; *Scylla*; *Cerbero*; *Chimæra*; *Hydra*; *Gry-*

Grypho; *Pegaſo*; *Centauris*; *Minotauro*; *Phœnice.* 208

4. Circa *Monſtra* & Hieroglyphica Animalia in Nummis. Exempla è ſingulari Nummo Nicæenſium declarato, & aliis. Teſtimonia Aldrovandi & Bocharti de Utilitate Nummorum in hiſtoria Animalium. 245

Dissert. IV. Utilitas in *Plantarum* Hiſtoria. De *Silphio* Cyrenaïco; *Loto* Ægyptia, & variis ejuſdem ſymbolis ac inſignibus in Nummis Ægyptiis; *Nuce Pinea*, & ejus uſu in Myſteriis Gentilium; *Laricibus*; *Roſa* vel *Balauſtio* ſeu flore Punici ſylveſtris ac ejus uſibus, locis φυτωνύμοις; Rhodiorum ſymbolis &c. Item de *Malo Medico* & *Arcu Parthico*, in ſingulari nummo; de *Malis Heſperidum*, & qualia eadem. 253

Item ſelecta quædam de *Ramis Palmæ*, eorum uſu, appellatione Σαρίς. Item de *Palmis* varii generis in Nummis, Siculis, Creticis, aliiſque plantis Cretæ, ac nummis Hierapytnæ & Camaræ in eadem: item *Palmis* Cypriis Alexandrinis, Thebaïcis, Syriacis, Phœniciis, & harum nominibus explicatis Σύκαις, Συκοβαλάνοις, *Thamar*, Τραγήμασι, Δακτύλοις. Quando & unde iſti de palmulis. Item de *Palmis* Judaïcis, iiſque Communibus & Caryotis, ſeu Nicolais. Etymon utriuſque vocis expenſum. De Vinis Palmeis. De *Prunis Damaſcenis.* 299

Item de *Manna* & *Virga* Aaronis; *Ramo Thuris*; *Calamo Odorato*; *Hypogloſſo* ſeu *Lauro Alexandrina*; *Ficu Ruminali*; *Ilice* cum ſue Lanuvina, *Nymphæa Alba*; *Apio* Selinuntiorum; Herba *Commagene.* 333

Dissert. V. Utilitas iv. in Historia, & Cauſæ ejuſdem. 340

1. In *Hiſtoria Externa* Græcorum & Barbarorum, Circa *Natales* Regum. De Origine Macedoniæ Regum ab Hercule. Cur *Cornua* in Nummis tributa Alexandro & Succeſſoribus; Item quibus Diis, Oceano, Fluviis, Heroibus; eaque Arietina, Taurina, Hircina. Ratio & exempla ſingulorum explicata & illuſtrata. De *Moſe* Cornuto, & Filia Jobi *Keren Happuc.* De ludicra *Cornuum* appellatione. 343

Circa Nummos *Seleucidarum* & *Lagidarum* cum variis Cognominibus *Nicatoris*, *Nicephori*, *Soteris*, *Epiphanis*, *Cerauni*, *Dionyſi.* Aliqui primum è ſelectis Nummis eruti. Item de Cognomine ΘΕΟΥ ſeu *Dei* & *Deæ* in variis nummis Græcis & Romanis, eoque Regibus, Reginis, Romæ, Senatui, Cæſaribus conceſſo. Origo, exempla, & ratio ſingulorum noviter oſtenſa & illuſtrata. 373

De Nummis *Antiochi* & *Abgari* cum cognomine *Magni.* Unde poſterior ita dictus. De Nummis *Arſarcidarum* cum Comâ, Tiarâ; de *Mitra* Arabum; *Pileis* Parthicis. Iidem cum cognominibus *Regis Regum*, *Philellenis.* Unde & quibus eadem tributa. De cognomine *Philoromæi* in Nummis Ariarathis & Ariobarzanis &c. Item *Philoclaudii* in Nummo Herodis. De nummo Agrippæ Junioris cum *Feſtis Tabernaculorum* & *Pentecoſtes* &c. De Nummo Herodis *Ethnarchæ.* 420

De Nummis *Tigranis* & *Tryphonis*, cum cognomine ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ, ac unde. De *Tiara* in Nummo Tigranis; ſeu *Cidari* Perſarum, Chriſtianorum, &c. 450

De variis Nummis Regum & Reginarum, *Ponti* & *Boſpori*, Mithridatis, Pharnacis, Aſandri, Sauromatis, Amaſtris. Singularia quædam de poſtrema. Item Regum *Thraciæ*, *Pergamenorum*, *Siciliæ*; uſu & origine *Diadematis* apud Græcos & Romanos: *Carum* Caſſandri & Hidrici; de *Attalo Bianoris*. 460

De Nummis *Regum* aut *Illuſtrium* adhuc *ignotorum*; *Heroum* ſeu Conditorum; Solymi; *Eurypyli*, Pergamenorum cum Fluviis ſingulares Nummi declarati. *Sapientum* item, ut *Homeri*; ejuſdem Nummi ac Marmor antiquum: *Pythagoræ*. Item de aliis *Inſignibus* aut *Prærogativis* in Nummis urbium Græciæ aut Aſiæ. De *Prytanibus* Smyrnæorum. 476

DISSERT. VI. Utilitas in *Hiſtoria Romana* ante Cæſares. De uſu Nummorum *Conſularium* & opere F. Urſini. 496

1. Ad *Notitiam* Familiarum ſeu Gentium Romanarum, earumque diſcrimen. 2. *Prænominum* & *Cognominum* earundem Familiarum. De *Proprio* Nomine apud Romanos; Prænominibus *Mulierum*; Uſu & varietate *Prænominum* Romanorum; *Nominum* apud Græcos, *Cognominum* Romanorum. Item de *Origine* Cognominum, Nummis *Pompeii*, *Chryſippi*, *Arati*, *Sullæ Felicis* & *Epaphroditi*. Singula è Nummis deducta & illuſtrata. 3. ad *Originem* Familiarum. De inſignibus Gentilitiis in Nummis. 497

4. Ad *Magiſtratus* & *Dignitates* Quiritum. De more addendi eadem Gentilitiis aut Cognominibus. Selecta quædam de *Tribunitia* Poteſtate; *Pontifice Maximo* & Græca Ἀρχιερέως appellatione &c. aliiſque Sacris, Urbanis, Patritiis, Plebeiis, Extraordinariis, Militaribus, Maritimis imperiis. Speciatim de *Legatis Proprætore* ſeu *Auguſti*; *Proconſulibus*, Cypri, Bithyniæ, Achaiæ, Africæ, Aſiæ; *Legatis Conſularibus*, Syriæ &c. *Provinciis Conſularibus*; *Conſulari Poteſtate*. De Titulis Ἄρχοντ@ Ἡγεμόν@ Διοικητῶν. 533

5. Ad *Geſta* Illuſtrium Romanorum. De falſis Imaginum titulis; Tropæis; Triumphis Fort. P. R. Ludis Apollinaribus, Cerealibus, Floralibus, Templorum dedicationibus; Baſilica Æmilia; Roſtris; Puteali, aliiſque. 573

De *Legum* latarum titulis, Tabellariæ &c. in Nummis, ac unde. De aliis *Operibus* publicis inſtauratis aut refectis, Viis, Pontibus, Arcubus. De *Legionibus* M. Antonii, Nummis ejuſdem & Cleopatræ. *Sellis Curulibus* cum Coronis, & quibus aut quare dicatæ. 579

DISSERT. VII. Utilitas in *Hiſtoria Auguſta*. 1. Ad *Seriem Cæſarum* & *Auguſtorum*. De Nummis Clodii Macri, Peſcennii Nigri, Gordianorum, Q. Herennii Etruſci. De Gallienis; XXX Tyrannis. Item Herennio & Timolao; Waballatho; Domitio Domitiano &c. Carauſio, aliis. De Delmatio; Tiberio & Sebaſtiano Tyrannis; Glycerio; Theodeberto. 589

II. Ad *Seriem* & *Hiſtoriam Auguſtarum*. De appellatione *Auguſtæ*, *Conſularis*, *Cæſariſſæ*; ac honoribus Mulierum apud Romanos. 602

Auguſtarum ſeries è nummis illuſtrata. De Livia ſeu Julia; Auguſta Juliæ Auguſti filia; Antonia *Sacerdote*, & *ſacerdotiis* Mulierum; Caii ſororibus, Julia Druſilla filia; Agrippina Matre, *Mulis* iiſque albis in luxu Mulierum; Agrippina, Meſſalina

lina Claudii; Octavia, Poppæa Neronis; Domitilla Veſpaſiani; Julia Titi filia; Domitia Longina Domitiani. 606

De Nummis ſequentium *Auguſtarum*, & ſpeciatim de Nervæ uxore; Fauſtinis & Lucilla cum habitu Cybeles; Titianâ Pertinacis; Julia Domna Severi, & de cognomine *Domni* & *Domnæ*; Plautilla Caracallæ; Elagabali Matre & Uxoribus; Cognomento *Juliæ*, & à quibus Auguſtis uſurpatum. De Salluſtia Barbia Orbiana nova ſententia ex Nummis. De Paulina vulgo Maximini; Sabinia Tranquillina Gordiani; Otacilia Severa Philippi; Salonina Chryſogone Gallieni; Zenobia; Julia Procla *Heroide*; Helena & Fl. Theodora Conſtantii; Flavia Max. Conſtantini; Conſtantina Galli; Honoria Valentiniani III Sorore; Euphemia Juſtini &c. 621

III. Ad alias *Neceſſitudines* Auguſtorum. De Caio, Lucio, Marcello, filiis aut nepotibus Auguſti; M. Antonii liberis; Juba; Agrippa *ſub Armis*; Druſo & filio Germanico; Nerone & Druſo Germanici liberis; Druſo Tiberii filio; Druſi ejuſdem gemellis; Claudii liberis & nummis Britannici; Vitellii liberis; Domitiani infante Cæſare; Trajani & Hadriani Parentibus *Divis*; Antinoo *Heroë*, item *Deo Bono* ſeu *Propitio*; Galerio Pii, Vero Marci filiis; Commodi liberis; Valerianis Junioribus &c. 640

DISSERT. VIII. IV. Ad *Titulos* & *Honores* Auguſtorum. 660

I. Circa *Titulos ſecundi Faſtigii*, ſeu *Cæſaris*; *Principis Juventutis*; *Nobiliſſimi*, *Sacerdotis Cooptati in Omnia Conlegia*, ſeu de *Sacerdotiis* Candidatorum imperii. Singulorum Origo & ratio è nummis & auctoribus declarata. 661

II. Circa *Titulos primi Faſtigii*. Mos eos conferendi. De Titulis *Cæſaris*, *Auguſti*. Unde & quando iſte tributus, quomodo Græcis dictus. Singularia quædam de *Diademate* Auguſtorum, item Cæſarum; de appellationibus ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ & ΣΕΒΑΣΤΟΥ. De Titulo *Imperatoris*, *Βασιλέως*; quot modis ille tributus Auguſtis, an & Cæſaribus. 674

De Titulo *Pontificis Maximi*; conjunctis Sacerdotii & Imperii Juribus; de *Aſiarchis* & *Sacerdotibus* Aſiæ, eorum muneribus, numero, appellationibus. De *Flaminibus perpetuis*, ſeu *διὰ βίου*, & ſacerdotiis *hæreditariis*. De Pontificatu Cæſarum. *Ἀρχιερεῖς* Chriſtianorum. 691

De Titulo *Tribunitiæ Poteſtatis*, & ejus Prærogativis. De *Conſulatu* Auguſtorum perpetuo, *Proceſſu* & pompa *Conſulari* è Nummis & Auctoribus. De *Proconſulatu* Cæſarum, qualis & unde declaratus; in Nummis ſignatus contra Caſaubonum. De Titulo *Patris Patriæ* cum adfinibus *Patris hominum*; *Patris* inſtar Jovis; *Patris Orbis*, *Caſtrorum*, *Exercituum*, *Senatus*; *Matris Senatus*, *Caſtrorum*, *Patriæ*. *Filio Caſtrorum*, &c. De Titulo *Pii* & varia ejus acceptione. Item *Pietatis Auguſtæ*, *Romanæ*, *Senatus*. De *Pii* cognomine in Antonino. Πιος in Nummis Græcis. De Titulo *Felicis*, *Felicitatis Temporum*, *Reipubl.* frequenti in Nummis Cæſarianis; Item Romæ, Coloniarum, Daciæ. De nummo Græco Commodi. 700

De Titulo *Domini*, quando in Nummis Auguſtorum ſignatus. De Titulo *Dominæ* uxoribus tributo. De *Dominicis* Palatiis Cæſarum. De Titulo

Cenſoris ſub Cæſaribus & nummo L. Vitellii. Ejus tituli ratio ab Auguſti temporibus declarata. De *Præfectis morum*; *Cenſoria Poteſtate*; *Cenſore Perpetuo*; Cenſoriæ Domus prærogativis; Silentio de Cenſoribus in hiſtoria Auguſta & libris Juriſconſultorum; Cenſurâ Valeriani; Vitellio bis Cenſore. Qualis Cenſura Cæſarum. De Cenſoribus Municipiorum. 729

De Titulis Auguſtorum à *Diis* petitis, ut *Olympii*, *Herculis*, *Romani*, *Romuli*, *Jovis* & *Herculii*, item *Jovis* & *Herculis*. Eorum exempla è ſelectis nummis Hadriani, Pii, Commodi, Diocletiani, Maximiani, Licinii. De Titulis *Victoriarum* ſeu devictarum Gentium, *Germanici*, &c. De Titulis *Francici* & *Alemanici*; de *Francia* in nummo Conſtantini & etymo illius nominis contra Libanium. Item de Titulis *Domitoris*, *Triumphatoris* aut *Exuperatoris* Gentium. De Titulis *Adfinitatis* aut *Adfectus*, ut Antoninorum, ſeu *Divi Antonini* in libris Juriſconſultorum, Severi *Pertinacis*, ejuſdem *Marci Filii*, Maxentii *Patre*, *Socero*, *Cognato*. 742

DISSERT. IX. Utilitatis veterum Lapidum & Nummorum brevis comparatio. 757

Circa *Acta* Auguſtorum in Nummis contenta. De nummis vulgo *Spintriis Tiberianis*, nova de iis conjectura. De Schematis Philænidis &c. Philænidis Samiæ Epigramma. 760

De *Coloniis* deductis ſub prioribus XII Auguſtis, cum appellationibus *Juliæ*, *Auguſtæ*, *Claudiæ*, *Flaviæ*; iiſque in Hiſpaniâ, Macedoniâ, Thracia, Ponto, Palæſtina, Africa &c. De *Flavia Neapoli* Samariæ, Juſtini Martyris Patria, aliis. De *Coloniis* ſequentium Auguſtorum; cum appellationibus *Ulpiæ*, *Ulpianæ*, *Trajanæ*, *Æliæ*, *Hadrianæ*, *Severianæ*, *Septimiæ*, *Antoninianæ*, *Alexandrinæ*. De *Rheſaina*, *Neſibi*, *Alexandria Troade*, *Boſtris*, *Conſtantiniana Dafne*, aliis. Judicium de Commentariis Triſtani Sanctamantii. Mos Urbium in adoptandis nominibus Imperatoriis. Singula è ſelectis Nummis deducta obiter & illuſtrata. 765

De aliis *Prærogativis* Urbium, ſeu de *Sacris* & *Aſylis* Urbibus, Templis, Agris; à quibus hæ & unde in Nummis ſignatæ. De Nummis Doræ & Sidonis Ναυαρχίδος, aut poſtremæ cum Europâ Tauro vecta. De *Liberis* Urbibus, Amiſo, Cæſarea Palæſtinæ, Laconibus, Rhodiis, Tarſo, Seleucia ad Calycadnum, Smyrna &c. Exempla è ſelectis Nummis. De *Autonomis* Urbibus, unde ita in Nummis toties appellatæ. De Tyriis & Antiochenſibus Autonomis, & Æris locorum inde petitis. De ΟΜΟΝΟΙΑ ſeu *Concordia* itidem ſignata in variis nummis Urbium Græciæ & Aſiæ. Exempla ex iiſdem. Ratio & Cauſæ expenſæ & declaratæ. 778

De *Munificentia* Auguſtorum in abolitione Vectigalium, Tributorum, aut aliorum onerum. De *Quadrageſima Remiſſa* à Gallia, juxta ejus Nummum; aut à Caio *Ducenteſima*. De Viceſimis & vectigalium Redemptoribus. 796

De *vehiculatione Italiæ Remiſſa* à Nerva juxta ejus Nummum. Idem ſigillatim expenſus. Selecta quædam de *Rei Vehiculariæ* apud Romanos nominibus, origine, modo, præpoſitis, oneribus, remiſſione, cautelis, animalibus. De *Calumnia Fiſci Judaïci*, in alio

alio nummo Nervæ. 800

De *Reliquis Abolitis* ab Hadriano, juxta ejus Nummum. Idem ſigillatim expenſus; de Indulgentiis Cæſarum, ſeu Tributorum relaxationibus, Indictionum origine; exemplis & more ejuſmodi abolitionum. De *Liberalitatibus* & *Congiariis* Cæſarum: mos & exempla è nummis adſerta. Occaſiones eorundem indicatæ. De *Largitione* Conſtantii, in ejus nummo. 811

De *Profectionibus* ſeu *Adventu* Auguſtorum in Provinciis. Feſta inde & Gratulationes. De *Reſtitutis* Provinciis. Exempla è ſelectis Nummis. De *Regibus Datis* ab Auguſtis, juxta alios Nummos; à Pio Quadis. De Lazis. 825

De *Expeditionibus* Cæſarum; Provinciis Devictis; Victoriâ Germanica, Carpica; Triumpho Quadorum; Conſtantii de Magnentio; *Fatis Victricibus* in nummo Diocletiani. De *Adlocutionibus* Auguſtorum. De More earundem, & prærogativæ primi Faſtigii. *Exercitus* varii in ſelectis nummis, *Dacicus*, *Germanicus*, *Britannicus*, *Syriacus*, *Cappadocicus*, *Mauretanicus*, *Noricus*, *Hiſpanienſis*, *Illyricianus*, *Vaccenſis*, *Iſcanicus*. Item *Virtus*, *Gloria*, *Fides*, *Conſenſus Exercituum* in aliis. De *Vallo* Romano in nummo Licinii. 834

De *Pace Auguſti* in variis Nummis, *Pace Publica*, *Fundata*, *Pace Germanici Vitellii* in ſelecto nummo. De *Ludis Sæcularibus*; Philippus Auguſtus, Chriſtianus an Gentilis. De *Operibus* Cæſarum publicis; Ædibus Deorum & Dearum: Templo Jovis Capitolini ſub Veſpaſiano refecti, item Divi Auguſti, Pacis. De Arcubus Trajani Pontibus, aliiſque ejus operibus. De Amphitheatro ſub Gordiano refecto. De Arcu vulgo *Portugalliæ*. 848

Specimen Utilitatis in CHRONOLOGIA 1. ad *Faſtos* & *Acta* Cæſarum ordinanda. 2. ad *Seriem* & *Æras* Regum Barbarorum. De Annis Regni Ariarathis, Ariobarzanis, Agrippæ junioris, è ſelectis Nummis. 3. ad *Æras Seleucidarum*; item Æras variarum Urbium, ut *Antiochiæ*, *Aſcalonis*, *Gazæ*, *Gadarorum*, *Aradi*, *Amiſi*, *Tyri*, *Sidonis*. Earum origo & ratio è nummis illuſtrata. 4. ad *Æras Imperatorum*, & *Periodos Decennales* eorundem. 5. ad *Æras Coloniarum*. Exempla è Nummis. De *Colonia Tyro* in Actis Concilii Calchedonenſis. Locus eorundem noviter expenſus, & declaratus, contra Scaligerum. 6. ad peculiares *Æras*, ut à *Novo Templo* Jovis Capitolini, in aliquot nummis Græcis ſub Flaviis. 859

Specimen Utilitatis in GEOGRAPHIA 1. ad *Origines*, *Hiſtoriam* & *Privilegia* locorum. De *Conditoribus* Urbium in nummis & eorum Apotheoſi. Selecta quædam de *Primatu* & jure *Metropoleos* Urbium; de diſcrimine aut communione utriuſque; de *Primis Metropolibus* Aſiæ, Lydiæ, &c. Singula è præclaris nummis obiter illuſtrata. 2. ad *Situm* locorum cum adſcriptis *Fluviorum*, *Maris*, *Montium*, *Regionum*, ad quas aut in quibus poſita eadem loca, nominibus. Ratio & exempla è ſelectis itidem Nummis oſtenſa: ac ſpeciatim de *Magneſia à Sipylo*; *Argæo* monte; *Cæſarea ſub Paneo*, aliis. 3. ad *Notitiam* locorum obſcuriorum, aut

aliunde etiam ignotorum. Exempla iterum è ſelectis Nummis. 4. ad *Orthographiam* locorum. Depravatio nominum Geographicorum, ac XL nomina id genus è Nummis obiter reſtituta. 5. ad ***Formationem*** Ἐθνικῶν ſeu Gentilium. Exempla è nummis. Sex *Canones* circa ſcripturam nominum Geographicorum in Nummis obſervandi, ad quos omnis eorundem ratio & diverſitas debeat exigi. Iidem *Canones* ſigillatim deducti & illuſtrati. 882

Concluſio operis, cum laude Italiæ & illuſtrium in ea ingeniorum. 914

DIS-

DISSERTATIO PRIMA.
DE
PRÆSTANTIA ET USU NUMISMATUM ANTIQUORUM.

OCTAVIO FALCONERIO
S. D.
EZECHIEL SPANHEMIUS.

ROgaſti me aliquoties, pro noſtra conſuetudine, OCTAVI FALCONERI, ut quid de Nummis Veterum ſentirem, mandare litteris non dubitarem. Quum enim videres, me hac omni priſcæ illius ætatis memoria non leviter delectari; hinc de ejus vel uſu, vel pretio diſſerendi, haud una hic in Urbe ſeſe obtulit occaſio. Præbuit vero illam ſæpius ipſa Nummorum, quos te vel comite, vel duce, nonnunquam inſpexi, contemplatio; qua inter alia itineris Italici oblectamenta, oculos animumque, tanquam jucundiſſimo ſpectaculo, ſubinde licuit explere. Ea quippe mihi contractæ tecum neceſſitudinis ratio & felicitas fuit; ut cum alias, tum hic quoque, plurimum te ſenſus illius voluptatis adficeret, quam me longe maximam & prope incredibilem percipere, prædicabam. Quod vero frequenter ſuadebas, ut eam diffundi latius paterer, in eo ſane haud illibenter obſequi tuæ voluntati cogitabam: qui ut amantes ſolent, iis quibus uterque no-

ſtrum capiebatur illecebris, ſuum apud omnes pretium conſtare cupiebam. Ita factum, ut hic multa verſari mihi ante oculos confidentius adfirmarem; quibus nullo vel levi certe negotio poſſem eos à ſententia dimovere, qui omnem hanc operam, ut inutilem aut otioſam derident. Quamquam me non ab ea quidem de his noſtris ſtudiis fiducia, ſed tamen ab omni de iiſdem apud vos diſputandi conſilio, haud una quædam ratio deterrebat. Equidem, ut ingenue quod res eſt fatear, à ludibrio parum abeſſe judicabam, ſi in ipſa luce & ſede hujus induſtriæ, tot exercitatis in ea ingeniis, & quibus paſſim univerſa, quos vocant, Antiquariorum natio adſurgit, ego uſu longe & peritia inferior, quidpiam de ea commentari adgrederer. Idem quippe mihi videbatur incumbere, quod prudentiſſimo viro apud Tullium in ſimili cauſſa occurrebat, *ut ſi jam mihi diſputandum ſit de his noſtris ſtudiis, nolim equidem apud ruſticos, ſed multo minus apud vos.* Accedebat viatoris intuitus, hoc eſt muſeo & omni litteraria ſua ſupellectile exulis; quotidianæ & potiores forte interpellationes; publici, quod ſalutare propter viam nefas ſemper judicavi, reverentia; ipſa denique inſtituti itineris, ad capiendum, non ad oſtentandum ingenii cultum, ſalubrior quædam & opportuna recordatio. Ita non omittere quidem, ſed premere omne illud propoſitum cogitabam, quo pudori tuo ſimul ac meo ſapienter conſulerem; ni vis major acceſſiſſet, quæ mihi omnem noviſſimi hujus conſilii rationem conturbavit. Fas enim mihi ſit, uno CHRISTINÆ AUGUSTÆ imperio, ab omni me reprehenſionis moleſtia liberare, & in ſola obſequii gloria, univerſam inſtitutæ hujus commentationis vel laudem vel veniæ ſpem collocare.

Lib. II. de Oratore.

Variæ

Variæ ſunt, ut noſti, & ſicut fieri amat in æſtimandis priſcæ ætatis reliquiis, ita de Nummis veterum longe inter ſe diſcrepantes hominum ſententiæ. Alii enim incredibili illorum ſtudio incenſi, ac proinde in colligendis iis aſſidui, nulli nec ſumptui, nec diligentiæ parcunt, ut luculentum quendam illorum vel numerum, vel delectum inſtituant. Unde poſtea eoſdem, tanquam pici aurum ſuum, adſervant; immo eorum poſſeſſione, non ſecus ac ingentis Theſauri cuſtodia, continuo efferre ſeſe ſolent ac oblectare. Alii vero, quibus geminam felicitatem, aut peculium domeſticum non conceſſit, aut loci ratio invidit, eoſdem tamen ad ornamentum veteris elegantiæ, & varietatem quandam litterarum, aliquo uſu edocti, plurimum conferre non diffitentur. Major autem pars, quod ultro fateor nec indignor, omnem hanc operam in coacervandis, vel excutiendis id genus monumentis poſitam, ut inanem, aut etiam importunam, longe à ſe abeſſe patiuntur. Horum vero duo ſunt genera: Unum eorum, qui recentis ſolum monetæ avidi, veteris incurioſi, omnem Glauci & Diomedis permutationem averſantur, & æreos aliquot ac ærugine obſitos, ſplendidis aureis redimere, abſonum & inconſultum ducunt. Alterum eorum, qui de temporis potius, quam pecuniæ jactura ſolliciti, univerſam in Nummis id genus excutiendis contemplationem & curam, ut omni cum delectatione, tum utilitate vacuam, conſulto prætermittunt. Ad ejuſmodi vero ſententiam, non una quoque hos vel ratio, vel cauſſa impellit; Prior, inſita illa humanis, & frequentius maximis etiam ingeniis, conſuetudo dicam an labes, ut quæ ignorant, contemtu ſtrenue ulciſcantur; & ea ſolum apud eos commendationem habeant, ad quæ vulgo il-

los, aut vitæ inſtitutum, aut naturæ propenſio revocavit. Diverſa rurſus aliorum ratio eſt, qui vel uſu, vel opportunitate ad tractanda id genus monumenta deſtituti, non contemtu, ſed merà ignoratione reconditæ in iis utilitatis, in ſequiorem ſententiam de illis eorumque æſtimatoribus adducuntur. Cum poſtremo hoc hominum genere, hic mihi rem eſſe, & me in eorum gratiam, quidquid hoc eſt laboris ſuſcipere, ingenue hic in limine profiteor. Nec enim priorum arcæ, aut peculio, modum ſtatuere vel debeo, vel poſſum; aut alias homines, omnis remotæ Antiquitatis contemtum profeſſos, ad meliorem ſententiam, vel mentem potius revocare conſtitui. Minus quoque id mihi propoſitum hoc loco, ut immodica aut præpoſtera hujus æris æſtimatione, cæteris litterarum præſidiis ac ornamentis ſuum detraham pretium; vel ut hoc induſtriæ genus, ceu neceſſarium vitæ inſtrumentum, ſingulis hominum ordinibus, tractandum & excolendum promiſcue ſuadeam. Unus hic mihi ſcopus, ut præclaram antiquitatis partem ab interitu, & eorum judicia, qui plurimum illi ſolent tribuere, à ludibrio vindicem; tum ut ab iis, qui veteris elegantiæ & eruditionis amore vel ſtudio ducuntur, egregiam & laudabilem in eadem verſanda operam collocari poſſe ac debere, apertum manifeſtumque faciam.

COMMENDATIO A DIGNITATE.

I. *Ob Antiquitatem.*

ATQUE ut hinc initium ducam, unde Nummis pretium continuo accedit, ipſa hujus induſtriæ DIGNITAS, mirum quam multiplici nomine ſe commendet. Si *Antiquitatis* enim habenda hic ratio, quem non moveat clariſſimis monumentis teſtata cònſignataque vetuſtas? Quamquam non is ego ſum, qui præſentium faſtidio, vete-

veterum tantum deſiderio tenear, & jacentes quaſque ac ſepultas vetuſtatis reliquias, pro reconditis Theſauris continuo habendas putem. Nimia hic nonnunquam, fateor, aut ſupervacanea quorundam cura, quibus venuſta omnia quæ vetuſta, & ſola antiquitas aut rubigo pretium, non uſus aut elegantia conciliat. At ſi Rudera tamen varia, Columnæ, Statuæ, Lapides, Urnæ, Pateræ, Fibulæ, Lampades, Simpula, Annuli, Teſſeræ, aliaque veteris Romanorum vel Elegantiæ, vel Supellectilis monumenta commendationem adhuc habent; quid de Nummis ſtatuendum ſit, in quibus non muta illa ferme aut mortua, ſed ſpirans adhuc quaſi & rediviva univerſa ſeſe offert Antiquitas, facile per ſe quiſque poteſt arbitrari.

Antiquæ ſupellectilis pretium apud ipſos veteres.

Magna utique, Octavi eruditiſſime, antiquitatis in omni hoc Monumentorum genere reverentia, non hujus ſolum, aut ſuperioris ætatis, ſed remotioris etiam cujuſque mentes inceſſit. Hinc Annales veterum evolventi, tot paſſim ſeſe offerunt ſtudioſe quæſita jam olim, & retenta cupidius priſcæ omnis memoriæ veſtigia. Qualia frequenter quidem legimus, Oſſa Gigantum, Arma reliquamve Heroum ſupellectilem vel memoriam, Belluarum Membra, Victoriarum præmia aut inſtrumenta; quibus vel Deorum Templa, vel Prætoria Principum, vel elegantiorum hominum Atria paſſim exornabant. Apud Gaditanos Pygmalionis aurea Oliva; apud Argivos Atrei Phiala; apud Arcadas Corium Apri Caledonii; apud Beneventinos Dentes ejuſdem animalis; apud Delphos Pindari Sella; apud Metapontinos Sedes Pythagoræ; apud Tingitanos Parma Antæi; apud Olympios Arca Cypſeli; apud Agrigentinos Taurus Phalaridis; apud Lacedæmonios Ovum Ledæ, aut Haſta Ageſi-

lai, apud Thurinos Sagittæ Herculis; apud Lemnios Thorax & Arcus Philoctetis; apud Athenienſes Ancora à Mida Gordii filio reperta; apud alios Pelopis Enſis; Teucri Baltheus; Achillis Haſta; Enſis Memnonis; Timothei Cithara; Torquis Helenæ; Iphigeniæ Gladius; Monile Eriphyles; Sella Dædali; Lucerna Epicteti; Roſtra navium, tanquam errorum Ulyſſis monumenta; Niciæ Clypeus; Scutum Euphorbi; Magni Alexandri Scuta & Thoraces; aliaque id genus diligenter & religioſe adſervata leguntur, quæ ex Tullio, Strabone, Mela, Joſepho, Plutarcho, Athenæo, Pauſania, Æliano, Juſtino, Philoſtrato, Dione, Gellio, liceret hic pluribus commemorare: ſcilicet

Relliquias, veterumque vides monumenta virorum.

Nec alia fuit jam olim, ut noſti, Æternæ urbis Religio, circa Heroum ſuorum memoriam ac monumenta; qui Navim Æneæ, Ficum Ruminalem, Caſam Romuli ſtramentitiam, Lituum, Cotem Nævii Auguris, ut alia mittam, haud minus cupide vel accurate à Majoribus
Gotth. lib. IV. cap. 22. veſtris recondita meminiſti; adeo etiam ut iidem Procopio tradantur alicubi præ aliis ejuſmodi rerum ſtudioſi. Immo vero haud aliter ac Vatum parentis olim Patria, ſic id genus quoque Reliquiæ, acri haud unius urbis æmulatione multiplicatæ nonnunquam; unde
Lib. XXXV. apud Dionem legas duas Cappadociæ civitates, utramque Comanæ nomine, gladium Iphigeniæ habere & oſtentare, quem verum illius eſſe autumant. Agnoſcis, ut opinor, incunabula illius moris, qui haud abſimiles Reliquias, ceu totidem monumenta Chriſtianorum veterum, pari ſtudio & cultu, ac eodem nonnunquam in iis venditandis & multiplicandis fato, paulatim conſecravit. Neque vero ut vides, Urbs una forte aut Regio, ſed communis quaſi Gentium conſenſus, ſuum olim

olim antiquariæ ſupellectili pretium appoſuit. Græcos quidem homines, qui cæteris ad humanitatem & elegantiam præluxere, omni illa vetuſtatis memoria præ cæteris etiam delectatos, lætum quippe antiquitatibus genus, ipſi veteres ſatis ſuperque tradidere. Hinc non ſemel prædicant illorum in iis colligendis induſtriam; in dedicandis religionem; in viſendis alacritatem; in conſervandis ſtudium; in retinendis conſtantiam; adeo ut nullum ex priſcis id genus ornamentis, vi aut pretio eripi ſibi volentes paterentur: *Nulla* In Verrem *unquam civitas*, inquit Tullius, *tota Aſia & Græcia ſi-* V. *gnum ullum, tabulam pictam, ullum denique ornamentum urbis, ſua voluntate cuiquam vendidit.* Urbem nempe integram unum aliquod vetuſtum opus nobilitabat; unde propter ſolum Cupidinis ſignum viſebantur olim Theſpiæ; *nam alia viſendi cauſſa nulla eſt.* Immo quid dicerent hodie urbani homines, ſi novi Romæ hoſpites, omiſſa omni aliorum illius decorum commemoratione, in laudanda ærea & equeſtri M. Aurelii Statua potiſſimum acquieſcerent? At audiant urbanitatis omnis parentem, agentem de urbe Græcarum omnium nobiliſſima pulcherrimaque, Syracuſis nempe, apud quas pictura quadam perantiqua equeſtris Agathoclis *nihil nobilius, nihil quod magis viſendum putaretur.* Non In Verrem quæ alibi idem Orator extollit illius urbis ornamenta; IV. non celebris Arethuſa; non fora maxima; non pulcherrimæ porticus; non ornatiſſima prytanea; non ampliſſima curia; non egregia templa; non amœniſſimus portus; non ipſe ex omni aditu vel terra vel mari præclarus ad adſpectum ſitus, (qui ante biennium nimio opere me delectavit) parem loco celebritatem aut gratiam conciliarunt. Una picta vetuſti operis tabula idonea viſa eſt, quæ præ decoribus aliis, advenarum

oculos

oculos in ſe converteret. Hinc certum jam olim illud hominum genus in celebrioribus oppidis, qui novos hoſpites ad viſendas res vetuſtate aut raritate notabiles deducerent; eaſdemve explicarent, quos ἐξηγητὰς aut τῶν ἐπιχωρείων ἐξηγητὰς paſſim vocantem videas Pauſaniam. Alias Siculis dictos eoſdem Myſtagogos, ex Tullio inſuper diſcimus: ut qui vulgo hic in Urbe aut in aliis Italiæ oris funguntur eo munere, dignitatem hinc ſuam ac titulos diſcant; *Hi qui hoſpites*, inquit, *ad ea quæ viſenda ſunt ducere ſolent, & unumquodque oſtendere, quos illi Myſtagogos vocant.* Ita ſugillat forte aliquis, aut recentius putat eorum inſtitutum, qui domos hodie & pinacothecas, inſtructas omni antiquaria ſupellectile exornant ſummo ſtudio, nec minoribus impendiis; qui in Sacrariis recondunt; qui peregrinos & hoſpites ad eadem ultro ac libenter admittunt. Eadem fuit jam olim ſollicitudo nobiliſſimorum cujuſque urbis civium, ut domos haberent ornatiſſimas omni hoc veteris elegantiæ genere; ut vaſibus vel Corinthiis vel Deliacis, gemmis, ſignis æneis, marmoreis, eburneis, pictis tabulis aut textilis operæ, aliiſve ornamentis priſci & elegantis operis, famam loco, & ſibi laudem apud exteros pariter ac cives conciliarent. De Sthenio Thermitano civitatis ſuæ nobiliſſimo Tullius: *Etenim Sthenius ab adoleſcentia paullo ſtudioſius hæc compararat, ſupellectilem ex ære elegantiorem & Deliacam, & Corinthiam, tabulas pictas, etiam argenti benefacti, prout Thermitani hominis facultates ferebant ſatis; quæ cum eſſet in Aſia adoleſcens ſtudioſe ut dixi comparabat, non tam ſuæ delectationis cauſa, quam ad invitationes adventuſque noſtrorum hominum amicorum ſuorum atque hoſpitum.* Idem alibi de Heii principis Mamertinorum domo plena vetuſtiſſimorum ſignorum; *Meſſanam ut quiſque noſtrum venerat, hæc viſere ſolebat,*

In Verrem IV.

In Verrem II.

In Verrem IV.

bat, omnibus hæc ad viſendum patebant quotidie; domus erat non domino magis ornamento quam civitati. Nonne credas deſignari, aut Palatium Farneſianum vel Barberinum; (ut tot alia hic mittam præclaris id genus Cimeliis inſtructa) aut Florentiæ Pinacothecam Maximi Principis, aut Mutinæ Gazam Heroum Eſtenſium, aut Mediolani Muſeum Manfredi Septalæ, viri ornatiſſimi, quæ ut referta omni hoc veteri ornamentorum genere, & omnibus ad viſendum patent quotidie, & ſingularem quandam domino non ſolum, ſed loco etiam celebritatem commodant. Ne vero artis olim aut materiæ, non autem vetuſtatis præcipuam quandam rationem habitam quis putet, en locupletem tibi teſtem eundem Tullium, in ea Oratione qua expilatam à Verre Siciliam conqueritur. In id enim videas Oratorem incumbere totis viribus, ut ſpoliatione vetuſti cujuſque operis, ceu immanium criminum ſerie, invidiam reo potiſſimum creet; *Nam domus*, inquit, *erat ante iſtum prætorem nulla paullo locupletior, qua in domo hæc non eſſent, etiamſi præterea nihil eſſet argenti; Patella grandis cum ſigillis ac ſimulacris Deorum: patera qua mulieres ad res divinas uterentur; thuribulum: hæc autem omnia* ANTIQUO OPERE *& ſummo artificio facta.* Alibi, ut in vetuſtate id genus monumentorum præcipuam religionem poſitam oſtenderet; *Sthenius vero non ſolum negavit, ſed etiam oſtendit id fieri nullo modo poſſe*, UT SIGNA ANTIQUISSIMA *monumenta P. Africani ex oppido Thermitanorum incolumi illa civitate, imperioque populi Romani tollerentur.* (In Verrem II.) Item alio loco; *Qui acceſſiſtis Ennam vidiſtis ſimulacrum Cereris è marmore, & in altero templo Liberæ; ſunt & perampla atque præclara, ſed* NON ITA ANTIQUA. *Ex ære fuit quoddam modica amplitudine ac ſingulari opere cum facibus* PERANTIQUUM, *omnium illorum quæ ſunt in eo fano,*

no, multo ANTIQUISSIMUM; *id ſuſtulit.* Conſule
Lib. xxxiii. c. 12. Plinium: ars cælandi apud Romanos ubi paullatim exoleviſſet, ſua tamen ætate, ut ille refert, vel SOLA VETUSTATE *cenſebatur.* Et poſt duos togatos prodeat
Tertull. de cult. Fœm. l. 1. palliatus Carthaginenſis; *quædam & potui vaſcula ex ære ſervat* MEMORIA ANTIQUITATIS. Immo ne forte otioſorum hominum propriam hanc voluptatem quiſpiam arguat, en tibi Magnum Alexandrum, quem eadem rerum antiquarum cupiditate flagraſſe,
Lib. 1. c. 4. auctor Philoſtratus; unde & Curtio, *cognoſcendæ* VETUSTATIS *avidus* vocatur. Eandem in illius æmulo J. Cæſare agnovit Tranquillus, qui eum tradit *Gemmas, toreumata, ſigna, tabulas* OPERIS ANTIQUI *ſemper animoſiſſime comparaſſe.* Quod ſtudium etiam ad hujus
In Augusto. hæredem tranſiit, de quo idem refert Hiſtoricus, illum Prætoria ſua omiſſis ornamentis aliis, *rebus* VETUSTATE *& raritate notabilibus excoluiſſe.* Quo ſpectaſſe etiam hic obſervo officium illorum τῶν ἐπὶ τοῖς θαύμασι ſeu *Admirandis Præpoſitorum*, (quos vulgo hodie Principum Antiquarios vocant) quorum Pauſanias in Arcadicis meminit, occaſione dentium Apri Caledonii, quos ex Arcadia ab eodem Auguſto Romam delatos ſcribit.
Gotth. l. 1. c. 15. Neque iidem tamen, qui Procopii ætate Beneventi adhuc viſebantur; quippe quos ille à Diomede in eam urbem tranſlatos refert. Adeo ut quum alibi apud eundem Tranquillum legimus, Auguſtum Antiquarios & Cacozelos pari faſtidio proſequutum, non rerum vetuſtarum, ſed verborum antiquorum ſectatores, facile quivis apud eum adſequatur. Quæ obiter, nec aliena ab hoc loco à me referuntur, ut intelligant tandem, qui omne hoc rerum antiquarum ſtudium, illiuſque cultores vilipendunt, quibus & quantis dicam ſcribant.

Quod

Quod vero hic potiſſimum agitur, inter tot res vetuſtate ſpectabiles, priorum ætatum Numiſmata locum jam olim haud ignobilem habuere. Hinc apud Dionem, oratorem illum & philoſophum elegantiſſimum, lego, Homerum antiquas voces nonnunquam adhibuiſſe, ὥσπερ νόμισμα ἀρχαῖον ἐκ θησαυρῦ ποθὲν ἀδεσπότου. *Sicut* NUMISMA *aliquod* VETUS *ex Theſauro quopiam domino carente depromptum.* Ita eundem illum Auguſtum ut omnia alia ſelectiori vetuſtatis memoria, ſic Nummis etiam antiquis & exoticis delectatum, non obſcure licet colligere; qui illo quoque munuſculorum genere amicos ſuos ſolitus fuit nonnunquam proſequi. Unde hac de re Tranquillus; *Saturnalibus & ſi quando alias libuiſſet, modo munera dividebat veſtem & aurum & argentum; modo* NUMMOS *omnis notæ, etiam* VETERES REGIOS AC PEREGRINOS. Ita ut hac ratione plures ad tractanda id genus monumenta invitaret, ne de ævi ſui infelicitate uſurpari poſſet aliquando illud Symmachi, *Spectatorum* VETERIS MONETÆ *ſolus ſuperſum.* Præ reliquis autem, & inſtar omnium teſtis hujus moris luculentus Juriſconſultus, qui Numiſmatum aureorum vel argenteorum VETERUM, QUIBUS PRO GEMMIS uti ſolent, uſumfructum legari poſſe definivit.

Circa Nummorum Studium.

Orat. XII.

Lib. III. Ep. II.

Pompon. D. de uſufruct.

Difficile vero hic fateor ſuam ſingulis tot Gentium & locorum Nummis ætatem, aut Antiquitatis prærogativam, uni alterive adſignare. Nec id agimus hoc loco. In Romanorum, aut Romani Orbis Nummis, res minus habet difficultatis; qui aut ſub Cæſaribus, Imperatorum vultu ſignati, aut ſtante Republica, præſtantiſſimorum civium ætatem ferme præ ſe ferunt. In Nummis vero Græcorum & Aſiaticorum, ante admiſſum Romani imperii jugum cuſis, res incerta & minus

De Antiquitate Nummorum.

vulgata; quum magna eorum pars certis locorum inſignibus, nulla, aut obſcura temporis nota ſit diſtincta. Ita ut de iis non immerito poſſit uſurpari, quod de quadam Herculis ſtatua refert Pauſanias, adeo vetuſtam

Lib. v.

eſſe, ut ætatem illius nemo poſſit prodere. At certe plurimos ex iiſdem Nummis, liberis adhuc Græcorum rebus, h.e. florente Perſarum imperio percuſſos, ex Nummis cum Macedonum aliquot, Philippo, & Alexandro vetuſtioribus; tum Græcorum, qui antiquiorum Magiſtratuum nominibus ſignati; præterea Siculorum aliquot vetuſtiſſimorum, liquidum mihi fit ac manifeſtum. Cujus etiam vetuſtatis haud leve indicium arguunt antiquæ in iis ſcripturæ veſtigia, quæ ſuo loco indicabuntur. Nec enim de primæva Nummorum antiquitate nobis hic ſermo, & an infra Palamedis tempora ſignatæ pecuniæ origo referri debeat, ut Philoſtrato in Heroïcis placuiſſe memini. Illud ſaltem hinc mihi facile, ut ſpero, largientur, non uſque adeo contemnendam, aut alibi facile obviam videri adſurgentem ſupra duo millia annorum vetuſtatem.

2. *Ob Durationem.*

Antiquitatis enim illam in Nummis prærogativam ac dignitatem, *Duratio* certe eorundem maxime arguit. Nummos immortalitatis ſtudium & cura invenit, ſicut ſepulchrorum monumenta & Elogia; ut de iis alicubi diſſerentem Tullium noſti. Nec enim alia cuſtodia rerum geſtarum memoriæ fidelior; ut quod de litteris in genere Livius, ad Nummos potiori quodam jure referre mihi liceat.

Tuſculan. I.

Hæc ævi veteris cuſtos famoſa vetuſtas.

Intellexere hoc (quod etiamnum hodie in publicis operibus aut ſolennibus, ſequior ætas feliciter æmulatur) quicunque propagandi ad poſteros nominis immenſa & laudabili quadam cupiditate flagrarunt. Hinc

vultus

vultus ſuos, aut res geſtas, dignas ſæculorum memoria, Libris quidem, Columnis, Saxis, Tropæis, Tabulis, Statuis; ſed tanquam iis non confiſi, Nummis quoque conſignari voluerunt: ut certiori quodam æternitatis pignore, ſe ſuaque ab oblivione vindicarent. Hanc certe mentem aperte declarant illa Principum verba vel edicta apud Caſſiodorum; *Verum hanc liberalitatem noſtram alio decoras obſequio, ut figura vultus noſtri metallis uſualibus imprimatur*, MONETAMQUE *facis de noſtris temporibus* FUTURA SÆCULA *commonere. O magna inventa prudentum!* Hæc nempe monumenta ſuæ formæ ac nominis, non tanquam dimittenda cum vitæ tempore, ſed quaſi cum omni poſteritate adæquanda relinquebant. Quo ſpectat Ducis illius Græci apud Athenæum facinus, qui ubi nummos curaſſet ſpargi ad perpetuam memoriam, in campis & ruïnis Corinthi, tum demum tanquam voti jam reus, mori non dubitavit. Inde etiam crebræ illæ ac ſolennes, quæ occurrunt in Nummis veterum Formulæ, ÆTERNITATI AUGUSTI; ÆTERNÆ MEMORIÆ; PERPETUITATI AUG. ROMÆ quoque ÆTERNÆ; quibus, quam Divorum honoribus ac Templis nequidquam quærebant immortalitatem, his monumentis quodammodo ſunt apud poſteros conſequuti.

Lib. VI. cap. 7.

Sic auferre rogis umbram conatur, & ingens
Certamen cum morte gerit, curaſque fatigat
Artificum, inque omni te quærit amare METALLO.

Nec enim eos hic vel ratio, vel eventus fefellit. Alia quippe opera in eorum gloriam inciſa vel erecta, præclara quidem illa & diuturna, materiæ tamen aut temporum injuria, breviori quadam annorum circumſcriptione fuerunt oblitterata. *Et tamen illis omnibus*, inquit Tertullianus in Apologetico, *& ſtatuas defunditis, &* ima-

Durationis illorum Comparatio cum aliis Monumentis.

imagines inſcribitis, & Titulos inciditis IN ÆTERNITATEM. Magnificæ etiam ſunt illæ voces, quibus extructiones civibus pro Repub. defunctis decernendas
Philip. XIV. ſtatuit alicubi Tullius; *Erit igitur extructa moles opere magnifico, inciſæ litteræ divinæ virtutis teſtes ſempiternæ; ita pro mortali conditione vitæ immortalitatem eſtis conſequuti.* Hæc ipſa tamen nonne demolita eſt & obſcuravit oblivio, invidit aut abolevit poſteritas? *Templa, Theatra, Arcus, Tropæa,* (ut paucis rem hic potiſſimum obviam complectar) quot aut qualia hodie ſuperſunt? Nec de antiquiſſimis Græcorum Tropæis hic loquor, quæ olim non è ſaxis, ſed è vulgaribus lignis conſtitiſſe refert
Lib. XIII. Diodorus, eo animo ne inimicitiarum monumenta eſſent diuturna. Illa potius opera reputemus, quæ non ad *temporariam moram*, ut Theatrum Scauri, de quo ma-
Lib. XXVI. c. 15. gnifice adeo Plinius alicubi loquitur; ſed ad *æternitatis deſtinationem* erant erecta: ut male tamen pleraque ſpem illam æternitatis implerunt, quorum vix ruïnæ aut veſtigia ab aliquot jam ſæculis conſpiciuntur! *Librorum* veterum obnoxium tot injuriis fatum, & deploratam ſæpius, nec tamen ſatis unquam lugendam jacturam, quis illiteratus adeo aut neſcit, aut ita ferreus quotidie adhuc non ingemiſcit! Alexandrina incendia, & notam Urbis calamitatem omitto; vel una Photii Bibliotheca, quantum ab octingentis annis perierit monumentorum id genus, nimis luculenter teſtatum facit. Unde & illa jam olim querela diſertiſſimi rerum
Livius l. II. Romanarum ſcriptoris, qui ſi quæ in Commentariis Pontificum, aliiſque publicis privatiſque erant monumentis, incenſa Urbe pleraque tradit interiiſſe. *Picturæ*, quæ vix ſæculorum aliquot edacitatem effugiunt, ita ad diuturnitatem memoriæ longe adhuc minus habent præſidii. Hinc obſoletas jam ævo ſuo inſignes

gnes aliquot pictas Tabulas, queritur non ſemel Pauſanias, in ea vetuſtiorum operum, quam paſſim inſtituit, commemoratione. Unde Tullius quoque, Rempublicam ſuorum temporum confert alicubi picturæ non ſolum evaneſcenti vetuſtate, ſed coloribus etiam & extremis lineamentis deſtitutæ. Apellis utique nomen novimus, opera ignoramus; neque ſcilicet jam ulli patet ad viſendum

In Attic. & Arcad.

In Fragm. de Repub.

Linea quæ veterem longe fateatur Apellem.

Non illa Venus Anadyomene amatores amplius adlicit; non Alexander ille cum fulmine, mortali Alexandro felicior; non miles ejus Antigonus, alibi quam in Nummis ſuperſtes; non alia denique decantata Protogenis, Parrhaſii, Zeuxidis, hoc eſt præſtantiſſimorum Artificum miracula, oculos hodie noſtros oblectant. Vix aliqua eorum veſtigia Romæ ſupererant ævo Petronii, qui inſpecta quædam id genus, ut ſingulare ſpectaculum commemorat: *Nam*, inquit, *& Zeuxidis manus vidi, nondum vetuſtatis injuria victas, & Protogenis rudimenta.* Fragmenta aliquot tenuia & obſcura picturæ veteris, quæ in Aldobrandinis Hortis, Palatio Farneſiano, & apud ſummæ cum amplitudinis, tum comitatis virum, Camillum Maximi, etiamnum hic occurrunt, dolorem potius & deſiderium, quam voluptatem & ſolatium ſpectatoribus adferunt. *Statuæ*, *Signa*, *Lapides*, *Marmora*, ut præſtantia & diuturnitate materiæ ad memoriam æternitatis comparata, ſic propitio magis fato, ſæculorum vim & oblivionem temporum eluſiſſe videntur. Habet adhuc, fateor, in hoc genere Italia, & Roma vel maxime, quo præclaram etiamnum & jucundam priſtini decoris ſpeciem advenarum oculis ſubjiciat. Laocoon Vaticanus jam Plinii tempore, pro ſupremo Artis conatu habitus; Hercules cum Farneſianus,

nus, tum Capitolinus; Venus Medicæa; Seneca & Gladiatores Borgheſiani; illa M. Aurelii ſtatua Equeſtris; aliaque nonnulla ſingularis & divinæ cujuſdam præſtantiæ opera, ad publicum ſtuporem & exemplum etiamnum hic ſuperſunt. Sed præterquam quod manca multa ſint ex iis & mutila, quot & quanta ſunt, ſi cum veterum Statuarum numero & amplitudine conferantur? Certe de ſolis Statuis æreis notat alicubi Senator, *eas parem populum urbi dediſſe, quam natura procreavit*: Tertullianus vero in Apologetico; *nondum enim tunc ingenia Græcorum atque Tuſcorum fingendis ſimulacris urbem inundaverant*. At vide quid de Statuarum id genus fato diſertiſſimus Orator & Conſul, jam olim pronuntiarit; *Illæ autem aureæ & innumerabiles ſtrage & ruina publico gaudio litaverunt*. Hinc ſingulas ſtatuas conſecrari quidem ut æternas, obſervat alicubi Dio Chryſoſtomus, ſed eaſdem cum vario fato, tum longinquitate temporis intercidere agnoſcit. Quod ipſum præclare alicubi etiam expreſſit Euſebius, qui hominibus ad ſolatium mortis, & æternitatis contemplationem, quæſitas Imagines, Statuas, ac Monumenta id genus commemorat; quæ tamen omnia caduca & brevi eſſent interitura. Unde apud alterum Dionem Mæcenas, Auguſtum ab aureis & argenteis Statuis erigendis dehortatur; quod parum illæ ſoleant eſſe diuturnæ, certe quas tempeſtate, vi, vetuſtate interire alicubi Tullius agnoſcit. Non ſolum de Jove Olympio Phidiæ, aut Venere Praxitelis hic loquor; non de immenſa illa Statuarum multitudine, quibus aut Urbis fora, aut Viæ publicæ, aut privatorum Villæ collucebant; non de innumerabilibus illis Deorum ſimulacris, quæ eodem cum Diis ſuis fato periere. Illos ſidereos Coloſſos Solis, Neronis, Commodi, qui quo cœlo propiores,

Variar. lib. III. c. 15.

Plinius in Paneg.

Or. XXXVII.

De vit. Conſtant. lib. I. c. 2.

Lib. LII.

Philip. IX.

res, æternitatis quoque ſpem minus dubiam habere videbantur, aut plane interiiſſe, aut eorum aliquot laceros & diſſipatos artus jacentes intuemur. Mitto direptas Urbis à non uno Cæſare Conſtantinopolitano Statuas, aut certis quibuſdam locis incluſam & definitam earum copiam, aliis ferme gentibus inconceſſam. Nummi vero integri magis, incorrupti, cum materiæ beneficio, tum artis compendio; amplitudine vero locorum, in quibus eruuntur, numero præterea & varietate longe hic præponderant. De *Lapidibus* vero, quibus vulgo inſcripta veterum Elogia, & impreſſa etiam, neque apud ſolos Ægyptios, antiquiſſima memoriæ monumenta, agemus alibi. Quamquam illud venuſtiſſimi Poëtæ haud ignoras, Tacit. Annal. XI.

Tabida conſumit ferrum, lapidemque vetuſtas.

aut alterum Vatis Burdegalenſis,

Miramur periiſſe homines, monumenta fatiſcunt,
Mors etiam Saxis, nominibuſque venit.

Ut certe conſulentibus hic nobis ſubinde antiqua illa Marmora, quæ nullo ævo aut macie ſeneſcere poſſe videbantur, nullibi liqueat manifeſtius, quam verus ſaltem ille Vates fuerit qui & Saxo multam nocere ſenectam adſeruit. Tale equidem, non hic vendito Monumentorum id genus, in quod unum nihil ſenectæ, nihil flammis, nihil poſteritati liceat, denique *A quibus omne ævi ſenium ſua fama repellit*. Veriſſime Suada Romana: *Nihil enim eſt aut opera, aut manu factum, quod aliquando non conficiat & conſumat vetuſtas*. Sempiternum ea ratione dicimus, qua pro mortali vitæ conditione, fatalis terminus ſi non tolli funditus, ad immenſum tamen tempus ætatis produci videtur. Adeo ut immortalem illam vitam, quam ſibi nequidquam ſecundus augurabatur Ptolemæus, ſolam hactenus eidem Cicero pro Marcello. Athen. Deip. l. XII.

Nummi præſtiterint, in quibus ille ſe adhuc hodie conſpiciendum præbet. Incredibilem alias Nummorum multitudinem, carie quoque, & caſibus variis conſumptam, aut etiamnum ſepultam non diffiteor, & ſi ad veterum ſignatam pecuniam ſubducatur, minimam illam & contemnendam forte, Cl. Salmaſio alicubi id aſſerenti lubens concedam. At ſi rurſus eadem cum reſiduis aliis monumentis veterum conferatur; ſi Nummorum, qui in Europa Aſiaque, aut jam reperti, aut quotidie è terræ viſceribus eruuntur, numerus reputetur; ſi antiquitatis eorundem ratio qualiſcunque habeatur; incredibilem adhuc quandam, & prope infinitam illorum tum copiam, tum varietatem, omnes, qui vel mediocrem eorum uſum habent, mirari ultro & fateri cogentur.

Ep. 2. de Cruce.

3. *Ob Argumenti Nobilitatem.*

Nec Dignitatem illa Nummorum *Argumenti* in iis expreſſi *Nobilitas* minus arguit, vel oſtentat. Sacram artem Statuariam vocat alicubi in deſcriptionibus ſuis, ille qui Philoſtrato comes addi ſolet Calliſtratus. SACRAM MONETAM vero, & Nummi ipſi continuo reclamant, & Conſtitutiones Principum abunde loquuntur. Hinc celebris jam olim illa lex Cornelia, aliaque ſtatuta, perpetuo quodam Gentium conſenſu ſtabilita, quibus à temerariis contrectatoribus & falſariis immunis eadem vindicatur. Immo nec *Sacram* ſolum ſed DIVINAM etiam videas eandem nuncupatam ſub Chriſtianis Principibus: ut in veteri libello incerti Auctoris adjuncto veteri Notitiæ Imperii, qui augendi ærarii & conſervandæ Monetæ rationem exſequitur: & in quo unum caput occurrit cum lemmate: *Felix inchoatio* SACRÆ DIVINÆQUE MONETÆ. Ne mirum jam videatur ſi tanta Numinis illius veneratio Chriſtianorum adhuc mentibus inſedit; neque aliud

aliud videas ex omni Divorum ordine tot aris coli, aut tot ſupplicum votis fatigari. Hinc eadem jam olim Monetæ in Nummis veterum, quæ Æquitatis effigies; ut ex æquo nempe religio utriuſque & reverentia traderetur. Mitto JUNONIS etiam, & APOLLINIS MONETALIS expreſſa, & adorata olim ſimulacra; ut vel ex iiſdem Nummis adhuc hodie colligimus. Talem utique circa illos religionem, ſignati in iiſdem Principum ac Dominorum vultus paſſim conciliarunt. Unde jam olim ingenioſiſſimus vates, de ſimili Cæſarum imagine ad ſe tranſmiſſa:

Argentum felix omnique beatius auro, In Ponto lib. II. El. 8.
Quod, fuerit pretium cum rude, numen habet.

Factum enim haud inconſulto, ut inter alias dominationis artes, hæc quoque ſit à Regibus paſſim & Cæſaribus admiſſa; *ut imago Principum ſubjectos videretur paſcere per commercium, quorum conſilia invigilare non deſinunt pro ſalute cunctorum.* Caſſiodor. lib. VI. Ep. 7. Ita colendam eorum imaginem facile ſinguli credidere, quorum nutu & auſpiciis florens reſpublica, & incolumes privatorum fortunæ ſervabantur. Immo ea ratione proviſum, ut tanquam præſentes ubique & manifeſti in eorum etiam oculos incurrerent, qui longius alias à Principum ſuorum conſpectu ſubmoti, in diverſis terrarum partibus ſub eorum tutela ac imperio acquieſcebant. Quo etiam ſpectant illa ejuſdem Poëtæ exulis, & Auguſtum, Liviam ac Tiberium abſentes in argenteis eorum imaginibus recolentis,

Nos quoque veſtra juvet, quod, qua licet, ora videmus:
Intrata eſt ſuperis quod domus una tribus.
Felices illi qui non ſimulacra, ſed ipſos
Quique Deûm coram corpora vera vident.

Quod quoniam nobis invidit inutile fatum,
Quos dedit ars votis, effigiemque colo.

Hinc *æternales illos vultus violare*, religio quædam veterum (utinam pariter omnium recentium) antiquariorum mentes inceſſit. Unde ille apud Artemidorum Stratonicus, putabat ſe Regem calcitraſſe, qui progreſſus invenit aureum ejus numiſma, quod ignarus forte calcaverat. Capitale certe fuiſſe Tiberianis temporibus, apud Senecam & Suetonium legimus, effigiem illius Cæſaris Nummo vel Annulo impreſſam, latrinæ aut lupanari intuliſſe. Quod egregie illuſtrat ille apud Philoſtratum locus, qui doctorum virorum effugit diligentiam; ubi in claro Pamphyliæ oppido impietatis nonnemo damnatus legitur, qui ſervum verberibus adfecerat ferentem forte drachmam argenteam, in qua expreſſa erat Tiberii effigies. Quo referri etiam debet infelix caſus juvenis illius ex equeſtri ordine, qui ultimo ſupplicio deſtinatus à Caracalla legitur, quod nummum ſignatum ejus imagine in lupanar intuliſſet, ut obſervat Dio in Excerptis Peireskii. Plures id genus omitto majeſtatis poſtulatos, ob imaginem Cæſarum promiſcuis uſibus violatam; cui etiam diademata ſua & tiaras ſoliti olim ſubjicere Orientis Reges; ut non de uno Arſacida ac Tigrane narrant rei Romanæ Scriptores. Hinc vultus Nummis ſignare, inter præcipua olim Majeſtatis arcana receptum; quod Severum Clodio Albino ſingularis privilegii loco conceſſiſſe, tradit Herodianus; ac inter præcipuos honores matri Helenæ à Conſtantino exhibitos refert Euſebius. Unde etiam de Rufino imperium adfectante Claudianus,

Onciroc. lib. II. c. 33.

Lib. I. de vit. Apollon.

Lib. III. de vit. Conſtant. c. 47.

——— *& quod poſt vota daretur,*
Inſcribi propriis aurum fatale figuris.

Exagitat nempe veſanam Rufini illius ſuperbiam, qui

qui ad ſupremum Cæſareæ Majeſtatis apicem nihil ſibi reliquum fecerat, quam ut Nummis aureis ſuam imprimeret effigiem; quod tamen ea ætate ſolis Romanorum Imperatoribus in toto orbe uſurpabatur. Eandem etiam veſaniam in Procopio Auguſti faſtigium ambiente Valentiniani temporibus, notaverat jam ante Ammianus, qui tradit ejus aſſeclas nullo præter petulantiam adjumento confiſos, AUREOS *ſcilicet* Lib. XXVI. *Nummos effigiatos in vultum novi Principis, aliaque ad illecebras aptantes.* Hanc enim tum unicam toto orbe Auguſti faſtigii prærogativam docet nos alter Procopius, qui tradit præter Cæſares, ſolis Francorum Regibus ſub Juſtiniano primum conceſſum, nummos aureos ſua ornare effigie; non autem idem licuiſſe Perſarum, aliorumque Barbarorum Regibus vel Tyrannis. Locus hanc in rem eximius, & quem operæ pretium erit adſcribere; ubi narrat Francis Germania profectis ſtabilem Galliarum poſſeſſionem adſeruiſſe Juſtinianum, & ab eo tempore Germanorum Reges Maſſilia & vicinis locis potitos Arelate Circenſibus præſediſſe, additque, *Νόμισμα δὲ χρυσοῦν ἐκ τῶν ἐν Γάλλοις μετάλλων πεποίηνται. οὐ τοῦ* Gotth. lib. II. *Ῥωμαίων αὐτοκράτορος (ἧπερ εἴθισται) χαρακτῆρα ἐνθέμενοι τῷ στατῆρι τούτῳ, ἀλλὰ τὴν σφετέραν αὐτῶν εἰκόνα, καίτοι νόμισμα μὲν ἀργυροῦν ὁ Περσῶν βασιλεὺς ᾗ βούλοιτο, ποιεῖν εἴωθε. χαρακτῆρα δὲ ἴδιον ἐμβαλέσθαι στατῆρι χρυσῷ, οὔτε τὸν αὐτῶν ἄρχοντα θέμις, οὔτε δὲ ἄλλον ὁντιναοῦν βασιλέα τῶν πάντων βαρβάρων, καὶ ταῦτα μᾶλλον ὄντα χρυσοῦ κύριον. ἐπεὶ οὐδὲ τοῖς ξυμβάλλουσι προΐεσθαι τὸ νόμισμα τοῦτο οἷοί τε εἰσιν, εἰ καὶ βαρβάρους τοὺς ξυμβάλλοντας εἶναι ξυμβαίη.* Unde manifeſte licet eruere, primo ſingularem hanc fuiſſe prærogativam Romanorum Cæſarum, nummos aureos ſua ſignare effigie. Secundo, eam Francorum Regibus firmatis in poſſeſſione Galliarum à Juſtiniano, eximii privilegii loco

 ab

ab eodem Cæſare primum conceſſam: Tertio, nemini Barbarorum, nequidem Regum Regi, vel iis etiam apud quos aurum naſcebatur, idem licuiſſe. Quarto, rationem hujus moris eam fuiſſe; quod nullus uſus futurus fuiſſet nummi ejuſmodi aurei cum illorum Regum effigie; cui nullus utpote in commercio locus, ne quidem ubi negotium erat cum Barbaris, in toto orbe Romano relictus erat. Hic poſtremorum verborum ſenſus, quem non per omnia expreſſit noviſſimus Procopii interpres, & qui paulo intricatior legitur in verſione Grotiana, ut ſicut fieri ſolet in opere poſthumo, quædam ibi obrepſiſſe contra mentem aut ſcripturam viri magni exiſtimem. Vetus alias hæc illorum Galliæ tractuum prærogativa, ut Romanorum Præfectis liceret in iis monetam auream & argenteam cudere; ſicut Lib. IV. de Lugduni Præſidibus commemorat alicubi Strabo. Nec ſacram tamen ſolum hanc priſci ævi memoriam æterni illi vultus, ut alia quoque iiſdem Nummis contenta arguere mihi & comprobare videntur. Religio veterum (ut paucis res prope innumerabiles complectar) & univerſa Sacrorum apud eos ratio; Ritus ſolennes Belli ac Pacis; Victoriarum vel Inſtrumenta vel Præmia; Gentium ac Urbium Heroës, & Inſignia; Figuræ Virtutum aut Vitiorum ſymbolicæ; Animalium, aut Plantarum nobiliorum Effigies; Fabricæ denique & Opera publica, quaſi ad memoriam æternitatis vel extructa vel inſtaurata. Ampla utique, & digna materia, quam non ignobiles manus tractent!

4. *Ob ſplendorem, & Auctoritatem Nummos tractantium.*

Et ſane vel hinc potiſſimum ſplendor eximius, & decus quoddam peculiare hujus Nummorum tractationis exſurgit. Quum enim pleraque alia veneranda vetuſtatis monumenta excolantur paſſim privatorum ſtudiis, neſcio quomodo ſupra aliorum faſtigium, hæc ipſa

ipſa vel ſors ſua, vel Dignitas evexit. Adeo ut ex quo elegantiores quæque artes ac diſciplinæ, è ſitu vetuſtatis erutæ, nitorem aliquem & cultum admiſere; nulla ex iis aut Candidatos nobiliores, aut patrocinium ſplendidius conſequuta videatur. Ut certe, ſi honos alit artes, & gloriâ homines ad ſtudia incenduntur, nulla jam hiſce, de quibus agimus, potiora, & in majori quadam celebritate verſari fatearis. Equidem longa res foret Cæſarum, Regum, Principum, Illuſtrium Togatorum, & ampliſſimi cujuſque ordinis Virorum nomina recenſere, qui in Nummorum veterum delectum & curam certatim quaſi incubuere. Quot aut quam luculenta exempla hæc veſtra Italia, harum artium Parens & altrix ſuppeditat? Ita quidem intelligo, extitiſſe Avorum veſtrorum memoria Domum MEDICÆAM, æternam illam Muſarum Hoſpitem, quæ ut humanitatem omnem & eruditionem ſinu ſuo excepit ac aluit, ita prima quoque ſuam veterum Nummis dignitatem adſeruit. Non meum illud ſolum, ſed viri docti hac de re teſtimonium; *Si Nummos antiquos in pretio primum habitos à* MEDICÆIS *contendero, nemo repugnabit opinor.* Fidem his adſtruit Philippus Cominæus, teſtis ut alienigena, ita oculatus & exceptione major; qui aliquot millium aureorum Numiſmatum, & argenteorum copiam quandam immenſam, ſuo tempore jam à Medicæis collectam, ac Italiæ in hoc genere præſtantiſſimam refert. Unde & illum Urbis ſuæ Principem ac Mæcenatem quondam ſuum LAURENTIUM Medicæum commendabat jam olim eo nomine decus illud veſtrum ac ſimul elegantiorum litterarum Politianus; *Quamquam & vetuſtas Codicum &* NUMISMATUM *fides, & in æs aut Marmor inciſa antiquitates, quæ tu nobis Laurenti ſuppeditaſti, plurimum etiam* *præter*

Italorum.

Laurent. Pignor. Epiſt. Symbol. XVI.

Lib. VII. c. 9.

In Præfat. Miſcellan.

præter librorum varietatem noſtris commentationibus ſuffragantur. Hæſit vero eadem vel crevit potius in FRANCISCO Magno Etruriæ Duce ſollicitudo, ſub quo congeſtus ille vel adauctus Nummorum veterum Theſaurus, quem inter Europæ primarios, ſumma cum voluptate Florentiæ ante biennium inſpeximus. Hæret hæc eadem in LEOPOLDO Etruriæ Principe, qui ut flagranti omnium præſtantiſſimarum artium ac diſciplinarum amore, & aſſiduo patrocinio, ita Nummorum quoque veterum peritia ſingulari, & eximio quodam delectu excellit. Nihil famæ hic damus, ſed documentis iis, quæ comitas ejus faſtigio non minor, nobis aliquotiens ſuppeditavit. Hanc Domus Medicææ gloriam feliciter æmulata eſt Domus ESTENSIS, Heroum an Muſarum neſcio utrum felicior parens; quæ has cognatas veterum Cæſarum Effigies, ſuis quoque imaginibus inſerendas credidit. ALPHONSUM certe Mutinæ Ducem, nuper admodum terris ereptum, memini collectos id genus à Majoribus Nummos, præclaros & luculentos, ſumma cum peritiæ & delectationis ſignificatione, coram mihi viſendos exhibuiſſe.

Et ducis implevit viſus veneranda vetuſtas.

Geminum ſtudium in EUGENII IV. Purpurato Nepote, celebraverat jam ante Æneas Sylvius, Pii II nomine & dignitate celebrior; *Antonius,* inquit, *S. Marci Cardinalis Eugenii Quarti Summi Præſulis Nepos, incredibile eſt quam multa Numiſmata veterum conquiſierit Imperatorum & Principum, amator & hic vetuſtatis eſt.* In hujus quoque laudis ſocietatem venere ſuperiori ſeculo, ALEXANDER FARNESIUS, & JACOBUS BUON COMPAGNI, quorum ſtudio Muſea inſtructiſſima omni id genus ſupellectile, præcipua fama floruere & florent etiamnum. Nec inferior in hoc laudis

Not. ad Ant. Panor. Apoph.

dis

dis genere Urbis lumen ac decus, FRANCISCUS BARBERINUS, in quem ſumma omnia honoris, fortunæ, virtutis, ac doctrinæ ornamenta facto agmine confluxere. Ut alios omittam inferioris quidem ordinis, magnæ tamen amplitudinis & exiſtimationis viros ſuperiori ſæculo conſpicuos, *Andream Lauredanum*, diligentiſſimo Sigonio non ſemel eo nomine laudatum, & *Sebaſtianum Erizzo* Venetos, *Annibalem Caro*, Picenum, *Carolum Molſam* Mutinenſem, *Vincentium Pinelli* Genuenſem, Comitem *Joannem de Lazara* Patavinum, Marchionem *Niccolini*, & *Carolum Strozza* adhuc ſuperſtitem Florentinos, & nuper Urbi ac Muſis ereptum *Caſſianum à Puteo*, alioſque magno numero propriis juxta ac his alienis veterum imaginibus inſignes. Tres certe hic omittere non poſſum, & genere claros, & Nummorum ſupellectile ac peritia in Urbe celebres etiamnum ac florentes, *Feliciam Rondanini*, Parentis & Filii purpura, ſed ingenii, ſapientiæ, & eruditionis dotibus longe magis fortunatam; *Camillum Maximi*, in quo antiquæ juxta & elegantes artes præclarum hoſpitium ac præſidium habent; & *Franciſcum Gottifredi*, ſpectatæ adeo in talibus fidei ac induſtriæ, ut omnis Antiquariorum Natio faſces illi meritiſſime ſubmittat.

Nec extra Italiam veſtram, minus aut ſplendoris, aut dignitatis, hæc veteris ævi memoria videtur etiam conſequuta. ALPHONSUM illum, non tam regni amplitudine, quam ingenii gloria celebrem, collecta per Italiam Cæſarum Numiſmata, in eburnea arcula diligenter adſervaſſe, iiſdemque ſupra modum delectatum accepimus. Dignitate quidem inferiorem eadem dedit Hiſpania, ſed quem religio foret præterire hoc loco, *Antonium Auguſtinum* Tarraconenſem Archiepiſcopum, quo nemo adhuc forte felicius hanc ornavit

Extra Italiam.

Anton. Panormitan. Apopht. Alfonſ.

Hiſpanorum.

provinciam, aut lucem illi ac dignitatem ſuam luculentius adſeruit. Alios quoſdam dignatione præcipuos, ut *Martinum Arragonenſem* Ducem Villæ Formoſæ, & *Ferdinandum Velaſco* magnum nuper in Caſtilia Equitum Magiſtrum, addictos etiam huic elegantiæ, memorant docti aliquot Hiſpaniæ Antiquarii. Ut prætercam hoc loco *Vincentii Lactanoſæ* cum laudatam abunde à peregrinis teſtibus, tum erudite adſertam vernaculo opere in omni hoc ſtudiorum genere ac delectu induſtriam. Et cur in viciniori vobis Sicilia mitto, aut Buteræ Principem *Fabritium Francoforte*, Aurei Velleris Equitem, è cujus admirabili Nummorum veterum Theſauro, longo annorum ſpatio collecto, ingentes divitias hauſiſſe ſeſe fatetur Paruta diligens patriorum Numiſmatum collector; aut *Jacobum Bonanni* Montalbani Ducem, ac *Vincentium Mirabellam*, ſuper claritatem natalium, plurimum laudis & famæ in hoc litterarum genere propriis ingenii monumentis conſequutos; aut denique *Antonium Chiaramonte*, *Joſephum* & *Franciſcum Faiia*, alioſque ejuſdem tractus amore & ſtudio hujus antiquariæ ſupellectilis haud leviter commendatos? Germania vero RODOLPHUM II, & FERDINANDUM II Cæſares, LEOPOLDUM præterea Archiducem proxime defunctum, præclaros utique & luculentos hujus memoriæ vindices ac æſtimatores vidit. Plures ex eadem Gente ſeſe offerunt, & primi quidem ab Auguſto faſtigii Proceres, geminæ laudis æmuli, ac inter alios duo ſuperſtites, FRIDERICUS GULIELMUS BRANDENBURGICUS, & CAROLUS LUDOVICUS PALATINUS, Electores; de quo poſtremo plura dicerem hoc loco, niſi in eo Principis non ſolum, ſed etiam Domini perſonam revererer. Hoc unum modeſtiſſime dicam, eum col-

Vid. Muſeo de la Medal. Hiſpan.

In Itinerariis quibuſdam Hiſpaniæ.

Siculorum.

Germanorum.

collectam à Majoribus lautiſſimam Nummorum veterum ſupellectilem, & nova ſubinde acceſſione locupletare, & præclarum his artibus, ut omnibus aliis egregiis & laudabilibus, pretium inter paucos ſtatuere. Accedit hodie in eadem vicinia avitæ Stirpis Princeps, DURLACENSIS Marchio, quem ab annis aliquot eadem circa Nummos Veteres cura & ſollicitudo feliciter inceſſit, ut ſciret nempe,

quid Auſoniæ ſcriptum crepet igne Monetæ?

Ne jam in eundem album referam, vel *Marcum Velzerum* Auguſtanum Duumvirum, vel noſtratem *Marquarilum Freherum*, aliaque minorum quidem gentium, nec ignobilia tamen aut indecora Germaniæ ſuæ ornamenta. Sed ut ad illuſtriores hujus elegantiæ cultores redeam, en tibi Danorum ſolio feliciter hodie inſidentem FRIDERICUM III, præter alia decora, eruditum quoque his artibus, ac omnis hujus antiquitatis, ut perhibent, diligentiſſimum inveſtigatorem. Nec vero prætereundum arbitror, licet è remotiori adhuc Pannonia, & ſuperiori præterea ſæculo accerſendum, ingenii operibus nobilem *Joannem Sambucum*, inter primos hujus memoriæ adſertores, jure quodam ſuo referendum. Belgium ARESCHOTANI Ducis, in colligendis antiquis Nummis operam ac induſtriam ſingularem, Lipſii præconio jam olim laudatam, celebravit; quam vel ex vulgato illorum Theſauro, cuivis licet hodie æſtimare. *Lævinum* etiam *Torrentium* dedit eadem regio, omnis hujus elegantiæ non expertem; ut arguunt viri alias Infularum ornamentis conſpicui monumenta; *Marcum Laurinum* præterea, Huberti Goltzii Mæcenatem, ob ſummam de his ſtudiis bene merendi voluntatem, non ab eodem ſolum, ſed etiam ab elegantis eruditionis Juriſconſulto haud perfuncto-

Danorum.

Pannonorum.

Belgarum.

I. Ræward. Præfat. ad Leges XII Tabularum.

rie commendatum: *Moriar*, inquit, *ſi præter te quemquam habemus reliquum, per quem aliquam antiquæ Romanorum Reip. imaginem poſſimus agnoſcere. Continget tibi haud ſcio an nemini, ut tua in conquirendis per omnem terrarum orbem* NUMISMATIBUS INDUSTRIA, *non grata modo eruditis hominibus, ſed etiam popularis futura ſit.* Sic alios inſuper ejuſdem tractus, cum ſplendore munerum aut natalium, tum egregia in his ſtudiis facultate inſignes, vel ex idoneo ipſius Goltzii, clari quoque his artibus & monumentis teſtimonio, luculenter colligimus. Quibus certe liceat mihi adnumerare, cum *Nicolaum Roccok* Equitem, Andrea Schotto perhibente, rei omnis antiquariæ ac Numiſmatum peritiſſimum; *Gaſparem Gevartium* proxime defunctum; haud parum nobilitatos his artibus *Rubenios*; *Schinkelium* præterea *de Valcour*, & eidem cœlo inſertum, *Jo. Jacobum Chiffletium*: ne complures alios huc advocem ex eadem gente, noſtro aut ſuperiori ſæculo, illo ſtudio haud mediocriter incenſos. Gallia vero, ut vetuſtiores mittam Proceres, Regium Principem GASTONEM AURELIANENSEM, florentem nuper omni hac laude, in eamque ſerio incumbentem ſuſpexit. Ut jam de Viris felicis memoriæ nec de fæce, quod in enumerandis claris Oratoribus Tullio ſuo Atticus exprobrabat, hauſtis, *Gulielmo Choul*, *Joſepho Scaligero*, *Paulo Petavio*, *Fabritio Peireskio*, *Jacobo Sirmondo*, *Joanne Triſtano*, aliiſque præclaris in ea Gente & ampliſſimi ordinis Viris nihil dicam, qui in ornanda & excolenda id genus vetuſtate egregiam & luculentam operam poſuere. Nec minus hodie vel ſuperſunt in eadem gente, vel exornant hanc memoriam, Viri vel eo nomine ſæculorum memoria digni, quales aut Regii ſanguinis tradux HENRICUS BORBONIUS, Dux Vernolii,

Gallorum.

elegans

elegans omnis hujus induſtriæ fautor & admirator; aut conſultiſſimus divini atque humani juris *Gullelmus Lamonio* Senatus Princeps; aut non Ærarii ſolum, ſed præcipuarum Regni curarum Adminiſter, fama fortunaque celeberrimus *Joannes Baptiſta Colbertus*; aut vetuſtate familiæ ſuæ digniſſimus *Achilles Harlæus*; aut inter Ærarii Curatores adlectus probatæ pridem fidei ac induſtriæ *Sevius*; aut qui ingenium illuſtre altioribus ſtudiis dedit *Ludovicus Henricus Lomenius* Briennæ Comes; aut Æduorum Senatus una cum *Philiberto de la Mare*, & *Joanne Baptiſta Lantino* lumen ac ornamentum *Bohierius*. Equidem mea etiam expectatione majorem animo cepi voluptatem, cum viderem coram non ſemel, Viros, cum auctoritate, tum ſapientia, aut ingenii laude florentes, omnem hanc ſupellectilem ex auro, argento, ære, elegantiorem ſtudioſe comparare; domos eadem habere inſtructas, quæ, quod de principe Mamertinorum Tullius, non domino magis ornamento ſunt quam civitati. Neque vero opus apud te prædicare Virum utrique noſtrûm, cum amicitia tum ſtudiorum id genus communione conjunctum, eundemque omnium conſenſu principem in hoc elegantiæ genere, *Petrum Seguinum*, D. Germani Antiſtitem; aut præterea non adeo Gazæ & Bibliothecæ Regiæ cuſtodia, quam præclaris animi ac doctrinæ dotibus ſpectatum *Carcavi*; aut denique non reticendum, qui hanc Spartam feliciter jam exornavit & propediem decorabit ulterius *Carolum Patinum*. Britannia *Britannorum.* quoque ejuſdem gloriæ æmula, & CAROLUM Regem nuper defunctum, hac omni veterum elegantia ſe oblectantem, & *Bukingami Ducem* ac *Arundellii Comitem*, primarios Regni viros; *Robertum* item *Cottonum*, aliosque id genus ex equeſtri ordine, hujus antiquariæ

ſupellectilis ſedulos & indefeſſos ſcrutatores, etiamnum recordatur. Unde præclarum illud viri inter Britannos doctrina & eruditione celebris de Jacobæis Hortis vulgatum alicubi teſtimonium. *Quem locum, ſi vicinam Pinacothecam, Bibliothecæ celeberrimæ conjunctam, ſi* NUMISMATA ANTIQUA *Græca & Romana, ſi ſtatuas, & ſigna ex Ære & Marmore conſideres, non immerito Theſaurum antiquitatis, & ταμιεῖον inſtructiſſimum nominare potes.* Omnium vero inſtar hoc loco, CHRISTINA AUGUSTA, quæ ut ſuperiorum ætatum decora & ornamenta, ita ſingularem quoque hujus induſtriæ amorem ac peritiam, ex ultimo Septentrione ſecum in Urbem invexit. Quod ut documentis aliis publice, & benigna oris ſignificatione, mihi aliquotiens privatim aperuit; ita incomparabilis in hoc genere Nummorum Theſaurus, ſummo ſtudio recens ab ea congeſtus, ad memoriam poſteritatis loquetur. Eant itaque venuſti & elegantiores homines, qui contemtu & ludibrio has artes, ut minus decoras, aut quaſi in ſitu & ſquallore verſantes, proſequuntur. Si tantis enim ac tam ſplendidis nominibus & exemplis non adſurgunt, nihil certe de hujus induſtriæ DIGNITATE, de ſua vero exiſtimatione aut verecundia, non parum forte detrahere cenſebuntur.

Patritius Junius in Not. ad Epiſt. Clement. ad Corinth.

Suedorum.

COMMENDATIO ALTERA A VOLUPTATE.

NEC utique inferiorem huic elegantiæ veteri commendationem, incredibilis quædam VOLUPTAS conciliat. Quam innoxia enim illa & multiplex, immo quam ſuavis & jucunda in Nummorum id genus contemplatione, vel ipſo adſpectu prodit ſeſe & oſtentat! Non hic ego illam intelligo, quæ ex *Materiæ* pretio vel pulchritudine exurgit; quæ alias vel ſola in Nummorum tractatione, ſingulare quoddam habet lenocinium voluptatis.

I. *A Materia Nummorum.*

Feſti-

Feſtiva quidem illa apud Lucianum Mercurii ſollicitudo, qui dubius in quodam conſeſſu Deorum varii operis & metalli, an materiæ vel artis prærogativam in iis ſpectaret, à Jove reſponſum refert, æquiores quidem eſſe artis partes, auro tamen vel materiæ primas tribuendas. Mitto hæc aucupia, quibus aut vulgus, aut certe cum vulgo ſapientes animæ capiuntur, erectæ autem & cordatæ mentes moveri parum conſuevere. Ἐκπλήττει γὰρ ἰδιωτῶν μὲν τὸ τῆς ὕλης κάλλος, τεχνιτῶν δὲ τὸ τῆς τέχνης αὐτῆς, ut ait magnus Galenus in præclaro de Uſu Partium Commentario: Noſti utique, quod fictiles olim Deos & Heroas, antiquiſſimi Majores veſtri eadem religione coluerint, qua eorum poſteri aureos illos, æreos, & gemmeos quandoque (qualem Pompeii imaginem in triumpho ejus prælatam legimus) ſunt proſequuti. Unde ferrei antiquorum Laconum, aut coriacei etiam priſcorum Romanorum Nummi, quibus & uſos etiam Lacedæmonios accepimus, vix minorem hodie gratiam aureis & argenteis recentiorum temporum, apud veros harum rerum æſtimatores conſequerentur. Quamvis nec amovenda ſit ab hoc loco, ut indecora aut minus opportuna omnis ejuſmodi delectatio; dum vel Electri veterum, vel Æris illius Corinthii, quo ad inſaniam uſque Romani veteres delectabantur, obvia adhuc in Nummis materia nonnunquam ſpectatur;

Æraque ab Iſthmiacis auro potiora favillis.

Laudat alicubi Plutarchus æris in Statuis quibuſdam colorem floridum, ſitui ac æruginí haud obnoxium. Talis utique in hac veteri Nummorum ſupellectile, cum ſingularis cujuſdam venuſtatis laude, ſpectatores ſæpius adficit ac delectat. Ita ut hic quoque locum habeat, quod de cælatis operibus jam olim agnovit Plinius, *ut alibi ars, alibi materia eſſet in pretio*: immo

In Jove Tragœdo.

Lib. I. pag. 403. edit. Græc. Baſil.

Nicol. Damaſcen. Excerpt. p. 522.

De Pyth. Oraculo.

L. XXXIII. c. I.

mo utraque etiam manifeſta & frequens in hoc cenſu arguatur.

2. *Ob Artis Præſtantiam.* Potiores tamen partes illa *Artis* commendatio ſibi vindicat hoc loco, quæ ut in omni elegantiæ genere ſpectabilis, ita hic quoque ſingularis & admiranda frequenter occurrit. Meminiſti forte apud Dionem illum oris aurei, ut voluptatem ex conſpectu Statuæ Jovis Olympii ſuaviter alicubi extollat; ut non homines ſolum, ſed bruta etiam illius ſpectaculo adfici, immo adflictis malorum oblivionem conciliari ſtatuat: illamque virtutem incredibilem non auro, vel ebori, ex quibus conſtabat illud Phidiæ miraculum; ſed divinæ cujuſdam artis præſtantiæ continuo adſcribat: *tale lumen*, (ut Romanis eum verbis loquentem inducam) *& tanta gratia illi ab arte inerat.* Gemina plane in hunc ſenſum, & commendationem hujus ſimulacri apud Galenum legas loco ſupra laudato. Neque vero id continuo mirabitur, qui noverit haud aliam contemplationem non hujus ſolum, ſed omnium retro ætatum oculos vel mentes expleviſſe lubentius, quam ubi Ars ſuam cum Natura æmulationem, ad ejuſdem non ruinam vel interitum, ſed ad reſtaurationem potius & propagationem, omni opera convertit. Unde factum, ut felix illa hujus almæ Parentis imitatio dicam, an provocatio, ad ſummum faſtigium paulatim evecta, in varias quoque ſimilitudinum formas, plaſticam; ſtatuariam; picturam; encauſticam; cælandi ſignandique artem, magno gentium conſenſu, paſſim diffuſa fuerit & traducta. Quum vero in quovis hujus memoriæ genere, ſingularis veterum vel induſtria, vel felicitas fuerit; hinc non immerito quidquid ex ea penu ad noſtra uſque tempora incolume tranſiit, ſummam jucundiſſimæ delectationis materiam præbet.

Orat. XXXVII.

In

In ea vero lauta, & beata ſupellectile, eo majori quoque voluptate, aut admiratione continuo perfundimur, quo artis elegantiam major quædam (qualis in Nummis occurrit) ejuſdem ſubtilitas probat. Adeo ut non extra dubium ſit omnino, quod apud Plinium juniorem nuper legebam, Statuas, Signa, Picturas, hominum decoras, animalium quoque & arborum, nihil magis quam amplitudinem commendare. Nec enim aut Timanthi Cyclops, aut Myrmecidis quadrigæ, aut Callicratis formicæ, aut Pauſii tabellæ, aliaque opera compendio minus quam præſtantia artis, apud veteres celebrantur, vel inferiorem æſtimationem mole ſua ſpectabilibus Signis & Tabulis conſecuta ſunt. Protogenis tabulam magnæ quidem amplitudinis & elegantiæ, illis tamen Apellis ſummæ tenuitatis lineis potiſſimum nobilitatam legimus; & auctore eodem Plinio ſeniore, Phidiam non magis Jovis illius Olympii, aut Minervæ ingentia ſimulacra, quam in hujus ſcuto Amazonum vel Gigantum cum Diis prælia expreſſa, & in ſoleis Lapitharum & Centaurorum certamina commendarunt. Quod ipſum de præſtanti illo artifice tradit Cæſar Julianus in Epiſtolis, eum non ſolum celebritatem conſequutum ex imagine Olympica aut Athenienſi, verum etiam quod in exigua ſculptura magnæ artis opus incluſerat. Idem quoque Theodoro præſtantiſſimo artifici eveniſſe accepimus, *qui dum ipſe ſe ex ære fudit, præter ſimilitudinem mirabilem, fama magnæ ſubtilitatis celebratur.* Enimvero ſupremos quaſi artis conatus illa opera haud immerito judicarunt, in quibus plus intelligitur revera quam pingitur; & ut ejuſdem Auctoris verba huc detorqueam, quam ars ſumma ſit, ingenium tamen eſt ultra artem. *Mirus profecto homo*, inquit in ſimili argu-

Lib. I. Ep. 20.

Lib. XXXVI. cap. 5.

Met. lib. VIII. mento Madaurenſis Philoſophus, *imo ſemi Deus, vel certe Deus, qui magnæ artis ſubtilitate tantum efferavit argumentum.* Unde Gigantum oſſa, aut Solis, vel Commodi Coloſſea capita minus forte hodie nos delectant, quam expreſſa horum in Gemmis & Numiſmatibus, exigua quidem illa & tenuia, ſed ſingularis cujuſdam & divinæ præſtantiæ ſimulacra. Hinc de illis idem Plin. lib. XXXIV. c. 8. Plinius: *Gemmæ ſuperſunt & in arcto coarctata rerum naturæ majeſtas, multis nulla ſui parte mirabilior.* Neque aliter Lib. XVII. de Uſu Partium pag. 556. edit. Baſil. Græc. commendatum alicubi à Galeno videat ſuæ ætatis artificem, à quo Phaëton cum quadrigis Annulo ita ſcite inſculptum, ut cujuſque equi & frœnum, & os, & dentes ac pedes anteriores pulcre dignoſcerentur. Gemina vero plane hæc Nummorum laus, in quibus expreſſas juxta & coarctatas ſimilitudines varias, ſingulari cum voluptate, & induſtriæ non vulgaris commendatione, periti hujus arbitri & æſtimatores paſſim contemplantur;

Tantus honos operi, fineſque incluſa per arctos
Majeſtas!

In Phocione. Quo referri poteſt illud Plutarchi, ὥσπερ καὶ ἡ τοῦ νομίσματος ἀξία πλείστην ἐν ὄγκῳ βραχυτάτῳ δύναμιν ἔχει, *ſicut Nummi etiam æſtimatio magnam in exiguo pondere vim habet.* Adeo ut in præſtantiores ex iis Nummos, optime meo judicio cadat, quod de quodam Apellis opere olim dictum, *plura oſtendere verius quam promittere*; immo forte quidquid de vocali Memnonis ſigno; Hectoris apud Ilienſes ſtatua ſpectatores ad tangendum provocante; Myronis & Praxitelis operibus, tanquam In Iconibus. ſpirantibus ſingulis, apud Plinium, aut utrumque Philoſtratum lego, & de quibus in genere divinus Vates,

Stabunt & parii lapides, ſpirantia ſigna.

Hanc laudem certe plurimi ſibi vindicant etiamnum ſuper-

ſuperſtites Græcorum, & Siculorum vel inprimis, ac Italiæ veſtræ, ut Neapolitanorum, Poſidoniaton, Yeliton, & Tarentinorum Nummi, aliique venuſtate non minus, quam vetuſtate ſpectabiles. Romanorum vero ea laus adhuc potior, quorum Nummi ab Auguſto ad Antoninorum uſque & Severi etiam tempora, magna cum artis & elegantiæ admiratione, ac in omni metallorum genere varietate intuentium oculos oblectant;

Vidi artes, veterumque manus, variiſque metallis
Viva modis, labor eſt auri memorare figuras.

Infra eam ætatem venuſtas illa, ut fateor, defecit, & una quaſi cum Imperio Romano conſenuit; ita ut ab uſibus aliis potius, quam ab elegantia commendationem mereantur ſequentium Cæſarum Numiſmata. Nec omni tamen voluptate ſpectatorem plane defraudant, qui delectum aliquem in iis habendum meminerit, nec Nicomachum infeliciter fuerit æmulatus, *qui multas gemmas habuiſſe traditur, ſed nulla peritia electas.* Plin. lib. XXXVII. cap. I. Perierat Plinii ætate æris fundendi ſcientia, immo ars quoque argentum cælandi; nec minus proinde, eodem auctore, attritis etiam & quæ diſcerni non poterant cælaturis, pretium & voluptas illa ætate conſtabant.

3. *Ob Imagines Illuſtrium.*

Eandem tamen ex Nummis delectationem, præter Materiæ, aut Artis elegantiam, quam poſtremam non omnes forte perinde capiunt, tot *Illuſtrium Imagines* in iis conſpicuæ, mirum in modum augent & extollunt. Nobilitata quidem legimus aliquot præſtantiſſimorum Artificum opera, ſolis induſtriæ illecebris; niſi aliquis aut temulentæ mulieris, aut canis vel formicæ conſpectui, novum aliquod & ſingulare voluptatis genus ineſſe arbitretur. At quam decoræ, nec alibi etiam obviæ contemplationis ſpeciem Nummorum Veterum

tractatio, vel adſpectus præbet? Convenio hic ego te, OCTAVI jucundiſſime, utrum ſuavius aliquod ex omni veterum Supellectile ſpectaculum, aut mente poſſit fingi, aut oculis uſurpari, quam omnis quaſi memoriæ Heroas, & illos Orbis olim Dominos, Nummorum beneficio ſuperſtites & ſpirantes videre; vultus ſaltem illorum & ora, poſt tot ſæculorum decurſum, coram adhuc intueri?

Os ſacrum, quod in ære colis, miraris in auro,
Cerne libens.

Rudera utique varia, aut aliæ vetuſtatis reliquiæ, quæ certe non leviter hic me delectant, præ hac tamen voluptate, ut ingenue fatear, vileſcere mihi quodammodo videntur. Legiſti enim aliquoties, quæ anxia veterum cura & ſollicitudo fuerit, ut præſtantium Civium aut Deceſſorum ſuorum imagines domi haberent expreſſas; ut illo amiſſæ virtutis vel ſolatio, vel recordatione ſe oblectarent. Hinc illæ ſimilitudines, quæ primo, teſte Plinio, illuſtrem ob cauſam exprimi tantum ſolitæ, propagatæ paulatim diffuſius; ita ut clarorum hominum effigies in Templis, Atriis, Liminibus, Cubiculis, Bibliothecis, aliiſque publicis & privatis locis certatim tandem adſervarentur. Adeo ut honorem illum non Clientes ſolum Patronis, Magiſtris Diſcipuli, aut Majoribus Nepotes; ſed privatis etiam Principes frequenter exhiberent; quod Varroni ab Aſinio Pollione primum tributum narrat Plinius, & laudabili dein æmulatione ab ipſis quoque Cæſaribus nonnunquam factitatum accepimus. Commemoratur certe inter alia Auguſti decora, quod memoriam illorum virorum, quibus Roma creverat, impenſe coluerit, & Statuis aliaque ratione renovari curaverit. Quæ magnorum hominum reverentia Alexandrum Seve-

Lib. VII. c. 30.

Sueton. in Aug.

Severum longius adhuc provexit, qui non ſolum Deceſſorum ſuorum, ſed Ciceronis, Virgilii, aliorumque id genus Semonum imaginibus, ſacra etiam facere conſueverat. Haud minus flagrarunt hoc ſtudio, duo clariſſima litterarum & Urbis lumina, Varro & Atticus, qui præſtantium Virorum imagines, libris ſuis complexi leguntur, ut poſteris iidem conſpiciendi traderentur. Nec te effugit opinor, ut geminum illud ſtudium in Capitone ſuo extollat alter Plinius: *Eſt*, inquit, *omnino Capitoni in uſu claros colere, mirum eſt qua religione, quo ſtudio imagines Brutorum, Caſſiorum, Catonum domi ut poteſt habeat.* Unde factum noſti, ut nobiles dicti ſint *homines multarum imaginum*, ignobiles vero qui *imagines non habebant*, nec *imagines majorum* poterant oſtentare, ut de ſe non ſemel profitetur novus homo Marius in hiſtoria Jugurthina. Neque enim promiſcuum füiſſe jus illud imaginum apud Quirites veſtros, ſed curulium Magiſtratuum proprium, licet aliunde ex Tullio colligere, qui de ſua ædilitate loquens, conſequutum ſe docet, *togam prætextam, ſellam Curulem, Jus* IMAGINIS *ad memoriam poſteritatemque prodendæ.* Has autem Imagines poſitas in prima ædium parte docuit nos præ aliis Valerius. Ut jam nec mirum videatur, quod de Epicuri diſcipulis narrat alicubi idem Tullius, eos Magiſtri imaginem in Tabulis, Annulis, Poculis expreſſam habuiſſe. Quod ipſum quoque Meletio Antiocheno Antiſtiti contigiſſe obſervo apud alterum Chriſtianorum Tullium, qui haud aliter ejus imaginem in Annulis, Cælaturis, Poculis, Parietibus, ubique tandem ab Antiochenis depictam aut cælatam commemorat.

Lamprid. in Alex. Sev.

Lib. I. Epiſt.

In Verrem v.

Lib. v. c. 8.

Lib. IV. de Finib.

Chryſoſt. Homil. LXXVII. in S. Melet. t. v. p. 538. edit. Savil.

Nec inanis utique ea Voluptas, quæ in magnorum hominum contemplatione poſita, aut vacua pulcher-

rimo fructu cenſeri debet. Conſulere majorum imagines Pætum ſuum jubet alicubi Tullius, ut virtutis incitamentum, & gloriæ præmium. Audi eundem pro Archia; *Quam multas nobis Imagines non ſolum ad intuendum, verum etiam ad imitandum fortiſſimorum virorum expreſſas ſcriptores & Græci & Latini reliquerunt, quas ego mihi ſemper in adminiſtranda Republica proponens, animum & mentem meam ipſa cogitatione excellentium hominum conformabam*, Princeps autem Romanæ hiſtoriæ in bello Jugurthino; *Nam ſæpe audivi Q. Maximum, P. Scipionem, præterea civitatis noſtræ præclaros viros ſolitos ita dicere; cum majorum Imagines intuerentur, vehementiſſime ſibi animum ad virtutem accendi; ſcilicet non ceram illam, neque figuram tantam vim habere; ſed memoria rerum geſtarum eam flammam egregiis viris in pectore creſcere.* Unde laudatus ille paulo ante Alphonſus, Cæſaris adſpectu ex Nummis non oblectari ſe ſolum mirum in modum, ſed ad virtutem quoque continuo accendi prædicabat. Si claudicantis enim cujuſdam apud Syracuſanos Statua, ita adficiebat ſpectatores, ut ulceris dolorem ſentire viderentur; potior certe hic quædam voluptatis ratio, & commotio animorum aliquanto opportunior occurrit in tot Heroum, quos Nummi exhibent, adſpectu.

Meminiſti forte diſſerentem in Academiæ ſpatiis Ciceronem (libenter enim Principis ingeniorum, tibique familiaris auctoritate utor & exemplis) quantum adfici ſolitus fuerit conſpectu illorum locorum, in quibus clari homines multum fuerant verſati: *Venit enim*, inquit, *mihi Platonis in mentem, quem accepimus primum hic diſputare ſolitum; cujus etiam illi hortuli propinqui, non memoriam ſolum mihi adferunt, ſed ipſum videntur in conſpectu meo ponere. Hic Speuſippus, hic Xenocrates,* [De Finib. lib. IV.]

hic

hic ejus auditor Polemo, cujus ipſa illa ſeſſio fuit, quam videmus. Fatetur etiam ibidem illud uſuvenire, ut acrior quædam & attentior, ob memoriam locorum, de claris viris ſubeat cogitatio; & refert ſe Metapontum aliquando profectum, non ante ad hoſpitem divertiſſe, quam Pythagoræ locum, ubi vitam ediderat, ejuſdemque ſellam vidiſſet. Nec diverſum tale quid ad Urbem adeuntibus quotidie contingit, ſi qui veteris memoriæ plane non ſunt incurioſi, qui, quod ille de Athenis, ita quocunque hic ingrediuntur, in aliquam hiſtoriam veſtigium ponere non ignorant; Hic Scipio, hic Cæſar, curru Capitolium ingreſſi; hic Tullius pro Roſtris perorabat. Quod ſi tamen res accuratius ſubducatur, quis non illud imitationis ſtudium, quod in hoc ipſo ſpectaculi genere requirit ibidem Tullius, contemplationi vultus eorundem hominum, potius quam nudæ loci memoriæ, aut ſedilis adſpectui tribuat? quorum alterum nullum rei geſtæ veſtigium, aut aliquam viri notitiam præbet; alterum, ipſum Auctorem præclari facinoris aut conſilii, vere in conſpectu ponit, *ſic vultus ſic ora ferebat.* Neque enim quempiam opinor, thorax vel equus fortis ducis inſpectus (qui tamen ad victoriam momentum aliquod conferunt) ad bellicam virtutem accendent, ut ipſius ducis armati & equitantis poſita ob oculos effigies; neque etiam Pythagoræ ſedes, ut ſedentis ejuſdem in Nummis habitus, ſapientiæ amorem valebit excitare. Nec id diffitebitur omnino, qui expreſſam videt in monumentis id genus, ipſam antiquæ clarorum hominum virtutis, & magnitudinis imaginem. Quo in loco ſubit me recordatio Phœnicii illius apud Philoſtratum, qui in Vinitoris cujuſdam deſcriptione, Palamedem, & reliquos belli Trojani Duces, quaſi præſentes videre ſeſe In Heroicis.
& agno-

& agnoſcere prædicabat. At certe luculentius Nummi id præſtant, in quibus non Athletas in Olympicis victores; non Rhetores, aut Sophiſtas; non de Urbe ſolum aliqua benemeritos Cives, quibus ſtatuas, aut imagines olim decretas, apud Pauſaniam alioſque legimus; ſed clariſſimos omnium ætatum Imperatores; populorum Duces, & Conditores Gentium, licet etiamnum cupidis & attentis oculis intueri.

Eſt aliquid ſpectare Deos, & adeſſe putare,
Et quaſi cum vero Numine poſſe loqui.

Reges, & Duces in Nummis Græcorum.

Hic enim occurrunt, Macedonum *Amyntæ, Philippi, Alexandri, Perdiccæ, Antipatri, Caſſandri, Philippi* poſteriores, & *Perſei*; hoc eſt præcipua Regum apud eos ſeries. Ægyptiorum *Ptolemæi*, dicti, *Soteres, Philadelphi, Philopatores, Ceraunì, Latheri, Phyſcones, Euergetes*; Aſiæ, *Antigoni*; Syrorum ac Phœnicum, *Seleuci, Antiochi, Demetrii, Alexandri, Tryphones*, iique *Soteres, Callinici, Nicatores, Dionyſii, Magni, Dii, Epiphanes, Euergetes, Philopatores, Philometores, Sedetes, Eupatores, Commageni*; Carum *Menandri, Pexodari, Mauſoli, Idriei*; Ponti vel Boſpori *Mithridates, Euergetes* & *Eupatores, Pharnaces, Aſandri, Sauromates*; Bithyniorum *Nicomedes, Pruſiæ*; Cappadocum *Archelai, Ariobarzanes, Ariarathes*; Thracum *Lyſimachi, Seuthes, Cotyes, Rhœmetalces, Rheſcypores*; Pergamenorum *Philetæri, Attali*; Siculorum *Hierones, Gelones, Dionyſii, Agathocles, Hieronymi*; Epirotarum *Pyrrhi, Alexandri*; Lacedæmoniorum *Ageſilai, Polydori*; Carthaginenſium *Amilcares, Hannibales*; Arabum *Manni, Aretæ*; Cyrenenſium *Ptolemæi*; Numidarum *Jugurthæ*; Mauretanorum *Jubæ*; Sicyoniorum *Arati*; Judæorum *Herodes*; Edeſſenorum *Abgari*; Armeniorum *Tigranes*; Parthorum etiam *Arſaces* & *Vologeſes*. Quibus accedunt Vandalorum *Hilderici*; Gotthorum *Athalarici*,

Theo-

Theodahati, *Theodeberti*, *Alarici*, *Witiges*, *Totilæ*, *Attilæ*. Inurbanus ſit certe & omnis expers innoxiæ voluptatis, qui ad tot Regum & auguſtorum vultuum conſpectum, tangi ſeſe continuo intimi gaudii ſenſu non agnoſcit. Nobilius certe & latius patens ſpectaculum fatearis altero ejuſdem generis, quod commendat alicubi Tullius; qui depictas in tabulis imagines Siciliæ Regum ac Tyrannorum non ſolum docet pictorum artificio delectaſſe, ſed etiam commendatione hominum, & cogitatione formarum. De me equidem memini, ad inſolitum me tanquam, & incredibile ſpectaculum exiliiſſe propemodum, quum id genus Heroas ac Duces, ex priſca Annalium memoria haud ignotos, in inſtructiſſimo talibus maximi Principis ac Mæcenatis mei muſeo, oculis mihi arbitrari primum licuit,

Dum vagor adſpectu, viſuſque per omnia duco.

Mitto jam Semi Deos alios, ac antiquiſſimos Urbium Conditores aut Benefactores, *Caſtores*, *Herculem*, *Abderum*, *Phalantem*, *Minoa*, *Hectorem*, *Diomedem*, *Cyrum*, *Eurypylum*, *Byzam*, *Tarantem*, *Solymum*, *Cyzicum*, *Soſandrum Pergamum*, *Tmolum*, *Tomum*, *Docimum*, *Nemauſum*, aliosque plures, quos Heracleenſium, Cnoſiorum, Ilienſium, Ætolorum, Cyrretum, Abderitarum, Byzantinorum, Tarantinorum, Cilicum, Cyzicenorum, Smyrnæorum, Pergamenorum, Sardianorum, Tomitanorum, Docimenſium, Nemauſenſium nummi, mihi aliquoties in Italia veſtra inſpecti, ad poſteritatis memoriam etiamnum tradunt. Mitto præterea clariſſimas & è Reginarum quidem vel Amazonum ſerie Feminas, *Phædram*, *Smyrnam*, *Cumam*, *Amaſtrin*, *Berenicem*, & *Arſinoëm* non unam, *Jotapen*, *Phtiam*, *Pythonicam*, *Philiſtidem*, *Cleopatras* aliquot, *Zenobiam*, earumque faſtigio minorem, nec minus tamen celebratam

Conditores, aut Benefactores Urbium.

Sappho. Nec enim ſceptris ſolum & rebus geſtis inclytos, ſed pacis etiam & ingenii artibus ſpectatos vultus, Nummi aliquot ſelectiores nobis exhibent. Ita priſcos illos Legiſlatores, *Zaleucum*, *Charondam* (ſi fides habenda viro docto) *Pittacum*, *Lycurgum*, in vetuſtiſſimis Locrorum, Catinæorum, Mytilenæorum, & Laconum Nummis adhuc hodie videmus expreſſos. Nec minori certe voluptate adficient inſpecti in Nummis Samiorum *Pythagoras*; Tarentinorum *Archytas*; Syracuſanorum *Archimedes*; Megarenſium *Euclides*; Laodicenſium *Dracus*; Mytilenæorum *Alcæus*; Teiorum *Anacreon*; Coorum *Hippocrates*; Colophoniorum *Pytheus*; Magneſiorum quoque *Marcus Tullius*. Ut intuentem adhuc hodie venerandos id genus vultus in Nummis æreis, ejuſdem Tullii rurſus cogitatio ſubierit, qui æream Demoſthenis imaginem olim à ſe inſpectam profitetur, alibi vero Ariſtotelis; unde & in ſedecula poſita ſub illius imagine apud ſuum Atticum tradit ſedere ſeſe malle, quam in aliorum ſella curuli. Immo *Ovidium* quin etiam & *Pollionem* Menandri cujuſdam Parrhaſii induſtria ad noſtra uſque tempora, in duobus æreis Nummis, feliciter tranſmiſit; quorum alterum in Pinacotheca Chriſtinæ Auguſtæ, alterum te duce, apud Feliciam Rondanini, præſtantiſſimam Matronam, inſpexi; quem etiam inde in noviſſima Naſonis ſui editione expreſſit Vir præter alia decora, hujus quoque antiquitatis diligentiſſimus inveſtigator Nicolaus Heinſius noſter. Integrum vero hic habes cum averſa parte, qualem nummus ille inter rariſſimos repræſentat.

Legiſlatores.

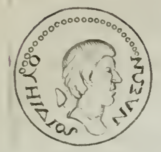
Sapientes, aut artibus clari.

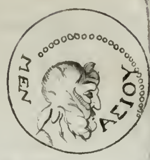
Orator.

Lib. IV. Ep. ad Att. 9.

Ut levis terra ſit huic Parrhaſio, qui ſacros vultus Muſarum Venerumque omnium Sacerdotis intercidere non eſt paſſus, quos bona cum Auguſti venia,

omnes

omnes Muſis Gratiiſque initiati in ſacrariis ſuis recondant. Unde eidem Vati quærenti jam olim,

Si quis habes noſtros ſimiles in imagine vultus;

habere ſeſe adhuc hodie cupide conteſtentur, & eo quidem ſtudio, quo ipſe commemorat ſuam gemmæ jam olim inſculptam ab amico imaginem, Lib. I. Triſt. El. 6.

Effigiemque meam fulvo complexus in auro.

Pollionis quidem Nummum nomine Vedii ſignatum, non diffiteor à quibuſdam ad Auguſtum referri; qui tamen Franciſcum Gottifredi, optimum talium arbitrum in alia diſcedentem novi. Goltzii quidem Nummus præfert ΟΥΗΔΙΟΣ ΠΟΛΛΙΩΝ, Auguſtæ vero Reginæ tantum ΠΟΛΛΙΩΝΟϹ, ut iſte ad Aſinium Pollionem referendus eidem videatur. Nec mirum forte aut inſolitum videri poſſet, hunc honorem huic Pollioni *Cæſareæ* tributum, ſicut ſignatum in altera Nummi parte, quam Urbem ab Herode magno conditam, vel reſtauratam novimus; quem Romæ Pollionis hoſpitio uſum, & principem amicorum eundem habuiſſe, apud Joſephum legiſſe memini. Neque tamen deſunt quæ meum hic adſenſum etiamnum cohibeant & de quibus alibi. Alias alterius quoque Pollionis meminit non ſemel idem Joſephus, huic Herodi itidem ſumme chari & reverendi: ſed cui utpote Phariſæo nemo opinor hunc nummum imputabit. Ut prætéream certe alios Polliones, celebres adhuc in ſequentibus Romanorum Faſtis, illumque Aſiæ ſub Lib. xv. c. 13. Lib. xv. Antiq. c. 1.

 M. Au-

[a] Orat. I. & IV. ſacr. [b] Eccleſ. Hiſt. l. I. c. 15. M. Aurelio Proconſulem, cujus [a] Ariſtides & [b] Euſebius meminere. *Homerum* præterea hic mitto, quem Amaſtrianorum aliquot, Smyrnæorum & Chiorum etiam Nummi, ſed non uno vultu, exhibent: ita ut Lib. XXXV. c. 2. præ viri vetuſtate ad artificis ingenium effictum, Plinio alicubi id aſſerenti, fides omnino ſit præſtanda. Quod etiam aliquot vetuſtioribus ſupra traditis Heroum aut Philoſophorum vultibus accidiſſe, haud immerito crediderim; qui morem illum non Romæ ſolum receptum ex Plinio novi, ſed alibi etiam, & Athenis quidem uſurpatum, ubi Æſchyli imaginem in Theatro In Atticis. diu poſt ejus obitum factam, ex Pauſania didici. Quod ipſum clarius alias tangit eximius Ciceronis locus, ubi argumentum à Deorum imaginibus petitum refellens Lib. I. de Nat. Deor. Academicos ita ulterius perſtringit: *Nam quid eſt quod minus probari poſſit, quam omnium in me incidere imagines, Homeri, Archilochi, Romuli, Numæ, Pythagoræ, Platonis, nec ex forma qua illi fuerunt. Quomodo ergo, & quorum imagines? Orpheum Poëtam docet Ariſtoteles nunquam fuiſſe, & hoc Orphicum carmen Pythagorei ferunt cujuſdam Cecropis. At Orpheus id eſt imago ejus, ut vos vultis, in animum ſæpe incurrit.* Non piguit locum integrum adtuliſſe, quem ante dies paucos, oblata forte de hoc veterum more cum induſtrio antiquario controverſia, obiter adlegaſſe memini. Huc vero referri etiam debent Nummi illi ærei maximi & rudioris ac minus vetuſti operis, vulgo *Contorniati* Antiquariis dicti; in quibus idem *Homerus*, *Pythagoras*, *Socrates*, *Diogenes*, *Milo*, *Salluſtius*, *Virgilius*, *Horatius*, *Seneca*, *Apollo Thyaneus*, *Apuleius*, aliique id genus jam olim expreſſi occurrunt. Amovendi vero ex hac ſerie novitii illi Nummi & moderni inventi, *Dido*, *Priamus*, *Menelaus*, *C. Marius*, *Scipio Africanus*, *Hannibal*, *Marcellus*, *Cicero*, *Virgilius*, & *Auguſtæ*:

guſtæ aliquot apud Æneam Vicum depictæ; in quibus nempe, nec veri, nec vetuſtatis ulla ſeſe offert commendatio. Quod ut obvium rei Nummariæ veterum vel leviter peritis, non monerem hoc loco, niſi tyronibus & minus exercitatis, fucum in his quotidie fieri, non ſemel animadvertiſſem. Hanc vero voluptatem, ex omni illa contemplatione ortam, vel Fulvii Urſini Illuſtrium Imagines abunde prædicant; quorum pars præcipua ita è Nummis expreſſa, ut altera locupletior ex adductis obiter Græcorum aut Barbarorum vultibus, erui adhuc poſſit, & ad publicam elegantiam exponi.

Majores autem veſtros, illos terrarum Rectores, *Romani in*
nonne hic paſſim, & frequentius etiam in Nummis *Nummis.*
ſpectamus: *Cæſareos video vultus.* Illi ſunt utique, quorum conſpectu cupidi talium maxime ſe oblectant; immo quorum beneficio Roma priſcos Civium ac Dominorum vultus ſibi adhuc læta ante oculos ponit,

Et centum Dominos nova monetæ.

Hinc illi contemplari etiamnum & agnoſcere conceditur, magnanimos ſuos *Julios*, *Auguſtos*, *Trajanos*, *Con-* *Cæſares.*
ſtantinos; truces *Tiberios*, *Caligulas*, *Nerones*, *Domitianos*, *Caracallas*; mites *Titos*, *Nervas*, *Pios*, *Marcos*,; molles *Othones*, *Commodos*, *Elagabalos*; univerſam denique Cæſarum ſeriem, familiam, indolem;

En Cæſar agnoſcet ſuum Prudentius.
Gnoriſma nummis inditum.

Sicut cum eruditiſſimo amiciſſimoque Marquardo Gudio noſtro omnino legendum illo loco crediderim, ubi *Numiſma nummis* hactenus legitur. Non aliter ac *In Antio-*
Libanius cornua imagini Ius appoſita, vocat τοῦτο τὸ *chico.*
γνώρισμα τοῦ Ἰοῦς. ſed hoc obiter. Nec vero Auguſtarum *Auguſtæ.*
adſpectu minus forte delectatur, dum obviæ eidem in

Nummis occurrunt erecti vultus *Liviæ*, *Octaviæ*; infauſti *Agrippinæ*; inverecundi *Meſſalinæ*, *Poppææ*, *Fauſtinæ*; probioris *Sabinæ*, *Mæſæ*, *Mammææ*; & ut alterius Romæ faſtigia hic non omittam, ſanctioris adhuc oris *Helenæ*, & *Eudoxiæ*. Mitto primos Conditores ſuos ac

Reges. Reges, *Romulum*, *Numam*, *Ancum Martium*, *Servium Tullium*; quorum priores ex ingenio artificum effictos, ſupra ex Tullio tradidi. At enim ſequentium tempo-

Illuſtres. rum ac Reipublicæ decora, Nummi vere nobis repræſentant, *Regulos*, *Marcellos*, *Scipiones*, *Servilios*; & libertatis ipſius Numina, *Brutos*, *Catones*, *Caſſios*; ac nominis fortunæ & magnitudini pares *Syllas*, *Pompeios*; & Quiritium olim amores, *Druſos*, *Germanicos*; & Civium faſtigio majores *Antonios*, *Lepidos*, *Agrippas*; quos pari ſtudio ac felicitate, qua olim illi ſupra laudato junioris Plinii familiari, colere etiamnum ac domi habere conceditur. Adeo ut hoc demum impleverint id genus Numiſmata, quod de Varronis opere has ipſas complexo Illuſtrium Romanorum imagines, augura-

Lib. xxxv. c. 11. batur Plinius major; *inventione muneris etiam Diis invidioſus, quando immortalitatem non ſolum dedit, verum etiam in omnes terras miſit, ut præſentes eſſe ubique & claudi poſſent.* Quis vero tam inficetus adeo & inurbanus, qui leve id Nummorum beneficium arbitretur, aut uſu carere pulcherrimæ voluptatis, præclarum forte & conſultum ducat?

3. *Ob alia argumenta Nummorum.* Nec tot alia *priſci ævi Veſtigia*, quibus præter Effigies id genus, Nummi veniunt inſigniti, leviori gaudio ſpectatorem perfundunt. Hic enim non ſus forte, aut pecus, vel ratis, aut navis etiam roſtrum ſolum ſeſe offerunt; quibus notis ſignatos antiquiſſimos Romanorum Nummos accepimus. Longe potior voluptas ex Nummis florentis Reipublicæ, & ſequentium temporum,

porum, quales hodie tractamus, exſurgit; quam præter commemoratam ſupra antiquitatis commendationem, argumenti varietas & illecebræ abunde conciliant. Indignabatur quidem Zeuxis, quod argumenti novitatem, non artis præſtantiam in ipſius Tabulis laudarent ſpectatores; quorum utrumque pari, ut jam intelligimus, jure, licet in Nummis id genus æſtimare. Quid jucundius enim homini veteris memoriæ non plane incurioſo, quam non hic tractare *pocula adorandæ rubiginis*, ſed priſcos illos rerum dominos, modo ſacra facientes cum omni Sacrorum apparatu & ſupellectile; modo Vota ſuſcipientes pro ſalute Reipublicæ, aut Imperii æternitate; modo diſtribuentes donativa & Congiaria; modo Reliqua ceu Fiſco debita remittentes; modo Annonam procurantes; modo Circenſes, aut Sæculares ludos, vario ſpectaculorum genere celebrantes; modo Templa, Portus, Thermas, Circos, Theatra, Vias, Aquæductus, Arcus, aliaque victura opera molientes aut ampliantes; modo peragrantes, & reſtituentes Provincias; modo deducentes Colonias; modo Libertatem publicam adſerentes; modo Juſtitiæ, Concordiæ, Abundantiæ, Felicitati, Lætitiæ, Securitati, Tranquillitati denique Temporum, varia ratione conſulentes, omnibus denique Pacis artibus florentes intueri? Quid ſuavius iterum, quam eoſdem militari gloria conſpicuos, aut ad Expeditionem accinctos; aut proficiſcentes ad Exercitum & adloquentes è ſuggeſtu milites; aut Fidei jusjurandum ab iis exigentes; aut Diſciplinam reſtaurantes; aut captivos Reges, & proſtratas ad ipſorum pedes Provincias oſtentantes; aut Regna adſignantes; aut ſublimes in Triumphali curru, & à Victoria coronatos; aut inter ſigna militaria Gloriam Sæculi vel Romanorum diffun-

Lucian. in Zeuxi.

fundentes; aut gratulantem illis Adventum Romam, vel aliam quamvis Orbis partem: aut eoſdem denique poſt impletum mortalitatis terminum, Divorum honoribus videre decoratos. Mitto varium adhuc ſpectaculum, quod inſuper omnigena Nummorum Græcorum & Romanorum ſupellex præbet, Deorum ſimulacra; Herculis labores; Urbium inſignia & origines; Fluviorum figuras; Provinciarum effigies; Animalium formas; Plantarum imagines; Armorum genera; Legionum nomina; Veſtium ſpecies; Coronas omnis generis; alia præterea de quibus opportunior adhuc in ſequentibus dicendi erit locus. Quis autem non gemina voluptate adficiatur, in contemplanda expreſſa tot pulcherrimarum & reconditarum in Nummis rerum effigie, qua Lucianus olim Rhodi picturas in Porticu depictas adſpiciens, tangebatur; *quam ex contemplatione*, inquit, *capiebam, heroïcas illas fabulas memoria repetens*. Ego equidem, quid honeſta ſit ac ſuavis animorum remiſſio non intelligo, ſi illam non provocat ejuſmodi contemplatio, quæ res tot Annalium curam meritas, nobis aliquanto manifeſtius ob oculos ponit; ubi denique

Suſpendit picta vultum mentemque tabella.

Immo eo magis innoxia ex hoc monumentorum genere, quam ex iiſdem Annalibus petenda; quo ejuſmodi delectatio, turpi ſpectaculo fœdæ voluptatis, ſævitiæ, inſaniæ eorumdem temporum & hominum quandoque non inquinatur.

DIS-

DISSERTATIO SECUNDA.

DE PRÆSTANTIA ET USU NUMISMATUM ANTIQUORUM.

NEque tamen laus ſua illi contemplationi ac decus abunde conſtaret, niſi ex ea non ſolum mirifica quædam oblectatio, ſed UTILITAS etiam incredibilis emergeret. Hanc enim Philoſophiæ legem tradit eleganter Themiſtius, nihil omnino ſolius oblectationis gratia perficere, ſed ubique cum eo quod jucundum eſt, utile quoque admiſcere. Neque Sapientis id ſolum, ſed Artificum etiam proprium agnoſcit Tullius; qui negat Phidiam, Polycletum, Zeuxidem ſuas artes ad voluptatem direxiſſe; & alibi etiam has ipſas reliquias veteris memoriæ, ad nudam earum notitiam transferre, vocat curioſorum. Eam vero Utilitatem, multiplex illa tot rerum, quas modo enumeravi, in Nummis Veterum ſupellex, & tot eximia conſignatæ in iis vetuſtatis veſtigia, vel me tacente, arguere ſatis & prædicare videntur. Adeo quidem, ut hæc res nemini poſſit eſſe dubia, niſi qui eadem opera, omnem priſcæ ætatis notitiam aut ſupervacuam, aut à ſe alienam putet. Immo eo felicius hujus antiquæ ſupellectilis uſum & præſtantiam quiſque intelligit, quo magis interioribus veterum ſtudiis & varietate quadam litterarum inſtructus, ad Nummorum id genus tractationem accedit. Ita enim lucem præclaræ aut reconditæ Antiquitati, facem Hiſtoriæ

Orat. XII.
De Finib. l. I.
De Finib. V.

aut Geographiæ veteri; integritatem mutilis vel corruptis Auctorum locis, non aliunde certius, aut luculentius peti fatebitur; denique eorum beneficio licere adhuc hodie,

Tecum Graia loqui, tecum Romana vetuſtas:

1. In Grammaticis. Ac primo quidem ipſa ſeſe offert Litterarum Doctrina, quocunque tandem *Technices*, aut *Exegetices* nomine, Grammaticorum filiis nuncupetur. Seu enim genuinas litterarum apud veteres formas ac ætates; ſeu earum vim & adfectiones varias; ſeu ipſam vocum ſcriptionem ac proprietatem conſulamus, non aliunde nobis certius, quam in Nummis aut Marmoribus antiquis præſidium occurrit. Nec certe ratio hic aut eventus fallit. Subſidia quippe reliqua, dubiam ſemper transſcriptorum Exemplarium fidem, hæc autem ſola primigeniam Autographorum dignitatem præ ſe ferunt. Norunt præterea, qui ſcriptos veterum libros verſant, quam corrupti ſint non ſolum, ſed recentiores plerique, pauci admodum ſupra octingentorum aut mille ad ſummum annorum vetuſtatem adſurgant. Pandectas Florentinas; Virgilium cum Medicæum, tum Vaticanum; Terentium Politiani judicio omnium Codicum à ſe inſpectorum antiquiſſimum; Verſionem LXX Interpretum, & Gloſſaria aliquot Bibliothecæ Palatinæ, magna quidem cum vetuſtatis veneratione, Florentiæ, & hic in Urbe non ſemel inſpeximus. At eoſdem tamen infra Juſtiniani ævum (ut largiamur aliquot illi coætaneos, aut paullo forte vetuſtiores) longe certe infra Nummorum vetuſtatem, qui ferme hic deficiunt, exaratos, cuivis obvium fit ac manifeſtum. Unde ſola quædam hic ſupereſt ad primævam illam & incorruptam Nummorum ac Lapidum auctoritatem provocatio decretoria, Criticis & Grammaticis

maticis majorum Gentium, haud ſemel feliciter uſurpata.

In tradendis certe aut explicandis *Litterarum* apud veteres *formis*, unicum & ſingulare occurrit monumentorum id genus beneficium. Nec leve illud eſſe reputandum, & doctiſſimorum hujus ævi Virorum, quæ in hac palæſtra ſe exercuit, induſtria, & res ipſa loquitur. Hinc enim & indubiæ linguarum origines, & primæ litterarum formationes, & varia ætatum diſcrimina, & innumeri librariorum aut quadratariorum errores, aliaque recondita eruditæ vetuſtatis arcana feliciter eruuntur. Adeo ut quæ in hoc genere, ab eruditis aut præclare reperta, aut timide pronunciata, aut perperam etiam tradita, lucem continuo ex Nummis, aut emendationem mutuentur. Ita Alphabeti veteris Græcorum cum Phœnicio collatio à magnis viris inſtituta, procedet ſecurius, ut ſingularum litterarum apices & ductus originis ſuæ fidem faciant. Nec aliter jam olim Herodotus genuinas veterum Cadmæorum ſeu Phœnicum litteras colligit ex priſcarum Inſcriptionum monumentis, *ἴδον δὲ καὶ αὐτὸς Καδμήϊα γράμματα ἐν τῷ ῥῷτοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Ἰσμηνίου ἐν Θήβῃσι τῇσι Βοιωτῶν, ἐπὶ τρίποσί τισι ἐγκεκολαμμένα, τὰ πολλὰ ὅμοια ἐόντα τοῖσι Ἰωνικοῖσι.* Quare jam incautius loquutum patebit illuſtrem Salmaſium in Notis ad Inſcriptionem Herodis Attici, qui formas litterarum Græcarum ſemel à Ionibus receptas, perpetuo in eadem facie ad noſtra uſque tempora manſiſſe, nihilque in iis immutatum contendit. Atqui vel Græcorum Nummos conſulenti, non una certe, ſed diverſa variarum litterarum facies, ac pro ætatum diſcrimine, multiplex eadem occurret; dum non ſolum ε pro E; ſed I pro Ζῆτα; Γ pro Π; C & Ϲ pro Σῖγμα; ω pro majuſculo Ω, aliaque id genus frequenter ſeſe offerunt. Ut

Circa Formas litterarum Græcarum, & Latinarum.

Lib. V.

mittam quadrata ⊟ pro Θῆτα, & □ Ομικρὸν, quæ mihi in Nummis necdum obſervata, in marmoribus aliquot Farneſianis & Magni Etruriæ Ducis, non ſemel inſpeximus. Sic non unam literæ ξὶ figuram diverſam à vulgari, cum in Nummis aliquot Græcorum haud ſemel notavimus, tum in præclaris aliquot Inſcriptionibus Athleticis, nuper hic in Urbe repertis, Ξ Σ Σ. Sic Ξ pro Ξ videas in nummo Alexandri Severi apud Cl. Seguinum. ΑΥΤ. Μ. ΑΥΡ. ϹΕΥ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟϹ. Antiquiores itaque Græcorum litteras à poſterioribus non *numero* ſolum ſed *forma* etiam haud ſemel diſcrepantes, indubia inſuper plurium adhuc teſtium fide liceret hic mihi comprobare. Α'ρχαίων certe γραμμάτων ſeu *vetuſtarum litterarum* mentionem aliquoties reperio apud graviſſimos auctores, quibus inſcripta antiquiſſima aliquot Græcorum monumenta conteſtantur. Diodorus Siculus Aram tradit extare ad Sinum Areticum, cum inſcriptione quadam antiquis & ignotis quidem litteris exarata. Idem alibi refert Argonautas Regi Libyæ æreum Tripodem donaſſe, inſcriptum quidem antiquis litteris, & ad ſua uſque tempora permanentem apud Heſperitas. Nec aliter ejuſdem auctoris coævus Halicarnaſſenſis, docet L. Memmium adſerentem, viſum à ſe Tripodem ſacratum in Jovis templo, in quo inſcriptum litteris antiquis Oraculum legebatur. Alio vero loco Columnam Græcis litteris inſcriptam commemorat idem Auctor, qua fœdus cum Latinis continebatur, Romæ adhuc ſuo tempore ſuperſtitem in templo Dianæ, & Græcis characteribus inſignitam, quibus olim Græcia utebatur. Plutarchus in Alcmenæ ſepulchro inſcriptionem exſtare dicit litteris vetuſtiſſimis ac ferme Ægyptiacis, quas vocat τὸν τύπους ſeu formas illius Grammaticæ, quam Proteo regnante

Lib. III. | Lib. IV. | Lib. I. Antiq. | Lib. IV. | De Socratis Genio.

gnante

gnante didicit Hercules. Dio vero Chryſoſtomus, viſum à ſe refert in templo Junonis Olympiæ raptum Helenæ inſculptum, *καὶ ἐπίγραμμα ἐπιγεγραμμένον ἀρχαίοις γράμμασι.* Accedat his Philoſtratus, qui Ere- Orat. IX.
trienſium antiqua apud Medos ſepulchra, Græcis litteris, ſed quales alibi non videntur, inſcripta diſerte commemorat, *γράφοντες τὸν Ἑλλήνων τρόπον. Καὶ οἱ τάφοι ἢ οἱ ἀρχαῖοι σφῶν ὁ δεῖνα τοῦ δεῖνος γέγραπται. Καὶ τὰ γράμματα Ἑλλήνων μὲν ἀλλ᾽ οὔπω ταῦτα ἰδεῖν φασι.* Cui loco rurſus lucem fœneratur Herodotus, qui tradit alicubi Græcos Eretrienſes (quos male Eretrios vocat Interpres Philoſtrati) in Mediam ſub Dario Hydaſpis filio tranſportatos, ad ſua uſque tempora linguam conſervaſſe vernaculam, *φυλάττοντες τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν.* Hæc itaque Eretrienſium colonia in illo tractu, longe poſterior prima Ionici Alphabeti apud Græcos admiſſione. De vit. Apollon. lib. Lib. III.
Unde jam ex illis Auctorum Nummorumve teſtimoniis ſatis liquet, cum ante, tum poſt receptas à Ionibus Phœnicum litteras, non ſemel eorum formam apud Græcos immutatam, nec in iiſdem veſtigiis perpetuo remanſiſſe. Neque prætereundum illud ⌶ pro Ζῆτα uſurpatum, (quod ab illuſtri Scaligero in accurato ſuo Diagrammate prætermiſſum) non legi ſolum in antiquiſſimis Marmoribus Arundellianis, ſed aliquoties in priſcis nummis cum vocibus ⌶ΑΓΑΡΙΣ ΚΥ⌶ΙΚΗΝΩΝ, quod male Ortelius pro Ξ uſurpatum eo loco credidit, quaſi *Xagaris* aut *Cyxicum* legi in iiſdem debeat. Pro Z enim illud, non pro Ξ ibi poſitum, cum ratio illorum nominum ſatis arguit, tum obvia in aliis Nummis ⌶ figura pro Z; ut in vocibus, ⌶ΗΝΟΝΟϹ, item ⌶ΟΖΙΜΟΣ, ſicut legitur cum alibi, tum in duobus nummis Laodiceorum, quorum priorem videas in Pinacotheca Reginæ Suedorum, poſteriorem ſigna-

tum in honorem Appii Proconſulis, quem non ita pridem vulgavit Cl. Seguinus. Alias non diffiteor Ξ pro Ξ occurrere in nummo recentiori cujuſdam Alexandri, qualem inſpexi etiam in Gaza Chriſtinæ Auguſtæ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ, & in altero Alexandri Severi apud eundem Seguinum. Niſi illud pro Z ibidem ſumas; ita enim vox eadem effertur in Nummo Apameenſium Pontificis, percuſſo temporibus Philippi ſenioris, ΑΛΕΖΑΝΔΡΟΥ. Confuſæ nempe duæ illæ litteræ Z & Ξ in ea voce, ob ſonum haud multo diverſum, quod ſæpius contigiſſe in iiſdem nummis paulo infra monebimus. Quod caute tamen accipiendum, ne quis cum doctiſſimo Seldeno, alterum *Ζῆτα* ſolenne, multo recentius putet; quum frequens illius uſus in antiquiſſimis Nummis, ΑΙΖΑΝΕΙΤΩΝ, ΖΕΦΥΡΙΩΝ, aliiſque, paſſim occurrat. Falli præterea ex Nummis patebit eruditos, qui C altero *Σῖγμα* vulgo vetuſtius ſtatuunt; quod ex quodam Agathonis apud Athenæum loco, à Viris magnis Joſ. Scaligero in Euſebianis, & Iſaaco Voſſio ad Melam, erudite jam obſervatum vidi. Nec id tam arcus Scythici argumento, quam indubia teſtium fide, mihi fit manifeſtum; qui in ampla illa Græcorum Nummorum copia, Σ paſſim in antiquioribus obſervo; alterum vero C rarius ante Domitiani tempora uſurpatum, ſequentium demum ætatum proprium & peculiare, ut vix poſtea prioris illius Σ veſtigia eadem Nummorum ſupellex præbeat. Unde male vir doctiſſimus ad Ammianum C ab Agathone tanquam vetuſtum Græcorum *σῖγμα* deſignari credidit, aut Scaligerum reprehendit arguentem Ciaconium, qui Stibadium ſimile dixerat arcui Scythico. Stibadium enim nihil aliud quidem quam illud *Σῖγμα* ſub C figura traditum, ſed infra Agathonis ætatem vulgo uſur-

go uſurpatum, ut ad illud Poëta non reſpexerit illo apud Athenæum loco. Ut mirer etiam *τὸν πάνυ* Salmaſium, qui tam multa de antiquis Græcorum litteris haud uno in loco diſputavit, alicubi in Solinianis adnotaſſe, *ſigma Græcum antiquum formatum ut* C *Latinum*. Tom. 1. Pag. 838. Alias vero C illud pro *Γάμμα* nonnunquam vetuſtiſſimos olim Græcos uſurpaſſe, liquere videtur ex antiquis Gelenſium in Sicilia Nummis, in quibus CΕΛΑΣ In Sicilia Parutæ. promiſcue & ΓΕΛΑΣ adhuc hodie legitur. Unde etiam aliquam inde lucem poſſet mutuari, quod C apud priſcos Romanos G. vicem ſerius recepti impleviſſe cum Gellius aliique tradidere, tum Nummi inprimis fidem faciunt, in quibus inter alia legas OCULNIUS pro OGULNIUS, & in Nummo quodam Caii Cæſaris, G. CÆSAR GERMANICUS; *Gaius* nempe pro *Caius*. Ε vero aliud *ſigma* adhuc recentius; quamvis non ſolum ſub Philippo Imperatore, cujus Nummum adfert Scaliger, fuerit receptum, ſed jam ante in aliquibus Antoninorum Numiſmatibus occurrat, immo etiam in nummo quodam Auguſti (quem apud Cl. Seguinum vidiſſe memini) à Peparethis percuſſo. Lapſum vero hic patet eundem Scaligerum, qui S Latinorum, Græcorum etiam litteris inſertum olim credidit, fide Nummi inſcripti, ΑΔΡΙΑΝΟS SΕΜΝΟS ΚΑΙCΑR. Atqui eadem ratione non illud S ſolum, ſed R, V, aliaque Romanis propria, inter ſolennes Græcorum litteras referre potuiſſet, quæ frequenter in Græcorum Nummis ſub Cæſaribus cuſis occurrunt, ut ΑΝΤΩΝΙΝΟS; LΙΘ; LΕΟΝ ΒΑSΙLΕUS ROΜΕΟΝ; ΕUΡUΠUΛΟC; ΑΥΓVCΤΟS; ΖΕΥS; CΜΥΡΝΑΙΟC; aliaque id genus plurima. Factum id vero, non quod illæ litteræ revera in Alphabetum Græcorum eſſent unquam admiſſæ, (hoc enim omnes Nummi

mi veteres conſtanter explodunt) ſed ex frequenti utriuſque linguæ commercio & commixtione, & maxime Romani ſermonis ſimul ac imperii ſub Cæſaribus amplitudine, Unde non litteræ ſolum, ſed voces integræ Romanorum cum Græcis mixtæ nonnunquam & confuſæ, idque frequenter in Coloniarum Nummis, ut in ΚΑΡΡΗΝΩΝ ſub Trajano Decio; COL. AUR. ΚΑΡ. ΚΟΜΜ. Ρ. F. in alio Ilienſium, ſub J. Cæſare ΒΙΣΝΕΩΚΟRΩΝ, in altero Claudii ΚΑΙCAR. ET. H. CAES AREAE. Unde etiam explicanda Nummi ſcriptura apud Goltzium ΦLIΓENSE, quam male ad Philippopolim refert. Spectat vero ad *Philippos*, aut familiari Coloniarum more *Philippenſe* oppidum Macedoniæ, cujus incolæ *Philippenſes*, ad quos exſtant D. Pauli & B. Polycarpi Epiſtolæ, & apud quos deductam ab Auguſto Coloniam liquet ex reſiduis urbis illius nummis, inſcriptis Col. Avg. Ivl. Philipp. ſeu *Colonia Auguſta Julia Philippi* vel *Philippenſis*. Ita enim in rariſſimo nummo Medicæo ejuſdem tractus, ſignato temporibus Nervæ, Col. Ivl. Cassandrens, hoc eſt *Colonia Julia Caſſandrenſis*, in aliis autem Colonia Avgvsta Patren. ſeu *Patrenſis*, & in nummo Antonini Pii perſpicue apud illuſtrem Sevium, Col. Caes. Antiochensis, unde illuſtratur Capitolinus, qui in vita ejuſdem Pii *Antiochenſe oppidum* arſiſſe docet, à quo proinde inſtauratum, denuo hinc licet percipere. Ex priori autem nummo liquet *Caſſandrea* pro *Caſſandria* apud Melam reponendum, ſecus quam exiſtimabat vir doctiſſimus. En vero Coloniæ ejus Philippenſis Nummum, ſub Claudio percuſſum, depromptum è Muſeo Viri Ampliſſimi, Joachimi Camerarii noſtri.

Tab. xxv Græciæ.

Alium

Alium ejuſdem generis ſignatum ætate Veſpaſiani, habet Gaza Medicæa (quem male itidem eruditus illius cuſtos ad Philippopolim referebat), & ſub Auguſto Goltzius. Unde utique D. Lucas luculenter illuſtratur, cui eadem urbs COLONIA vocatur in Actis; ἐκεῖθεν εἰς Cap. XVI.
ΦΙΛΙΠΠΟΥΣ, ἥτις ἐϛὶ πρώτη τῆς μερίδος τῆς Μακεδονίας πό- v. 12.
λις, ΚΟΛΩΝΙΑ. *Et illinc* PHILIPPOS, *quæ eſt* PRIMA *partis Macedoniæ civitas*, COLONIA. Vulgo enim Metropoles eædem ac Coloniæ; ſicut conjunctam videas paſſim utramque prærogativam in nummis Antiochiæ, Tyri, Sidonis, Damaſci aliiſque pluribus, quæ mox enumerabuntur, pleraque ſuæ gentis capita: callido nempe Romanorum conſilio, quo unius urbis fide, reliqua Provinciæ oppida, in obſequio facilius retinerent. Linguam autem Matricis Romæ, ut alias notum, & quod hic veniebat ſpectandum, novi quidem inferebant Coloni; ita tamen ut ſimul veterem loci ſermonem continuo non abolerent, ſed modo uterque publico uſu & commercio frequentaretur, modo etiam quædam utriuſque permixtione in unum eundemque cum idiomate juxta & ſcriptura coaleſceret. Ex quo equidem more, aliarum quoque gentium Coloniis pridem recepto, nata illi paulatim cum dialectorum varietas quædam & confuſio, tum inprimis Romanarum vocum in linguis exoticis Græca, Phœnicia, Syriaca, Arabica, aliiſque frequentia. Ejus autem rei documenta nullibi illuſtriora aut magis conſpicua

ſpicua videas, quam in hac ipſa Nummorum penu, inſpecta mihi non ſemel in præclaris Principum & illuſtrium Antiquariorum Cimeliarchiis, in qua occurrunt quamplures Romanorum Coloniæ in Græciam, Epirum, Thraciam, Macedoniam, Pontum, Bithyniam, Palæſtinam, Phœniciam, Syriam, Meſopotamiam, Arabiam, Africam Proconſularem, Mauretaniam (ut jam Hiſpaniam, Galliam, Germaniam, Britanniam, aliaſque mittam) deductæ. Signatæ autem illæ publica cujuſque loci auctoritate, modo Romana Metropoleos lingua, ut COL. AEL. CAPIT. ſeu *Colonia Aelia Capitolina*, ac eodem modo cum adjuncto COLONIÆ nomine, *Alexandria*, *Troas*, *Berytus*, *Boſtra*, *Caſſandrea*, *Claudiopolis*, *Corinthus*, *Deultus*, *Heliopolis*, *Laodicea*, *Leptis*, *Oricos*, *Papia*, *Patræ*, *Pella*, *Ptolemais*, *Sephyrus*, *Sinope*, *Stobi*, *Tyrus*, aliæque urbes Græci licet & peregrini idiomatis. Modo autem Græco ſeu vernaculo ſermone notatæ, ut EMICΩN KOΛΩNIAC. ſive *Colonia Emeſa*, & ſimiliter *Edeſſa*, *Neſibis*, *Rheſæna*, *Theſſalonica*, ac plures cum Græca itidem KOΛΩNIAΣ appellatione. Modo promiſcue cum Vernacula, tum aliquando Romana lingua prolatæ, ut ÇOLONIA ANTIOCHEA vel ANTIOCHENSIS, & aliquando KOΛ. ANTIOXEΩN, & ad illius exemplum *Cæſarea*, *Carræ*, *Damaſcus*, *Sidon* & aliæ id genus modo antiquæ, modo Romanæ linguæ uſum in publicis illis retinentes monumentis. Præterea cum bilingui nonnunquam in eodem nummo inſcriptione, quod arguunt Cretenſium aliquot nummi apud Cl. antiquarios Triſtanum & Seguinum, ubi nempe una ejuſdem nummi area Græcam, altera autem Latinam epigraphen continet; cujus generis etiam occurrunt antiqui aliquot Macedonum Nummi hinc MAKE, aut MA-

KE-

ΚΕΔΟΝΩΝ inſcripti, illinc AESILLAS, proprio viri nomine. Denique aliquando in eadem Nummi area & inſcriptione permixtis ſimul ex utraque lingua vocibus ac litteris, ut paulo ante in Nummis *Carrenorum* & *Philippenſium* notabamus, & exemplum adhuc præbent *Damaſcus Colonia Metropolis*, ſeu KOL. DAMA. METRO. ſicuti occurrit ſcripta in Nummo Treboniani, quem videas in Muſeo Reginæ Chriſtinæ. Poſtremum autem hunc morem, utramque linguam ac ſcripturam una permiſcendi, noſti frequenter etiam obvium in lapidibus antiquis, ubi præter crebras Romanorum voces, periodi etiam integræ Græcis litteris expreſſæ non ſemel leguntur. Certe Latinorum V pro Græcorum ὑψιλὸν in recentioribus Græcorum nummis paſſim receptum videas, ſignatis ætate Alexandri Severi, Philipporum & ſequentium. Ita vel Ⅎ inverſum, Digamma à Claudio receptum in Romano alphabeto, de quo Tacitus, Suetonius, & Quintilianus meminere, in Nummo ejuſdem Claudii occurrit; quem hujus antiquariæ ſupellectilis ſtrenuus indagator Petrus Seguinus nuper illuſtravit. F alias Latinorum loco Φ Græcorum, ut quidem videtur, crebro obſerves in nummis Faliſcorum Magnæ Græciæ, qui FAΛΕΙΩΝ paſſim inſcribuntur, ut F pro Φ in eo tractu vel inde liqueret uſurpatum. Niſi potius Digammatis Æolici veſtigia in eadem vocis hujus ſcriptura eruamus, quam conſtanter adeo præferunt omnes nummi antiqui hujus Urbis, quorum adhuc luculenta copia ſuppetit. Faliſcorum nempe conditor apud antiquos auctores Ovidium, Plinium alioſque, & à quo gens ac terra denominata, Græcus gente *Haleſus*, ceu Ἄλεσος, more autem veteri Græcorum H, adſpiratis vocibus præponendi Ηάλεσος, juxta Æolas vero Digamma

In Gazis Chriſtinæ, Palatina & Medicæa.

 ſuum

ſuum vocalibus cum lenibus tum aſperis præmittentes ϝάλεισ☉. Hinc Romanis antiquitus *Haleſii* & *Faleſii* dicta illa gens, poſtea vero, *Falerii*, vel *Faliſci*, ut utroque illo nomine alias haud unius gentis eos nonnunquam vocat Livius. Sciendum enim, cum H vulgo locum F, tum S vicem R occupaſſe in veteri Romanorum ſcriptura, ut narrant veteres Grammatici; unde juxta Plinium, *Oppidum Formiæ Hormiæ ante dictum*, & *Valeſii*, *Vetuſii*, aliique id genus olim dicti, qui *Valerii* & *Veturii*, poſtea nuncupati. Appoſite autem in hanc rem Servius qui ad illud Virgilii, *æquoſque Faliſcos*, hæc notat, *Faliſcos Haleſus* (non Haliſcus) *condidit. Hi autem immutato* H *in* F *Faliſci dicti ſunt; ſicut Febris dicitur, quæ ante Hebris dicebatur. Nam poſteritas in multis nominibus* F *pro* H *poſuit*. Plana itaque omnia è Livio, Plinio, Servio, & priſcæ Græcorum ac Romanorum ſcripturæ veſtigiis; unde factum ut non Romanis ſolum *Falerii* & poſtea *Faliſci*, ſed Græcis Romanarum rerum ſcriptoribus, illorum more Φαλίσκοι vulgo ſint appellati: ſi vero Feſtum conſulamus, Faliſcos non jam ab Haleſo, ſed à voce ἁλὸς ſeu ſale deducentem, eundem rurſus in Græca vocis ſcriptura uſum agnoſces Digammatis Æolici, vocali & quidem adſpiratæ, conſueto more, præpoſiti. Neque vero illud prætereundum, non Φαλίσκȣς, ut vulgo apud auctores, ſed FΑΛΕΙΟΥΣ conſtanter vocari hanc gentem in nummis antiquis. At norunt in veteri Geographia vel leviter exercitati, haud inconſuetum unius Urbis aut Gentis nomen non uno modo prolatum videre, & quidem (quod huc inprimis facit) aliter ab incolis, aliter vero ab exteris unam eandemque gentem ſæpenumero nuncupatam. Illuſtre exemplum occurrit in urbe Gaza, quam Syris adhuc ſuo tempore non Γάζαν, ſed Ἄζαν vocari obſer-

Lib. III. c. 5.

Ad lib. VII. Æneïd.

obſervat Stephanus, & cujus gentile foret Γαζαῖοι & Γαζηνοὶ, apud indigenas vero Γαζίται. Nummi tamen hujus loci (ne quid diſſimulem) qualem certe citat Goltzius, præferunt ΓΑΖΑΙΩΝ; alii autem quos adnotaſſe memini in illuſtribus Cimeliarchiis, cum Templo & Urbis nomine ΓΑΖΑ ΜΑΡΝΑ. Unde, ut obiter hoc dicam, præclare illuſtrantur quæ de MARNÆ Jovis apud hos Gazæos cultu cum idem Stephanus in hac voce, aliique tradidere, tum inprimis D. Hieronymus, qui hanc Ædem alicubi cum celebri illo Serapio conjungit; *Serapium Alexandriæ, &* MARNÆ *Templum* GAZÆ *in Eccleſias Domini ſurrexerunt.* Alias vero, de quo jam hic agitur, crebra legas apud Stephanum exempla prædictæ varietatis in formatione τῶν ἐθνικῶν, (quam certe clariſſime evincunt nummi antiqui) inde profectæ, quod gentilitia illa nomina modo peculiari loci & regionis typo, modo aliter apud extraneos, juxta artem nempe & exempla ſimilium formationum efferrentur: alia nempe, ut ſæpe innuit, τύπῳ τῆς χώρας, alia τῆς τέχνης. Nihil itaque inſolitum, ut vides, *Falerios* aut *Faliſcos*, Romanis aliiſque dictos, qui ΦΑΛΕΙΟΙ indigenis, ſeu κατὰ τὸ ἐπιχώριον, vocabantur, ſicut antiqui gentis nummi extra dubium ponunt. Quod in his Faliſcis minus adhuc mirum, qui illud apud Strabonem legit, hoc loco utique non prætereundum, τῶν Φαλίσκους πόλιν ἰδιόγλωσσον, *Faliſcos urbem peculiari lingua utentem.* Et quod hic præterea notandum, eandem eſſe juxta quoſdam, quæ hodie vocatur indigenis *Galeſe*; in qua voce, certe cum primi conditoris nomen, tum Æolici Digammatis in Γάμμα ſæpe converti olim ſoliti, ut vere alicubi obſervat ὁ πάνυ Salmaſius, clara licet veſtigia deprehendere: Mirari vero potiori jure quiſpiam poſſet, cur Æolicum illud Di-

Auguſtæ Chriſtinæ & Ill. P. Se-vii.

In Eſaïam lib. VII.

In voce Γάλγερ & alibi.

Lib. V.

gamma ab iis retentum, quum Argivus perhibeatur eorum conditor Haleſus, Dorica proinde lingua veriſimiliter uſus. Verum eximendo huic ſcrupulo vel una opinor ſufficit Strabonis auctoritas, qui non ſolum illud Faliſcorum *τὸ ἰδιόγλωσσον* obſervat, ſed etiam alibi docet, non aliam eſſe Doricam dialectum, quam Æolicam antiquam, & non extra Iſthmum ſolum, ſed in Iſthmo etiam poſitas gentes Æolicas fuiſſe. Ut mittam Pindarum, quod jam notavit ad eum locum magnus Caſaubonus, Æolice ſe ſcribere profitentem, quem alias Dorico ſermone uſum conſtat. Et ad alia quidem properabam, quum occurrit rurſus Æolici illius Digammatis veſtigium in nummo FAΣTIΩN, inſcripto apud Goltzium; quod plane Græcanicum negantem videas ejus interpretem Nonnium, ſi quidem littera F, ſit prorſus illis ignota, unde pro *Fαστιῶν*, legendum putat *Εστιαίων*. Agnoſcis utique, mi OCTAVI, non cujuſvis eſſe, veterum illorum monumentorum, quibus tot erudita priſcæ litteraturæ ac ſapientiæ myſteria continentur, interpretationem pro dignitate ſuſcipere, minus autem decere, ignorationem continuo in temeritatem vertere, obſcura quævis aut incomperta ad lubitum mutandi aut refingendi. Quaſi vero liceret eadem arte graſſari in primæva illa & incorrupta priſcæ ætatis monumenta, Nummos nempe & lapides antiquos, (quod à Viris magnis factum aliquoties nollem) qua uti ſolet gens Criticorum, in libros editos aut deſcriptos olim à librariis codices, multis proinde erroribus obnoxios. Et quam caſte adhuc, quam ſobrie, quanta cum cautela id ſibi indulgendum putant, non magiſtelli quidem aut è trivio Critici, ſed ii demum qui nominis hujus præſtantiam ac officium vere adſequuntur. Laudandus eſt quidem Nonnius

Lib. VIII.

Tabul. XVII. Græciæ.

ab

ab egregia de hac antiquaria ſupellectile bene merendi voluntate, nec vulgari diligentia, licet non eadem continue facultas fuerit, quidquid alii magnifice de illo ſentiant; ſicut alibi citra viri contumeliam luculenter demonſtrabitur. Unde ut ad Goltzianum nummum revertamur, fruſtra in illo hanc vocem ϜΑΣΤΙΩΝ expungere continuo voluit Nonnius, ob ignotum ſibi uſum illius Æolici Digammatis. Refertur nempe à Goltzio inter Bœotiæ urbes locus ſignati hujus nummi, haud dubie ob adſcripta eadem Thebani Clypei & Canthari ſymbola, quæ in Thebarum aliorumque Bœotiæ locorum nummis vulgo conſpiciuntur. Æolica autem lingua uſos olim Bœotos, & Æolibus adſcribendos, niſi ex Strabone aliiſque conſtaret, vel unus Varro adhuc hodie argueret, cui *Æoles Bœotii* nuncupantur. Sed de his alibi opportunius. Equidem multa id genus alia in Romanorum litteris poſſent ex Nummis erui, in quibus ex levi etiam litterarum diſcrimine A, E & V ac ſimilibus, de ipſa ætate plurimarum Inſcriptionum, & omni ſcripturæ veteris ratione, ſecure poteſt pronuntiari. Ut jam mittam, V antiquam fuiſſe Romanorum litteram; & C apud Romanos veteres pro G obtinuiſſe, ut paulo ante monebamus, & Nummi maxime fidem faciunt, quod occupavit jam in ſuis Dialogis vir elegantis eruditionis Antonius Auguſtinus. Ita errare ex iiſdem liquebit Pomponium, qui *D. de origine juris* tradit Appium Claudium, eumque non veterem illum ſed recentiorem litteram R inveniſſe, quod cum eodem longe antiquior Romæ, Romuli item ac Remi appellatio, tum ætatum omnium Numiſmata ærea ac argentea omnino refellunt, ut jam monuit idem Auguſtinus.

Lib. III. de L. L.

Immo non Romanorum ſolum aut Græcorum litte- *Circa litte-*

ræ,

ras Phœnicum. ræ, ſed antiquiores etiam *Phœniciæ*, illarum archetypa, ex Nummis luculenter poſſunt illuſtrari. Tales utique occurrunt plurimi Punicis, aut Phœniciis litteris ſignati, tum in Africanis nummis Carthaginis, aliiſque & Hiſpanicis præterea nonnullis; tum Panormi, Syracuſarum, Dionyſii; tum Tyri, Sidonis aliorumque; quos partim Urſini imagines, & Parutæ ac Leonardi Agoſtini Sicilia, partim majori adhuc numero Principum & Antiquariorum Theſauri adſervant, ita ut ex iis demum petendum videatur, quæ forma Phœniciarum aut Punicarum litterarum olim fuerit; an aliquod inter illas, Aſiaticas nempe, & Africanas diſcrimen, an cum Samaritanorum litteris plane eædem, quod à Viris longe doctiſſimis extra controverſiam poni video; an denique Græcorum litteræ, Phœniciis illis, vel Samaritanis plane ſimiles, an vero longe diverſæ, ut Cl. Salmaſio placuiſſe memini. Quum enim vix alia quod ſciam, aut vetuſtiora veteris ſcripturæ Phœniciæ ſuperſint veſtigia, nec Moſchi Sidonii, aut Sanchoniatonis Phœnicia monumenta, aut libros Punicos Regis Hyempſalis liceat hodie conſulere; non immerito horum Numiſmatum fide, tanquam præſentibus tabulis, de omni hac præclara & recondita materia tranſigi poſſe videtur. Ex quibus itaque haud indubie mihi liceat colligere, priſcas Phœnicum litteras, ad Hebraïcam magis, aut Chaldaïcam, quam vocant formam, quam ad Samaritanicam deflectere; multum certe inter poſtremam hanc, & Phœniciam ſcripturam obverſari. Id utique manifeſtum varios utriuſque characteris Nummos excutienti, quales certe plurimos arbitrari mihi non ſemel, & exſcribere etiam licuit. Vel fidem faciet vetuſtus nummus Sidonis, Phœnices olim Metropoleos, cum Triremi ſolito Sidoniorum ſym-

ſymbolo, & Græca epigraphe ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗ-ΤΡΙΟΥ ΣΙΔΩΝΙΩΝ, ac præterea Phœniciis aut Hebraïcis litteris Η ל 9 γ, qua voce Hebræis Clivus aut Arx notatur. Sic alius occurrit Tyri nummus ךYƨ inſcriptus, quæ litteræ non ſunt explicandæ ZUR, hoc eſt Συρίας, ut vidi placere viris longe eruditiſſimis, ſed צור *Tſor* ipſum Tyri in ſacra ſcriptura nomen. Hæc autem omnia mirum quantum à Samaritanorum litteris diſcrepent. Nec arguet forte aliquis, poſt uſum Aſſyriaci characteris ab Eſdræ temporibus, ut vulgo exiſtimant, apud Hebræos receptum, ſimilem quoque priſcarum litterarum mutationem vicinis Phœnicibus potuiſſe quoque contingere. Præterquam enim, quod & diverſa hic ratio utriuſque gentis fuerit, nec minus id incurrit in doctiſſimorum virorum ſententiam, qui ex hac ipſa Hebraïci characteris mutatione, ab eo tempore immane aliquod diſcrimen inter Phœnicum & Hebræorum litteras, Auguſtini etiam ævo exſtitiſſe credidere. Non diffiteor equidem Punicos Africæ, Siciliæ, aut Hiſpaniæ etiam Nummos, à Phœniciis Tyri, & Sidonis numiſmatibus, aut Hebræorum etiam vel Chaldæorum primævis litteris, diverſos characteres non ſemel præferre. Hanc differentiam vel mutationem, obſervaſſe jam olim animadverto, doctum Hiſpanum, qui patriæ ſuæ antiquitates erudite congeſſit, & in eruendis Punicis ejuſdem tractus litteris, non ignobilem operam poſuit. Nec mirum utique, aut inſolitum videri debet, decurſu temporis, & locorum mutatione, Punicis litteris contigiſſe, ut earum figuræ apud barbaros interpolatæ, à prima origine non parum deſciverint; ita tamen ut non incommode ex eadem poſſint illuſtrari. Id enim novimus, cum paſſim apud gentes alias cultiores uſuveniſſe, tum Græcis

In Gaza Medicæa.

Bern. Aldret. Antiguid. de Eſpañ.

I ipſis

ipſis in patrio ſolo contigiſſe, ut ſupra demonſtravi. Ignoraſſe vero obſervo, hanc in Nummis ſuperſtitem Phœnicii & Punici characteris ſupellectilem, Virum inter noſtrates ſingulari doctrina ac eruditione, qui figuras litterarum Punicarum, & modum omnem ſcriptionis plane interiiſſe credidit, exceptis aliquot Carthaginenſium Nummis. Sed majus ludibrium debent ii qui aut Tabulam Eugubinam apud Gruterum Punicis litteris exaratam, aut Punicas litteras ad lubitum efficτas, vel è Græcis expreſſas nobis aliquoties obtruſere. Verum hæc obiter, & ad alia properantes, qui ſupremum talium arbitrium ſummo Bocharto ultro deferimus, qui ad Punica illuſtranda omni alio ingenii, eruditionis, & ſolertiæ incredibilis, ſolo hoc Nummorum præſidio deſtitutus acceſſit. Ex quibus præterea adſertam ſibi luculenter in præclaro opere Phœnicii ſermonis cum Hebraïco adfinitatem probaſſet ulterius, nec minorem curam impendiſſet primigeniis his & genuinis illius linguæ reliquiis illuſtrandis, quam ſparſis, aut interpolatis apud Græcos, & Latinos auctores vocibus eruendis. Neque enim amovenda ab hoc loco Nummorum id genus vetuſtorum, & optimæ quidem notæ auctoritas, cui in adſerenda Samaritanici characteris vetuſtate, primas & ſolas quaſi partes vulgo ſolent tribuere.

Thom. Reineſ. de ling. Pun.

Theſ. Ambroſ. Inſtruct. delle lingue ſtraniere.

Circa litteras Hebræorum, & Samaritanorum.

Quum enim Phœnicii non ſolum, ſed cum *Hebraïci*, tum *Samaritanici* etiam Nummi occurrant, ex iis controverſia non levis de utriuſque ſcripturæ antiquitate & prærogativa, inter harum litterarum principes agitari conſuevit. Adeo quidem ut in eo, quod hinc pendet examine, de ſacro & primævo veteris Fœderis charactere, pars utraque ad Nummos continuo ſoleat provocare. Horum certe fiducia Scaliger aliique prementes

mentes eadem veſtigia, Villalpandus, Capellus, Morinus, & Waltonus noviſſime in Apparatu Bibliorum Londinenſium, hodiernæ Samaritanorum ſcripturæ patrocinantur; immo omnem hanc litem veterum Nummorum, quos exhibent, fide omnino confectam volunt. Memini equidem, quum ante tria luſtra, puer etiamnum de illo argumento publice aliquid poſt principem harum litterarum Virum, Joannem Buxtorfium, cum aliqua doctorum venia commentarer, doctiſſimum Bochartum, ad quem miſeram præcocem illum fœtum, vel ſolo Nummorum teſtimonio probari ſibi impugnatam mihi Scaligeri & Capelli ſententiam, blandis alias litteris ſignificaſſe. Quum tamen altera ſententia à me tum adſerta, præter rationes & auctoritates alias, Nummorum etiam veterum patrocinium obtendat; quum Samaritanorum (quales certe plurimos ab eo tempore hic in Urbe, & Florentiæ inſpexi alibi evulgandos) recentiores plerique videantur, aut dubiæ admodum vetuſtatis; & præterea antiqua Phœnicum in Nummis ſcriptura longius ab illis diſcedat, Hebraïcæ haud ita diſſimilis, iiſdem adhuc, aut fortioribus etiam telis liceret forte prius judicium propugnare; ac alterius ſententiæ patronis graviſſimi & vetuſtiſſimi ſcriptoris judicium opponere, in quod nuper incidebam; *quemadmodum & Hieroſolymis Babylonica expugnatione deletis*, OMNE INSTRUMENTUM JUDAÏCÆ LITTERATURÆ *per Eſdram conſtat reſtauratum.* Sed hoc jam non agimus, aut hujus rei arbitrium magnis utrinque auctoribus ſubnixæ, volumus hic nobis vindicare. Illud ſaltem hinc abunde manifeſtum, quæ ſingularis ſit Nummorum veterum auctoritas & prærogativa, quorum teſtimonio de litteris Moſi à Deo traditis, & primæva aut antiqua Ve-

Tertull. lib. 1. de cultu femin.

teris Inſtrumenti ante Eſdram ſcriptura, viſum eſt eruditis omne litis arbitrium deferre.

Circa ſcribendi rationem.

Unum præterea nec ingratum, ut opinor, Phœniciæ originis, non in litteris ſolum Græcorum, ſed in *ſcribendi* etiam *ratione*, monumentum, lubet hic ex Nummis accerſere. Notum Phœnices, vel teſte Herodoto, juxta morem Hebræis, Syris, Arabibus, Ægyptiis, aliiſque Orientalibus uſitatum, dextra ſiniſtram verſus litterarum ductus inſtituiſſe. Eandem quoque ſcripturæ rationem in antiquis Gotthorum ſaxis, annotavit antiquitatis patriæ reſtaurator Olaus Wormius. Id autem alias à Græcis omiſſum, ut motui naturali minus conſentaneum, aut aliis de cauſſis, quas nihil adtinet hoc loco commemorare. Antiquiſſima tamen illius Phœnicii moris veſtigia nonnulla obſervarunt jam eruditi, in ea Græcorum ſcriptura *βȣςροφηδὸν* dicta, quæ ex parte eam referebat, & qua Solonis olim Leges, & Inſcriptio quædam Olympica apud Pauſaniam, deſcripta leguntur. Aliud præterea hujus rei exemplum idem auctor mihi ſubminiſtrat, qui antiquæ Agamemnonis Statuæ, nomen à dextra in lævam excurrentibus litteris inſcriptum fuiſſe alibi obſervat. Sed clariora adhuc hodie, & genuina ejuſdem æmulationis argumenta ſeſe offerunt, in antiquiſſimis aliquot Græcorum Nummis, & Siculorum vel maxime, in quibus ƧΑΛƎꞀ pro Γέλας, ΝΟΙΑꟼƎΜΙ pro Ιμεραίον, ΝΩΙΑΤƧƎꞀƎƧ pro Σεγεςαίων, ΝΩΙΤΝΩΝΙΛƎƧ pro Σελινοντίων, ΝΑΤΙΜꟼΟΝΑΠ pro Πανορμίταν, ΑΝΙꟼΑΜΑꓘ pro Καμαρίνα, & in nummo Inſulæ Liparæ Cimeliarchii Palatini ΠΙΛ pro ΛΙΠ ſeu Λιπαραίων, ac in nummis Magnæ Græciæ ΛΥΑꓘ pro ΚΑΥΛ ſeu Καυλωνιάτων, Αꟻ ſeu Ϝαλείων, aliaque id genus Phœnicum more ſiniſtrorſum non ſemel ſcripta leguntur. Hoc autem

Litter. Run. cap. v. & xxv.

Eliac. I.

non

non temere hic à me obſervari intelliget, qui præter Cadmæam litterarum Græcarum originem, Phœnices & colonos eorum Carthaginenſes tot annos Siciliam inhabitaſſe, vel apud Thucydidem aut Diodorum legit, adeo ut nullibi plura illius linguæ aut gentis ſuperſint veſtigia. Quod ipſum de hac inſula Vir doctiſſimus in reconditæ eruditionis opere, alicubi adfirmat, *Itaque Phœnicum ibi veſtigia pene tam multa, quam in ipſa Phœnice.* Alicubi quoque nonnulla ejuſdem ſcripturæ exempla ſeſe offerunt, ut quodam in Nummo Epheſiorum ΝΩΙΣƎΦƎ ƆΙΜƎΤЯΑ Ἄρτεμις Ἐφεσίων, & quibuſdam id genus; quod caſu etiam nonnunquam aut incuria monetariorum potuiſſe contingere, haud difficulter largiar. Hinc ſaltem Nummos veterum tractantes, litterarum in iis apices & ductus diligenter excutere meminerint, ne quod aliquibus accidiſſe memini, pro Græcis litteris averſis, peregrinas nobis & exoticas confidenter obtrudant. Quæ res etiam fefellit Virum de hac antiquitate optime alias meritum, Joannem Triſtanum, qui in Nummo quodam Cæſareæ *Coloniam* illam pro Flavia, Alphæam dictam feſtive comminiſcitur, errore ex litteris .ΑΛΦ in Nummo inverſis pro ΦΛΑ. ſeu Flavia; id enim nomen illi Urbi adhæſiſſe, ob deductam in eam Coloniam à Veſpaſiano, quod vel Plinius docere illum potuiſſet, & alii Nummi cum adjuncta FLAVIÆ appellatione abunde arguunt, COL. PR. FLAVIA CÆSAREA. Eandem quoque ſcripturam notabam nuper in nummis *Tripolitarum*, cum in Muſeo Regio Pariſienſi, tum in altero Collegii Claramontani, inſpecto mihi ſingulari comitate Cl. Viri Gabriëlis Coſſartii, Sirmondi ex aſſe hæredis. Inſcripti enim illi itidem, præter ſignatam urbem ΤΡΙΠΟΛΕΙΤΩΝ, cum iiſdem litteris averſis

In Præfat. Colon. Phœn.

Com. Hiſtor. T. II. pag. 168.

Lib. V. cap. 13.

.Α Λ Φ pro Φ Λ Α. Unde FLAVIÆ etiam nomen nobili huic urbi Phœniciæ adjunctum diſcimus, haud minus ac *Cæſareæ Palæſtinæ*, & alteri ejuſdem tractus, *Neapoli Samariæ*, præterea *Samoſatis*, *Chalcidi*, *Sinope*, *Develto*, *Eumeniæ*, *Critiæ*, quas ſingulas in præclaris earum Nummis adhuc ſuperſtitibus Φ Λ Α. aut FLAVIÆ vel ΦΛΑΟΥΙΟΠΟΛΕΩϹ etiam nomen præferre (recepto ſcilicet Coloniarum, aut inſtauratarum urbium more) aliquoties obſervaſſe memini. Alias vero, haud abſimili cum Triſtano errore, plurimos in tractandis Inſcriptionibus Græcis verſatos novi, dum vel in averſas id genus, aut inverſas etiam litteras incidunt; in quibus tradendis ad barbaras litteras parum opportune nonnulli confugerunt.

De priſcis litteris aut Nummis Hiſpanicis.

Quo loco etiam de *priſcis Gotthorum*, aut *Hiſpanorum litteris*, non inutilis, aut injucunda ſeſe offert diſquiſitio. Quum enim plurimi Nummi cum ærei, tum argentei rudioris alias operis, & ignotis utplurimum litteris ſignati occurrant, & in Hiſpania vel maxime, hinc non una de iis occurrit Antiquariorum ſententia. Antonius Auguſtinus præter Punicos & Gotthicos Hiſpaniæ Nummos, aliquot ex iis veteri patriæ linguæ charactere exaratos credidit. Olaus Wormius diverſam ſententiam amplexus, eoſdem à Gotthis in Hiſpania ſignatos, & clara litteraturæ Gotthicæ vel Runicæ argumenta præferre exiſtimat. At rurſus viri docti, qui non ita pridem in illuſtrandis Nummis patriis verſati, Antonii Auguſtini prementes veſtigia, omnes id genus peregrinis aut barbaris litteris inſculptos, priſcis Hiſpanicis annumerant. Unde quum apud Livium, *argenti Oſcenſis*, & *ſignati Oſcenſis* ab Oſca antiqua Urbe Hiſpaniæ denominati, mentionem non ſemel injectam reperiſſent, Nummos illos argenteos in Hiſpania

Dialog. VI.

Litter. Runic. cap. 10.

Vide Muſeo de las Medall. Eſpañ.

nia obvios, in quibus paſſim equus cum jaculo decurrens cernitur, pro illo priſco *ſignato Oſcenſi* protulere. Rationes vero quibus nituntur, petitæ aut è numero, & multitudine Nummorum, qui in Hiſpania quotidie effodiuntur; aut è characteribus ignotis; aut è communi illo in iis Symbolo equitis decurrentis. Hæc autem, ut ingenue fatear, percuſſos quidem in Hiſpania Nummos id genus, ſed non ab Oſcenſibus magis, quam à Gotthis Hiſpaniæ per tot annos incolis, ſuadere mihi & evincere videntur. Potior illa auctoritas aliquanto, meo judicio, quam ex Oſcæ Nummis ſub Auguſto & Tiberio ſignatis, & ex Hiſpanico familiæ Afraniæ apud Fulvium Urſinum numiſmate oſtendunt, cum eadem capitis imberbis & decurrentis equitis in altera parte effigie, & ignotarum in iiſdem litterarum figura. Quod ipſum firmare videntur, quæ de non una litterarum forma apud Hiſpanos veteres, priſci auctores tradidere; ex quorum numero Strabo, illos nec uno ſcribendi genere, nec una lingua uſos jam olim adſeruit. Si tamen meum qualecunque judicium liceat hic obiter interponere, aliquot ex iis ad Punicos veteris Hiſpaniæ Nummos, pleroſque autem rudiores ad Gotthicos ejuſdem tractus referre conſultius exiſtimarem. Neque enim ſoli Gaditani, aut vicini tractus Nummi, Punicis accenſendi, ut ſtatuunt Viri docti; quaſi Pœnorum in Hiſpania imperium & lingua non ulterius ſeſe diffuderit. Utriuſque vero veſtigia non in Bætica ſolum, ſed Tarraconenſi etiam Provincia obſervarunt eruditi, & vel una Carthago nova, Pœni Amilcaris in eadem opus, abunde oſtentat. Gotthis vero adſcribendos pleroſque illos argenteos cum equite decurrente, aut geminis ſymbolis, potius quam antiquis Oſcenſibus, multa ſuadere mihi videntur. Talia nempe, diu-

Lib. v.

Vid. Sam. Boch. de Colon. Phœn. l. 1. c. 3. 5.

turna

turna Gotthorum in Hiſpania ſedes, quæ litteras eorum & linguam in eandem invexit, & eam Nummorum id genus copiam in eodem tractu ſubminiſtrat; cum adſpectus in iis rudioris & recentioris operis, & cum Gotthicis aliis Nummis Galliæ aut Italiæ conſenſus; tum plurimarum litterarum cum Runicis aut Gotthicis adfinitas. Neque obſtare debet haud diſſimilis figuræ, cum priſcis aliquot Hiſpaniæ nummis contemplatio; quum pateat adinſtar bigatorum & denariorum veterum, aliorumque id genus priorum temporum, aureos & argenteos Gotthorum nummos paſſim percuſſos. Talium certe ingentem quandam copiam, cum alibi, tum maxime in Cimelio Sereniſſimi Electoris Palatini verſare mihi non ſemel licuit. Neque tamen hæc à me adferuntur, ut me moroſum aut iniquum alterius ſententiæ patronis præbeam.

Circa litterarum Adfectiones & Permutationes.

Litterarum etiam *adfectiones* varias in earum alternatione vel permutatione, nummi ſuppeditant, quæ ad ſcripturæ veteris rationem capiendam aut explicandam immane quantum conferunt. Nec enim hic, quod vulgo nonnulli exiſtimant, caſui continuo, aut errori adſcribenda plurima, quæ in iis à recepto ſcribendi uſu aliena ſæpe videntur. Confuſas enim nonnunquam, & permutatas varias litteras apud ipſos veteres licet obſervare, cum ex fontibus aliis, tum vel maxime ex ſcripturæ veteris veſtigiis, aut recentioris additamentis, aut pronuntiatione litterarum ſimilium inter ſe & adfinium. Primo quidem ex *ſcripturæ veteris veſtigiis*, ut in variis Græcorum nummis frequens E pro H, ut ΜΕΤΡΟΠΟΛΕΙΤΩΝ, & vel maxime in antiquis nummis Athenienſium, in quibus vulgo videas initiales litteras ΑΘΕ, pro ΑΘΗ, ſeu ΑΘΗΝΑΙΩΝ, quod mirabatur Goltzii commentator Nonnius. At vel inde liquet,

liquet manifeſto, quam vere jam olim à Platone ſit adſertum, non ἤ ſed ἔ, in veteri Athenienſium ſcriptura uſurpatum; οὐ γὰρ ἤ ἐχρώμεθα, ἀλλὰ ἔ τὸ παλαιόν: ne quis id in vetuſtis illis nummis fabrili errore putet contigiſſe. Neque aliter in priſcis Thebanorum nummis, ΘΕΒΗ pro ΘΗΒΗ, expreſſum itidem occurrit; & in nummo Phæſti urbis Cretæ, ΘΕΣΕΥΣ pro ΘΗΣΕΥΣ. Sic inſuper Ι pro Υ, in ΚΙΖΙΚΗΝΩΝ, Ο pro Ω, ut in ΙΜΕΡΑΙΟΝ, ΚΑΜΑΡΙΝΑΙΟΝ, ΛΙΠΑΡΑΙΟΝ, ΛΕΟΝΤΙΝΟΝ, ΜΟΤΙΑΙΟΝ, ΣΕΛΙΝΟΝΤΙΟΝ, & paſſim in vetuſtiſſimis quibuſque Siculorum Nummis, quorum uberrima longe & elegantiſſima adhuc copia ſuppetit. More itidem veteri, ut iterum notavit Plato, qui ὥρας priſcis Athenienſibus ὅρας dictas in eodem libro obſervat; & quam ſcripturam etiam frequenter repræſentat vox ΗΡΟC, in nummis Antinoi, & in altero Pergamenorum, ΕΥΡΥΠΥΛΟC ΗΡΟC. Sic Diphthongi iterum juxta antiquæ conſuetudinis veſtigia ſæpius omiſſæ, ut Ι pro ΕΙ, Ο pro ΟΥ; ſicut & nummi ΜΑΡΩΝΙΤΩΝ, ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ, aliique id genus docent, quorum gentilitia vulgo Μαρωνείτης, Συρακούσιος. Ratio autem petenda ex Athenæo & priſcis Grammaticis, qui eandem ſcripturam Græcis olim uſitatam tradunt, antequam ſexdecim litteris, quibus conſtabat vetus Alphabetum à Cadmo inductum, octo à Ionibus adderentur. Optime itaque adnotavit Marius Victorinus, ante repertas Η & Ω Græcos diu litteras adhibuiſſe Ε & Ο; unde etiam factum, ut poſt eaſdem litteras in communi uſu receptas, diu etiam & ab Atticis maxime in monumentis publicis antiquior ſcribendi ratio ſit uſurpata; quod recte agnovit alicubi Salmaſius, & Nummorum id genus tractatio, clariſſime jam ante oculos ponit. In eo tamen deceptus

In Cratylo.

Goltz. Tab. VII. Inſ. Græciæ.

Lib. I. Gramma.

In Notis ad Inſcript. Herod. Att. — vir magnus, quod ὔψιλον vetuſtis illis ſexdecim litteris Cadmæis inſerat, quam litteram tamen à Palamede ex gruum volatu repertam & prioribus additam tradunt veteres, & ipſe in ſuperioribus etiam agnoverat. Sed de his alias, qui in illa diſputatione de priſcis Græcorum litteris ab eodem contra Scaligerum inſtituta, repugnantia id genus varia, & minus accurata eidem feſtinanti excidiſſe, pluribus hic poſſem evincere. Et ut de hoc argumento mereamur ulterius, ſic H apud vetuſtiores Græcos, non litteræ, quod eruditis notum, ſed adſpirationis ſignum extitiſſe, adſpiratis proinde vocalibus vulgo Romanorum more præpoſitum, probant etiamnum nummi antiquiſſimi Siciliæ Urbis Himeræ, in quibus H illo officio fungitur; inſcriptis utique HIMEPAION & HIMERA; quum alii rurſus (Vid. Nummos Parutæ.) more ſcilicet poſtea recepto, IMERA & IMEPAION, præferant. Nec aliter in nummis Selinontiorum ejuſdem Inſulæ, HΥΨΑΣ pro ΥΨΑΣ, in aliis itidem Nummis obvio, Fluvio nempe in eo tractu celebri, & ſpecioſi pueri forma expreſſo: quod aliis Siculis familiare obſervat alicubi Ælianus. (Lib. 11. Var. Hiſt. c. 33.) Eodem referenda ſcriptura in nummo HIΣMENIΩN apud Goltzium, (Tab. Græciæ XVII.) quam ignoratione vetuſti hujus moris fruſtra refingere voluit Nonnius, & ex qua liquet adſpirandam hanc vocem Ἱσμήνης apud Auctores, Stephanum alioſque, quæ cum leni vulgo in iis occurrit. Ut certe vel inde, cum ſcripturæ illius veteris veſtigia, tum luculentum nummorum id genus vetuſtatem adſequaris. Ita apud Romanos pari ratione K pro C, C pro G, & E pro Diphthongo Æ, aliaque ejuſdem generis in Cæſarum Nummis juxta & Saxis non ſemel leguntur, ex priſca utique ſcribendi apud eos conſuetudine retenta. (Vid. Quintilian. lib. 1. cap. 7.)

Secundo orta nonnunquam illa litterarum permutatio

tatio *ex recentioris Scripturæ additamentis*, ut Η viciſſim pro Ε in Nummo ΗΛΕΙΩΝ; ΕΙ pro Ι in ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ, ΤΟΠΕΙΡΟΥ, ΝΕΙΚΟΠΟΛΙΣ, & ſexcentis id genus: Ω pro Ο in ωΡΘΩΣΙΕΩΝ alibi ΟΡΘΩΣΙΕΩΝ; Ζ pro Σ in ΖΜΥΡΝΑΙΩΝ. Hoc enim poſtremum caſu non contigiſſe, abunde licet ex Luciano colligere, apud quem in feſtivo litterarum Dialogo, *σῖγμα* queritur de illa vi ſibi facta à *Ζῆτα* in hac ipſa voce *Σμυρναίων*, *δεῖ πᾶσαν*, inquit, *ἀφελομθύῳ τὴν Σμύρναν*. Unde etiam præter Nummos aliquot Medicæos ita inſcriptos ϹΥΝΚΛΗΤΟΝ ΖΜΥΡΝΑΙωΝ, & in nummo Domitiæ ΟΜΟΝΟΙΑ ΖΜΥΡΝ. ΕΦΕ. & in altero præterea, quem in Muſeo Regio Pariſienſi notabamus, cum Senatus & Liviæ effigie ac inſcriptione ϹΕΒΑϹΤΗ, ϹΥΝΚΛΗΤΟϹ ΖΜΥRΝΑΙΩΝ ΙΕΡΩΝΥΜΟϹ, eadem ſcriptura occurrit cum in una Inſcriptione Græca apud Gruterum (quod in Indice prætermiſſum) aliiſque quibuſdam Latinis ZMYRNÆORUM, tum in altera etiam Athletica Romæ nuper cum geminis aliis reperta. Ejuſdem exempla memini etiam me vidiſſe in voce Sozimi, in quodam nummo Valeriani apud Illuſtrem Sevium, inſcripto ΖΟϹΙΜΟΥ. Ut prætercam inſpecta illuſtri Busbequio Amaſiæ numiſmata, cum eadem ſcriptura Ζ, loco *Σῖγμα*. Sic Σ rurſus pro Ζ ſicut ΣΕΥΣ ΣΕΡΑΠΙΣ itidem legitur in Græco nummo Veſpaſiani, quem adſervat eadem Gaza Medicæa, quod inter retenta antiquæ ſcripturæ veſtigia haud minus venit referendum. Non aliter nempe ac illum Getarum quidem Deum, Pythagoræ vero famulum modo *Ζάμολξιν*, modo *Σάμολξιν* etiam ſcriptum videas in Codicibus antiquis. Iones nempe poſt additas ſuperiores litteras prioribus ſexdecim, & Alphabeto viginti quatuor litterarum inſertas,

P. 314. 1.

ſertas, eaſdem poſtea tanquam proprias libenter quavis occaſione admiſere; unde præterea O in OY; T in Θ, & K in X, ſæpe ab illis aliiſque converſa; ut ex priſcis Nummorum & Lapidum monumentis non obſcure licet etiamnum colligere. Poſtremum videas in nummo Sardianorum inſcripto ΝΕΩΧΟΡωΝ apud Cl. Seguinum, & in altero Bizyenorum Gazæ Mediceæ, ubi ΧΑΙ pro ΚΑΙ pari ratione legitur. Unde nata illa confuſio in ſcriptura urbis Calchedonis, quæ modo Κ, modo Χ præfert in ſcriptis codicibus, conſtanter vero in antiquis nummis ΚΑΛΧΗΔΩΝ, ut hanc veram eſſe & genuinam nefas ſit amplius dubitare, quam etiam præfert Codex antiquus Canonum Eccleſiæ univerſalis à Cl. Juſtello vulgatus: unde profectum obſervo errorem librariorum, qui varios codices & auctores antiquos obſedit & adhuc obſidet, ubi Καρχηδονίων ceu Carthaginenſium, pro Καλχηδονίων ſeu Calchedoniorum, proclivi utique unius litteræ ρ & λ, permutatione facta non ſemel occurrit mentio. Alias vero pro Ζ ſimplici, Dorum illud ſeu Æolum Σδ videas in veteri nummo Trœzeniorum apud Goltzium, inſcripto non ΖΕΥΣ quidem, ſed ΣΔΕΥΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ.

Tab. x. Græciæ.

Tertio *ex pronuntiatione litterarum inter ſe adfinium aut ſimilium*; ex quibus frequentem & promiſcuam multarum litterarum commutationem, cum alibi, tum in Nummis maxime licet obſervare. Unde jam olim monuit Quintilianus; *quæri ſolet in ſcribendo præpoſitiones* SONUM *quem junctæ efficiunt, an quem ſeparatæ obſervare conveniat*; alibi vero concludit, *ego (niſi quod conſuetudo obtinuerit) ſic ſcribendum quoque judico* I *quomodo* SONAT. Ex ſono itaque promiſcuo & cognatione variarum litterarum, nata crebro illa ſcripturæ varietas, quam non Codices ſolum antiqui, ſed haud paullo

Lib. I. c. 7.

iiſdem

iiſdem vetuſtiores Nummi aut Lapides ſatis ſuperque arguunt. Ita id crebro accidit Γ & N, quæ eundem ſonum ante K efficiunt, unde ſæpius ΑΝΚΥΡΑ ΣΥΝΚΛΗΤΟΣ in Nummis efferuntur, quæ alias ΑΓΚΥΡΑ vel ΣΥΓΚΛΗΤΟΣ ſcribi ſolent; ſicut viciſſim Γ pro N, ut in vetuſtiſſimis Epochis, ἐγκυβέλοις pro ἐν. Ita N in M finale, & K in Γ converſa in iiſdem Marmoribus Arundellianis videre eſt, quomodo & alibi eandem Ancyram, loco Ἀγκύρας dictam aliquoties legas Ἀγγύραν, ut apud Nicephorum Bryennium non ſemel. Quo referri etiam poſſunt exempla ſuperius adlata ex Nummis, ubi E pro H, O pro Ω, I pro EI, aut viciſſim occurrunt. Sic B etiam & Π haud ſemel confuſa, neque ſolum Macedonum Dialecto, qua Φρύγες dicebantur Βρύγες, ſed & monente alibi eodem Stephano Byzantio, Βρεττανίδες Inſulæ dictæ quoque Πρεττανίδες, & regio Lampſacena Ἀπαρνὶς prius, poſtea abuſive Ἀβαρνὶς nuncupata. Unde lucem etiam poſſet mutuari Nummus ille à Cl. Galliæ Antiquario vulgatus, cum epigraphe ΒΡΟΥΖΗΝΩΝ, quam ad Pryſam Bithyniæ referebat, niſi omnino levi trajectione Ρ & Ο, ΒΟΡΥΖΗΝΩΝ legendum ex Stephano exiſtimarem, quod in margine libri continuo notaveram, antequam vidiſſem id Cl. quoque Coſſartio obſervatum. Maritimi enim Pruſenſes, ad quos ex ejuſdem ſymbolis videbatur ſpectare hic nummus, non Πρυσηνοὶ, ſed Πρυσιεῖς dicti, ut in veteri nummo apud Goltzium, ΠΡΟΥCΙΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟC ΘΑΛΑCCΑΝ; unde illuſtratur Memnon apud Photium, qui eandem urbem vocat Προυσιάδα τὴν Ἐπιθαλάσσιον, ad diſtinctionem nempe cognominis urbis ejuſdem tractus, ceu ΠΡΟΥCΙΕΩΝ ΠΡΟC ΥΠΙΩ, ut vocantur in præclaris itidem Nummis *Pruſienſes* ad fluvium *Hipium*, non ut vulgo apud Geographos, *Hippium*,

Lib. II. cap. 7, & 8.

Cod. CCXXIV. cap. 42.

pium, aut ut Scaliger adfert ſimilem nummum in Euſebianis Ι Π Ι Ω. Alia vero adhuc fuit urbs ejuſdem Provinciæ, non jam Προυσιὰς ſed Προῦσα dicta ad montem nempe Olympum, cujus gentile Προυσαεὺς (ut à Νίκαια in eadem gente Νικαεὺς, vel ut conſtanter habent nummi Νικαιεὺς) & ad quam rurſus ſpectant aliquot nummi inſcripti ΠΡΟΥΣÆΩΝ. Quæ certe, ut obiter hoc dicam, haud exiguam lucem adferunt illuſtrationi harum urbium, quarum nomina & ſitum haud ſemel confundunt Geographi, & viri etiam doctiſſimi.

Ad has vero de quibus agimus hoc loco, ſimilium inter ſe litterarum frequentes in Nummis permutationes, haud minus ſpectant crebra ejus rei exempla obvia in denariis ac nummis Romanorum. Hinc nempe V pro B, ſicut oſtendit DANUVIUS in Nummo pulcherrimo Trajani; V pro O, quas jam olim invicem per-
Lib. 1. c. 4. mutatas tradidit Quintilianus, & neque id in Græcis ſolum, ſed in Latinis etiam nominibus. Hinc illa ſcri-
L. 2. tit. 39. lib. 12. ptura adhuc obvia in nummis aliquot Coloniæ LAUDICEON & LAODICEON; unde adſeri poteſt vetus ſcriptura in Codice Juſtinianeo, ubi pro *Laudicenorum*, Alciatus, aliique eum ſequuti Juris interpretes *Laodiceorum* omnino legendum hactenus putaverunt, & ita rurſus legenda in D. de cenſibus *Laudicea*; non ut ſcribitur *Laudicia*, vel in *Laodiceam* neceſſario commutanda. Sic *Laucoon* etiam & *Laumedon* vulgo legi in veteribus libris adnotavit jam ad Hiſtoriam Auguſtam illuſtris Salmaſius. O viciſſim pro V in Nummis J. Cæſaris; DIVOS JULIUS, in aliis ÆGYPTOS, & in denariis Gentium Romanarum VOLTEIA, VOLCANO, eadem ratione qua CONSOLES, HERCOLI aliquoties in ſaxis: X pro S, ut in nummo familiæ Seſtiæ SEXTIUS, & lapidibus MILEX, TIGRIX:

Ut

Ut non mirum amplius, ſi illas litteras s & x, ſæpe confuderit poſterior librariorum natio, & *luxu* pro *luſu*, aliaque id genus non ſemel in optimis auctoribus obtruſerit, quod notarunt jam eruditi, s poſt x, PAXS in quatuor Nummis æreis Galbæ, Vitellii, Veſpaſiani & Domitiani, ſicut in lapidibus CAPPADOXS, FELIXS. Eandem quoque jam ante ſuppeditaverant antiqui denarii apud Urſinum, inſcripti AXSIUS, ALEXSANDREA, & non ſolum in gente Egnatia MAXSUMUS, ſed etiam in denario Gentis Juliæ, qui deeſt in Fulviana collectione, & reperitur apud Chriſtinam Auguſtam, ut modo didici ex erudito æſtimatore hujus elegantiæ Thoma Chiffletio; P in B, ut FORTUNA OPSEQUENS in Nummo Antonini Pii, & in Marmoribus APSENS, OPSIDES, OPTINENT. Sic E longum cum duobus apud antiquiores ſcriptum reperies, ut FEELIX in Nummo Syllæ. Ita geminum A in antiquis aliquot Nummis unius producti vicem obtinet, ut in VAALA, VAARUS, inter denarios gentis Corneliæ, & geminatum I in nummo quodam Galbæ (quem jam viderat olim Politianus) VIIRTUS; ut liqueat quam vere ſit alicubi à Quintiliano monitum, vocalem producendam Romanos olim geminaſſe. Quod vero idem obſervat, Ciceronis demum temporibus, & paulo infra, s in medio geminata, id certe aliis quoque litteris videas contigiſſe, ut quæ ea ætate geminari cœptæ, in antiqua ſcriptura vulgo cum una efferrentur, ſicut apparet in vetuſtis denariis, cum vocibus, SISENA, SULA, CINA, pro *Siſenna, Sulla, Cinna.* Sic juxta aliam ejuſdem Fabii obſervationem, diu *nempe ſervatum, ne conſonantibus adſpiraretur, ut in* GRACCIS *&* TRIUMPIS, ita plane citra omnem adſpirationem ſcripta reperies eadem nomina

Lib. 1. c. 6.

mina GRACCUS, TRIUMPUS, ac præterea CILO, PILIPPUS, TAMPILUS, YPSÆUS, pro *Gracchus, Triumphus, Philippus, Tamphilus, Hypſæus,* ut vulgo poſtea receptum. More iterum veteris illius ſcripturæ, finales M & S, interceptas præferunt antiqui denarii, in quibus occurrunt, ALBINU. LICINIU. NASIDIU. CAPTU. pro *Albinus, Licinius, Naſidius, Captum,* & præterea in Nummo Coloniæ Romanæ in Sicilia ASSORU, pro *Aſſorus.* Sic præterea Diphthongum, EI pro I, priſcam Romanorum ſcripturam vulgo adhibuiſſe, aut loco I, promiſcue uſurpaſſe, quod vulgo notum abunde etiam evincunt elegantes iſtæ nummorum veterum reliquiæ, in quibus legas paſſim LEIBERTAS, EIDUS, PREIMUS, SERVEILIUS, OPEIMIUS, PLEBEI, URBANÆ, PREIVER. ſeu *Preivernum*; quod & paſſim occurrit in antiquis marmoribus, & vetuſtis inprimis Plebiſcitorum ac legum formulis. Ita pro Diphthongis, AE & OE crebro, AI & OI veteribus Romanis placuiſſe, cum aliunde ſatis, tum luculenter ex eadem penu conſtat antiquaria, in qua CAISAR, AIMILIUS, COILIUS, aliquoties ſeſe offerunt. Rurſus vero E ſimplex loco Diphthongi AE, occurrit nonnunquam, ut videbam nuper in argenteo nummo Veſpaſiani apud illuſtriſſimum Colbertum, PACI. ORB. PERPET. AC. ET. ceu *perpetuæ ac æternæ*, quamvis per me liceat id fabrili errori adſcribere; OU vero loco V ſimplicis, Romanis olim uſurpatum, arguunt itidem denarii antiqui cum ſcriptura FOULVIUS, FOURIUS, pro *Fulvius, Furius*, ſicut nonnunquam in Marmoribus JOUDEX, COURATOR, aliaque id genus. Promiſcua etiam fuiſſe in veteri ſcribendi ratione, O & AU, expreſſa in antiquis denariis PLAUTIA, & PLOTIA, & Quirini educator FOSTULUS, in denario gentis

Pom-

Pompeiæ, alias *Fauſtulus*, apud auctores, luculenter adhuc conteſtantur: F vero pro PH, crebro uſurpatum patet in ſcriptura ſequioris ævi, ex duobus Nummis æreis maximis Chriſtinæ Auguſtæ, uno Numeriani, TRIUMFUS QUAD., altero Honorii, TRIUMFATOR GENTT. BARBAR.; quo etiam referri debet nummus Helenæ Juliani Cæſaris conjugis à Cl. Triſtano deſcriptus, cum epigraphe ISIS FARIA. Immo eandem etiam ſcripturam præfert Nummus Domitiani apud Occonem, JOVI JUVENI TRIUMFATORI; & Conſtantis Imperatoris nummus apud Savotum, OB VICTORIAM TRIUMFALEM; & poſtremo adhuc antiquior nummus æreus in Muſeo Cl. Seguini inſcriptus II MM CC FFILIPPUS AUGG., ad denotandos nempe duos *Imperatores Cæſares Philippos Auguſtos*, Patrem & Filium. Nec aliam vulgo ſcripturam præferunt nummi Phocæ Imperatoris, niſi DN. FOCAS. Ut illud jam magis obvium præteream, ob eundem quoque ſonum litteras K & C promiſcue adhibitas, quod vel nummi aliquot docent cum voce KARTHAGO, & aureus Cari Imperatoris, in Gaza Galliarum Regis mihi nuper inſpectus, IMP. C. M. AUR. KARO.

Huc referri etiam debent *Compendia ſcribendi* apud veteres uſitata, ex peculiari quadam litterarum inter ſe copulatione. Talia certe plurima in vetuſtiſſimis Græcorum juxta & Latinorum Nummis occurrunt, quibus Scripturæ apud veteres ratio non parum etiam illuſtratur. Singularis id genus artificii ductus, maxime in aliquot Tyri, Amiſi, Panormi, aliiſque ineditis Græcorum Nummis notavi ſæpius, in quibus quinque & ſex litteræ in unam eleganter ſociatæ & contractæ ſeſe offerunt. Nec præter uſus alios, inanis ea obſervatio illis

Circa compendia ſcribendi.

videbitur, qui ex antiquis litterarum id genus compendiis, aut non intellectis aut neglectis, plurimos Librariorum errores paſſim in priſcos auctores irrepſiſſe, aut Inſcriptiones varias perperam hactenus traditas, compertum habent. Ita illud compendium litteræ ȣ pro ου diphthongo, non ſcripti ſolum Græcorum libri, ſed Nummi etiam aliquot præferunt, ut recentiorum ſæculorum librariis, origo illius imputari non debeat. In nummis certe Alexandri Severi reperio, TȣΧΗ ΚΑΡΧΗΔωΝ, & in altero Gordiani ΜȣCΩΝΙΟΥ ΙΕΡΕΟC ΝΥCΑΕΩΝ, ut apud Erizzum videre licet; ac præterea in minori quodam nummo æreo obſervabam apud Cl. Seguinum ΤΟΔΕ ΕΛΑΦΡΟΤΕΡΟΝ.

Triſtan. Tom. II. pag. 401.

Circa Ortographiam.

Sed præter has litterarum apud veteres cum *formas*, tum *adfectiones* varias, quibus nimium forte immoramur, ipſa vera & recta ſcribendi ratio, vulgo *Ortographia*, non aliunde rurſus ſecurius, quam ex Nummis aut Lapidibus petenda. Nec enim alia ſuperſunt, ut ſuperius monebamus, in quibus integra & primæva veterum ſcriptura ad noſtra uſque tempora ſit tranſmiſſa. Hinc de Ortographiæ apud veteres Latinos ratione agens Quintilianus, argumentum ejuſdem invictum petit ex ſcriptura Columnæ Roſtratæ, *quod manifeſtum eſt etiam ex Columna Roſtrata, quæ eſt Duellio in foro poſita.* Unde hoc ipſum ſingulare Nummorum beneficium, & eruditi uno ore prædicant, & ii ipſi agnoſcunt, qui monumenta id genus parcius alias attigere. In Nominibus quidem propriis, aut appellationibus hominum & locorum tradendis, certa quædam & obvia iis ex Nummis lux adfulget, aut medicina parata. Ita Reginæ Deorum SISPITÆ cognomen adhæſiſſe, quod perperam quibuſdam ſollicitare placuit, aut in SICISPITAM

Lib. I. c. 7.

TAM transferre, rariora quædam Antonini Pii numiſmata oſtendunt, cum Inſcriptione JUNONI SISPITÆ; qualia in Cimeliis cum Medicæo tum Barberino inſpeximus, & ex quibus illuſtratur Capitolinus in vita hujus Cæſaris, qui tradit ab eo *templa Lanuvina reſtituta*: Dea enim Lanuvii hæc Siſpita, ut vulgo notum. Siſpes nempe antiquis idem quod ſoſpes, unde clare in hanc rem Feſtus; *Siſpitam Iunonem, quam vulgo Soſpitam appellant, antiqui uſurpabant.* Ita enim legendum, non *ſoſpitam*, & *ſoſpitem*, ut libri editi vulgo præferunt, aperte hic Nummus docet, quod jam occupaſſe Fulvium Urſinum poſtea animadverti. Firmat hoc vetus inſcriptio inedita, in qua non Junonis ſolum *Siſpitæ*, ſed Jovis *etiam Siſpitis* mentio,

M. AMIVS M. F. PAL. BALBVS
SACERDOS IVNONI REG. SISP
ITAE LANVMVIANAE FECIT
VIVENS ET AMIO IVNIO FI
LIO SACERDOTE IOVI SISP.
ET AMINE MATRI PIISIM.
IN FR. P. XIIX. IN AGR. PED. XXVI.

In qua inſcriptione, ut obiter hoc moneam, à me cum variis id genus ineditis ad Cl. Reineſium tranſmiſſa, vitiatum Familiæ nomen à deſcriptore, & AMPIUS pro AMIUS reponendum, in ſuis ad me litteris vir ille doctiſſimus contendebat. Quod tamen eruditiſſimo Marquardo Gudio noſtro, optimo talium arbitro, dijudicandum relinquimus; qui in præclara illa & ſelecta, quam nimium premit, veterum Inſcriptionum collectione, AMIUM & AMMIUM pro eadem Familia ſæpe ſe obſervaſſe, haud ita pridem indicabat.

Hinc emendanda videretur ejuſdem vocis ſcriptura

Lib. I. de divinat. cum apud Ciceronem, *Templum eſt à Senatu Junoni ſoſpitæ reſtitutum*, tum apud Ovidium,

Faſt. I. *Soſpita delubris dicitur aucta novis*;

Lib. VIII, & XXIV. præterea apud Livium, qui ejuſdem *Soſpitæ Junonis* aliquoties meminit; & inſuper apud Silium Italicum,

Lib. XIII. *Lavino generate, inquit, quem ſoſpita Juno.*

Lib. VI. Metam. ſicut apud Apuleium, *ſis meis extremis caſibus Juno ſoſpita*: in quibus locis utique *ſiſpitæ* vocem reponendam liqueret ex indubiis id genus Nummorum Lapidumve monumentis, ni *Siſpitæ*, genuinæ & antiquæ vocis loco, *Soſpitam* vulgo invaluiſſe innueret Feſtus. Neque tamen antiquos ſolum *Siſpitam* uſurpaſſe, quod ille videbatur indicare, ſignatum ſub Antonino Pio numiſma cum eadem ſcriptura ſatis ſuperque evincit. Ut mittam levius illud, JUPPITER cum duplici P in Nummis tradi; aut cognomen Herculis DEUSONIENSIS juncta voce, non duabus DEUS ONIENSIS, ut exiſtimabat Goltzius, quod jam ad Sidonium vidit doctiſſimus Sirmondus. Mitto *Tōpicas* alias *Deorum*, *Dearumque* appellationes, de quibus infra opportunior dicendi erit locus.

In Barbarorum vero, Romanorumque Nominibus, multa corrupta hactenus apud Auctores tradita, veterum nummorum fide reſtituenda; qualia ΜΙΘΡΑΔΑΤΗΣ, pro quo vulgo ille terror majorum veſtrorum Μιθριδάτης apud Joſephum, Plutarchum, Appianum, Dionem, alioſque adhuc hodie legitur. Adnotavit id jam olim ad Dionem ex nummis Vir doctus, neque tamen cum eo improbanda continuo Romana Mithridatis appellatio, ubi nec nummorum, nec lapidum, nec ſcriptorum librorum auctoritas eam convellit, & eandem præterea firmare videntur geminæ formationis exempla, quæ in iiſdem nummis Ἀκεάγας, Κατάνη,

Μασσα-

Μασσαλία, *Agrigentum*, *Catina*, & *Maſſilia*, ſuppeditant. Sic *Seleuci*, & *Demetrii* ΝΙΚΑΤΟΡΕΣ dicti ex nummis, ut recte Strabonis & Appiani Codices præferunt, non verò *Nicanores*, ut cùm apud Goltzium, tum apud Joſephum, Diodorum, Polybium, Juſtinum, Ammia- Lib. 11.
num, alioſque vox illa conſuevit uſurpari. ΚΑΣΣΑΝΔΡΟΥ genuina itidem lectio ex Nummis ejuſdem conſtat, non ΚΑΣΑΝΔΡΟΥ, ut præter alios, apud eundem Polybium, Joſephum præterea non ſemel per- Lib. xii.
peram legitur. Thraciæ etiam Regis verum ΡΟΙΜΗ- c. 1.
ΤΑΛΚΟΥ, ſeu *Rhæmetalcis* nomen una cum vultu eruitur ex nummo Auguſti, Triſtano jam ante, & mihi cum Florentiæ, tum hic in Urbe inſpecto; quod perperam apud Dionem alioſque hactenus traditur. Unde & Ρυμητώλκης Roberti Stephani ad Dionem, & ad Capitolinum Caſauboni Ρυμετάλκης, vel Rimethalces de Rege Boſporano ejuſdem nominis, eadem opera exulare jubentur. Ita alterius Regis Thraciæ, RHESCYPORIS nempe genuinum nomen probavit noviſſime ex rariſſimo ejus nummo Cl. Seguinus, qui veram illius ſcripturam apud Tacitum, corruptam apud Velleium & Suetonium arguit; in quo *Rhaſcupolis* aut *Traſcypolis* vulgo legebatur. Quibus addere mihi liceat Jul. Cæſarem, in cujus libris de Bello civili idem nomen occurrit de- Lib. iii.
pravatum, *ex Macedonia* CC. *quibus Raſcipolis præerat*. Unde exemplo hujus *Raſcupolis*, Thraciæ Regum nomina ſæpe ita terminaſſe, & apud Pauſaniam proinde Α'βρύπολιν legendum, (quod alias ex Livio conſtat) haud ita vere colligentem videbam nobilem & erudiſſimum ſenem, in noviſſimo Exercitationum ad Græcos Auctores opere. Tractus vero & Gentis ejuſdem Reginam ΡΟΔΟΠΗΝ, cum præclarus nummus Chriſtinæ Auguſtæ, tum geminus nuper à Cl. Seguino vul-

gatus exhibet; unde alterius Thracicæ mulieris nomen
Lib. II. apud duos amatoriæ fabulæ ſcriptores Helidorum &
Lib. VIII. Achillem Tatium nuper emendabam, ubi Ῥόδωπις vulgo pro Ῥοδόπη legitur. At enim Regi Regum *Vologeſi* genuinum nomen reſtituere mihi liceat auctoritate eximii & rariſſimi nummi, Romæ non ita pridem reperti, in quo ΒΟΛΑΓΑCΟΥ ſcriptum occurrit: unde corrigendi iterum Joſephus, Dio, Ariſtides, Iamblichus apud Photium, Stephanus, Zonaras aliique, apud quos vel Βολογαίσης, vel Βολογέσης, vel Βολόγεσος, vel Βολόγεσος vocari ſolet, & apud Lucianum & Xiphilinum Οὐολόγισος & Οὐολόγαισος, nomine ad Romanam Vologeſis appellationem formato. Ab eo denominata
Lib. XXIII. urbs Vologeſſia apud Ammianum, Stephani Βολογεσσιάς. De tota vero præclari illius nummi inſcriptione paullo infra. *Abgari* etiam familiare Edeſſæ Regulorum nomen ΑΒΓΑΡΟΥ, non ut hodie apud Appianum Ἀκβάρου, vel apud Dionem & Herodianum Αὐγάρου, ſcribendum, nec ut alii voluerunt *Abagarus*, aut apud aliquot Taciti codices *Abbarus*; nummi Antonini Pii, Severi & Gordiani, in quibus ΑΒΓΑΡΟC ΒΑCΙΛΕΥC, abunde docent. Ut mittam inſcriptionem à Sirmondo, in Notis ad Sidonium vulgatam, cum eodem nomine Ἀβγάρου, & antiquiſſimum Euſebii codicem Bibliothecæ Mazarinæ. Unde miror nuperum Euſebii editorem, qui principatum hodie harum litterarum cum paucis tenet, & cui hæc eadem erant perſpecta, quam olim Ἀγβάρου vel Ἀκβάρου ad Dionis Excerpta lectionem adſeruerat, paſſim etiam in Euſebiano textu & in Adnotatis prætuliſſe; quamvis & alteram *Abgari* non contemnendam fateatur, & una etiam aut altera vice in textum Euſebii admiſerit. Neque enim video, cur promiſcua Reguli illius Scriptura in eo-

dem

dem Auctore tradi debuerit, aut cur Nummorum, Lapidum, & Codicum etiam vetuſtorum auctoritate firmata, pluribus libris manu exaratis, non debeat hic longe præponderare. Argumentum enim à voce quadam Arabica ἄκβαρος, quod potentiſſimum notat, non eam vim habere poteſt, ut indubia & coæva teſtimonia, quæ vulgo lites id genus ſolent decidere, & in tradendis priſcæ ſcripturæ veſtigiis, omnium confeſſione primas tenent. Ut mittam Orientalium, aut Barbarorum nomina Græce tradita, ab origine paſſim nonnihil deflectere, ut ſexcentis exemplis probari id poſſet, & præter recentiores, à [a] Strabone & [b] Plutarcho jam olim obſervatum novi. Emendanda vero præ aliis Dionis Excerpta, in quibus Αὐγάρου τοῦ τῆς Αἰδέσσης ἄρχοντος, pro Ἀβγάρου τοῦ τῆς Ἐδέσσης. item nova editio Procopii, in qua Αὔγαρος Ἐδέσης τοπάρχης vocatur, pro Ἄβγαρος Ἐδέσσης. Poſtremam hanc lectionem adſerunt itidem Nummi haud vulgares, cùm ſcriptura ΕΔΕΣΣΑΙΩΝ, item ΕΔΕΣΣΗΝΩΝ vel ΕΔΕΣΣΕΩΝ; quales in Theſauro Medicæo aliiſque præclaris Gallorum ac Italorum Cimeliis adnotavi. Quo referendus etiam Nummus vulgatus, ſed corrupte à Cl. Triſtano, cum inſcriptione ΜΗΤΡ. ΔΕCCΗΝΩΝ, & quem continuo tribuit cuidam Urbi ad Nili ſcilicet Catarractas & Æthiopiæ confinia poſitæ, cujus unus Ariſtides meminerit ſub nomine Δέσσης, & quam fuiſſe illius tractus Metropolim, liceat ex hoc nummo colligere. Vix crederem in magno & præclaro alias opere, ſecurius dormitaſſe nobilem antiquarium, & plura errorum portenta, quod illibenter dico, paucis adeo verbis congeſſiſſe. Mitto ſomnium & ſupinum errorem, de ſitu illius urbis ad Æthiopiæ limites relegatæ; quæ nempe Ariſtidi Smyrna Romam terra proficiſcenti, ſuperato Helle-

[a] Lib. XVI.

[b] Lib. de Iſid.

Bell. Perſi. lib. II. cap. 12.

Tom. II. pag. 405.

Sermon. Sacr. II.

Helleſponto ac Hebro fluvio, ut narrat ipſe itineris rationem, occurrerat πρὸς τῷ καταῤῥάκτῃ, in qua æger decubuit aliquandiu; ita ut vix centeſima demum die (non vigeſima, ut deceptus à Cantèro interprete Triſtanus exiſtimabat, qui pro ἑκατοστῇ videtur legiſſe εἰκοστῇ, tota rei narratione reclamante) qua domo diſceſſerat, Romam ſit ingreſſus. Credidit utique Triſtanus, non alium Καταῤῥάκτην, quam de Nili Catarractis poſſe intelligi, & fugit eum communis illa appellatio, cum fluviorum magno impetu è montibus deſilientium (quales illo Καταῤῥάκτου nomine in Creta, Pamphylia, Norico, alibi notarunt jam olim veteres Geographi, & quo nomine Marſyam, qua declivis eſt & rectis aquis fertur, pridem vocaverat Herodotus) tum clauſtrorum quorundam ceu obicum, quibus vel arte vel natura fluminis alicujus alveus impeditur, aut confragoſus itidem redditur. Neque enim audiendus vir ſummus, qui Solinum, Catarractas Nili de ejus clauſtris interpretantem, vel ideo falſi arguit, quod Catarractæ non dicantur de clauſtris id genus, ſed de torrentibus ipſis aut fluviis, qui ruunt potius quam fluunt; quod pluribus non uno loco Plinianarum Exercitationum conatur adſtruere, unde & caſtigantur eidem Gloſſæ antiquæ, quibus Καταῤῥάκτης *obex* explicatur. Sed quam dicam intendet novo Xenophonti, graviſſimo nempe & elegantiſſimo auctori Arriano, qui diſerte illo Καταῤῥάκτων nomine vocat, non Tigrim fluvium, ſed obices quoſdam, & munitiones in illo fluvio à Perſis ideo erectas, ut eorum frequentia difficilem per Tigrim navigationem facerent, & ne quis navali claſſe in eorum regionem penetraret, quos omnes obices ab Alexandro disjectos docet, τοὺς Καταῤῥάκτας τοὺς κατὰ τὸν ποταμὸν ἀφανίζων. Conſule integrum locum, & fateberis haud omnia

Lib. VII. περ. ἀναβάσ.

omnia dicta è tripode, quæ ab Oraculis etiam imperioſe proferuntur. Bene itaque Gloſſæ, καταῤῥάκτην per *obicem* reddunt; quæ vox nempe Græcis promiſcue dicitur tam de fluviis cum impetu & fragore ex alto ruentibus, quam de clauſtris eorum ſeu obicibus, arte aut natura factis, quorum nempe opera præceps itidem aut confragoſus curſus excitatur. Unde jam, ut ad Triſtanum & Ariſtidem redeam, non Δέσση eo loco, qualis revera nulla exſtabat eo nomine, ſed Ἐδέσση ibidem reponendum; quæ Urbs in Macedonia ad Erigonum fluvium poſita, cujus Livius aliique meminere, Ariſtidi è Thracia Romam tendenti occurrebat, & à qua altera illa Syriaca aut Oeſrhœnana Edeſſa in nummo expreſſa, appellationem ſortita eſt. Diſerte id tradit Stephanus, & quidem, quod inprimis hic notandum, dictam poſtremam ob aquarum impetum à Macedonica illa Edeſſa, Ἔδεσσα πόλις Συρίας, διὰ τὴν τῶν ὑδάτων ῥύμην οὕτω κληθεῖσα ἀπὸ τῆς ἐν Μακεδόνι. Quam poſtremam proinde appoſite vides ab Ariſtide ad Catarractam (quod idem infert) collocari; ut haud neceſſe fuerit vel Ortelio qui in errorem induxit Triſtanum, Deſſam aliquam ex corrupto Ariſtidis loco colligere, vel Triſtano ad Nili Catarractas continuo delati, ad quas alio quidem tempore & alia occaſione penetrarat idem Rhetor, ſicuti liquet ex ejus Ægyptiaca. Egregia utique & memoranda hoc loco inſtituti itineris ratio, Smyrna Romam terra proficiſcentis, ſuperato ut diximus Helleſponto, ac Hebro fluvio gelu concreto, aliiſque moleſtiis, quas narrantem illum videas, devoratis, ad Nili Catarractas & Æthiopiæ confinia continuo progredi; ægrum aliquandiu ad ea loca decumbere, & tandem (en longas ſcilicet ambages tantæ ac tam impeditæ peregrinationis) vix vigeſima die, qua do-

mo diſceſſerat, in Urbem æternam appellere. Vidiſtine unquam tam ſuaves ludos, aut circumductum per majora itinerum compendia ægrum & jam male adfectum viatorem? Ut certe mirari haud parum ſubeat, in editis nuper Cl. Holſtenii ad Ortelium Adnotatis, non ſolum eruditiſſimo viro, & qui tam multum operæ collocavit in Geographia antiqua illuſtranda, non ſuboleviſſe hunc Ortelii errorem, ex corrupto Ariſtidis loco, ſed inſuper ab eodem lectorem ad Triſtanum, optimum ſcilicet illius interpretem, remitti. Sed ut ad Nummum redeam, tam præclaræ obſervationis fontem, Ægyptiacâ illâ Deſſâ, ultra Glacialem Oceanum, & omnes mundi fines relegatâ, legendum omnino in illo ΕΔΕϹϹΗΝΩΝ, ſicut in ſimilibus nummis corrupte ab Occone (quod illi in citandis Græcis nummis ſolenne eſt) productis ſub eodem nomine ΔΕϹϹΗΝΩΝ. Id vero cum per ſe ſatis obvium, tum firmat etiam alius Nummus Medicæus ejuſdem Alexandri Severi, cum eadem turritæ & ſedentis mulieris effigie, neque una ſed duabus ſtellis, ac epigraphe ΜΗ. ΚΟ. ΕΔΕϹϹΗΝΩΝ, ſeu *Metropolis Coloniæ Edeſſenorum.* Neque enim ſolum vere Metropolis illius tractus, & Abgarorum, de quibus agebamus, Regia Edeſſa, ſed Coloniæ etiam dignitate ornata; ut liquet, cum ex hoc numiſmate, tum ex alio Muſei Patiniani percuſſo ſub Caracalla, & inſcripto ΚΟΛ. ΕΔΕϹϹΑ. Hinc præterea etiam emendanda corrupta hujus vocis ſcriptura L. 5. C. de Coh. in Codice Juſtin. ubi *Ædeſenæ Curiæ* pro *Edeſſenæ* vulgo legitur. Eandem vero Αὐγάρȣ genuinam lectionem, de qua paullo ante agebamus, nequidquam adſeruit nuperus editor Epiſtolæ Conſtantini Porphyrogennetæ, ubi agit de vulgata illa Servatoris imagine ad hunc Abgarum miſſa. Solemnem alias novi illam litterarum B

& V

& v apud Græcos juxta & Romanos permutationem. Sed hac de re plus ſatis, qui fortunas Græciæ in ea poſitas non arbitramur. Sic rurſus male apud eundem Procopium ὀδονάθης Zenobiæ maritus, aut apud Agathiam ὀδέναθος inſcribitur, qui ΟΔΕΝΑΘΗΣ in præclaris ejuſdem nummis notari ſolet. Bell. Perſ. lib. 1. cap. 5. Lib. 12.

Nec ignotum alias varia *illuſtrium Romanorum* nomina apud Auctores antiquos paſſim ex nummis emendanda; ut *Meſcinius*, non *Meſſinius*; *Arrius* non *Arius*; *S. Saranus*, non *Serranus*; *Aquinus* non *Aquinius*; *Numidius Quadratus*, non *Vinidius*; *Naſſica*, *Meſſalla*, cum duplicatis litteris; *Betilienus Baſſus*, pro *Bellienus*; *Tampius* pro *T. Ampius*, aliaque id genus plurima, quæ in Ciceronis, Taciti aliorumque Codicibus corrupta ut plurimum leguntur, & ex parte jam adnotarunt eruditi nummorum collectores. Idem vero Cæſaribus aliquot beneficium nummi præſtant, quorum auctoritate *Hadrianus* non *Adrianus*, ut vulgo tamen doctiſſimorum Virorum editiones Hiſtoriæ Auguſtæ præferunt; *P. Helvius Pertinax*, non *P. Ælius*, aut *Helius*, ut præter alios ad Euſebium exiſtimat Pontacus; *Marcus Clodius Pupienus*, non *Caius Maximus Clodius Pupienus*, ut contendebat ad Capitolinum Salmaſius. Iis poſſunt accenſeri *Cælius Balbinus*, non *Clodius Balbinus*; *Opelius Macrinus*, non *Opilius*, aut juxta alios *Popilius*; *Odenathus*, non *Odenatus*; *Poſtumus*, non ut vulgo *Poſthumius*; *Bonoſius*, non *Bonoſus*; *Vetranio*, non *Veteranio*, cui tamen patrocinatur ad Ammianum doctiſſimus Valeſius: & alia quædam id genus, quæ ut in re magis obvia, præripuit nobis non unius antiquarii diligentia. Ita ex iiſdem nummis accepimus *Delmatium Cæſarem*, non *Dalmatium*, ut vulgo apud Auctores; Gordianum *Antonium*, non *Antoninum*; ut volebat Capitolinus. Quibus accedunt ex

Auguſtarum ſerie *Matidia* non *Mattidia*; *Julia Soæmias*, non *Sæmiamira*; *Otacilia* non *Otacilla*, ſicuti vulgo deſcribitur; *Conſtantina* Galli uxor, non *Conſtantia*, ut apud Zozimum tamen alioſque vocatur. Inde etiam eruitur Gordiani conjugem *Sabiniam Tranquillinam*, non ut vulgo hactenus *Sabinam*, fuiſſe nuncupatam: ut liquet ex præclaris aliquot nummis mihi inſpectis cum integra illa epigraphe, de qua erit adhuc alius dicendi locus. Sic vexatum eruditis nomen alterius Antonini, *Elagabalum* ſcribendum, & apud Herodianum, alioſque reſtituendum, (ut viderunt jam alii) pro quo *Heliogabalum* vulgo, vel *Alagabalum* cum Onuphrio, obtruſere. De quo nomine non hic repetam, quæ in Adnotatis ad Juliani Cæſares, contra doctiſſimorum virorum ſententiam olim monuimus. Ipſa vero *Geographica* Urbium, aut Regionum nomina fœde paſſim in libris veterum corrupta, quam ex Nummis, vel lucem, vel medicinam mutuentur alibi ſuo loco trademus. Ut jam alia hic non tangam, *adloqui*, & *adlocutio*, *adſignare*, *adſerere*, *conlegium*, *fecunditas*, *felicitas*, ſine diphthongo, contra *ſæculum* (non ut quibuſdam modernis Criticis placuit *ſeculum*) Romanorum more ſcribenda. Ita certe nummi conſtanter, ADLOCUTIO; REGNA ADSIGNATA; ADSERTOR LIBERTATIS; COOP. IN CONL. ſeu cooptatus in Conlegium; FECUNDITAS AUGUSTÆ; SÆCULI vel TEMPORUM vel AUGUSTI FELICITAS; & SÆCULARES LUDI, aut SÆCULUM AUREUM: ſicut priorem ſcripturam præferunt etiam lapides, ADLECTI, ADTENDERE, non ut vulgo hodie *allecti*, *attendere*. Sed leviora hæc forte & Grammaticis relinquenda, ad rectam tamen, & accuratam ſcribendi formam ſpectantia, quam & in Vernaculis linguis

& in

& in Romana etiam, integris voluminibus tradere, præclaris omnium ætatum & gentium viris, viſum eſt haud inconſultum. Quod ubi Fabius, luculentis certe Cæſaris aut Tullii exemplis iviſſet adſertum, addit præterea; *Aut ideo minus Meſſala nitidus, quia quoſdam* Lib. I. c. 7.
totos libellos non de verbis modo ſingulis, ſed etiam de LITTERIS *dedit. Non obſtant hæ diſciplinæ per illas euntibus, ſed circa illas hærentibus.*

NEC vero ad ornandam MORALEM aut CIVILEM DOCTRINAM, parum etiam conferunt hi reconditi priſcæ memoriæ juxta ac elegantiæ Theſauri. 2. IN ETHICA ET POLITICA.
Ridebunt hic forte homines, niſi indignentur lubentius, qui veterem illam Sapientiæ, cum ſtudiis eruditæ antiquitatis communionem ignorant. At ridebis ipſe viciſſim, præſtantiſſime OCTAVI, convicti toties ac depulſi erroris dementiam; qui aliter erga optimas artes adfectus, illis ducibus interiores diſciplinarum aditus penetrari, haud difficulter largieris. Noſti equidem, præclaris olim morum Magiſtris ac Cenſoribus, varia placuiſſe ſubſidia, quibus ſingulis hominum ordinibus officii ſui leges inſpiciendas traderent. Hinc fabulis non ſolum, præceptis, legibus, ſed Symbolis etiam quibuſdam, nobiliſſimam vitæ artem non ſemel leguntur complexi. Adeo quidem, ut hæc poſtrema, tanquam ad imbuendos ſaluberrimis monitis animos intuentium magis opportuna, in graviſſimarum rerum tractatione, frequentius etiam uſurpaſſe videantur. Morem illum utique non Ægyptiis ſolum, ſed Græcis aliiſque familiarem, ut alios mittam, docet eximius apud Iamblichum locus. Quid autem ſunt obſecro, Lib. de vit.
pleraque illa melioris notæ Numiſmata Veterum, niſi Pyth. c. 23.
totidem Symbola, vel documenta potius, ad omnem

vitæ uſum feliciter comparata? Et Romanorum quidem laus hæc fateor præcipua, qui primas etiam in hoc veteris memoriæ ſtudio ac delectu, vulgo apud antiquarios tenent. Quum enim in Græcorum, aut Barbarorum Nummis, frequentius ſitus, originis, religionis quandoque occurrant argumenta, Romani optimo & arcano quodam conſilio, non diurnos ſolum actus Principum, ſed ipſam agendorum normam, promiſcuis & quotidianis Nummorum uſibus, teſtatam conſignatamque voluere. Hoc enim abunde tot præſtantiſſimarum Virtutum effigies paſſim in iis traditæ oſtendunt; quæ nihil aliud, quam pictura quædam loquens, (ut Poëſin vocavit nonnemo) veram optimi Status & Vitæ laudabiliter actæ imaginem continuo ante oculos ponit. Unde illas ipſas regnandi artes, una cum ſacris Cæſarum vultibus, in iis paſſim haud temere expreſſas intuemur; ut individuam quandam illarum cum ſuprema poteſtate ſocietatem, iidem religioſe fovendam ſibi & retinendam ſcirent. Qua in re non minus appoſite, illæ Virtutes, quæ maxime Principes decent, & quibus publica ſalus potiſſimum incumbit, frequentius etiam traditæ; ita ut qui JUSTITIAM, ÆQUITATEM, CLEMENTIAM, CONSTANTIAM, FIDEM, INDULGENTIAM, LIBERALITATEM, MUNIFICENTIAM, PROVIDENTIAM, & bellicæ Virtutis argumenta crebro in Nummis Cæſarum legit; ſpeculum quoddam in iis Principum, & graviſſimi muneris requiſita, eadem opera agnoſcere ſeſe fateatur. Sed de his paullo infra. Ubi vero Auguſtarum Nummos conſulet, ſolemnes Matronarum Virtutes ac præcipua decora; FECUNDITATEM, PUDICITIAM, PIETATEM, CONCORDIAM, earundem oculis opportune quoque ſubjeciſſe veteres intelliget. Ut qui in frequentes id ge-

id genus inſcriptiones ac effigies incidit, obvias in Nummis Auguſtarum, eadem opera videat, quid ſæcula haud alias nimis verecunda, & vulgo fœdis adulationibus ſordida, laudandum tamen unice aut expetendum crediderint in ſequiori ſexu, cujuſcunque tandem ſit faſtigii; immo quid præ cæteris deceat regales nurus. Id nempe quod inter Metelli proſpera enumerat gravis Auctor, *Uxorem* PUDICITIA AC FECUNDITATE *conſpicuam conciliavit*; aut quo Agrippinæ Germanici conjugis elogium complexus eſt Annalium ſcriptor; *inſigni* FECUNDITATE, *præclara* PUDICITIA; & ubi eandem alibi cum altera Tiberii nuru contendit, & *conjux Germanici Agrippina* FECUNDITATE *ac Fama* (pudicitiæ nempe) *Liviam uxorem Druſi præcellebat.* Ut non mirum ſit FECUNDITATIS templum in Auguſtæ Poppææ gratiam olim in urbe erectum, aut quod ſua PUDICITIÆ ſacra & ſacerdotes occurrant in priſcis aliquot Auctorum Lapidumve monumentis. Equidem illud inſolitum forte ſæculi noſtri moribus vides hic mecum, mi OCTAVI; inter præcipuos nempe & ſolemnes Auguſtarum, hoc eſt primi inter mortales faſtigii Titulos, non Formam, non Ingenium, non Munificentiam, dotes certe haud contemnendas; non alia fortunæ aut animi bona; ſed unam ferme PUDICITIAM, aut in Conjugem liberoſve PIETATEM, vel FIDEM, crebro adeo celebrari. En rudium ſcilicet temporum, & minime urbanorum hominum ſimplicitatem! Quid non alia erant, primoribus non urbis tantum ſed orbis feminis, majora aut antiquiora decora, queis earum fama apud præſentes aut apud poſteros memoria nominis commendaretur? An ſola hæc illarum monumenta, digna quod ille ait in alia cauſſa, quæ *ſculpta ſaxis aut ære priſco manerent?*

Val. Max. lib. VII. cap. I.

nerent? Ita ne hodie vulgari hac laude, adulatio publica erga rerum an hominum dominas, egregie tum perfuncta ſuo munere videretur? Adeo quidem ut nec in tacita *ſanctitatis* illius conſcientia (ſic enim vocabant eam Matronarum hujus ordinis virtutem illo ævo) acquieſcendum ſibi crederent, ni publicis illa quoque tabulis, ad aliarum vel exemplum vel infamiam traderetur. Ut mihi quidem jam haud ita mirum videatur, cur non alia magis quam PUDICITIÆ *laude*, eminentiſſimam ſui ævi, Auguſtorum certe Matrem & Conjugem extollat non ſemel ipſe impudicitiæ præco & magiſter, aut de eadem alibi innuat,

Plures perſtitere ſanctitatem Dominæ tueri. Tacit. Annal. XIV.

Eſſe pudicarum te Veſtam, Livia, Matrum.

Cur denique Valerius Maximus Pudicitiam compellans ut individuam ejuſdem Liviæ comitem; *Tu Palatii auguſtos Penates, ſacratiſſimum* JULIÆ *genialem torum aſſidua ſtatione celebras.* Illud certe videas ea Teſtium ac Nummorum fide, conſtare illos abunde voluiſſe ſcilicet non Plebeiæ ſolum, ne dum etiam Patritiæ, quibus erectæ olim Aræ ac ſacella, ſed AUGUSTÆ quoque PUDICITIÆ ſacra jam & certamen adeſſe. Non utique aliam eſſe legem in ſolio, aliam privato in toro, ſicuti exiſtimabat Regia illa Conjux, ſed *inimica* FIDEI, *& hoſtis* PUDICITIÆ, haud minus ac ignobilis illa piſtoris uxor apud Apuleium. Qui vero huic memoriæ Regnantium fortunam aut munia lubenter adeo commendabant, iidem quoque talibus auſpiciis Sæculo & Reipublicæ SECURITATEM, GLORIAM, LIBERTATEM, TRANQUILLITATEM, GAUDIUM, ROMAM RENASCENTEM, FELICIA TEMPORA, Imperio denique ÆTERNITATEM fauſtis ominibus & repetitis votis augurabantur. Non diffiteor equidem, deſtituiſſe non ſemel

mel hæc auguria, exitialem haud unius Neronis indo-
lem, aut infauſtam plurium Fauſtinarum libidinem.
Hinc non continuo tamen arguendus ampliſſimus Or-
do, penes quem amiſſa etiam Republica, ſignandi æris
facultas manſit, qui ſpes ſuas & vota monumentis id
genus conſignabat, immo, qui his veluti tabulis, quum
aliter per illorum temporum immanitatem non lice-
ret, Principes & eorum Conjuges officii ſui, ſub com-
mendationis ſpecie, frequenter admonere non dubi-
tabat. Nec ea de re ſinit me dubitare, illuſtris apud
Dionem locus, qui in vita Caligulæ refert eum habita Lib. LIX.
ad Senatum Oratione, in qua Tiberii vitia perſtrin-
gebat, & de ſe multa pollicebatur, Patres veritos ne
mutaretur, Senatuſconſulto juſſiſſe eam quotannis re-
citari. Neque cum Nerone aliter ſe geſſerunt Patres,
qui ubi in ſua acta jurare Collegam prohibuiſſet, refe-
rente Tacito, acceptum id *magnis patrum laudibus, ut* Annal. lib.
juvenilis animus levium quoque rerum gloria ſublatus, majo- XIII.
res continuaret. Unde rurſus plane hic appoſite Plinius,
in præclaro Panegyrico; *Sed parendum eſt Senatuſconſul-
to, quo ex utilitate publica placuit, ut Conſulis voce ſub titulo
gratiarum agendarum, boni Principes quæ facerent, recogno-
ſcerent, mali quæ facere deberent*. Agnoſcis opinor ido-
nea trium Conſularium fide, præclaram totius Ordinis
mentem & arcanam quandam hujus inſtituti ratio-
nem. Spes nempe ei erat nonnulla poſſe vi blandæ
hujus artis illam Caligularum, quam Suetonius hic vo-
cat, ἀδιατρεψίαν expugnari; & fore aliquando, ut vel
verecundia immeritæ laudis, vel deſiderio pulcherrimi
præmii, vel reverentia poſterorum tangerentur. Re-
cuſaſſe certe Tiberium accepimus, delatum ſibi Pa-
trum judicio PATRIS PATRIÆ cognomen, quod
nec in Nummis ejus apparet; gnarus nempe quam ma-

le arduas tituli illius partes quandoque eſſet impleturus; immo ne tot parricidiorum reum aliquando ſe ipſum hac appellatione proderet. Opportune certe, ne audiret Senatus ob eandem illius Cæſaris monetæ impreſſam,

crudelis, tu quoque falſis
Ludis imaginibus?

Nec alia mens Antonino Caracallæ, non diſſimilis ſævitiæ Principi, quem refert Dio in Excerptis Conſtantinianis, DEUM aut HERCULEM ea de cauſſa dici noluiſſe, quod nihil appellatione illa dignum agere in animum induxerat. Accedit, quod frequentius hæc publici gaudii argumenta, in optimorum Principum imaginibus occurrant; quæ in iis tanquam ſuperſtitum præmia, & ſequentium ſimul incitamenta proponuntur. Ut nempe, *eorum virtutes poſteri non ſolum legerent, ſed etiam imitarentur*; quod ipſum de nobiliſſimorum olim civium titulis ac imaginibus aiebat vir priſci moris Torquatus. Immo non defuere nonnunquam deterioribus Dominis, ſua vel belli vel pacis decora, digna etiam quandoque, quæ hac publica civium gratulatione commendarentur.

Pag. 742. Valer. Max. lib. v. c. 8.

Quod vero hic præcipuum, vel hinc petere iiſdem licuit, quibus *inconſulta erat* cum Nerone *perpetuæ famæ & ÆTERNITATIS cupido*, quibus artibus demum ad eam ſibi eniti liceret. Vidiſſent utique vel in Nummis illis, quos tractabant aſſidue, regia virtutum via id gloriæ faſtigium demum attingi: ſolas quippe vel veteri Romanorum lege, in iis conſecrari meruiſſe; non autem Libidinem, Impudentiam, Contumeliam, quibus publici cultus monumenta erexiſſe Athenienſes (præter Clementem in Protreptico) refert ſimul & arguit Tullius. Adeo ut nec Dicæarchi illius rationem ſibi

Lib. II. de Legib.

ſibi habendam intelligerent; quem tradit Polybius duas excitaſſe aras in portu, unam IMPIETATIS, alteram INIQUITATIS, iiſque ut Deabus rem divinam feciſſe. Immo docuiſſent ipſos iidem, quos tam cupide ſectabantur, Magiſtri, certa PROVIDENTIÆ DEORUM deſtinatione, vocatum Principem, in quem felicia Orbis ac Imperiorum fata transferantur; unde bene ac ſapienter de optimo Cæſare dixerit facundiſſimus Conſul, *jam te* PROVIDENTIA DEORUM *primum in locum provexerat.* Non caſu proinde volvi res mortalium; non ſemotam à rebus noſtris curam divini numinis: eamque non unius tamen gentis, aut ſectæ, ſed tot *ſapientiſſimorum* alias hominum (Epicuri ſcilicet de grege) ſententiam, qui nullo Rectore moveri hunc orbem credidere, hoc publico & frequenti judicio principis gentium populi, & quidem auro, argento, æri totiens inciſo, manifeſte ſatis luculenterque damnari:

Lib. XVI. SYMBOLA ET INSCRIPTIONES. In Nummis CÆSARUM.

Tacit. Annal. VI.

Quo pateat Mundum divino numine verti,
Atque ipſum eſſe Deum, nec ſorte coiſſe Magiſtra.

Atque ita non poſſe amplius illam ſupremi Numinis Providentiam in res humanas impugnari, aut alias in controverſia vel dubitatione hominum verſari, citra manifeſtam publicæ majeſtatis offenſionem, & impium non in Deos magis quam in Patriam conatum. Si vero Mundus PROVIDENTIA regitur, (quod certe Globi illi, & Clavi, & Inſcriptiones Nummorum clariſſime jam conteſtantur, & nefas amplius dubitare) ergo adminiſtrandam OPTIMO PRINCIPI Rempublicam; ſicut etiam præclare colligebat decus olim Romanæ togæ. Neque alias ſupremum rerum humanarum arbitrium ab unius CÆSARIS nutu pendere; quamvis rerum & gentium dominus, & princeps ac parens ge-

Si regitur Providentia Mundus, adminiſtranda certe bonis viris erit Reſpublica. Quintil. l. XII. c. 2.

neris humani vulgo audiat; immo licet hic aperte verſetur ante oculos,

Ponenduſque ſua totus ſub imagine mundus.

In Nummo Severi apud Triſtanum. Eſſe quippe alium JOVEM IMPERATOREM, cujus ſint auſpicia ſuis majora, quibus ipſe reverentiam & obſequium debeat; & cui idcirco, nec alii, teneatur legibus majeſtatis ac repetundarum. Eſſe vigilem gentis humanæ CUSTODEM, STATOREM, & CONSERVATOREM Deum, immo ſingulari privilegio CONSERVATOREM ac TUTATOREM AUGUSTI; cui ſua nempe & publica ſalus ſecure ac feliciter incumbit. DEOS itaque hominum, & quidem bonorum juxta Symmachum, non vero homines Deorum eſſe CUSTODES; ac vel hinc revinci eorum veſaniam, quos exagitat alicubi ſanctiſſimus Martyr; *non vident nefas eſſe, cogitare vel dicere homines eſſe Deorum* CUSTODES. Neque eo tamen ſecius flagitari ipſius AUGUSTI PROVIDENTIAM, qua vere ſacra vice, non Urbem, aut Italiam, ſed terras ac maria gubernat,

Lib. VIII. Ep. 6.

Juſtin. Apolog. II.

Qua regit AUGUSTIS *parentem legibus* ORBEM.

Cujus intuitu proinde non otioſus moderetur habenas imperiorum, ſed continuo ad Clavum ſedeat, tanquam ORBIS RECTOR. Neque enim alia certior Principis effigies, quam periti Gubernatoris, juxta eloquentiſſimum Philoſophorum, & proinde ad cujus imaginem in eodem formando continuo & lubenter ſeſe recurrere profitetur. Doceat proinde ut verus gubernator (quæ non mea, ſed alterius longe diſertiſſimi viri verba ſunt) littora ac portus; quæ tempeſtatum ſigna; quid ſecundis flatibus, quid adverſis ratis poſcat: denique

Plato in Politico.

Queis regere immenſi ſummam, queis habere profundi
Endo manus validas potis eſt moderanter habenas.

Subli-

Sublime enim juxta & arduum eſſe illud regendi onus; vere Auguſtum Clavum quem adfixus & hærens nuſquam omittat providus RECTOR, non cœlo ſereno nimium confiſus; non turbido perculſus timidius; non feſſos oculos, aut labantem dextram labori ſubducens; non alium patiens inire ſua munera, qui incautum projiciat in undas

Præcipitem, ac ſocios nequidquam ſæpe vocantem.

Caveri poſſe infelicem caſum, ſi non Clavo illi ut gravis nimium, aut aliud agens ſuperincumbat; ſi premere & laxare habenas ſponte potius quam juſſus norit; ſi non credat temere fallacibus auris; ſi præterita, inſtantia, futura expendat provida mentis & luminum acie, non vero dimittat pari oblivione cum Vitellio, atque ideo haud diſſimili cum illo exitu. Maxime vero ſi fixos oculos ſub aſtra teneat, inde auguretur felicem curſum, æquatas auras, quietos fluctus, fida æquora, & BONÆ SPEI optatos tandem portus. Sic optimum certe AUGUREM decere; ſic Clavum illum, aut Globum in RECTORIS dextra conſpicuum & venerabilem gentibus, SECURITATEM quandam PERPETUAM, non ORBIS ſolum, aut REIPUBLICÆ, aut TEMPORUM, ſed ipſius AUGUSTI continuo portendere, cujus SPONSOREM etiam ipſum habeat JOVEM. Sic Triremem illam velis ac remis gnaviter impulſam, aut BONO EVENTU facilem illi TRAJECTUM polliceri, aut poſt longam jactationem & graviſſimas nonnunquam tempeſtates,

TRAJECTUS & FELICITAS in Nummis per Triremem.

Summa etiam cùm vis violenti per mare venti
ENDOPERATOREM *Claſſis ſuper æquora verrit,*

merſatam, ſed non demerſam profundo, DIVINA OPE, FELICITER emergere. Immo ſic demum probari haud vanam SAPIENTIAM PROVIDENTISSIMI

In Nummo Conſtantini Junioris.

SIMI PRINCIPIS, à qua ſola pendet tot vectorum vita & populorum ſalus; non vero fallacem illam, quam in Cæſare vix remigis, haud unquam munere RECTORIS defuncto laudabat impuri oris ſucceſſor; *ubi ad* SAPIENTIAM PROVIDENTIAMQUE *flexit, nemo riſum tenere.* Neque tamen minus debere ludibrium, qui non ſolum gubernaculum cum CLAUDIO improvide omittunt; ſed pro Clavo, aut clavam lubentius aut Thyrſum, aut Citharam, aut Rudem, aut Quadrigarum non Triumphalium, ſed Circenſium habenas, majorine flagitio an infamia cum CAIO, NERONE, COMMODO adſumunt; & ad poſterorum memoriam adpingi ſuis imaginibus haud dedignantur. Quaſi nempe aut conficiendis ſolum monſtris vacare deberent, ipſi non monſtra ſolum ac portenta hominum, ſed immaniſſimæ omnium belluæ, dignæ quæ ante alias caderent in arena: aut quaſi non Præſidis, ceu agonothetæ cum Hadriano vel Alexandro, ſed hiſtrionis, citharœdi, aurigæ, arenarii partibus, in auguſto illo theatro generis humani fungerentur. Si vero providus, hoc eſt diſſimillimus ab iis RECTOR, Clavum etiam videat in FORTUNÆ manibus, non MULIEBRIS adeo vel REDUCIS etiam, quam MANENTIS illius aut OBSEQUENTIS trabalem ſciat; quo vincta quodammodo arte & vigilantia Rectoris, inſtabiles ſuas vices dediſcere tandem cogatur. Hanc itaque legem eſſe Regiam, à ſe in auſpicio muneris non tam æri, quam memori animo infigendam; *ut non dominationem & ſervos, ſed* RECTOREM & CIVES *cogitaret*; ſcilicet Cæſaribus, tanquam liberis regenda Patrimonii jura, quod dixit alius gravis Auctor, patriam permiſiſſe; hinc patrocinium ORBIS vel TUTELAM ſuſcipere ſeſe magis, quam

Variæ illæ FORTUNÆ inſcriptiones in nummis Cæſarum.

Tacit. Annal. XII.

quam Imperium norit, ut nec irritum ſit augurium optimi vatis,

Et penes AUGUSTOS *Patriæ* TUTELA *manebit.*

Cum VESPASIANO proinde opportunius, quam cum VITELLIO audiat TUTELA hominum; non vero ſolum ÆGYPTII REGIS TUTOR cum M. LEPIDO; cum Tito proinde vere agat *Tutorem Imperii*, cum Trajano, diem ſuſcepti Imperii eum eſſe, quo TUTELAM generis humani in ſe feliciſſime tranſlatam intelligat; cum Tiberio vel Macrino ſub initium Principatus, ſed utroque candidius apud Patres profiteatur, delatum ad ſe Imperium, cujus TUTELAM receperit aut paratus ſit ſuſcipere. Alia enim jam erant Reipublicæ tempora, quam ea ad quæ reſpiciebat Tullius, dum alicubi exclamat; *quis unquam tantis opibus, tantis rebus geſtis fuit, qui ſe populi Romani Victoris dominique omnium gentium* TUTOREM *dicere auderet!* Aderant, Marce Tulli, qui ſe utinam TUTORES ſemper, non DOMINOS cupidius nuncupaſſent; ubi ſemel in eorum procurationem, Deorum munere, an ira in res humanas iiſdem conceſſam, Orbis ſimul cum Urbe tranſierat. Primam itaque & præcipuam illius curam, ad DEOS AUSPICES providenter referendam à grato Principe, à quibus ille non unius Populi aut Provinciæ, ſed totius quaſi generis humani conſtitutus eſt procurator. *Manet Vobis*, inquiebat olim eximius Præſul ad laudatiſſimum Regem, *regnum adminiſtrandum*, *&* DEO AUSPICE PROCURANDUM. Non ergo RELIGIONEM ſumendam obtentui ab AUGUSTO, aut à PIO Principe, quicunque tandem ornetur illis nominibus; minus autem habendam ludibrio à PONTIFICE MAXIMO; cujus ſit PIETATI in PATRIOS ac SOSPITATORES DEOS, eorundem cultu

TUTELA AUGUSTI in Nummis Vitellii & Veſpaſiani.

Philipp. VI.

DIS AUSPICIBUS in Nummo Severi.

Remig. in Ep. ad Clodovæum.

RELIGIO AUG. in Nummis M. Aurelii.

cultu & reverentia præire; ſcientia ſimul ac proviſu rerum divinarum ac humanarum, venerandas partes AUGUSTI ſacrorum Præſidis implere. Hanc certam demum eſſe, cujus alias mentio in Ecloga quadam Græca LEONIS Auguſti IMPERII AC SACERDOTII CONCORDIAM, repetitam è memoria Heroïcorum temporum, ut liquet ex principe Philoſophorum, nec bene unquam aut ſalubriter in duobus Dominis cohærentem. Neque res diſſociabiles miſceri, ut qui in terris procurat nulli hominum dubias DEORUM vices, præſit eorundem miniſterio; aut ne cui SALUS incumbit totius REIPUBLICÆ, quod in ea præcipuum & maxime validum importune ſubducatur. Unum eſſe ROMÆ ET IMPERII corpus, unius animo, quod ille aiebat, regendum: non reſcindendum proinde in duas partes miſere lacerum, aut improvide disjunctum. Neque tamen honorem illius SACERDOTII eſſe adeo firmamentum potentiæ, quam FIDEI etiam ſuæ ac MODERATIONIS in eo faſtigio documentum. Alienum itaque à SACERDOTE, nihil cum DOMITIANO Deorum honoribus relinquere; templis aut effigie Immortalium per SACERDOTES & FLAMINES coli mortalem velle; Miniſtrum ſe JOVIS CAPITOLINI ſimul & Collegam jactare; DARE POPULO SUFFIMENTUM, & ſe thure placari velle. Nec minus dedecere Sacerdotem, pollutas ſanguine ſuorum civium manus, ſed religioſe profiteri cum mitiſſimo Cæſare, PONTIFICATUM MAXIMUM ſe vel ideo capeſſere, ut puras illas ſervet ac innocentes. Sacri etiam alterius honoris, TRIBUNITIÆ nempe POTESTATIS, debere eundem haud injucunde meminiſſe, cujus beneficio non ſolum reliqua Imperia præmineat, ſed haud minus

Tit. III. th. 8.

CONCORDIA IMPERII ex Nummo Conſtantini M. & in aliis juncta paſſim Imperii & Sacrorum inſignia.

ROMÆ ET IMPERIO in Nummo Gentis Caniniæ apud Seguinum.

minus ac ſubjecta ſibi oppida, ut INVIOLABILIS ET SACROSANCTUS Numinibus æquetur. Æquum eſſe proinde, gratas illi POTESTATI vices rependere, intercedendo pravis dominationis cupidinibus, non vero importunis aut intempeſtivis rogationibus QUIETEM Urbis præpoſtere laceſſendo. Decere potius Vindicem & Cuſtodem plebis, cui *plenum* ÆQUI *ponderis pectus*, cum Bilance ſeu ÆQUITATE quadam univerſæ vitæ & ſingularum actionum, aſſiduis in omni procuratione muneris ac negotii JUSTITIÆ officiis; tum *veluti* FRUGI *parentem & prudentem & divitem*, proviſu commeatuum ac vigili ANNONÆ cura, effuſo ſubinde pleno ac benigno copiæ cornu, ceu FRUGIBUS & ALIMENTIS Urbi ac ITALIÆ diffuſis (ut verbis utar optimi Nummorum id genus interpretis), REMISSIONE nonnunquam graviorum onerum, VEHICULATIONIS puta aut RELIQUORUM, (Salutari incendio debitorum ſyngraphis potius quam corporibus conſumptis), & tandem SUBLATA non FISCI modo JUDAÏCI, ſed cujuſcunque rei ac ordinis CALUMNIA, ſic demum BEATÆ Urbis TRANQUILLITATI, & ÆTERNÆ civium CONCORDIÆ providere. Immo nec Pane ſolum gradili, ſed interdum optatis CIRCENSIBUS, Equeſtri DECURSIONE, Græcorum QUINQUENNALIBUS, ac ſolito annorum decurſu, SÆCULARIBUS Quiritium LUDIS, ſimul abundantiæ ac HILARITATI TEMPORUM feliciter conſulere. CONSULEM enim ſeſe eſſe, idque non Faſtis ſolum, aut promiſcuis SENATUS CONSULTIS, ſed *uſualibus metallis* ad memoriam omnium temporum paſſim conſignari. Neque enim ſedem illam honoris à ſe ornari magis, quam ſibi inde victurum decus accedere;

In Nummis aliquot Urbium Græcarum ΑΣΥΛΟΣ ΚΑΙ ΙΕΡΟΣ.

Quies Aug. in Nummo Maximiani.

Aurea FRUGES ITALIÆ pleno diffudit copia cornu. Horatius.

dere; eum eſſe titulum AUGUSTI *quem ſe decorare fatentur*; eum habitum, quo Aulæ Curia jungitur; qui ſocios Proceres nectit cum PRINCIPE, ut de communione utriuſque muneris loquitur elegantiſſimus vates. Hinc PIETATIS SENATUS cum ſui ordinis Principe, immo cum ſuo PATRE felix & pulcherrimum certamen; hinc EQUESTRIS ORDINIS & POPULI ROMANI in fovendo & amando ſuo Conſule CONSENSUS, alacritas, ſtudium. Quod vero Conſularem decet, norit etiam ſe CENSOREM PERPETUUM: Unum itaque in Senatu generis humani delectum præ cæteris AMPLIATOREM CIVIUM, corrigendis publicis moribus, æſtimandis ſingulorum fortunis, probandis omnium ordinum ingeniis: de quo etiam vere uſurpetur, *vitam Principis* CENSURAM *eſſe, eamque* PERPETUAM. Turpe enim ſibi ac ignominioſum fore, ſi idem CENSOR ſit & auctor corrupti moris,

Claudianus.

PATER SENATUS in Nummo Commodi.

In Nummis Domitiani.

In Nummo Antonini Pii.

Delicti fias idem reprehenſor & auctor.

Si det veniam corvis, ut columbas vexet; ſi dum forte cum Planco vel Paullo vis ſibi aut vita CENSORIS deeſt, *ſit ejus* CENSURA *neque* AUGUSTO *honori, nec Reip. uſui.* Neque tamen ſub *Calvo* NERONE, alium exitum haberi poſſe graviſſimi & ſanctiſſimi muneris, (licet ille *maximus & ſanctiſſimus* CENSOR audiat duorum Hiſpanorum præconio) dum ſolæ vigent artes graſſandi ad honores, adulatio fœda & accuſatio turpior; eoſdem amittendi probitas & fama proſpera; agendi cenſum cupiditas & rapina inſatiabilis; de vita & moribus ſingulorum ſtatuendi, publica libido ac væcordia Principis. Illud ergo de ſe & ſua CENSURA, ſed à Satyrico dictum putet,

De Domitiano Quintil. & Martial.

FELICIA TEMPORA, *quæ te*
Moribus opponunt, habeat jam Roma pudorem.

Nec

Nec enim ſperandum ab eo, cui munitus ſemper adverſus omnem pudorem vultus, ut POTESTATIS illius CENSORIÆ, quam unus jam exercet, ſi non terrore, ſaltem verecundia coërceatur. Fruſtra ergo illum aut illi ſimiles caſuros in graviſſimam alterius Cenſoris reprehenſionem; *Cujus eſt pudoris, quinimo inverecundiæ, cujus quod agere te videas, in eo alterum reprehendere? maledicti & criminis loco dare ea, quæ in te poſſint reciprocata viciſſitudine retorqueri.* Si vero ab officiis liberæ quondam Reipublicæ convertat oculos ad ſuum illud ſingulare CÆSARIS vel AUGUSTI faſtigium, intelliget continuo inſtrumenta illius ſecura eadem eſſe, quæ honeſta; exſpectatione rerum bonarum erigere civium animos (in bona enim opinione ſitam virtutem parentium, juxta Principem Politicorum) SPEM proinde populorum de ſe conceptam, apta certe nec fallaci opinione CRESCENTIS Virtutis augere; inſignem lauro Apollinea CONCORDIAM AUGUSTORUM, MILITUM, EXERCITUUM, PROVINCIARUM, & ſacram eorundem FIDEM, ut PUBLICA non minus quam privata bona, tueri religioſe; HONOREM ac VIRTUTEM individua utriuſque communione etiam ambitioſe colere; opes denique Imperii, non ad cupiditatem privatam, ſed ad LARGITIONES in Cives & LIBERALITATES publicas, hoc eſt ad præclaram gratificandi facultatem conferre, idque dextris non parcentibus. Nullam quippe majorem eſſe FELICITATEM AUGUSTI, ut etiam præclare dictum à Conſule, quam feciſſe FELICES; addam ego ex contemplatione hujus monetæ, reputare locupletatas ab uno homine Tribus, immo audire LOCUPLETATOREM ORBIS TERRARUM; DATIS iiſque repetitis CONGIARIIS inopiæ Plebis & MUNIFI-

Arnob. contra Gentes l. II.

Ariſt. Polit. lib. III. c. 3.

LARGITIO in Nummo Conſtantii Reginæ Chriſtinæ.

Vid. Ariſt. Polit. l. II. cap. 4.

NIFICENTIÆ Principis eadem opera providere. Id enim eſſe Deorum muneribus uti ſapienter, importunam pauperiem, ſemper publicæ exitioſam concordiæ, deportare in remotiſſimas inſulas hominibus vacuas, non alere in ampliſſima & copioſiſſima Terrarum Urbe. Reputare tamen non unam illam urbem, ſed totum Reipublicæ corpus, ut ex Platone tradit etiam in Officiis Tullius ſuæ procurationi commiſſum: PROFECTIONEM proinde in ſubjectas Provincias ſuſcipere *cunctarum* PROVINCIARUM *parentem*; jacentes erigere: ductus in iis aquarum, derivatione fluminum, moles oppoſitas fluctibus; PORTUS, VIAS, TEMPLA, aliaque publica opera, tanquam præſentem ubique Divum, provide & ſollicite curare, illumque à ſublevatis Provinciis, aut CIVITATIBUS ASIÆ RESTITUTIS deſumptum ASIÆ, AFRICÆ, ACHAIÆ, MACEDONIÆ aliarumque RESTITUTORIS titulum, Aſiaticis, Africanis, Achaïcis, Macedonicis, ab iiſdem vel CAPTIS vel DEVICTIS petitum, longe anteponere. Præclarum certe, in hanc laudis cum TRAJANO, ADRIANO, PIO, MARCO communionem venire, ſub quibus *cunctæ floreant Provinciæ*; ad quorum PROVIDENTIAM nunquam fruſtra *Provincialium ſollicitudinem confugiſſe*, ſi tacerent eorum Annales, loquerentur hæc monumenta in longos annos; quæ incendia, terræ motus, inundationes, aliaque incerta caſuum, in GLORIAM SÆCULI & in FELICEM REPARATIONEM eorundem locorum vertiſſe illos, publice adhuc conteſtantur;

Capitol. in Pio. Ammian. Marcel. lib. XIV.

Ut ſeſe pariter diffudit in omnia regni
Membra vigor, vivuſque calor redit urbibus agris.

Inde Principem eaſdem jacentes bellorum injuria aut iniqui-

iniquitate fatorum deductis COLONIIS refovere, & communione Romani juris, ſimul propagare civitates, & augere Romanum nomen,

Urbibus augere terras, junctiſque juvencis
Mœnia ſubcinctus curvo deſcribet aratro.

Sit certe hæc LAUS JULIA, ut felicibus auſpiciis liceat CORINTHUM adire volentibus, vel ut infauſta quondam Romano imperio CARTHAGO, jam niſi SALVIS AUGUSTIS FELIX & incolumis eſſe nec ſi poſſet etiam velit; hoc eſt SALVA *Roma, quia* SALVUS *eſt* ALEXANDER. Neque tamen adeo reddere priſtino nitori æmulas quondam civitates, aut late diffuſas imperii partes, quam REDUCEM ſe votis poſcentibus, aut ipſam arcem imperii, & caput rerum URBEM RESTITUTAM. Æquum enim eſſe APOLLINEM, non ACTIUM jam vel PROPUGNATOREM, ſed SALUTAREM ac PALATINUM, ſuam ſervare non ſolum ſed ornare ſedem, Laus Julia Corinthus in Nummis J. Cæſaris.

Et PALATINAS *videt æquus arces.*

In PARENTIS itaque vel CONDITORIS laudem ac Decus cum ROMULIS aut Camillis adoptari (neque alias vulgo ab iis disjuncta RESTITUTORUM nomina) dum multis caſibus, nec uno etiam funere defunctam RESURGENTEM vel RENASCENTEM ROMAM, tanquam iterum recidiva Pergama, novo & lætiori cultu exornat,

SURGE *precor veneranda Parens, & certa ſecundis* Claudianus ad Romam.
Fide Deis, humilemque metum depone ſenectæ.

Quo vero PUBLICA ſimul & AUGUSTI SALUS inſiſtat pluribus munimentis, audiat ille non PATRIÆ ſolum, ſed LIBERORUM etiam PATER. Habeat itaque Filios PRINCIPES JUVENTUTIS, ſenum aliquando futuros; qui jam virili animo non minus ac

toga, ſub eo magiſtro ponant imperii tyrocinia, ut quos BONO REIP. NATOS, non optet adeo quam reddat patre meliores. Hinc ut NOBILISSIMOS decet, modo in SACERDOTIA COOPTATI; modo CONSULES DESIGNATI; modo conſortes TRIBUNITIÆ POTESTATIS; Ceremoniis Deorum, ſaluti Reipublicæ, commodis Populi providere jam à teneris (velox enim fertur CÆSARIBUS ante pilos prudentia, & ante diem Virtus) ac invigilare adſueſcant. Sint hæc rudimenta AUGUSTÆ SPEI, in quam ſurgunt opportune ORIENTES illi Aſcanii; in quam feliciter creſcit illa PROPAGO IMPERII, ne alienis artibus & curis obſeſſum male & occupatum animum, ut degenerem ac imparem adferant aliquando ad ipſum AUGUSTI faſtigium. Ita tamen ne unquam in illis principatus meditamentis, terminos ætatis & conceſſa filiis cum DOMITIANO egrediantur; ne cum illo domini ſui deſertore, ſpreto Occidente ORIENS colatur, *exortus* licet, *uti æthereus ſol*: ſed ut cum MARCO in ſummis Patris obſequiis, PIETATEM filii in auctorem ſuæ dignitatis, cum PERPETUA ejuſdem SECURITATE rependant. Parentem vero non ſolum ſeſe vel Principem, ſed IMPERATOREM etiam meminiſſe; Bellicam proinde gloriam Pacis artibus miſcere, & *paci bonum ac timendum armis*; ut dicat adhuc aliquis, intuens hic ejus imagines non ſemel utraque lauru præfulgentes,

In Nummo Plautillæ.

Tacit. Hiſtor. IV.

Et MARTIS *vultus*, *&* APOLLINIS *eſſe putavi.*

Hinc coram illum videas, modo Caduceum cum MERCURIO PACIFERO præferre, modo haſtam cum VICTRICE MINERVA vibrare; tum DISCIPLINAM proprium decus Romani militis reſtaurare diligenter, tanquam conditorem ejus firmatoremque, ut de

de Trajano loquitur Plinius; ADLOCUTIONIBUS ardorem COHORTIUM, EXERCITUUM, ſignis & Vexillis eorum circundatum ulterius accendere, Coronis Virtutem militum remunerari; VICTORIA duce EXPEDITIONES adgredi militares; ita tamen ut eadem TERRA MARIQUE PARTA, & JANO CLAUSO in PACE quadam ÆTERNA non vero in æternis bellis, ORBIS TERRARUM requieſcat,

PAX miſſa per ORBEM
Ferrea belligeri compeſcat limina JANI.

Quo ſic diffuſa per omnes terrarum angulos PAX AUGUSTA doceat, unum eſſe hominem qui MARTEM non PROPUGNATOREM magis, quam PACIFERUM referat; cujus TUTELA, quod de Numa Livius, per omne regni tempus haud minor PACIS quam Bello; cujus vigiliis & curis PACATUS ORBIS ſuam QUIETEM, ſua imputet otia; & cui proinde ex æquo amorem ac venerationem debeat;

ORBI QUIETEM, SÆCULO PACEM *ſuo*
Hæc ſumma virtus; petitur hac cœlum via.

Neque vero PACE inferius donum, tot REGNA, quod ſuo Heroi tribuit Curtius, aut reddita, aut dono data: non agros proinde, non Urbes amicis vel ſupplicibus ARMENIIS aut PARTHIS vulgo à Cæſaribus conceſſa (neque hæc munera decebant rerum Dominos), ſed cupidius REGNA illis ADSIGNATA, & Regnis frequenter REGES DATOS:

His TRIBUIT REGES, his obſide fœdera ſanxit.

Nunquam certe obverſatur mihi faſtigium Romani Principis ſublimius; nunquam Majeſtas ejus ſolito adhuc venerabilior, ac vere in apice ſuo poſita; quam ubi illum video ſemper æmulo, nunc ſupplici Arſaci-

dæ

dæ regium capitis decus circumdare; ipſumque REGEM REGUM Româ non ſemel petitum ac DATUM,

jus imperiumque Phraates
Cæſaris accepit genibus minor.

Novum utique genus inſolitæ LIBERALITATIS ac MUNIFICENTIÆ! muneris loco, id quod nullum inter homines majus eſt aut nobilius donum, obvia manu largiri. O immenſam propemodum exclamem, & cœleſtis æmulam beneficentiæ laudem! ô raram ſummæ fortunæ MODERATIONEM an MAGNIFICENTIAM! Tiaras ac Diademata haud aliter quam laureas aut querneas Coronas vel dare, vel reſtituere; pulcherrimum VICTORIÆ aut PARTHICÆ aut GERMANICÆ, aut DACICÆ præmium, per tot diſcrimina quæſitum, modo ſociis, modo etiam victo & gravi paullo ante hoſti ultro concedere;

In Nummis Tiberii & Commodi.

quoties hic prælia ſumpſit
Pro ſociis? quoties DONO *conceſſit amicis*
REGIBUS, *Auſonio quæſitas ſanguine terras!*

Ubique vero domi ac foris, in Reſcriptis ac Imaginibus, TRANQUILLITATEM animi & CONSTANTIAM omni perturbatione vacuam, firmo mentis & corporis habitu præ ſe ferre;

Noſtræ Tranquillitati preces oblatæ. *Cod. Theod. l.* 1. *tit.* 21.

TRANQUILLUM *vultu, ſed Majeſtate ſerena,*
Mulcentem radios ſummittentemque modeſte;

metus certe, cupiditatis aut iracundiæ adfectibus immoto. Virtutem enim unicam vere ſemitam tranquillæ vitæ, non Satyrici magis fide, aut MARCI exemplo, quam ipſo uſu rerum & arcano dominantium ſenſu probari. In CLEMENTIÆ vero ac INDULGENTIÆ fama, quaſi audimus gravem illum ac ſanctum Impe-

Imperatorem, *nihil quidquam* IMPERATOREM *Romanum melius commendat gentibus*, ſecurius adhuc præſidium, quam in muris CASTRORUM aut PRÆTORIANORUM FIDE reponere. Hinc enim nec aliunde erumpere fauſtas illas & repetitas ſæpius in abſentem Patrum voces, ANTONINE CLEMENS DII *te ſervent*, ANTONINE CLEMENS DII *te ſervent*. Ultionem certe, ſolam exigui & infirmi animi voluptatem, probari non poſſe legitimis CÆSARIS hæredibus, quam non cœleſtes aliæ belli ac pacis artes, ſed agnoſcente Cæſare vix illo inferiore, ſola CLEMENTIA Deum fecit. Neque vel captandæ civium benevolentiæ, vel ſecuritati retinendæ leve inſuper momentum conferre, blanda quadam ſpecie RESTITUTÆ LIBERTATIS, moleſtam Quiritium Nepotibus ſervitutis imaginem, ac intutum Principi tyrannidis odium opportune ſubducere. Sic poſſe quod ille aiebat, LIBERTATEM ac DOMINOS miſceri, quod utrumque (ſed quam pulchre!) confundunt non ſemel illorum imagines: neque enim ſub OPTIMO PRINCIPE, res eſſe omnino disjunctas, libertatem ac Principatum. Finem vero TUTELÆ illius vel Procurationis, non eſſe commodum proprium, quod rejiciebat Plato, nec jura concedunt: non ſuam unius laudem aut voluptatem: ſed nobiliorem longe & latius diffuſum, GLORIAM nempe & GAUDIUM ROMANORUM; LÆTITIAM & REPARATIONEM TEMPORUM; UTILITATEM PUBLICAM; TELLUREM STABILEM aut STABILITAM; SALUTEM REIPUBLICÆ, PROVINCIARUM, immo GENERIS HUMANI; NOVUM SÆCULUM & FECUNDUM; immo ÆTERNAM non SÆCULI amplius, ſed IMPERII FELICI-

M. Aurelius apud Vulcatium in Avid. Caſſio.

Ut enim tutela, ſic procuratio Reip. ad eorum utilitatem qui commiſſi ſunt, non ad eorum quibus commiſſa eſt, gerenda eſt. *Cicer l. 1. de offic. ex Platone.*

TATEM. Non ergo *ſapientes ſolum docere*, quod aiebat gravis Auctor, ſed totam hanc memoriam aperte reclamare, *finem juſti imperii* UTILITATEM *obedientium & SALUTEM æſtimari.* Relinqui itaque Furiis ſuis exagitandum illud Cæſarum propudium, queri palam ſolitum de conditione ſuorum temporum, quod nullis publicis calamitatibus inſignirentur; qui ſui non memoriam, ſed oblivionem imminere proſperitate rerum inverecundi profitebantur. An meminiſti Heroas apud Græcum vatem navem Deæ munus ingreſſos, ſollicite manibus remos intorquentes, quo velleris aurei opima ſcilicet ſpolia reportarent? Quam vero jucundius Principem videre, cui aurum à Deo infuſum ex Platonis ſententia, ſedentem ad Clavum Reipublicæ; quo ſecundo curſu AUREI SÆCULI beata & FELICIA TEMPORA, pulcherrimum certe donum generi mortalium daret;

Ammian. Marcellin. l. xxx.

Vid. Ariſtot. Polit. l. II. c. 3.

hæc quibus AUREA *poſſunt*
SÆCULA *cantari, quibus & Deus ipſe canatur.*

Auream certe hanc eſſe AUGUSTI FORTUNAM, non quæ in privato Principis larario colitur, aut velut fauſtum imperii omen tranſit ad ſucceſſorem; ſed quam ubique diffuſam commendat PUBLICA Imperii FELICITAS. Mercedem autem tot beneficiorum, non Coronas ſolum aureas vel querneas, ob SERVATOS ſocios aut CIVES, non tantummodo ramum vel Lauri, vel Palmæ, vel Olivæ, ut DOMITORI GENTIUM BARBARARUM, aut FUNDATORI PACIS & QUIETIS; non TRIUMPHI duntaxat honorem, aut Statuas Equeſtres, Arcus, Tropæa, Columnas, Clypeos, præclara licet illa vel inſignia GLORIÆ, vel MEMORIÆ præſidia frequentia in iiſdem Nummis; ſed potiora adhuc longe,

Accla-

Acclamationes Populorum frequentes, FELICEM illius immo FELICISSIMUM ADVENTUM, quem venti quippe fugiunt & cœli nubila, ore adhuc magis & mente, quam ſacrorum apparatu celebrantes; gratiorem omnibus laureis OPTIMI PRINCIPIS, aut PATRIS PATRIÆ appellationem: VOTA pro AUGUSTI SALUTE & incolumitate alacriter SUSCEPTA PRIMIS DECENNALIBUS, & SECUNDIS MULTIPLICATA cupidius; à cujus nempe SALUTE velut filo pendere ſtatum Orbis Terrarum intelligunt, nec fictis proinde vocibus exclamant; AUGUSTE *Di te nobis ſervent, veſtra* SALUS *noſtra* SALUS *vere dicimus, jure dicimus.* Ejuſdem vero defuncti communi ſummis & imis lege, pleni quidem annis ſed quaſi adoleſcentis deſideratum cum PIO apud præſentes nomen; MEMORIAM vero apud poſteros FELICEM; ÆTERNITATEM in omnium ſemper animis ac ore victuri, & decretis à volentibus non ab invitis Patribus, immo miro omnium ordinum ac ætatum conſenſu (ut de PIO & MARCO referunt auctores) ſupremis DIVORUM honoribus, conſecratam priſtinæ virtutis famam.

Lib. VII. C. Theod. t. 20.

Cum jucunditate à Senatu Divus eſt appellatus cunctis certatim adnitentibus. *Capitol. in Antonino Pio.*

O quæ cura Patrum! quæve Quiritum
Plenis honorum muneribus tuas
AUGUSTE *virtutes in ævum*
Per titulos memoreſque Faſtos!

Neque illum enim modo proximum tempus, lucemque præſentium temporum (quod de Oratore ſuo Fabius, de PRINCIPE verius loquuntur & prædicant hæc monumenta), ſed omnem poſteritatis memoriam ſpatium vitæ honeſtæ & curriculum laudis exiſtimare;

Et cum tempora temporibus præſentia confert
Præteritis,

addam & cum futuris lubentius. Hoc eſſe quippe apparatiſſimum ſolenne ſui funeris, huic æri totiens commendatam & eodem ære quæſitam, ÆTERNAM Civium ac ſociorum MEMORIAM: neque adeo laudationes pro more ſuſceptas ab hæredibus aut propinquis, quam in mortuum, TITUM puta aut illi ſimiles, grates & laudes ultro congeſtas ab ampliſſimo ordine, *quantas ne vivo quidem unquam, aut præſenti.* Eas proinde inferias diſſimillimo illius fratri, aut geminis eidem CAIIS, COMMODIS, aliiſque relinquendas, quæ in *abolenda omni* MEMORIA, titulis & imaginibus delendis, ut juſta Manibus eorum debita, magno Patrum conſenſu decernuntur. Hanc enim Tyrannorum certiſſimam eſſe infamiam, ut ubique famæ illorum monumenta diruantur; *ut Heracliani vocabulum nec privatim nec publice ulla* MEMORIA *teneat*; ſed illacrymabiles iidem ignotique longa nocte urgeantur. Inclytæ vero & jucundæ recordationis Principes, graviſſimæ illius TUTELÆ oneribus feliciter ſoluti, & AUGUSTA illa ſtatione cum immortali laude peracta, cœleſtem animam, quod ille dixit de laudatiſſimo CÆSARE, cœlo tandem reddant. Ibi vere jam AUGUSTI, neque antea certe BEATISSIMI, liberi invidia, procul à contentionibus & vicibus rerum humanarum, famam in tuto collocatam intelligant; ibi conſequantur eam, quæ poſt fata præſtari verius ſolet ac lubentius, venerationem; & qua pridem

Suecon. in Domitiano.

Lib. XV. C. Theod. tit. 9.

Ecce Palatino crevit reverentia monti.

Hic demum reperiant ſuavem illam REQUIEM OPTIMORUM MERITORUM; hic SIDERIBUS RECEPTI, cum illo deceſſore ſuo JULIO, primo auctore ſublimis illius, ante inter homines, mox inter cœlites faſtigii; vertantur in totidem ſidera, (quippe

ſunt

ſunt ſtellæ Procerum ſimiles) quæ auratis bis ſex radiis lucida, in clariſſima cœli parte fulgeant;

Huc fortes animæ, dignataque nomina cœlo,
Corporibus reſoluta ſuis, terræque remiſſa,
Huc migrant ex orbe.

Ibi denique ex opinione eorundem temporum, non otioſi cum Dis genitalibus ævum degant, ſed ut Propitii votis mortalium adſueſcant vocari; ut ultores jurandas aras per eorum numina ſtatui ſibi videant; ut vigiles ex illo vertice orbem proſpiciant communem, cœleſtique providentia, quod humana vel precaria antea faciebant, rebus humanis fata decernant. Hæc omnia vero Princeps non hauriat ſolum in umbra vel porticu, nondum ipſe protractus in lucem ac verum diſcrimen; non à Doctoribus intempeſtivæ nonnunquam cum Muſonio, inanis ut plurimum sapientiæ, certe nullo uſu rerum aut parte idonea publici muneris, fidem conſultorum & moderantium auctoritatem conſequutis. Hæc à Patribus audiat, è quibus Augusti naſcuntur; intelligat ab univerſo illo Ordine, cujus Conſiliis æternæ urbis incolumitas firmatur; æri videat inciſa, perpetuis Senatusconsultis, ne unquam cogitet de abolendis ſanctis illis & immotis Principatus ſui legibus; ſciat denique salutarem monetam inſervire promiſcuis ſingulorum uſibus, ut ab omnibus officii ſui partes repoſci ex æquo & exſpectari intelligat:

Senatus Populuſque non diviſis locis, ſed in una ſede Propitium Deum dixit. *Capitolin. in Marco Aurelio.*

O nunc Argentum, *& Marmor vetus,*
Æraque *& artes* *Suſpice!*

Quis enim caſſus adeo lumine, ipſam non tam Principum, quam Principatus imaginem haud agnoſcit in his Nummis? quis non videt hic Ænea felicior, cœla-

ta in omni metallo vere fortia Patrum, vel Nepotum verius facta? ac proinde *neque animum pictura paſcit inani.*

Dubius equidem pendeo, ſuaviſſime OCTAVI, an alibi Poëtarum fabulæ, vel Sapientum præcepta, vel Ægyptiorum hieroglyphica, obſcura illa aut vere inania ſimulacra, luculentius adumbrarint OPTIMI PRINCIPIS & FELICIS REIPUBLICÆ effigiem & exemplar. Illud vero ſcio plurimum eiſdem vel Poëtis vel Sapientibus lucis & ſplendoris acceſſurum, ſi liberet hic in varia ſingularum Virtutum Symbola accuratius inquirere. Jucunda quidem nec inutilis pluribus artibus ac diſciplinis contemplatio; ſed quam in antiquariorum libris vel theſauris obviam, licet hujus elegantiæ cupidis inde continuo petere. Monuiſſe id obiter liceat, SPEM in Nummis, non herbam trifolii, ut exiſtimabat Ant. Auguſtinus, ſed revera lilium, ut monuerunt alii, opportuniori Symbolo præferre; quod ex monumentis plaſticis Romæ nuper cum eodem illo SPEI habitu effoſſis, certo mihi demum licuit. Unde lucem quoque mutuatur Artemidorus, eamque viciſſim commodat his Nummis, qui Coronas ex liliis plexas, ut certum rem in ſpes differendi ac prolatandi augurium notat. FIDEM etiam & CONCORDIAM, duplicis Dextræ illiuſque implicatæ ſymbolo, non immerito in iiſdem Nummis ſignari: hoc eſt, *datas* FIDEI *manus*, ut in Thyeſte loquitur Seneca, & ante illum Ovidius,

Oneirocrit. lib. I. c. 79.

Jura, FIDES *ubi nunc commiſſaque* DEXTERA DEXTRÆ,

Tacit. Annal. XII.

aut ſicut alibi innuit Annalium ſcriptor; *Mos eſt Regibus, quoties in ſocietatem coëant*, IMPLICARE DEXTRAS. Neque enim ſummum illud apud Romanos ſolum,

ſolum, ſed apud Barbaros quoque pignus Fidei & Securitatis: ut rem alias obviam egregie illuſtrat hic Joſephi locus, agens de colloquio Artabani Parthorum Regis, & Romani Præſidis; *Et* DEXTRAM *dedit, tanquam maximum confidentiæ argumentum apud omnes illos Barbaros; neque enim* FIDEM *fallet quiſquam ex iis, data ſemel* DEXTRA, *neque* FIDEM *habere dubitabit, tale ſecuritatis Pignus ab iis nactus, à quibus injuriam ſibi metuere poterat.* Ut non mirum *renovari* DEXTRAS pro Fidei aut Fœderis redintegratione uſurpaſſe Regem Regum apud Germanicum; aut jam olim à Numa FIDEI ſolemne inſtitutum, cui Flamines manu ad digitos uſque involuta rem divinam facerent: hinc denique ſicut alias corporis partes ſingulis Numinibus, ita DEXTRAM FIDEI à Phyſicis conſecrari, ut notat Servius. Sed hæc trita: illud non ita forte, hinc etiam morem illum vetuſtiſſimum jam olim promanaſſe, ut ad abſentes Legiones & Exercitus, tanquam præſens hoſpitii & concordiæ teſſera, DEXTRÆ mitterentur. Tacitus; *Miſerat Civitas Lingonum* VETERE INSTITUTO *dona legionibus*, DEXTRAS *hoſpitii inſigne:* alibi vero, *Centurionemque Siſennam* DEXTRAS CONCORDIÆ *inſignia*, *Syriaci* EXERCITUS *nomine ad prætorianos ferentem variis artibus adgreſſus eſt.* Quæ mire certe illuſtrant plures illi Nummi, in quibus duæ Dextræ junctæ, cum inſcriptione CONCORDIA aut FIDES EXERCITUUM; aut ſimiles Dextræ impoſitæ perticis ſignorum militarium; aut Manus aliàs addita imagini Auguſti ab aliqua Colonia, cum in Fidei procul dubio ſymbolum, tum in hoſpitii id genus memoriam.

Lib. XVIII. cap. 12.

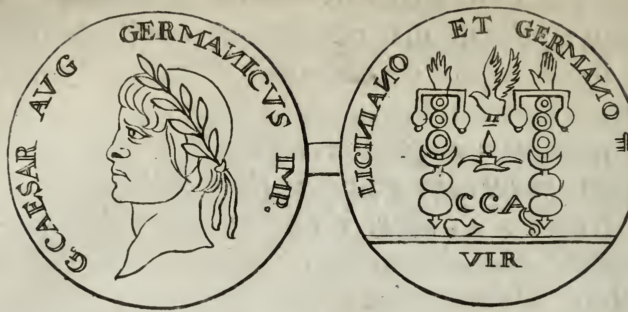
Tacit. Annal. I.

Liv. lib. I.

Ad lib. III. Æneïd.

Hiſtor. lib. I.

Ut

Ut neque mirum cuipiam videatur, eodem Symbolo implicatæ utriuſque Dextræ, AMOREM, PIETATEM aut CARITATEM MUTUAM duorum AUGUSTORUM, ſignari in nummis Pupieni & Balbini; hoc eſt, ut de ſocero ſuo & illius conjuge loquitur idem Tacitus, *vixeruntque mira* CONCORDIA *per* MUTUAM CARITATEM. Illud forte magis inſolitum, PATIENTIAM, Chriſti potius quam Stagiritæ ſectatorum lauream, & vulgo privatæ magis quam regiæ ſortis decus, commendari in gentili & ſupremi in terris faſtigii Principe. Id vero arguit nummus Hadriani, à Cl. Seguino nuper admodum vulgatus, in quo ſedens occurrit cum patera & haſta mulier, inſcriptæ autem litteræ PATIENTIA AUGUSTI COS. III. Quo jure vero, aut qua fronte, eam ſibi laudem vindicarit

In Vit. Agricol.

carit Hadrianus, non quærimus hoc loco; & nota viri indoles parum ſedata, nec dolorum in extremis, nec injuriarum umquam tolerans nimium videtur refellere. Ut hoc etiam addam, MUNIFICENTIAM apud Romanos, ævo Cæſarum maxime, eam Principum laudem proprie denotaſſe, quam in Muneribus, ſeu ſpectaculis edendis, & ſolenni ludorum apparatu publice oſtentabant, & quam in Officiis Tullius *munerum largitionem* vocat, *Indulgentiam* autem præter alios in Antonino Pio Capitolinus. Quæ res, vel ex Nummis Antonini Pii & Severi obvia, in quibus Elephantis Symbolo eadem exprimitur; & clarius ex præclaro & rariſſimo nummo Gordiani Pii, inſpecto mihi inter alios nummos Gazæ Mediceæ, in quo amphitheatrum & homo Elephanti inſidens, & pugnans cum Tauro occurrunt, cum inſcriptione MUNIFICENTIA GORDIANI. Hinc ut Elephantis hoc loco, ſic eo ſenſu Leopardorum Munificentia apud Symmachum, qui inde non parum illuſtratur; *ſacras mihi litteras Julius Agens in rebus exhibuit* LEOPARDORUM MUNIFICENTIAM *continentes*; alibi vero cupit MUNIFICENTIAM *Libycarum largitione mutari.* Cujus tamen vocis genuina illa, nec alias arcana ſignificatio non obſervata, eruditis aliquot in explicatione veterum auctorum non ſemel impoſuit.

Lib. VII. epiſt. 59.

Lib. II. epiſt. 46.

Q DIS-

DISSERTATIO TERTIA.

DE

PRÆSTANTIA ET USU

NUMISMATUM

ANTIQUORUM.

QUamquam vix mihi fructus otii datus eſſe videatur, ad utriuſque noſtrum præclara ſtudia pro dignitate celebranda, non committam tamen, ut quaſi in limine ſuſcepti operis inchoata nobis tractatio conticeſcat. Neque enim te fugit, cum in infinita quadam varietate litterarum, tum in artibus aliis ac diſciplinis verſari hanc omnem memoriam, quæ nobis hic velut poſtliminio excitanda, & in nova quadam luce collocanda veniebat. Quando autem hoc oneris mihi ſemel impoſui, & erecti expectatione homines plura hic videntur à nobis flagitare, dabo operam, ut in hac etiam mea vel vitæ occupatione, vel otii penuria, quantum fieri poterit, noſtris ſimul ſtudiis & eorum obſequar voluntati. Tu vero, nobiliſſime OCTAVI, omnium optime judicabis, an quod ab initio operis ſuſcipere ac polliceri viſus ſum, dum ampliſſima huic ſtudio præmia vel ad uſum vel ad delectationem propoſita prædicavi, ſim hoc labore noſtro, nec mediocri quadam exercitatione conſequutus.

Haud dubitas equidem NATURALI etiam SCIENTIÆ lumen aliquod ex antiquis Nummis adfulgere,

ſeu

ſeu PROPRIETATES ANIMALIUM, aut FORMAS eorundem; ſeu PLANTARUM etiam FIGURAS conſulamus. Hinc enim videre in iis licet Animalia ob inſitas ſingulis proprietates, ſuo quæque numini ſacra, *Aquilam* & *Capram* Jovi; *Pavonem* Junoni; *Gallum* Mercurio & Æſculapio; Cybele ac Soli *Leonem*; *Pantheram*, *Tigrim* & *Caprum* Baccho; *Porcum* & *Dracones alatos* Cereri; *Serpentem* Æſculapio; *Ibim* & *Anſerem* Iſidi; *Cornicem* & *Cygnum* Apollini; *Delphinum* & *Equum* Neptuno; *Cervum* & *Canem* Dianæ; quæ ex Poëtis non ſolum, ſed Antiquariis etiam vulgo jam nota. *Cervum* alias non Dianæ ſolum, ſed fratri ejuſdem ob curſus velocitatem ſacrum, prolatis aliquot nummis noviſſime docuit elegans hujus mercis propola Petrus Seguinus; unde appoſite plane flammea illi veſtigia tribuit Veronenſis veſter, *Circa Proprietates Animalium.*

Flammea prævertet celeris veſtigia cervæ. Catull. in Epith. Pelei.

Gryphas etiam Apollini ſacros haud magis ex Philoſtrato, Heliodoro, aliiſque colligas, quum vel ex ſignato eodem ab urbibus vulgo Apollini devotis, ut in nummis ΑΚΤΙΩΝ, vel juncto etiam cum tripode in numiſmate ΚΥΤΟΡΙΩΝ, apud Goltzium; aut alias ex Gallieni nummis, in quibus Gryphus depingitur cum epigraphe APOLLINI CONS. AUG. ſeu *Conſervatori Auguſti*.

Corvum præterea & *Delphinum* in ejuſdem Apollinis tutela exſtitiſſe, recte ad Manilium notavit magnus Scaliger, ex nummis Quindecim virum, in quibus ſignatur Tripus cum Corvo in inferiori parte, & Delphino in ſuperiori. Sed de hoc nummo paullo infra, de Corvo vero ſacrato Apollini, ut aliunde, ita ex Plutarcho liquet ac Porphyrio. Sic *Noctuam* Minervæ plerique Athenienſium, & Tarentinorum aliquot Nummi adjudi- De Iſid. De Abſtin. l. III.

judicant: de cujus tutelæ ratione vide diſſerentem a-
Orat. XII. licubi Dionem Pruſæum. Noctuam certe ſapientiæ Symbolum arguit præterea nummus aureus magni Conſtantini, in quo eadem in cippo cum epigraphe SAPIENTIA PRINCIPIS PROVIDENTISSIMI. Hinc Noctua impoſita columnæ Trajani in nummo ejuſdem Seguini, quo providentia illius Principis, duraturo apud poſteros indicio notaretur. Ut minus jam mirum videatur, ſub Noctuæ Symbolo eandem Minervam apud Ægyptios depictam, quod tradidit
Lib. II. de vit. Apoll. c. 9. alicubi Philoſtratus. Ita quoque, *Columbas* Veneri, Cypriorum nonnulli nummi rariores addicunt. Quo referri etiam poſſunt inſignes Erycinorum in Sicilia, & duo inter alios apud Parutam depicti, cum Columba in utroque, & cum Veneris, tum biformis ſenis effigie.

Qui-

Quibus nummis ſingularem quandam lucem fœnerantur duo præclari ſcriptores [a] Athenæus ac [b] Aelianus; ex quibus intelligimus feſtum fuiſſe apud Erycinos dictum Ἀναγωγία, proficiſcentis nempe Veneris, quod nullæ tum eſſent Columbæ, alias circa templum illius Deæ frequentes; alterum vero, ſolemne dictum Καταγωγία ſeu revertentis Deæ, quo Columba nuda & purpurea prævolabat rurſus ad Deæ fanum, ſequebantur aliæ. Signant utique rei memoriam cum columba illa priori nummo expreſſa in corona laurea, tum vel maxime hinc Erycina, illinc itidem Columba in poſteriori depictæ. Quo ſpectare etiam obſervo alium Nummum Erycinorum Gazæ Mediceæ, in quo illinc caput virile ornatum ſpolio leonino, hinc Pharetra, Clava, & Columba conſpiciuntur; quorum illa ad Herculem Erycis in eo tractu victorem, hæc ad ſacrum Veneri locum, & Feſti ac Columbæ hujus memoriam omnino ſunt referenda. Alias eodem Καταγωγίας nomine, ſed alterius generis feſtum Epheſiis celebratum legas in Actis Martyris Timothei apud Photium. Mitto vero tricipitem *Cerberum*, quem Plutoni vindicat Trallianorum Nummus pulcherrimus Mediceus. Cauſas vero adferent Mythologi & Symbolorum interpretes, nec enim nugari hic vacat. *Serpentem* vero & *Draconem* Felicitatis, Victoriæ, Salutis ſymbolum frequenter fuiſſe, non apud Ægyptios ſolum, ſed apud Græcos etiam & Romanos, tot Nummi clariſſime oſtendunt, ut mirer eruditiſſimum Gevartium id inficias iviſſe. Res enim obvia ex priſcis monumentis; quamvis non id promiſcue cum Joanne Triſtano, ad omne Serpentum genus retulerim, ſed ad illos maxime, quos ἀγαθοὺς δαίμονας, ſeu pro bonis

[a] lib. I X.
[b] lib. Var. I. c. 15. & Animal. IV. 2.
Cod. CCLII. pag. 1401.

Geniis habitos, ex Servio diſcimus, & de quibus Lucanus meus,

Vos quoque qui cunctis innoxia numina terris,
Serpitis aurato nitidi fulgore Dracones.

Verum de his agetur mox uberius. Sic *Elephantis* diuturnitas vitæ præ cæteris animalibus Ariſtoteli tradita, ÆTERNITATIS nomine ac Symbolo in iiſdem non ſemel adumbratur. Inde haud ignotus ille Pori Elephas apud Philoſtratum, cui torquem aureum ab Alexandro injectum, eundemque ultra quadringentos annos refert vitam produxiſſe. Occurrunt præterea iidem Elephantes lychnum ceu facem proboſcide geſtantes, in præclaris aliquot Nummis Antiochi Dionyſii; miniſterio haud alieno à reliqua hujus animalis induſtria tot ſcriptoribus decantata, & de qua inter alios Manilius,

De vit. Apoll. lib. 1. cap. 6.

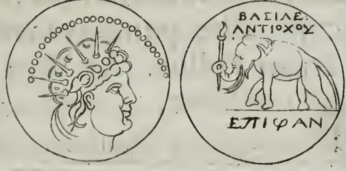
Cumque Elephante loqui, tantamque aptare loquendo
Artibus humanis varia ad ſpectacula molem.

Certe ſpectaculo hic minus admirando, quam eoſdem videre funambulos in Theatris Romanorum; aut alias pila ludentes; aut in munere gladiatorio Germanici, ſolennibus epulis admotos, earundem promuſcidum opera, ut moderatos convivas, cibum ac potum decenter ſibi miniſtrantes. Nota res ex Seneca, Suetonio, Æliano, aliiſque id genus probatis aut oculatis auctoribus. Sed quod magis appoſitum, ut vel inde pateat, unde morem illum horum λυχνοφόρων Elephantum acceperit Julius Cæſar, de quo diſerte tradit Suetonius, *adſcenditque ad lumina quadraginta* ELEPHANTIS *dextra atque ſiniſtra* LYCHNYCHOS *geſtantibus*. Idem narrat Dio, quoad illos δαδέχους Elephantas, πολλῶν δὲ ΕΛΕΦΑΝΤΩΝ ΛΑΜΠΑΔΑΣ ΦΕΡΟΝΤΩΝ, ἐκομίσθη, *Multis autem* ELEPHANTIS FACES

L. XLVIII.

FE-

FERENTIBUS *deductus eſt*, quamvis in eo diſſentiant, quod ille in Capitolium, hic domum à cœna deductum ea pompa Cæſarem narrent. Unde jam opinor, minus erit ingratum id genus λυχνοφόρον Elephanta producere, qualem cum Gaza Palatina & Medicea, tum ſuis & majorum meritis ampliſſimus Joachimus Camerarius noſter mihi ſubminiſtravit, harum quoque lautitiarum cupidus ſectator.

Neque vero mirum in Syriæ Regis nummo ſignatum videre Elephantem, qui apud veteres legit, ſucceſſores Alexandri paſſim uſos Elephantis, & teſte Agatharchide, inſtitutam quondam Elephantum à Philadelpho venationem; aut vero apud [a] Athenæum & [b] Plutarchum obſervavit, Seleucum inter hujus Antiochi Deceſſores, dictum Ἐλεφαντάρχην, ob copiam datorum illi Elephantum; haud aliter nempe ac de Rege Pegu in India memorant nonnulli, vocari illum Regem alborum Elephantum. Unde & Strabo illuſtratur, qui in regione Syriæ prope Laodiceam quingentos Elephantas ab eodem Seleuco ali ſolitos narrat. Ex quo nummo illud præterea colligas, Suetonio *Lychnuchos* & Dioni λαμπάδας in ſimili Elephantum miniſterio dictos, nihil aliud revera, quam δᾶδας ſeu faces exſtitiſſe;

Cap. I. apud Photium Cod. CCL.
[a] Lib. VI.
[b] In Demetrio.
Lib. XVI.

ſe;

ſe; quas utique voces, λυχνέχες, λαμπάδας, φανὲς, δᾷδας, promiſcue veteribus uſurpatas, ex [a] Athenæo diſcas & [b] Polluce. Neque debuit certe, ut obiter hoc addam, *lychnuchus* ille Ciceronis *ligneolus*, tantum negotii eruditis antiquariis faceſſere, in cujus explicatione æſtuantes videas Cl. Smithium & Fortunium Licetum, ac poſtremum inprimis miras loci illius emendationes tentantem in opere de lucernis antiquorum poſtremæ reviſionis. At conſuluiſſent Athenæum, qui diſerte Ξυλολυχνέχε, ſeu *Lychnuchi ligneoli*, ut verbum ſonat, dicit Alexin meminiſſe, neque illum diſſimilem *Obeliſcolychno*, cujus Theopompus meminerit, & de quo videndus etiam Pollux. An vero felicius eidem Liceto, aliiſque ſucceſſerit, λυχνοφόρες, non jam Elephantas, ſed Dracones ex Nummis antiquis itidem producere, infra alio loco diſcutietur. Alias vero tædas ſeu faces accenſas, non jam in Elephantis promuſcide conſpicuas, ſed Vulpium caudis adligatas juxta Samſonis factum, apud Ovidium legiſti proculdubio; unde & Vulpes Lycophroni ac Heſychio λαμπερὶς dicta videtur, ut erudite obſervat doctiſſimus Bochartus.

[a] Lib. xv.
[b] Lib. VIII. cap. 18. & lib. x. c. 26.
Lib. xv.
Lib. IV. Faſt.

Capricornus, qui non tantum inter ſigna cœleſtia, ſed Auguſti etiam Sigilla & Nummos locum invenit, in iiſdem & altero Nummo Hadriani rariore abundantiam & felicitatem notat. *Apes* ob multiplicem induſtriam & mellis præſtantiam, Sapientiæ etiam & dignitatis ſymbola, plurimi Græcorum, Romanorumque Nummi arguunt; quorum aliquos illuſtravit non ita pridem hujus veteris elegantiæ optimus interpres, Petrus Bellorius noſter. *Aquilam* præterea mitto, perpetuum quoddam Providentiæ, Divinitatis & Imperii, geminas autem Aquilas Orientis & Occidentis in iiſdem ſym-

ſymbolum, *Phœnicem* æternæ & novæ vitæ, *Upupam* aut *Ciconiam* Pietatis, *Cornicem* Concordiæ, *Bovem* autem Fertilitatis, aliaque id genus magis trita, quorum etiam cauſam quis ignorat? Quamvis aliàs *Boves* miſeriæ ſymbolum ob perpetuos illius animalis labores, & in ſomnis viſos malum portendere, duo ſomniorum interpretes cum Eſſæus apud Joſephum, tum Aſtram- Lib. Ant. pſychus in Oneirocriticis contendant. XVII. c. 15.

FORMAS vero *Animalium* terreſtrium, aëreorum, *Circa* FORaquatilium, vulgo minus notas, aut de quibus diſſen- MAS *Ani*tiunt nonnunquam priſci & recentiores Naturæ con- *malium.* ſulti, iidem Nummi in conſpectu ponunt. Sic HIPPOPOTAMUM Philippi & Otacillæ Numiſmata, ſatis arguunt, quare idem Equi non ſolum, ſed Bovis nonnullis veterum, aliis Porci Marini etiam nomine nuncupetur. Ita enim in iis expreſſus eſt, ut cauda & dentibus Aprum, pedibus autem diviſis & mole corporis, Bovem referat, cætera fœde ſimus, & ad Ariſtotelis potius, quam Herodoti aut Diodori deſcriptionem comparatus. Neque tamen recentioribus accedo, qui proinde à ſola magnitudine *Equi Marini* vel *Fluviatilis* verius nomen illi inditum credunt; quum diſerte Ariſtoteles & jubam inſtar Equi, & vocem ejuſdem ſeu Hiſt. Anihinnitum, interiora denique Equo & Aſino ſimilia re- mal. lib. II. ferat; unde etiam Hippopotami nomen illi adhæſiſſe cap. 12. crediderim. Accedit inſuper alia maxillarum, ventris, ac pedum, niſi quod diviſæ ſunt ungulæ, cum Equo ſimilitudo, quam illi quoque tribuit Achilles Tatius: ἐστὶ μὲν ΙΠΠΟΣ τὴν γαστέρα καὶ τοὺς πόδας πλὴν ὅτι σχίζει τὴν Lib. IV. de ὁπλὴν, hoc eſt, *quod ad ventrem pedeſque attinet Equus* Clitoph. *eſt, niſi quod diviſas habet ungulas*, non ut vulgo Interpretes, *bifidas*. Unde quoque de eadem bellua Calpurnius,

Eclog. VII. *& EQUORUM nomine dignum*
Sed deforme pecus, quod in illo naſcitur amni,
Qui ſata riparum venientibus irrigat undis.

Sed præter Achillem illum, diligentem utique ac domeſticum pictorem hujus animalis, patebit res clarius ex ſequenti ejus ſchemate, obvio jam in Cimeliis Antiquariorum.

En, juxta optimos auctores, caput hujus belluæ rotundum & grave; reſimum roſtrum; cauda Apri; juba ac venter velut Equi; ungulæ inſtar Boum diviſæ, neque tamen eædem ſolum bifidæ, ut vulgo Plinius, Ammianus, aliique etiam è recentioribus tradidere. Sed gravior adhuc error Ammiani, qui eaſdem bifidas, ut ibi legitur, ungulas ad ſpeciem Equorum tribuit huic feræ in nuperis editionibus; ac proinde loco, ut omnino crederem, in tam abſurdo mendo vel corrupto, vel hiulco. Equidem novi Equum prodigii loco Julio Cæſari natum, fiſſis in duas partes prioribus ungulis, ſi fi-
Lib. XXXVII. des habenda Dioni Caſſio. Sed hoc nihil ad Ammia-
Lib. XXII. num, cujus hæc verba vulgo referuntur; *Hippopotami quoque generantur in illis partibus ultra animalia cuncta ratione carentia ſagaciſſimi, ad* SPECIEM EQUORUM *bifidas habentes ungulas, caudaſque breves.* Quis poſtrema hæc graviſſimo auctori credat excidiſſe? Non ego certe: unde loco *Equorum*, libenter *Boum* legerem; utique

appo-

appoſite ad rei veritatem, & ad Nummorum ſimul ac auctorum fidem. In eo enim non ad Equorum, ſed ad Boum ſpeciem accedit Hippopotamus, quod diviſas habeat ungulas, in quo maxime ab Equis differt, ut bene notavit Achilles Tatius. Sic Plinius; *Major in altitudine in eodem Nilo bellua Hippopotamus editur ungulis bifidis*, QUALES BOBUS. Et pridem Ariſtoteles; *Equo fluviatili, quem gignit Ægyptus, juba Equi*, UNGULA QUALIS BOBUS. Mole quoque corporis maximo Bovi ſimilem tradit laudatus modo Achilles, non Heros quidem Phthius, ſed Alexandrinus Sophiſta. Unde factum etiam, ut non tam inter Equos, quam inter Boves relatum fuerit à multis ſcriptoribus hoc animal. At ſciolus aliquis antiquarius, habita ratione nominis hujus feræ, aliorumque cum Equo communium, locum Ammiani ab aliquot jam ſæculis videtur interpolaſſe, cui acceſſit poſtea infelix Gelenii in eodem ſupplendo induſtria. Agnovit quoque lectionis vitium doctiſſimus Ammiani editor, ſed non ſanavit; neque verum Æſculapium velim me hic omnino præſtare, ubi nullum à ſcriptis libris remedium. Siquis malit proinde, levi diſtinctione poterit locum juvare, *ultra animalia cuncta ratione carentia ſagaciſſimi, ad ſpeciem Equorum, bifidas habentes ungulas, caudaſque breves*: ut hæc poſtrema non ad *ſpeciem Equorum* referantur, ſed ſingula ſejunctæ ſint proprietates hujus animalis, quibus Equum juxta, Bovem & Aprum refert. Alias frequentem ejus figuram videas non in Nummis ſolum ſæcularibus, ſed in aliis percuſſis in Ægypto, maxime in quibus Nilus adumbratur. Unus enim ille, ut notum, ex portentoſis maxime Fluvii illius incolis; unde præter vulgaris honorem arundinis, qui illi cum fluminibus aliis ſolennis, adjacens Hippopotamus, tan-

Lib. VIII. c. 25.

Lib. II. Hiſtor. Anim.

quam germanus illius & peculiaris fœtus, Parentem arguit in nummis aliquot HADRIANI cum inſcr. NILUS.

Neque abſimiles occurrunt aliquot Nummi Trajani. Circumſtantes etiam nonnunquam pueros obſerves; ſicut eoſdem quoque præfert Statua Nili Vaticana, & ejuſdem fluvii πολυγόνυ effigies apud Philoſtratum; quos alias in Ægyptiis NILI picturis familiares notaſſe jam olim Heliodorum, & νάνυς τȣ Νείλυ dictos alibi memini me legiſſe. Sed præter modo adlegatos, videas quoque Niloticum hunc vel Ægyptium Elephantem, ut vocatur Achilli Tatio hæc bellua, Hebræorum autem *Behemoth* juxta doctiſſimum Bochartum, in præclaris aliquot Nummis Ægyptiis Claudii ac Neronis Gazæ Mediceæ. Alias *Equos* revera *Marinos*, ſuperiori nempe parte equina, inferiori autem in piſcem deſinentes videas cum in denariis Atratinorum gentis Semproniæ apud Urſinum, tum in variis maritimorum locorum Nummis. Omitti vero hic nequit ſine nota inſignis error eruditi Antiquarii, qui ludis ſæcularibus à Philippo Imp. celebratis, h. e. millenario ab U. C. quo ſuperior Nummus percuſſus, cum feræ hujus effigie, eandem nunquam ante Romæ ſpectatam confidenter adſeruit. At præter [a] Capitolinum, [b] Lampridium alioſque, Plinium & Ammianum conſulere potuiſſet, qui

Jo. Himmelar. ad Numiſ. Areſch. Tab. XLI.

[a] In Anton. Pio.

[b] In Elagabalo.

qui ædilitate Scauri (hoc eſt tribus & ultra ante Philippum ſæculis) primum Romæ conſpectum hoc animal, ac per plures dein ætates in urbem deductum tradunt. Quod vero addit idem Marcellinus ſua ætate Lib. XXII. non potuiſſe eandem feram amplius inveniri, adſentitur ei quoque Themiſtius; quamvis proxime ante Orat. X. Ammiani ætatem, Cari nempe ac filiorum temporibus, decoraſſe adhuc Hippopotamum amphitheatricas voluptates, liqueat ex adlato paullo ante Calpurnii loco. Neque ſequutis Ammianum ætatibus, fefellit Editorum induſtriam, qualiſcunque prædicata hujus animalis ſagacitas.

Neque minori voluptate adficiunt obvii paſſim in iiſdem Nummis ELEPHANTES, modo bijuges, modo quadrijuges curribus juncti, non terroris amplius, ſed triumphalis pompæ apud Majores veſtros argumenta. Hinc productus etiam paullo ante δαδοῦχος Elephas, & ex ſimili miniſterio, J. Cæſari olim exhibito, obiter illuſtratus. At vero non prætereundus hoc loco ornatus ac loricatus ad pugnam Elephas; unde veterum quorundam auctorum loca de hoc more haud parum lucis fœnerantur. Exhibet vero eum inter alios ſequens Philippi nummus.

Non repetam hic quæ in genere de bellico hujus animalis uſu, qui ab Indis ad reliquas gentes dimanavit, ex auctorum veterum lectione omnibus obvia ſunt & expoſita. Illud forte majus erit operæ pretium admonere, inde factum, ut non minus quam homines, ferro etiam munitus Elephas in aciem procederet. Quum enim ob ingentem corporis molem jaculorum & telorum ictibus pateret bellua, in qua potiſſimam victoriæ fiduciam videbantur collocare, qui earum opera in bello utebantur, hinc morem etiam illum receptum crederem, ut lorica præmuniretur. Tales Elephantes olim ab Antiocho Eupatore in aciem contra Judæos educti,
Lib. II. cap. VI. v. 43. ut notum ex Auctore Macchabæorum; Καὶ εἶδεν Ἐλεάζαρ ὁ Σαυαρὰν ἓν τῶν θηρίων τεθωρακισμένων θώρακι βασιλικῷ, καὶ ἦν ὑπεράγον πάντα τὰ θηρία, καὶ ὤφθη ὅτι ἐν αὐτῷ ἐστιν ὁ βασιλεύς· *Videns vero Eleazar dictus Sabaran, unam ex beſtiis loricatis indutam lorica regia, quæ erat ſuperior omnibus aliis beſtiis, & viſa eſt illi Regem ferre.* Inſtructos eodem modo contra Cæſarem Scipionis Elephantes ex
De Bello Africano. Hirtio quoque diſcimus; *ornatuſque ac loricatus Elephantus quum eſſet, quæ pars ejus corporis nuda ſine tegmine relinqueretur, ut eo tela conjicerentur.* Accedit Heliodorus,
Lib. IX. qui morem illum vulgo receptum clare innuit, Ὅσοι δὲ καὶ διεδίδρασκον ἄπρακτοι, καὶ οὐδὲν δράσαντες τοὺς Ἐλέφαντας ἀπεχώρουν. τὸ γὰρ θηρίον πέφρακται, καὶ σιδήρῳ περιφραγνύμενον εἰς μάχην. *Quicunque effugiebant nullo facinore edito, nec ullo detrimento Elephantis illato diſcedebant. Bellua enim ferro munita eſt, cum ad prælium accedit.* At vero morem illum eruditis notum non jam ſolum evincit, ſed nobis etiam ante oculos ponit ſuperior Elephas; unde inſuper diſcimus, non jam partem aliquam, ſed totum etiam corpus eo modo inſtructum ac præmunitum. Talis nempe Regis Indorum Elephas, quem phaleris aureis

reis toto corpore contextum narrat Curtius; *Longior ubi* Lib. VIII.
expeditio eſt, Elephanti vehunt currum, & tantarum belluarum corpora tota contegunt auro. Elephanti comitem hic obiter adjungimus CAMELUM, & ex eo quidem genere, quod Græci DROMADES vocant. Quum enim vulgo notum ſit ex veterum & recentiorum hiſtoriis, alios eſſe Camelos in Oriente, quibus vulgo ad onera ferenda, alios autem quibus ad curſum tantum utantur, hinc utriuſque generis ſignati in antiquis Nummis. Priores quidem ſaginarios illos & ἀχθοφόρους innuere videntur varii & obvii Trajani nummi cum inſcriptione ARABIÆ aut ARABIÆ ADQUISITÆ, cujus generis unus infra adducetur. Arabicos autem Camelos ſatis arguit, quod non duos inſtar Bactrianorum, ſed unum tantum præferant gibbum; qualis etiam Camelus è dromadum ut videtur genere obvius in denario gentis Æmiliæ, cum inſcriptione Aretæ Arabum Regis. Unde certe liquet vere jam olim ab Ariſtotele, & Lib. II.
inde à Plinio diſcrimen illud Bactrianorum & Arabi- Hiſt. Anim.
corum Camelorum obſervatum, à Solino autem perpe- c. 1.
ram inverſum, *Arabici bina tubera in dorſo habent, ſingula Bactriani.* Alterius vero ſpeciei Camelos, ad curſum comparatos, atque inde Græcis δρομάδες dictos, graciliores proinde ac minoris ſtaturæ exhibet ſequens nummus ſingularis raritatis ſub Caracalla percuſſus, cujus ectypum petenti mihi lubenter indulſit Cl. Patinus.

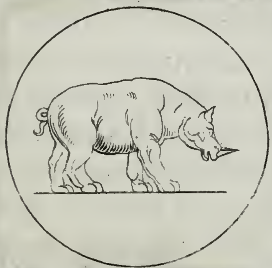
Do-

Dolendum equidem fugientes omnino & exeſas inſcriptionis litteras, locum ſignati hujus Nummi hodie nobis invidere. Neque enim obvium illum aut vulgarem in Antiquis Nummis, facile licet ex adpicto animali colligere. At illo interim beneficio fruamur, quod Dromadem ejuſmodi Camelum exhibeat, cum nudo ſeſſore protenſa dextra neſcio quid innuentem. Mira autem ſunt, quæ de velocitate hujus animalis, qua Equos longe dicitur ſuperare, narrant cum antiqui autores, Diodorus, Strabo, Philoſtratus, tum recentiores, Leo Africanus, Marmolius, aliique, qui ſua nobis itinera, Aſiatica nempe aut Africana reliquere; puta unius diei ſpatio ultra centum milliaria Dromades id genus conficere, idque modico viatico octo vel decem dies per deſerta continuantes. Hinc non immerito Dromas Talmudicis dictus גמלא פּרחא ſeu *Camelus volans*, & juxta Gloſſam Magiſtrorum, quia eſt curſu velox inſtar avium volantium, ut obſervat in Lexico ſuo Talmudico doctiſſimus Buxtorfius. Haud aliter nempe ac Græci & Romani celeres ſuos Equos nonnunquam *Pegaſos*, *Volucres Aquilas*, aliiſque id genus nominibus appellarunt, qua de re infra.

De RHINOCEROTE haud ignota quoque veterum ac recentiorum controverſia; quorum alii fabuloſis eundem annumerant; alii vero unum, alii duo cornua, eademque modo in naribus, modo in capite, modo in humeris etiam poſita voluerunt. Viſum vero Romæ hoc animal Flaviorum temporibus, non ex Plinio ſolum, Suetonio, aut Martiali diſcimus, ſed præterea ex Nummo Domitiani; ex quo patet luculenter, illud ſæcularibus Ludis exhibitum, ac in ejus rei memoriam ibi expreſſum, cum unicornu è naribus prominente. Unde mirari ſubit nuperum Hiſtoriæ Animalium

malium ſcriptorem, qui cum duobus cornibus in his ipſis Domitiani Nummis depictum refert: ſed illum in hunc errorem induxiſſe videtur Aldrovandus, & utrumque Pierius, qui hoc ipſum de duobus Rhinocerotis cornibus nummo illo expreſſis ante eos tradiderat, verum quod jam auguratus eſt Aldrovandus, Elephante nobis pro Rhinocerote obtruſo. Certe ſatis Pierium alioſque ei adſentientes arguunt, cum productæ jam ante ſuperiori ſæculo hujus nummi Icones ab Antonio Auguſtino, & Sebaſtiano Erizzo, tum ſequens ejuſdem effigies illis conſentanea.

Joan. Jonſton. Hiſt. Quadrup. Lib. 11. Hieroglyph.

Ut omnino inde corruptum conſtet Martialis locum vexatum jam viris doctis, ubi geminum cornu huic feræ videtur tribuere: de quo præter alios conſulendus Cl. Bochartus in præclaro opere de Animalibus ſacris, ne actum procul dubio hic agamus; neque enim liber ille nobis ad manum, dum hæc commentamur. Certe in hunc errorem haud impingere potuit Poëta teſtis illius ſpectaculi oculatus, quale nummus iſte Domitiani repræſentat, qui juxta Plinium, Ælianum, alioſque unum cornu alio loco eidem feræ tribuit,

Quantus erat cornu, cui pila taurus erat.

Alias ſequutis etiam temporibus, & præter ſæcularium ſolemnitatem, ornaſſe non ſemel Rhinocerotas Ro-

manas ludorum editiones, liquet aliunde ex Auctoribus Hiſtoriæ Auguſtæ, Capitolino in Pio & Gordianis, ac Lampridio in Elagabalo. Immo ſub Trajano etiam idem animal Romæ conſpectum, fidem facit Nummus ab Occone deſcriptus, quinto illius Auguſti Conſulatu. Ut pateat inde luculenter, quam vere à [a] Plinio ac [b] Æliano ſit adſertum, formam illius belluæ Romanis eſſe notiſſimam, quippe apud quos ſæpe ſit in amphitheatris viſa. Si fides vero habenda eſt Pyrrho Ligorio, notatur ab eodem in uno Domitiani Numiſmate Rhinoceros cum Elephante, ut videbam nuper in antiquariis ejus collectionibus ineditis, quas adſervat Bibliotheca Auguſtæ Chriſtinæ.

[a] Lib. VIII. c. 20.
[b] Lib. XVII. c. 44.

Neque vero in iiſdem diverſum ab eo MONOCEROTA memini me vidiſſe, quem à ſe tamen in Nummo veteri inſpectum apud hunc ipſum Ligorium teſtatur Aldrovandus, cornu cantharo humi ſtanti inſerentem, cum inſcr. ΝΥΣΣΕΩΝ. Suſpicatur vero percuſſum illum ab Indis Nyſæis, in Bacchi ſui cultum, ac memoriam victoriarum Alexandri Magni, & reperti in eo tractu id genus Unicornis. Eundem quoque Nummum vulgavit Medicus quidam Gallus ſcripto vernaculo, ac eidem Alexandro Indorum Triumphatori tribuit; paullo tamen aliter expreſſa nummi epigraphe, ΝΥΚΕΩΝ. Vir autem doctiſſimus, magnum lumen Germaniæ noſtræ litteratæ, recentem illum Nummum ſtatuit, peculiari illi deſtinata commentatione in variæ eruditionis opere. In ea autem id agit pluribus, ut eundem adſcribat non Indicæ illi Nyſæ, ſed haud paullo viciniori Nicææ, ſitæ in Liguriæ & Galliæ finibus, ac legendam proinde auguretur inſcriptionem ΝΙΚΑΙΕΩΝ. Fundus illi hujus obſervationis Julius Scaliger, qui in ea Urbe viſum à ſe narrat cornu

Laurent. Catelanus l. de Unicorni.

Thom. Reineſius var. lect. l. II. c. 2.

Exerc. CCV.

cornu hujus Monocerotis; unde quoque illud ab eodem Heroë Scaligero, aut ab alio forte conſcio geminæ voluptatis, ad perpetuam rei memòriam æri inciſum putat ſuperiori ſæculo, ac intuitu Græcorum illius urbis aboriginum, ſignatum Græco illo nomine ΝΙΚΑΙΕΩΝ. Neque dubitat vir eruditiſſimus hanc ſuam de Nummo illo ſententiam, ut extra omnem contentionis aleam proponere; immo pro qua paratus ſit forti animo *tanquam Danais pro navibus Aiax* depugnare. Non vero is ego ſum, quibus digiti pruriant hanc pugnæ aleam ſubeundi, aut vero qui geſtiam inde capere ſolàtium, quod cum victus ero, cum Aiace ferar decertaſſe. Optaſſem equidem mihi copiam fieri illius Nummi, aut iconis inde expreſſæ; ut de eo liceret certius aliquid ſtatuere, maxime de ætate illius & occaſione, qua percuſſus fuit; & an ad remota illa Alexandri M. tempora, aut ad alia eum ſubſequuta, an vero ad elapſum modo ſæculum omnino referri debeat. Sed non licuit mihi hactenus Galli illius Medici ſcriptum conſulere, quo Nummi illius iconem dedit inſpiciendam, aut eundem in penu antiquaria Pyrrhi Ligorii à me hic inſpecta obſervare, à quo primum Nummi hujus notitia videtur dimanaſſe. Illud tamen in Lectoris gratiam, & ad majorem quandam lucem hujus rei haud alienum erit præmonere, magnam utique fuiſſe ſuperiori ſæculo, quod tu non ignoras, Pyrrhi hujus Ligorii in colligendis undique reſiduis priſci ævi monumentis diligentiam, ac in iiſdem delineandis, deſcribendis, in certum ordinem redigendis, & pro captu etiam interpretandis, incredibilem quandam neque ſatis unquam prædicandam ſedulitatem. Hinc optimos & publicos illius induſtriæ præcones nactus jam olim ſibi conjunctos arcta id genus ſtudiorum communione,

Judicium de Operibus Antiquariis Pyrrhi Ligorii ineditis.

nione, Antonium Auguſtinum, Fulvium Urſinum, Onuphrium Panvinium, Annibalem Caro, & his ætate proximum Laurentium Pignorium, omnia clariſſimæ famæ nomina. Sed certiores adhuc ejus rei teſtes exſtant Herculeæ Viri lucubrationes antiquariæ etiamnum ſuperſtites, in quadraginta & plura volumina digeſtæ; quæ integræ adhuc in Taurinenſi Bibliotheca, & hic in urbe magna ſui parte in ſupellectile libraria Chriſtinæ Auguſtæ, Farneſiana, & Barberina, inſtar præſtantiſſimi cujuſdam Theſauri, adſervantur. Complectuntur vero illæ, tum conſueto litterarum ordine & libris totidem, Geographicam locorum hominumque priſci ævi enarrationem, inſertis paſſim Lapidum ac Nummorum monumentis; tum præterea Commentarios ſingulares in Græcorum & Cæſarum aliquot Nummos; ac inſuper Tractatus quoſdam peculiares ad illuſtrationem Romanæ omniſque remotæ antiquitatis comparatos; De Religione & Dis Gentilium, Heroibus & Viris Illuſtribus, Ponderibus, Menſuris, Statuis, Monetis, Funeribus, Re Nautica, Veſtiaria, Claris Familiabus Romanorum, de eorum Magiſtratibus, ac tandem diſtinctis quibuſdam Tiburis, Villæ Hadrianæ, aliorumque id genus vel Rituum vel locorum explicationibus. Dum vero eaſdem fama & commendatione eruditorum hujus ac ſuperioris ſæculi mihi pridem notas, obiter verſare licuit aliquoties, facile deprehendi multas latere in iis optimas priſci ævi reliquias, quibus vel imprimis prioribus Inſcriptionum aut Nummorum veterum collectionibus ingens & præclara quædam acceſſio fieri poſſet; ac inde in omne litterarum & doctrinæ genus utilitas non levis redundare. Multa enim id genus hodie etiam haud amplius obvia, ibi recondi adverſus injuriam temporum;

rum; multa etiam ab aliis ſecus aut properanter deſcripta, accuratius ibi aut fidelius, quam vulgo in editis legi; præter conſpicuam ſingularis cujuſdam in colligendis iis, ac ubi opus fuit delineandis, induſtriæ laudem. Sed neque illud viciſſim diſſimulabo, plura paſſim occurriſſe congeſta in tam vaſta mole, quæ aut dubiæ fidei, aut confeſſæ videbantur novitatis; magnam inprimis Nummorum ſegetem ipſa locorum aut inſcriptionum notatione quam oppido ſingularem. Et quidem erratum videbam frequentius in Græcis id genus monumentis vel tradendis vel explicandis; adjunctas certe iiſdem interpretationes, nullum ferme uſum Græcarum aut interiorum alias litterarum manifeſto nimis arguere. Varia ejus rei exempla poſſem huc adferre, quæ ſubinde ſeſe mihi ac dolenti quidem ingerebant, & quæ ſuo loco nonnunquam ac ordine, ſed cum pace ejus viri, cujus oſſa quieſcant molliter, lectorum oculis ſubjiciemus. Sive itaque fatum illud ſit omnium vaſtarum collectionum, in quibus vulgo πολλὰ μὲν ἐσθλὰ, πολλὰ δὲ λυγρά; ſive ea ſit conſueta humani ingenii pluribus intenti imbecillitas; ſive fucus ab aliis bono ac diligenti viro factus ſit; ſive nimio omnia vetera ac nova promiſcue congerendi ſtudio laborarit; ſive revera majore animo ac labore improbiori, quam idoneo proviſu priſcæ eruditionis & ſolertiæ illius judicatricis inſtructus, rem tantam ſit adgreſſus; illud certo mihi conſtat, quod nec fidem ubique decoquat, nec ubique mereatur, & in ampliſſima meſſe,

Infelix lolium ac ſteriles dominentur avenæ.

Unde etiam, ſi mei voti res eſſet, mallem ego à viris eruditis ac in litteris id genus ſubactis, ſpicilegia inde colligi bonæ frugis magna fide & cura, publico

uſui eximie profutura; ex quo ſua Ligorio ſedulitatis ac induſtriæ laus maneret illibata; quam ut tota illa qualis exſtat farrago promeretur; quæ vel incautis poſſet imponere, avidis ad quamcunque ciborum novitatem; vel etiam ut eſt ſæculi genius, auctoris ſui celebritati ac meritiſſimis alias laudibus haud parum valeret detrahere. Atque candidum hoc meum de immenſis laboribus Pyrrhi hujus Ligorii judicium, probatum quoque tuo calculo, citra ullam ejus contumeliam prolatum velim; neque certe in alium finem, quam ut inde conſtet, quouſque fidei ejus ac auctoritati, quam maximam publica jam illi fama conciliavit, ſit tribuendum, de qua hic etiam quæſtio vertebatur, & forte ſæpius in proceſſu operis mentio erit facienda. Alterum vero hic monendum quoque videbatur, quod nihil traditum videam à viro doctiſſimo, de altera Nummi illius parte, qui iſtum Monocerota nobis repræſentat. Illud tamen valde fuiſſet opportunum, ut inde lux major adfulgeret, quando aut qua occaſione idem ille ſit percuſſus. Proximum eſt, viros doctos, ſed in id genus antiquitatibus parum exercitatos, ad Nyſam Indicam levi fundamento confugiſſe, & ad victorias ab Alexandro Magno de illa gente reportatas; in quo haud difficulter Cl. Reineſio adſentimur. Multa quidem exſtant & teruntur manibus Procerum ac antiquariorum Herois hujus Numiſmata, proba illa quidem & genuina; ſed quæ expeditionum ejus Indicarum meminerint, fateor me nondum reperiſſe. Et quum præter Nyſam hanc Indicam, plures alias, & quidem novem urbes ejuſdem nominis Stephanus Byzantinus commemoret, ſitas in Eubœa, Thracia, Cilicia, aliiſque id genus regionibus haud paullo vi-

lo vicinioribus, haud neceſſe fuit proinde dilabi ad ultimos terrarum Indos, & percuſſos inde Nummos accerſere. Accedit opportune, quod ceu antiquus ſit ac genuinus Nummus ille ab iis deſcriptus, ceu ad veteris alicujus normam novo ſignatus metallo certe, ΝΥΣΣΕΩΝ levi aut obvio errore legerint iidem, aut eum obtruderint, pro ΝΥΣΑΕΩΝ. Occurrunt enim plures Nummi, quod etiam fugiſſe videtur virum doctiſſimum, & optimæ quidem notæ, cum hac inſcriptione ΝΥΣΑΕΩΝ. Percuſſi illi vulgo ſub Hadriano, Pio, Marco, Commodo, Valeriano, modo cum Dei Luni effigie, modo cum Cerere in bigis ſerpentum, modo cum Quadrigis, aliiſque id genus ſymbolis. Ad quam vero Nyſam referri debeant, & an ad unam ſinguli an ad diverſas, non ita liquet: niſi quod plures illi, qui Luni effigiem repræſentant, Nyſæ Euboicæ transſcribendi mihi videantur. Colligebam id primo obtutu ex Nummo Valeriani, quem nuper cum ſelectis aliis vulgavit Cl. Seguinus, in quo eadem inſcriptio ΝΥCΑΕΩΝ cum figura hujus Luni, infra vero Bovino Capite; quod ille ingenioſe ad varias bicornis Lunæ cum Tauro ſimilitudines, ego omnino ad Eubœam referebam, cujus ſymbolum paſſim in nummis noveram ſimile Tauri caput, & in qua Stephanus urbem Nyſam hujus nominis tradit exſtitiſſe. Quo ſpectare etiam memineram Nummos Magni hujus Alexandri, probos illos neque dubiæ fidei, cum adjunctis variis id genus ſymbolis Taurini Capitis, Sphingis, Roſæ, Pegaſi, quæ nempe ab Euboicis, Chiis, Rhodiis, Corinthiis, ſignatos eoſdem arguunt. Sed res patebit clarius ex ſequenti ſchemate, cujus priorem Alexandri Nummum Gazæ Palatinæ, poſte-

De variis Nummis Nyſæorum.

poſteriorem Nyſæorum Cl. Seguino acceptum ferimus.

Ad diſtinctionem itaque Nyſæ Euboicæ ab aliis urbibus ὁμωνύμοις, additum familiare Inſulæ ſymbolum Taurini capitis; ſicut vulgo etiam in Nummis Urbium Siciliæ, tria crura notum regionis inſigne ſolent denotare. Neque vero alias mirabitur quiſquam in eo Græciæ tractu cultum hujus Luni, quem non apud Aſſyrios ſolum Carrenos, ſed apud Græcos etiam ac Ægyptios familiarem, ex Spartiano liquet in vita Caracallæ. Haud aliter nempe ac maſcula Venus vel virilis apud Cyprios colebatur, ſub maſculo itidem nomine Ἀφροδίτȣ, ut me docuit Servius, & juxta ejus gloſſam, Ad lib. 11. Æneid. *ſecundum eos qui dicunt utriuſque ſexus participationem habere Numina.* Unde & viciſſim Bacchus ἀνδρόγυνος occurrit apud Suidam. Sed hæc alterius loci. An vero Nummus ille de quo agimus, deſcriptus à viris doctis cum Monocerote cornu canthario inſerente, (modo conſtaret de illius valore) ad hanc vel aliam Nyſam referri deberet, haud ita poſſem adfirmare. Ob Bacchi tamen memoriam, Cantharo, ut volebat etiam Aldrovandus, abunde indicatam, eundem Thracum Nyſæ eo caſu lubentius imputarem, apud quos Liberi Patris cultum

cultum familiarem, haud minus quam apud Nyſæos Indos, probant alia Nummorum monumenta illius tractus, cum iiſdem etiam Canthari aut reliquis ſymbolis hujus Dionyſii. Geminus inter alios Nummus Thraciæ Pautaliæ, in quo Lyæus ille cum Cantharo; ſicut alias fratri ejus Herculi Scyphum quoque ſuum varii Græcorum Nummi adjudicant, juxta divini vatis de eodem teſtimonium, *cui ſacer implevit dextram ſcyphus*. Sed magis adhuc faciunt ad præſentem Nummum illi, in quibus ut Monoceros hoc loco, ita alia animalia è cyathis id genus bibentia conſpiciuntur. Talis Nummus Ilienſium Mediceus, in quo hinc Commodi effigies, illinc Aquila bibens è cyatho, cum adſtante Ganymede & inſcr. ΙΛΙΕΩΝ. Hæc vero ſi non probant omnino Nummi, de quo agitur, antiquitatem, (quod neque hic intendimus ſtatuere) illud ſaltem evincunt haud incommode, neque illius inſcriptionem, neque ſymbolum etiam animalis cyatho cornu inſerentis, novum alias eſſe aut inſolitum in priſcis id genus monumentis; multo minus opus fuiſſe recedere adeo à lectione ΝΥΣΣΕΩΝ, aut ad alteram ΝΙΚΑΙΕΩΝ confugere, quum eandem iſtam ΝΥΣΑΕΩΝ præferant alias optimi & antiqui Nummi. Unde liquet etiam, quam minus adhuc ſit neceſſe, alteram illam conjecturam ΚΥΚΕΩΝ, ſeu de potu miſcello hic amplecti, cum ab omni uſu ejuſmodi inſcriptionum plus ſatis alienam, tum merito ab eodem viro doctiſſimo prolatam valde dubitanter. Alias plures quoque occurrunt Nummi ΝΙΚΑΙΕΩΝ, Nicææ nempe non Liguriæ ſed Bithyniæ, & (quod hic non minus appoſite) cum ſignato etiam Patris Liberi in iiſdem cultu; qui etiam προπάτωρ illius urbis vocatur alicubi Dioni Orat. XXXV.
Chryſoſtomo. Addam & illud inſuper, haud novum

T eſſe,

eſſe, ut quotidie eruantur monumenta priſci ævi, & ipſius etiam Herois Alexandri, quorum altum alias apud veteres ſilentium; neque continuo proinde ſuſpecta ſit aut labans eorundem fides, ut colligere videbatur vir eruditiſſimus. An vero nulla plane mentio ſit hujus Monocerotis apud Ariſtotelem, ut idem cenſet, nondum ita liquere mihi videtur. Dubium certe illud in ancipiti reliquit Cæſar Scaliger, annon eum forte nomine ὄνου Ἰνδικοῦ Μονοκέρωτος deſignarit Stagirita. Eaſdem certe legas Monocerotis vel Aſini Indici deſcriptiones apud Cteſiam, Plinium, Ælianum, ut non diffitentur viri docti. Et quamvis quæ vulgo figura Monocerotis deſcribitur, ab Aſinina ſatis recedat, ut haud difficulter concedam Cl. Reineſio, nihilominus vel ſolus ille mugitus gravis ſeu aſininus, quem illi tribuit Plinius, facile impellere potuiſſet Ariſtotelem, ut illi Aſini Monocerotis ſeu Unicornis appellationem tribueret. Firmare id poſſet luculenter meo judicio exemplum Hippopotami ſuperius adlati; cui cum alias figura ab Equina ſatis ſit diverſa, & magis ad Bovinam accedat, ob hinnitus tamen aut ſoni cum Equo ſimilitudinem, Equi etiam nomen idem tribuit Ariſtoteles. Neque alias ignotum fuiſſe veteribus aliquem id genus Monocerota, non ex clariſſimis ſolum apud Gentiles ſcriptoribus liquere videbatur, ſed quod aliquanto majoris erat auctoritatis, ex priſca ſacrorum librorum fide, certe ex gravi LXX Græcorum Interpretum teſtimonio, qui illud Hebræorum ראם conſtanter per vocem Μονοκέρωτος expreſſere. Hinc illa quoque Hebræorum traditio, quæ Monocerota Joſuæ ſymbolum adſignavit. Unde & illud inſuper colligitur huic loco maxime conſentaneum, haud mirum certe fore vel inſolitum, ſi expreſſa foret in aliquo Nummo veteri figura vel

vel memoria hujus animalis. Equidem videas paſſim inſolitas id genus feras aut minus obvias, ad memoriam poſterorum, aut ſpectaculi novitatem, frequenter in iiſdem conſignari; quod jam indicavimus Hippopotami aut Rhinocerotis exemplo, & mox ulterius evincetur. Sed quæcunque tandem ſit traditio de hoc animali, aut vi ejus ſalutari; quam hic in medio relinquimus, illud certe conſtat, male hunc Unicornem cum priori illo Rhinocerote confundi à tot claris ſcriptoribus, aut huic illud Hebræorum ראם ſecus tribui ab iiſdem, quod viderunt jam eruditi. Alias vero non Unicorne, quod tamen innuebant vetuſti illi Interpretes, ſed Bicorne à Moſe ac Davide deſcribi hoc animal, & de Capra utroque cornu obvios feriente intelligendum, adſerentem novi Cl. Bochartum in noviſſimo opere, quod ab erudito lectore conſulendum. Et hæc obiter ad majorem quandam lucem, illius in qua verſamur diſquiſitionis, nulla me cum viris doctis committendi prurigine, qua utique non laboramus; neque alias quadam de Nummo nobis haud inſpecto certo aliquid ſtatuendi fiduciâ. Sed vel ita illis & argumento ſimul fuit inſerviendum.

HYÆNAM quoque ſolenni celebritate Ludorum ſæcularium, Romæ conſpectam, Philippi Senioris Nummi aliquot rariores repræſentant; quod alias ignotum Europæ animal tradidit Julius Scaliger. Præcipua nempe hæc fuit ſequioribus ſæculis, cum ſæcularium, tum aliarum editionum munificentia, ut à peregrinis iiſque ignotis ut plurimum animalibus, muneribus ſuis dignitatem ac famam conciliarent Editores; ubi Elephantum, Tigrum, Leonum, Leopardorum, Hippopotami, aliarumque belluarum Libycarum vulgaris jam voluptas evaſerat. Hinc temporibus etiam

Com. in Hiſt. Anim. Ariſtot. VI. c. 32.

ſuis gloria ac celebritas quæſita. Vopiſcus, *memorabile maxime Cari, Carini, & Numeriani hoc habuere imperium, quod ludos Romanos novis ornatos Spectaculis dederunt.* Ita maxime Principum Natalibus feras inſolitas ex India aut Æthiopia præter Ægyptias vulgo accerſitas, cum aliunde, tum ex Euſebio liquet in Natalibus Maximi- ni Cæſareæ celebratis. Idem de Prætoriis etiam aliiſque ludis legas aliquoties apud Symmachum; *Ludos Prætorios properamus, quorum ornatus peregrina deſiderat, ut novo cultu Romana ſplendeſcat editio.* Cujuſmodi inſolitas amphitheatricas voluptates eleganter deſcribit alicubi Calpurnius,

Hiſt. Eccleſ. l. VII. c. 6.

Lib. IX. Epiſt. 125.

Eclog. X.

Ordine quid referam? vidi genus omne ferarum,
Hic niveos lepores, & non ſine Cornibus apros;

& quæ plura id genus in ſequentibus commemorat. Alibi tamen CROCODILOS in præcipua hujus voluptatis parte apud Romanos exſtitiſſe, vulgato licet eorum adſpectu, liquet ex eodem Symmacho; *Præ cæteris autem quæ Romana ſpectacula deſiderant,* CROCODILOS *functio theatralis efflagitat.* Ut non mirum proinde ſæpius in nummis Cæſarum expreſſam itidem figuram hujus animalis, alias haud ignotam; aut ejus imagine cum Nilum tum Ægyptum frequenter in iiſdem adumbrari, ut vidit jam olim Plinius. Res obvia ut cum aliunde, tum ex vulgatis jam Nummis Auguſti & Coloniæ Nemauſenſis, in memoriam ſubacti illius Regni.

Lib. X. Ep. 19.

Lib. XXXVI. cap. 2.

Neque

Neque vero piguit obvium alias & familiarem in Cimeliis ac libris antiquariorum Nummum huc adferre, ut inde illuſtretur Heſychius, cui explicatur vox δενδρί-της κροκόδειλος, qualem utique haud male videtur innuere Crocodilus iſte palmæ adligatus; nec diffitetur, quem poſtea conſului, doctiſſimus Bochartus in præfatione Hierozoi. Haud enim omnes fluviatiles ſeu è Nilo Crocodili, quamvis ob eos in Indo fluvio repertos, continuo Nili fontes in illo terrarum tractu, ſed irrito labore, ſibi inveſtigandos crederet Alexander, uti narrat Arrianus. Equidem diſerte alibi fluviatiles Lib. VI.
ac terreſtres Crocodilos diſtinguit idem Heſychius, & diu ante illum Ariſtoteles, ſicut jam monuerunt Viri In voce
magni. Tales utique, ut hoc addere mihi liceat, qui Κροκόδει-
in antris & puteis, quo manſueſcerent, apud Dioſpo- λος.
litas Ægyptios educati, & præcipua quadam apud eos relligione culti, ut me docuit Stephanus Byzantius; In voce
cujus locus obiter adducendus eſt ac emendandus, εἰσὶ Διὸς πόλις.
δὲ καὶ ἄλλαι μικραὶ (nempe urbes dictæ Dioſpoles) ἐν Αἰγύπτῳ τέσσαρες, ὧν ἐν τῇ μιᾷ τιθασσεύουσι τοὺς ΚΡΟΚΟΔΕΙΛΟΥΣ, ἐν ἄντροις καὶ φρέασι σέβοντες ΜΗΔΕ, ΤΟΥ ΠΟΤΑΜΟΥ γινομένους μηδ' εἰ σφόδρα λέγοιντο. Negantem audis aperte ποταμίους fuiſſe, ſeu è Nilo Crocodilos illos Dioſpolitanos, quæcunque de iis in contrarium traditio exſtaret. Ex quo loco præterea illuſtrandus, cum eruditiſſimus Clemens, qui Dioſpoli itidem apud Æ- Lib. V. Strom.
gyptios in æde ſacra præter alia expreſſum quoque Crocodilum narrat; tum ſanctiſſimus Martyr Cypria- Ad Deme-
nus, CROCODILI *& Cynocephali, & lapides & ſerpen-* trianum.
tes à vobis coluntur. Non autem communis omnium Ægyptiorum Deus, ſicuti reliqua illa animantia, quæ ut toti genti ſacra recenſet alicubi Geographus, ſed Strabo lib.
juxta Ovem, Lupum, Simiam, aliaque id genus, topi- XVII.

In Jove Tragœdo. cus tantum quorundam Ægypti locorum, ut ex Luciano præterea diſcas; aliis Tentyritarum exemplo internecinum cum Crocodilis bellum gerentibus. Varia autem Crocodilorum apud Ægyptios nomina; neque unam ſpeciem exſtitiſſe, vel inde liquet, quod ſicuti δενδρίτης Heſychio Crocodilus ſuperiori nummo, ut videtur expreſſus, ita occurrebat mihi nuper apud Damaſcium in vita Iſidori, Σοῦχις ὄνομα ἦν Κροκοδείλου καὶ εἶδος, *Souchis vero nomen & ſpecies Crocodili.* Unde emendabam Strabonem, cui Σοῦχος idem vocatur, & quem apud Arſinoitas cultum docet. Illam enim terminationem in *is*, Ægyptiis familiarem cum aliunde novi, tum ex pleraque locorum ita deſinentium apud eos terminatione, Stephano Byzantio frequenter indicata: unde Strabonis potius quam Photii Codices in ea voce emendandos liquet. At vero haud male ita dictos id genus Crocodilos liceret ſtatuere, quod non in paludibus ſolum, ſed etiam in antris ac ſpeluncis, Dioſpolitarum exemplo, ut paulo ante è Stephano videbamus, alerentur. סכה *ſouccha* certe Hebræis, (quibus multa cum Ægyptiorum idiomate communia notarunt eruditi) antrum & ſpelunca, unde & *Succhæos* ſeu Troglodytas, inter militantes Ægyptiorum Regi Chronicorum auctori commemoratos, deducebat in ſuo Phaleg doctiſſimus Bochartus. Haud aliter vero ac Dioſpoli loco ſupra adlegato Stephanus, ita alibi quoque idem docet in fonte quodam Zareta prope Calchedonium mare, parvos id genus Crocodilos educari ſolitos. Cæterum vel ex ſuperiori nummo, aliiſque id genus ſub Auguſto, aut vero in celebritate ſæcularium ſub aliis Cæſaribus percuſſis, abunde liquet quanta fuerit hujus feræ apud veteres celebritas; unde & præcipua ludis Romanorum ſolennitas, & nobiliſſimo Regno

[Margin notes: Lib. XVII. (beside "dabam Strabonem"); II Chronic. XII. 3. (beside "Chronicorum auctori"); In voce Ζάρητα. (beside "que idem docet")]

gno inſigne paſſim peti meruit. Unde & nobilis illius civitas Arſinoë, dicta urbs Crocodilorum, aliaque haud procul Thebis Ægyptiis, juxta Strabonem. Neque aliter Equi Theſſaliam, Arabiam Cameli, Africam Leones ac Elephantes; Syracuſas, Neapolim, Meſſinam, Tarentum, aliaſque maritimas civitates Delphini deſignare ſolent, in Nummis eorundem locorum; ut præcipui nempe illorum vel fœtus vel accolæ. Ut jam mittam Hiſpaniam, cujus index veluti ac teſſera Cuniculi; ſicut liquet ex obvio Nummo, ſedentis cum oleæ ramo mulieris & adſtante Cuniculo, peculiari HISPANIÆ Symbolo. Qui Nummus optimus interpres *Cuniculoſæ* Catulli *Celtiberiæ*; & mire inſuper illuſtrat, quæ de nomine ipſius Hiſpaniæ, quaſi à copia Cuniculorum deducto, ex lingua Phœnicum erudite obſervat doctiſſimus Bochartus, in præclaro opere Geographiæ ſacræ. Sed hæc obiter, de quibus nempe agetur accuratius ſuo loco, ubi ad regionum ac Urbium illuſtrationes è Nummis petendas deveniemus. Ut vero in viam redeamus, à qua me tamen vix crederem aberraſſe, HYÆNÆ, de qua paullo ante agebamus, contentæ in Nummis figura docere poteſt, quam cum Porco, unde illi nomen, communionem habeat: cujus inter alia, vis in Magicis præ reliquis olim animantibus celebrata, unde & in hanc rem Lucano *duræ nodus* HYÆNÆ commemoratur: quem locum perperam à viro magno ad Solinum explicatum alibi vindicabimus. Sed ferimus ægre, non eſſe jam nobis ad manus vel Nummos vel Icones inde depictas, cum figura ſagacis hujus feræ, quam hic opportune lectorum oculis ſubjiciamus. Præter vero Auctores alios, meminit quoque Porphyrius in aureo libello, calliditatis Indicæ, quam vocat, Hyænæ; qua, humana voce ſimulata ſolet incautos opprimere.

Lib. XVII.

Lib. III. de Abſtin.

Alias vero haud minus ex noſtro quoque Septentrione, quam ex Oriente aut Meridie quæſita tandem id genus ſpectaculis celebritas. Teſtes præ aliis ALCES, feræ olim Hercyniæ ſylvæ, quas ad amphitheatrales pompas à Gordiano cum pluribus id genus deſtinatas, Philippus ſucceſſor Ludis ſæcularibus exhibuit. Capitolinus; *Fuerant ſub Gordiano Romæ Elephanti* XXXII. ALCES X. *Tigres* X. *Leones manſueti* LX. *Leopardi manſueti* XXX. *Hyænæ* X. *Gladiatorum Fiſcalium paria mille, Hippopotamus unus, Rhinoceros unus, Archoleontes* X. *Camelopardali* X. *Onagri* XX. *Equi feri* XL. *Et cætera animalia innumera & diverſa, quæ omnia Philippus Ludis Sæcularibus vel dedit vel occidit.* Unde etiam inter Nummos Philippi ſæculares, aliquos cum Alce aut Cerva deſcripſerunt viri docti; neque tamen quod ſciam inde producta ejus icone. Unum videas apud Erizzo, cum figura inſoliti animalis; quod ille quidem, ut incertum & hirco ſimile contentus fuit obiter indicare, ego vero ad Alcem illorum temporum referre omnino non dubitarem.

Jul. Cæſ. lib. VI. Comm.

Occo pag. 447.

Multa ſunt quæ me movent, ut hanc fuiſſe veterum Alcem exiſtimem, de qua tot ſunt alias ac tam variæ ſcriptorum noſtri ac priſci ævi dividiæ, quas hic meas non facio. Neque vero illæ ſolum occurrunt de nomine aut

ne aut aliqua proprietate hujus animalis, ut paullo ante de Hippopotamo aut Rhinocerote videbamus, ſed de tota ejus figura; quam nempe alii Capræ, alii Jumento, alii Cervo, alii Mulæ etiam conſimilem faciunt. Contulit obiter inter ſe eas dividias, puta Julii Cæſaris, Plinii, ac Pauſaniæ, Magnus Solini interpres; neque quidquam præterea. Minus adhuc moror turbam reliquorum, qui non aliam vulgo Alcem, quam *Elend* dictam noſtratibus, nonnullis Magnum Animal volunt agnoſcere. Nec enim me illorum numerus junctæque umbone phalanges deterrent; quin feram hanc in ſuperiori Nummo depictam, pro vera veterum Alce auſim haud cunctanter venditare. Primum illud eſt, quod modo ex Capitolino conſtabat; nempe hac ſolennitate Milliaris Sæculi à Philippis celebrata, Alces quoque exhibitas. Inſcriptio autem Nummi hinc Philippum, illinc SÆCULARES AUGG. Patris nempe & Filii arguit, & memoriam ſpectaculi id genus Circenſis. Nec vero ad aliud iſte Nummus referri poteſt ſecurius, quam ad Alcem; ſi conſulas totam ſeriem deſcriptorum Animalium, quæ ut præcipuas eorundem Sæcularium celebritates, & diverſis data miſſionibus commemorat Capitolinus. Alterum, vix notam hactenus Romanis feram, quantum licet aliunde colligere, meruiſſe maxime ſignari ad recordationem illius feſtivitatis; ſicut de Rhinocerote ſub Domitiano; de Hyæna vero, Hippopotamo, Elephante, Crocodilo, Leone etiam, aliiſque vulgo jam notis, videmus ex eadem Nummorum penu contigiſſe. Certe ſequutis inde temporibus, inductas ſæpius ad ſpectacula Romanorum Alces, ut adſpectu & raritate ſingulares, docuit me præterea Calpurnius; ubi

inuſitatas ac ſolennes Cari & liberorum ejus deſcribit Editiones,

Ordine quid referam, vidi genus omne ferarum,
Hic niveos lepores, & non ſine cornibus apros.
Manticoram, & ſylvis etiam quibus editur ALCEN.

Per ſylvas nempe, Hercyniam videtur innuere, quarum incolæ olim Alces, juxta Cæſarem. Tertium vero & præcipuum, occurrere non pauca in hac figura cum Alce veterum communia, in quantum patitur incerta & diverſiſſima illorum de hoc animali narratio. Vides utique illius, juxta Cæſarem, ad primum ſtatim adſpectum, *conſimilem Capris figuram & eandem magnitudine antecedentem*, imo etiam aliquo modo juxta Plinium, reliquam corporis formam à jumento haud alienam. Nam quod adſunt cornua & crura cum nodis & articulis, quæ in Alce Cæſar haud agnoſcit, in eo liquet ex Plinio ac Solino, eum vel Alcen cum Machli illi haud diſſimili confudiſſe, de qua iſti tradunt nullum illum ſuffraginum flexum; aut vero fœminam cum mari miſcuiſſe, cui priori ſolum cornua demit Pauſanias. In Eliacis. Nec mirum præterea, ſi de fera adhuc Romanis parum nota ſecus quædam, aut inter ſe diverſa, antiquiores ſcriptores tradiderint; quod iiſdem in aliis magis obviis accidiſſe, neque tu ignoras, & vel adlata paullo ante exempla Hippopotami, Rhinocerotis aliorumque id genus ſatis arguunt. Palmarium vero illud, quod Capræ haud abſimilem Cæſar agnoſcat, ac eadem majorem; quorum utrumque figuræ hujus adſpectus ſatis meo judicio ante oculos ponit. Unde liquet etiam haud opus nunc eſſe emendatione illuſtris Salmaſii, qui Capras hic apud Cæſarem in Capreas mutat; cum ad priores magis, quam ad poſteriores accedat ſuperior effigies. Neque illam mutationem evincit addita

mox

mox à Cæſare pellium varietas, quam præmiſſa ab eodem Capreæ figura per ſe ſatis indicaſſet; ut non fuiſſet neceſſe proinde Cæſari eadem diſtinguere, *habere conſimilem Capris figuram , & varietatem pellium.* Alias apud Comicum, *Caprigenum genus*, de Capreis dictum videas, Plautus in Epidico.

qui varie valent
Caprigenum hominum non placet mihi, neque pantherinum genus.

Illud enim *Caprigenum genus*, de *Capreis* intelligendum non de *Capris* ſatis liquet, in quibus utique haud occurrit illa varietas pellium, ad quam adludit Comicus. Cur vero recentiores magnum ſuum Animal, ſeu Germanorum *Elend*, Alcis nomine indigitarint; aut eandem cum Alce veterum ſtatuant, ipſi viderint. Nunquam certe feras tota ſpecie, ut liquet, diverſas in unam eandemque, ſicut in unum nomen tam facile ſociabunt; facilius certe, *jungentur jam Gryphes equis.* Vel ſola inſuper ab iis prolata iconum hujus feræ diverſitas, in quantum iis fides ſit habenda, ſatis arguit. Sed non ſcribimus hic Hiſtoriam Animalium, aut vero tantum nobis otii, ut de iis inter ſe, aut quod factu difficile, cum veteribus conciliandis, multum jam laboremus.

Alias ſelecta quædam è CAPRINO genere Animalia, neque vulgo obvia eadem antiquaria ſupellex nobis ſubminiſtrat. Quamvis enim, quod tradit alicubi Plinius, in omnibus animalibus placida & fera reperiantur, CAPRÆ *tamen in plurimas ſimilitudines* Lib. VIII. *transfigurantur*; dari enim Capreas, Rupicapras, cap. 53. Ibices, Oryges, Damas, & quæ plura hujus generis ibi commemorantur. Unum animal eodem referendum, neque ſuperiori valde diſſimile ſuppeditat

 num-

Tab.LXXX. n°. I. nummus Ennæ urbis Siculæ apud Parutam, cum inſcriptione ΔΑΜΑΤΗΡ in una, & ENNA in altera parte.

Cererem in priori Nummi area ſignatam non ſolum, ſed inſcriptam haud mirabitur, qui hanc Urbem Templo & ſimulacro ejuſdem nobilem apud [a] Ciceronem, [b] Strabonem alioſque paſſim legit, & iſta quidem apud Melam, *Famam habet ob* CERERIS *Templum* ENNA. Unde & ENNEA CERES dicta Claudiano,

[a] V. in Verrem. [b] Lib. VI.

Lib. I. de Rapt. Proſerp.

Ennea Cereri proles optata virebat.

Neque Doricæ etiam dialecti cauſam in hac voce ΔΑΜΑΤΗΡ requiret, qui novit eam Siculis familiarem, nec aliam certe quærendam in urbe Syracuſanorum Colonia, quos more conſueto coloniarum, Metropoleos ſuæ Corinthi dialecto uſos conſtat. Animal autem, quod exhibet averſa Nummi area, è Caprino ſimul ac Cervino genere ſatis arguit magnitudo inſtar Cervi, varietas pellis, Caprina cornua, barba ſeu villus è mento dependens, pedes denique biſulci. Quamvis enim noſtrates Capreæ ac Damæ vulgo minores occurrant, at notum aliunde plures dari majores, & Cervo magnitudine pares. Tales utique Afrorum vulgares illæ *Gazellæ*, juxta vocem Arabicam, غَزَال, de quibus inter alios conſuli poteſt Marmolius, Gallice nuper admodum

Vid. Steph. περ. πολ.

modum converſus à Gallorum interpretum principe Ablancourtio, & firmant inſuper aliæ voces, quibus promiſcue Capream, Damam, & Cervum notant, ut liquet ex Arabum Lexicographis, & vidit etiam harum litterarum decus Samuel Bochartus. Neque etiam minores ex eodem Caprearum aut Damarum genere qui Veteribus *Hippelaphi*, *Tragelaphi*, & *Pygargi*, nuncupantur. Hippelapho certe ſeu Equi-cervo haud diſſimilem figuram tribuit Ariſtoteles, formam nempe E- Lib. II. Hiſt. Anim. cap. I. qui & Cervi, unde illi nomen, jubam tenuem à capite ad armos, villum inſtar barbæ dependentem magnitudinem Cervi, Cornua Capris proxima, pedes biſulcos. Apud Arachotas autem, h. e. gentem Indiæ vicinam reperiri tradit, ſicut Tragelaphum ſeu Hircocervum Plinius non alibi, quam juxta Phaſin amnem, ſed Lib. VIII. cap. 33. quem & in Syria & in Arabia etiam exſtare author eſt Diodorus. At vero haud male quis ad PYGARGUM Lib. II. referre poſſet ſuperiorem effigiem, quem ab albis natibus nomen hoc ſortitum liquet, ut ex antiquo Juvenalis Scholiaſte obſervarunt jam viri docti. Rationes autem hujus rei dari poſſent, prima quidem quod inter Caprearum etiam & Damarum genera à veteribus recenſeantur, ut obſervarunt etiam viri doctiſſimi Geſnerus & Bochartus, & quidem à Plinio diſerte loco ſupra adlegato, ubi de variis ſylveſtrium Caprearum generibus agit; *ſunt & Damæ &* PYGARGI *& Strepſicerotes*. Unde eoſdem etiam cum Capreis, Cervis, Hinnulis conjungunt Herodotus ac Ælianus. De priori Hiſt. Anim. l. VII. c. 19. mox videbimus. Poſterior autem Ἄτολμα ᾗ νεβροὶ καὶ πρόκες καὶ ζόρκες τε καὶ πύγαργοι· *Timida autem animalia ſunt Hinnuli, & Cervi, & Capreæ, & Pygargi*. Altera, quod animal fuerit in Africa obvium, teſte Herodoto; Κατὰ Lib. IV. τοὺς Νομάδας δ᾽ ἔστι τούτων οὐδὲν, ἀλλ᾽ ἄλλα τοιάδε· ΠΥΓΑΡ-

ΓΟΙ, καὶ ζορκάδες, καὶ βȣβάλιες, καὶ ὄνοι. *Quorum nihil apud Afros paſtorales eſt, ſed alia veluti* Pygargi, *& Capreæ, & Bubali, & Aſini.* Nota autem vetuſta & continua Africæ & Siciliæ commercia, vicinia, linguæ communione, coloniarum frequentia introducta continuo & ſtabilita. Unde & cum aliarum rerum, tum animalium etiam rariorum facilis vectura, & ad rei memoriam, quod alias ſolemne, nummis etiam conſignari meruit. Hinc Plinius quoque Pygargos refert inter ea animalia, quæ *tranſmarini ſitus mittunt.* Non par autem hic vel Hippelaphorum, vel Tragelaphorum ſeu Hircocervorum ratio, quorum poſtremos multi, quamvis immerito, fabuloſis adnumerant. Si quis tamen malit figuram ſuperiori nummo expreſſam ſimpliciter è majorum Damarum ſeu *Gazellarum*, quas vocant, genere ſtatuere, quibus adhuc hodie Africam feracem conſtat, haud equidem reluctabor. At vero aliam rurſus Capram haud vulgarem eique inequitantem nudum barbarum videas in ſequentibus nummis Himeræ urbis itidem Siculæ.

Capra

Capra hæc, ut cernis, cum prolixo cornu in tergum reflexo, in priori Nummo aure longa & demiſſa, jumenti inſtar ſeſſorem ferens, & ad curſum comparata. Hanc autem continuo fatearis ex earum genere, quas in Oriente tradunt reperiri, cum longis auribus, & quidem palmæ longitudine, quibus jumenti aut cameli loco vehi ſoleant tenuiores homines, & quibus vulgo MAMBRINÆ aut CAPRARUM INDICARUM nomen inditum. De longis ac demiſſis auribus fidem faciet Ariſtoteles, ἐν δὲ τῇ Συρίᾳ τὰ πρόβατα τὰς οὐρὰς ἔχει τὸ πλάτος πήχεως, τὰ δὲ ΩΤΑ αἱ ΑΙΓΕΣ σπιθαμῆς καὶ παλαιστῆς, καὶ ἔνιαι συμβάλλουσι τὰ ὦτα κάτω ἀλλήλαις; hoc eſt Lib. VIII. Hiſt. Anim. cap. 28. juxta Gazam, *In Syria oves ſunt cauda lata ad cubiti menſuram*, CAPRI AURICULIS *menſura palmari & dodrantali, ac nonnullæ etiam quibus inferne aures inter ſe coëunt*: quæ poſtrema minus recte expreſſit Gaza, *ac nonnullas demiſſis ita ut ſpectent ad terram.* Jumenti autem vicem præſtare illas Capras docebit Leo Africanus, *Ego quondam juvenili fervore ductus horum animalium dorſo inſidens ad quartam milliaris partem delatus fui.* Clarius autem ſcriptor Italus apud Geſnerum, *Capra Mambrina in regione Damiata dicta, fert equitantem, ſellam, frenum & cætera quibus equi inſtrui ſolent, admittit.* Neque vero in Syria ſolum & vicinis locis, ſed in Africa etiam reperiri tradunt Capras id genus, quas vulgo *Adimmayn* vocant, & quo referenda videtur ſuperioribus nummis expreſſa, ob viciniam & commercia utriuſque gentis Siculæ & Africanæ. Marmolio certe, luculento ſcriptori rerum Africanarum, deſcribitur ADIMMAYN, animal cicur inſtar Arietis, vituli magnitudine, cum demiſſis itidem & longis auribus infantes ſeſſores admittere, ac ultra milliare deferre. Quo referendum etiam proverbium Arabum doctiſſimo Bocharto

charto commemoratum, *Capellæ poſt Camelas*, de anguſtia nempe poſt copiam; quod ubi Camelis ſolerent vehi, redacti ſint ad Caprarum vecturam. Neque vero eam omnino inſuetam aliis Gentibus, certe in ludis Equeſtribus & militiæ rudimentis, tyronibus ac pueris frequentatam ex Anthologia & Juvenali erudite jam obſervavit idem vir magnus modo laudatus. Ut non mirum etiam Hirco inſidentem videre Cupidinem in denario Gentis Fonteiæ. Pernicitatem vero ejuſmodi Caprarum, quam ſuperior videtur etiam arguere ad curſum incitata, vel ex Oppiano licet colligere,

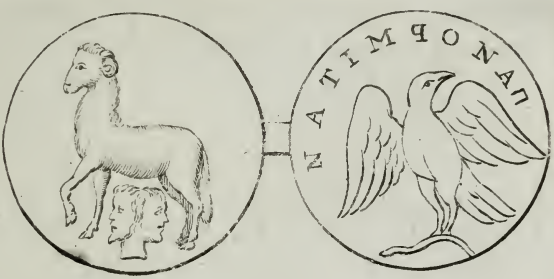
De Venat. lib. II.

Αἰγῶν δ' αὖτε πέλει προβάτων τε πανάγρια φῦλα.
Οὐ πόλλων τούτων ὀΐων λανίων τε χιμάρρων
Μείζονες, ἀλλὰ θέειν κραιπνοὶ θείαροί τε μάχεσθαι.

Caprarum vero etiam ſunt Oviumque admodum fera ſæcula. Non multo hiſce noſtris ovibus hirſutiſque Capris majores, ſed ad currendum pernices validæque ad pugnandum. Sic inter Capras ſylveſtres, Ibices mirandæ pernicitatis docet Plinius. Unicornem vero eandem Capram ſuperius depictam non mirabitur, qui vel Orygem Capreæ genus unicornu, vel Capras ſylveſtres ſeu Rupicapras cum uno cornu è media fronte ac dorſum verſus inflexo, in Carpatho monte, Segeſtana, Bulgaria reperiri obſervabit apud veteres aut recentiores Hiſtoriæ Animalium Scriptores; cujus generis etiam animalia vel *Reem*, vel *Carcand*, ceu *Charſan* Arabibus dicta docet ſupra laudatus Bochartus, quem conſulere poterit eruditus lector. Sic unicornu etiam animal in Æthiopia obvium deſcribit commemoratus aliquoties Marmolius, inſtar jumenti cum hircina barba, & cornu in media fronte longitudinis trium pedum. Sed en tibi adhuc ex eodem tractu duos Panormitanorum nummos, prio-

Lib. VIII. cap. 53.

priorem cum utraque nummi area, poſteriorem cum averſa tantum parte, quibus Damæ rurſus aut Arietis genus peculiare ſignatum itidem occurrit.

Geminum priori Nummum poſſidet Gaza Medicea, & cujus ſignatum priori parte animal Arieti aut Hircocervo tribuebat eruditus ejus cuſtos. Quod poſtremum firmare poſſet Bellonius, cui Tragelaphus ſeu Hircocervus animal ſine barba cum cornibus Caprinis, ſed retortis ſicut Arieti, & cui præterea roſtro, fronte, & auriculis Ovem referre traditur. Sed obſtant præter alia, cum pili longi ac nigri, quos eidem, colli prona ſupinaque parte tribuit, ut barbatus videatur, ac inſuper circa ſtomachum, armos, pectus, juxta eam quam producit effigiem; tum autem Plinii & aliorum diverſa de hoc Tragelapho traditio, quæ nec Bellonii figuræ, nec ſuperiori nummo expreſſæ poteſt competere.

Plinius ubi de Cervis egiſſet ſuperiori capite continuo
Lib. VIII. cap. 33. ſubdit: *Eadem eſt ſpecie, barba tantum & armorum villo
diſtans, quem Tragelaphum vocant, non alibi quam juxta
Phaſim amnem naſcens.* Barbam itaque & armorum vil-
lum in Tragelapho agnoſcit, unde illi nomen, cætera
Cervo ſimilem; alium proinde ab hoc Panormitano-
rum animali, quod ſine barba & illo armorum villo,
ac præterea cum cornu non Cervino, ſed Arietis inſtar
retorto. Aliud Hircocervi genus deſcribit nobis Nico-
laus Menardus; Animal nempe Cervo ſimile magni-
tudine, capite, ore, agilitate, pilis, cornibus autem in
tergum reflexis inque extremo contortis, pedibus in-
genti Hirco ſimile, & quod in remotis Africæ partibus
reperiri tradit. At nec Arietinum aut Ovinum caput,
nec varietatem pellium illi adſcribit, quorum utrum-
que præfert ſuperior nummus. Scilicet quemadmo-
dum in Caprarum genere, aliæ ad Cervorum naturam
ac formam accedunt, ita aliæ rurſus ad Ovium figuram,
cum quibus alias magna illi animali ſocietas & com-
munio intercedit; unde & communes Hebræis aliiſque
Orientalibus voces, quibus utrumque animal deſigna-
tur. Ita *Muſmones* in Sardinia reperiri obſervat Strabo,
Lib. V. Arietes nempe quibus pilus Caprinus loco lanæ, Γίνον-
ται δ' ἐνταῦθα οἱ τρίχα φύοντες αἰγείαν ἀντ' ἐρέας κριοὶ, κα-
λούμενοι δὲ Μούσμονες· *Naſcuntur ibi Arietes, qui lanæ loco
pilum ferunt caprinum, & vocantur Muſmones.* Ne vero
ſuperius Panormitanorum animal idem cum hoc Muſ-
mone ſtatuamus, (quod alias ſuadere poſſet Inſulæ vi-
cinia & ovinum ac arietinum caput) obſtat rurſus ma-
culis diſtincta pellis, quæ non Capram ſed Capream
refert, & qua rurſus Africanum Capreæ aut Damæ ge-
nus nobis adumbratur, etiam haud alienum ab iis ani-
malibus, quæ vulgo hodie Barbariæ Damas indigitant.

Ne-

Neque diſſimilis figura alterius Animalis ſuperius etiam depicti cum cornu Arietino & Hinnuli ſeu Capreoli itidem pelle, pluribus maculis diſtincta, & à Venatore apprehenſi, quale rurſus Siculo Gelonis Nummo acceptum ferimus. Communis nempe aliis quoque animalibus illa cum Capreis aut Capreolis pellium varietas. Plinius alicubi inter Indiæ animalia refert, *Et feram nomine Axin, Hinnuli pelle pluribus candidioribuſ-* Lib. VIII.
que maculis ſacram Libero Patri. Agmen hic claudant c. 21.
poſtremo loco, tum peculiaris adhuc Aries ſignatus itidem in Panormitanorum nummo, tum Cerva cornibus auratis inſignis, obvia inter Saloninæ Gallieni Conjugis numiſmata.

Priorem haud dubito referre ad ſylveſtres illos Arietes, quales rurſus apud paſtorales Afros exſtare tradit Herodotus; καὶ βασσάρια, ϗ ὕαιναι, ϗ ὕστριχες, ϗ ΚΡΙΟΙ Lib. IV.
ΑΓΡΙΟΙ. *Et baſſaria, & hyænæ, & hyſtriches, &* Arietes Agrestes. In poſteriori ſeu cornuta Cerva ne multum immorer, fecit Cl. Triſtani diligentia, Tom. III.
à quo jam obſervata, quæ peti ea de re poterant è poë- pag. 101.
tarum fabulis, puta Cerva Telephi, Herculis, Iphigeniæ loco ſubſtituta, quas χρυσοκέρους vulgo nobis deſcribunt Sophocles, Euripides, Pindarus aliique. Quibus addi poteſt Phrixi Cerva juxta Valerium Flaccum,

Ipſa comes ſetis fulgens, & cornibus aureis. Lib. VI.

Nota autem lis, quam eo nomine Sophocli, graviſſimo alias auctori, intendit Ariſtoteles in libro de Poëtica, quod Cervæ nempe cornua tribuat, qui alibi Cervis feminis cornua demit. Atticis autem τὴν ἔλαφον, pro Cervo uſurpari, obſervarunt jam eruditi, atque ita quædam Ariſtotelis aliorumque auctorum loca, qui Cervis eo genere prolatis, cornua tribuunt, explicanda. Haud aliter nempe ac vel πάρδαλις, τίγρις, apud Græcos, vel *Panthera*, *Tigris* apud Romanos, aliæque familiares in Orientis linguis femininæ terminationes, promiſcue de utroque ſexu ſumuntur. Repertas tamen nonnunquam cornigeras Cervas teſtantur cum Gunterus in ſuo poëmate, tum Julius Scaliger, & poſtremus quidem ſuis temporibus ſervatum adhuc captæ id genus Cervæ caput.

Lib. III. de partib. Animal. c. 2.

Lib. III. Poët. c. 9.

Capreas vero aut Caprigenum genus, de quo paullo ante agebamus, excipere poterit PANTHERINUM, quod cum Caprigeno ob varietatem pellium, conjungentem ſupra vidimus Comicum. Varia autem hujus generis animalia ſignata occurrunt in antiquis Nummis, & iis maxime quibus Libero Patri comites adjunguntur. Notum quippe ſacras vulgo huic Deo, Tigrides, Lynces, Pantheras, & poſtremas inprimis, quas Bacchi proinde ſymbolum vocat Philoſtratus, πάρδαλις τοῦ θεοῦ σύμβολον, & in quas proinde converſas Bacchi nutrices vulgo fabulantur Poëtæ. Hinc Panthera juxta eundem Philoſtratum in Pamphilia reperta cum torque aureo, & Armeniis litteris REX ARSACES DEO NYSÆO. Nota etiam ratio ejus rei, petita ex natura & indole illius animalis, quod vino inprimis deditum narrant, unde & vinoſum vocatur Oppiano,

Imag. lib. I.

Lib. II. de Vit. Apoll. cap. I.

Lib. IV. Cyneg. v. 319.

Θηρσὶ φιλακρήτοισιν ἐμήσατο παρδαλίεσσι.

Feris vinoſis excogitavit Pantheris.

Adeo

Adeo etiam ut non alia arte in eo capiendo utantur venatores, quam appoſito illi potu, ex quo continuo ſolet ebriari, quod fuſe narrat idem Oppianus, & firmant inſuper Arabum hiſtoriæ. Hinc mos ille Veterum in Bacchi ſimulachris Pantheriſcum ad pedes ejus ſtatuendi, in quem Deus ille vinum è Scypho effundit, quem dextra tenet, ſiniſtra autem Thyrſum; Docet id nos Herodotus agens de veterum verſatilibus ſcenis in quibus illo habitu depictum vulgo Bacchum tradit; ἐν μὲν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ θύρσον κατέχων, ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ Σκύφον· παρακαθίζεται δὲ Πανθηρίσκος πρὸς τοῖς τοῦ Διονύσου ποσίν. & paullo poſt, ἐκ δὲ τοῦ Σκύφου οἶνος ἐγχυθήσεται ἐπὶ τὸν ὑποκείμενον Πανθηρίσκον. *Siniſtra quidem manu Thyrſum tenens, dextra autem Scyphum. Adſidet vero ad Bacchi pedes Pantheriſcus &c. Ex Scypho autem vinum in ſubjectum Pantheriſcum effundetur.* Hunc autem morem luculenter illuſtrant varii nummi ſuperſtites, in quibus Bacchum eodem plane modo depictum adhuc hodie videas, & quibus luculenti commentarii vicem præſtat ſuperior locus, cujus ignoratione minus eoſdem adſequebantur eruditi antiquarii. Tres hujus generis, eoſque præclaros inprimis & luculentos hujus rei indices, ſignandos hic duximus.

Περὶ αὐτοματοποιητ.

Prior nummus cum inſcriptione DIS AUSPICIBUS ſub Severo percuſſus, & jam à Cl. Triſtano vulgatus, cui

Tom. II. Pag. 62.

cui ſimilem cum in Gaza Chriſtinæ Auguſtæ, tum alibi me vidiſſe memini. Exhibet autem hinc Herculem cum Clava, illinc Bacchum juxta Heronis deſcriptionem, ſiniſtra Thyrſum, dextra Scyphum tenentem, è quo in ſubjectum Pantheriſcum vinum effundit. Sed dum dubitat Triſtanus, an juxta Occonem, Canis ſit nummo illo expreſſus, an Tigris, an Leopardus, an Panthera, & eum tandem tanquam de Cane explicat, minus feliciter in ejus interpretatione verſatur. Plures alias occurrunt nummi apud eundem Triſtanum, qui Bacchum cum Thyrſo & ad pedes ejus Pantheriſcum exhibent, quamvis ſine Scypho. Alter vero ſupra expreſſus, & cum Bacchi habitu, Heronis deſcriptioni itidem conſentaneo, ab Abonoteichitis in Paphlagonia ſub Antonino Pio percuſſus, cujus ectypum Cl. Patini beneficio nunc primum vulgamus. Poſtremus vero Catinæ in Sicilia ſignatus, in Tabulis Parutæ occurrit, cum inſcriptione in anteriori nummi parte ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ. In eo autem ejuſdem moris veſtigium licet obſervare, Bacchum nempe vehiculo inſidentem cum bijugibus Pardis, ſiniſtra quidem Thyrſum, dextra autem Scyphum tenentem, è quo vinum non jam in Pantheriſcum, ſed in Pantheram aperto ore illud appetentem fundit. Ad quod etiam reſpexiſſe videtur Oppianus agens de Panthera.

Tom. II. p. 77. 207. 208. 236.

Lib. III. Cyneget.

Τοὔνεκεν εἰσέτι νῦν οἴνῳ μέγα καγχαλόωσι.
Δεχνύμεναι στομάτεσσι Διονύσου μέγα δῶρον.
Qua cauſa etiam nunc vino valde exultant,
Capientes ore Liberi Patris magnum munus.

Unde etiam lucem fœneratur præclarus gentis Vibiæ denarius apud Urſinum, qui illinc Bacchum, hinc Pantheram exhibet cum Thyrſo, & Larvam inſuper Aræ impoſitam, ſolita Bacchi & Liberalium ſymbola; & quo

quo ſpectat itidem alius denarius gentis Cariſiæ, cum ſimili fera ac Thyrſo. Neque vero etiam parum hæc illuſtrat ſequens nummus quantivis pretii, apud Cl. Patinum nobis inſpectus, & cujus ectypum eidem rurſus acceptum ferimus.

Percuſſus hic Nummus ſub Veſpaſiano, & quidem Nicomediæ, Metropoli Bithyniæ, ut liquet ex nummi inſcriptione, quæ præfert in priori parte litteras ΝΕΙΚΟΜ., in averſa autem quam expreſſimus Græcum nomen *Plancii Vari*, provinciæ illius Proconſulis. Hunc enim hujus Vari magiſtratum jam ante colligere mihi licuerat, ex duobus rariſſimis nummis, quorum alterum videram in Gaza Medicea, alterum in Muſeo Chriſtinæ Auguſtæ. Prior itidem cum capite Veſpaſiani, & in averſa parte cum Herculis inſignibus, Clava, Pharetra, Arcu, ac inſcript. ΛΑΝΚΙΟΥ ΟΥΑΡΟΥ ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ, ſeu *Plancio Varo Proconſule*. Alter vero, quem ob attritas vetuſtate litteras legendum & explicandum mihi tradiderat antiquariorum apud vos princeps Franciſcus Gottifredi, Veſpaſiani itidem caput & præterea locum ſignati nummi ΝΕΙΚΟΜΗΔ. ſeu *Nicomedienſium* præferebat, parte autem averſa caput turritum & inſcr. . . . ΝΚΙΟΥ ΟΥΑΡΟΥ ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ, hoc eſt rurſus, *Plancio Varo Proconſule*; ut exeſas aliquot ac fugientes in priori voce litteras haut difficulter ſupplebam, etiam ante viſum nummum Patinia-

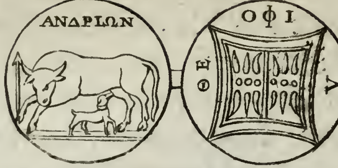
nianum. Idem nempe hic Plancius Varus cum eo cujus Tacitus alicubi meminit, quem Prætura functum, Dolabellæ Othone mortuo accuſatorem narrat exſtitiſſe. Sed corrupte apud Tacitum *Plautius* pro *Plancius* hactenus vocatur, qui ex indubia trium, quos modò
Lib. II. hiſt. c. 63. tradidi Nummorum fide emendandus venit; *Dolabella audita morte Othonis urbem introierat. Id ei* PLANCIUS VARUS *prætura functus ex intimis Dolabellæ amicis apud Flavium Sabinum Præfectum urbis objecit.* Ita & Tacito ſua verba & huic Plancio ſuam gentem, qui in alienam irrepſerat, reſtituimus. Diverſæ enim Gentes ſeu Familiæ *Plancia* & *Plautia*. *Vari* autem cognomen multis Gentibus olim apud Romanos commune, ut Arriis, Attiis, Quinctiliis, Vibiis, aliiſque, ac ut hic liquet, Planciis. Vides autem quibus artibus in Veſpaſiani gratiam irrepſerit vir prætorius ac Bithyniæ, quod nummi ſuperiores arguunt, ſub eodem Cæſare Rector. Bithynia enim una è Populi Provinciis, ad quas regendas ſub Proconſulis nomine mittebantur viri Prætorii,
Lib. LIII. ut ex Dione conſtat, & qua de re alius occurret in ſequentibus dicendi locus. Animal autem eodem nummo ſignatum, haud aliud quam Græcorum Πάρδαλις, Romanis vulgo PANTHERA. Id utique ſatis arguit cum varia, & maculis diſtincta pellis, unde orientalibus נמר *Namer*, & *Variæ* Romanis dictæ eædem feræ, tum Cantharus ille, quem unguibus apprehendit, vinoſis ut modo vidimus Pantheris apprime conveniens. Familiare inſuper in Aſia feræ genus, ac vel inprimis
Cod. CCL. cap. 35. Caria & Lycia, ut liquet ex Agatharchide apud Photium, ac præterea ex Æliano, cui Πάρδαλις, Καρικὴ καὶ Λυ-
Lib. XVII. cap. 43. κιακὴ vocatur. Inde petita ejus in Romanis ſpectaculis celebritas & frequentia, de qua conſuli poteſt Plinius; ut mittam Ciceronis eo nomine apud Cœlium accuratas

ratas ac ſollicitas preces. Hinc in ſimilis forte editionis memoriam, ſub Varo Bithyniæ Præſide, eadem fera ſuperiori nummo à Nicomedienſibus ſignata, ſicut utique ſimili occaſione nobiles id genus feras huic memoriæ vulgo impreſſas vidimus. Neque enim Romæ ſolum, ſed paſſim in Provinciis, ac Metropolibus inprimis, theatricas id genus voluptates locum habuiſſe vulgo notum. Quanquam hac in parte, Nicæam Theatrorum voluptatibus, Nicomediam vero doctrinæ ubertate præſtantiorem tradat alicubi Libanius. Mitto vero illos, qui magnum inter παρδάλεις & Pantheras diſcrimen quærunt, quos prolixus Græcorum & Romanorum ſcriptorum conſenſus abunde refellit. Illud vero indicaſſe obiter haud ſupervacaneum puto, ita ſignari vulgo in nummis antiquis Pardos, aut Pantheras, vel Pantheriſcos, aut etiam Tigres, ut non continuo maculis illis diſtinctum corpus præferre videantur, quibus tamen vel virgatis juxta Tigres, vel orbiculatis juxta Pantheras, hæc animalia conſtat inſignita. Quod monetariorum incuriæ omnino tranſcribendum, qui nonnunquam minus accurate figuram horum animalium tradidere. Unde factum, ut vulgo antiquariorum etiam principes, obvia id genus in nummis animalia promiſcue ſoleant de Tigridibus, Pantheris, aut Leopardis etiam interpretari, ac Pantheras ut plurimum nobis pro Tigridibus obtrudere, ſicut aliàs eaſdem hodie Pantheras paſſim cum Leopardis confundi notum.

Tom. II. de Vita ſua.

BISONTIS alias caput, bovis feri ac ſetoſi, neque inſueti etiam in Romanorum ſpectaculis, ut vel ex Xiphilino liquet, ex duobus nummis Andriorum memini protuliſſe in ſua Veſontione Cl. Chiffletium, præter alia Viri decora, his quoque ſtudiis excellentem.

In Severo.

In priori quidem Taurum vides cornipetam cum inſcriptione ΑΝΔΡΙΩΝ, quod de loco ſignati nummi accepit Chiffletius, in poſteriori vero caput Tauri feri ac jubati cum Lyra, utrinque autem Tridente, in altera autem nummi parte caput juvenile ſine ulla inſcriptione. An vero utroque illo Nummo Biſon ſit ab Andriis expreſſus, quod exiſtimabat Chiffletius, fateor haud mihi continuo perſuaſum: Equidem obvius & unicus quidem occurrit apud Goltzium nummus horum Andriorum, illinc cum Pallade, hinc cum ordinario Tauro ad victimam parato.

Nihil habet hic Taurus à vulgari diverſum & ab ordinariis iconibus hujus animalis, neque conſonum ſetoſis illis ac jubatis Tauris ſylveſtribus, quos Biſontes antiqui nuncuparunt. Accedit, mirum videri poſſe, quid huic Græcæ Cycladum Inſulæ commune ſit cum Biſonte, quem ſolum Hercyniæ ſylvæ & plagæ Septentrionalis hoſpitem Plinius, Solinus, aliique è recentioribus tradunt, niſi ſcirem in Thracia poni quoque

que ab Oppiano, & præterea Pauſaniam de Biſontis æreo capite Delphos miſſo à Dropione Pæoniorum Rege, & poſita illi è regione ab Andriis loricata Andrei conditoris ſui ſtatua, nonnulla quæ Chiffletius refert, commemorare: Alias vero in Pæonia, non Biſontem quidem, ſed *Bonacum* aut *Bonaſum*, Bovem itidem ferum & cum juba equina obvium refert Ariſtoteles, cui ſuperior effigies poſſet eadem ratione adaptari, ni cornua in ſe flexa & contorta, acumine terram ſpectantia, cum Philoſophus tum Plinius iidem Bonaſo tribuerent. Luculentum Suidæ teſtimonium, optimi ſuperioris nummi ac ſimilium hujus Inſulæ interpretis. Docet enim ille Minervam Taurobolum ab his Andriis cultam, occaſione Tauri apud eos exilientis; ut poſtea vidi Nonnium quoque obſervaſſe, non indicato tamen Suidæ loco. Exſtat vero ille in voce Ταυροπόλαν, quem erit operæ pretium hic adferre. *Etiam Minerva Taurobolos in* ANDRO *colitur. Anthropius enim dato Atridis* TAURO, *juſſit ubicunque is è navi exiliiſſet, ædem Minervæ condere, & ſic eos proſpera navigatione uſuros. Ille vero in* ANDRO *exiliit.* Καὶ Ἀθῆνα δὲ Ταυροβόλος ἐν ΑΝΔΡΩ. ὁ γὰρ Ἀνθρώπος δοὺς ΤΑΥΡΟΝ τοῖς Ἀτρείδαις, ἠκέλευσεν ὅπου ἂν ἐκ τῆς νεὼς ἅληται, ἱδρύσασθαι Ἀθηνᾶν. Καὶ οὕτως εὐπλοήσειν. ὁ δὲ ἐν ΑΝΔΡΩ ἐξήλατο. Nihil hic ut vides de Biſonte, ſed omnia de ordinario Tauro, plane ad fidem ſuperioris Nummi. Neque etiam reperiri apud Andrios Biſontes, vel Pauſanias, vel alii referunt, ſed tantum miſſo aliunde Delphos capite æreo bovis illius feri ac indomiti, poſitam è regione ab Andriis ſui conditoris, ad indicandam Viri ferociam ac robur, loricatam ſtatuam. Sed ne in ſimilem errorem inducat viri ſagacis alias ac eruditi auctoritas, ſciendum neutrum illum Nummum ab eodem productum, & paullo

ante expreſſum, ad Andrios vel ad Biſontem quicquam ſpectare. Prior, non quidem cum Tauro illo indomito, ut exiſtimabat, ſed cum Vacca & lactente vitulo, ad Apolloniam Illyrici urbem referendus. Dyrrachii enim & Apolloniæ ſolita illa ſymbola, utraque nummi parte ſignata. ΑΝΔΡΙΩΝ autem, non loci (quod in errorem induxit Cl. Chiffletium) ſed Prætoris aut Magiſtratus nomen, ſicut alterum ΘΕΟΦΙΛΟΥ, ſub quibus nummus percuſſus, & cui geminum plane cum iiſdem ſymbolis ac nominibus videas inter Apolloniæ nummos apud Goltzium. Omiſſas autem nonnunquam obſervo in utriuſque cum Dyrrachiæ tum Apolloniæ nummis ſolitas illas loci ΔΥΡ. aut ΑΠΟΛ. initiales litteras (quas præfert nummus Goltzianus) adſcriptis ſolum, præter conſueta inſignia, Prætorum nominibus ΑΝΔΡΙΩΝ, ΑΡΙΣΤΩΝ, ΑΓΙΑΣ, ΦΙΛΩΝ. & ſexcentis id genus. Utrumque autem ſymbolum, cum Vaccæ cum lactente vitulo, tum quadratæ Arculæ, ab antiqua patria ceu Corcyræis, quorum erant Coloniæ Dyrrachium & Apollonia, juxta morem deſumptum: ſicuti eadem omnino videas in nummis Corcyræorum apud Goltzium. Poſterior autem Nummus cum Tauri jubati capite ac pendente utrinque Tridente, ad Eubœam ſpectat, ut vel ex Goltzio liquet, aliiſque obviis nummis illius Inſulæ. Neque illi valde diſſimilis Delphorum nummus apud eundem Goltzium, inde explicandus (ſilet hic enim ut ſæpe Goltzii interpres Nonnius) quod Caryſtii ex Eubœa Bovem æreum Delphis dedicarint, auctore Pauſania: niſi hunc poſtremum ad Biſontis illud æreum caput Delphos tranſmiſſum à Pæoniorum Rege placeat lubentius referre. Videtur enim aliquid ferinum magis ac indomitum ſpirare, quam Euboicus ille Taurus à Chif-

Tabul. Græciæ II.

Thucidid. lib. I. Plin.

Tab. I. inſul. Græc.

Tab. IX. inſul. Græc.

In Phocicis.

Chiffletio pro Biſonte Andriorum productus, aut illius Inſulæ ſimiles apud Goltzium.

DRACONES etiam alatos & coronatos exhibent aliquot Nummi ſelectiores, de quorum cum Aquilis & Elephantibus pugna Nicander & Plinius meminere; & quos diverſos proinde ab iis intelligimus, quos alias Chamædracontes veteres nuncuparunt. Duos certe cum alatos, tum coronatos & barbatos Dracones videas currum ducentes in rariſſimo Trajani nummo Mediceo, quem ſignatum in Ægypto, ex ipſius nummi adſpectu, & additis aliis ſymbolis, liquet. Frequentes enim illos Nummos mitto, cum obvio eodem miniſterio, in quibus nempe mœſta frugum mater dracones vehiculum ducentes regit, plane juxta Claudiani deſcriptionem libris de Raptu Filiæ,

ſinuoſa draconum
Membra regens volucri qui pervia nubila tractu.

Volucres illi quidem vulgo, non autem alati, quales nempe Libycos Scorpiones alicubi deſcribit Geographus, πτηνοὺς ſimul & ἀπτέρους, quorum etiam Lucianus meminit, niſi quod membraneas alas inſtar cicadarum aut veſpertilionum iis tribuat. Alatos tamen eoſdem Cereris dracones exhibent etiam nummi quidam ſelectiores. Utriuſque generis cum volucrium, tum alatorum ſimul hic habes ectypa.

Strabo lib. XVII. De Dipſadibus.

Alatos etiam ſerpentes non alibi, quam in Arabia reperiri tradidit jam olim Herodotus, cui vicinam addit Æthiopiam Joſephus. An vero fabuloſum ſtatuendum ſit omne hoc volucrium aut alatorum ſerpentum & Draconum genus, quæcunque veterum aut recentiorum occurrant ea de re teſtimonia, ipſi viderint, qui hoc ſibi diſquirendum putant. Lubentius certe referas in hanc fictorum claſſem, Draconem illum cum humano capite, qualem vidiſſe memini depictum in nummo quodam Amphipolitarum. Familiares nempe olim in Macedonia, cujus incolæ hi Amphipolitæ, Dracones, magnitudine ſimul ac manſueta natura ſingulares: ut de Pellæis obſervat Lucianus, & unde natam contendit illam fabulam de Olympiadis cum Dracone concubitu, & nato inde Alexandro. Cujus rei expreſſam videas memoriam cuidam Nummo ex eorum genere, quos vulgo *Crotoniatas* vocant Antiquarii, in quo Olympias in lectiſternio decumbit inter duos ſerpentes. Eo refert etiam Nonnius nummum Macedonum apud Goltzium, in quo mulier ſeminuda eſcam ſerpenti porrigit: quod vulgatum alias ſalutis ſymbolum in priſcis id genus monumentis. Neque diverſus à manſuetis illis Draconibus Ajacis Locrenſis Draco domeſticus ac cicur, inſtar canis illi adhærens, ut tradit

Lib. III. Lib. X.V. In Pſeudomant.

dit Philoſtratus. Sacri quippe Dracones Heroibus, ut aliunde liquet ex Plutarcho in Cleomene. Iſte vero Draco Amphipolitarum humano capite ſingularis adhuc magis & mirandus. Si exſtarent hodie libri illi, quos de hac primaria Macedonum urbe Zoilum ſcripſiſſe auctor eſt Suidas, tum vibicibus illis, quas optimo vatum voluit inurere hic flagellator, libenter careremus, tum haberemus forte hoc ſymbolum magis explicatum. Neque ſic tamen diſſimulabo, illud me Oraculum facile credere illius loci, quo miniſterio frequenter videas functos id genus Æſculapios an Apollines, genuinos ſcilicet & fraudulentos. Hinc apud Delphos Draco ſub Tripode vocem edens juxta Lucianum, ſicut alias ab Æginetis Tripos aureus ad eoſdem miſſus inſiſtens ſuper tricipitem ex ære ſerpentem. Hinc plures etiam illi Nummi, in quibus occurrunt Tripodes Dracone vel ſerpente involuti, ſicut Troadis, Nicomediæ, Amaſtrianorum, Myndiorum, Lylibæi, Crotonis, aliorumque locorum; aliquando etiam ſupra Tripodem erecti. Neque enim illa Pithii ſolum ſerpentis vulgaria ſymbola, ſed domeſtici etiam illarum urbium vates, quos videas in Auguſtis Cimeliis Chriſtinæ, Palatino, ac Mediceo. Quo ſpectat eximie mos ille Arabum, quem refert Philoſtratus; qui à brutis animantibus captabant auguria, Draconum corde vel hepate in cibis adſumpto. Ut illum etiam Draconum in veterum auguriis uſum haud immerito obſervatum ab Origene videam in præclaro opere contra Celſum; ὁ δὲ Δράκων ἐπεὶ καὶ τούτῳ χρῶνται τῷ ζώῳ οἱ οἰωνοσκόποι, *Draco autem, quandoquidem & illo animali utuntur Augures.* Apollo nempe idem cum Æſculapio, juxta Macrobium, hinc ſacri utrique Dracones ac ſerpentes, & proinde iidem modo vaticiniorum, modo ſalutis ſymbola, in

De vita Apoll. lib. VII.

In vit. Apoll. lib. I. cap. 4.

priſcis

priſcis id genus monumentis. Immo hinc alter Draco ille, *χρησμὸς* etiam *αὐτόφωνος*; cujus caput è linteis humana itidem ſpecie, arte cujuſdam impoſtoris Alexandri, non ſuis ſolum Paphlagonibus, ſed Romanis etiam aliiſque mire illuſit aliquandiu. Legiſti procul dubio non ſemel apud Lucianum lepidam renati illius Æſculapii narrationem; quam præclare certe illuſtrat nummus alicubi à Goltzio deſcriptus, ΑΒΟΝΟΤΕΙΧΙΤΩΝ ΓΛΑΥΚΩΝ; unde corrigendi Luciani codices, in quibus ΓΛΥΚΩΝ, novus ille non jam Epidaurius, ſed Paphlagonius Draco nuncupatur. Abonoteichus enim ceu Aboni Murus vel Caſtrum urbs Paphlagonum haud obſcura, & Luciano in hac hiſtoria ſicut Suidæ aliiſque, *τὸ τοῦ Ἀβώνου τεῖχος*, Patria callidi impoſtoris, & ſedes præclari ſcilicet Oraculi. A duabus autem illis vocibus *Ἀβώνου τεῖχος*, ceu Aboni Caſtrum (frequenter enim pro Caſtro ſumi hanc vocem etiam aliunde liquet) factum gentile nummo expreſſum *Ἀβωνοτειχίτης*, vel ut in aliis *Ἀβωνοτειχείτης*, ſicut vulgo promiſcue hæc ſumi ſupra monuimus. Haud aliter nempe ac ab *Ἀγοραίου τεῖχος*, (quod male apud Stephanum *Ἀγοραῖον*) item *Γορδίου τεῖχος*, *Ἐλαίου τεῖχος*, Helleſponti quoque ac Lyciæ Arcibus, aliiſque id genus, deducta itidem gentilitia *Ἀγοραιοτειχίτης*, *Γορδιοτειχίτης*, *Ἐλαιοτειχίτης*. Sed mereamur ulterius de venuſtiſſimo ſcriptore, & illo ſimul, quod præ manibus nobis eſt argumento. Memineram ſcilicet, me ſingularem loci ejuſdem Nummum, & ad hanc forte hiſtrioniam referendum, adnotaſſe inter alios rariores illuſtris Urbis Antiquarii Franciſci Gottifredi, qui jam Chriſtinæ Auguſtæ Gazam exornant. Non anxie mihi fuit laborandum, ut illius iconem & plurium aliquot rariorum ab obvia viri comitate jam abſens impetrarem; quibus

In Pſeudomant.

quibus nova hujus operis editio ornatior in lucem prodiret, & ego iiſdem Nummis aliquam lucem viciſſim impertirer. Exhibet vero iſte, de quo jam agimus, hinc ANTONINI PII effigiem, illinc duos ſerpentes, quorum alter jacentis caput lambit aut mordet, & inſcript. ΑΒΩΝΟΤΕΙΧΕΙΤΩΝ.

Vides hic ejuſdem urbis Nummum cum altero quem deſcripſit Goltzius, ſignatum quoque circa eadem fabuloſi hujus Oraculi tempora. In eo tamen diverſi, quod Goltzianus nomen renati hujus Æſculapii ΓΛΑΥΚΩΝΟΣ nempe habuerit ſignatum, quale illi à Luciano tribuitur, unum præterea ſerpentem in gyrum involutum, iſte autem modo expreſſus duos exhibeat Dracones aut ſerpentes, non addito αὐτοφώνου illius Oraculi nomine. Equidem geminum Goltziano nummum adſervare quoque videas Gazam Eminentiſſimi Cardinalis Barberini, cum uno ſcilicet ſerpente, ſed citra eandem Glauconis appellationem, licet alias percuſſum itidem ſub Pio, & cum eadem inſcriptione ΑΒΩΝΟΤΕΙΧΙΤΩΝ. Neque vero hoc diſſimulandum, referri à Luciano hujus hiſtrioniæ narrationem ad M. Aurelii tempora, cui bello Germanico cum Marcomannis & Quadis depugnanti, redditum ab hoc impoſtore oraculum refert, & inſuper ab eodem Pſeudomanti adſcitum generum Rutilianum, per eadem Marci tempora celebrem. Omnes autem hi nummi ab Abo-

noteichitis percuſſi, ceu cum uno, ceu cum duobus ſerpentibus, Goltzianus nempe, Barberinus, & quem modo protulimus è Regia Chriſtinæ Gaza, non Marci ſed deceſſoris Pii vultum præferunt. Talis etiam alius Muſei Patiniani in ſuperioribus à nobis exhibitus, & cum Bacchi effigie ab his Abonoteichitis itidem ſub Pio Cæſare ſignatus. Sed nihil hic Nummus ad eam, de qua Lucianus meminit, hiſtrioniam, aut nummorum ejuſdem loci & ætatis, qui ſerpentes exhibent, illuſtrationem. Unde fide maxime Goltziani nummi, qui Glauconis nomen præfert, omnino videtur ſtatuendum, incepiſſe jam ſub Pio hanc hiſtrioniam, quæ ſub Marco tandem incrementa & exitum habuerit. Illud utique colligas ex tota Luciani narratione; per multos annos fabulam illam egiſſe, Pſeudomantin Alexandrum, eumque demum prope ſeptuagenarium, & orbi adhuc cum ſuo Glaucone illudentem, è vivis diſceſſiſſe. Cur vero ſuperiori Nummo ibi expreſſo, haud unus jam ille renatus Æſculapius, ſed duo ſerpentes occurrant; aut cur unus deſuper alterius jacentis caput lambat quaſi aut ſugat, equidem haud facile licet divinare? Dracones quidem Pellæos, non ſolum immani magnitudine, ſed ita manſuetos & familiares narrat in hac ipſa hiſtoria Lucianus, ut infantum etiam more lac è papilla ſugerent. Ex horum autem genere erat Draco ille, futurus brevi Tutelaris Abonoteichitarum Æſculapius, paucis utique obolis Pellæ à præſtigiatore illo Alexandro redemptus. At vero hic jam non mulierem, ſed alterum ſibi haud diſſimilem ſerpentem lambit capiti ejus inſtar ἐπωδῆς cujuſdam, ut mihi quidem videtur, applicitus. Notus vero ac ſæpe priſcis traditus ille ἐπωδῶν mos, incantationes ad vulnerum curationem auribus vulgo inſinuandi, ac ut Arnobius loqui-

loquitur: *Sonos auribus infundere dulciores, non medicinam* Lib. I.
vulneribus admovere. Unde ſalutares id genus ἐπῳδαὶ, ceu ad aurem incantationes, ad animæ quoque & adfectuum curationem tranſlatæ à Zamolxide, & ejus exemplo cum à Socrate tum à Zenonis ſequacibus dogmata ſua ſeu Oracula ita inſinuare ſolitis, ut de prioribus frequenter apud Platonicos legas, & eorum Magiſtrum, de poſterioribus vero ut alios mittam, vel fidem faciet Satyricus

Stoicus hic aurem mordaci lotus aceto.

Hinc tranſlatæ eædem à ſacris Oratoribus ad ſalutaria ac divina Oracula credentium auribus percepta aut percipienda, quibus & Chriſtus ipſe ἐπῳδὸς nonnunquam, ut Clementi, & Oracula ejus inſtar ἐπῳδῆς cu- Lib. V. Pædagog.
juſdam per aures ad animæ curationem demiſſa, ut non ſemel Chriſtianorum Tullio vocantur. Immo, quod Chryſoſtom. Orat. LXXIV. in Baptiſm. J. Chriſt.
huc inprimis facit, notum iis qui ſcriptores antiquos verſarunt, habitos vulgo ſerpentes cum ἐπῳδαῖς illis ſeu incantationibus obnoxios, tum eoſdem etiam aures lambendo vaticinandi peritiam inſpirantes. Prius quidem, cum ex Davidis, tum ex Orphei, Ariſtotelis, aliorumque teſtimoniis, ac Marſorum aut Ægyptiorum more vulgo eruditis notum. Hinc nempe ſurda Aſpis & aurem obturans dicta Regio Vati; *Sicut* ASPIDIS Pſ. LVIII. v. 6.
ſurdæ obturantis AUREM SUAM, *ne muſſitantium aurem audiat, & divini incantationem verbi.* Poſterius autem Heleni & Caſſandræ exemplo docent Græci Poëtarum Interpretes, ac inter alios Euripidis ſcholiaſtes, Ἐλθόν- In Hecubam.
τες ὄφεις καὶ τὰ αὐτῶν περιλείξαντες ὦτα ὀξυηκόους εἰργάσαντο ὥστε μόνους τὰς τῶν θεῶν ἀκούειν βουλὰς, καὶ μάντεις ἄκρους εἶναι. Accedentes SERPENTES *& eorum* AURES CIRCUMLINGENTES, *auditum illorum adeo exacuerunt, ut ſoli conſilia Deorum audirent, &* PRÆSTANTISSIMI

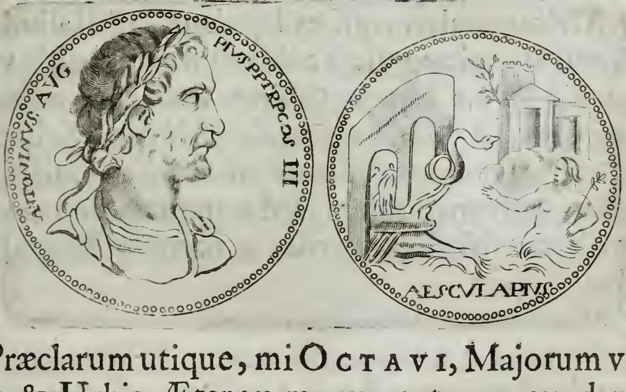
VATES *evaderent.* Ita etiam, ut hæc jam ad Nummi noſtri interpretationem conferamus, gemino ſymbolo expreſſi; in eo duo ſerpentes occurrunt, quorum alterum jacentis capiti admotum, hanc illi non ἐπῳδοῦ adeo, quam vaticinandi peritiam inſpirantis vicem præſtare videas. Famam ſcilicet de proximo Apollinis & Æſculapii adventu apud Abonoteichitas commoverat præſtigiator ille Alexander, & ſub tempus illius Epiphaniæ utriuſque nomen & laudes decantabat, ut tradit in hac hiſtoria Lucianus. Apollini autem non minus ac filio Æſculapio ſacri ſerpentes, immo idem ille cum Æſculapio, ut ſupra videbamus. Unde etiam ab illa utriuſque communione eundem Apollinem, ut verum quoque Ἐπῳδὸν deſcribit Dio Chryſoſtomus, nempe ὑγιείαν ἐμπνοῦντα ταῖς ψυχαῖς καὶ σώμασιν, *ſalutem inſpirantem animabus & corporibus.* Ex quibus jam liceat mihi colligere, percuſſum hunc nummum ab Abonoteichitis, quo illo ſymbolo utrumque Deum mox adventurum adumbrarent, Apollinem nempe Æſculapii filii aures lambendo, vaticinandi peritiam illi inſpirantem, qua proſpiceret civibus, & felicis adventus, ac divinitatis ſuæ fidem omnibus faceret. Plana utique ex ſuperioribus omnia, & cum Luciani, ut mihi quidem videtur narratione apprime conſentanea. Quo & commode referri poſſunt, quæ de Melampode tradunt varii auctores, ac inter alios Plinius: *Qui credit iſta & Melampodi profecto* AURES LAMBENDO *dediſſe intellectum avium ſermonis* DRACONES *non abnuet*, quod à Cæſare inverecunde contendebat; ut nempe Nummis imprimeretur cum ſua, tum Draconis ſui effigies; καὶ NOMIΣMA καινὸν ἐγκεχαραγμένον τῇ μὲν τοῦ Γλαύκωνος, κατὰ θατέρα δὲ Ἀλεξάνδρου: alibi vero traditur, eundem Deum Glauconis nomine divinitus inſignitum, ima-

Orat. XXXVII.

Lib. X. cap. 49.

In Pſeudomant.

imaginibus & ſimulacris, cum æreis tum argenteis expreſſum; γραφαί τε ἐπὶ τούτῳ, καὶ εἰκόνες, καὶ ξόανα τὰ μὲν ἐκ χαλκοῦ, τὰ δὲ ἐξ ἀργύρου εἰκασμένα, καὶ ὄνομα γε τῷ θεῷ ἐπιτεθὲν Γλαύκων (non Γλύκων.) Neque ab hoc commento inſignis iſtius impoſtoris abludens quoque illa capitis imberbis effigies, reliqua in ſerpentem deſinens, eumque in multos gyros circumflexum, in nummo Nicomediæ ſignato ſub Caracalla, quem vulgavit Triſtanus, & qualem etiam poſſidet magnus horum ſtudiorum fautor & admirator Durlacenſis Marchio. Ut appoſitè vero hoc loco Tutelares iſtos & præſides Oraculorum Dracones pergamus illuſtrare, non novum jam aut fictum cum priori illo GLAUCONE, ſed verum, ſi Diis placet, re ac nomine ÆSCULAPIUM repræſentat nobis alius non minus inſignis Nummus ejuſdem Cæſaris ANTONINI. Mole certe, elegantia, raritate inter primos ille numerandus, & luculentum Braceſiani Cimeliarchii ornamentum; cui geminum quoque exſtat in divite illa gaza Cardinalis Buoncompagni.

Præclarum utique, mi OCTAVI, Majorum veſtrorum & Urbis Æternæ monumentum; quod notam alias ex Livio, Ovidio, Valerio, Plinio, Claudiano, aliiſque Epidaurii hujus hoſpitis narrationem tam venuſte

 repræ-

repræſentat: qui Romam ſcilicet Epidauro valetudinis cauſa accerſitus Draconis effigie, Urbi ſalutem, Tiberinæ vero Inſulæ nomen ſimul attulit ac tutelam. Sacra enim non ſolum inde Æſculapio hæc Inſula, ut notum, Græcis quoque ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ ἱερά, ſed eadem ÆSCULAPII Inſula, vel, quod idem, Pæonii aut Epidaurici Serpentis vulgo nuncupata. Unde jam in poſterum non peregrini Medici, ſicut Toxaris apud Athenienſes Divis eo nomine adſcriptus, ſed quaſi indigenæ vicem Urbi Æternæ præſtiterit hic Medicorum Parens. En vero ibi Templa, Pinus, Tiberis, Inſula, Anguis ſeu Draconis ſedes ac Nomen, luculentus denique Poëtæ Commentarius,

Dionyſ. Halicarn. lib. v.

Lucian. in Scytha.

Ovid. Metam. lib. xv.

Scinditur in geminas partes circumfluus amnis
Inſula nomen habet, laterumque à parte duorum
Porrigit æquales media tellure lacertos.
Huc ſe de Latia pinu Phœbeius anguis
Contulit: & finem ſpecie cœleſte reſumpta
Luctibus impoſuit: venitque ſalutifer Urbi.

Quo reſpexit etiam præter [a] Auguſtinum de Civitate Dei, [b] Africanus alter, qui ex Epidauro nihil aliud adlatum, niſi magni augminis colubrum ridet, alibi vero ÆSCULAPIUS *inquitis Epidauro bonis Deus valetudinibus præſidens, & Tiberina in Inſula conſtitutus.* Salutares nempe vulgo Deorum, ſed maxime hujus Æſculapii Epiphaniæ, qui raro quidem, ſed nunquam ſine magno ipſorum bono viſus Epidauriis, ut narrat in hac fabula Valerius, ſcilicet

[a] Lib. III. cap. 22.
[b] Arnobius lib. VII.

Præſentes aliquid proſit habere Deos.

Unde ΣΩΤΗΡΟΣ etiam illi nomen in nummis eorundem Epidauriorum ſub eadem Draconis forma tributum videas, ſicut in alio ΚΩΙΩΝ ΔΡΑΚΩΝ. Quo ſpectare etiam obſervo Nummum mole & magnitudine

ne ſingularem, inſpectum nobis haud ita pridem in opulenta Chriſtianiſſimi Galliarum Regis penu antiquaria, ſignatus ille Alexandri Severi ætate, cujus vultum præfert, & in averſa parte, ſerpentem cum Ara & Arbore, ac inſcriptione ΕΠΙΔΑΥΡΙΟΝ. Neque vero mirum, ſi modo Draconis, modo ſerpentis Epidaurii nominibus deſignetur. Haud enim ſerpentis ſolum, ſed peculiares etiam Draconis notas præferre nonnunquam videas, barbam puta, palearia & coronam criſtatam, ſicut in ſequenti denario gentis Aciliæ. Haud inſuetum vero huic ſalutari Deo, ſua quoque præſentia alias beare civitates, liquet ex Philoſtrato in vita Apollonii, & Coorum Nummis aliorumque locorum, in quibus idem ΣΩΤΗΡ inſcribitur. Ut non mirum proinde, ſi laboranti Urbi Æternæ ſuam quoque operam præſens ac manifeſtus benigne voluit impertiri, quæ à Roma hujus Æſculapii filia nomen ſuum derivabat, juxta Marinum Lupercaliorum Poëtam, ut docet alicubi Servius. Unde quoque haud aliam mercedem navatæ operæ, quam in eadem ſtabilem ſibi ſedem, & quidem extra ægrorum turbam voluit deligere. Ut ita Plutarchus hinc lucem mutuetur, qui Æſculapii fana Romæ extra urbem (ſicut in hac Inſula) apud Græcos vero in locis puris & ſublimibus docet exſtitiſſe. Multo minus adhuc Draconis ſpeciem, in eodem hoſpite Epidaurio mirabitur; qui hanc illi familiarem videt paſſim in iiſdem nummorum monumentis. Dracones nempe omnes ſacri Æſculapio, ut obſervat Pauſanias; ſi tamen excipias illum Erichthonium, quem Athenis ad pedem Minervæ ſimulacri exſculptum alibi idem Pauſanias refert, & firmat quoque præclarus nummus Athenienſium Mediceus, qui idem illud Palladis ſignum cum jacente ad pedes Dracone repræſentat.

Lib. 1. c. 5.

Ad Eclog. 1.

In quæſt. Rom.

In Corinthiacis.

In Atticis.

tat. Unde & huic Deæ Draconem ſacratum ſtatuit alicubi Plutarchus, quem Apollini alias ac barbato ejus filio vulgo adſerunt priſca hæc monumenta. Sed mirare mecum obiter fatum illius Inſulæ ſerpentis Epidaurici, ut quæ ſalutis quondam ara & ſedes Romanis exſtiterit, eadem poſtea, ut ex Sidonio liquet aliiſque, ſub Chriſtianis Imperatoribus rei capitalis accuſatorum carcer exſtiterit & carnificina. Plures vero mitto aliarum urbium Tutelares id genus Dracones & Pſeudomantes, qualis etiam Lanuvinus ille, obvius vulgo in denariis Gentium Romanarum, & de quo Propertius,

De Iſide.

In Inſulam conjectus eſt ſerpentis Epidaurici.

lib. 1. ep. 7.

Lanuvium annoſi vetus eſt tutela Draconis.

Lib. IV. Eleg.

Neque minoris erit pretium operæ, referre in hunc cenſum Draconem alium, illo vel Paphlagonio vel Epidaurio vix minus ſingularem; quem ex præclaro SEVERI Nummo deſcripſit quidem Erizzo, ſed ita ut nec ſenſum nec locum ſignati Nummi ſit adſequutus.

ΠΑΥΤΑΛΙΑ hæc Urbs Thracum, non vero incerta aliqua Græciæ Provincia, ſed quæ corrupte apud Stephanum alioſque παιζαλία, vel πανζαλία legitur: unde cauſam crederem ignorantiæ nobilis Antiquarii, niſi hanc viderem ejus frequentem in tradendis Græcis nummis infelicitatem. Occurrunt vero alii quoque ejuſdem urbis inter Nummos cum M. Aurelii tum Getæ;

tæ; inſcript. ΠΑΥΤΑΛΙΩΤΩΝ; unde corrigendum iterum Stephani παυταλιώτων. Dicta quoque eadem urbs ULPIA PAUTALIA ab ævo Ulpii Trajani; ſicut id rurſus conſtat ex præclaris aliquot Nummis, ſignatis in honorem Fauſtinæ Junioris & Caracallæ, cum inſcript. ΟΥΛΠΙΑC ΠΑΥΤΑΛΙΑC, quales & in Gaza Medicea, & in Regia Pariſienſi, & in Muſeo Cl. Seguini mihi vidiſſe contigit. Geminum quoque notabam nuper in nummo Getæ apud Leonardum Agoſtini celebrem Urbis Antiquarium, in quo Aquila cum fugientibus ac exeſis litteris, quales tamen adſequebar ΟΥΛΠΙΑC itidem ΠΑΥΤΑΛΙΑC. Ea nempe ratione, qua alia ejuſdem Thraciæ urbs *Topirus*, & Daciæ *Serdica*, & præterea *Nicopolis*, *Anchialus*, *Mitylene*, aliæque nobiles civitates, ULPIÆ itidem vocantur in ſelectis aliquot Nummis Severi, Caracallæ, Getæ, Gordiani & aliorum: ΟΥΛΠΙΑC ΝΙΚΟΠΟΛΕΩC; ΟΥΛΠΙΑC ΤΟΠΕΙΡΟΥ; ΟΥΛΠΙΑC CΕΡΔΙΚΗC; ΟΥΛΠΙΑΝΩΝ ΑΓΧΙΑΛΕΩΝ, & ΟΥΛΠΙΑC CΕΟΥ. ΜΥΤΙΛΗΝΗC. Sed de hac appellatione & loco obiter. Sicut vero alii Nummi hujus urbis *Pautaliæ* modo adlegati, vel Patrium Amnem, ſolita cultum ab accolis religione; vel Bacchum cum thyrſo & cyatho; vel Cybelen leonibus vectam, grata & ſolennia Thracum Numina, repræſentant; vel Salutem quoque familiari ſymbolo, ſerpente involutam, cui eſcam porrigit; ita iſte ſupra depictus Draconem, tutelarem ſcilicet loci Genium, haud minus quam alii ſuperiores nummi ante excuſſi, omnino videtur mihi arguere. Magnitudine certe ille ſimul & ſpirarum flexu magis adhuc admirandus, & lingua exſerta quaſi alter Glaucon, ad fundenda itidem Oracula accinctus. Huc facit quoque Dracon alter, plures ingens gyros, in vicina *Tomo* Ponti

In Gaza Chriſtin. Auguſtæ.

Metropoli; quem repræſentat Nummus Gordiani Mediceus, cum inſcript. ΤΟΜΕΩϹ ΜΗΤΡΟ. ΠΟΝΤΟΥ. Neque diverſus alter ſinuans immenſa volumina, in rariſſimo Nummo *Marcianopolitarum*, cum Severi Alexandri & Mammææ capitibus, in priori nummi parte,

In Cimelio Regin. Sued.

Ὡς ἢ Δράκων βλοσυρωπὸς ἑλίσσεται ἀγκύλος ἕρπων.

Geminum quoque eidem vidi exſtare in Regia Gaza Pariſienſi, cum effigie Caracallæ & matris itidem Juliæ Domnæ ac inſcriptione ΕΠΙ ΚΥΝΤΙΛΙΑΝΥ ΜΑΡΚΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. *Marcianopolis* vero Myſiæ ſecundæ, ſeu unius è ſex Thraciæ Provinciis juxta Ammianum civitas, à Marciana Trajani ſorore ita cognominata. Paria vero cum ejuſmodi Dracone facientem ſuppeditabat eadem Regia Gaza, in Nummo *Hadrianopoleos*, alterius Thracicæ Provinciæ, ſignato itidem Caracallæ temporibus, cui ſimilem apud Cl. Patinum inſpexi, ſicut & haud vulgarem *Dionyſopolytarum*, quem præclaro ejuſdem Viri his ſtudiis excellentis beneficio, aliis quoque inſpiciendum damus.

Lib. XXVII.

Præfert ſingularis hic Nummus, in priori quidem parte Gordiani & Serapidis capita (qualia Neronis itidem & Serapidis, aut aliorum id genus Cæſarum occurrunt) in poſteriori vero, ut vides, Serpentem tortuoſum, cum inſcriptione ΔΙΟΝΥϹΟΠΟΛΕΙΤΩΝ, urbis itidem Ponticæ cum Tomo, ſeu Scythiæ illius quæ poſtea inter ſex Thraciæ Provincias relata, & cujus celebriora oppida Dionyſopolim & Tomum recenſet

ſet Ammianus. Ut haud mirum quoque, ſi eadem ſerpentis aut Draconis ſymbola præferre utramque videas. Apollinem alias & Bacchum tutelare utriuſque loci Numen, ſignant earundem nummi apud Goltzium, & Tomi quidem Apollinem, utpote Coloniæ Mileſiorum, quibus Apollo cultus; alterius vero Bacchum, cujus nomine dictam eandem, & ipſa loci appellatio, & exul in iiſdem oris poëta alicubi retulit. Unicum præterea horum Dionyſopolitarum nummum memini me obſervaſſe in penu antiquaria Collegii Claromontani Pariſienſis à Sirmondo collecta, & quidem inter numiſmata Alexandri Severi. Haud vero crederem fruſtra me hactenus laboraſſe, in commemorandis tam præclaris & vulgo reconditis antiquitatis monumentis, quæ Dracones & ſerpentes id genus ſignant. Hinc utique non leve illud, ſed ſingulare quoddam beneficium præſtare videar haud vulgares id genus Nummos (& cujus generis Ægyptii aliquot, adhuc infra adducentur), quod ab iis etiam unice exigendum Cl. Bochartus, cum ſuis ad me litteris, tum alicubi in præclaro opere agnoſcit. *Ex Nummis*, inquit, *id genus, cum depictis Draconibus figura eorundem & magnitudo erui poteſt, quorum minimi quinque cubitorum, maximi quadraginta traduntur*. Alterum præterea ex iiſdem colligas, in *Macedonia*, *Thracia*, *Paphlagonia*, *Myſia*, *Ponto*, ac *Bithynia*, vicinis regionibus, haud alios locorum Genios & Cuſtodes gratiores id genus Draconibus exſtitiſſe. Conſulto enim omitto plures Græciæ Aſiæque nummos, in quibus eandem loci tutelam ac ſalutem videntur arguere, & ad quos reſpexit divinus Maro,

Lib. xx.

De Animal. ſacris pag. 429.

Incertus Geniumne loci, famulumne parentis
Eſſe putet.

Ubi audiatur Servii gloſſa; *Nullus enim ſine* GENIO *locus*

cus eſt, qui per ANGUEM *plerumque oſtenditur. Perſius: Pinge duos angues; pueri ſacer eſt locus.* Quales etiam duos angues videas, aut arcum & pharetram amplectentes in Nummis ΚΡΗΤΑΙΩΝ aut ASIÆ RECEPTÆ: aut vincientes duo ligna in nummo Cyzicenorum; aut obvolutos velut circulum cum duobus in medio torquibus in Romano Numiſmate; aut coronatos eoſdem cum Caduceo, Cornucopia, Palma, in nummo Otaciliæ Ægyptio. Etenim Ægyptiorum imprimis hanc fuiſſe de Serpentibus ac Draconibus opinionem, ut divini aliquid illorum naturæ tribuerent, docuit jam olim Philo Byblienſis apud Euſebium, ac proinde ut loci Genium ac Tutelam eorum ſymbolis adumbrarent, præter alia monumenta, arguunt plures inediti eorum Nummi, percuſſi ſub Cæſaribus, Nerva, Trajano, Hadriano, Pio, aliiſque; in quibus aut Dracones id genus coronati, aut iidem cum Caduceo, Siſtro, Spica; aut etiam cum venerabili illorum Serapide depinguntur. Quo nomine etiam ΑΓΑΘΟΙ ΔΑΙΜΟΝΕΣ, ſeu *Boni Genii* iiſdem nuncupati, ut obſervabam nuper in præclaro nummo Ægyptio Cimeliarchii Regii Pariſienſis; in quo illinc Neronis effigies, hinc Draco coronatus cum inſcriptione aliquantum exeſa ΝΕΟ. ΑΓΑΘ. ΔΑΙΜ. ceu Νέος Ἀγαθὸς Δαίμων. Ut inde certe liqueat, non ſolis Phœnicibus ita appellatum Draconum genus, de quo aiebat Philo modo laudatus, *φοίνικες δὲ αὐτὸ* ΑΓΑΘΟΝ ΔΑΙΜΟΝΑ *καλοῦσιν*, *Phœnices vero ipſum* BONUM GENIUM *vocant*; quomodo & Servius interpretatur, ΑΓΑΘΟΙ ΔΑΙΜΟΝΕΣ, *quos Latini* GENIOS *vocant*. Tales utique duo illi Dracones, qui olim erranti Alexandro cum ductoribus & toto exercitu, ac inopi conſilii viæ duces repente leguntur exſtitiſſe, qui incolumem in Ammonis Oraculi

In Gaza Medicea.

Apud Euſeb. de Præpar. Evang. lib. I.

Ad lib. III. Georg.

culi ſedem ducerent reducerentve: Rem aut ſi mavis fabulam narrantem Arrianum noſti, quod alias non Lib. III. Draconibus ſed Corvis (auguralibus ſcilicet avibus) tribuit Strabo. At vero inter Ægyptios Dracones ac Lib. XVII. Serpentes, antiquis nummis effigiatos, nonnullos adhuc videas, quos haud male ad ASPIDES, notas utique in eo tractu, referunt eruditi antiquarii, & cujus generis unam hic exprimendam duximus, ſignatam in Ægyptio Fauſtinæ ſenioris nummo,

E majorum nempe Aſpidum genere, quibus haud injuria, ut vides, tumidam cervicem ac latum corpus cum Nicander tum Lucanus noſter tribuunt; neque male eadem ad Ammiani deſcriptionem comparata, *quas* Lib. XXII. *omnes magnitudine & decore Aſpis facile ſupereminens, nunquam ſponte ſua fluenta egreditur Nili.* Neque tamen unius magnitudinis Aſpis apud Ægyptios, cujus duo genera Strabo, tria Galenus, plura quoque Ælianus recenſet, & quidem aliquas trium quatuorve cubitorum; ad quas proinde haud male ſuperior videtur referenda. Præcipuo vero honore cultam Aſpidem apud Ægyptios, ceu divinæ potentiæ ſymbolum, liquet alias ex Plutarcho; ut non mirum ſit proinde ſolitis De Iſid. & Oſirid. Cereris inſignibus, Papavere nempe ac ſpica, eandem hic ornatam intueri. Quis vero fœcundam frugibus re-

gionem ignorat? aut ejus Metropolim (in qua procul dubio percuſſus hic & ſimiles nummi) cum aliis rebus, tum frugum copia opulentam, juxta [a] Arrianum, ac ut [b] Ammianus loquitur, *alimentorum uberi copia circumfluentem* non audivit? Unde & alia mittam, & inſertam Juſtini legem Codici Theodoſiano ac Juſtinianeo *de frumento Alexandrino*, & alibi in eodem Codice Theodoſiano *Alexandrini ſtatus*, ceu commeatus frumentarii ex Alexandria Conſtantinopolim deferri ſoliti factam mentionem reperias. Quo ſpectant naves illæ *σιταγωγοὶ* apud Lucianum, quas ſimiliter ex Ægypto in Italiam commeatum ejuſmodi docet tranſportaſſe, *μίαν τῶν ἀπ' Αἰγύπτου εἰς Ἰταλίαν σιταγωγῶν*. Ut certe haud alio ſit opus interprete, cur eadem urbs, vulgo in antiquis nummis, ſub ſymbolo ſedentis mulieris cum Cornucopia & duobus aut pluribus ſpicis adumbretur. De addito autem ſuperiori Aſpidi, præter Cereris inſignia, peculiari capitis ornamento, agemus paullo infra. Sicuti vero pro Geniis, Oraculis, divinæ potentiæ ac virtutis ſymbolis habitos vulgo Ægyptios Dracones ac Serpentes haud aliunde luculentius conſtat, quam ex hac ipſa Nummorum ſupellectile, ſic aliis quoque gentibus frequentata eo nomine ac publico ære itidem ſignata eadem Draconum ac Serpentum ſymbola, abunde ſupra videbamus. Nec fruſtra Arabes quoque ab iis auguria captantes diximus, quos utique augiuriorum non ſtudioſos ſolum, ſed inventores perhibet Clemens Alexandrinus. Hinc Draconem quoque ſpiris variis involutum ſuppeditat apud Ligorium, in inedito opere, nummus Arabum ΔΟΥΜΑΘΗΝΩΝ. Neque Romani, ut jam vidimus, alieni ab ea religione. Unde factum ut ſequentibus etiam ſæculis inter ſigna Romanorum militaria, præter Aquilas, recepti

[a] Lib. III. περ. ἀναβ.

[b] Lib. XXII.

In Navigio.

Lib. 7. Stromat.

cepti etiam fuerint Dracones; qui ſummitati haſtarum aptati, non minus in acie & in caſtris, quam cives in urbibus defenderent ſcilicet ac tutarentur. Res ex Vegetio, Ammiano, Claudiano aliiſque jam nota. Volucres certe non minus ac priores illi, de quibus paullo ante agebamus,

Hi volucres tollunt Aquilas, hi picta Draconum
Colla levant, multuſque tumet per nubila ſerpens. Claud. III. Conſul. Honor.

Quo loco ſubiit mihi opportune Luciani memoria, qui ridet alicubi ſcriptoris belli Parthici ineptias, tradentis, à Parthis Dracones (non effigiatos jam ſed vivos) contis adfixos & in altum ſublatos, procul in hoſtes conjectos, unde magna Romanorum ſtrages orta eſſet. Addit vero Lucianus, Dracones Parthis ſignum eſſe multitudinis (hoc eſt militaris apud eos ordinis nomen) & quidem inde dictum, quod mille circiter Dracones vivos unus Draco regere aut formare ſoleat. Neque tamen carere plane exemplo haud abſimile factum, ut teſtes alios mittam, liquet mihi ex Galeno, qui tradit virum quendam Carthaginenſem in prælio cum Romanis, ſerpentibus ceu venenatis beſtiis plenas ollas in hoſtes immiſiſſe, & ita incautos multos oppreſſiſſe, neque enim tela ejuſmodi in hoſtes mitti ſolita. Alias Aquila Draconem unguibus tenens, ut liquet ex Joſepho, inſigne olim fuit Spartanorum: quo ſignatæ erant illorum ad agnatos ſuos Judæos litteræ. Unde Aquilam etiam videas in Nummo horum Lacedæmoniorum Mediceo. Neque diverſum ab eo fuiſſe ſymbolum Tyranorum Ponti incolarum, arguit adhuc hodie eorum Nummus, in quo ſimiliter Draconem in gyrum circumflexum ore geſtat, cum inſcript. ΤΥΡΑΝΩΝ. Aquilam alias ac Serpentem mutuo ſe reſpicientes videas in nummis Nicomediæ percuſſis cum

Quomod. Conſer. Hiſtor.

Lib. de Theriaca ad Piſon. pag. 460. edit. Græc. Baſil.

Lib. Antiquit. XII. cap. 8.

effigie

effigie Commodi. Non alatum jam vero ac ſublimem, ſed jacentem ac proſtratum Draconem, myſticum nempe illum, exhibent Nummi Chriſtianorum aliquot Cæſarum, Valentiniani Junioris, Libii Severi, Heraclii & aliorum, de quibus alio loco. Sicut autem Draconem divinitatis cujuſdam ac ſalutis, ita PAGURUM Sapientiæ, ut volunt, ſymbolum, brachiis expanſis papilionem apprehendentem exhibent denarii Gentis Durmiæ apud Urſinum, præter Græcos aliquot Nummos apud Goltzium.

Et ne ſolum vel propitios, vel infeſtos illos Aëris, Sylvarum aut Nili etiam incolas commemoremus, DELPHINOS vero φιλανθρώπους & *Oceani Cœlique decus* prætereamus ingrati, quos tamen magna Nummorum copia, haud minus ac Siculum vel Carpathium pelagus, conſpiciendos præbet. Neque vero obvios ibi hoſpites, aut aliunde ſatis notos, fruſtra me credas adlegaſſe. Negat enim Bellonius, tales eſſe Delphinos, quales viſuntur in Marmoribus & Numiſmatibus antiquis; repando nempe corpore, & dorſo incurvo, quamvis in reliquis figuram conſentire fateatur. Plinius vero poſtremam illam repandi & inflexi dorſi formam iiſdem tribuit. Mirum autem, ut hoc dicam in limine, & vix ulli, opinor, quam Bellonio credibile, tot ac tam variis vetuſtatis monumentis male expreſſam figuram hujus piſcis, obviam paſſim & familiarem in iiſdem locis, in quibus illa auro, argento, ære cælabatur. Innumeri vero ſunt, in quibus, ut paullo ante monebamus, vel capita exornat Urbium & Inſularum Siciliæ, Græciæ Aſiæque Delphinus; vel occurrit ille Neptuni Tridenti involutus; vel ubi modo ſinguli, modo plures etiam numero ſignant averſam Nummi partem. Cuinam vero perſuadebit Bellonius in hunc errorem conſtanter

adeo

adeo tot littorum accolas conjuraſſe, familiari obtutu facile revincendum? Sed non hic opus eſt ea defenſione. Nummos enim & Bellonium, alioſque ab eo diſſentientes expediemus haud difficili, ut ſpero, negotio. Signatus nempe Nummis Delphinus haud uno habitu, idemque modo quietus & fixus, modo frequentius ſalientis & vectoris inſtar; Unde etiam vulgo depictum in iis videas, cum inflexo capite, repando ſeu incurvo corpore, cauda vero prominente & erecta; ſcilicet dum veluti Chori in ſpeciem ludit per undas, *laſcivaque jactat corpora.* Obvia hujus rei exempla ſuppeditant magna copia nummi locorum maritimorum, iique præ ceteris in quibus ſeſſorem habent, cujus generis nonnulli paulo infra adducentur. Aliquando vero quietior Delphinus, & tum citra illam repandi corporis, aut ſublatæ caudæ jactationem depingitur; ſicut ille in nummo Vitellii, Tripodi innixus mox quoque inſpiciendus. Falſus ergo Bellonius, qui eodem ſemper habitu depictum in Nummis Delphinum credidit, aut repandum ejuſmodi aut inflexum corpus omnino illi ſalienti & ab undis exilienti detraxit, ac ita monumentis id genus, quæ ut plurimum tales nobis Delphinos repræſentant, fidem omnem voluit derogare. Præter enim luculentam veterum ac oculatorum teſtium nubem, quibus frequenter conſpecta forma repandi illius dorſi; unde & *curvi Delphines* vocantur Ovidio; neque nos voluptatis illius fuimus inexpertes, cum nuper in navigatione Melitenſi, Siculum littus legeremus. Sed viciſſim haud minus cenſuræ obnoxii Plinius, aliique nonnulli recentiores, qui vel ob inſpectos tantum ſalientes id genus Delphinos, aut eoſdem in priſcis aliquot monumentis depictos ea forma, perpetuam, neque aliam, quam incurvi & repandi cor-

poris figuram iiſdem inconſulto tribuêre. Delphinos aliàs id genus, Tridente paſſim circumvolutos videas in nummis locorum mari adjacentium, Serpentum nempe inſtar tortuoſos; qualis præter quamplures id genus, occurrit apud Goltzium in numiſmate Teni, unius è Cycladibus. Eorumdem vero Inſulariorum nummum protulit quoque Triſtanus, ſignatum ætate Alexandri Severi; qui tamen non Delphinum, ſed ejus inſtar ſerpentem Tridente involutum exhibet: quod ad Neptunum Medicum cultum in ea Inſula refert nobilis antiquarius; quam & ſerpentibus olim abundaſſe tradidit Heſychius Mileſius, & Ὀφιοῦσαν quondam dictam Stephanus. Quæ certe ſatis idonea mihi videntur teſtimonia, cur non audeam continuo oculorum aciem temere deſiderare in viro haud parum perſpicace in contemplatione id genus monumentorum, atque ita in eo nummo, Serpentis loco, Delphinum Tridente involutum, familiare Inſulariis & quidem his Teniis ſymbolum adfirmare: quod alias cum ſitus loci, tum productus à Goltzio nummus, omnino videretur arguere. Neque tamen diſſimulandum, alibi ab eodem Triſtano productum Maximiliani Herculii nummum, in quo itidem Serpens Tridenti implicatus viſitur, ſicut rurſus mutatis vicibus Tridentem Apollini apud Tarſenſes tributum legas, apud Dionem Chryſoſtomum, quod non debuit ibi viro magno negotium faceſſere. Haud magis utique, quam Jovi Tridentem, Fulmen Palladi, Apollini Hederam, Baccho Radios, Iſidi Lunam, Arcum & Pharetram Veneri, Serapidi juncta Jovis, Solis, Plutonis, aliorumque Numinum ſymbola, tributa ſpectare in priſcis id genus monumentis; qua de re infra. Alias vero Anticyris, teſte Pauſania, urbis inſigne occurrrebat Delphino inſi-

Tabul. Inſul. Græciæ.

Lib. de Origin. Conſtantinop.

Orat. XXXIII.

inſidens cum Tridente Neptunus, qualis nempe in Tarantinorum nummis loci conditor Tara vulgo depingitur. Sed ex iiſdem etiam monumentis colligas ea, quæ de reliqua figura hujus piſcium Regis, Plinius aliique verius tradidere; roſtrum nempe ſimum, oris ſciſſuram longam, rictum latum, oculos magnos, pinnas in ventre ac dorſo, ac duas in cauda veluti lunatas. Immo non figuram magis, quam naturam manſueti hujus hominum ac puerorum amatoris, diſcas ex adlatis modo iconibus, cum ſeſſore puero: quam rem alias tot teſtibus & exemplis firmant vulgo auctores, ut ab incredulis etiam fidem videantur extorquere. Ut minus jam mirum videatur, quod legebam nuper apud Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ conditorem, non Citharœdum nempe aliquem, ſed Lucianum martyrem à Delphino depoſitum apud urbem Nicomediæ Helenopolim. Adeo ut haud diſſimilem quoque vectorem ego mihi optarim, cum nuper Bajas Puteolis commoto repente mari trajicerem, & exclamarim propemodum cum auctore veteris Epigrammatis inediti, Philoſtorgus Eccleſ. Hiſt. lib. 1.

Εἴθ' εἶχον δελφῖνα ἐμοῖς βαστακτὸς ἐπ' ὤμοις
Πορθμευθεὶς ἐσίδη τὰν γλυκύπαιδα Ῥόδον.

Memineram enim forte illius adoleſcentis, quem dorſo placide exceptum ex Bajano Puteolos ad ludum litterarium quocunque diei tempore ſecure Delphinus deferebat. Sed nota imprimis ex eodem Plinio, Æliano, aliiſque, Delphini illius apud Jaſenſes hiſtoria; qui exſtincti pueri deſiderio, à quo ſe conſcendi patiebatur, mox contabuit. In cujus ſingularis adfectus memoriam, ſignatum proinde Nummis Jaſenſium Delphino inſidentem puerum tradit alicubi præter Ælianum Plutarchus, Τοῦ πάθους ἐπίσημον Ἰασεῦσι τὸ χάραγμα τοῦ ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΣ ἐστι ΠΑΙΣ ὑπὲρ ΔΕΛΦΙΝΟΥ De ſoler. Animal.

ὀχέμϑρ@. Neque vero minus adludunt ad innoxios id genus amores, alii Nummi eximiæ vetuſtatis, quibus Delphinos itidem hominum, & maxime puerorum vectores aut colluſores videas. Tales cum vulgo priſci Tarantinorum, Brundiſiorum, Piſauriorum, Nummi, tum alii rariores Aliſarnæ Urbis Troadis, in quibus homo Delphino vectus, cum Victoria & Corona. Sed ſingulares inprimis hanc in rem & frequentes Corinthiorum nummi variæ magnitudinis, & nonnulli maxime cuſi ſub Divis fratribus M. Aurelio & L. Vero, in quibus modo Puer inſidens Delphino, modo ſupra eundem erectus, modo etiam Delphinus jacet ſub arbore, cui incumbit Puerulus dormiens; quales plures adſervat Gaza Medicea & Muſeum Patinianum. Quibus etiam adnumerandus venit ſequens nummus ſub Commodo percuſſus.

Neque mirus adeo tibi videbitur, non jam in mari vector, ſed adjacens etiam in terra ſuper incubanti puero Delphinus; qui apud juniorem Plinium blandos legiſti procul dubio Delphini & Hipponenſis cujuſdam pueri amores, & hæc inter alia: *Incredibile (tam verum tamen quam priora) Delphinum geſtatorem colluſoremque puerorum, in terram quoque extrahi ſolitum, areniſque ſiccatum, ubi incaluiſſet in mare revolvi.* Equidem non familiare ſolum noſti horum Corinthiorum ſignum,

Lib. IX. Ep. 33.

Ario-

Arionem nempe Delphino inſidentem, ut præter alios notavit quoque Dio Chryſoſtomus, ſed geminos id genus caſus narrantem videas Pauſaniam in Corinthiacis, unde nummi ſuperiores poſſunt illuſtrari; & Lucianum præterea, qui puerum quendam mortuum, in Iſthmum à Delphino deportatum narrat. Quin præter illum Citharœdum, aut vulgares id genus pueros, recordaris, ut opinor, haud abſimilem Icadii ipſius Apollinis filii navigationem, Delphini tergo delati prope Parnaſſum incolumis. Signant adhuc rei memoriam nummi Delphorum, cum figura Delphino inſidente, tum ſacratus inde Apollini Delphinus; ut liquet tum ex Vitellii & Veſpaſiani nummis, in quorum averſa parte Tripus Delphino impoſitus, cum inſcriptione AUGUR, tum ex nummo ejuſdem Vitellii Quindecemviri, ſupra obiter à nobis adlegato, in quo Cortina Apollinis Delphici cum Delphino itidem ſuperincumbente, infra vero Corvo.

Orat. XXXVII.

In Navigio.

Eo lubentius mitto alias eruditorum de hoc nummo conjecturas, quod hic optimum illius & luculentum dabimus interpretem Servium; *Inde cum Italiam peteret* (Icadius nempe) *naufragio vexatus, Delphini tergo exceptus dicitur, ac prope Parnaſſum montem delatus, Patri Apollini Templum conſtituiſſe, & à Delphino locum Delphos appellaſſe; Aras deinde Apollini tanquam Patri conſecraſſe, quas*

Ad Æneid. lib. III.

ferunt vulgo Patrias dictas. Hinc ergo Delphinum aiunt inter ſacrata Apollinis receptum, cujus rei veſtigium eſt, quod hodieque QUINDECEMVIRORUM CORTINIS DELPHINUS *circumfertur, ob hoc ſcilicet, quia* QUINDECEMVIRI *Librorum Sibyllorum ſunt antiſtites. Sibyllæ autem Apollinis Vates, & Delphinus Apollini ſacer eſt.* Vides utique, mi OCTAVI, quam amice mutuam ſibi lucem præſtent doctiſſimus Grammaticus ac Nummus iſte Vitellianus, quod effugit alias Cl. Triſtani diligentiam, in ſuſcepta illius Numiſmatis explicatione: Et hoc pridem quidem notaveram, quum vidi poſtea in eundem quoque Servii locum jam incidiſſe Rubenium, eruditum Nummorum Areſchotanorum interpretem. Obvias & mythologicas harum rerum explicationes mitto: neque enim id jam agimus. Præter Delphinum vero, *Corvus* in hoc nummo conſpicuus, tanquam ſacratus Apollini, ut ſupra ex Plutarcho & Porphyrio notabamus, & bene etiam monuit Triſtanus; non autem *Cornix* hic ſtatuenda, ut dubitabant tamen Viri docti, & cum iis idem ille peritus alias veteris hujus memoriæ explicator Rubenius. Gemino nempe errore, quem in Celſo arguit alicubi Origenes,
Lib. I V. è Corvo, cujus mentio in ſacra Diluvii hiſtoria, Cornicem ſimiliter faciente: Τὸν Κόρακα εἰς Κορώνην μετείληφε. Ut vero ad Delphinos id genus geſtatores redeamus, neque mirum proinde blandi hujus puerorum & cantus amatoris ſeſſorem videre nonnunquam Cupidinem, ſicut præter denarios Gentis Cordiæ & Lucretiæ apud Urſinum, ac nummum Auguſti cum ſelectis aliis à Cl. Seguino vulgatum, in ſequente numiſmate hactenus inedito.

Per-

In Gaza Reginæ Chriſtinæ.

Percuſſus ille Nicomediæ temporibus Commodi, in quo ſimiliter occurrit Delphino inſidens puer iſte Dioneus, qualem etiam videas in nummo Perinthiorum ſignato ſub Elagabalo, & nonnunquam in gemmis antiquis. Ut jam illam prætercam, inſpectam mihi apud veſtratem Leonardum Agoſtini, in qua Cupido occurrebat, non Delphino quidem, ſed vehiculo inſidens, quod trahebant duo Delphini. Ac plane appoſite ad ſuperiores hujus Cupidinis Delphino inſidentis imagines, legas olim adluſiſſe Palladam, in veteri Epigrammate,

In eadem Gaza.

> Γυμνὸς ἔρως διὰ τοῦτο γελᾷ, καὶ μείλιχός ἐστιν,
> Οὐ γὰρ ἔχει τόξον καὶ πυρόεντα βέλη.
> Οὐδὲ μάτην παλάμαις κατέχει Δελφῖνα καὶ ἄνθος,
> Τῇ μὲν γὰρ γαῖαν, τῇ δὲ θάλατταν ἔχει.

Nudus Amor ea de cauſſa ridet, ac blandus eſt; Non enim arcum habet, aut ardentes ſagittas. Neque fruſtra manibus Delphinum cohibet ac florem; Illa enim Terram, hac Mare tenet. Si floris loco, flagellum dextræ hujus ſeſſoris tribuas, eundem continuo fatearis in ſuperiori nummo ac illa imagine depictum, nudum nempe, inermem, & ſiniſtra Delphinum, cui inſidet, cohibentem: haud aliter nempe ac ſeminudas Nereides, Delphinorum quoque tergis inequitantes deſcribit alicubi Lucianus; Sic alius adhuc Fauſtinæ nummus occurrit in eadem Auguſtæ Chriſtinæ Gaza, in quo Venus cum pomo & haſta,

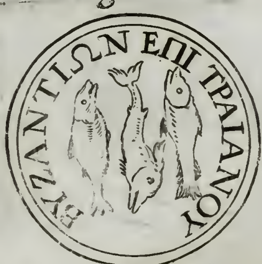
In Dialog. Marin.

ſta, Cupido ſupra Delphinum, à ſiniſtra autem parte monſtrum aliquod conſpiciuntur. Alium quoque, eundemque præclarum Laodiceorum Nummum poſſidet, Gaza Medicea, qui hinc nudam exhibet Venerem, ornandis capillis intentam, Cupidinem etiam cum pharetra & ſagitta, illinc vero Delphinum. Quæ utique haud leviter firmant Urſini conjecturam, ad Veneris mari ortæ intuitum priores illos denarios Gentium Romanarum referentis, aut vero parum illuſtrant, quæ de hoc ἐπαφροδίτῳ piſce dixit ingenioſiſſimus vates,

Seu fuit occultis felix in amoribus index,
Lesbida cum domino, ſeu tulit ille Lyram.

Quis vero huic marinæ originis puero, non credat magis appoſitum vectorem Delphinum, quam vel Hircum forte, aut etiam Tigrim? quibus tamen inequitantem videas Cupidinem in denario Gentis Fonteiæ apud Urſinum, ac præterea in nummo quodam M. Aurelii Mediceo. Neque aliter Matrem ejus πάνδημον, Lib. VI. Capro quoque impoſitam legas apud Pauſaniam; unde prior denarius gentis Fonteiæ poteſt obiter illuſtrari. Ceteroquin haud aliena ab hac manſueta Delphinorum indole, quæ de iiſdem ad naves placide accurrentibus ac apud eas corpora ſaltu jactantibus, ſocios etiam ſe iis ac duces præbentibus, vulgo narrant auctores auriti ſimul & oculati. Audi de navium adpulſu Tom. V. Hom. I. p. I. edit. Savil. facundiſſimum Chriſtianorum Tullium, Δελφίνων ἐν πολλῇ παιζόντων γαλήνῃ, καὶ παρ' αὐτοὺς τῆς νηὸς τοὺς τοίχους κυβιστώντων πολλάκις. *Delphinis placido tranquilloque mari ludentibus, ac ſæpenumero apud ipſa Navis latera ſalientibus,* Lib. I. cap. XXXIII. ep. 94. *capite in undas dejecto.* Qua de re etiam videas Græcum Philippi Epigramma in Anthologia. Huc autem ſpe- In Gaza Medicea. ctat inter alios præclarus Alexandri Severi Nummus, in quo media Navis cum velo, ad cujus latus duo Delphini

phini occurrunt coronam ſuſtinentes, & inſcr. ΤΑΡ-ΣΟΥ ΜΗΤΡ. ΑΔΡ. ΣΕΟΥ. ΑΛΕΞΑΝΔΡ. Ex quo nummo alias, ut obiter hoc dicam, diſcimus quoque, caput Ciliciæ Tarſum, *Hadrianæ*, *Severæ*, & *Alexandrinæ* nominibus, à totidem ſcilicet Auguſtis, quorum beneficio reſtaurata fuit vel ornata, nuncupatam: haud aliter ac eadem quoque nomina obtinuiſſe legas *Amaſiam* Ponti Metropolim, in vetuſtis illius nummis, aut alterum inſuper *Antoninianæ*, ab Antonino nempe Caracalla, eidem Tarſo tributum in alio nummo ejuſdem Cæſaris, ΑΔΡ. ΣΕΟΥΗ. ΑΝΤΩΝΕΙΝ. ΜΗΤΡ. ΤΑΡ-ΣΟΥ, ſeu *Hadrianæ Severæ, Antoninianæ, Metropoleos, Tarſi.* Sed hæc alterius loci, & de Delphino hactenus. Quibus & hoc obiter addam, PELAMIDUM celebratam olim Byzantii piſcationem, de cujus ratione præter Ariſtotelem ac Plinium, prolixe diſſerit Strabo; qui ex ea copioſum reditum Byzantinis Romaniſque provenire commemorat. Tales autem occurrunt nonnunquam in priſcis Byzantinorum nummis, qui vulgo duos id genus piſces præferunt, ut bene conjecit Triſtanus, ex Sabinæ Auguſtæ nummo Byzantino à ſe quidem non inſpecto, ſed deſcripto tantum ab Occone ſub mentione duorum piſcium; qualem utique videas in ſequenti nummo Plautillæ Muſei Patiniani jam Regii, hic quoque tuis & legentium oculis ſubjiciendum. Lib. VII.

Merebantur equidem hi piſces ſignari in nummo ſuæ

Lib. VII. Metropoleos, ut feſtive Archeſtratus apud Athenæum, ingentis cujuſdam Θυννίδ☉ ſeu Pelamidis Μητρόπολιν vocat Byzantium. Unde patet etiam, cur hos piſces Oppianus ſobolem Euxini maris indigitarit,

Lib. v. Halieutic. φῦλα δ' ΠΗΛΑΜΙΔΩΝ ἐκ μὲν γένο☉ εἰσὶ θαλάσσης Εὐξίνου.

aut cur magnam piſcatorum multitudinem inde Ta-

Lib. IV. c. 4. renti & Byzantii exſtitiſſe, obſervet in Politicis Ariſtoteles. Erudite vero & ingenioſe Triſtanus, veteris illius oraculi de Byzantio (cujus Stephanus Byzantius, Euſtathius, aliique meminere) verſum extremum,

Ἔνθα ἰχθὺς ἔλαφός τε νέμον βόσκονται ἐπ' αὐτὸν.

Ubi piſcis nempe & Cervus paſcentur in eodem paſcuo, de Pelamide & Cornu Byzantino explicavit; duce utique Strabone, cui Κέρας iſtud dictum ſimile Cornui Cervino, & in cujus anguſtia Pelamides, eodem authore, vulgo capiuntur. Alias apud Chalybes quoque frequentem fuiſſe Pelamidum piſcationem alibi tradit

Lib. XII. idem Strabo. An vero commemorabo hic adhuc quatuor Piſces, expreſſos in præclaro quodam Neronis nummo, & quem jam excuſere nobiles antiquarii, POLYPUM, SEPIAM, CAMMARUM & POMPILUM.

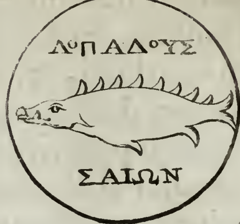

Erizzo ad denotandam Neronis impietatem, ſævitiam,

tiam, libidines, ſignatum hunc nummum credit, cui certe ſuffragari non poſſum. Si Lucano enim forte licuit, ut viderunt jam viri docti, & aliquando pluribus ad elegantiſſimum Poëtam docebimus, Neronem oblique ſub laudum involucris perſtringere; non proinde exiſtimabimus, nummum auctoritate publica & florentis Principis imagine percuſſum eum in finem, ut vitia ejus ac infamiam illo ære ſignaret. Triſtanus aliquanto opportunius refert ad natales Claudiæ Neroni è Poppæa genitæ, & feſtum illud Amphidromia, quinto à natali die celebrari ſolitum, quo inter alia Polypi, Sepiæ, aliique id genus piſces mitti à propinquis & familiaribus conſueverant, ſicuti ab Athenæo aliiſque obſervatum. Sed obſtare videtur tum, (ut jam vidit Triſtanus) quod mos ille Græcus foret, nummus autem vel Romæ, vel certe in Romana Colonia ſit percuſſus, ut liquet ex Latina epigraphe anteriori nummi parte adſcripta; tum illud inſuper, quod vulgo non Cæſarum, ſed Auguſtarum vultus præferant nummi illi, qui fecunditatem domus Auguſtæ ſolebant indicare. Neque tamen alienum crederem, ad fecunditatem Poppææ reſpexiſſe, qui nummum cælandum curavere; quam & Nero *ultra mortale gaudium accepiſſe* dicitur apud Tacitum, & Senatus votis, ſupplicationibus, Templo etiam Fecunditati decreto proſequutus. Opportune itaque in hujus fecunditatis memoriam, & incredibile illud Neronis gaudium inde conceptum, ſignati videntur ii Piſces; quos fecunditatis præcipuæ obſervant Ariſtoteles, Athenæus, Plinius. Ne jam prætercam Piſcem alium ſingularem, quem in nummo Lopaduſſæ Africi maris Inſulæ ſignatum videre licet apud Goltzium.

Annal. XV.

Tab. Inſul. XXVIII.

Piſcis, ut vides, ex aculeatorum genere, cum aculeis nempe à cervice ad caudam, & porrecto ac peculiari quodam Roſtro. Qualis autem ſit, neque indicat Goltzii interpres Nonnius, neque certiores reddent neoterici, qui de Piſcibus ſcripſere, Rondeletius, Salvianus, Geſnerus, aliique, apud quos ei ſimilem vix facile reperias. At mox illud ſuboluit, ad APRINUM ceu PORCINUM piſcis genus omnino referendum; quale cum marinum tum fluviatile agnoſcunt antiqui auctores, Ariſtoteles, Athenæus, Plinius, & plures alii. Sicut enim obvii Elephanti, Leones, Boves, Equi, Canes, Aſini, Vituli, Vulpes, Lepores, aliique id genus, cum terreſtres tum aquatiles; ita Porci etiam iique & ſylveſtres & domeſtici; cui generi ſuperior Piſcis videtur nobis adſcribendus. Certe & Aprinum, quod præfert Roſtrum, & ſetæ inſtar Apri à capite ad caudam porrectæ omnino illud arguunt; ut haud immerito idem ſtatui poſſit cum eo Piſce, qui ΚΑΠΡΟΣ ſeu APER apud Ariſtotelem ac Athenæum vocatur. Obſtare forte illud poſſet, quod non marinum ſed fluviatilem videatur eum ſtatuere Philoſophus, dum illum in Acheloo amne generari obſervat; & ex eodem Plinius, apud quem *Caper* vocatur qui Ariſtoteli κάπρος, manifeſto librariorum errore, quibus potius quam erudititiſſimo auctori puerilem Græcæ illius vocis ignorantiam malo equidem transſcribere. En utriuſque verba, & Ariſtote-

ſtotelis quidem, *ἔτι γὰρ ἀφιᾶσιν, ὥσπερ γρυλλισμὸν, καὶ ὁ* ΚΑΠΡΟΣ *ὁ ἐν τῷ Ἀχελώῳ*, hoc eſt, Gaza interprete, *his enim quaſi grunnitus quidam emittitur.* APER *etiam piſcis, quem amnis Achelous gignit, vocalis habitus eſt.* Sic Plinius, *Et is qui* CAPER (legendum APER) *vocatur in Acheloo amne grunnitum habet.* At vero nihil obſtat, cur non & Aprum piſcem maris incolam ſtatuamus, quem Philemon Comicus apud Athenæum cum Scauro & Glauciſco marinis piſcibus conjungit, & apud Argivos frequentem docet, Lib. IV. Hiſt. Anim. cap. 9. Lib. XI. cap. 51. Lib. VII.

Εἰ δ' ἔλαβον ἄρτι Σκάρον, ἢ κ' τῆς Ἀττικῆς
Γλαυκίσκον, ὦ Ζεῦ σῶτερ, ἢ 'ξ Ἄργους ΚΑΠΡΟΝ.

Quod ſi mihi tum datus fuiſſet Scaurus, aut ex Attica
Glauciſcus, ô Jupiter ſervator, vel ab Argis APER.

Argos quidem ad Inachum fluvium ſita, ſed mari ſatis vicina, unde facilis marinorum Aprorum proventus. Idem vero Athenæus alibi dubitari docet ab Epicharmo, annon ſues iidem ſint cum Apro,

Χαλκῖδες τε Ὕες τε Ἱέρακες τ' χ' ὁ πιὼν Κύων,

additque Athenæus, *εἰ μὴ ἄρα ἔτοι οἱ αὐτοὶ εἰσι τῷ* ΚΑΠΡΩ, *Chalcides & Sues, Milvi, ac pinguis Canis; niſi forte* ſues *iidem ſint cum* APRO. Marini itidem ii piſces, quos ibi cum ſuibus complectitur. Male autem Dalechampius κάπρον ibi per *Capriſcum* reddit, ſicut alio apud eundem auctorem loco, quo juxta Ariſtotelem inter Piſces vocem ſolum edere obſervat, ΚΑΠΡΟΝ *καὶ τὸν ποτάμων χοῖρον*; APRUM, (non Capriſcum) *& fluviatilem Porcum*; quem locum citat etiam alicubi Euſtathius, ubi plures vocales Piſces enumerat. Nec prætereundus hic Heſychius, qui Aprum hunc eundem cum Phagro, marino itidem piſce, exiſtimavit, ut ejus verba hodie præferunt, κάπρος σύαγρος, ὗς ἄγριος, ἢ τὸν φάγρον ἰχθυῶ. Mirum equidem, ut ingenue fatear, quod diverſos piſces, Lib. VIII. Ad Odyſſ. M. pag. 1720.

Aprum & Phagrum, pro uno eodemque nobis obtrudat eruditiſſimus Grammaticus; quum diſerte veteres accurate eoſdem diſtinguant. Neque etiamſi aliqua occurrat inter eos adfinitas, continuo nomen & genus idem utriuſque ſtatuendum. Quin de Phagro agens

Lib. VII. Athenæus, plures recenſet Piſces, quos ei ſimiles narrant auctores; puta Erythrinum, Hepatum, Chromin, Anthiam, alioſque id genus, nulla Apri facta ibi mentione, de quo tamen, ut vidimus, non uno agit loco. Strabo etiam inter piſces Nili peculiares, Porcum & Phagrum, ſed ut diverſos recenſet; Χοῖρος καὶ Φαγρώριος, ὃν καὶ Φάγρον καλοῦσιν, *Porcus & Phagrorius, quem Phagrum etiam vocant*. De Phagro certe Nilotico teſtis luculentus Plutarchus, qui eum una cum Nilo apparere, ac optatum illius incrementum nunciare alicubi refert.

Lib. de Iſid.

Ex his autem modo adlatis omnino augurabar corruptum Heſychio locum, quem intactum reliquere novi editores, eundemque ita reſtituendum, Κάπρος σύαγρος, ὗς ἄγριος, ἢ τὸν Ἀργεῖον ἰχθυῶ. Aper nempe celebris apud Argivos piſcis, ut ſupra ex Athenæo vidimus, & firmat præterea Euſtathius, qui haud parum hanc noſtram emendationem adſerit; Ἱστορεῖται δὲ καὶ εἶδος ἰχθύος ΕΝ ΑΡΓΕΙ ΚΑΠΡΟΣ εἶναι, ὡς δηλοῖ καὶ τὸ, ἐξ Ἀττικῆς Γλαυκίσκον, ΕΞ ΑΡΓΟΥΣ ΚΑΠΡΟΝ. Adludit, ut vides, ad ſuperiorem Philemonis verſum citatum ab Athenæo, ac ſimul ad pervulgatum apud veteres proverbium de optimis piſcibus, Glauciſcus nempe ex Attica, & Aper ab Argis. Ignari autem hujus rei librarii, Ἀργεῖον ἰχθυῶ, vel ſi mavis τὸν ἐξ Ἄργους, in notum ſibi piſcem Φάγρον ἰχθυῶ mutanda credidere. Certe majora lectionum portenta in optimum auctorem irrepſiſſe, vel nova quæ modo prodiit ejus editio ſatis evincit, & quæ plura adhuc in eodem reſtant emaculanda,

Ad Ἰλιάδ. Λ. pag. 853.

culanda, cujus luculenta liceret hic nobis dare ſpecimina, qui aliquam operam in emendatione Grammaticorum Coryphæi etiam pueri olim poſuimus, favente tum his conatibus eoſdemque promovente magno Salmaſio. ſed hæc alterius loci. Cæteroquin idem Heſychius alibi, φαγώρειος ἰχθὺς ποιός, pro quo φάγρειος reponunt viri docti in nuperis adnotatis. At vero conſtare poſſe illam vocem φαγωρείου, aut vero in φαγρώρειος mutandam, liquere videtur ex ſuperiori Strabonis loco, ubi hunc piſcem utroque φαγρώρειου & φάγρου nomine dictum docet. Sed quod hic præcipue ſpectandum occurrebat, illud utique liquidum, cum marinos tum fluviatiles Porcos veteres agnoviſſe, & quidem priores cum mole ſpectabiles, tum aculeatis, & periculoſis ſpinis armatos; quæ certe haud male cum ſuperiori effigie quadrare videntur. Plinius, *Apion maximum* Lib. XXXI. *piſcium eſſe tradit Porcum, quem Lacedæmonii Orthragoni-* cap. 2. *ſcum vocant, grunnire eum cum capiatur.* Idem alibi, *In-* Lib. XXXII. *ter venena ſunt piſcium Porci marini, ſpinæ in dorſo, crucia-* cap. 5. *tu magno læſorum.* Non autem hic moror recentiores, qui de Piſcibus ſcripſere; quos in tradenda vel Apri vel Porci aquatilis veteribus commemorati figura graviter inter ſe diſſentire videas, diverſaſque ac multum inter ſe diſſimiles nobis obtrudere; ut ex Geſnero ac productis à Rondeletio & Bellonio iconibus conſtare poterit. Cautior, ut verum fatear, Rondeletius, qui Piſcem quendam pro Apro, cujus Ariſtoteles meminit, ſed dubitanter exhibet, in quo Roſtrum quidem ſuperiori Lopadouſſiorum haud valde diſſimile; ſed cujus in reliquis figura ſquamoſa & orbicularis haud perinde convenit, immo longe ſatis recedit. Quæ dubitatio aut diſſenſio neotericorum non mira adeo iis videbitur, qui & veteres etiam aliquos hic ſuſpenſos

& in-

& incertos obſervat; ex Athenæo certe haud liquido conſtare, an Ὕες & Ὑαινίδες idem ſit piſcis genus, & quod locus ſupra à nobis adlegatus ſatis innuit, an rurſus Ὕες illi ſeu *ſues* iidem ſint cum Apro. Unde non continuo accedo veſtrati Salviano, qui unum & eundem piſcem omnino ſtatuit, qui Græcis dictus Κάπρος, Καπρίσκος, Κοῖρος, Ὗς & Μῦς, Latinis autem, *Caper*, *Aper*, *Porcus*, *Sus* & *Mus*; neque vero alium ab eo piſce, quem veſtrates *peſce baleſtra* ſolent nuncupare. Quod certe, ut alia mittam, vel ſatis refellit adlatus ſupra Athenæi locus, quo juxta Ariſtotelem, Aprum & fluviatilem Porcum diſtinguit. Ne jam ulterius perſtringam illum errorem, quo ipſe Salvianus aliique pro Κάπρῳ & Καπρίσκῳ, ex corrupto aut certe vitioſo Plinii loco, *Caprum* & *Capriſcum* nobis obtruſere; quæ utique Caprina nomina non quidem Κάπρῳ, quæ vox Græcis Aprum ſeu Porcum ſylveſtrem ſonat, ſed Τράγῳ piſci quadrare poterant, cujus digna apud [a] Ariſtotelem ac [b] Athenæum occurrit mentio.

[a] Lib. VIII. hiſt. Anim. cap. 30.
[b] Lib. VIII.

De FABULOSIS *Animalibus in Nummis.*

Nec pigebit iis adnumerare fictitia illa & fabuloſa Veterum Animantia, CAPRICORNUM, SPHINGEM, SIRENEM, STYMPHALIDEM, SCYLLAM, CHIMÆRAM, CERBERUM, HYDRAM, GRYPHEM, PEGASUM, CENTAURUM, MINOTAURUM, PHOENICEM denique; quæ non magis inter Poëtarum figmenta, quam inter myſteria Gentilium locum frequenter habuere, & quorum figuram varie nonnunquam authoribus traditam, Nummi veteres ob oculos ponunt. CAPRICORNI, quidem vulgaris apud antiquos effigies, Capri nempe cum cauda piſcis involuta, ex monumentis id genus eruitur. Signatus ille vulgo in obviis Auguſti nummis, & cauſſam quidem adferente Suetonio, quod natus eſſet illo

illo ſidere, magnamque inde fati ac thematis ſui fiduciam haberet. Hinc ortæ de natali Auguſti, ejuſdemque horoſcopo graves inter Principes hujus ætatis Chronologorum dividiæ ac velitationes; aliis ad vetus Kalendarium, aliis ad emendatum ſeu Julianum, natalem ejus diem referentibus; unde de horoſcopante ſidere diverſæ oriebantur ſententiæ, & inexplicabiles quidam nodi. In iis vero ſolvendis haud infeliciter videtur laboraſſe Gotifredus Vendelinus, dum referente ac probante Alberto Rubenio in poſtremis operibus nuper editis, in Genethliaco themate Auguſti, ſortem Fortunæ Capricornum docet obtinuiſſe; vel ut ipſe potius Vendelinus ſæculi noſtri Ptolomæus eidem Rubenio dictus, ſuam hac de re ſententiam promit, *natum Auguſtum cum Horoſcopo ſurgentis Virginis, natumque eundem ſidere Capricorni quintam ſub terris domum Fortunæ ſignante.* Hinc utique appoſite (quod jam vidit eruditus hujus memoriæ inveſtigator ac interpres Rubenius) addita plerumque Capricorno in nummis Auguſtæis ſolita Fortunæ inſignia, Gubernaculum navis, Orbis, Cornucopia, ſicut videre licet in ſequenti ectypo.

Epiſt. Gotifr. Vendel. ad Albertum Rubenium.

Unde jam liquet, cur ille Αἰγοκέρως, Auguſti exemplo, fauſti ominis ergo, aliis quoque vel agnatis vel Cæſaribus

bus in Nummis ſit tributus. Hinc & in L. Cæſare ejus Nepote occurrit apud Triſtanum, ac in Julia Paulla Elagabali Conjuge, & cum adſtante Muliere, in præclaris nummis cum Hadriani, tum Antonini Pii, inſcriptis FELICITAS AUG. Quæ inſuper ſatis arguunt, cur *Felix* dictus ſit Manilio Capricornus,

In Gaza Reg. Chriſtin. & Medicea.

Lib. 11.

quid enim mirabitur ille

Majus in AUGUSTO FELIX *quum fulſerit ortum.*

Ita etiam geminos id genus Capricornos, ut luculentos duorum Cæſarum felicitatis indices, videas in nummo aureo Veſpaſiani ac Titi.

Sicuti & in altero Auguſti æreo, cum illa ſupremæ felicitatis laude ſervatorum Civium, ſeu OB CIVES SER. Ut non mirum proinde ſignatum quoque Capricornum, non in Romanis ſolum, ſed in rarioribus aliarum etiam Græciæ aut Orientis Urbium Nummis, ſicut Zeugmatis Syriæ, & Anazarbi Ciliciæ: neque proinde opus cum Triſtano hoc ad ſitum eorum locorum, partim montoſum, partim ad mare aut ad Euphratem referre. Quam vero cum Ægipane communionem habeat Capricornus, docere poteſt Theon ad Aratum.

De SPHINGE, in qua tradenda non omnes Oedipi fuere, res magis anceps videri poſſet. Hanc enim inter Ægyptiorum inventa antiquarii vulgo referunt; quod tamen ab Agatharchidis apud Photium, Diodori, Pli-

Plinii, aliorumque conſtanti relatione alienum, qui eas inter veras Simias recenſent, & ex Æthiopia in Ægyptum deferri contendunt. His accedit recentior & oculatus quidem teſtis Philoſtorgius, qui ubi varia Simiarum genera, *αἰγοπιθήκων, ἀρκτοπιθήκων, λεοντοπιθήκων, κυνοκεφάλων*, Capris nempe, Urſis, Leonibus, aut Canibus ſimilium enarraſſet, in illo ipſo terrarum tractu familiarium, in eandem etiam Simiarum claſſem refert Sphingem à ſe viſam, ad muliebrem formam accedentem. Sed operæ pretium erit audire auctorem ipſum hoc adſerentem in illo Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ compendio, quod primus evulgavit magnum nuper Patriæ meæ ac litteratæ Juriſprudentiæ decus, Jac. Gottofredus. Καὶ μὲν ἡ ΣΦΙΓΞ γένος ἐστὶ ΠΙΘΗΚΩΝ (αὐτὸ γὰρ ΘΕΑΣΑΜΕΝΟΣ ΓΡΑΦΩ) ἧς τὸ μὲν ἄλλο σῶμα λάσιόν ἐστιν ὡς τοῖς ἄλλοις πιθήκοις, τὸ δὲ στέρνον ἄχρι γε αὐτοῦ τοῦ τραχήλου ἐψίλωται, μαζοὺς δὲ γυναικὸς ἔχει ἐρυθροῦ τινὸς βραχέος κεγχροειδοῦς, ἐπαναστήματος, ἅπαν ἐν κύκλῳ τὸ γεγυμνωμένον τοῦ σώματος περιθέοντος, καὶ εἰς πολλήν τινα εὐπρέπειαν ἀνθρωποφανεῖ. ὄντι τῷ ἐν μέσῳ χρώματι συναρπαζομένου (leg. Gott. συναρμοζομένου) τότε πρόσωπον ἐνεστρογγύλωται μᾶλλον, καὶ εἰς γυναικίαν ἕλκει μορφήν. Lib. III. cap. II. *Sed &* SPHINX SIMIÆ *genus eſt, (id quod* CONSPICATUS SCRIBO) *cujus quidem reliquum corpus hirſutum eſt, ut aliarum Simiarum: pectus vero ad collum ipſum uſque glabrum eſt, mammas muliebres habet, rubra quadam tenuique, quæ milio ſimilis eſt, papula totum corpus, qua nudatum eſt, in orbem percurrente, multumque decoris & gratiæ colori, qui in medio humano ſimilis eſt, conciliante; facies vero rotunda pluſculum eſt, & in muliebrem formam vergit.* Additque in ſequentibus, Græcanicam de hac Sphinge narrationem inde natam, quod Thebas ab Ægypto delatum hoc animal, ferum in primis & ab Oedipo interfectum, fabulæ locum de-

 derit;

derit; alaſque ob motus celeritatem eidem tributas, muliebre pectus ob ſimilitudinem, & leoninum corpus propter innatam feritatem; ſermonem vero illius animalis ad humanum accedentem, ſed ſono obſcuro, ad ænigmaticum detortum. Neque mirum id eſſe, nam & multa alia Græcis (non Gentilibus hoc loco, ut vertit doctiſſimus interpres) morem eſſe in fabulam vertere: & ille hactenus. In eo itaque diſcrimen ſtatuendum, quod fabuloſæ omnino illæ fuerint Græcorum Sphinges, ſicuti notat etiam Palæphatus; qualis nempe juxta Auſonianam deſcriptionem, *volucris pennis, pedibus leo, ore puella*, in obviis cum Auguſti, & Chiorum nummis, tum in aliis ſimulachris Dianæ Epheſinæ, aut Galea Palladis, vulgo occurrit quum Ægyptias Sphinges ab iis diverſas ac ἀπτέρους, cum ex auctoritate veterum, tum ex monumentis in Urbe paſſim adhuc obviis, ac inſuper ex Nummis etiam aliquot liceat obſervare. Quibus etiam accedit Ægyptii, & quidem luculenti ſcriptoris, Clementis nempe teſtimonium; qui nullas utique alas Sphingibus, ſed totum corpus leonis, faciem autem hominis tribuit. Ita ut hinc errare pateat, tum qui non alias niſi alatas Sphinges credidere; tum qui inde omne hoc animantium genus continuo fabuloſum ſtatuunt. Nec juvat, quod vulgo tradunt antiquarii, ex Virgine ac Leone fictum ideo ab Ægyptiis, ut Nili ſui incrementa hoc veluti ſymbolo adumbrarent: Notum enim, cum feracem monſtris vel ignotis alibi animalibus Ægyptum & vicinam Æthiopiam, ut Strabo, Plinius, Ammianus, aliique obſervarunt, & juxta eoſdem Theophylactus Simocatta, qui in ſpecie de Nili animalibus ἀνθρωπομόρφοις multa veteres tradit commemoraſſe; tum è media rerum natura, & obviis in ea gente animalibus, ſym-

lib. v. Stromat.

Hiſtor. lib. vii. cap. 16.

ſymbola ac figuras virtutum ac rerum cœleſtium vulgo Ægyptios deſumpſiſſe. Nec diffiteor tamen, illam mixturam hominis & beſtiæ, Ægyptiis olim familiarem, ut præ aliis docet eximius apud Porphyrium locus, qui in aureo libello tradit volucrum & ferarum permixta ab iis cum hominibus corpora, ut oſtenderent ex Deorum ſententia, hanc quandam inter ſe communionem alere. Hinc Iſis ſub forma Leonis itidem, & cum facie muliebri occurrit nonnunquam in nummis Ægyptiorum, ſicuti in quodam Antonini Pii, quem ſervat Gaza Medicea: Ut mittam petitæ quoque ab aliis mixturæ illius humanæ & ferinæ exempla; ſicut adlati ſupra Amphipolitarum & Nicomedienſium nummi evincunt, in quibus Dracones cum humano capite viſuntur. Sed ut modo è Philoſtorgio, Simocatta, aliiſque notabamus, cum Æthiopiæ, Arabiæ, tum Ægyptii vel in primis Nili familiares accolæ id genus *ἀνθρωπόμορφοι*, ſeu *ambiguæ hominum & belluarum formæ*, apud Tacitum: unde & propter novitatem animalium, jucundam in eo tractu terrarum ſuſcepiſſe peregrinationem jam olim Severum, refert in ejus vita Spartianus. In eandem vero Simiarum id genus ſingularium claſſem, quibus juxta Sphingem, multa cum Homine & Leone communia, κῆβες etiam (aliis κῆπες) relatos à veteribus novi, Agatharchide, Ariſtotele, Strabone, aliiſque; qui leoninam faciem, pantherinum corpus, priores autem pedes manibus, poſteriores humanis pedibus ſimiles tradunt. Neque tamen, ut verum fatear, unam ſemper iis formam adfingentes eoſdem videas. Cebos certe inter Simias referentem obſervo Proclum in Chreſtomathia apud Photium, Ὁ ΚΗΒΟΣ ἐστὶ δὲ ΠΙΘΗΚΟΥ εἶδος, CEBUS *eſt autem Simiæ genus*,

De Abſtinent. lib. IV.

Annal. II.

Cod. CCXXXIV. Biblioth.

Lib. XI. pag. 485. edit. Græc. Baſil. eoſdemque cum Simiis conjungentem Galenum, in eximio tractatu de uſu partium, ubi docet, cur inferior maxilla, magna quidem Suibus, Aſinis, Bobus, Equis contigerit, ἐλαχίςη ᾗ ἀνθρώποις, καὶ ΠΙΘΗΚΟΙΣ, καὶ ΚΗΒΟΙΣ, καὶ Λυγξίν, *minor vero Hominibus, & S*IMIIS, *&* CEBIS *& Lyncibus.* Alibi vero eundem, Galenum legas cum Simiam, tum Cynocephalum, Satyrum, Lyncem rurſus commemorantem, ὥσπερ ἢ ὅλως ἀπορῆς Πιθήκου, Κυνοκέφαλον, ἢ ΣΑΤΥΡΟΝ, ἢ Λύγκα, *ubi vero plane Simia indigeas, Cynocephalum, aut* SATYRUM *aut Lyncem* deſumendum. In quem magni auctoris locum, quum opportune incidiſſem, dum in ejus operum lectione verſarer, haud dubitavi continuo, per *Satyrum* (ignotum alias feræ genus) ad Cebum eundem reſpexiſſe; ut liquere mihi videbatur ex ſuperiori loco, ubi eadem animantia, excepto Cynocephalo, conjunxiſſe memineram. Rem vero mox confecit Strabo, qui non ſolum alicubi Sphinges, Cynocephalos & Cebos itidem conjungit, ΣΦΙΓΓΕΣ, καὶ Κυνοκέφαλοι, καὶ ΚΗΠΟΙ, & SPHINGES *& Cynocephali, &* CEBI; ſed clare alibi cultum docet apud Memphitas Babylonios Cebum, non jam ut priores leonina facie, ſed Satyro ſimili; ἐςὶ ᾗ ὁ ΚΗΠΟΣ τὸ μὲν πρόσωπον ἐοικὼς ΣΑΤΥΡΩ, τ' ἄλλα ᾗ κυνὸς ἢ ἄρκτου μεταξύ; *Eſt autem* CEBUS *facie quidem* SATYRO *ſimilis, cætera vero inter canem & urſum.* Unde etiam colligas, haud unam fuiſſe horum Ceborum ſpeciem, aliam quippe leonina facie & pantherino corpore; aliam vero Satyrum facie referentem, (ut cætera mittam) & Satyrum proinde magno Galeno nuncupatam. Quo etiam reſpexiſſe videtur Plinius, dum itidem juxta Galenum, Cynocephalos, Satyros & Sphinges alicubi conjungit, *Efferatior Cynocephalis natura ſicut mitiſſima* SATYRIS *& Sphingibus.* Neque ægre

Anatomic. lib. VI. pag. 167.

Lib. XVI.

Lib. XVII.

Lib. VIII. cap. 54.

ægre ferent opinor Medicorum filii, haud magis ipſorum, quam Criticorum parenti hoc loco, & alibi quandoque lucem aliquam adtuliſſe. Sicuti vero inter diverſa illa Simiarum genera, Cebi iſti ad virilem aut Satyrorum formam accedebant; ita Sphinges rurſus magis ad muliebrem, ut ſupra tradentem Philoſtorgium, teſtem oculatum, videbamus, & arguunt antiquæ illarum effigies ære aut marmore inſculptæ. Neque vero hæc evertunt aliquot Nummi ſub Cæſaribus ſignati, & ad Ægyptum ſpectantes cum vulgatis etiam Græcorum Sphingibus, non virgineis ſolum, ſed alatis; quale ejuſmodi παρθένιον πτέρον, ut Euripidi alicubi vocatur, occurrit in nummo veteri, cum inſcriptione ÆGYPTOS, ſed qui Romæ proculdubio percuſſus, non vero in Ægypto, ut exiſtimabat Triſtanus, ſub Græco Sphingis habitu vulgo notiori, Provinciam illam veris alias Sphingibus abundantem deſignavit.

In Phœniſſis v. 813.

Sed ut demus aliquot id genus in Ægypto etiam percuſſos, quales utique occurrunt, fabuloſas pro veris Sphingibus obtrudentes, cujus generis etiam ſuppeditat Menſa Iſiaca; non ideo tot aliis veterum auctorum ac monumentorum teſtimoniis diverſas apud Ægyptios Sphinges ceu Simias tradentibus, omnem continuo fidem valebunt derogare. Alatas quidem illas Græ-

Græcorum Sphinges quod ſpectat, mirantur docti antiquarii, cur eas paſſim in Chiorum Nummis liceat videre expreſſas; quum nemo id veterum dixerit, & Sphingem in Thebano tantum agro habitaſſe fabulentur. Quaſi vero fons & ratio omnium ſymbolorum aut inſignium, quæ occurrunt etiamnum in veteri illa ſupellectile, indicari aut erui hodie poſſent, aut vero res ejuſmodi continuo dent nobis explicatas, pauci illi qui ſuperſunt, priſcæ hiſtoriæ aut locorum enarratores? Mirentur vero iidem haud potiori jure cur illo Sphingis ſignaculo uſum quoque olim Auguſtum conſtet. Quod à Suetonio, Plinio, ac Dione obſervatum, non ſolum arguunt adhuc hodie hujus Cæſaris nummi, & ſignatus, ut Fulvio videtur, in Gente Cariſia denarius cum Sphinge, ſed expreſſa eadem cum Auguſto ac reliqua ejus progenie, in incomparabili illo Cimelio Regiæ Gallorum Gazæ, de quo poſt Triſtanum noviſſime egit Albertus Rubenius eo opere, cujus editione præclare meritum dicerem de his noſtris ſtudiis J. Georgium Grævium, ni ille propriis ingenii ac doctrinæ bonis dives, iis etiam litteras ac eruditos large liberaliterque demereretur. Cæterum en hic quoque Sigilli illius, ſeu Sphingis in nummo Auguſti occurrentis effigiem.

Sed ut ad Chiorum Sphingem revertamur, quid vero obſtat,

obſtat, cur non ſtatuamus continuo eandem tanquam fortitudinis & induſtriæ, juxta Plutarchum & Clementem apud Veteres ſymbolum, cum ab Auguſto, tum à Chiis uſurpatam? Nota certe abunde ex ſcriptoribus antiquis, Thucydide, Diodoro, Strabone, aliiſque horum Inſulariorum cum potentia mari quondam formidabilis, tum ſingularis quondam virtus ac induſtria; adeo ut omnium Ioniæ inſularum nobiliſſima haud immerito Stephano nuncupetur. Niſi potius & illud placeat, Sphingem, tanquam in ænigmaticæ cujuſdam & Oraculis allegoriiſque involutæ ſapientiæ ſymbolum à Chiis adhibitam videri. Neque id ſolum Ægyptiorum exemplo, quibus vulgo Sphinges ideo ante Templa poſitæ, quod, juxta eundem Clementem, doctrina de Deo eſſet ænigmatica & obſcura; ſed & recepto quoque apud alias Græciæ aut Aſiæ urbes more. Sic à Phlegonte jam olim obſervatum, ut è Stephano Byzantio diſcimus, in priſcis Gergithiorum Troadis Nummis, cum Sibyllam, tum Sphingem expreſſam; *ἀφ' οὗ Γεργιθία ἡ χρησμολόγος* ΣΙΒΥΛΛΑ, *ἥ τις καὶ τετύπωτο ἐν τῷ* ΝΟΜΙΣΜΑΤΙ *τῶν Γεργιθίων, αὐτή τε καὶ ἡ* ΣΦΙΓΞ, *ὡς Φλέγων ἐν Ὀλυμπιάδων πρώτῃ.* Inde vero explicandus mihi videtur denarius Gentis Cariſiæ, qui hinc caput muliebre, illinc Sphingem exhibet.

Lib. v. Strom.

In voce Γέργις.

Haud alia nempe illa Mulier, de qua ſilet Fulvius, quam Sibylla Phrygia, quam recepto, ut è Phlegonte audivimus,

mus, more una cum Sphinge exprimendam curavit Triumvir Monetalis Cariſius, ita ut etiam ad ſignum Auguſto familiare reſpexerit, quod monuerat Urſinus. Nota autem non Phrygia ſolum, ſed Erythræa etiam Sibylla, quas duas ſolas, non autem decem vult exſtitiſſe Martianus Capella, & poſtremam hanc Erythræam eandem cum Cumana contendit. Erythræ autem & Chios, vicinæ ac ſociæ urbes, ut cum aliunde Lib. xxxi. conſtat, tum ex errore Ammiani Marcellini; qui quod de Chio dixit Homerus, nempe ſuperpoſitum illi montem Mimanta, id tanquam de Erythris ab eodem dictum refert, loci vicinia proculdubio deceptus. Hæc autem præclare illuſtrat Græcus Euripidis Interpres, Sphingem illam Thebanam, Socrati pro Vate aut Si- Ad Phœniſſas. bylla aliqua traditam narrans; Σωκράτης δὲ ἐγχωρίαν αὐτὴν φασὶ χρησμολόγον δύσγνωστα μαντευομένην, *Socrates vero tradit Vatem illam fuiſſe indigenam, obſcura proferentem Oracula.* Accedit inſuper celebris illa Prodici Chii de virtute ac vitio fabulis & allegoriis involuta tractatio, & quam diſerte Clemens refert inter illuſtria ænigmatum & allegoriarum exempla, quibus veritatem ſacris litteris contentam, à Græcis Barbariſque frequenter traditam ſatis fuſe oſtendit. Adeo etiam, ut brevi poſt factam doctoris illius Chii, ejuſdemque allegoricæ doctrinæ mentionem, Sphingum uſurpata eam in rem apud Ægyptios ſymbola, eodem loco mo- Lib. v. Stromat. neat eruditiſſimus Patrum. Cui ſententiæ de hac ænigmatica Chiorum Sphinge, videtur & hoc non parum ſuffragari: jactaſſe ſe imprimis hanc Inſulam veri Fabularum & Allegoriarum parentis natalibus; unde & ſignatam accepimus illius Urbis monetam, illinc cum Sphinge, hinc cum Homeri effigie; cujus generis nummi nonnulli adhuc proſtant, & qualem quoque adſer-

vat

vat Gaza Palatina. Quo loco præterire non poſſum ingenioſam ac eruditam doctiſſimi Bocharti notationem; Sphingem nempe Φίκα Bocotis dictam, (ut liquet ex antiquis Grammaticis, Heſychio autem Βίκα) Schol. Heſiod. de muliere ſagaci & per gryphos ac ænigmata, ſui ſæculi ingenia exercente, à voce Phœnicia פקח, *Pikea*, aut *Phikea*, quæ apertum ac videntem notat, unde & Picus inſignis olim apud Aborigines vates ſit nuncupatus. Dum vero in eo verſor, caſu quodam incido in aliam Cl. Triſtani ea de re conjecturam; nempe ideo Tom. 1. Comment. pag. 382. videri ſibi ſignatam in Chiorum Nummis Sphingem, tanquam peculiarem notam ab iis impreſſam doliis illis aut vaſibus, quibus forte vina Mareotica ab Ægypto delata continebantur, & quidem ad diſtinctionem, ut exiſtimat, vinorum, quibus alias ferax erat eadem inſula. Optaſſem equidem, ne excidiſſet nobili ac erudito antiquario inanis adeo ac omnino indigna reliqua Viri ſolertia & accuratione obſervatio. Quaſi vero copioſo præſtantiſſimi vini proventu non abunde fuerit nobilitata hæc inſula, (quod præter veterum teſtium nubem, Chia illa fictilia, quorum Athenæus Lib. 1. meminit, & in iiſdem Chiorum nummis vulgo cum Sphinge expreſſa, continuo arguunt; nec diffitetur Triſtanus), ut neceſſe habuerit à peregrinis, & quidem Ægyptiacis vinis celebritatem quærere monumentis id genus? Galenus certe, inter ea vina, quæ antequam aucta Romanorum potentia celebratum fuiſſet Falernum, pro præſtantiſſimis habita commemoret, tria recenſet Aſiaticæ, Chium ſeu Arviſium, Lib. 1. de Antidot. pag. 427. à loco Inſulæ ubi naſcitur, Lesbium & Tmolitum à colle Tmolo, nulla ibi Mareotici facta mentione. Immo idem paullo ante monuerat, in tantum vinum Falernum eo præſtare quod vulgo in cauponis venale pro-

ſtat, in quantum vino, quod in Ægypto naſcitur. Eandem Chio & quidem Arviſio vino, præ aliis Aſiaticis aut Inſulariis palmam tribuunt eruditi illi compotatores apud Athenæum. Undē licet colligere, non quidem caruiſſe haud incelebri vino Mareotico Ægyptum, ſicuti Barthio videbatur, quem jure eo nomine perſtringit Triſtanus; neque rurſus eam fuiſſe hujus vini Ægyptiaci præ aliis præſtantiam, ut Chii multum de eo debuerint eſſe ſolliciti, quibus longe optimum & commendatiſſimum domi naſcebatur. Aut quaſi etiam (ut demus his Inſulariis frequentatam vini Ægyptiaci vecturam) ideo Sphinx non ſolum fuerit continuo imprimenda vaſibus vino ſcilicet Mareotico onuſtis; ſed digna res utique viſa eſſet, quæ publice moneta nobiliſſimæ illius urbis, ad poſteritatis memoriam perpetuo ſignaretur? Quidni eadem ratione Alexandrum, compotatorem utique ſtrenuum, Sphinge pro ſignaculo uſum dicat, ac illius proinde nummis additam nonnunquam, ut videmus, Sphingem, (quæ percuſſi à Chiis nummi indicium) in memoriam ſcilicet aut cuſtodiam vini illius Mareotici, quo forte præ aliis delectaretur? Haud aliter nempe ac frumentum in quodam Indiæ loco repertum, ſigillo ſuo hunc Heroa obſignaſſe, jumentiſque impoſitum tradidiſſe, apud Arrianum legiſſe memini. Neque vero ideo Auguſtum, Sphingem ſigilli loco dicet uſurpaſſe; quem non Mareoticis, ſed Rheticis vinis maxime delectatum Tranquillus refert. Aut quaſi denique non liceat nobis, aliquanto magis probabiliter, immo certe confidenter ſtatuere, vel ad fortitudinis ac induſtriæ, vel ad ænigmaticæ cujuſdam & Oraculis allegoriiſque involutæ ſapientiæ ſtudium indicandum, familiare in eam rem & ſibi haud male conveniens Sphingis ſymbolum,

Lib. I. [margin, beside "res apud Athenæum"]

Lib. IV. περ. ἀναβ. [margin, beside "pud Arrianum"]

bolum, Chios olim opportune uſurpaſſe. Sed quæcunque tandem fuerit ejus rei ratio, certe Sphingem ſignatam vidi in omnibus, quotquot verſare mihi hactenus licuit, nobilis illius Inſulæ numiſmatibus. Hujus generis aliquot, præclara inprimis ac minus obvia, occurrunt in Cimeliarchio cum Palatino tum Mediceo, & in poſteriori quidem nonnulla cum monetæ pretio, nempe ΑССΑΡΙΑ ΤΡΙΑ, aut etiam ΟΒΟΛΟΣ, & præterea cum ſingularis cujuſdam pretii & raritatis epigraphe, ΣΤΕΦΑΝΗΦΟΡΟΣ ΧΙΟΣ. Cujus attributi rationem, ut obiter hoc dicam, non adſequebatur in hac memoria verſatiſſimus alias Cimeliarcha nuper Mediceus, Petrus Filton; qui à vini & frumenti copia, Cornucopiæ & Amphoræ ſymbolis in eodem nummo expreſſa, *Stephanephorum* ceu *Coronigeram* dictam hanc urbem exiſtimabat. Alia enim longe cauſa hujus nomenclationis, quam cum aliunde, puta è Platone, Athenæo, Philoſtrato; tum inprimis ex Marmore Arundelliano, & Nummo quodam veteri, quem videbam nuper in Regia Gaza Pariſienſi, præcipui magiſtratus conſtat exſtitiſſe, cui Religionis & ſacrorum cura incumbebat: qua de re conſulendi ad utrumque illud antiquitatis monumentum Cl. Viri Seldenus ac Triſtanus. Illud vero indictum haud licet præterire, Nummum ea de re ſub Trajano Decio percuſſum, quem adtulit Triſtanus, aliter ab eo deſcriptum, quam reperi in eodem vel ſimili numiſmate, quod poſſidet, ut modo innuebam, Regia Gallorum Gaza. Eadem nempe in utroque ſymbola hinc Decii Imperatoris, illinc vero Bacchi & Ariadnes in Bigis Pantherarum, niſi quod Regius nummus præeuntem inſuper habeat Cupidinem, epigraphen vero accurate mihi inſpectam, ΕΠ. ΑΥΡ. ΑΠΦΙΑΝΟΥ ΑΘΗΝΑΙΟΥ ΑΡΧΙ.

ΚΑΙ CΤΕΦΑΝΗΦ. ΜΑΙΟΝΩΝ, hoc eſt, *ſub Aurelio Appiano, Athenæo, Pontifice & Stephaneforo, Mæoniorum.* Quam vero inſcriptionem adfert Triſtanus, ΕΠ. CΤΡ. ΑΨΥΙΑΝΟΥ ΒΑΧΑΡΑΤΟ Β. CΤΕΦΑΝΗ. ΜΑΓΝΗΤΩΝ, de qua poteſt conſuli. Nollem equidem de fide nobilis antiquarii & de his noſtris ſtudiis bene meriti temere dubitare. At crederem facile, præter attritas vetuſtate litteras, eo inductum, ut Magneſiis hunc nummum tribueret, ob additum illud ΣΤΕΦΑΝΗΦΟΡΟΥ attributum, cujus in fœdere Smyrnæorum & Magneſiorum factam mentionem reperiebat in Marmore Arundelliano. Horum vero ΜΑΙΟΝΩΝ, ſicuti ſcriptum in nummo Regio, plura memini me vidiſſe numiſmata; unum quidem cum Herculis effigie in Cimeliarchio Palatino, alterum vero in Gaza Reginæ Chriſtinæ, cum capite muliebri velato & turrito, ac inſcriptione ΜΑΙΟΝΙΑ, in averſa vero parte cum Fortunæ effigie, & epigraphe ΜΑΙΟΝΩΝ. Quod ſi revera ſimilem nummum vidit Triſtanus, qualem nobis deſcripſit, à Magneſiis ſub eodem Decio & cum iiſdem ſymbolis percuſſum; tum inde magis recepta in publicis monumentis horum Στεφανηφόρων auctoritas eluceſcit. Illud vero ſingulare habet ſuperior Nummus Mediceus, quod non jam præſidi ſacrorum, ſed ipſi etiam Urbi tribuatur hoc nomen Στεφανηφόρȣ; adinſtar nempe earum urbium, quæ Νεωκόρων appellationem, æditu is & ſacrorum curatoribus propriam, ad ſe quoque derivarunt, & continuo in publicis Nummorum aliiſque monumentis, loci aut Gentis nomini adſcripſere: ut obvia paſſim hujus rei exempla conteſtantur. ſed hæc obiter.

Tom. II. Comment. pag. 595.

SIRENUM vero genuina illa, quam iis veteres adſcribunt, forma ex Nummis demum eruitur; ſuperior nem-

nempe Virginis, reliqua, non in piſcem, ut vulgo, ſed in avem deſinens, juxta Ovidianam deſcriptionem,

Pluma, pedeſque avium, cum Virginis ora geratis.

Errat vero mea ſententia Aldrovandus, qui adſerit obiter Grammaticos Græcos à pectore ad ſuperiora, avis vel paſſeris effigiem, inferiori vero parte, formam Virginis illis tribuiſſe: plane contra Nummorum & auctorum veterum fidem. Vellem ut Grammaticorum illorum loca adtuliſſet; quum & Euſtathius, & Apollonii Scholiaſtes, & alii id genus nequaquam id tradant, nec ab Homeri, Apollonii, Ovidii, aliorumque deſcriptione diſcedant. Sed facilis fuit hic lapſus homini, qui omnibus aliis præſidiis potius, quam Græcis litteris inſtructus, apprime tamen inſtituto operi neceſſariis, præclarum alias & victurum opus adgreſſus mihi videtur. Errat enim gravius idem Aldrovandus, quum volucres id genus Sirenas haud plane fabuloſas cenſet, earumque viſa ſuperioribus ſæculis in Neapolitanis oris veſtigia, quibuſdam id tradentibus credit. Nimis certe credulus hic fuit, & Luciano confidentior; qui inſtituta quadam cum Sirenibus comparatione, continuo hanc addit cautelam, *ſi umquam tamen exſtiterint*, εἴ τινες ἄρα ἐγένοντο. Quis enim neſcit, tres illius nominis Virgines Siculas, in totidem canora monſtra à Poëtis converſas, fabulæ locum dediſſe; quod præter alios docere illum potuiſſet Servius, *ſecundum fabulam tres in parte Virgines fuerunt, in parte volucres; Acheloi fluminis & Calliopes Muſæ filiæ.* Quod vero tradit idem doctiſſimus Grammaticus, unam voce, alteram Tibia, tertiam Lyra ceciniſſe, firmant adhuc ex parte nummi antiqui Neapolitanorum in quibus Parthenope Siren cum Tibia viſitur; qualis ille qui in Gente Petronia Fulvianæ collectionis occurrit.

In Nigrino.

Ad lib. V. Æneïd.

Hinc

Hinc nempe Auguſti effigies, à quo inſtaurata Neapolis; illinc ut jam vidit Urſinus, Siren Parthenope. Ubi videas etiam gallinaceos pedes haud immerito Sirenibus à quibuſdam ex antiquis tribui, ſicut inter alios
Mytholog. lib. I. à Fulgentio; *Sirenes volatiles & inde gallinaceos pedes, quia libidinis adfectus omnia quæ habet ſpargit.* Ingenioſe vero doctiſſimus Bochartus nomen illud Sirenis, ab Hebræorum vel Phœnicum *Sir* ſeu *Cantico* derivat: niſi placeat potius Græcis, poſt metamorphoſim dictas *Σειρῆνες*, à voce *Σείρη ὀρνιθάριον τι ποιὸν*, exigui volucris genere apud Heſychium, quo illas etiam Poëtæ vulgo induunt. Alas certe illis & cantum cum Muſis com-
De Abſtin. l. III. munem tribuunt Veteres; unde Porphyrius, *τὰς Μούσας ἐπτέρωσαν καὶ τὰς Σειρῆνας.* Quin alatam etiam Sirenem, infra ſellam ſedentis mulieris ſpectare licet in nummo quodam Demetrii Soteris Mediceo, ſi fides habenda erudito nuper Admirandis Magni Ducis præpoſito: neque enim omnia & ſingula obſervare mihi licuit, quæ in tam ampla & divite penu omnis antiquitatis proſtant. Recentium vero pictorum errorem in piſcem eas convertentium, refellere poterant pictores antiqui apud Ælianum; quem jam ante Antonium Auguſtinum jugulaſſe animadverti veſtratem Annibalem Caro, plurimæ elegantiæ Virum, in vernaculis Epiſtolis. Unde nollem amiciſſimum virum, & optime jam de hac antiquitate meritum, ac ulterius in dies meriturum, vulgato illo errore deceptum, Nummum Gen-

Gentis, ut exiſtimat, Coſſutiæ primum à ſe editum, in quo ſuperne mulier, infra piſcis, ad Sirenem detorſiſſe.

Nereidos nempe alicujus figuram continuo hic agnoſcis, cujus generis, uti & haud diſſimilem Amphitrytes, ac Tritonum videmus paſſim in antiquis Græcorum & Romanorum nummis. Conſentanea iis quoque Syriæ illius Dercetos effigies, quæ dimidia itidem parte mulier, à femoribus autem ad pedes piſcis, à Luciano commemoratur. Unde frequentes etiam ejuſmodi figuræ, Mulieris nempe ſcopulo inſidentis & parte inferiori aquis immerſa, in priſcis Syriæ ac Meſopotamiæ nummis occurrunt, de quibus alibi. In eundem etiam errorem incidiſſe obſervo veſtratem Fortunium Licetum, qui in opere de reconditis veterum Lucernis noviſſimæ reviſionis, ejuſmodi Nereida vaſi inſidentem, ſuperne nempe mulierem, infra vero piſcem, de Sirene Parthenope accepit; cujus tamen longe aliam figuram paullo ante in denario gentis Petroniæ vidimus. Equidem (ne quid diſſimulem) popularem illum errorem, implumes, vulgo Sirenes tradentium, tueri forte illud poſſet, quod apud Stephanum Byzantium ac Suidam legas; Sirenas nempe, ſuſcepto cum Muſis in Creta certamine, cantu inferiores deprehenſas, præ dolore plumas abjeciſſe, indeque vicinum locum Apteræ ſeu *Implumis* nomen conſequutum. Cui rei aut fabulæ poſſet ſuffragari rariſſimus illius

De Rea Syria.

Lib. VI. cap. 35.

In voce Ἄπτερα.

 lius

lius urbis nummus qui exſtat in Gaza Medicea, illinc cum capite muliebri ac epigraphe ΑΠΤΕΡΑΙΩΝ; hinc cum figura quadam ſtante, ſed obſcura ob nummum injuria temporis male acceptum, & quam ad Sirenem ejuſmodi implumem forte liceret cum Cimeliarcha Mediceo referre. Sed neque eadem deſinens in piſcem, ut vulgo Siren hodie traditur; ac ut verum fatear, potior hic longe auctorum illorum & monumentorum veterum ratio, qui haud aliter quam alatas id genus Sirenas repræſentant, tum non alias earum ſedes, quam in Siciliæ & Magnæ Græciæ ſeu Italiæ oris vulgo adſignarunt.

Ut vero in hos Sirenum ſcopulos impegiſſe intelligas ipſos antiquariorum anteſignanos, neque prætereundus hoc loco error Fulvii Urſini, qui cum in Gente Petronia traditam ſupra Parthenopes Sirenes effigiem erudite obſervaſſet, aliam tamen haud parum diverſam, obviam in denario Gentis Valeriæ, de Sirene quoque explicavit.

Neque enim Siren, galeata hæc avis & ſpiculis armata, ſicut Urſinus exiſtimabat, aut vero Harpyia juxta Antonium Auguſtinum; ſed STYMPHALIS, nota è ſcriptoribus ac Poëtis antiquis Arcadiæ volucris, de quo avium genere & ratione nominis Lucretius,

Lib. v. —— *unciſque timendæ*

Unguibus Arcadiæ volucres Stymphala colentes.

quæ

quæ nempe homines invadentes, juxta Comicum, pinnis ferratis ſeu ſpiculis emiſſis advenas conficiebant, æreis autem crepitaculis juxta Apollodorum, aut vero crotalorum ſtrepitu cum Diodoro, ab Hercule fugatæ primum, dein ſagittis confixæ leguntur, ſicut præter alios Boethius, Lib. I. Biblioth. lib. V.

Fixit & certis volucres ſagittis. Lib. IV. Conſol. Philoſ.

Hinc videmus Herculem, in veteri nummo Stymphaliorum, in memoriam ſcilicet hujus beneficii, ſignatum cum inſcriptione ΣΤΥΜΦΑΛΙΩΝ ΣΩ, Σωτῆρος nempe, ſeu ſervatoris illius tractus. Unde etiam *Herculeas aves* vocat illas Stymphalidas Claudianus, quo non poſſumus dare meliorem ſuperioris nummi interpretem,

Audieram memorande tuas Stymphale volucres, In Hyſtricem.
Spicula vulnifico quondam ſparſiſſe volatu.
Nec mihi credibilis ferratæ fabula pinnæ
Viſa diu, datur ecce fides, & cognitus Hyſtrix
Herculeas affirmat aves.

Agnoſcis utique, *monſtra hæc Stymphalia*, ſicut vocantur Catullo, ſpiculis armata, & plane ad nummi fidem; quamvis Galeæ loco, cirrum iis in capite tribuentem Plinium norim; ſed non mirum, armatam avem & ad prælia accinctam, Galea quoque à pictoribus aut cælatoribus antiquis ornatam. Ut certe haud parum ſim lætatus in eandem de hoc Nummo ſententiam incidiſſe quoque commendatiſſimæ famæ & eruditionis Virum, Nicolaum Heinſium noſtrum; ſicut ex litteris ejus ad virum omni laude virtutis ac doctrinæ ornatiſſimum Emericum Bigotium exaratis, haud ita pridem lubens percipiebam. Vides utique nihil fuiſſe huic monſtro cum Sirene, præter alas, commune; quam non ſpiculis aut pinnis ferratis, ſed aut Lyra In Manlium. Lib. XI. cap. 37.

aut Tibia, ut ſupra videbamus, armant ac induunt Veteres; aut vero cum obſcœnis illis Harpyis, ſi vel Apollonii vel Virgilii deſcriptionem de iiſdem conſulas, qui non ſpiculis rurſus, ſed contactu omnia fœdare illas docent. Adeo ut cum Pythia vate apud Æſchylum exclamare liceat, haud eſſe diras illas volucres, quas utique aliter in tabula depictas vidiſſe ſeſe meminerat,

In Eumenid.

Οὐδ᾽ αὖτε Γοργείοισιν εἰκάσω τύποις
Εἶδον ποτ᾽ ἤδη Φινέως γεγραμμένας
Δεῖπνον φερούσας.

Signatas vero crederem (ut obiter hoc addam) has aves Arcadicas in denario hujus Valerii, vel in memoriam alicujus expeditionis in Arcadiam & vicina Stymphalo loca ſuſceptæ; haud aliter ac à geminis id genus incolis, marinis monſtris, Elephantibus, Camelis, Crocodilis, Maritimas, Africanas, Arabicas, Ægyptias victorias vulgo in nummis antiquis ſignatas noſti: Aut vero ad denotandam forte Familiæ originem, tanquam ex iis Arcadiæ locis in Italiam deductæ; conſueto iterum Gentium Romanarum more, memoriam ejus rei ſymbolis id genus poſteris prodendi, de quo alibi. A Sabinis quidem Romam tranſlata gens Valeria, juxta Halicarnaſſenſem, Sabini rurſus à Pelaſgis; Arcadia autem olim Pelaſgia, ut vel ex Stephano liquet, nuncupata. Ut mittam Arcadis Euandri ejuſdemque comitum in Latio ſedem; aut ſtellam in vertice capitis, anteriori parte ejuſdem nummi expreſſam, quo Stymphalis depingitur, in memoriam forte Arcadum *προσελήνων*.

Lib. IV.

SCYLLAM vero cum latrantibus canibus infima inguinum parte, obvius Sexti Pompeii denarius exhibet; figura ita Maronianæ deſcriptioni conſentanea, ut

ut illius nummi circa eadem tempora percuſſi interpres divinus Poëta extitiſſe videatur. De monſtri vero hujus origine ac nomine, illud præter Grammaticos tradit Procopius, inde Scyllæ nomen ei inditum, quod in ea freti parte magna ſit σκυλάκων ſeu canum piſcium copia, quos catulos vocant. Alias idem monſtrum quoque exhibet ſingularis quidam Nummus à Tarſenſibus percuſſus, quem obſervabam nuper in Regia Gallorum Gaza, & cujus ectypum jam vulgavit Triſtanus. CERBERUM autem, CHIMÆRAM, utrumque triceps animal & Poëtarum itidem figmentum, depictum, haud ſemel noſti in vetuſtis nummis. CERBERUM quidem cum Hercule ejus domitore in altera nummi parte, nummus Piſauriorum apud Goltzium & eidem geminus in Gaza Medicea repræſentat; ſicut eundem Herculem, Cerberum percutere paratum exhibent nummi Perinthi & Conticæ Heracleæ ſub Gordiano percuſſi. Qui utique egregie illuſtrant id quod præter alios à Libanio traditum notaveram, & jam vidiſſe Triſtanum poſtea deprehendi; domito demum illo monſtro, conditam ab hoc Heroë urbem ſibi cognominem Heracleam; in quam alias deductum ex inferis ab Hercule Cerberum refert Diodorus; Eundem rurſus tricipitem Canem cum Plutone, ſeu juxta ſedentis pedes, ſpectare licet in Gaza Medicea, in nummo inſigni Trallianorum, cum Antonini Pii effigie. CHIMÆRAM vero non ſolum oſtendunt vulgares Corinthiorum nummi, una cum Bellerophonte, ſed & alii etiam Seriphiorum, cujus rei cauſam ignorare ſeſe fatentur eruditi antiquarii. Haud aliam vero exiſtimarem, niſi deductam forte in ea loca à Corinthiis Coloniam; ſicut de illo more inde vulgo petendi gentis inſignia agetur paulo infra. Ab Athenien-

Hiſtor. Gotth. lib. III. cap. 27.

De Vita ſua Pag. 12.

ſibus quidem deductos primum novi Seriphios ex He-
Lib. VIII. rodoto; ſed ita ut nihil obſtet, alio tempore eoſdem à
Corinthiis inſtauratos. Polydecten vero & Dictyn Se-
Lib. I. Biblioth. riphi conditores referri ab Apollodoro videas. Alias
non Bellerophontem quidem Chimæræ debellato-
Strab. lib. X. rem, ſed Perſeum in Inſulam illam appuliſſe memorant
Euſtath. in Dionyſ. auctores, qui adlato Gorgonis capite incolas in lapides
converterit. Ut non mirum ſit proinde *Saxi Seriphii*
Tacitus lib. IV. nomine ab Annalium ſcriptore eandem denotari, ſicut
Lib. I. alias Origeni vocatur in opere contra Celſum, minima
& ignobiliſſima Inſula. Neque prætereundum hoc lo-
co, obſervatum à me alicubi in penu antiquaria Pyrrhi
Ligorii, quam habet Chriſtina Auguſta, nummum
Hadriani, in cujus itidem averſa parte Bellerophon
Pegaſo vectus, & Chimæra depinguntur, cum loci no-
ta ΑΛΑΙΩΝ ΚΙΛΙΚΩΝ. Interpretem vero illius
Nummi dabimus Stephanum Byzantium, qui in voce
Ταρσὸς obſervat, lapſum in terram cum Pegaſo Bellero-
phontem, in ſolo hujus Ciliciæ Urbis oberraſſe καὶ
ΒΕΛΛΕΡΟΦΟΝΤΗΝ ἐν τῷ ΑΛΗΙΩ πεδίῳ πλανηθῆ-
ναι. Idem vero in voce Ἀλαὶ notaverat, urbem illam
eſſe Ciliciæ, à qua dictum ſit Ἀλήϊον πεδίον, & ad quam
etiam ſpectat hic nummus. Conſona quoque his legas
apud Heſychium, in voce Ἀλήϊον. Chimæram alias
cum Ibide calcantem Crocodilum, videre licet inter
editas Gemmas antiquas Leonardi Agoſtini. HY-
DRAM autem, non jam triceps, ſed ſepticeps mon-
ſtrum, ejuſdemque debellatorem Herculem, ſignatum
quoque vidimus in variis Græcorum nummis, qui de-
cantatos illius Amphitryoniadæ labores ſubinde ante
oculos ponunt. Quo ſpectat præclarus quidam & pla-
ne ſingularis nummus Herculii Maximiliani, haud ſe-
mel mihi inſpectus in Gaza Chriſtinæ Auguſtæ, & è
maxi-

maximorum, ſeu *Medaglioni*, quos vulgo appellant veſtrates genere: in quo Hercules viſitur Hydræ illius πολυκεφάλȣ, cum qua decertat victor, cum inſcriptione HERCULI DEBELLATORI. Per Hydram autem, renaſcentem poſt tot funera, Chriſtianorum gentem intendit deſignare novus hic Hercules; qui de proſtrata ſcilicet eadem ac triumphata, cum Jovio ſuo Collega, hoc apud poſteros monumentum voluit perennare. Gemina laus utrique Auguſto impie quæſita jam olim in veteri lapide, quem adtulit etiam eminentiſſimus Annalium ſcriptor,

DIOCLETIANVS IOVIVS ET
MAXIMIAN. HERCVLÆVS
CÆSS. AVGG.
AMPLIFICATO PER ORIENTEM
ET OCCIDENTEM
IMPER. ROM.
ET
NOMINE CHRISTIANORVM
DELETO QVI REMP.
EVERTERANT.

Vides utique eum lapidem, luculentum nummi hujus commentarium, & utrumque vanæ haud minus quam impiæ jactationis monumentum. Sic Julianum in Epiſtolis audias Conſtantium vocare, πολυκέφαλον ΥΔΡΑΝ, HYDRAM *multorum capitum*; ut germanum illius Cæſaris in Chriſtianos odium agnoſcas. Ita improborum quoque ſupplicia, Hydræ renaſcenti comparat alicubi gentilis itidem Libanius; ſicut alias Proæreſii æmulos ſophiſta Eunapius. Neque vero ad Hydrum ſerpentem ab Hercule peremptum, ut vulgo mythologi, ſed ad Hydram quandam mulierem ſophiſti-

Epiſt. XXIII.

In Baſilico.

ces

In Euthydamo. ces peritam, & ab Hercule non citra opem Jolai fratris devictam retulit jam olim eam fabulam Plato. Quod proinde ſymbolum, Hydræ nempe nummo, de quo agimus, expreſſæ, haud male ſcilicet in Chriſto addictorum ſectam, & ſociam utriuſque Auguſti in eadem debellanda operam, quadrare furentibus videbatur. Alias adinſtar hujus Hydræ, ceu Draconis vulgo cum ſeptem capitibus depicti in iiſdem nummis, ἑπτακεφάλους Dracones apud Brachmannos exſtitiſſe obſervantem lego Damaſcium in vita Iſidori apud Photium. Quamquam novem etiam capita videas alios huic Hydræ adſcribentes, atque inter eos Gregorium Nazianzenum, eo loco, quo apposite has ipſas quatuor, de quibus agimus, multicipes belluas commemorat ac deſcribit; & cujus locum proinde, ut luculentum ſequentium Nummorum interpretem haud pigebit hic adponere; Tom. I. Orat. III. in Julian. I. τὴν ΥΔΡΑΝ ἣν οὐδεὶς πώποτε εἶπεν ἥμερον, ὅτι ἐννέα κεφαλὰς ἀντὶ μιᾶς προὐβάλλετο· εἴ τι τῷ μύθῳ πιστέον· οὐδὲ τὴν Παταρικὴν ΧΙΜΑΙΡΑΝ, ὅτι τρεῖς καὶ ἀνομοίους, ὥστε εἶναι φοβερωτέραν· ἢ τὸν ἐν ᾅδου ΚΕΡΒΕΡΟΝ, ὅτι τοσαύτας τε καὶ ὁμοίας· ἢ τὸ θαλάττιον κακὸν τὴν ΣΚΥΛΛΑΝ, ὅτι ἓξ ἐν κύκλῳ καὶ φοκλοβάτας. *Atqui* HYDRAM *nemo unquam manſuetam dixit, quod novem capita pro uno proferret; nec Pataricam* CHIMÆRAM, *quod tria ac diverſa, ut terrorem majorem adferret; aut illum apud Inferos* CERBERUM, *quod totidem & ſimilia; aut* SCYLLAM, *æquoream peſtem, quod ſex in orbem, maximeque horrenda.* Mitto quæ in hac deſcriptione non videntur ſatis conſentanea iconibus horum monſtrorum, quas exhibent nummi antiqui; ut quum vel Hydræ, ut diximus, novem, aut Scyllæ ſex in orbem capita tribuit, quum tria tantum ima inguinum parte eidem adſcribant denarii Gentis Pompeiæ. Novi enim aut quam diverſa nonnunquam de iiſdem rebus

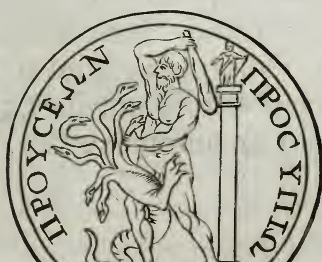
tradant

tradant antiqui fabulatorès; aut quantum ſibi nonnunquam pictores ac cælatores jam olim indulſerint in iiſdem exprimendis; aut denique quam veniam mereantur, qui in talibus recenſendis minus ſe præſtant accuratos. Verum ut habeant otioſi, quo ad illas horum Monſtrorum Imagines, veterum id genus Auctorum de iis loca, & Poëtarum, quas ferunt fabulas jucunde exigant, en cum SCYLLAM biformem cum latrantibus Canibus, tum tricipitem CERBERUM; CHIMÆRAM triformem; ſepticipem HYDRAM; qualia in antiquis Nummis, cum ſuis debellatoribus Bellerophonte aut Hercule depinguntur. Neque enim hæc antiquariis ſolum ſcribimus, aut iis quibus obvia id genus monumentorum ſupellex continuo ante oculos poſita, & quibus proinde levia hæc & trita forte videbuntur.

GRYPHAS autem & PEGASOS, alata & fabuloſa monſtra, Græcorum & Latinorum nummi frequenter repræſentant, quamquam de poſtremis videatur dubitare Plinius, an eadem fictitiis velit adnumerare: Æthiopiam enim multa ſimilia monſtra generare, pen-
Lib. VIII. cap. 21. natos equos & cornibus armatos, quos Pegaſos vocant, alicubi agnoſcit, at alibi, *Pegaſos, equino capite volu-*
Lib. X. cap. 49. *cres, & Gryphas aurita aduncitate roſtri, fabuloſos reor, illos in Scythia, hos in Æthiopia.* Cteſias vero in Indicis, veros id genus Gryphas agnoſcere non veretur; ut alios mittam, quibus ad Euphratem traduntur inſpecti, & proinde Εὐφρατήσιοι γρῦπες nuncupantur; aut Magi-
In Itinerario. ſtrum Benjaminem, cui הנשר הגדול הנקרא גריפון *magnæ Aquilæ Gryphes dictæ.* Marinos autem Gryphas, in caudam nempe tortuoſam deſinentes, videre licet in nummis Yeliton apud Goltzium. Quod vero hic minime
Tom. III. Comment. pag. 83. licet præterire, occurrit apud Triſtanum nummus cum Gryphe & adſcriptis litteris Π Α Ν, quas ad Panem continuo refert, quem inde colligit priori nummi parte ſignatum, atque inde longam de Pane ῥῆσιν inſtituit. At vero ab ea facile potuiſſet ibi ſuperſedere nobilis antiquarius. Neque enim Panem, ſed Panormitanos Siculos innuunt initiales illæ litteræ Π Α Ν, ut mihi continuo liquebat ad primum nummi apud Triſtanum intuitum. Ita enim noveram ſignatos frequentiſſime Panormitanorum nummos. Et conſultus mox Paruta id veriſſimum docuit, qui eundem inter Panormitanorum nummos refert.

Idem

Sicilia Parutæ & L. Agoſtini Tab. IX.

Idem vero ille nummus, quem expreſſum à Triſtano reperies. De barbata & hirſuta figura conſule Auguſtinum Jueges in Annalibus Panormitanis, quibus traditos à Paruta nummos Panormi inſeruit & explicavit. Gryphem quod ſpectat, & de quo hic ſermo vertebatur, haud mirum eundem, qui Apollini, ut ſupra vidimus, ſacer habebatur, frequenter nummis variorum locorum inſculptum. Eundem certe crebro etiam ſignant nummi ejuſdem Inſulæ Syracuſani. Vetus alias Panormi inſigne, non Phœnicem exſtitiſſe, ut nonnulli crediderant, ſed Aquilam, ex antiquis id genus Panormitanorum nummis colligit vir doctus in ſcripto vernaculo Antiquitatum Panormitanarum. Gryphis vero vulgo haud diſſimiles PEGASI, quod nomen alias velocibus aut Circenſibus Equis tributum itidem noſti; quo & adludit Auſonius, ex emendatione viri magni,

Marianus Valgarnera Antichità di Palermo.

Pegaſus hinc dexter currant, ibi lævus Arion,
Funi ſed quartum det tibi Caſtor equum.

Sic alium Pegaſum, multis quidem palmis nobilem, ſed tandem ad piſtrinum infelici fato condemnatum, & eo nomine cum Theſſalia patria ſua expoſtulantem legas in veteri Epigrammate incerti auctoris,

Σοὶ πάτερ Θεσσαλίη πωλοτρόφε μέμψιν ἀνάπτω,
ΠΗΓΑΣΟΣ ὃς ἀδίκως τέρματος ὠπίασα.

Neque vero multo felicius fatum nobilioris hujus, de quo agimus, Pegaſi; à cujus fracto nempe calcaneo, & impreſſo ejuſdem veſtigio, caput Ciliciæ Tarſum denominatam tradit Polyhiſtor ille Alexander apud Stephanum Byzantium, & Avienus,

Impreſſaque ſolo liquit veſtigia calcis.

A ſeſſore vero ejus Bellerophonte, & inde orta pedis claudicatione, urbis etymon deducere malebat Thrax Dionyſius, eodem Stephano auctore. Certe adhuc hodie rei ſeu fabulæ memoriam ſignare videtur impreſſus in Tarſenſium nummo Mediceo, percuſſo temporibus Alexandri Severo, pes aut vero crepida. Haud aliter ac Lacedæmone olim locum quendam Sandalium appellatum tradentem lego Ptolemæum Cod. cxc. Hephæſtionem apud Photium; ab Helenæ itidem Sandalio, quod illic exciderat, dum eandem Alexander perſequitur. Σανδαλιῶτις alias dicta olim Sardinia, ut pro Σανδαλώτη bene apud Heſychium emendarunt viri docti, à figura, ut videtur, Sandalii. Cæterum ut *Pegaſi*, ſic *Volucres* dicti celeres id genus equi, qualis ille cui ſimulacrum aureum erexiſſe L. Verum Capitolinus refert, aut nonnunquam *Phœnices*, *Coraces*, ſicuti Lib. vi. Cleoſthenis Equi apud Pauſaniam; vel etiam *Aquilæ*, ut in veteri Epigrammate,

Ο πρὶν ἀελλοπόδων λάμψας πλέον ΑΙΕΤΟΣ ἵππων·

aut nonnunquam *Aquilones*, ut in ſaxis antiquis, & qua ratione *Ventoſos* eoſdem jam olim dixit Ovidius,

Faſt. iv. *Primaque ventoſis palma petetur equis*,

hoc eſt juxta Silium, de Equo itidem Circenſi, *& ventos poſt terga relinquit*. Hyginus autem de Oenomao, *Equos aquilone velociores habuit*. Sed ut ad Pegaſum redeamus, occurrit ille frequens in nummis Corinthiorum inſigne, vel ſolus vel cum ſeſſore Bellerophonte, modo

cum

cum Leone, modo cum Chimæra depugnante, inſcr. Col. L. Julia. Cor. ſeu *Colonia Laus Julia Corinthus.* Quo etiam referendi duo denarii Gentis Cæciliæ, à diligentiſſimo hujus memoriæ inveſtigatore Patino primum editi.

Neque enim illi, quod arbitrabatur Vir amiciſſimus, ad Duumviros ad frumentum emendum; ſed ad Coloniam Corinthum ab illis Duumviris deductam, omnino ſunt referendi: ſicut Corint. etiam nomen in priori alterius denarii parte expreſſum ſatis aperte denotabat. Unde etiam his denariis nomina & memoriam debemus eorum ducum, à quibus excitatum denuo clariſſimum illud Græciæ lumen. Veneris autem caput in altera nummi parte cum Corinthi inſcriptione ſatis arguit, quam venuſte urbem eam vocarit elegantiſſimus Orator, omnium urbium quæ ſunt, aut quæ fuerunt venustissimam, πόλιν τ͂ ὄσων τε καὶ γεγενημένων ΕΠΑΦΡΟΔΙΤΟΤΑΤΗΝ. Ut mittam quæ de Veneris apud Corinthios fano & cultu è veteribus, Strabone puta, Pauſania, aliiſque jam nota: aut quod

Dio Chryſoſt. in Corinthiaca.

Stephanus veteres Grammatici docent, κορινθιάζομαι idem eſſe
de Urbibus. quod ἑταιρεῖν, aut quod adhuc fœdius, τὸ μαστρωπεύειν.
Heſychius, Ut proinde ſatis opportune moneta illa Corinthiorum
Euſtathius
ad Iliad. B. Pegaſo ſignata, πῶλος iiſdem juxta Pollucem vocare-
290. tur; καὶ ΠΩΛΟΣ τὸ ΝΟΜΙΣΜΑ τὸ ΚΟΡΙΝΘΙΟΝ ὅτι
Lib. IX. ΠΗΓΑΣΟΝ εἶχεν ἐκτετυπωμένον; PULLUS *autem dicitur Nummus* CORINTHIUS, *ideo quod* PEGASUM *haberet inſculptum.* Ea autem voce, non pullus ſolum, ad quem ibi reſpicit Pollux, ſed præterea merx illa Corinthiorum vendibilis, ſi Heſychium conſulas, vocabatur; πῶλος ἑταίρα, πώλους γὰρ αὐτὰς ἔλεγον, οἷα Ἀφροδίτης πώλους. Unde & Euripides olim, περὶ τῶν ἐν Κορίνθῳ ἑταιρίδων, (ut citatur eidem Polluci alia occaſione hic locus) ſeu de Corinthiacis agens proſtibulis,

Καὶ τὰς μὲν ἄξει πῶλον ἀνενδεῶς.

Illud præterea ex iiſdem Pegaſis, aut πώλοις Corinthiacis colligas, cur in priſcis Corcyræorum & Syracuſanorum nummis, obvius paſſim occurrat Pegaſus. De poſtremis res obvia in Sicilia Parutæ à Leonardo noſtro recenſita; & nos quoque haud unum hujus generis nacti ſumus nuperrime in illa ipſa Syracuſarum urbe. Corcyræorum vero Nummum cum ſignato Pegaſo Severi temporibus exhibet Gaza Medicea, & alterum cum Plautillæ effigie, ταμιεῖον Auguſtæ Chriſtinæ. Corcyræ nempe ſicut & Syracuſarum Metropolis, quod Thucydides aliique authores docent, Corinthus. Retenta autem vulgo à Coloniis ceu Filiabus, Matris ſuæ inſignia, & eadem publicis monumentis, ad memoriam prodendæ originis, conſueto more conteſtata; quod vel hæc nummorum ſupellex clariſſime nobis ante oculos ponit. Hinc idem Pegaſus in nummis Ennæ Siculæ Urbis ſignatus, quippe à Syracuſanis, quod Stephanus tradit, conditæ. Neque aliud arguunt vel

vel frequens *Minotaurus*, in aliis Siculis urbibus, vel *Hercules* in Thaſiorum, vel *Noctua* in Lebediorum Nummis, (ut ſexcenta id genus mittam) niſi id quod aliunde etiam conſtat, à Cretenſibus, Tyriis, Athenienſibus, eoſdem illos populos propagatos. Ut vel inde ſatis liqueat, quantum lucis ad Geographiam veterem, & locorum origines emendandas, conferant id genus monumenta. Sed hæc alterius loci. Neque tamen Corinthi ſolum, aut Coloniarum ab ea deductarum, ſed Africæ etiam inſigne Pegaſum videas in antiquis aliquot nummis, ob celerum nempe Equorum in ea regione proventum, ut bene jam monuit Cl. Triſtanus. Præclarus autem alius quidam Antonini nummus, in quo apparet Mercurius Pegaſum manu ducens; qui ſcilicet Aquilæ vice, alterum illum Ganymedem in cœlum veheret. Quo ſpectat alter inſignis à Cl. Seguino nuper vulgatus, qui eundem catamitum exhibet ſublimem inter Gryphis alas vectum: aut ſimiliter Pegaſo raptus in cœlum, ut Triſtano viſum, Auguſtus, ut Peireskio Marcellus, aut juxta Rubenium (cui & ego adſentior) Druſus Germanicus, in illa incomparabili Gemma Tiberiana. Honeſtiori utique vectura ſublati in Deorum ſedem, quam Vulcanus ille κεραπίας; quem Aſino alato, in cœlum à Baccho reductum, apud Ariſtidem legas. Mitto enim aut Comam Berenices ab eodem Equo alite in cœlum deportatam, juxta Catullum; aut eodem vectam vel Auroram, vel filium ejus Heſperum, juxta Lycophronem, aliaque priſca monumenta, quod jam erudite obſervavit Belgarum par inſigne, Gevartius ac Rubenius. In Bacchum Tom. 1.

CENTAURI & MINOTAURI, ut feritate, ita ſorte naſcendi æquales, ſi Plutarcho credimus & Phlegonti Tralliano, qui ex promiſcuis hominum & belluarum

rum congreſſibus nata hæc monſtra credidere. Geminum legas in eam rem apud Philonem locum, qui ut Minotaurum ex Paſiphaes cum Tauro concubitu, ita ex infandis id genus hominum beſtiarumque συνουσίαις, tradit natos forte Centauros, Chimæras, aliaque id genus monſtris ſimilia. Quæ ratio forte vel authoritas movit beatum Hieronymum, ut dum viſum Eremitæ ſimile monſtrum refert, in incerto ponat quæ de illius natura ac veritate dicuntur: quod alias refellit Lucretius,

Lib. de ſpecial. legib.

In vita Pauli Eremitæ pag. 238. edit. Froben.

Ne forte ex homine & veterino ſemine equorum
Confieri credas Centauros poſſe;

& cum Lucretio, ut alios mittam, non Palæphatus ſolum, ſed aliquanto majoris auctoritatis Galenus. Hunc enim videas aperte negantem ἱπποσκελῆ ejuſmodi ἄνθρωπον, aut ἱππάνθρωπον (ut hoc monſtrum vocat, haud aliter ac Maimonides in præclaro opere, סוס אדם, hoc eſt, *Equum Hominem*) poſſe ex infandis id genus congreſſibus procreari, & Pindaro, utpote Poëtæ condonandum, à quo traditum ſit, homines quondam Magneſiis equabus mixtos; unde continuo natus ſit mirabilis exercitus, matribus quidem inferne, ſupra autem patribus ſimilis. Plura audies eam in rem diſputantem, in inſigni illo de uſu Partium commentario. Ut certe non ferenda ſit veſtratis F. Angeloni credulitas, optimo jure à Cl. Triſtano jam caſtigata, dum ideo Centaurum in Gallieni nummis depictum ſtatuit, quod ſcilicet ejuſmodi monſtrum Populo Romano exhibuerit ſpectandum Gallienus. Equidem haud unius generis nummi ita Centauros illos exhibent depictos, præter reſidua adhuc veterum ſtatuarum monumenta, ut fabuloſa monſtra facile ſeſe prodant. Hinc marem etiam & feminam Centauros ſpectamus in pulcherrimo Num-

More Nevoch. Part. I. cap. 60.

Lib. III. de uſu Partium pag. 392. edit. Græc. Baſil.

Nummo Juliæ Severi à Cl. Seguino evulgato, currum Liberi Patris trahentes, & feminam quidem inflantem fiſtulam.

Reliqua quæ ad præclari hujus nummi explicationem faciunt, petere licet ex eodem Seguino. Bacchum quidem itidem cum Ariadne ſedentem exhibet alius nummus Fauſtinæ junioris, ab iiſdem Nicæenſibus percuſſus. Illud vero ſpectamus hoc loco Centaurorum miniſterium, quale utrique præſtant in ſuperiori nummo; ut non mirum ſit Centauros Baccho militantes, legere paſſim in Nonni Dionyſiacis. Neque aliter Centaurus ſagittarius occurrit comes Baccho adjunctus, aut Pruſiæ ſub Bacchi habitu depicto, in antiquis hujus Regis nummis Mediceis. Similem quoque Centaurum exhibet in eadem Gaza Medicea nummus Antonini Pii Ægyptius: Ut inde liqueat mos vetus Centauros illo habitu in nummis ſignandi, quem à Gallieno repetitum arguunt varia ejuſdem numiſmata cum Centauro id genus Sagittario, & inſcriptione Apollinis. Sagittarius enim, quod jam viderunt viri docti, vulgo in Dianæ tutela & Apollinis. Baccho itaque juxta & Apollini Centauri illi in antiquis nummis aut monumentis adſcripti, unde & Manilius illuſtratur,

In Gaza Chriſtinæ Auguſtæ.

Vid. lib. v. xiv. & xxxiii.

Et Phœbo ſacer ades, & una gratus Iaccho
Crater, & duplici Centaurus imagine fulget.

Lib. I.

Alias idem quoque miniſterium, quod Libero Patri in

ſuperiori nummo, aliis quoque exhibentes cernimus hos ἱππανθρώπους. Sic Bigas Triumphales quas duo Centauri trahunt, memini me vidiſſe inter nummos Trajani Gazæ Farneſianæ. Victoriam quoque cum Bigis Centaurorum notavi rurſus in alio Trajani nummo Ægyptio. Centaurorum etiam Quadrigas eandem operam Herculi præſtantium exhibet nummus M. Aurelii, cum inſcriptione TEMPORUM FELICITAS. Quum tamen Centauros Herculem fugientes, ſuavi Sirenum cantu periiſſe tradat Ptolemæus Hephæſtio apud Photium, & inde Sirenas dictas Lycophroni Centauricidas. Quemadmodum vero Bacchum & Ariadnen à duobus Centauris in ſuperiori nummo Nicæenſium, ſic vel à duabus Pantheris ductos videas, ut in nummo Magneſiorum Trajani Decii, modo etiam à Satyro & Panthera ut in ſequenti numiſmate, cujus ectypum mihi indulſit illuſtris antiquarius Franciſcus Gottifredi.

In Gaza Barberina.

Percuſſus ille nummus, ut vides, ſub Antonino Pio, ac ut licet augurari, in aliqua celebritate Bacchanalium. De Satyro vero aut Panthera Bacchi vehiculo ſubjunctis, trita omnia, & in ſuperioribus etiam excuſſa.

De PHOENICE vero, res forte anceps cuipiam videri poſſet, an continuo in hanc fabuloſorum animalium claſſem veniat adſcribendus. Equidem illibenter, non

non Tacito jam dicam, Plinio, aliiſque id genus au-ctoribus, ſed tot ſanctiſſimis Viris, Clementi, Tertulliano, Origeni, Cyrillo, Gregorio Nazianzeno, & geminis ſermonibus cogimur dicam mendacii ſcribere, qui aut veram, aut dubiam vel *poſſibilem* ſaltem de Phœnice narrationem credidere. Poſtremum certe videas omniſcium Origenem haud refugientem in præclaro opere contra Celſum; quod ab aliis rurſus noſti impugnatum, qui nullum id genus animal μοναδικὸν eſſe poſſe ſtatuerunt, & quorum ſententiæ lubentius & nos quoque ſuffragamur. An vero Græcæ vocis apud Regium Vatem homonymia, & Palma in Syagris renaſcens, cujus Plinius meminit, occaſionem illi de Phœnice fabulæ dederit, ut nuper obſervabat doctiſſimus Bochartus, fateor equidem haud mihi continuo probari. Ut enim demus ſacros Chriſtianorum Antiſtites, illa vocis φοίνικος apud Regium cantorem ambiguitate deceptos; at certe nemo dixerit eandem impoſuiſſe Herodoto, aliiſque antiquiſſimis inter Gentiles ſcriptoribus, à quibus traditam, & non à ſe repertam illam de Phœnice narrationem, avide in ſuos uſus pii Antiſtites tranſtulere; Eo nempe conſilio, quo irriſum & exploſum adverſariis reſurgendorum aliquando corporum Myſterium, familiari apud ipſos Gentiles ſymbolo, adumbrarent tuerenturve; quod primum omnium nec perfunctorie factum à veſtrate Clemente in aurea illa ad Corinthios Epiſtola; quod cedro & auro omni præſtantius aurei ſæculi monumentum Britannico orbi, ab annis haud ita multis acceptum ferimus. Inde etiam Phœnices vulgo in Cœnotaphiis Martyrum depictos, tanquam reſurrectionis ſymbolum, liquet ex Actis Paſſionis S. Cæciliæ, ut jam obſervarunt viri docti. Illud vero ſanctiſſimorum homi-

Lib. IV.

Lib. XIII. cap. 4.

minum inſtitutum egregie vel firmant vel illuſtrant obvii paſſim in nummis conſecratorum apud Romanos Phœnices; qui Gentilium ſententiæ de Auguſtis ſuis è buſto ad cœlum proſilientibus, & in novam eandemque æternam vitam adſertis, prodita ſymbola adhuc hodie conſpiciuntur. Hinc ſolemnes illæ inſcriptiones, depicto Phœnici adſcriptæ, ÆTERNITATI AUG.; ne miremur *æternam avem* dictam jam olim Claudiano,

Æternam ne perdat avem.

aut vero illud Chriſtiani Vatis apud Euſebium, poſt recitatam de Phœnice Gentilium narrationem,

Ἑλληνικοῖς Ἕλληνες εἴξαντες λόγοις
Πείθητε, λοιπὸν τὴν ἀνάστασιν σέβειν.
Græci ergo Græcis fabulis ſi creditis,
Ne jam negetis ſuſcitari mortuos.

Unde Chriſtianis etiam Cæſaribus idem novæ vitæ, vel novi quaſi & fortunati quidem ſæculi ſymbolum frequentatum. Præclarum inprimis ejus rei argumentum præbent obvii alias Nummi Conſtantini Junioris, in quibus Phœnix modo ſupra rupem, modo ſupra ſphæram, ut in ſequenti nummo, collocatus cernitur, cum memorabili illa inſcriptione, FEL. TEMP. REPARATIO, ſeu *Felix Temporum Reparatio.* Cui inſuper præmittemus inſignem alium Nummum magni Conſtantini parentis, in cujus averſa parte occurrunt duæ figuræ cum Globo, ſupra autem Phœnix itidem radiatus, cum inſcriptione illis temporibus familiari GLORIA SÆCULI VIRTUS CÆSS. Ejus autem iconem exprimendam curavimus beneficio viri commendatiſſimi nominis, Ampliſſimi Joachimi Camerarii noſtri, præclari illius Nummi poſſeſſoris.

Ubi

Ubi videas nempe Phœnicem eadem figura, qua illum nobis Herodotus, Plinius, Solinus, vetus Poëta apud Euſebium, Claudianus, aliique tradidere; Aquilæ nempe magnitudine cum plumeo apice ſeu corona radiata, quam in ejus deſcriptione *ſolis imaginem* vocat Achilles Tatius; ut facile inde ſacrum ſoli animal & Horo in Hieroglyphicis, dictum *ſolis ſymbolum* adſequamur. Lib. III.

Accedunt præterea alia quædam cælata in Nummis id genus monſtra, quibus ſymbolorum aut Naturæ Interpretes, poſſunt induſtriam ſuam excitare aut ornare luculentius. Unum quod inter Hieroglyphica Ægyptiorum animalia retulerim, exhibet Nummus Mediceus Hadriani, in quo cauda, corpus & pedes Leonis, pectus Crocodili, caput Iſidis cum flore, & deſuper *De* Monstrosis *Animalibus in Nummis.*

Sphinx cum rota. Hæc enim omnia Ægyptium nummum ſatis arguunt, & mea ſententia, juxta familiaria illis ſymbola, Lunæ concordem cum Sole in hæc inferiora virtutem, & recurrens ſtatis vicibus Jovis ſui Ægyptii incrementum. In vicina quidem Æthiopia haud unum agnoſcit monſtrum Plinius, ex variis id genus animalium formis concretum, collo etiam, cauda, pectore Leonis, cætera diverſum. Neque alienus ab hoc loco Nummus quidam plane ſingularis Gordiani Pii à Nicæenſibus in Bithynia percuſſus, in quo figura inequitans monſtro, capite equino, cum brachio veluti loco dextri pedis baculum ſerpenti involutum apprehendente, priori ſiniſtro pede humano, duobus poſterioribus equinis, cauda vero inſtar ſerpentis inflexa. Eques autem ipſe ornatus galea ac thorace, dextra coronam tenens. Ipſa vero monſtri inſcriptio haud minus ſingularis, ΙΠΠΟΝ ΒΡΟΤΟΛΟΔΑ ΝΙΚΑΙΕΩΝ. Sed operæ pretium eſt, ipſam rariſſimi & plane ſingularis Nummi iconem conſpiciendam dare, beneficio Chriſtinæ Auguſtæ, cum aliis id genus ex Regia vere ejus Gaza depromptam.

Lib. VIII. cap. 21.

Quid autem monſtri alat hæc figura, fateor me juxta ignariſſimos ſcire, neque ad quam vel hiſtrioniam vel fabulam adludat hæc inſcriptio, adſequi adhuc certo potuiſſe. Neque vel ex antiquis Strabo, vel Dio Chryſoſto-

ſoſtomus, vel Memnon apud Photium, aliique, qui multa de hac primaria Bithyniæ Urbe, ejuſque vel Conditoribus, vel Tutelaribus Diis, Hercule, Baccho, Nicæa, Naiade, cæteriſque obſervarunt, vel quos conſului, eruditi monumentorum id genus interpretes, facem hic mihi prætulere. Si Arriani opus exſtaret, quo τὰ μυθικὰ Bithyniæ complexus apud Photium traditur, aut Alexandri, Menippi, Demoſthenis commemorata antiquis Grammaticis Bithyniaca, haberemus forte hanc rem magis explicatam. Quo loco mihi in ſolatium occurrit magni illius Herculis Muſarum, Joſephi Scaligeri confeſſio, profitentis tam multa in Nummis & inſcriptionibus antiquis latere, quæ nos fugiunt, & ex quibus tot præclara ac recondita liceret eruere, ſi illa utique poſſemus adſequi. Alius quidem Nummus ejuſdem Gordiani & ab iiſdem Nicæenſibus ſignatus, Bacchum eumque ſeniorem illum Barbatum exhibet, cujus cum [a] Diodorus meminit, tum ad Demoſthenem [b] Ulpianus, Pantheræ ſuper incubantem; urbis nempe illius προπάτορα, ut ſupra notabamus, cum Victoriam, quam geſtat, & quæ ad Nicææ nomen videtur adludere.

In Scaligerianis pag. 222.

[a] Lib. IV.

[b] Ad Orat. κατ. μειδ.

Sed nihil Nummus ille ad priorem, neque magis alter Macrini Nicææ itidem percuſſus, cum figura monſtro ſimili, non Equo quidem ſed Elephanti inſidente, quem videbam nuper in Collegio Claromontano Pariſienſi: Cebos quidem Simiæ genus, priores pedes manibus,

nibus, poſteriores autem humanis pedibus ſimiles habuiſſe, ſupra ex Ariſtotele & Agatharchide tradebamus. At non Simiam hic, ſed Equum cum dextra & pede humano, eique inſidentem Equitem licet intueri. Ne quid tamen hic intentatum relinquamus, crederem facile ipſum Gordianum deſignari illo emblemate Bithyniam peragrantem, & quaſi alterum Æſculapium, ceu gratum ſalutis auctorem conſpicuum iiſdem factum. Deſignati enim vulgo, ut noſti per Figuras Cæſarum Equeſtres, eorundem Adventus, & quidem ali quoties in reſiduis hujus Gordiani nummis. Inſtar vero præſentis Æſculapii exceptum à Nicæenſibus arguere videtur baculus ille ſerpente involutus, familiare hujus Epidaurii Dii ſymbolum; cujus etiam, ut antea monebamus, præ numinibus aliis ſalutares & frequentatæ vulgo apud Græcos Epiphaniæ. Æſculapium certe Nicææ cultum, haud minus ac Epidauri liquet ex Nummo Antonini Pii, in quo Æſculapius cum ſerpente ac epigraphe ϹΩΤΗΡΙ ΑϹΚΛΗΠΙΩ ΝΙΚΑΙΕΙϹ. Ut mittam Aceſium juxta Æſculapium, & in ejus æde cultum apud Epidaurios, in alio nummo eorundem Nicæenſium obvium, ſicut præclare eruit illum & explicavit Triſtanus. Neque cuipiam mirum videbitur, apprehenſum aut geſtatum ab illo Equo Æſculapium, qui equorum ſimul & hominum ſalutem huic Deo Epidaurio curæ olim fuiſſe meminerit, & eundem proinde juxta Equeſtrem Neptunum, invocari ab Hierocle in præfatione Veterinariæ Medicinæ, Κεκλήσθω δ' ἡμῖν συμφορεὺς τοῦ λόγου τοῦδε, ποσειδῶν τε ἵππειος, καὶ ὁ τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους ΣΩΤΗΡ ΑΣΚΛΗΠΙΟΣ, ᾧ πάντως που καὶ ἵππων μέλει; *Invocentur vero & nobis operis hujus adjutores, Neptunus quidem Equeſtris, humani autem generis* SERVATOR ÆSCULAPIUS, *qui omnino etiam* EQUORUM CURAM *gerit*. Neque alias

alias à Gordiano abludens hujus Equitis effigies, maxime ſi Græcorum & Barbarorum nummorum rationem habeas, in quibus vulgo Cæſarum minus decoræ & inconcinniores formæ conſpiciuntur, & adeo nonnunquam, ut fatente Cl. Seguino, Imperatores iſti non vultu, ſed ſolo nominis indicio agnoſcantur. Ut certe id in eos quadret, quod de primis naſcentis picturæ rudimentis obſervat alicubi Ælianus, adeo rudi & imperita arte effiɛta à pictoribus animalia, ut neceſſe haberent ad ea adſcribere, hoc eſt Bos, Equus, Arbor. Accedunt vero firmandæ huic conjecturæ, aliorum quoque Cæſarum cum monſtris cælatorum figuræ, in aliis barbaris & Ægyptiis nummis. Talis Hadrianus cum monſtro Cynocephalo, in Nummo ejuſdem Cimeliarchii inclytæ Reginæ. Ut jam mittam Iſidem monſtro etiam inſidentem cum Siſtro, quam Fauſtinæ nummus exhibet in eadem Gaza. Sed hoc fateor turbare videtur inſcriptio illa ſuperioris Nummi, ΙΠΠΟΝ ΒΡΟΤΟΛΟΔΑ ΝΙΚΑΙΕΩΝ, quæ & ſenſum reconditum & vocem Helladi hactenus, quod ſciam equidem, inauditam videtur continere. Βϱοτοδαίμονας quidem novi dictos Græcis poſt mortem cœlo inſertos, ut ex Heſychio conſtat; ſicuti alias *βϱοτολοιγὸν*, Martem Homero, quod nemo ignorat, Amorem autem in veteri Epigrammate, quod Argentario, in Anthologia adſcribitur, nuncupatum. Unde haud difficulter licebat illas voces in nummo diſtinguere, & ſupplere ΙΠΠΟΝ ΒΡΟΤΟΛΟΙΓΟΝ ΔΑΙΜΟΝΑ ΝΙΚΑΙΕΩΝ, *Equum hominum perniciem, Genium Nicæenſium.* At non continuo licebat adſequi, quomodo illud attributum huic Equo conveniat, qui Æſculapii ſalutare numen apprehendit, ac proinde ſalutis potius quam perniciei auctor ſtatuendus. Faceſſant certe præ illo Equite ei

In ſelect. Numiſm.

Lib. x. Var. hiſt. c. 10.

Lib. 1. Epig. 77.

inſidente, Bellerophontes, Perſei, Antinoi, aliique in Pegaſo, aut Gryphe ſublimes; Hoc vero Equinum monſtrum cum humano pede & brachio, quo Epidaurium Serpentem tenet, opportune mihi in memoriam revocat ſimulachrum illud apud Phigdenſes Arcadas, cujus meminit Pauſanias, Equino itidem capite, corpore tunica velato, una manu Delphinum, altera Columbam tractans. Aliud quoque in Syracuſanorum nummis ſuppeditat Gaza Medicea, capite itidem Equino, cauda bifurca, ſtipiti incumbens, & Draconi cætera ſimile. Alterum rurſus in iiſdem videas alatum, Equino capite, cum duabus tibiis equinis, infra pectus caudam ſerpentinam. De quibus proinde uſurpes illud Gregorii Nazianzeni, *Θηρίον ἐκ πολλῶν θηρίων συγκείμενον πολυειδὲς καὶ πολύμορφον· ex multis belluis conflatam variam quandam & multiplicem belluam.* Neque Serpens ille prætereundus, Equi dorſo impoſitus, in rariſſimo nummo Ægyptio Domitillæ Auguſtæ, Veſpaſiani Conjugis, quem vidiſſe contigit in Muſeo Lomeniano Cl. Patini, ac pro ſolita ejus comitate, illius ectypum ab eodem impetrare.

In Arcadicis.

Orat. 1.

Similem etiam Nummum habet Gaza Medicea ſub Domitiano percuſſum. Referendum vero illud monſtrum ad hieroglyphica id genus Ægyptia, ex diverſis animantibus vulgo apud eos conflari ſolita; ſicuti ex Porphyrio ſupra videbamus, aliiſque antiquis eorum monumentis paullo ante commemoratis, & de quibus

iterum

iterum Nazianzenus Ægyptum alibi compellans, ſecunda nempe in Julianum Philippica; τ᾽ ἄλλα τε ὅσα πλάττεις ἢ γράφεις θηρία σύνθετα καὶ ἀλλόκοτα; *aliaque quotquot conficta tibi aut picta animalia, è diverſis generibus conflata & prodigioſa.* Tom. I. Orat. IV. Ex his autem quæ ſupra adtulimus, abunde colligas, familiarem imprimis illi genti petitam à Serpente vel Dracone mixturam, ob divinitatem vel providentiam ei animalium generi paſſim apud eos tributam; ut ex præclaris & antiquis eorum Nummis luculenter demonſtratum. Alias ut equitantem hic vides Serpentem, ſic rurſus Serpenti inſtar Equi vel Cameli inequitantem ſamaclem, hoc eſt ſatanam, è libro Medrach tradentem legas Magiſtrorum doctorem in laudato ſupra opere. Maimonid. Mor. Nevoch. p. II, cap. 30. Cæterum plura id genus ex veterum Nummorum penu erui adhuc poſſent; unde iis qui monſtra vel vera vel fabuloſa congerunt, uberior materia diligentiæ & contemplationis ſuppeteret. Haud inanem illam inſuper ad myſteria veteris ſapientiæ, aut obſcura nonnunquam auctorum loca illuſtranda, facile unuſquiſque intelligit. Ita quidem, ut abunde de illorum judiciis ſecurus in poſterum eſſe debeam, qui ad aliquam Naturalis Hiſtoriæ lucem nihil omnino conferre id genus monumenta hactenus credidere; aut qui meam hac de re ſententiam, nimio cuidam erga Helenam, quam ornandam hic ſuſcepi, ſtudio & amori videbantur forte tribuere. Equidem quando id veris & novis ferme probationibus non viciſſemus, luculentos ejus rei teſtes ac præcones dare hic poſſem, in hoc ipſo naturalis hiſtoriæ argumento, aliorum induſtriam & conatus quodammodo ſupergreſſos. Unus eſt Ulyſſes Aldrovandus in Herculeo opere, qui Nummorum ſubſidium ad ejus illuſtrationem frequenter advocaſſe haud contentus, ampliſſimum alicubi hoc iis

 teſti-

Ornitholog. lib. 11. de Aquila.

teſtimonium præbuit; *Ut modo ſtudioſi omnis Antiquitatis utilitatem aliquam ex noſtris hiſce Naturæ hiſtoriis percipiant, ſuis propriis ac aptis locis* NUMISMATUM *Imperatorum, aliarumque Familiarum antiquiſſimarum, & præſertim Aquilæ inſcribuntur, utrumque latus declarare decrevi: Atque id eo lubentius facio, cum cognoſcam hoc eruditiſſimo ſæculo in maximo haberi honore illa ſtudia in quibus variæ traduntur Hiſtoriæ, &* PRÆSERTIM ILLA QUÆ AD NUMISMATUM, *Marmorumque antiquorum lectionem ſpectant.* MULTA *enim ſub eorum cortice* LATENT MYSTERIA NATURÆ, *quæ maxime & perſcrutantium palato arrident animumque oblectant: Fateor equidem me* EX HISCE STUDIIS MAXIMUM SEMPER FRUCTUM PERCEPISSE, *atque hic inter alios authores Æneæ Vici, Huberti Goltzii, Gulielmi Chouli Galli, Sebaſtiani Erizzi opera uſum fuiſſe. Sed ſtudia iſthæc inprimis promovet autopſia ipſa, ideoque tum Romæ, Florentiæ, Ferrariæ, tum etiam in aliis locis apud Sereniſſimos Principes rariſſima multa vidiſſe* MIHI PLURIMUM PROFUIT. Quid potuit obſecro diu luculentius ad commendationem hujus mercis in hoc ipſo contemplationis genere, idque ab homine nullo ad id peculiari conſilio & tractatione adducto? ſuffragatur eidem clariſſimum Galliæ ſuæ lumen, & cum monumentis aliis reconditæ doctrinæ, tum noviſſimo de ſacris Animalibus immortale, Samuel Bochartus. Ille enim lecta priori hujus libri editione, & de nova iſta, quam adornabam certior factus, ab hoc inprimis ſingularium in Nummis cælatorum animalium argumento, immane quantum huic ſupellectili pretium ſtatuit, & quam inde magni nunquam ſatis æſtimandæ utilitatis fructus percipi poſſent, ſuis ad me litteris haud ita pridem ſignificabat. Superſedeo à verbis ejuſdem commemorandis, quia cum mea laude conjuncta verſantur.

DIS-

DISSERTATIO QUARTA.
DE
PRÆSTANTIA ET USU
NUMISMATUM
ANTIQUORUM.

EQuidem illum, de quo modo agebamus, in ipſius NATURÆ contemplatione, rei hujus antiquariæ uſum ac præſtantiam, haud leviter vel firmat, vel illuſtrat; quod neque in ornanda PLANTARUM Hiſtoria ſupervacua omnis hæc Nummorum veterum ſupellex cenſeri debeat. Etenim qualis olim fuerit figura SILPHII aut LASERPITII Cyrenaici, decantatæ adeo apud veteres plantæ, nequidquam apud recentiores Herbarum collectores ac interpretes quæras; nec aliunde hodie quam ex Nummis diſces. Hæc enim planta, quæ vel ſola Cyrenaicam regionem per plura ſæcula nobilitavit; unde & *Laſerpiciferas Cyrenas* vocat Catullus, & cujus Laſeris aliquot pondera in publico Populi Romani ærario recondita narrat Plinius, jam ante illius & Strabonis etiam ætatem, ſi fides eis habenda, apud Cyrenenſes defecerat, cujus rei cauſam [a] hic in barbaros, [b] ille in publicanos transfert. Severi tamen ætate, Laſeris illius Cyrenaici copiam adhuc Romæ ſuperſtitem extitiſſe, liquet mihi ex Galeno, qui in confectione antidoti, quale ſibi frequenter paratum docet, adhibendi inter alia ὀποῦ Κυρηναικοῦ diſerte meminit. Ne putes ſolum in libris ſimplicium, hujus Laſeris in genere magnum auctorem meminiſſe; unde lo-

De SILPHIO Cyrenaico in Nummis.

[a] Libro XI.

[b] Lib. VIII. cap. 3.

Lib. II. de Antidot. p. 440. edit. Græc. Baſil.

ca quædam viri docti ad Dioſcoridem congeſſerant. Quod vero Ariſtoteles, Ariſtophanis interpres, Tzetzes, Heſychius, Suidas, olim tradiderant, Silphium in Cyrenenſium Nummis vulgo ſignatum fuiſſe; manifeſte etiamnum docent argentea & vetuſta illius tractus Numiſmata, obvia in Cimeliarchiis antiquariorum. Unde etiam non piguit magnum Solini interpretem, nummos hujus generis, haud in uno Exercitationum Plinianarum loco producere; quo nobiliſſimæ illius plantæ vulgo ignotæ figuram ex iiſdem repræſentaret; quod jam ante eum præſtiterant duo Antonii, Piſo & Auguſtinus in collectione Veterum Numiſmatum. Alteram quidem hujus Silphii figuram non parum diverſam, ex antiquo Dioſcoridis codice depromptam exhibet etiam idem ὁ πάνυ Salmaſius; ſed ita ut adulterinam eandem, aliam certe quam Cyrenaicam fateri ei ſit neceſſe, & priorem ex Nummis prolatam, germanam & genuinam agnoſcere. Nam quod alias prioribus curis, nihil in hac Nummi figura ſimile Apio reperiebat; cui ſimilia tamen hujus *Libyci caulis* (ſicut Lib. XIV. Antiphani vocatur apud Athenæum) folia, veteres auctores Theophraſtus, Dioſcorides, Plinius conſtanter tradidere, alibi poſtea producta accuratiori ex duobus aliis Nummis Silphii icone, feliciter retractavit; & ſequens gemini nummi effigies deprompta ex Gaza Palatina hic ante oculos ponet.

Quod vero notat Tzetzes, in iiſdem Nummis, non plantam ſolum, ſed ipſos quoque ſignari Cyrenenſes Sil-

Silphium Batto conditori ſuo offerentes (unde natum etiam proverbium Βάττου σίλφιον) fateor in reſiduis hodie Cyrenarum nummis nondum mihi obſervatum. Nec ideo tamen continuo illuſtri Scaligero accedo, falſi eo nomine Tzetzem arguenti; quod tamen pridem ante illum Græculum, levioris forte fidei, gravior aliquanto teſtis Ariſtoteles tradiderat: ſicut recte ex veteri Ariſtophanis interprete colligit Salmaſius, ut nulla amplius ſuperſit ratio dubitandi. Nec enim quia Nummi ejuſmodi hodie non exſtant, labat continuo illorum fides; quaſi omnia id genus numiſmata ſupereſſent, quorum veteres meminere, & præſertim gentis Africanæ; aut etiam talia adhuc quotidie non eruantur, prioribus antiquariis & ipſi olim Scaligero ignota. Ut mittam nihil alienum aut inſolitum, ſed familiare potius in Nummis id genus ſymbolum denotari, ut nobiliſſimæ apud ſe plantæ caulem offerrent ſuo Conditori; haud aliter ferme ac vel Palmæ, vel Lauri ramos, vel Spicas etiam offerentes nonnunquam Cæſaribus videas feraces iiſdem Provincias. Factum etiam illud Cyrenenſium Batto & ejus progeniei Silphium offerendi tangit Heſychius, ubi ſimul meminit Nummorum cum caule Silphii in iiſdem expreſſi; Βάττου Σίλφιον. παροιμία ἐπὶ τῶν τὰς ὑπερβαλλούσας τιμὰς εὑρισκομένων μετενήνεκται δὲ ἀπὸ τοῦ Κυρηναίους ἐπὶ τῶν Βαττιαδῶν μεταδοῦναι ἐξαίρετον τὸ Σίλφιον, ὃ τετίμηται παρ' αὐτοῖς ὥστε καὶ ἐν τῷ νομίσματι ὅπου μὲν Ἄμμωνα, ὅπου δὲ Σίλφιον ἐγκεχαράχθαι. Ad quod proverbium reſpexiſſe obſervo celebrem ipſius Cyrenæ Antiſtitem; Τρύφωνι τὰ δῶρα παρεσκευάσαμεν, ὀπὸν Σιλφίου πολύν· Βάττου γὰρ ἀκούεις αὐτό. *Tryphoni dona paravimus, Laſerpicium Silphii copioſum,* BATTI *ſcilicet* SILPHIUM *audis.* Locum vero Heſychii integrum adduximus, ut vindicaremus etiam illum à repre-

In Canon. Iſagog.

Syneſius ep. CXXXIII.

reprehenſione viri magni, qui poſtrema verba de Nummo Cyrenenſium cum caule Silphii, nihil ad explicationem proverbii *Batti Silphium*, nec ad honorem Batti quicquam pertinere, ad Solinum tradit. Atqui nihil hic peccavit, aut alienum adſeruit ſummæ accurationis Criticus; qui ubi rationem illius proverbii adtuliſſet, petitam ex more illo aut facto Cyrenenſium, præſtantiſſimum Silphium Batto, aut alicui ex ejus progenie offerendi, cauſam opportune adjungit, quod hæc planta in tanto apud Cyrenenſes honore haberetur, ut eam etiam in altera Nummorum apud ſe percuſſorum area ſignari curaverint; unde utique lux proverbio non mediocris accedebat. Nec minus etiam ibi lapſus eſt vir ſummus, dum eodem Heſychii loco deceptus, imberbis vultum ex Cyrenenſium Nummo prolatum, pro Jove Ammone obtruſit; aut quum ſententiam ſuam de priſcis & recentioribus Cyrenenſium Nummis ac figuris, in anteriori illorum parte expreſſis adtulit; qua de re uberior alibi dicendi erit locus. Battus enim, ut obiter hoc moneam, aut Ptolemæi Cyrenenſium Reges vulgo depicti cum Silphio, quod de poſtremis etiam adnotaſſe video Virum variæ & reconditæ doctrinæ Iſaacum Voſſium ad Melam. Equidem fateor poſſe τὸν πάνυ in ſententiæ ſuæ patrocinium, præter Heſychium, Suidam quoque advocare, qui itidem in una Nummi parte Ammonem, altera Silphium ſignatum à Cyrenenſibus tradit. Sed aut Suidas ipſe cum Heſychio deceptus, qui pro Batto aut Ptolemæis, Ammonem in iiſdem depictum credidere; aut quod longe mallem, alios adhuc Cyrenenſium præter hos, quos hactenus viderunt antiquarii, nummos inſpexere. Certe longe diverſa Ammonis effigies, qualem è nummo veteri protulit idem celeberrimus

rimus Voſſius, & de qua nos alibi in ſequentibus. Neque vero hic prætereundum, quod idem Suidas tradit, Ampeliotas Africanos Delphis caulem Silphii dedicaſſe; ut eximium quendam honorem habitum nobiliſſimæ huic plantæ vel inde facile adſequaris. Ut non mirum ſit, traditam quoque videre ab Arriano Cyrenenſium in cuſtodiendo Silphio ſollicitudinem, qui ſepem illi obducebant, quo greges ovium inde arcerent, & ideo quidem, quod magni fieret apud eos Silphium, ὅτι πολλȣ͂ ἄξιον Κυρηναίοις τὸ Σίλφιον. Unde etiam Auguſtus inter blanditias illas, quibus Mæcenatem ſuum nonnunquam demulcebat, *Laſer Aretinum*, eadem ratione qua illum *Ebur ex Etruria*, aut *Tiberinam Margaritam*, teſte Macrobio, ſolebat indigitare. Quin & illud haud pigebit addere, haud diſſimilem valde huic Silphio Cyrenaico figuram ex horto Patavino expreſſam, in libro Proſperi Alpini de Plantis Exoticis vidiſſe me non ita pridem apud laudatum modo Iſaacum Voſſium.

Lib. III. περ. ἀναβάσ.

Lib. II. Saturnal. c. 4.

De LOTO *Ægyptia in variis Nummis.*

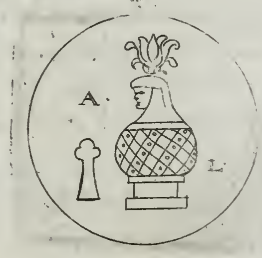
Alterius vero Plantæ, nec minus olim nobilitatæ luculentam etiam figuram Nummi Veteres nobis ſuppeditant. LOTUM Ægyptiam intelligo, quem Lilio ſimilem, immo Lilium Ægyptium, juxta Herodotum, tradunt vulgo auctores, Theophraſtus, Dioſcorides, alii, & uſibus variis ac dignitate in ea gente celebrem docent. At vero vulgo veteribus litem hic intendunt recentiores, qui illos ex una planta male duas effeciſſe exiſtimant; neque enim revera aliam eſſe Loton illam Ægyptiam, quam Nymphæam albam. Hujus enim Loti duo eſſe genera ſolo colore diſcreta; unum roſacei coloris, quod idem ſit cum Colocaſia ſeu Faba Ægyptia; alterum flore albo & Lilio ſimili, quod nihil aliud ſit quam Nymphæa Nilotica. Hæc inter alios viri ma-

gni ad Solinum ſententia, quam pluribus ibi adſtruere conatur. Sed ut largiamur multa habuiſſe hanc Loton, cum Nymphæa communia; puta originem in paluſtribus locis aut amnibus, florem Lilio ſimilem, caput inſtar papaveris, haud tamen omnino eaſdem plantas exſtitiſſe, conſtare poterit ex præclaris aliquot Ægyptiorum nummis, quibus frequenter cum flos Loti, tum Caulis, tum Fructus exprimuntur. Inſignes hanc in rem duo qui ſequuntur, quorum prior inſuper Harpocratem exhibet digitum ori admoventem, alter Iſidem Oro admoventem ubera.

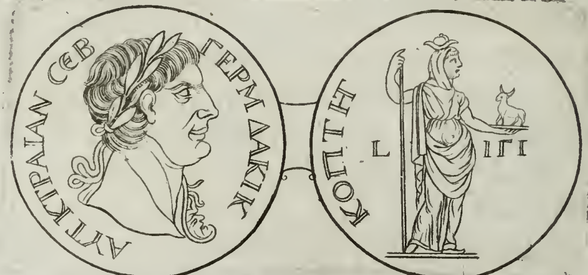

Flos nempe ille expanſus, cui inſidet Harpocrates in priori nummo, haud alius quam Lotus, ut vel ex Plutarcho & Iamblicho liquet; ſicut erudite jam monuit Cl. Triſtanus. Aperte certe Iamblichus libro de Myſteriis Ægyptiorum; *ſi quidem Ægyptii fingunt in Loto ſedere Deum ſupra lutum.* Sic iidem, auctore Plutarcho, Solem infantem è Loto prodeuntem depingebant, addi-
Lib. de Iſid. ta ejus rei ratione, οὐδὲ τὸν ἭΛιον ἐκ ΛΩΤΟΥ νομίζουσι βρέφος ἀνισχεῖν νεογιλὸν, ἀλλ' οὕτως ἀνατολὴν ΗΛΙΟΥ γράφουσι, τὴν ἐξ ὑγρῶν Ἡλίου γινομένην ἄναψιν αἰνιττόμενοι; *Neque putant Solem infantem recens natum è* LOTO *exiiſſe; ſed* SIC ORTUM SOLIS PINGUNT, *innuentes, quomodo is ex humidis accendatur.* Caulis autem, quem manu geſtat, itidem Loti, qualem omnino deſcribit Proſper Alpinus, meliora

liora de hac planta, ut ipſe agnoſcit, edoctus ab erudito Medico, à quo Plantas Loti in Ægypto decerptas, cum floribus, fructibus, caulibus, foliis, ſe accepiſſe profitetur. Conſule librum ejus, ſi tanti videatur, de Plantis Exoticis. Loti itidem Caulis, quem præfert infans Orus in altero nummo, Iſidis matris uberibus admotus; Ornamentum autem illud capitis cum Harpocratis tum Iſidis, Flos itidem Loti non expanſus, quod non obſervavit Triſtanus. Flores nempe in hac Planta candidis Liliis foliorum anguſtia proximi, multi ac denſi, ut teſtis oculatus eoſdem deſcribit Alpinus; unde veteres etiam florem hunc non Lilio ſolum ſimilem, ſed nonnulli, ut etiam Herodotus, Lilium vocarunt. Unde jam adſequimur, non de Lilio, ut multi exiſtimabant antiquarii, ſed de hoc Loto explicanda illa capitis inſignia, quæ frequenter in Ægyptiorum nummis occurrunt Lilio haud abſimilia. Certe familiare fuiſſe Ægyptiis illud capitis inſigne, ſicut apud Græcos & Romanos Laurum vel Quercum, licet ex Heliodoro præterea colligere, apud quem præconum capita Niloo Loto redimita leguntur. καὶ τάς τε κεφαλὰς τῷ Νειλώῳ λωτῷ καταστέψαντες. Lib. x. Huc ſpectat etiam ſequens nummus, in quo juxta hieroglyphica Ægyptiorum ſymbola, de quibus fuſe jam egerunt Viri docti, Iſidis caput Hydriæ impoſitum cernitur, cum ſimili capitis ornamento.

Nonnunquam vero floris loco, fructum ipſum Loti adhibitum videas inter duo folia, quo nempe inſignitus occurrit Orus in ſuperiori nummo, cum Matre Iſide depictus. Loti nempe hujus fructus magnitudo, Lib. I v. Hiſt. Plant. cap. 10. quanta papaveris maximi Theophraſto traditur. Eodem etiam capitis ornamento Oſiris decoratus in quodam Ægyptio Trajani nummo à Cl. Seguino evulgato, ut facile mihi primum Gallorum antiquariorum decus largietur.

Non Loti, ſed Perſeæ Ægyptiæ ceu vulgaris Perſicæ fructum exiſtimarunt nonnulli in nummis id genus ſignatum, moti auctoritate Plutarchi, qui inter ſtirpes Lib. de Iſid. & Oſirid. Ægyptias, Perſeam Iſidi maxime conſecratam tradit. Mitto illud, quod Perſeam Ægyptiam, & vulgarem Perſicam confundant; quas tamen diverſas arbores fuiſſe ac inter ſe haud parum diſſimiles, vel ex Theophraſto ſatis liquet, & vere etiam ab eruditiſſimis viris obſervatum. Certe Perſeæ Ægyptiæ fructum figura oblongum & Amygdalæ modo deſcribit Theophraſtus; Plutarchus autem citato loco, cordis ſpeciem, folium autem linguæ referre tradit. Unde factum etiam obſervo, ut Arabes vocem لبخة cum arborem fructum ferentem inſtar dactyli, tum Perſeam etiam interpretentur. Dactylorum enim ſicut & Perſeæ fructus figura vulgo oblonga; unde & nomen illud prioribus hæ-

ſiſſe

ſiſſe vulgo exiſtimatur. Videant autem quam parum ea conveniant cum figura rotunda fructus, in commemoratis modo aut ſimilibus nummis expreſſi. Coronam autem è Loto, Oſiri familiarem, liquet inſuper ex Plutarcho; qui refert Iſidem ejus cum ſorore congreſſum agnoviſſe, ex Corona Loti ab eodem apud Nephtyn relicta, *καὶ τεκμήριον ἰδοῦσα, τὸν μὲν* ΛΩΤΙΝΟΝ Lib. de Iſid. ΣΤΕΦΑΝΟΝ, *ὃν ἐκεῖνος παρὰ τὴν Νέφθυν κατέλιπε.* Locus autem ſignati ſuperioris nummi, ut obiter hoc addam, ſingularis; nempe urbs Coptus, à qua lingua Ægyptia hodierna Coptica dici meruit, & quod oppidum à voce Ægyptia, quæ privationem notet ob Oſirin ibi è vivis ſublatum, derivat eodem loco Plutarchus. Cæteroquin diverſum aliquanto à ſuperioribus capitis ornamentum, in ſequenti Galbæ nummo Ægyptio occurrit, quod an rurſus ad Lotum referri poſſit, videbit ipſe, qui hunc nummum alioſque id genus, quos poſſidet præclaros & ſelectos, propriis obſervationibus brevi illuſtrabit, Patinus noſter.

Florem autem Loti frequentius inter capitis ornamenta receptum videas in antiqua illa Ægyptiorum nummorum ſupellectile. Nilum certe, præter ſupra commemoratam Iſidem, alibi etiam Oſiridem, eodem ornamenti genere non caruiſſe, præter alios arguit nummus Hadriani Mediceus. Illum enim *ἄνθεσι Νειλώοις*, ſeu Nili floribus, quorum Heliodorus meminit, adnu- Lib. IX.

 meran-

merandum, jure Parenti ſuo hoc officium liquet præſtitiſſe. Regibus vero & Reginis, ad Iſidis nempe & Oſiridis exemplum, eundem honorem habuerunt Ægyptii; ſicut nummi aliquot ſuperſtites adhuc hodie conteſtantur. Juncta enim eodem modo videas Ptolemæorum cum conjugibus capita, cum flore illo in vertice, aut cum diademate in ejuſmodi florem deſinente. Quo refero nummos aliquot hujus generis in Gaza Medicea mihi inſpectos, quorum unum eruditus illius Cimeliarcha male ad Jovem Ammonem referebat. Talem etiam florem Arſinoë Philadelphi & alter Ptolemæus in capitis vertice apud Urſinum præferunt; prior ex Nummo aureo, alter ex Gemma veteri expreſſus. Neque enim audiendus vir doctus, qui in Notis ad has Fulvii Imagines, florem illum de Silphio, & non de Loto accepit, ac proinde à Cyrenenſibus profectum utrumque hoc monumentum credit. Figura enim illius floris ibi expreſſa à Silphio longius diſcedit, de quo paulo ante egimus, & Lotum revera Lilio haud abſimilem prodit. Quæ omnia certe egregie illuſtrant haud ignotum eruditis antiquariis Diodori (Lib. 1.) locum, quo receptum tradit apud Ægyptios, Leonum non ſolum, Taurorum & Draconum, capita Regibus ſuis circumdare; ſed Arbores etiam, Ignem & ſuffimenta in vertice eoſdem geſtare; cum ut his decore ſe exornent, tum ut ſtuporem aliis & ſuperſtitionem ſimul injiciant. Ex quibus præterea lucem aliquam fœneratur Athenæus, qui Coronas plexas ex floribus Loti apud Alexandrinos commemorat, quibus poſtea *Antinoëarum* (Lib. xv.) nomen ſuave poëtæ cujuſdam commentum dedit. Ipſum certe Antinoum eodem Loti flore coronatum videbam non ita pridem in ſingulari ejus nummo incomparabilis Regiæ Gazæ Pariſienſis. Immo

mo etiam Animalium apud eoſdem Ægyptios vel ſacrorum vel nobilium capita, haud abſimili ornamento inſignita nonnunquam obſervo in priſcis ejuſdem gentis nummis; cujus generis en tibi Serpentem ſignatum inter Ægyptia Hadriani Numiſmata, cum Siſtro & Caduceo.

Serpens ille forma & magnitudine conſpicuus, ac è majorum, ut videtur, illarum Aſpidum genere, de quibus ſupra egimus. Ornamentum autem capitis, ſi Triſtanum conſulis, qui præclarum illum Nummum jam ante evulgavit, lucerna, & ex earum quidem genere, quas in Pompa Iſidis prælatas tradit Apuleius, *aureum* nempe *Cymbium in medio ſuo patore flammulam ſuſcitans largiorem.* At certe florem potius eſſe, quam Lucernam aut illud Cymbium Apuleianum, cum abunde ex ſuperioribus, tum ex accurato examine ipſius nummi liquere mihi videtur. Eo forte facilius referri poſſet prælatum capitis inſigne in alio Serpente ſeu Dracone, inſignis magnitudinis.

Tom. I. Comment. pag. 498.

Lib. I X.

Pri-

Primus olim protulit eum Erizzo, inter nummos ejuſdem Cæſaris Hadriani, qui inſigne illud capitis de criſta aut caruncula interpretatur. Fortunius autem Licetus in noviſſimo opere de reconditis antiquorum Lucernis, multis capitibus eundem Nummum ſibi illuſtrandum ſuſcepit, & eo fine imprimis ut Lucernam, hujus Serpentis capiti impoſitam doceret. Mitto quidem indigna erudito antiquario, quæ adfert ad illuſtrationem & explicationem hujus rei; ut quum de Adriani conſilio ſuam in Græca & Latina lingua peritiam oſtentandi, mixta ſcilicet nummi epigraphe ex Græcis Latiniſque litteris L I Δ, nos vult certiores reddere; aut quum eaſdem numerales litteras feſtive ſane interpretatur, *Lucernas Invenit Delta*, quæ certe nihil aliud ſonant, ut vulgus antiquariorum novit, quam annum imperii Hadriani decimum quartum, quo percuſſus eſt hic nummus. Alias non jam florem aut Lucernam, ſed Criſtam revera aut carunculas præferre videtur alius nummus cum ſignato Dracone, & Caduceo itidem ac ſpica, cujus ectypum amiciſſimus Patinus nobis indulſit.

Lib. xvii. Strabo uno vel altero loco refert magnos Dracones in Æthiopia occurrere, quibus ſuperne herba naſcitur, &
Lib. xvi. quos haud injuria fabuloſis alicubi adnumerat. Interpretes vero vulgo pro πόα ſeu herba, πτέρα ibi ſeu alas legunt, ac eorum fide, de volucribus ſcilicet draconibus hæc loca paſſim accipiunt viri docti. Ad illud vero draconum genus referre quis poſſet ſuperiorem, modo expreſ-

preſſum, ni opportunius liceret de carunculis explicare, quas alias huic draconum generi veteres tribuunt. Neque aliter magnus Galenus de Baſiliſco agens alicubi, tres in capite eminentias docet illum habere, ἐπὶ τῇ κεφαλῇ τρεῖς ὑπεροχάς. Diverſi vero rurſus à ſuperioribus duo illi Dracones aut Serpentes, quorum alter mammoſus nempe Iſidem, alter Oſiridem nobis adumbrat. Lib. de Theriaca ad Piſon. p. 460.

Perſeæ fructum inter duo folia ſignatum credit Triſtanus in priori illo Dracone, qui Iſidem repræſentat. At Perſeæ Ægyptiæ fructum aliter deſcribunt nobis veteres, ut paullo ante innuimus, oblongum nempe & amygdalæ inſtar, cui minus convenit illa fructus effigies duobus foliis inſerti. Ut proinde melius Loto poſſet adaptari, cujus fructum inſtar Papaveris maximi eoſdem docentes diximus. Alterum vero illud inſigne appoſitum capiti Oſiridis ſub Dracone itidem adumbrati, frequenter ſignatum videas in Hieroglyphicis Ægyptiorum monumentis, de quibus conſulendi illorum promi condi Laurentius Pignorius in Menſa Iſiaca, & Athanaſius Kircherus in ſuo Oedipo. Ad quæ referenda etiam ſequens effigies, deprompta è penu antiquaria Viri eruditæ ac elegantis induſtriæ, Petri Bellorii noſtri, quæ Ægyptium ſeu Iſiacum ſacrorum miniſtrum exhibet, cum ſolito illo capitis ornamento, ſubligaculo ſacerdotibus Ægyptiis familiari, de quo Apu-

Lib. xi. Metam. leius, *ſed Antiſtites ſacrorum proceres illi candido linteamine cinctum pectorale ad uſque veſtigia ſtrictim injecti*, & appoſitis cum florum aut fructuum primitiis, tum inſuper

Oneirocr. lib. iv. cap. 85. Anſeribus vulgo Iſidi ſacris, ac juxta Artemidorum, in Templis diverſari ſolitis.

I. WYNGAERDEN. F.

Sicut

Sicut autem Serpentes & Dracones paſſim floribus id genus coronatos, ita Arietem quoque cum ſimili capitis inſigni conſpiciendum præbet Nummus Hadriani Mediceus; ſicut alias Leonem radiatum Ægyptii aliquot nummi, ut eo nempe ſymbolo Solem nobis adumbrarent, ut jam viderunt viri docti. Neque vero huc ſpectant, aut *Olea* coronati frequenter in Romanorum & Græcorum nummis, vel Boves, non victimarum ſolum more, ſed quod apud Barbaros ſuſceptæ etiam pacis indicium, ut ex Ammiano licet colligere; Lib. xxiv. aut Equi vel jugales, vel deſultorii, in Triumphi nempe aut etiam Circenſis vel Olympicæ victoriæ ſignum; aut Elephantes cum corona vel capiti, vel dorſo impoſita, in duobus præclaris nummis Caracallæ, priori Mediceo, poſteriori apud Erizzum; aut Cervus denique *Corona Hederacea* cinctus, unus ſcilicet è Mithridatis (Liberi Patris nomen & habitum mutuati ut infra videbimus) cuſtodibus juxta Ælianum, ac proinde in Lib. iv. cap. 40. ejuſdem nummo ſignatus. Ita quidem, ut mihi jam non opus ſit, *Laurum*, *Spicas*, *Populum*, *Apium*, *Quercum*, *Hederam*, *Oleam*, *Myrtum*, *Pampinum*, obvia cæteroquin in Nummis, & nota Deorum Dearumve, Regum, Cæſarum, Triumphantium, Bacchantium, Hieronicarum, & præterea Tripodum, Sellarum etiam Curulium decora vel inſignia, in ſubſidium hujus contemplationis, quam commendare hic inſtitui, advocare.

STROBILUM quidem ceu NUCEM PINEAM, *De* NUCE PINEA *in Nummis, ac ejus uſu in Myſteriis Gentilium.* tanquam vetus Vindelicorum inſigne, videmus in vetuſtis aliquot Nummis, cum Auguſti effigie in anteriori parte. En duos id genus, quorum unus ſolam Nucem id genus Pineam, alter ſedentem ac turritam mulierem, Urbis ſymbolum, in cujus gratiam percuſ-

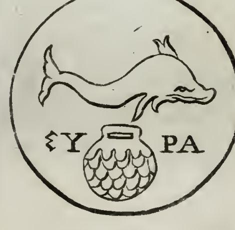
ſus Nummus, exhibet, quæ dextra Strobilum itidem, ſiniſtra Cornucopiam tenet.

Marco enim Velſero lubenter adſentimur, qui eoſdem Patriæ ſuæ & nobili Auguſti Coloniæ, unde nomen etiam meruit, vindicavit; ac à Pinus in eo tractu frequentia, petitum Urbis ac Gentis inſigne erudite adſeruit. Nec mirum utique, quum & haud abſimilem quoque Strobilum ſignatum videre liceat in priſcis aliquot Græcorum Nummis, ob eandem nempe arboris illius copiam in eorum tractu. Hinc Mamertinorum nummus apud Goltzium cum Nuce Pinea, addito Martis capite, & inſcriptione ΑΡΕΟΣ, qui Mamers Oſcorum lingua vocabatur. Quum enim paſſim laudetur veteribus Pix Bruttiorum, (unde etiam eorum nomen derivat doctiſſimus Bochartus) in quorum ditione erat Mamertum; ita apud Urbem illam ſylvam fuiſſe narrat Strabo ferentem optimam Pinum, quod jam viderunt eruditi antiquarii. Neque vero alia de cauſſa ſignatum etiam reperio cum Delphino Strobilum in ſequenti nummo Syracuſanorum, quorum tractus non maritimus ſolum, ſed ferax etiam illo arboris genere.

Tab. XXVII. Mag. Græciæ.

Lib. V.

Oc-

Occurrit præterea Nux id genus Pinea cum ſymbolis aliis in præclaro Myrinæ urbis Æolidis nummo Mediceo, qualem etiam videre licet apud Triſtanum, quamquam minus accurate expreſſum. Ut jam nihil dicam de Ærea illa Nuce Pinea, vetuſti ac ſingularis operis, quam in Mole Hadriani, obvio adhuc & jucundo ſpectaculo, lubentes ſane hic intuemur. Neque vero celebritatem locis aut monumentis id genus inde quæſitam miraberis; qui, ut alia mittam, nobilem hanc Nucem in Liberi Patris myſteriis, procul dubio apud eruditiſſimum Clementem legiſti, idque firmatum antiquo illorum myſteriorum interpretis Orphei teſtimonio,

Tom. II. Comment. pag. 140.

ΚΩΝΟΙ καὶ ῥόμβοι, καὶ παίγνια καμπεσίγυια.

In Protreptico.

PINEÆ NUCES, *& trochi, & ludicra membra flectentia.* Unde etiam vidiſti, ut opinor, non ſemel in antiquis Bacchantium, qualia plurima hic in Urbe ſuperſunt, monumentis, Nuces id genus Pineas Thyrſorum faſtigio impoſitas. Immo inde factum obſervo, ut Κῶνοι etiam dicti ſint iidem Thyrſi, quod erudite, ut ſolet, notat Heſychius, Κῶνοι οἱ θύρσοι, καὶ οἱ στρόβιλοι, καὶ οἱ στρόμβοι. Sacer quoque & frequens hujus cum arboris, tum fructus uſus in ſacris Cereris. In iis enim Pinus Ramum infra lectum collocare ſoliti, & Pinus fructum ceu Conum ſimulacro Deæ adponere, idque ad indicandam generationis vetuſtatem. Docet id Stephanus in voce Μίλητος, cujus verba partim mutila, partim corrupta, ita ſupplenda cenſeo ac emendanda; οἱ γὰρ Ἀθηναῖοι ἐν τοῖς θεσμοφορίοις ΠΙΤΥΟΣ ΚΛΑΔΟΝ ὑπὸ τὴν στιβάδα, καὶ ἐπὶ τὰ τῆς Δημητρὸς ἱερὰ ΚΩΝΟΝ (non κλῶνον) ΠΙΤΥΟΣ ἐτίθεσαν, διὰ τὸ ἀρχαῖον τῆς γενέσεως. Strobilus nempe ceu Pinus fructus Græcis etiam Κῶνος ſimpliciter, vel πίτυος ſeu πιτύϊνος κῶνος dictus; ut vel ex

 ſupe-

ſuperiori Orphei verſu, ac præterea ex Theophraſto, Athenæo, Heſychio, aliiſque vulgo notum, idque pro-
Lib. 11. pter figuram κωνοειδῆ. Athenæus quidem, Θεόφραστος δὲ τὸ μὲν δένδρον πεύκην ὀνομάζει, τὸν δὲ καρπὸν ΚΩΝΟΝ; *Theophraſtus autem arborem quidem Pinum vocavit, fructum autem* CONUM. Ut vel inde liqueat, nihil cauſſæ fuiſſe, cur nobilis & eruditiſſimus Senex noviſſimi Theophraſti Interpretes caſtigaret, qui obviam πεύκης vocem apud illum auctorem per *Pinum* reddunt, cujus loco *Picem* ſcilicet vertere debuiſſent; hanc enim eſſe πεύκην, Pinum autem πίτυν. Illud enim in Theophraſto veluti peculiare obſervat Athenæus, ut quem Pinus fructum alii πιτύϊνα κάρυα, aut πιτύϊον κῶνον appellarint, ipſe κῶνον ſimpliciter, árborem autem ipſam πεύκην indigitarit. Et ita certe accepiſſe poſtremam hanc vocem
Lib. III. Hiſt. Plant. cap. 10. Theophraſtum, clariſſime liquet ex peculiari capite, quo πεύκης & πίτυος differentiam tradit: vulgo alias πίτυν de *Pinu* apud Græcos, & πεύκην de *Pice* invaluiſſe, extra dubium utique, nec probationibus res indigebat. Ut vero ad Stephanum revertamur, lacunam in eodem ſub initium ſuperioris loci occurrentem, cum voce Ἀθηναῖοι ſupplevimus; non ſolum quod apud eos, ut omnes norunt, & ab iis orta ſint ſacra illa Deæ legiferæ Theſmophorica, quorum ibi mentio; ſed etiam quod Miletus, ad quam refertur hæc à Stephano notatio, eſſet Colonia Athenienſium, ſicut vel ex Hero-
Lib. 1. doto conſtat; & quam alias à Pinuum copia, aut quod primum ibi nata eſſet Pinus, πιτυοῦσαν dictam, obſervat in eodem loco Byzantius Grammaticus. Præclare autem eundem ac ſuperiora illuſtrat, qui & inde viciſſim explicandus venit, ſingularis quidam Catinenſium Nummus Mediceus, in cujus averſa parte figura occurrit nuda cum Ramo Pinus in dextra, ad pedes autem

tem Nux Pinea cum epigraphe ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ. Ad iſta enim Liberi Patris aut Cereris myſteria liquet continuo referenda eadem ſymbola, in quibus, ut modo è Stephano videbamus, cum Ramus Pinus, tum fructus ejuſdem ſolebat adhiberi. Sacrum autem Baccho ac Cereri locum, non tam mihi fidem faciebant luculenta veterum ea de re teſtimonia, vel obvii ejus urbis nummi, modo cum Bacchi Bigis Pantherarum aut ſi mavis Tigridum vecti, modo cum Spiceæ Deæ effigie; quam inſpectus mihi coram loci ſitus, dum nuper Siciliam luſtrarem. Unde etiam, ut ad aliorum quoque Numinum vel myſteria, vel ſymbola traductum eundem Pinus fructum intelligas, Æſculapius imberbis altera ſceptrum, altera ſativæ Pinus fructum tenens apud Pauſaniam deſcriptus alicubi occurrit. Ex quo uſu certe Pineæ Nucis in myſteriis ac Religione Gentilium, nata illa Talmudicorum prohibitio, quæ in libris eorum legitur, אלו דברים אסורים למכור לגוים אצטובלין שוח וכו׳; *Hæ res vetitæ ſunt, ut vendantur gentibus, nempe* NUCES PINEÆ, *ficus albæ, &c.* & addita mox ratione, quod vulgo eas ante Idola ſua ſuſpendant: quæ vides quam ſint conſentanea iis, quæ modo è Stephano aut Nummis de hoc more tradebamus. Equidem nugabantur ſuo more illi recutitorum Magiſtri, qui vocem אצטובלין, formatam è voce στρόβιλος, ut ſexcenta talia, de *fructu Cedri* interpretabantur; quod erudite jam ad Maimonidem notavit magnæ quondam ſpes altera non Bataviæ ſolum ſuæ, ſed remoti Orientis, Dionyſius Voſſius. De arbore vero ipſa Pinu Deæ Matri ſacra, aut vero Pane, Pinu cornua præcincto, quam eidem etiam adjudicant hæc monumenta, non agimus hoc loco: trita enim omnia & pervulgata, niſi forte illud ex Arnobio minus obvium, hanc

In Corinthiacis.

In Avod. Sara.

Lib. v.

Arbo-

Arborem ſtatis diebus in Cybeles ſanctuarium intromitti ſolitam. Cæterum ſicut Miletum, ita Lampſacum quoque πιτύειαν olim dictam, à Pinuum copia, obſervat itidem in voce illius urbis Stephanus. Haud aliter vero ac ipſum Pinus fructum, Vindelicorum veterum aut Mamertinorum inſigne, exhibent antiqui nummi; ob frequentiam & celebritatem illius arboris, quæ Statio *Sylvarum gloria*, Plinio autem, *in maxima admiratione verſari* traditur: ſic LARICES etiam Pinui, vel eodem fatente Plinio, ſimillimas, nec alibi juxta eundem notas, quam in Padi ripa, depictas noſti in denario gentis Accoleiæ apud Urſinum: in commendationem ſcilicet hujus arboris variis etiam uſibus celebratæ, & memoriam originis horum Accoleiorum, quod jam præclare monuit Fulvius. Noſti enim conſuetum illum morem Græcis juxta & Barbaris ſolemnem, ab iiſque ad Romanos etiam traductum, ſicut vulgo feracia apud ſe Animalia, ita ſingulares quoſque ac domeſticos Flores, Plantas, Frutices, Arbores, earumve Fructus, publicis id genus monumentis, ceu genuina locorum illorum ſymbola vel inſignia, commendandi. Id enim & *Silphii* Cyrenenſium, & *Loti* Ægyptiorum exemplo modo videbamus, & evincit ulterius nota & copioſa Nummorum veterum ſupellex, in quibus *Abies* Germaniæ; *Apium* Selinuntiorum; *Olea* Athenienſium; *Palma* non Tyri ſolum, Damaſci, Judææ, Alexandriæ, ſed Phœnicum præterea in Sicilia, Africa & Hiſpania Coloniarum; *Spica* Italiæ, Siciliæ, Hiſpaniæ, Ægypti, Africæ; *Vitis Ramus* aut *Botrus* Chiorum, Entellanorum, Thaſiorum, aliorumque id genus locorum, optimorum vinorum proventu nobilium; *Dictamnus* Cretenſium aliquot locorum; *Thuris Ramus*, ut infra videbimus, Arabum; *Malum Medicum* Parthorum

Lib. XII. cap. 10.

rum

rum; *Manna* urceo inſerta Hebræorum; *Roſa* denique (ut vulgo exiſtimatur) Rhodiorum, vel inſignia, vel quaſi indices quidam conſpiciuntur.

Ac Rhodiorum quidem obvios illos Nummos quod ſpectat, equidem vulgo in iis ROSAM inſculptam, hodiernos videas antiquarios magno paſſim conſenſu ſtatuere: quamquam haud adfabre factam nonnulli fateantur, ac proinde ſuperiori ſæculo, quidam Heliotropium, alii Roſolaccium eandem plantam interpretarentur. At vero Florem illum, non Roſam, aut poſteriores has plantas indicare, ſed Florem Mali Punicæ ſeu BALAUSTIUM, quo ad tingendas lanas utebantur olim Rhodii, nuper mihi coram adſerebat recondita vir doctrina ac inſigni ingenio Iſaacus Voſſius. Fundus illi hujus obſervationis, corruptus quidem ſed emendatus ab eodem ex libris antiquis, Alciphronis locus; ἀφεὶς τὸ φορτίον αὐτοῖς ἰχθύσιν, ἀφεὶς δὲ καὶ ἡμᾶς ἐν τῷ σκάφει, ᾤχετο ἐπὶ λέμβου κωπηρέσι τισὶ ΡΟΔΙΟΙΣ ΒΑΛΑΥΣΤΟΥΡΓΟΙΣ ἀναμιχθείς· *Sarcinam vero relinquens piſcibus, nobis etiam in ſcapha relictis, trajecit in lembum, permixtus remigibus quibuſdam* RHODIIS BALAUSTIORUM *opificibus.* De hoc Flore autem Balauſtio ad tingendas lanas opportuno, teſtis luculentus Plinius; *Sed circa Carthaginem Punicum Malum cognomen ſibi vindicat*, mox *Flos* BALAUSTIUM *vocatur, & medicinis idoneus, &* TINGENDIS VESTIBUS, *quarum color inde nomen accepit.* Neque, ut verum fatear, id mihi continuo mirum videbatur, ſignatam nempe nummis Rhodiorum illius uſus memoriam: qui memineram haud abſimili ratione, Concham Purpuræ Tyriæ exſtare in antiquis aliquot Tyriorum nummis, quales videas apud principes Gallorum antiquariorum Triſtanum & Seguinum. Ut mittam productum ali-

De ROSA *vel* BALAUSTIO *in Rhodiorum Nummis.*

Nonnius ad Goltzium.

Ant. Auguſtin. Dial. II.

Epiſtol. II.

Lib. XIII. cap. 19.

Tom. I. Comment. pag. 98. cubi ab eodem Triſtano, Hierapolitarum nummum, in quo lanæ manipulum capiti Cereris impoſitum inde colligebat, quod præſtantiſſima apud eos tinctura Straboni commendaretur. Accedebat mox Dioſcoridis, quem conſulebam, auctoritas; qui Βαλαύστιον illud, ſeu agreſtis Mali Punicæ florem deſcribens, plura ejus genera recenſet, ac inter alia πορφυροῦν (ut Oribazius apud eundem legit, alii πυῤῥὸν,) καὶ ῥοδόχρουν, *purpureum & roſaceo colore*. Præterea quod florem illum agreſtis Punicæ, ſimilem adſerat Cytino, ſeu flori ſativæ Punicæ; qui certe cum flore in nummo Rhodiorum expreſſo haud male quadrare videbatur. Neque aliter Balau-
Lib. VI. Simplic. ſtium deſcribit alicubi Galenus, niſi florem eſſe ſylveſtris Punicæ, ſicuti ſativæ Cytinum. Confudit quidem ſuo more Plinius utrumque hoc Mali Punicæ genus ſativum & ſylveſtre, cum ſuperiori loco, tum alibi, ubi
Lib. XXIII. cap. 6. Balauſtium in genere vocari dicit floſculos in Cytino erumpentes, antequam Malum ipſum prodeat. Melius utrumque diſtinxit juxta Dioſcoridem & Galenum,
Heſychius. magnæ accurationis Grammaticus, Βαλαύστιον εἶδος ῥοιᾶς φέρον ἄνθος ἁρμόζον πρὸς θεραπείαν; *Balauſtium ſpecies Mali Punici, florem ferens ad curationes opportunum*, ſeu ut Plinius de eodem loquitur, *medicinis idoneum.* Haud male vero hæc illuſtrant Arabes, quibus non ſolum مظ deſcribitur Malum Punicum ſylveſtre, quod ſine fructu florem profert, & ex quo Mel collectum exſugi tradunt; ſed quibus etiam flos ille non ſolum جلنار, ſed voce ejuſdem ferme ſoni cum Græco Βαλαυστίῳ, vocatur بلوسطيون. Unde ſatis liquet, haud de alio, quam de hoc Balauſtio intelligendum eſſe Theophraſtum in loco, quem minus adſequuti ſunt viri docti, & qui aliquam inde lucem mutuatur. Ubi enim

enim inveſtigandum docet, an ex plantis aut arboribus quæ vulgo flores ante fructus emittunt, dentur etiam, quæ flores tantum ſteriles & ſine fructu proferant, mox id duobus exemplis firmat, ἐπεὶ γένη γε ἔνια καὶ ἀμπέλου καὶ ῥοᾶς ἀδυνατεῖ τελειοκαρπεῖν· ἀλλὰ μέχρι τοῦ ἄνθους ἡ γένεσις· *Etenim genus quoddam & vitis &* PUNICÆ *fructum perficere nequit, ſed ad florem uſque generatio tantum pervenit.* Magnus Heros Julius Scaliger, ex natura rerum ignota ait hæc genera. At quod Punicæ illud Mali genus ſpectat, quod non ultra florem procedit, non aliud, ut vides, quam hoc Balauſtium, & Arabum [illegible] eodem modo ab iis deſcriptum. Eleganter autem mox ſubdit Theophraſtus floris illius deſcriptionem, quæ ad firmandam ſententiam de Rhodiorum nummis multa videtur habere opportuna; γίνεται δὲ καὶ τότε τῆς ῥοᾶς ἄνθος πολὺ καὶ πυκνόν· ἄνωθεν ὅλος ὁ ὄγκος πλατὺς, ὥσπερ ὁ τῶν ῥόδων, κάτωθεν δὲ στενώτερος διὸ ὡς μικρὸν ὥσπερ ἐκτεταμμένος κύτινος ἔχων τὰ ἄνω χειλώδη. *Flos quoque Punicæ copioſus denſuſque eſt, ſuperiori parte globoſus, latus* AD INSTAR ROSÆ; *inferiori anguſtior eſt, à qua pauliſper quaſi Cytinus expanſus in ſummo labiis multis præditus.* Ita emendant hunc locum viri docti, quem paulo aliter expreſſit Gaza, & inde hanc ſuam emendationem firmant, quod flos utriuſque Punicæ ſativæ & ſylveſtris, maxime autem ſylveſtris, Roſam æmuletur. Ut non mirum proinde videri poſſet, ſi in Rhodiorum nummis obvium florem de Roſa vulgo acceperint antiquarii, qui revera eſſet flos ſylveſtris Punicæ. Sic Sidam herbam Niloticam, ita dictam à ſimilitudine cum Malo Punico, quod Græcis Σίδη etiam vocatur, docet alibi Theophraſtus, florem habere calici Roſæ ſimilem ſed majorem, τὸ δὲ ἄνθος ὅμοιον ῥόδου κάλυκι. Ut jam illud mittam, haud novum fuiſſe in hac Inſula aliiſve locis, ut arbores alibi frugiferæ,

Lib. I. Hiſt. Plant. c. 22.

Lib. IV. Hiſt. Plant. cap. 11.

in iis ſteriles tantum flores emitterent. Certe Perſeas arbores in Ægypto frugiferas, in Rhodo vero florere

Lib. III. Hiſt. Plant. cap. 5.

tantum nec fructum ferre obſervat Theophraſtus. Sicut vero apud hos Inſularios florem hunc agreſtis Punicæ, è doctiſſimi viri ſententia, ſic ipſum Malum ſativæ Punicæ ſignatum noveram in priſcis aliquot nummis cum Dionyſii Siculi Tyranni, tum Poſidoniaton, quales videre licet apud Goltzium. Neque enim ſolum variis uſibus celebrem apud Medicorum filios, ſed myſticum etiam apud veteres fructum, juxta commemoratum paulo ante Strobilum, legiſſe non ſemel recordabar; haud abs re proinde antiquis id genus monumentis inſculptum. Simulachrum certe Jovis Caſii exſtitiſſe Peluſii refert Achilles Tatius, geſtantis Malum

Lib. III.

Punicum, *cujus ratio plane foret myſtica*, τῆς δὲ ῥοιᾶς ὁ λόγος μυστικός. Unde etiam in Sacris Theſmophoricis ab ejus

In Protrephio.

uſu mulieres olim prohibitas docet alicubi Clemens Alexandrinus; ac ideo, ut licet inde colligere, opportune Proſerpinæ à Platone Mali Punici granum ei datum, ne diu apud matrem remaneret, quod tradit

Lib. I. Biblioth.

Apollodorus. Alias nobilior adhuc uſus ejus apud Per-

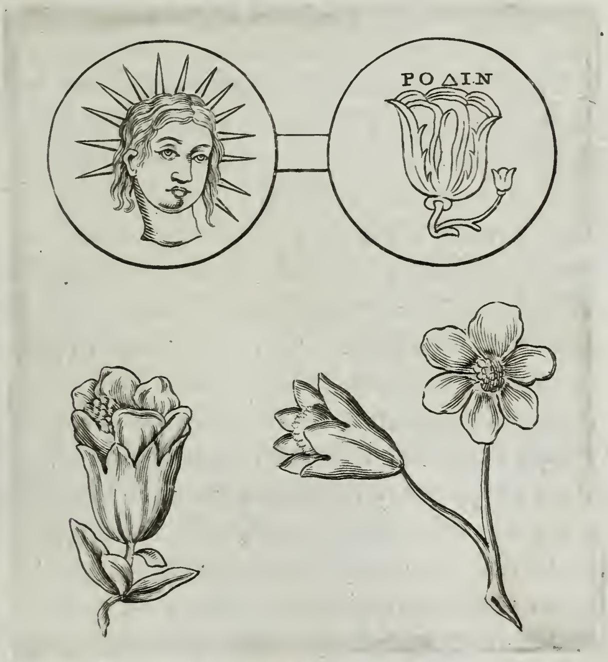
Lib. VI.

ſas, qui, referente Herodoto, Mala Punica argentea in armis geſtare ſoliti; ut non mirum inſignis hujus Mali

Ælianus Var. Hiſt. lib. I. c. 33.

donum magno Regi à ruſtico quodam oblatum, longe gratiſſimum accidiſſe. Sicut itaque fructum ipſum, non uno nomine veteribus celebratum, antiquis id genus monumentis haud fruſtra inſculptum obſervabam; ita ejus florem traditis ſupra uſibus apud Rhodios, ut liquet ex Alciphrone, commendatum, publica eorum moneta ſignari quoque meruiſſe, haud ægre largiebar. Immo quum iidem Rhodiorum Nummi, in altera Nummi facie, ſolis imaginem præferant, opportune indicabat idem doctiſſimus Voſſius Arnobii locum

cum, ubi ſcribit, è genitalibus Agdeſtis prodiiſſe plantam Balauſtiis onuſtam; unde apparebat arborem hanc Atti, id eſt ſoli ſacram fuiſſe. At vero hæc omnia longe clarius ante oculos ponent tum Rhodiorum Nummi cum Sole & flore in iiſdem vulgo ſignato, tum Cytini ſeu floris Mali Punicæ adſpectus, cui ſimile plane Balauſtium tradit Dioſcorides. Priorem è nummo Gazæ Palatinæ, poſteriorem è Matthioli ad Dioſcoridem Commentario habes hic depictum. Lib. V.

Vide jam ac ſtatue, OCTAVI, cui ſententiæ lubentius accedas; an ROSAM ſcilicet cum vulgo antiquariorum, an vero cum doctiſſimo Voſſio, Florem agreſtis Punicæ ſeu BALAUSTIUM (à quo βαλαυστούργους tinctores illos Rhodios vocat Alciphron) nummis Rhodiorum traditum velis definire. Neque vero te vel

quemquam alium moveat, aut Rhodi à Roſa, ut Græco Pindari Interpreti, è quorundam ſententia traditur, deducta nomenclatio; aut vero Euſtathii, qui in eandem de Roſa illa Rhodiorum opinionem conceſſiſſe mihi videtur auctoritas. Notæ certe Grammaticorum veterum ineptiæ, in eruendis locorum nominibus, ex quavis nominum adfinitate continuo arreptæ, & à magnis viris ſæpe jam ac feliciter profligatæ; quod & nobili huic Inſulæ haud mirum quoque accidiſſe. Præterquam enim, quod alias Rhodi originationes, haud minus forte ineptas, tradunt nonnulli Grammatici, ut παρὰ τὸ πολὺ ῥεῖν, ſeu à *multa agitatione aquarum*, antequam inſula illa emergeret; aut vero juxta Diodorum, à Rhode Nympha: ſic aliunde etiam à Syriaca nempe aut Chaldaïca voce ירוד *Jerod*, hoc eſt Draco, & per aphæreſin רוד *Rhod*, ob Serpentum nempe & Draconum copiam, eandem deducebat doctiſſimus Bochartus. Certe eadem ratione Ὀφιοῦσαν prius dictam, & ſerpentibus abundaſſe obſervant antiqui auctores & Grammatici, Diodorus, Heraclides, Heſychius, aliique: Neque tamen inde ſoli Rhodo peculiare hoc nomen *Ophiuſæ* extitiſſe, ibi cum viro magno colligas; qui Ovidium, Cyprum per *Ophiuſia arva* alicubi deſignantem, aut memoria lapſum, Rhodi nomen perperam Cypro tribuiſſe contendit, aut pro *Ophiuſia* legendum *Amathuſia*, audaci nimis conjectura, & quam nulli è veteribus libris agnoſcunt. Nihil enim obſtare debet, cur non & Cyprus dicta fuerit olim *Ophiuſa*, ſicut erudito non minus quam ingenioſo vati indigitatur, quo nomine præter Rhodum, plura alia loca ita dicta obſervo non uno loco apud Stephanum de Urbibus; puta *Beſbicum*, parvam inſulam ad Cyzicum, *Cythnon* ac *Tenum*, duas è Cycladibus, *Libyam* ſeu *Africam*, ac præterea urbem

Lib. v.

Lib. x. Metam. v. 229.

bem ad Pontum Euxinum *Tyram*. Quin etiam Plinius inter inſulas Cretæ vicinas, *Ophiuſſam*, quandam alicubi recenſet. ſed hoc obiter. Neque vero ideo hæc de Roſa, aut Rhodi vulgo inde deducta nomenclatione dicta quiſquam putet; quaſi varia ac nobilia quidem loca à cognominibus Floribus, Plantis, Fructibus appellationem derivaſſe ignorem: ſicut vere nonnunquam eam inde eruunt priſci auctores & Grammatici. Illuſtrant id certe cum *Miletus* & *Lampſacus*, quæ πιτυȣ̃σαι, prius dictæ à *Pinus* copia, ut ſupra vidimus, tum inſuper exempla Φυτωνύμων, *Cypariſſi*, *Eleæ*, *Daphnus*, *Sycarum*, *Cotinuſæ*, *Selinuntis*, *Tremithus*, *Rhamnuſiæ*, *Ceraſuntis*, *Ericouſæ*, *Myrrhinæ*, quæ locorum id genus nomina haud male deducere videntur Græci Grammatici, à cognominibus apud eoſdem Græcos arboribus aut plantis, *Cypreſſo*, *Olea*, *Lauro*, *Ficu*, *Oleaſtro*, *Apio*, *Terebintho*, *Spina Alba*, *Ceraſo*, *Erice*, *Myrtho*. Sic *Stœchas* planta in Cycladibus frequens, à qua & *Stœchades* Inſulas ad mare Ibericum derivat alicubi magnus Galenus, & apud Ammianum oppidum *Zaitha* in finibus Romani & Perſici imperii, *locus, qui Olea arbor interpretatur*. Immo ut *Rhodum* à *Roſa*, ſic *Cyprum* à flore aut arbuſto *Cyprio*, *Tralles* Ἄνθειαν ſeu *floridam* prius dictam à copia florum ibi provenientium, obſervant iidem veteres Ἐθνικῶν collectores, aut interpretes. At vero, neque inter illa exempla à Plantis nempe ac Floribus quidem denominatorum locorum, relatam videas, quod minime tamen fuiſſet prætereundum, claram hanc Rhodum; puta vel à Stephano, qui aliquoties & ex profeſſo quidem hoc agit, aut ab ipſo Euſtathio, ubi in ſimili argumento verſatur. Neque etiam, ubi loca Roſetis feracia vel nobilia commemorat Plinius, Rhodum recenſet; quod tamen vel ſola nominis ratio inde ſcilicet

Lib. 17. cap. 12.

Lib. 1. de Antidot. pag. 435.

Lib. XXIII.

In vocibus Συκαὶ, Τρεμιθȣ̃ς, & alibi.

Ad Dionyſ. Perìegt.

Lib. XXI. cap. 4.

cet petita, & Inſulæ celebritas omnino ſuaſiſſet; qui *Prænestinas, Campanas, Mileſias, Trachinias*, & Rhodo viciniores, *Alabandicas*, aliaſque id genus non omittit. Ut jam *Melitenſem Roſam* Tullio, aut *Midæ Roſetum* Tertulliano, *Roſam Hieroſolymitanam*, *Pæſtanam*, pluresque id genus aliis commemoratas prætercam. Neque inſuper (quod huc inprimis facit) inter ea quæ Rhodi eximia naſcebantur, & quorum meminiſſe obſervo nonnunquam auctores antiquos, Roſam relatam facile reperias. *Uvas paſſas* & *Caricas* Rhodiorum laudant

Lib. I. non ſemel, ac inter alios Hermippus apud Athenæum: *Panacæam* eorundem non minus ac Triccarum vel Epi-

Lib. I. de Antidot. pag. 428. dauri Andromachus Neronis Medicus apud Galenum; *Rhodiam Radicem* alii, quod in Rhodo naſcatur: quamquam Dioſcorides, & ex eodem Galenus illam videantur tantum in Macedonia agnoſcere, & inde dictam, quod contrita Roſas redoleat. Adde herbam *Helenium*, quam ab Helena dictam, in Rhodo frequenter provenire tradentem video Ptolemæum Hephæ-

Cod. CXC. lib. IV. ſtionem apud Photium; περὶ τῆς Ἑλενείου βοτάνης, ἡ ἐν Ῥόδῳ φύεται, *de Helenio herba, quæ in Rhodo naſcitur*. Sic & *Sili-*

Lib. IV. hiſt. Plant. c. 2. *qua Rhodia* Theophraſto aliiſque laudata; & *Crocinum Unguentum* è Rhodo nobiliſſimum, Apollonio libro de

Lib. XV. unguentis commendatum, referente Athenæo. Quibus inſuper licebit addere, aut *Æruginem* ac *Ceruſſam*,

Lib. VII. cap. 12. Lib. VII. cap. 3. peculiare Rhodiorum opus, auctore Vitruvio; aut *Oſtrum* ſeu *Rubrum* illud, quod de hac Inſula creari tradit idem auctor, & de quo mox plura; aut etiam *Balauſtium* de quo agimus, & quo lanas itidem inficiebant Rhodii, niſi ex Alciphrone liquere videretur, aliunde illud ab iis petitum. De *Roſa* vero Rhodiorum, ut vides, ne γρῦ quidem; ſi unum forte excipias Grammaticum, Græcum Pindari Interpretem, vocis homonymia

eo, ut videtur, cum ſuis auctoribus adductum. Neque vero alia etiam de cauſſa patrocinari obſervo illi ſententiæ Euſtathium, & Roſam vetus Rhodiorum inſigne agnoviſſe. Futilis certe, neque digna erudito alias Grammatico ratio, quam adfert ejus rei: Roſam ſcilicet, non ſolum Soli domeſticam, ſed & Rhodum Inſulam, ob homonymiam vocis cum Roſa, Soli ideo ſacratam; Pindarum enim juxta alios, ſacram Soli Rhodum indigitare. En ejus verba, ne quidquam interpretatione noſtra videamur illi adfingere; Ἰστέον δὲ ὡς οὐ Ad Odyſſ.
μόνον τὸ ἄνθος τὸ ῥόδον ᾠκείωται τῷ ἡλίῳ, οὐδ᾽ ἔργον ἡ ῥοδοδάκτυ- E. p. 1527.
λος ἠώς, ἀλλὰ καὶ ἡ Ῥόδος ἡ νῆσος διὰ τὴν πρὸς τὸ ἄνθος ὁμωνυμίαν. ἡλίου γὰρ ἱερὴν τὴν Ῥόδον ἄλλοι τέ φασι καὶ ὁ Πίνδαρος. Quid vero ineptius, quam ab homonymia vocis Rhodi cum Roſa, devotæ inde Soli urbis cultum arceſſere? de quo inter alios Manilius,

Tuque domus vere Solis, cui tota ſacrata es. Lib. IV.

Quia ſcilicet Roſa in Rhodiorum nummis ſignata, ut videtur certe collegiſſe Euſtathius, ideo etiam Solis effigies, quam paſſim præferunt Rhodiorum nummi, & ſupra etiam adlatus, iis quoque fuerit inſculpenda? Quis vero neſcit Phœbeiam Urbem, Solem jactaſſe Ariſtid. de
Ἀρχηγέτην; quem proinde ὦ Ῥοδίων ἄριστε compellat Ju- Concord. ad Rhod.
piter apud Lucianum; non quod Inſula illius Dei do- In Jove
num fuiſſet, juxta Pindarum; ſed ob rationem à Plinio Tragœdo.
adlegatam, Rhodi nempe aut Syracuſis nunquam tanta nubila obduci, ut *non aliqua hora Sol cerneretur*: quod Lib. II.
ipſum etiam de Alexandria obſervat Ammianus, *nullo* cap. 64.
pene die incolentes hanc civitatem, Solem ſerenum non vident. Lib. XXII.
Adeo tamen, ut juxta Euſtathium, niſi acceſſiſſet vocis hujus Inſulæ cum Roſa homonymia, tota illa luce caruiſſet Phœbeia Rhodus; aut Phœbus ipſe addictæ ſibi ſponſæ, ut [1] Pindaro vocatur, amoribus, & admirabi-

[1] Ἀελίοιό τε, νύμφαν Ῥόδον. Olymp. VII.

li illo Coloſſo fuiſſet omnino privatus. Sed ſatis eſt ineptiarum. Illud autem inde colligas, quod hic ſpectandum veniebat, eam Rhodi à Roſa denominationem, & Roſæ inde in Rhodiorum Nummis depictæ petitam rationem lubricam valde, nec idonea ulla auctoritate ſtabilitam. Rurſus vero florem illum agreſtis Punicæ ſeu Balauſtium vel Purpurei vel Roſacei coloris, Dioſcoridi commemoratum, ad tingendas Rhodiorum lanas valde opportunum fuiſſe, immo etiam familiare: ſicut Plinium certe hunc ejus uſum diſerte tradentem jam ante vidimus. Quamquam alias occurrit Purpuræ Rhodiacæ mentio apud Vitruvium, loco ſupra indicato, *Hoc Rubrum Rhodo etiam Inſula creatur.* Phœnices nempe Rhodi olim incolæ; ut pluribus id ex auctorum veterum fide aliiſque argumentis erudite adſeruit celeberrimus Bochartus; qui proinde purpureo ac puniceo colore lanas inficiendi artificium ſibi familiare videntur in eam Inſulam intuliſſe. Purpureus autem ille color, ſeu puniceus & eximie rubens, (hæc enim vulgo apud veteres ſynonyma) non è Concha ſolum vel Tyria, vel Coa vel Laconica, aliorumque maritimorum locorum, aut etiam Rhodiaca, ſed præterea è Florum & Herbarum ſucco, ad ejus imitationem, lanarum infectoribus frequenter parabatur. Ad utrumque morem reſpexit Tertullianus; *Nimirum enim Deus demonſtravit ſuccis Herbarum, & Concharum ſalivis incoquere lanas.* Ita florem quendam Purpureum apud Indos obſervat Cteſias, ex quo purpura Græcâ non inferior conficiebatur. Hinc itidem factam è radicibus tincturam apud Hierapolitas Phrygios, coccineam & purpuream æquare obſervat Strabo. De herbis quoque tradit in genere Plinius, Tranſalpinam Galliam, inde tyrium atque conchylium tingere; quod alibi

Lib. VII. cap. 3.

Lib. de veland. mulierib.

In Indicis.

Lib. III.

Lib. XXII. cap. 2.

alibi rurſus de vacciniis & purpura inde petita explicat, *Item vaccinia Italiæ in aucupiis ſata, Galliæ vero etiam purpuræ tingendæ cauſa*, ut omnino legendus ille locus cum doctiſſimo Turnebo, & optimo codice Chiffletiano. Quæ firmat etiam Vitruvius, *Eadem ratione Vacinium temperantes, & lac miſcentes, purpuram faciunt elegantem.* Mitto jam aut Fucum illum Cretenſem, è quo fiebant præſtantiſſimæ olim tincturæ, & purpura quidem potiores, quamdiu erant recentes, ut diſerte tradit Theophraſtus; aut Coccum è granis Galatiæ, Africæ, Luſitaniæ, Imperatoriis, ut Plinius alibi loquitur, deſtinatum paludamentis, aut denique Byſſinas veſtes purpureum colorem imbibentes, unde & byſſum pro purpura ſumi nonnunquam in veteri fœdere, docuerunt jam viri magni. Inter βάμματα itaque illa veterum, Ruber ſeu acutiſſimi ruboris color ſolitus inprimis commendari, eoque magis, quo ad purpureum propius accedebat. Hinc Heſychio καταβάπτεις explicatur καθερυθραίνεις ἐρυθρῷ βάμματι. Sic hujus generis tincturæ celebratæ, quæ Sardibus fiebant, ut liquet rurſus ex Heſychio, cujus locus emendandus; βάμμα Σαρδιανικὸν (non Σαρδινικὸν) τὸ φοινικοῦν, διάφορα γὰρ τὰ ἐν Σάρδεσι βάμματα. Sardium nempe in Lydia illæ tincturæ punicei ſeu coccinei coloris, non vero Sardiniæ Inſulæ; ut ex hoc loco perperam colligebant viri docti. Id vero, quod pridem notaveram, & certe haud erat notatu difficile, à magno etiam Salmaſio animadverſum vidi in nova, quæ modo prodiit, Heſychii editione. Hinc itaque profectæ illæ vellerum tincturæ, & floridarum lanarum infectores, in quos paſſim inſurgunt priſci Eccleſiæ doctores, Clemens, Tertullianus, aliique, & *medicamenta ex fuco, quibus lanæ colorantur*; quo loco tamen ne quid diſſimulem, vocem *genæ* pro *lanæ* omnino

Lib. XVI. cap. 18.

Lib. VII. cap. 14.

Lib. IV. hiſt. Plant. c. 7.

Lib. XXII. cap. 2.

Lib. I. de cultu femin.

reponendam cenſeo: neque enim ibi agit graviſſimus Cenſor de tinctura veſtium, ſed de pigmentis illis, quibus ſolitæ jam olim mulieres faciem inficere, aut genis ruborem conciliando, aut ſuperciliis nigrorem. Unde continuo addit, *& illum ipſum nigrum pulverem, quo oculorum exordia producuntur.* Ita infra, ne de veritate hujus emendationis dubites, GENAS RUBORE *maculant, oculos fuligine porrigunt,* alibi, *quæ cutem medicaminibus urgent,* & rurſus alio loco, *faciem moroſiorem lavacro macerant, & aliquo eam medicamine interpolant.* Et plane in eundem ſenſum, de utroque more Clemens; *καὶ τὰς ὄφρυσι τὴν ἄσβολον ἀναματτόμεναι, καὶ* ΨΙΜΜΥΘΙΩ ΤΑΣ ΠΑΡΕΙΑΣ *ἐντριβόμεναι; & ſupercilia fuligine illinunt,* & FUCO GENAS *terunt.* Melius vero ibi interpres *ψιμμύθιον* per *Ceruſſam* vertiſſet, quæ eundem uſum præſtabat: diverſæ enim Plantæ, Fucus, Ceruſſa, Anchuſa, ex quibus vulgo fiebant medicamina illa aut pigmenta muliebria, quibus genis ruborem conciliabant. Galenus certe, magnus & accuratus auctor, de ſimili mulierum cultu aut medicamine agens alicubi, *ἀγχούσῃ καὶ ψιμυθίῳ καὶ φύκει κεκαλλωπισμέναι, Anchuſa & Ceruſſa, & Fuco ornatæ,* ſeu illitæ. Quæſitus itaque jam olim impenſe in vultu æque ac in veſtibus rubor ex Plantarum & Radicum ſuccis, & quam in rem, ut vulgo jam notum, Fucus inprimis adhibitus (neque ille tamen unius generis) cum ad inficiendas purpuras, tum ad colorandas genas. Ad priorem vero uſum opportunum fuiſſe inprimis Balauſtium ſeu Florem agreſtis Punicæ, quo uſi tinctores Rhodii in lanis inficiendis, & purpureo aut puniceo colore imbuendis, facile utique licet colligere. Cui rei poterat maxime inſervire Balauſtium juxta Dioſcoridem vel Purpurei, vel alias Roſacei coloris. Roſæ enim inter alios colores

De Virginib. veland.

Pædagog. lib. III. cap. 2.

In Protreptico.

colores vulgo puniceæ, de quibus, ut mittam obvia è Marone *punicea roſeta*, Propertius, Eclog. v.

Et dare puniceis plena caniſtra Roſis.

Ut proinde non ſolum ex illo flore agreſtis Punicæ mel collectum exſugeretur, quem ejus uſum ſupra tradentes Arabas innuimus; ſed eximia illa etiam & purpurea tinctura peteretur. Ita ut vere in eam quadraret vetus illud Rabinorum proverbium, אשיק עסקך ברומונא. *Pretioſum ſit opus tuum inſtar Mali Punici.* Neque mirum proinde ab eodem opere dictos Alciphroni Rhodios tinctores, *βαλαυςέργους.* Sic à Purpurarum copia vel præſtantia, loca quædam olim denominata leguntur; ut præter alia, Cythera πορφυροῦσα Ariſtoteli dicta, auctore Stephano, διὰ τὸ κάλλος τὸ περὶ τ πορφύρων. Grammaticus vero aliquis, ex eorum nempe genere, qui ineptas quaſque verborum originationes undecunque venantur, ipſam etiam Rhodum inde dictam continuo argutaretur; nempe quaſi Ῥοΐδιον, ſeu à puſilli Mali Punici genere, de quo Menander apud Athenæum, Ῥοΐδια Lib. XIV. αὐτὰς ὠνόμασεν διὰ τοῦτων, *Rhoidia ipſas ea de cauſa nominavit.* Equidem ab hoc fructu, nobilem Hiſpaniæ urbem, priſcis Illiberin vel Illiberrin, *Granatam*, à Malo Punico, vulgo *Granato*, nuncupatam tradunt; quam aliunde tamen, & à voce barbara *horreorum domum* denotante, derivantem video Alvarum Gomezium, & cui accedit Cl. Lib. II. de Mendoſa ad Concilium Illiberitanum. Ab iiſdem Ma- Geſt. Franc. lis Punicis, quæ Græcis etiam Σίδαι vocabantur, appella- Ximenii tum alias crederem, vicum quendam agri Corinthiaci cap. I. Σιδοῦντα dictum; cujus Xenophon, Plinius, Stephanus, aliique meminere. Illum enim malis præſtantiſſimis, iiſque purpureis abundaſſe, docent varii auctores, apud Athenæum, Antigonus, Caryſtius, Nicander, Eupho- Lib. III. rion ſeu Archytas. Eadem utique ratione, qua alibi Si-

Lib. c iv. dam dictam tradit ex Agatharchide idem Athenæus, regionem Malis Punicis feracem, de qua contendebant Bœoti ac Athenienſes. Illud vero minime adhuc prætereundum hoc loco, duos mihi occurriſſe nummos in Cimeliarchiis Galliæ ac Italiæ veſtræ, cum iiſdem Rhodiorum ſymbolis, Solis nempe, & in altera nummi parte Floris illius, de quo hic ſermo. Unus nempe cum addita epigraphe ΣΤΑΣΙΩΝ. Hujus autem nominis urbs haud alibi hactenus mihi lecta, quam apud Stephanum; ſed qui in Perſia, & quidem in magna rupe poſitam docet. Inter P. Ligorii collectiones antiquarias ineditas, obſervatus etiam mihi Nummus Elagabali, qui in averſa parte præfert Coronam Querneam, & inſcriptionem ΔΗΜΟϹ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩϹ ϹΤΑϹΙΟϹ. Quænam autem fuerit hæc Staſis Metropolis, fateor me ſatis adſequi non poſſe. Neque enim concedes opinor, extra Romani Imperii fines quærendam, aut è Perſide arceſſendos nummos, cum Romani Imperatoris effigie percuſſos. Unde ut libere dicam, vereor ne vel nobis hic imponat Ligorius, vel ſibi ab aliis imponi paſſus ſit, perperam deſcripta hujus nummi epigraphe; cujus rei infinita occurrunt exempla in operibus illius ineditis, de quibus noſtrum ſupra judicium protulimus. Staſin vero illam cum Rhodiorum ſymbolis, in Cypro forte inveſtigandam crederem, Rhodo haud procul diſſita, à qua nempe urbe dictus ſit Staſinus ille Cyprius, cui Cypria poëmata à Proclo tributa novi apud Photium. At vero Metropolim eandem Cypri, nemo facile ex fide nummi à Ligorio producti continuo ſtatuet; quem Inſulæ primatum Paphum olim ac Salamina, poſtea vero, ætate nempe Conſtantinopolitanorum Cæſarum, poſtremam ex iis tum Conſtantiam ſeu Juſtinianopolim dictam obtinuiſſe,

In Bibliotheca Reginæ Chriſtinæ.

nuiſſe, aliunde conſtat. Alter vero Nummus cum iiſdem Rhodiorum ſymbolis, Lutetiæ nuper admodum mihi inſpectus inter Numiſmata Peireskiana, quæ jam poſſidet illuſtris Harlæus, cum loci nota ΖΕΙΝΙΩΝ: de quo loco altum adhuc magis apud antiquos & recentiores Geographos ſilentium. Omnino autem liquet ex additis ſymbolis, ſpectare juxta priorem Staſiorum, ad aliquam Rhodiorum Coloniam, aut Urbem vel Vicum, qui in ditione Rhodiorum fuerit. Plures enim deductas à Rhodiis, & quidem in Hiſpaniam uſque Colonias, aliunde liquet. Et hæc quidem hactenus de Nummis nobiliſſimæ hujus Inſulæ, ac ſymbolis vulgo iis inſculptis; de quibus liberum ſit lectori judicium, in quam velit ſententiam concedere.

De Nummo PARTHICO, & MALO MEDICO *in eodem.*

Sicut vero *Malum Punicum*, ſeu potius florem ejus *Balauſtium*, in commemoratis modo Rhodiorum Nummis inveſtigabamus; ita ſuavem alterius quoque Mali, olim adhuc nobilioris adſpectum, liceat mihi ex eadem penu ſubminiſtrare: Exhibet vero illud rariſſimus & plane ſingularis nummus, quem poſſidet ſingulare Urbis & horum ſtudiorum decus, Camillus Maximi; cujus beneficio eundem hic lectorum oculis ſubjiciemus.

Nummus ille, ut continuo vides, Parthicus, & ex eorum genere, quos *Sagittarios* vocarunt olim Perſæ, ut liquet ex Plutarcho; τὸ γὰρ Περσικὸν νόμισμα ΤΟΞΟΤΗΝ ἐπίσημον εἶχεν· *Numiſma vero Perſicum* SAGITTARII

In Apophthegm.

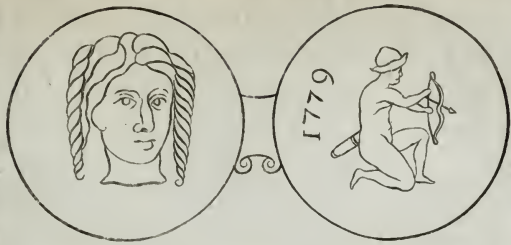
nota

nota ſignatum eſt. Immo, quod nummi ipſius adſpectus, mihi aliquoties viſi, ſatis arguit, barbarici ille ſeu Parthici metalli, cujus glebulam à ſe repertam continuo ad Trajanum Imperatorem, tanquam ſingulare quoddam Cimelium miſiſſe ſe profitetur Plinius ſecundus, ſcripta eodem nomine ad ipſum Trajanum epiſtola; *Quod paullo tardius feci, dum requiro gemmam, quam ſibi habentem imaginem Pacori, & quibus inſignibus ornatus fuiſſet, ſubtractam indicabat. Volui enim hanc quoque, ſi inveniri potuiſſet, ſimul mittere, ſicut glebulam miſi, quam ſe ex* PARTHICO METALLO *adtuliſſe dicebat; ſignata eſt annulo meo, cujus eſt apoſphragiſma, Quadriga.* Quid vero vel jucundius vel utilius, ſuaviſſime OCTAVI, quam ſimile quid oculis uſurpare, quod magni muneris loco Terrarum Domino miſerat, aut mittendum quærebat Romanus Præſes, & qua de re per epiſtolam ſollicite adeo monere illum non dedignabatur? Geminum certe beneficium præſtare agnoſces hunc ſingularis raritatis Nummum, quale ex Gemma cum Pacori imagine quærendum ſibi putabat Plinius. Ac de inſigni quidem capitis, cui ſimile omnino videas præferre Parthum genuflexum in nummo Trajani inſcripto REX PARTHIS DATUS, agetur in ſequentibus alio loco, ubi inſignes rurſus Arſacidarum nummos proferemus. Notus præterea mos & habitus illius gentis, flexo genu dextro ſagittandi in acie ſolitæ, & aliarum quoque gentium ſagittariis haud inconſuetus. Talem etiam videas cum inter Thaſiorum nummos apud Goltzium; tum in veteri nummo inter Panormitanos relato in Sicilia Parutæ à Leonardo noſtro, nova nummorum acceſſione locupletata.

Lib. x. Epiſt. 16.

Tab. XIII. Inſul. Græciæ.

Hæc

Hæc autem ipſo adſpectu, & vulgatis de illo more auctorum teſtimoniis, liquida ſatis & manifeſta. Unde jaculum illud ante ſiniſtrum genu protenſum in priori nummo, revocat mihi in memoriam, aut Romanos in prœlio quodam contra Parthos, duce M. Antonio, procumbentes in genua objectis ſcutis; aut Chabriæ Athenienſis ducis inventum, objecto genu ſcuto, projectaque haſta, impetum excipere hoſtium milites ſuos docentis. Arcus vero & amentatum jaculum in eodem Parthico nummo conſpicua, ſolita gentis illius arma, ut vulgo notum, ac de Perſis jam olim tradidit Arrianus. De Arcu inprimis, notum ita propriam ac ſolennem fuiſſe Regum illorum armaturam, ut ex eodem à Dario una cum ſcuto amiſſo, & apud Alexandrum conſpecto, eum continuo ut mortuum deflerent mater, uxor, & filiæ captivæ. In deſcribendis Perſarum armis, Pharetram etiam opportune addit Herodotus, qualem geſtat pileatus miles in poſteriori nummo depictus, ad ſiniſtrum latus adpenſam. Ad dextrum enim femur pugiones geſtaſſe olim Perſas idem auctor obſervat. Arcus autem ille in utroque nummo ſignatus, docere poteſt, quo jure Parthi Dionyſio vocentur *ἀγκυλότοξοι*,

Plutarchus in M. Anton. Cornel. Nep. in Chabria. Lib. VII. Arrianus lib. II. Lib. VI.

Πάρθοι ναιετάουσιν ἀρήιοι, ἀγκυλότοξοι.

Parthi degunt Martii, curvis arcubus utentes.

Unde conferri etiam poteſt cum iis, quæ de Parthici

Lib. XXII. vel Scythici Arcus (quem pro eodem ſumit Ammianus Marcellinus) figura tradiderunt veteres, & quam non ſemper adſecuti ſunt viri docti. Opportune quædam ea de re notantem vide doctiſſimum Iſaacum Voſſium ad Melam. Agnoſcis utique hinc aperte, non corniculatam fuiſſe Arcus illius figuram, inſtar litteræ C; ut ex male intellecto Agathone colligebant viri docti; ſed eandem incurvam quidem, juxta Dionyſium & Melam, angulos utrinque extimos habuiſſe; cui proinde Arcui haud male Ponti figuram comparantes videas cum Melam, tum Ammianum. Sed in poſtremo miror mendum non animadvertiſſe viros longe eruditiſſimos, quod tamen totum loci ſenſum perturbabat, & aliam longe figuram huic Arcui tribuebat, ut fatetur etiam ad Melam vir doctiſſimus, quam vel auctores alii, vel ipſa indubia nummorum ac lapidum monu-
Lib. XXII. menta præferunt. Verba ſunt Ammiani; *Cum Arcus omnium gentium flexis curventur haſtilibus, Scythici ſoli vel Parthici circumductis utrinque* EXTRORSUS *pandis & patulis cornibus*; Ita enim legendum omnino ſtatuo, non *introrſus*, quæ vox meras hic tenebras offundebat. Id vero quod depicti illi Arcus Parthici cum pandis extrorſum cornibus luculenter arguunt, innuebat etiam Terentianus,

Ceu Parthus ſolet aut Scythes
Arcus cornibus EXTIMIS.

Eadem quoque cum ſuperiori, figura Arcus, quem Herculi paſſim tribuunt antiqua numiſmata; quippe cujus Arcum Scythicum itidem fuiſſe tradunt antiqui auctores. At vero hic non tam anterior, quam averſa pars Nummi illius Parthici ſpectanda occurrebat; quæ an florem repræſentaret, an fruticem, vel arborem, & qualem hujus generis Plantam, non ſignificabant eruditi

diti Urbis Antiquarii. Vidi etiam alibi, qui ad primum Ectypi ad me tranſmiſſi intuitum, non Plantam, ſed Montem ibi cælatum exiſtimarent, neque illos de plebe, ſed è primo ordine Antiquariorum. Neque vero Apollodorum, Arrianum, Quadratum, alioſque, quos laudatos veteribus memineram, rerum Parthicarum ſcriptores licebat mihi conſulere, qui ſi temporum injuria manſiſſent ſuperſtites, hærentem forte ſublevaſſent. Nobilem quidem & familiarem in Parthia florem Philadelpheum nuncupatum videbam in Apollodori de rebus Parthicis apud Athenæum fragmento; Lib. xv.
ſed quem ita deſcribit, ut nihil ad illuſtrationem hujus Nummi conferre mihi liqueret. Verum hic hærenti occurrit opportune, haud aliud ſymbolum vel inſigne præclaro illo Nummo, quam fructus MALI MEDICÆ deſignari. Neque certe, ut id ſtatuerem, una me ratio impellebat. Primo conſuetus ille mos tam Græcorum, quam Barbarorum, abunde jam à nobis illuſtratus, ſingulares quoſque ac domeſticos vel Flores vel Plantas, monumentis id genus tradendi. Inter Plantas vero ſeu Arbores præter cætera loca peculiares & ſingularis olim raritatis, Medicam Malum relatam continuo noveram; & juxta eoſdem auctores, Theophraſtum, Plinium, alioſque, non alibi quam apud Medos & in Perſide naſci. Adeo ut non mirum, ſi quemadmodum Silphium ſuum Cyrenenſes, Lotum Ægyptii, Dictamnum Cretenſes, Malum Punicum alii, ita quoque Malum hoc ſibi proprium Medi ſeu Parthi (noſti enim utriuſque nominis communionem) eidem memoriæ commendarent. Secundo, non raritas ſolum, ſed nobilitas & celebritas hujus Arboris, ſeu *Felicis Mali*, quæ, ut ille ait, *inclaruit etiam carminibus Mantuanis*, & de qua Plinius, *Nec alia arbor laudatur in* Lib. xii. cap. 3.

 Me-

Medis. Tertio, quo etiam ſpectat uſus ejuſdem apud Parthos, & ne promiſcuum putes, Proceribus tantum apud eos conſuetus; de quibus idem tradit haud uno in loco Plinius; eos commendandi halitus gratia, grana hujus Mali, & quidem ſolos uſurpare ſolitos: PARTHORUM *populis hoc præcipue & à juventa propter indiſcretos cibos, namque & vino fœtent ora nimio, ſed* SOLI PROCERES *medentur grano* ASSYRIACI MALI, *cujus eſt ſuavitas præcipua in eſculenta addita*. Quod etiam alibi rurſus monet; & quo reſpexit etiam divinus vates, agens de hoc Malo

Lib. xi. c. 53.

Lib. xii. cap. 53.

—— *animos & olentia Medi*

Ora fovent illo.

Poſtremo denique, ejuſdem Mali Aſſyriacæ vel Medicæ ac ejus Fructus deſcriptio, ita à Veteribus tradita, ut certe huic figuræ nummo expreſſæ haud parum conſentanea mihi videretur. Arbor nempe, ſi illos audias, mediocris, brevi trunco, cujus rami longi, craſſi, firmi, acutis ſpinis; Fructus autem, quos vulgo eoſdem cum Citriis ſtatuunt; quæ certe manifeſto meam de hoc Nummo ſententiam adſerere mihi videntur. Neque vero illud valde me moratur, quod eam arborem lauro ſimillimam deſcribat divinus poëta, aut quod vulgo eandem omnino cum vulgata Citro ſtatuant Herbarum Interpretes. Illud enim ſcio peregrinam fuiſſe arborem, & parum proinde cognitam in Italia aut alias in Romano orbe; quæ Plinii etiam ætate adhuc in ſola Media aut Perſide naſcebatur; *ſed niſi apud Medos & in Perſide naſci noluit*. Immo neque ejus fructus niſi ſero admodum, è Perſide in Græciam tranſportatus; ut licet colligere ex Antiphone Comico apud Athenæum. Nihil mirum itaque, ſi de tam remota arbore & vulgo incomperta, multa ſecus tradiderint Romani ſcri-

Lib. xii. cap. 3.

Lib. iii.

ſcriptores, quos in deſcriptione plantarum exoticarum, licet minus remotarum, haud ſemel hallucinatos conſtat. Neque illud ita liquidum aut in confeſſo, quod vulgo creditur, eandem omnino fuiſſe arborem cum vulgata Citro; quamquam haud diſſimilem fructum credatur protuliſſe. Certe id negabat diſerte Apuleius in Commentariis illis, quos ex profeſſo de Arboribus ſcripſerat, ſicut tradit Servius, *apud Medos naſcitur quædam arbor ferens* MALA *quæ* MEDICA *vocantur; mox hanc plerique* CITRUM *volunt, quod* NEGAT *Apuleius in libris quos de Arboribus ſcripſit, & docet* LONGE ALIUD GENUS ARBORIS *eſſe.* Sic in Italia pervulgatas jam fuiſſe Citros Plinii ætate, & Medicam Malum à Citro diverſam eidem ſtatui, haud male videtur colligere vir magnus ad Solinum. Sed ut demus libenter, Mali illius Medicæ fructum ad Citrium acceſſiſſe, à quo etiam non recedit ovata fructus illius figura in ſuperiori nummo Parthico expreſſa; haud continuo ſequitur eandem plane arboris aut fructus etiam figuram exſtitiſſe, ſingularem illam adeo Medicam Malum cum Italica aut Europæa Citro. Notum enim, quam pro ſoli ratione varient nonnunquam eædem Arbores, aut Plantæ; ut jam olim monuit Theophraſtus, κατὰ γὰρ τὰς χώρας ὥσπερ καὶ αὐτὰ τὰ δένδρα διαφέρειν καὶ τὰς ἐργασίας οὐκ ἄτοπον· *Nam pro regionibus ſicut & arbores ipſæ variant, cultura quoque inter ſeſe diſtare, haud pro abſurdo intelligi debet.* Quam meam de ſingulari hoc & rariſſimo Nummo ſententiam eo lubentius ſum amplexus, quod eam probari omnino videam clariſſimo Aulæ Electoralis & Athenæi Heydelbergenſis Medico, Joanni Caſparo Fauſio noſtro; cui ob ſingularem in Hiſtoria Plantarum peritiam, legendam hanc noſtram notationem commiſeram. Firmabat vero il-

Ad Georg. lib. II.

Lib. I. Hiſt. Plant. cap. 6.

lam vir doctiſſimus, monſtroſis aliquot Citriorum iconibus, quæ ab aliquot Botanicis obſervatæ, cum ſuperiori fructu Mali Medicæ adfinitatem aliquam habere illi videbantur. Neque vero prætereunda hoc loco, quæ à Marantha de Malis Medicis alicubi commemorantur; quod nempe *Mala Medica operoſo cultu ita efformant, ut & maris & feminæ ſexu diſtinguant: rem certe admirabilem & viſu jucundiſſimam. Maris enim pomum adnatum habet quoddam veluti infantis genitale ejuſdem cum pomo corticis & coloris: feminæ muliebre pudendum ad veram ejus effigiem efformatum videtur, quo ſimile magis ſculptor non fingat.*

Lib. 11. Meth. cognoſc. ſimplic. cap. 11.

De MALIS AUREIS HESPERIDUM.

Punicis vero & Medicis Malis, cur non & MALA HESPERIDUM AUREA liceat continuo ſubnectere, quæ cum Medicis eadem viri quidam doctiſſimi videntur ſtatuere? Herculis nempe fabulam, de Dracone Arboris in Mauritania cuſtode, ab eodem interempto, & adportatis inde in Græciam pomis aureis, ſignant antiqui aliquot nummi, cujus generis unum hic exhibemus.

Tom. 11. Com. pag. 285.

Percuſſus ille nummus ſub Geta, & à Triſtano etiam adlatus, ſed ſine ulla inſcriptione aut nota loci, in quo ſignatus, qualem nullam adſerit in eodem exſtitiſſe. At vereor equidem ne obſcuræ aut exeſæ vetuſtate litteræ

teræ ut alibi haud ſemel, ita hoc loco viri alias perſpicacis oculos fugerint. Occurrit enim mihi ſimilis omnino ejuſdem Getæ nummus in Gaza Chriſtinæ Auguſtæ, qui à Pergamenis percuſſum arguebat, & in quo hanc inſcriptionem erucbam, ΕΠΙ ΣΤΡΑ..... ΝΟΥΣ. ΑΝΕΘΕ. ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ Β. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Hoc eſt, *ſub Prætore .... Dedicavit, Pergamenis Bis Neocoris.* Solum nempe in eo Prætoris nomen, ærugine deletum occurrebat, de quo non anxie nobis laborandum. Cæterum haud abſimilem quoque nummum, cum eodem Herculis habitu, & cuſtode Heſperidum Dracone in arbore itidem pendente, ac inſuper panario pomis Heſperidum repleto, quod in Pergamenorum nummo omiſſum, ſignarunt olim Tarſenſes Gordiani temporibus, qualem ſervat Gaza Medicea. Inde vero continuo colligas, vana eſſe poëtarum figmenta, quæ de tribus tantum Heſperidum Malis vulgo fabulantur: quibus accedit Antiphanes Comicus apud Athenæum,

> φασὶν τὰ χρῦσα μῆλα ταῦτ᾽ εἶναι τρία
> Μόν᾽. Lib. III.

Dicunt Aurea hæc Mala tria eſſe Sola. Mitto jam reliqua, quæ hic ad decantatam fabulam ſpectant, aut ad natales & nomen pervigilis illius Draconis. Κηπουρὸν eundem dictum Euphorioni Chalcidenſi, auctor eſt Helladius apud Photium, καὶ τὸν τὰ χρυσᾶ μῆλα τῶν ἑσπερίδων Codic. φοροῦντα ὄφιν Κηπουρὸν ὠνόμασε; *Et ſerpentem aurea mala fe-* CCLXIX. Biblioth. *rentem* Κηπουρὸν (*ſeu horti cuſtodem*) *nominavit.* Mirum viros eruditiſſimos, vel Hœſchelium editorem, vel Interpretem Schottum, non obſervaſſe locum in mendo cubare. Neque enim ferebat Serpens Mala illa Aurea, ſed hortum vel arborem eadem ferentem cuſtodiebat, Κηπουρὸς ea de cauſſa nuncupatus. At quid proclivius fuit, quam φοροῦντα in φρουροῦντα vertere; ſicut omnino

liquet

liquet eo loco legendum, & appoſite ad cuſtodis illius officium. Eundem vero Leonis Nemæi fratrem exſti-
Cod. cxc. Biblioth. tiſſe, tradit Ptolemæus Hephæſtio itidem apud Photium. Servium autem non moror, qui fabulam illam
Ad lib. iv. Æneid. de hoc Serpente, & malis Heſperidum aureis, de gregibus ovium rufam lanam habentibus, & ab Hercule, occiſo paſtore illarum cuſtode, abactis explicavit; & ideo quidem, quod oves Græcis *μῆλα* dicantur; à rubore autem lanæ auro ſimilis, exiſtimaſſe qui audierant, mala aurea in Africa naſci. Nugæ & ſomnia Grammatici. Neque, ut verum fatear, magis arridet alia viri longe eruditiſſimi, & cujus mira alias *εὐστοχία* in explicandis ex Oriente poëtarum fabulis, interpretatio, qui libro de Coloniis Phœnicum, Aurea Mala à dracone adſervata, de opibus ab alio congeſtis interpretatur; ideo quod *malon* vel *melon* Arabice opes ſonet, nempe مال. Ut enim poëtarum fabulis adſcribamus, quæ de horti vel arboris illius natalibus, cuſtodia, malis revera aureis, Herculis victoria vulgo fabulantur; at certe arborem illius nominis obviam in eo tractu, & fructum ejuſdem aurei coloris fabulæ locum dediſſe, liquet ſatis manifeſto ex iis quæ de hoc arborum genere & earum
Lib. v. de cauſ. Plant. cap. 25. fructu vel Theophraſtus, vel citati ab Athenæo auctores tradidere. Ἑ*σπερίδα* enim, cujus Theophraſtus meminit, non de herba aliqua cum Plinio, ſed de malo Heſperidum intelligi debere, monuerunt jam viri docti. An vero hæc Mala cum Citriis eadem fuerint, ut Rex Juba litteris conſignaſſe traditur apud Athe-
Lib. iii. næum; an vero cum Aurantiis, ut alii ex nominis adfinitate & colore colligunt, non anxie hic nobis diſquirendum putamus? Vir doctus ex Batavorum Aſclepiadarum ordine, qui poſtremus Theophraſtum luculentis commentariis illuſtravit, multus in eo eſt, ut illorum

lorum refellat ſententiam, qui cum Citriis vel Aurantiis eadem hæc Heſperidum Mala crediderant, ac ut eadem fuiſſe cum Cydoniis, vulgo Cotoneis probet. Sed vereor equidem, ut intentum obtineat. Cydonia mala à primaria Cretæ urbe denominata, ad quam naſcebantur, & unde primum in Græciam adlata, ſicut Medica, Punica, aliaque id genus à regionibus, quæ iiſdem feraces erant, quemadmodum & de Ceraſis conſtat, de Ceraſunte Romam primum à Lucullo perlatis; de quibus præter alios, Hieronymus; *Unde & de Patria nomen arbor accepit.* Heſperidum autem Malis hortus in Africa & ad Atlantem; unde in Græciam ſeu ab Hercule ſeu à quovis alio adportata, idem etiam loci natalis nomen, è quo primum adducta, retinuere. Si vero Cydonia & Heſperidum Mala eadem fuiſſent, cur non id uno verbo prodidiſſent veteres, qui utriuſque arboris & fructus non ſemel meminere? immo cur de iis, ut diverſis fructibus aut plantis, diverſo etiam loco agit Athenæus, vel antiqui auctores ab illo producti? Multa certe in ſuperioribus de Cydoniis confabulati erant eruditi illi convivæ, & quidem de aliis eorum ſpeciebus, ſicut de iis, quæ ſtruthia vocabantur. In Græcia autem pridem nota erant, nec diffitetur vir doctus, cum Cydonia illa, tum quæ Heſperidum Mala vocabantur. Hinc poſtrema cum Nuce Pinea, aliiſque id genus ſymbolis, in Bacchi myſteriis vulgo recepta tradit Orpheus apud Clementem loco cujus anterior verſus ſupra jam indicatus, ſequens autem iſte,

Tom. I. Epiſt. ad Euſtoch.

Lib. III.

Μῆλά τε χρύσεα καλὰ παρ' Ἑσπερίδων λιγυφώνων.
Et Mala Aurea pulchra ab Heſperidibus canoris.

In Protreptico.

cui æque proclive fuiſſet eadem à viciniori Creta arceſſere. An vero ideo hæc mala, ut obiter hoc mo-

neam, in Bacchi myſteriis locum habuere, quod Mala & reliquos fructus Bacchus inveniſſe crederetur, ut
Lib. III. Neoptolemus tradit alicubi apud Athenæum? Alias vero, Heſperidum itidem Mala apud Lacedæmonios exſtitiſſe, odore quidem grata, ſed non edulia, εὔοσμα nempe καὶ ἄβρωτα, obſervat cum Pamphylus apud Athenæum, tum Heſychius inde emendandus, ſicuti jam factum à magno Caſaubono; Ἑσπερίδων μῆλα ἐν Λακεδαίμονι ἄβρωτά τινα μῆλα, pro quo prius vitioſe legebatur; ἐν Λακεδαιμονίᾳ βρωτά τινα μῆλα. Vides præter Pamphyli auctoritatem, quam proclivis & neceſſaria emendatio, una littera α à fine prioris litteræ in initium ſequentis retracta. At doctus ille Medicus, Theophraſti commentator, vulgatam Heſychii lectionem præfert, ut ſuam de Malis Heſperidum pro Cydoniis ſententiam tueatur; nec Heſychium ex Pamphylo, ſed Pamphylum apud Athenæum ex Heſychio emendandum contendit, ubi βρωτὰ nempe pro ἄβρωτα ſit reponendum: legendum proinde in Athenæo εὔοσμα γὰρ εἶναι καὶ βρωτά, καλεῖσθαι γὰρ Ἑσπερίδων μῆλα, *ſuaviter nempe olere & edulia, vocari autem Heſperidum mala.* Abſurdum enim fuiſſe, ut poma id genus ἄβρωτα Diis ſuis apponerent Lacedæmonii, quod tamen ex Timarchide paullo ante tradiderat Athenæus. Sed fallitur omnino vir doctus, nihilque certius petita à Caſaubono Heſychii emendatione ex Pamphyli apud Athenæum verbis, & quam alias loci ratio plane ſuadebat. Neque enim ἐν Λακεδαιμονίᾳ, ſed ἐν Λακεδαίμονι omnino ibi legendum conſtat; α illud proinde otioſum optime in ſequentem vocem retrahendum. Quid vero opus fuiſſet, aut Athenæi convivis, aut magnæ accurationis Critico Heſychio, illud ut ſingulare de his Lacedæmoniorum malis adnotare, quod forent nempe edulia?

Digna

Digna res utique, quæ poſterorum memoriæ proderetur, dari fructus, quos deguſtare ac edere liceat? At vero illud peculiare in hoc Malorum genere, & proinde notatu dignum, quod odore quidem grata eſſent, non autem guſtu vel ſapore: quod ipſum de fructu Mali Medicæ obſervarat jam olim Theophraſtus, τὸ δὲ μῆλον οὐκ ἐσθίεται μὲν, εὔοσμον δὲ πάνυ, *Pomum autem ejus non manditur, ſed odore præcellit.* Hinc eadem etiam Heſperidum Mala non vulgo quidem in privatorum menſis, ſed rite Diis à Lacedæmoniis adpoſita, ob odoris nempe præſtantiam; ſicut reliqua incenſa, quæ iis eo nomine adolebantur. Terreſtrium enim erat Deorum, ſeu malorum potius Geniorum comeſſationibus & cibis delectari; quod ex [a] Iamblicho, [b] Porphyrio, ac [c] Origene contra Celſum haud uno loco mihi liquet; at vero Cœleſtium, odore ſeu Arabicis lætari halitibus, ut loquitur Martianus Capella. Sed condonandum facile Medico, πολλῶν alias ἀντάξίῳ, ſi Theologiæ Gentilium myſteriis non fuerit continuo initiatus.

Lib. I V. Hiſt. Plant. cap. 4.

[a] in vita Pythagor. cap. 4.
[b] Lib. I I. de Abſtin.
[c] Lib. V I I. & V I I I.

De PALMIS, *& variis earum generibus in antiquis Nummis.*

Neque vero PALMAM, tot uſibus nobilem, & his monumentis toties inſculptam, liceat hic indictam præterire. Equidem non adducam obvios Palmæ ramos, aut in Victoriæ manibus elatos, aut vero vaſibus vulgo inſertos, tanquam pretium victoribus; eoſque modo unum, modo duos, modo plures, nonnunquam, & frequenter cum inſcriptione ludorum, quorum præmia conſtituebantur, puta, ΑΚΤΙΑ, ΠΥΘΙΑ, ΧΡΥϹΑΝΘΙΝΑ, ΟΛΥΜΠΙΑ, ΕΠΙΝΙΚΙΑ, ΣΩΤΗΡΕΙΑ, ΜΕΓΙΣΤΑ, ΑΡΙΣΤΑ, ΑΥΓΟΥϹΤΙΑ, ΣΕΥΗΡΙΑ, ERACLIA, SACRA, CAPITOLINA, OECUMENICA, ISELASTICA, CERT. QUINQ. ſeu *Certamina Quinquennalia*; quæ in præclaris nec obviis paſſim nummis leguntur. Mitto etiam, Vaſa cum inſertis

id genus Palmæ Ramis, ſive ſingula, ſive plura, Menſæ frequenter impoſita; juxta morem antiquum, quo victoribus Olympicis Coronæ ſupra Menſas collocatæ,
Lib. v. ut refert Pauſanias. Duo ejuſmodi Vaſa ſupra menſam impoſita, quamquam ſine commemoratis Ramis, exhibet inter alios præclarus nummus Caracallæ, cum memorabili inſcriptione, SEPT. TYRUS METRO COLONIA ACTIA ERACLIA. Unde certe diſcimus ab Hercule Tyrio, noto loci Numine, dictos ibidem ludos Heraclios ſeu Herculanos. En præclari nummi iconem, quam beneficio Chriſtinæ Auguſtæ hic inſerendam duximus.

Cæteroquin tria etiam Vaſa cum Ramis Palmarum, qualia frequenter alibi occurrunt, ſuppeditat nummus Valeriani Mediceus, inſcriptus ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΤΡΙϹ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Neque vero vel de origine hujus moris, Palmas victoribus in ludis tribuendi, quem ad Theſeum refert Pauſanias; vel de cauſa, è Plutarcho & Gellio pridem nota, quod ſola hæc arbor opprimentibus non cedat, aut eadem eaque viridia ſemper folia retineat, trita & pervulgata omnibus commemorabo. Illud forte minus vulgatum, ejuſmodi Palmæ Ramum Lacedæmoniis peculiari voce Σαρὶρ dictum; quod me docuit Heſychius, Σαρὶρ κλάδος φοίνικος, Λάκωνες. Crederem facile, etiamſi nullam ſcirem aliunde Laconum & Judæorum cognationem, latere in hac voce

voce veſtigium Hebræorum vel Phœnicum שרר *ſarar*, quod *principatum tenere* denotat, ob dignitatem nempe & uſum hujus Palmæ, quo reſpexiſſe crederes Horatium,

——— Palmaque nobilis
Terrarum Dominos evehit ad Deos.

Quin valde appoſite hanc in rem Artemidorus alicubi auctor eſt, Principum liberos per Ramos Palmarum deſignari. Unde certe haud male collegiſſe videtur Triſtanus, ſignatos in quodam Conſtantii nummo tres Palmæ Ramos, denotare tres Magni Conſtantini filios. At hic non tam exciſos Palmæ Ramos, quam Arborem ipſam ſpectare intendebamus. Quum enim varia tradantur Palmarum genera veteribus, ac Theophraſto inprimis, qui haud perfunctorie de iis egit, aliæ nempe *Palmæ* pro natali ſolo *Siculæ*, *Africanæ*, *Creticæ*, *Cypriæ*, *Ægyptiæ*, *Judaïcæ*, *Phœniciæ*, *Syriacæ*, *Babylonicæ*; aliæ autem ex iis humiles & depreſſiores, aliæ majores, aliæ rurſus ſteriles, aliæ frugiferæ; & ex frugiferis aliæ communes, aliæ Caryotæ; ſingula hæc antiquariæ hujus penus contemplatio haud parum vel juvat, vel illuſtrat. Omnium certe, quæ modo commemorabamus, locorum Palmas, exceptis forte Babylonicis, ſignant adhuc antiqui nummi. Et ſteriles quidem Palmas, quales vulgo Italicas & Europæas agnoſcit [a]Plinius, Græcas alicubi [b]Theophraſtus ac [c]Plutarchus, videas paſſim in SICILIÆ nummis Panormitanis, cujus generis plures exhibet Paruta. Babylonicas itidem ſteriles obſervat [d]Theophraſtus, ex quibus lectos & vaſa conficiebant. Tales nempe, quarum [e]Talmudici doctores meminere in Sanhedrin, ubi infrugiferas memorant Palmas Babylonicas, quæ ſcilicet ad aquas Babyloniæ amaras creſcerent, ac ideo corruptæ ut fru-

Oneirocr. lib. I. c. 79.

[a] Lib. XIII. cap. 4.
[b] Lib. II. Hiſt. Plant. cap. 3.
[c] Sympoſ. lib. VIII.
Siculæ Palmæ.
[d] Lib. II. Hiſt. Plant. cap. 8.
[e] Sanhedr. fol. 96. 2.

ctum ferre non poſſent. Cæteroquin frugiferis Palmis abundaſſe Babyloniam, & inter alias quidem Regiis dictis omnium præſtantiſſimis, quæ in horto Bagoæ naſcebantur, obſervat Theophraſtus, & ex eodem Plinius. Neque vero SICULAS ſteriles omnes fuiſſe, ſed fructum etiam habuiſſe nonnunquam, licet immitem forte & immaturum, liquet ex aliis Panormitanorum nummis apud Parutam, qui frequenter Palmas exhibent cum adpenſis Dactylis; conſueto ſcilicet & peculiari hujus arboris more, quæ non fert fructus inter folia, ut vulgo reliquæ arbores, ſed in ſummo trunco germen emittit cum pendentibus utrinque palmulis. Tres vero Palmas Panormitanis adſcriptas, hic cælandas duximus, inter ſe aliquantum diverſas.

Lib. 11. Hiſt. Plant. cap. 8.

Prior, ut vides, è Sterilium genere ac ſine fructu, quales vulgo Europææ: Altera cum adpenſo fructu ſeu Dactylis, & quæ vulgaris Palmarum id genus frugiferarum figura: Tertia reliquis humilior, quæ proinde videtur ex illo pumilarum genere, quale in Sicilia frequentiſſime provenire Theophraſtus ac Plinius tradunt, & cui juxta Græcos ac Romanos, peculiaria etiam nomina tributa videas in linguis Orientis, Rabbinorum צנין Arabum autem اشا & دوم. Fructus etiam ejus haud parum diverſus, ni potius Florem ſtatuamus, ac ipſam arborem proinde nummo illi inſculptam, è maſcularum genere, quæ ſolæ eidem Theophraſto

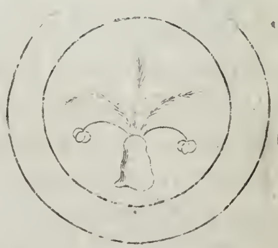
phraſto ac Plinio, in ſpatha aut in palmite florere dicuntur. Neque vero florem ſolum, ſed fructum in maſcula agnoſcunt iidem auctores, & juxta illos Herodotus; ut inde liqueret eam non ſterilem omnino aut infrugiferam ſtatuendam, ſicuti vulgo perhibetur. Lib. 1.
Certe apud Arabas à voce رعل, quæ Palmam marem notat, fit vox رعال, quæ dactylos ſed viles innuit. Quum tamen iidem auctores cum Græci tum Arabes, fecundas tantum Palmas fœminas diſerte agnoſcant, & ex inſertis adſperſiſve maris floribus feminas fecundari, & præſtantiores dactylos producere doceant, nulla maſculæ Palmæ fructus ratione habita; hinc vulgo etiam mares Palmæ infrugiferæ, & fructus ille, quem nonnulli iiſdem tribuunt, ab aliis cum flore ejuſdem haud immerito confunditur. Et quum vel maxime in Arabum ſcriptis, ob copiam & uſum ejus frequentem, utramque paginam faciant & Palma, & quidquid ad eam ſpectat, cujuſcunque ſit ſexus; hinc varia etiam legas apud eos nomina, quibus & maſcula Palma, ut mas tantum admiſſarius, & modus ille feminas fecundandi, & flos maris ſeu ſemen ejuſdem in feminæ ſpatham indi ea de cauſa ſolitum, exprimi conſuevere: quibus haud parum illuſtrantur, quæ à Græcis aut Romanis, ex aliorum relatione, ea de re jam olim obſervata leguntur. Neque vero male illum Palmæ hujus vel florem vel fructum ſignare mihi videtur Palma tertio loco expreſſa, diverſa utique à femina βαλανηφόρῳ, quæ ſecundo loco occurrit. Quod hanc enim ſpectat, haud ita ſteriles omnes Palmæ Europææ, ac proinde Siculæ, ut fructus plane non ferant, ſicut vulgo Italicæ aut aliorum locorum; ſed quarum fructus videtur immitis ſtatuendus, juxta maritimas quaſdam Hiſpaniæ Palmas, de quibus id tradit Plinius, aut ad maturita- Lib. XIII. cap. 4.
tem

tem non perveniens; ſicut de Cypriis quibuſdam obſervat Theophraſtus, alibi autem in genere de Palmis in Græcia natis, & juxta eundem Plutarchus locis ſupra indicatis. Niſi illud etiam placeat, pleroſque illos è Panormitanis Parutæ nummis cum Palma & Equo ſeu integro ſeu dimidio obvios, à Carthaginenſibus, quod arguunt ſymbola & frequentes in iis Punicæ litteræ, ſignatos, & Africanis proinde potius quam Siculis adſcribendos. In qua ſententia fuiſſe jam olim video, virum hujus antiquitatis intelligentiſſimum Antonium Auguſtinum, qui nummos id genus ad Carthaginem refert. Certe vel ſignatum Equi caput ſatis arguit, aut Carthagine percuſſos, aut in Carthaginenſium Coloniis (qualem Panormum ſcimus) cum ſolitis Metropoleos inſignibus. Quod minus novum Panormi contigiſſe, quæ Regia erat Carthaginenſium in Sicilia, hoc eſt juxta Polybium, *βαρυτάτη πόλις τῆς τῶν Καρχηδονίων ἐπαρχίας*. Eædem itaque Palmæ in nummis Panormi & Carthaginis; quamquam, ut vidimus, nec iis deſtituebatur Sicilia, ut non & proprias Palmas in iiſdem monumentis cælaſſe nonnunquam credi poſſit. Certe peculiaris adhuc Palma occurrit in nummo Selinuntiorum: unde haud alio opus habemus interprete, cur *palmis onuſta* Silio, divino autem Vati *palmoſa Selinus* nuncupetur.

Lib. III. Hiſt. Plant. cap. 8.

Dialog. VI.

Lib. I.

Et Palma illa quidem cum frugifera, ut cernis, tum è pumi-

pumilarum genere, cujus fructum Arabes peculiari voce مقل vocant. CRETAM vero Inſulam, haud uno quoque Palmarum genere feracem, docet itidem Theophraſtus. Hinc Palma juxta Aquilam ſignata in veteri & præclaro nummo Hierapytnæ urbis Creticæ, quem olim adnotaveram in Gaza Chriſtinæ Auguſtæ, & cui geminum nuper forte apud Cl. Patinum inſpectum, opportune hic inſerendum duximus. *Creticæ.*

Prior Nummi pars caput turritum ac muliebre, notum in nummis cum Cybeles tum urbium ſymbolum notat. Averſa autem, cum Jovis (cujus natalibus & ſepulchro celebris Inſula) alitem, tum Palmam cum Dactylis præfert, locum inſuper ſignati nummi ΙΕΡΑΠΥΤΝΙΩΝ, & Prætoris aut Magiſtratus nomen, ΙΜΕΡΑΙΟΣ. Hinc adſerenda urbis hujus ſcriptura apud Strabonem, ubi pro corrupta lectione *ἱερέα πύδνης*, magnus Caſaubonus reſtituendum putabat *Ἱεραπύδνης*, probante id nequidquam nobili ac eruditiſſimo ſene in Exercitationibus ad Græcos Authores nuper editis. Emendanda eadem apud Dionem, qui in rebus Cretenſium ejuſdem loci, ſub nomine *Ἱεραπύδνης* meminit. ſed hoc leve. Urbis vero illius ſitum, ac rationem nominis docet nos Strabo; ad Pytnam nempe Idæ collem ſitam, à quo ſit denominata, *ἀφ' οὗ Ἱεράπυτνα ἡ πόλις*. Etiamſi vero Idam hunc *πολύδενδρον καὶ μεγαλόδενδρον* Euſtathio alicubi vocari neſcirem, haud mirum utique vel novum occurriſſet, Arborem in ejuſ- *Lib. x.* *Lib. xxxvi.* *Lib. x.* *Ad Dionyſ. Perieget.*

 modi

modi nummo ſignatam videre. Collis autem hujus Pytnæ, & cognominis urbis nomen à Phœnicibus profectum, ex ipſa vocis formatione mihi continuo liquere videtur. Certe in pleriſque Creticis, Phœnicium quid latere, idque ſe docturum alias, conteſtatur doctiſſimus Bochartus, eruditiſſimo opere de Coloniis Phœnicum; & ipſius Inſulæ nomine Cretæ, ac urbis in eadem Itani exemplis interim firmat. ſic πύτνην haud dubito præferre itidem veſtigia vocis cum iiſdem litteris radicalibus פטן vel פוטין, qua in oriente *dives pecorum* denotatur. Creta enim inter alia decora, paſcuis & gregibus ferax, unde Dionyſio εὔβοτος vocatur:

Πολλή τε λιπαρή τε καὶ εὔβοτος, ἧς ὕπερ Ἴδη.

Magnaque pinguiſque, & bona paſcua habens, quam ſuper Ida.

Hinc in Ida Collis ille Pytna, paſcuis id genus abundans, & ad quem poſita urbs Hierapytna, à loci aut templi alicujus religione *ſacræ* inſuper appellationem apud Cretenſes nacta; ſicuti pleraque Palæſtinæ, Syriæ, ac Phœnices loca illud ΙΕΡΑΣ attributum frequenter ſibi vindicare obſervo in antiquis & ſelectis nummis *Æliæ Capitolinæ*, *Gaderæ*, *Cæſareæ*, *Tyri*, *Sidonis*, *Gabalæ*, *Bybli*, *Apameæ*, *Damaſci*, *Seleuciæ*, *Samoſatæ*, (ut Ammiano vocatur) qua de re alibi: Illud vero ferme præteriiſſem, eundem hunc nummum Hierapytnæ ſi-
Tab. xxv. gnatum, reperiri inter nummos Siculos Parutæ, ut ca-
n. 9. ſu dum hæc ſcriberem obſervabam; quem nempe non ferendo errore, ad Himæram Siciliæ urbem refert, deceptus proprio Viri ſeu Prætoris, non loci nomine ΙΜΕΡΑΙΟΣ, quod recepto more, gentili ΙΕΡΑΠΥΤΝΙΩΝ additum, pro quo rurſus male ΙΕΡΑΠΙΤΥΣ expreſſit. Sed Parutam, qui nummum ipſum non viderat, in errorem induxit Erizzo, è cujus deſcriptione

fatetur

fatetur ſe nummum illum ita cælandum curaſſe. Iſte enim agens de Dea Syria, obvia in Philippi numiſmate à Syris Hierapolitanis percuſſo, nummum hunc, de quo agimus, à ſe viſum deſcribit, in quo Pinus ſcilicet occurrat cum adjacente Avi, epigraphe autem ΙΕΡΑ ΠΙΤΥΣ; unde *ſacram Pinum* efficiebat, aliiſque litteris additis ΙΜΕΡΑΙΟΣ. Sed ſolenne Erizzo, nobili alias antiquario, graviter in citandis aut explicandis Græcis, quos adfert nummis hallucinari, & quem proinde caute in his legendum, nec ei temere fidem obſtringendam novi. Magna quidem de his antiquitatis ſtudiis benemerendi voluntate, ſed exigua aut nulla etiam Græcæ litteraturæ peritia inſtructum, virum multarum alias imaginum, ad nummorum id genus explicationem ſeſe comparaſſe mihi ſatis liquet: quod hactenus fatale pleriſque fuit, ſi unum vel alterum excipias, qui in deſcribendis vel interpretandis Græcorum nummis laborarunt. Quid ſtatuas enim, cum aut Carrarum notæ Meſopotamiæ urbis primariæ, & Romanorum Coloniæ nummum, proinde conſueto more, ΜΗΤΡ. ΚΟΛ. ΚΑΡΡΗΝΩΝ, ſeu *Metropoleos Coloniæ Carrenorum* inſcriptum de Colcharenis, Græciæ ſcilicet gente, (qualis nulla legitur eo nomine) interpretatur? aut vero quum Magneſiorum Ioniæ nummum, ſub Gordiano percuſſum, & cum addito Prætoris Aurelii Theodoti nomine, legit & explicat, *Anno primo Theodoti Regis Magnetum*; quaſi ſcilicet aut privatim alias, aut vero illo ævo, Magneſiorum civitas, quæ pridem Aſiæ Proconſulibus parebat, Reges ſuos habuerit? Mitto ſexcenta id genus, quibus adnumeranda jam venit prava illa lectio & interpretatio hujus nummi Hierapytniorum Cretenſium, alio perperam vel ab eodem Erizzo, vel à Paruta detorta. Opportune enim

Diſcor. ſopr. le Medagl. p. 700. quart. Edit.

Pag. 66. ibid.

mihi non unus ſolum, ſed geminus nummus inſpectus, ut ſupra innui, cum iiſdem omnino litteris ac ſymbolis, quibus nihil clarius exprimi potuit, aut minus tot errorum cauſam præbere. Immo alios etiam ejuſdem generis adſervat Gaza cum Palatina, tum Medicea, & in eo ſuperioribus rariores, quod aliud proprium viri aut Magiſtratus nomen ſignatum habeant; nempe unus Palatinus & Mediceus ΞΑΜΑΓΟΡΑΣ, alter itidem Mediceus ΜΕΝΕΣΘΕΥΣ; & in quos proinde ſi incidiſſet Paruta, eoſdem ad Himæram urbem procul dubio haud retuliſſet. Cæterum eadem in iis ſymbola; hinc nempe capitis turriti, illinc Palmæ & Aquilæ, cum inſcript. ΙΕΡΑΠΥ. ac in uno etiam integra, ΙΕΡΑΠΥΤΝΙΩΝ. Quod vero hic etiam minime reticendum, occurrit inter Marmora Arundelliana, quæ cum Notis in Apologiam Apuleii vulgavit Cl. Pricæus, antiquum fœdus horum Hierapytniorum cum Præſiis, Cretenſibus itidem, & quorum nummum poſſidet Chriſtina Auguſta, cum Cerere ac Bove, & inſcript. ΠΡΑΙΣΙΩΝ. Obſervavi etiam fragmentum
Theſ. Crut. p v. fœderis Hierapytniorum in magno Inſcriptionum opere, ubi ΙΕΡΑΠΥΤΝΙΟΙ itidem inſcribuntur; ne liceat de vera Nummorum hujus oppidi epigraphe dubitare. Neque vero Palma in iis expreſſa, ex illo bifidarum aut trifidarum genere, quas in Creta frequen-
Palmæ Trifidæ Creticæ. ter naſci obſervat Theophraſtus. Ad poſtremas haſce trifidas referre quis poſſet Plantam peculiarem, expreſ-
Tab. Inſul. IV. ſam in nummo Camaræ apud Goltzium.

Ca-

Camara, ut ex Ptolemæo & Stephano ſcimus, urbs Cretæ. Ejuſdem meminiſſe videtur Agatharchides apud Photium, ſi Schottum illius interpretem audimus; ὅτι κέχρηται ὁ Συγγραφεὺς ἀττικιστὴς καίτοι ὢν τῇ τῆς καμάρας λέξει· Quæ ita vertit Schottus, *hinc digreſſione facta auctor monet, ſe quamvis Attice loquatur; Camaræ tamen (urbis in Creta) dialecto familiariter uti.* Sed quum duplicem ſenſum admittat ille locus, certe longe potior ille mihi videtur, qui nihil aliud innuit, niſi Agatharchidem, etiamſi Atticorum more ſcribat, uſum voce καμάρας, notæ alias ſignificationis, ſed quæ minus Attica videbatur. Neque enim Camaræ natus aut cæteroquin Cretenſis Agatharchides, ſed Cnidius, ut Diodoro, Joſepho, Luciano, aliiſque vocatur; neque etiam Cretenſi uſus dialecto, (quæ præter voces ἰδιογλώσσους, quales plures apud Heſychium legas, Dorica ut plurimum fuit, ſicut eruditis notum) ut ſatis arguit luculentum hujus Auctoris, quod apud Photium exſtat, fragmentum, communi ferme dialecto conſcriptum. Neque etiam illa Camaræ hujus inter Cretenſes urbes nobilitas aut fama, (cujus obſcura valde apud veteres, qui ſuperſunt, mentio,) ut peculiaris dialecti anſam Agatharchidi præbere potuerit. Sed hæc obiter. Similem vero hujus oppidi Nummum habet Gaza Medicea; niſi quod loco crurium, quæ expreſſit Goltzius, aliud quid, aut duas nempe figuras, aut Piſces

Cod. CCL. cap. 30.

videbatur ſignare ejuſdem Cimeliarcha. Hæſiſſe autem me fateor aliquamdiu, cui frutici aut plantæ, eam quæ in nummo cum Goltziano, tum Mediceo occurrit, continuo adſcriberem. Cretam quidem ἰδιόφυτον novi, & feracem plantis ſui generis, aut ſelectis; adeo ut in ea Inſula multi Botanici alerentur à Romanis Imperatoribus, & quotannis Romam mitterentur Α'γγεῖα ſeu Vaſa plena Creticis Plantis, quæ τὰ πλεκτὰ nuncupabant, nempe διὰ τῶν λύγων (non λυγῶν, quod aliud ſonat) εἶναι πλέγματα, *quod è viminibus eſſent contexta.*

Lib. I. de Antid. edit. Græc. Baſ. p. 424. 425. Utrumque me docuit Galenus, ac præterea Plantas eaſdem è Creta vulgo adferri chartulis involutas, quibus ſingularum nomina adſcribebantur; quaſdam vero ſolam habere inſcriptionem nominis, aliquas cum acceſſione ſoli aut campi, in quo proveniebant. Poſtremum quidem beneficium præſtat nobis hic Nummus, de priori aliunde ratio ineunda. Quod ſi in voce Camaræ, natali ſolo, ut videtur hujus Plantæ, quærendum eſſet illius veſtigium, *Cammarum* aconiti ſpeciem

Lib. XXIII. cap. 3. & à figura Cammari marini ita dictam docet Plinius, & quæ proinde huc non quadrat: ut mittam non *Cammarum*, ſed Κάμμορον Græcis appellatam, quod jam obſervarunt viri docti. Neque huc etiam ſpectat alia Planta Κόμαρις, vel Κόμαρος, quæ occurrit in Lexicis recentiorum Græcorum, quam eandem cum Halimo contendit vir ſummus ad Solinum. Sed neque majorem communionem cum planta expreſſa in nummo hujus urbis Creticæ habere mihi videbantur aliæ Plantæ ejuſdem Inſulæ, quas præ cæteris ſuo loco commen-

Theophraſtus, Dioſcorides, Galenus, Plinius. dant nonnunquam antiqui ſcriptores Hiſtoriæ Plantarum, puta *Dictamnum*, *Nymphæa*, *Chamædruas*, *Radix Idæa* (de cujus ſolo lis adhuc ambigua, an Creticum vel Phrygium), *Amylum*, *Siſer*, *Heraclium*, *Aniſus*, *Poterion*,

Cu-

Cupreſſus, *Populus nigra*, *Trifolium*, *Seſeli*, *Stœchas*, *Fucus*, aut denique herba illa Ἄλιμος, quæ Solino inter Creticas ſola recenſeri meruit, quod admorſa nempe diurnam famem prohiberet. Unde ratione ſubducta, nihil occurrit opportunius, quam Palmis trifidis adſcribere ſuperiorem plantam ſeu arborem, quæ peculiares erant huic Inſulæ. Palmam certe continuo videtur arguere truncus cum denſis gradatiſque corticibus, quibus Palmæ vulgo ſe faciles ad ſcandendum præbent: quod etiam de iis jam olim monuit Plinius, & quas radices in caudice Palmæ prominentes, per quas conſcendi poteſt, Arabes peculiari voce كرّ indigitant. Modum autem, quem adhibent vel Arabes vel Ægyptii in ſcandendis Palmis, docuit jam nos olim Lucianus; cujus locum ea de re noviſſime illuſtravit inſigni Vir eruditione ac virtute, mihique unice venerandus ſenex, Palmerius à Grentemeſnil. Nec alienum quod de bifidis his aut trifidis Palmis obſervat Theophraſtus, ſtaturam caudicis à parte qua finditur vel quinum cubitum, pareſque inter ſe prope partes ipſas adſurgere. Neque prætereundum hoc loco, tradi eidem Palmas diverſi admodum generis, fructu nempe, figura, magnitudine, foliis haud parum diverſas; ne aliquod diſcrimen hujus Palmæ cum ſuperioribus, aut vulgaribus alias Palmis, multum hic negotii faceſſat. Plinius quidem undequinquaginta Palmarum genera ſtatuit; ac Arabes, apud quos frequens hæc arbor, longe plura. Si quis tamen Carduorum aliquod genus, aut Plantam aliam in illo nummo expreſſam malit, ubi veris id vicerit, haud difficulter adſenſum impetrabit. Neque vero ſolum trifidas, ſed in quinos etiam truncos diviſas Palmas in hac Inſula agnoſcit Theophraſtus, ſed cujus locus levi emendatione indiget, ἐν ᾗ τῇ Λάπωνι (aut

Lib. de Dea Syria.

Lib. II. hiſt. Plant. c. 8.

Λαπ-

Λαππαίων) τινὰ καὶ πενταικέφαλον. Ita enim legendum nomen illius Urbis Creticæ, quæ Λάππα vocabatur, & cujus Gentile Λαππαῖος, liquet iterum ex antiquo loci ejus nummo inſcripto, ΑΣΥΛ. ΛΑΠΠΑΙ. ſeu Α'συλος Λαππαίων; unde inſuper ſacram eandem ſeu inviolati ſoli, ut Livius alicubi explicat hanc vocem Α'σύλου, exſtitiſſe conſtat. Eadem urbs & Λάμπη dicta, auctore Stephano, ſicut & Λαμπαίους illius incolas vocant cum [a] Polybius, tum [b] Dio Caſſius, quorum iſte eoſdem una cum Cydoniis libertate aliiſque beneficiis ab Auguſto adfectos narrat. Alibi vero eadem urbs juxta indubiam Nummorum ſcripturam, recte Dioni Λάππα etiam vocatur. Occurrit quoque idem Lappæorum nummus apud Goltzium, ſed in quo Aſyli nomen tantum per ΣΥΛ. expreſſum, è ſuperiori quem inſpexi in Cimeliarchio Reginæ Chriſtinæ, ſuppleri debet. His etiam adſcribendus nummus inſignis Domitiani, obſervatus mihi inter alios incomparabilis Regiæ Gallorum Gazæ, cum eadem inſcript. ΛΑΠΠΑΙΩΝ. Creticis vero Palmis, CYPRIAS jam ſubnectere liceat, quarum haud unum genus exſtitiſſe obſervat Theophraſtus, & ejus ſimia Plinius, qui inter alia folium ibi latius, fructumque reliquis rotundiorem tribuunt. Alias frugiferæ etiam vulgares Cypriæ, ſed quarum fructus ſeu Dactyli, inſtar Ægyptiorum recentes conſumerentur. Ejuſmodi Palmam βαλανηφόρον, & cum latis, ut videtur, foliis, ſignat adhuc hodie Cypriæ urbis Lapethi nummus.

In Gaza Chriſtinæ Auguſtæ.

Lib. XLV.

[a] Lib. IV.

[b] Lib. LI.

Lib. XXXVI.

Tab. IV. Inſul. Græciæ.

Cypriæ.

Gen-

Gentile nempe loci nomen juxta Stephanum, cum Λαπήθιος tum Λαπηθεὺς, quod poſtremum hic in nummo exprimitur. Navium cæteroquin ſtationem & navalia habuiſſe hunc locum obſervat idem Stephanus; unde etiam nominis originem ex Oriente haud incommode deducit doctiſſimus Bochartus. Egregie vero id firmat Scylax, aut qui ſub ejus nomine circumfertur, cui Phœnicum urbs eadem Lapethus vocatur Λάπηθος Φοινίκων, ut recte ibi pro Λήπηθις emendat vir magnus Iſ. Voſſius; & unde ſimul liquere videtur, cur Palma in ſuperiori nummo hujus Urbis depicta. Hanc urbem certe inter primarias Cypri exſtitiſſe, ex Hieronymo præterea colligas, ubi de adventu Hilarionis in eam Inſulam verba facit: præmiſſa enim Paphi mentione, addit, *hoc Salamina, hoc Curium, hoc* LAPETHUS *& urbes reliquæ conclamabant.* Ita enim legen- Tom. 1. Epiſt. in vit. Hilar. dum ibi poſtremæ illius urbis nomen, pro quo *Lapithe* & *Lapetha* occurrit in Frobeniana editione & libris ſcriptis, quod jam vidit in Scholiis ad hunc locum Eraſmus. Sic in Excerptis Polybii Peireskianis, corrigendum idem Urbis nomen ἐν Λαπήθῳ, pro quo pag. 197. ἐν Λαπίθῳ effecerunt viri docti ex corrupta codicis lectione ἐν Αλπίθῳ, ac moti procul dubio auctoritate Ptolomæi, apud quem itidem corrupte Λάπιθος vocatur. Cyprias Palmas excipient vicinæ, nec iiſdem, ut modo audivimus, diſſimiles ÆGYPTIÆ Ægyptiæ.

aut ALEXANDRINÆ, cujus generis unam habes in ſequenti nummo.

Percuſſus ille ab Alexandrinis Ægyptiis, ſicut arguit nummi inſcriptio. Feracem certe Palmis fuiſſe illum tractum, aliunde ſatis liquet; ſed cujus fructum partim viliorem, partim eſui minus aptum deſcribit Strabo, cujus locum, quia ſecus nonnullis acceptus, adſcri-
Lib. XVII. bemus; *καθ' ὅλην γὰρ τὴν Αἴγυπτον τοῦ φοίνικος ἀγεννοῦς ὄντος, καὶ ἐκφέροντος καρπὸν οὐκ εὔβρωτον ἐν τοῖς περὶ τὸ Δέλτα τόποις, καὶ περὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ὁ ἐν τῇ Θηβαΐδι φοῖνιξ ἄριστος τῶν ἄλλων φύεται·* hoc eſt, *Cum in tota Ægypto Palma ſit è vilium genere, vel fructum ferat eſui non aptum in locis apud Delta & Alexandriam, tamen in Thebaïde Palma omnium optima naſcitur.* Ex hoc loco collegiſſe videtur vir magnus ad Solinum, id quod non ſemel innuit, Palmas nempe in tota Ægypto ſteriles fuiſſe ſeu infrugiferas præter Thebaïcas, aut vero Alexandrinas, ſed quarum poſteriorum fructus non erat edulis. Neque aliter Strabonis Interpres priora illa verba verterat; *Cum in tota Ægypto Palma ſterilis ſit:* quum tamen id non dicat Geographus, ſed vilioris aut minus præſtantis Palmæ genus totam Ægyptum habuiſſe, excepta Thebaïde, in qua longe optimum proveniebat. Aliud nem-
Lib. XIII. c. 4. pe *ἀγεννὲς* ſeu vile & plebeium, ut vocat Palmulas id genus

nus Plinius; aliud ἄκαρπον, ſeu ſterile & infrugiferum: prioris generis Ægyptiæ Palmæ, præter Thebaïcas, poſterioris Græcæ, aut alias vulgo Europææ. Certe non ſteriles quidem Palmas Ægyptias tradit fide dignus inprimis auctor Theophraſtus, ſed earum fructus Lib. II.
juxta alias Africanas, Syriacas, Phœnicias, virides ad- Hiſt. Plant.
huc ac recentes vulgo ſuaves & guſtu quidem gratos, cap. 8.
minime autem durare, ut recondi poſſint, ſed protinus putreſcere, ac proinde recentes conſumi, exceptis qui in paucis aliquot locis arenoſis proveniebant. Quod ipſum repetit adhuc alio loco, ubi docet recondi tantum poſſe è Syriacis Palmulis eas, quæ in convalli naſcebantur, *quæ vero* IN ÆGYPTO *& Cypro & alibi gignuntur, has recentes omnes conſumi*; τούτων δ' ἐν ΑΙΓΥΠΤΩ καὶ Κύπρῳ καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις χλωροὺς ἀναλίσκεσθαι. Inde itaque Straboni ἀγεννεῖς ſeu viles, vel ut Plinius Lib. XIII.
loquitur de vulgaribus Dactylis, *plebeiæ* Ægyptiorum cap. 4.
Palmæ, quod vulgo recondi & ſervari earum fructus non poſſent, & ſervati putreſcerent, ac proinde recentes tantum ac virides comederentur, non vero quod plane ſteriles eſſent, aut ἄκαρποι. Sic idem Plinius:
Fructus Palmarum ſoli ſervati, qui in Judæa ac Cyrenaica Lib. XIII.
Africa, non qui in ÆGYPTO, *Cypro, Syria, & Seleucia* cap. 4.
Aſſyriæ. Excipienda tamen illi erant, præter Judæam ac Cyrenas, vel Convallis Syriæ palmaria, vel pauca illa loca arenoſa Ægypti & Phœnices, in quibus Palmarum fructus non edules ſolum, dum adhuc recentes, ſed ſervari etiam ac recondi ſoliti. Certe de Thebaïcis Palmulis, id alio loco innuit; *Thebaïdis fructus extemplo in Cados conditur, cum ſui ardoris anima.* Ergo diverſi ab his fructus Palmarum Ægyptiarum, qui recentes omnes conſumebantur, neque proinde tamen, ſicut perſpicue jam intelligis, ſteriles iſtæ ac infrugiferæ.
 Hinc

Hinc etiam vel alii è neotericis, qui Ægyptum luſtrarunt, vel Proſper Alpinus, cujus exſtat opus de Plantis exoticis, & qui in Ægypto diu medicinam profeſſus eſt, referunt maturas Palmulas in Ægypto autumnali tempore. Ut jam illud prætermeam, quod quum variæ ſint Dactylorum ſpecies, quæ ſeptuaginta ab Arabibus commemorantur, hinc multæ etiam occurrant ex iis ἀχρεῖς, ſeu viliores, quas pro divite ſua copia, peculiaribus etiam vocibus indigitant iidem Arabes, puta رعال & دقل; unde tamen nemo dixerit ſterilia aut infrugifera id genus Palmeta. Nec illud urgebo denique, quod Theophraſtus agens alicubi de arboribus, quæ in certis regionibus frugiferæ, in aliis ſteriles occurrunt, illuſtret id exemplis & Perſeæ extra Ægyptum, & Populi nigræ extra Cretam, Palmæ autem in Græcia ſterilium; ubi opportunus utique locus fuiſſet id ipſum de Palma Ægyptia obſervandi. PHOENICEM vero Palmis etiam abundaſſe, vel ſola nominis ratio videtur indicare, quod inde petitum multis exiſtimatur; Tyrum certe Phœnices Metropolim, Patriam ſuam agnoſcit Palma in Meleagri Epigrammate, quod extat inter alia inedita antiquiſſimi Codicis Palatini, qui Vaticanæ Bibliothecæ cum reliquis acceſſit,

Lib. 11. Hiſt. Plant. cap. 3.

Phœnicia.

> Φοίνιξ μὲν νίκαν ἐνέπει, πάτραν τε μεγαυχεῖ
> Ματέρα Φοινίκων τὰν πολύπαιδα Τύρον.
>
> *Palma quidem victoriam indicat, Patriam vero jactat*
> *Matrem Phœnicum liberis fecundam Tyrum.*

Ut non mirum ſit proinde eandem Urbem dictam Achilli Tatio Φυλώνυμον, quod Phœnicia urbs foret. Hinc frequens adhuc hodie Palma in Nummis Tyri, Aradi, aliorumque Phœnices locorum, ſed quæ nihil ſingulare habet aut à cæteris diverſum. Idem de SYRIA-

Lib. 11.

Syriaca.

RIA-

RIACIS Palmis licet ſtatuere, cujus generis oſtendunt præclari aliquot Damaſcenorum Nummi, olim inter plures id genus ſelectiores, ab incomparabili Peireskio collecti, & nuper mihi obſervati Pariſiis apud illuſtrem Harlæum. Ex iis autem illud continuo colligas, haud fruſtra à Palmarum frequentia & nobilitate laudatam olim hanc Syriæ, ut in ejus Nummis vocatur, Metropolim, & quam proinde *ramis germinare* dixit Statius; neque male etiam inde poſſe illuſtrari, quæ de Nicolais Palmulis, à Nicolao nempe Damaſceno ad Auguſtum miſſis, [a] Plutarchus ac [b] Athenæus tradidere, quorum patriam nempe cum Hierichuntem, tum Damaſcum agnoſcit vetus Geographus, qui ſub Conſtantio vixit. Neque vero debuit Triſtanus, ad Pruna Damaſcena eaſdem Palmulas, quas ab hoc Nicolao ſibi familiari, *Nicolaos* denominavit Auguſtus, promiſcue detorquere; quum eas diſerte Φοίνικας, & Φοινικοβαλάνους vocent illi auctores, quibus nihil cum prunis illis Damaſcenis commune, quæ κοκκύμηλα τὰ ἐν Δαμάσκῳ aut Δαμασκηνὰ vulgo vocant veteres, Dioſcorides, Galenus, Athenæus, aliique, qui eorum meminere, ac præſtantiam præ reliquis laudant. Eadem etiam βράβυλα nuncupata, colligi videtur ex eodem Athenæo, ac præterea ex Suida, aut ex Theocriti Scholiaſte, qua de re eſto penes eruditos Botanicos judicium. Hujus vero generis DAMASCENA PRUNA, haud dubito ſignari in quodam nummo Damaſcenorum, quem duobus locis vulgavit idem Triſtanus, opportune hic quoque inſerendum. Quæ aliunde ad Nummi explicationem faciunt, nec ſunt hujus loci, petat Lector ex ipſo Triſtani opere, nec ſuſcepti laboris pœnitebit; ſaltem Pruna & Dactylos Damaſcenos, cum illo confundere & promiſcue ſumere caveat.

Vid. Athenæum lib.

[a] Lib. VIII. Sympoſ. quæſt. IV.
[b] Lib. XIV.

Tom. I. Comment. pag. 231.

At dum non tam in Prunis, quam in Dactylis Syriacis ac Phœniciis commemorandis verſamur, ſciendum poſtremos peculiari voce Phœnicibus dictos Σȣ̃κας & Σȣκοβαλάνȣς. Heſychius, Σȣ̃κλαι φοινικοβάλανοι· Σȣκοβάλανος τὸ αὐτὸ φοίνικες. Salmaſius ὁ πάνυ, ut ex nova Heſychii editione mihi conſtat, emendabat poſtremum Σȣκλοβάλανος; ſcilicet, ob eam quæ præcedebat vocem, Σȣ̃κλαι. At quum æque hæc corrupta eſſe potuerit, crederem illam potius ex ſequenti emendandam, neque in voce Σȣκοβάλανος quidquam movendum, ob rationes quæ mox indicabuntur. Minus autem moror diligentem Medicum, qui poſtremus Theophraſtum illuſtravit, & qui iis, quæ monenda erant in hoc Heſychii loco, prætermiſſis, quæ ſana erant male refingit; dum non Phœnicibus, ſed recentioribus Græcis ita dictum Palmæ fructum interpretatur, & poſtrema Σȣκοβάλανος τὸ αὐτὸ φοίνικες, legendum putat Σȣκοβάλανος τὸ αὐτὸ φοίνιξ, vel, τὸ αὐτὸ καὶ φοινικὶς; quæ explicat de purpura, ſeu purpureo colore. Abſurde & ab hoc loco aliena. Quum autem perſpicuum ſit ibi Heſychium, conſueto more vocem peregrinam & Phœnicibus ac vicinis uſitatam adtuliſſe, qua Palmarum fructum ſibi familiarem, vulgo Græcis *βάλανον* aut *φοινικοβάλανον* nuncupatum, indigitabant, certe inde etiam illius explicationem petendam liquet.

In-

Indictam vero reliquit eandem doctiſſimus Bochartus, in commemoratione earum vocum, quas tanquam Phœnicias apud Heſychium occurrentes, cum aliis id genus ſibi explicandas ſuſcepit. Ego vero Σοῦκας & voce hybride Σουκοβαλάνους dictas exiſtimarem Phœnicibus Palmulas, quæ in Convalle Syriæ Palmaria, aliiſque Judææ Convallibus naſcebantur. שחח enim & שוח Judæis, Phœnicibus, Aſſyriis *deprimere*, unde שוחא *foſſa*, ſeu locus cavus valde ac depreſſus; βάλανος autem, ut vulgo notum, Palmæ fructus, poſterioribus Græcis δάκτυλος dictus. Audiamus vero Theophraſtum de locis Palmarum irriguis agentem, εἶναι δὲ πολὺ τοιοῦτον ἐν τῷ ΑΥΛΩΝΙ, ἐν ᾧ καὶ τὰ ΦΟΙΝΙΚΟΦΥΤΑ τυγχάνει. τὸν ΑΥΛΩΝΑ δὲ τοῦτον λέγειν τοὺς Σύρους, ὅτι διὰ τῆς Ἀραβίας μέχρι τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης, καὶ πολλοὺς φάσκειν ἐληλυθέναι. τούτου δὲ ἐν τῷ ΚΟΙΛΩΤΑΤΩ πεφυκέναι τοὺς ΦΟΙΝΙΚΑΣ· *Tale autem in* CONVALLE *qua* PALMARIA *ſunt exuberare*; CONVALLEM *illam per Arabiam uſque ad Rubrum tendere mare, Syros adfirmare, ac pleroſque qui inde veniſſent, referunt. Ejus itaque* CONVALLIS PARTE CAVISSIMA PALMAS *exoriri narrant*. Et notandum adhuc inprimis, quod innuit rurſus alio loco, θησαυρίζεσθαι δὲ ΜΟΝΟΥΣ δύνασθαι φασὶν τῶν ἐν Συρίᾳ τοὺς ἐν τῷ ΑΥΛΩΝΙ· *Recondi autem ex iis* (Palmæ nempe) *fructibus qui in Syria naſcuntur, illos* TANTUM *poſſe, quos* PALMARIA CONVALLIS *parturit, volunt*. Αὐλὼν vero Gazæ interpreti Convallis, & ſi Heſychium conſulas, τάφρος· hoc eſt שוחה, vel *foſſa*, ſeu locus cavus & oblongus. Sic Plinius docet præter decantatas Hierichuntis Palmas, commendatas inſuper quarundam Judææ convallium. *Quamquam laudatæ & Archelaïde & Phaſaëlide atque Liviade, gentis ejuſdem* CONVALLIBUS. Hinc itaque cum Σοῦκαι, tum

Lib. 11. Hiſt. Plant. cap. 8.

tum voce hybride (quales frequentes apud Orientales commerciis & communione Græcorum receptæ, ſicut טטראמולין *Tetramulin* de quadrigis Mularum, aliæque id genus) Σουκοβάλανοι dicti Phœnicibus ac Syris βάλανοι ſeu Palmarum fructus, qui in id genus Palmariis Convallibus, earumque, ut diſerte tradit Theophraſtus, CAVISSIMA & depreſſiori parte naſcebantur, & qui ſoli tranſportari inde & recondi ſolebant. Niſi vero potius Palmulas ita dictas ſtatuamus à voce סוח *ſoucha*, quæ cum *natare*, tum *rigare*, ſeu *lavare* apud Orientales notat. Irriguis enim locis & multa aqua Palmas gaudere, Theophraſtus ac Plinius docent. Quibus accedunt cum Strabo, qui nobile illud Hierichuntis palmetum totum irriguum tradit; tum Joſephus, qui inde etiam celebratiſſimas ejus Palmas, appoſite

Bell. Jud. lib. I. c. 4. hic inprimis, *irriguas* vocat; τῶν δὲ ΦΟΙΝΙΚΩΝ ΕΠΑΡΔΟΜΕΝΩΝ γένη πολλὰ τῶν γεύσεσι καὶ ταῖς προσηγορίαις διάφορα; PALMARUMQUE IRRIGUARUM *genera tam ſapore, quam nominibus varia*; docetque quæ in ripis Jordanis proveniunt, longe eſſe fertiliores, minus autem quæ ab eo ſunt remotæ. Immo inde etiam, quod hic rurſus palmarium, peculiare & vicinum Palmæ nomen apud Arabas, quibus سقى *ſaka* non *rigare* ſolum, ſed *Palmas aut vites colendas dare*, & vox سقي *ſakion*, cum *nubem* magnis guttis effuſam, tum *Palmam* ſignificant. Neque minus occurrunt aliæ adhuc Arabum voces, ab eadem radice profectæ, quæ & abundantem pluvia nubem, & locum Palmis feracem notant. Ut etiam inde liquere videatur, aliter ſentire eoſdem Arabas, quam auctores, è quorum relatione tradebat Theophraſtus, Palmas aquam ſcaturientem potius, quam pluviam quærere. Adferemus locum,

ut

ut leve ſimul in eo mendum eluamus; *ἐπιζητεῖν* (non *ἐπιζητεῖ*) *δὲ μᾶλλον τὸ ναμαλιαῖον ὕδωρ ἢ τὸ ἐκ τοῦ διός.* Neceſſariam illam, utut levem & obviam emendationem totius loci contextus ſatis ſuperque arguit, nec aliter legiſſe videtur illius interpres Gaza. Vides autem, ut opinor, ſatis perſpicue, ex eodem fonte profectum illud Arabum سقي *ſakion*, & Phœnicum apud Heſychium Σοῦκαι ac inde Σουκοβάλανοι de Palma & Palmæ fructu iiſdem uſurpatum. Unde etiam jam conſtat apud Heſychium, non poſtremam, ſed priorem ex duabus illis vocibus emendandam, ubi Σοῦκλαι male pro Σοῦκαι legitur. Ex his vero rurſus lucem aliquam ac emendationem fœneratur corruptus Plinii locus, agens de communibus Palmulis; *Ex reliquo genere plebeiæ videntur, Syri & Jubæ Tragemata appellant; Nam in aliqua parte Phœnices Ciliciæque, populari etiam nomine à nobis appellantur Balani.* Multa hic mirantur viri docti, aut à Plinii mente aliena, aut mihi nulla admiratione digna. Ego hoc unum de quo ſilent, cur nempe agens de Palmulis ſeu Dactylis Plinius, moneat quo nomine ſcilicet Cilicibus vocarentur: quum tamen de Palmis Cilicum, nec ipſe in ſuperioribus aut alibi, nec Theophraſtus meminerint; qui alias accurate agunt de vario illarum natali ſolo, & multi ſunt in commemorandis Palmis Europæis, Aſiaticis, Africanis. Unde nullus dubito, expungendam hanc Ciliciæ vocem, & ita legendum ac diſtinguendum locum; *Syri & Jubæ Tragemata appellant. Nam in alia parte Phœnices Syriæque populari etiam nomine, à nobis appellantur Balani.* Hoc vult Plinius, Palmulas communes Syris quidem vocari Tragemata; à Romanis autem eaſdem Balanos appellari, nomine ſcilicet de hoc fructu populari etiam ſeu recepto in alia parte Phœnices ac Syriæ. Hæc ut vides *ἀκό-*

Lib. XIII. cap. 4.

λȣθα, & cum doctiſſimo Grammatico conſona, qui has Palmulas obſervat Phœnicibus dictas Σȣκοβαλάνȣς. Sed librarii, qui ſenſum loci non adſequebantur, & quibus moleſta proinde videbatur iſta de Syris aut Syria repetitio, continuo à vicina Cilicia auxilium petiere. Illud vero *in alia*, pro *in aliqua*, habent codices antiqui, ac inter alios Chiffletianus, quod notavit Dalechampius. Unde illud etiam recte admiſit ὁ πάνυ in Plinianis Exercitationibus, qui bis hunc locum tentat, cæteroqui irrito ſucceſſu; modo illud *Ciliciaque* retinendo; modo quod abſurdum ei videretur, vocari Plinio Balanos popularem Romanorum vocem, quæ tamen eſſet Græca, in vocem *Græciaque* mutando, & *Phœnices* ibi non de regione, ſed de Palmulis interpretando. Et hæc quidem omnia, ſi quid judico, valde ἀςόχως, & contra Plinii mentem. Communes nempe Palmulæ exſiccatæ ſcilicet, Dioſcoridi ξηραὶ, dictæ Syromacedonibus Græca voce τραγήματα. Cujus appellationis fontem docet nos Xenophon agens de Babyloniis palmulis; τὰς δέ τινες ξηραίνοντες, τραγήματα ἀπετίθεσαν; *Nonnullas vero exſiccatas pro bellariis repoſuerant.* Earundem rurſus Palmarum fructus, iique vulgares, in alia parte Syriæ ac Phœnices appellati Βάλανοι: ſicut præſtantiores Palmulæ, voce ex Phœnicia & Græca coaleſcente, Σȣκοβάλανοι, ſeu *irriguæ*, ob rationes indicatas. Idem autem nomen Balanorum, Palmulis vulgo ex illo terrarum tractu petitis tribuerunt etiam Romani; nomen ſcilicet cum fructu, ut ſæpe accidit, mutuando. Sic Plinius paullo ante agens de Palmulis alterius ſoli, nempe Orbis meridiani; *Eæ breves, candidæ, rotundæ, acinis quam* BALANIS *ſimiliores.* Balani itaque proprie communes Orientis Palmulæ ſeu *Dactyli*, ſicut poſteriori nomine Græcis tandem ac inde vulgo Lati-

Lib. 1. cap. 129.

Lib. 11. de Exped. Cyri.

Latine loquentibus dicti. Quamquam non ita recentem hanc appellationem, ut volunt viri magni, poſſem ex Artemidoro colligere, qui Hadriani ac Pii temporibus vixit, & apud quem hæc reperio; αἱ τοῦ φοίνικος βάλανοι, αἱ σπουδαῖαι ΔΑΚΤΥΛΟΙ καλοῦνται; *Palmarum Balani, qui maturi* DACTYLI *vocantur*. ſed, ut verum fatear, poſtrema iſta exiſtimarem omnino gloſſema alicujus magiſtelli, qui priores voces φοίνικος βάλανοι, ut paſſim Græcis olim dicti Palmarum fructus, ac una etiam voce φοινικοβάλανοι, per vocem de iiſdem recentioribus demum Græcis familiarem explicandam ſibi in ora libri credidit, unde ab imperitis librariis in textum poſtea recepta; ut ſexcenta talia, quæ in optimos auctores utriuſque linguæ, quod eruditis notum, irrepſere. Certe cum ante, tum apud auctores Artemidoro coævos, & etiam infra ejus ætatem, Athenæum, Galenum, & è Latinis Solinum alioſque, qui ex profeſſo de Palmis agunt, & eorum fructibus, ignota adhuc illa Δακτύλων & *Dactylorum* de iiſdem appellatio. Neque vero, ut ad priora redeam, mirari debuit vir doctus ad Theophraſtum *Balanum*, quæ vox Græca eſt, *popularem* dici Syris ac Phœnicibus, haud magis certe quam *Tragemata*, vocem itidem Græcam, & Syris tamen pro Palmulis, auctore eodem Plinio, haud minus uſurpatam. Nec enim ignorare debuit, his gentibus linguam Græcam juxta vernaculam antiquam, popularem evaſiſſe poſt Macedonum in Syria imperium ac ſedem; adeo etiam ut publica monumenta Græca lingua vulgo conſignarent; quod vel tot nummi illorum locorum omnium clariſſime docent. Sicut vero aut Palmariæ Convalles, aut illarum fructus irrigui Joſepho dicti, ut vidimus, hoc eſt Σουκοβάλανοι celebres per ea loca; ſic à Palmarum copia *locus Palmarum* qui-

Oneirocr. lib. IV. cap. 90.

dam dictus vicinus Babyloniæ, de quo occurrit mentio apud Talmudicos, מפום והרא צניתא דבבל *ab oſtio fluminis uſque ad locum Palmarum Babyloniæ*; & pars Arabiæ olim, (quod jam monuit doctiſſimus Bochartus) דקלא *Dikla* nuncupata. Ad quas præterea voces דקלא & דקל *Dikla* & *Dakkel*, quæ Palmam apud Syros & Aſſyrios indicant, ſicut etiam apud Arabas دقل, crederem omnino recentiores Græcos adluſiſſe, qui petitas ex eo tractu Palmulas, ſeu Palmæ fructus, Δακτύλους nuncuparunt. Quod enim vulgo viri docti, & juxta eos vir magnus ad Solinum, à digiti longitudine aut figura ita demum dictas exiſtimant, haud mihi continuo probatur. Nam quum non Caryotides ſolum, quod largiuntur, ſed reliquæ etiam Palmulæ, quas ab ea digiti figura Dactylos appellatas volunt, non unius generis aut figuræ tradantur; & quidem Plinio diſerte, differre figura rotunditatis aut proceritatis, certe parum opportune Palmulis commune Dactylorum nomen hæſiſſet, rotundis nempe perinde ac proceris. Immo quum adhuc hodie Ægyptiis Palma ſeu arbor Dactylos ferens *Dachel* nuncupetur, haud poſſum ſatis mirari rurſus eundem τ πάνυ, illam ab hac voce δακτύλῳ deflexam ſtatuere? An fugit hic virum, infinitæ alias, ut ingenue fatemur, doctrinæ, communis illa & antiqua דקל *Dakkel* ſeu *Dachel*, hoc eſt Palmæ in Syria ac vicinis locis appellatio, ut eam præter Arabas, apud Ægyptios adhuc hodie permanentem, ab hac voce δακτύλου, recentioribus demum Græcis pro Palmæ fructu (quod ipſe alias contendit, & longe veriſſimum) uſurpata, derivandam ſibi putaverit? Quam proclivius certe & longe convenientius, ab antiqua voce & Palmæ natali ſolo propria, recentiorem Græcorum appellationem de illius fructu inde petito deducere?

Beracoth fol. 31. 1.

ducere? maxime cum obvia occurreret ratio duplex illud K in K & T permutandi, juxta ſolitas ejuſmodi litterarum adfectiones haud ſolis Doribus uſitatas, qui τὸ Κ τρέποντες εἰς Τ dicuntur Moſchopulo, aliiſque priſcis Grammaticis, & cujus rei varia exempla iidem ſuppeditabunt. Qua ratione etiam ex *Dakkel* factum Græcorum Δάκτυλος, & Gallorum *Datte*, de eodem Palmæ fructu. Sic viciſſim T Orientalium in K Græcorum converſum, ut ex תכלא *Tacla*, factum Græcorum κάχλα vel κάχλη, quod viderunt jam viri docti. Neque vero felicius alibi, uſitatum iiſdem Ægyptiis *Tamar* pro ſicco Palmæ fructu, deducit itidem ὁ πάνυ, à Græca voce τράγημα; quum tamen haud ignoraret, illud ipſum תמר *Tamar* commune eſſe Palmæ nomen apud Hebræos, & apud Arabas. Immo quum conſtet in ſpecie Arabas, juxta modernos Ægyptios, denotare hac voce تمر non promiſcue quoſvis Dactylos, ſed ſiccos tantum & ſervari idoneos. Hujus generis vero tuliſſe inprimis vel inclytam Palmis JUDÆAM haud *Judaïca.* ignoras. Equidem inter regiones præſtantiſſimis Palmis feraces, & quæ Romanis acceſſerant, primas illi genti vulgo deferunt, & quidem locis circa Hierichuntem, Strabo, Plinius, Galenus; niſi quod Plinius, ut ſupra vidimus, addit alias quaſdam Judææ Convalles, ut Anhelaidis, Phaſaelidis & Liviadis; quod ex parte firmat etiam Joſephus, qui Phaſaelidis palmeta Liviæ *Bell. Jud. lib. II. c. 8.* Auguſtæ teſtamento à Salome relicta commemorat; ut vel inde eorum præſtantiam facile adſequamur. Hinc vero Palma vulgo Judææ ſymbolum in antiquis Romanorum nummis. At vero quod Strabo innuit, duplex erat illa Palma apud Judæos, ſicut & in Ægyptia Thebaïde, Caryota ſcilicet & Communis; Διττὸς *Lib. XVII.* ᾗ ἐστὶν ὅτε ἐν τῇ Θηβαΐδι, καὶ ὁ ἐν Ἰουδαίᾳ, ὅτε ἄλλος, καὶ ὁ

 Κα-

Communes. Καρυωτός. Communem illam Palmam cum Dactylis nempe ſeu vulgaribus Palmulis ſignant vulgo nummi Veſpaſiani ac Titi, cum JUDÆÆ CAPTÆ epigraphe.

Eadem Palmæ hujus figura, ut vides, cum frugiferis vulgaribus, quas vel aliorum locorum Nummi, vel traditæ ab Hiſtoriæ Plantarum ſcriptoribus icones repræſentant. At CARYOTAS illas Palmas omnium præſtantiſſimas, & fructus ferentes cum magnitudine tum figura à communibus diverſos, qui nobis ex iiſdem Herbariis, quos vocant, ante oculos poſuerit, fateor me nondum reperiſſe. Unde rem haud opinor ingratam me facturum cenſeo, ſi eandem obviam in præclaro nummo, & qui fere in omnium antiquariorum manibus verſatur, oſtendam. Nummus eſt ſub Nerva percuſſus, in memoriam ſublatæ vexationis, qua Judaici ritus jure aut injuria accuſati graviter mulctabantur; cum illa proinde memorabili inſcriptione, FISCI JUDAICI CALUMNIA SUBLATA.

Caryota.

Pal-

Palmam hic cernis Judææ ſymbolum, & quidem ferentem fructus, cum magnitudine tum figura ab aliis diverſos. Neque illi certe alii, quam Caryotides, Iſidoro *Nucales*, qui inter Judaicos eminebant; & ad quos reſpexit Poëta,

Hoc lenitur ſputo Jani Caryota Calendis.

Immo haud alii, qui eam decantato adeo Hierichuntis Palmeto celebritatem conciliarunt; unde illud Cleopatræ ab Antonio inſignis cujuſdam muneris loco datum, ab eadem cum aliis poſſeſſionibus magna mercede impetraſſe ſibi locari Herodem, refert Joſephus. Eo autem magis huic memoriæ præ aliis commendari merebantur, quod non vulgares ſed rariores etiam eſſent apud ipſos Judæos; idque gentis illius verſutia, qua hanc Palmam Caryotam & Balſamum, quo pretium augeret, non permittebat naſci in pluribus locis. Docet id alicubi Strabo agens de Ægyptiorum rebus, nec abſimili verſutia ab iis adhibita in Byblo Ægyptia, quo reditus inde itidem augerentur. Præter hanc rationem, quam innata gentis avaritia ſuadebat, crederem etiam acceſſiſſe ſolitam ejuſdem φιλαυτίαν; ut quod apud ſe optimum & vix alibi naſcebatur, aliis gentibus inviderent, idque nonnunquam ſub idololatriæ Gentilium obtentu. Certe de Palmulis hanc apud Talmudicos prohibitionem legas, אף דקל טב וחצב ונקליבם אסור למכור לעא' *Etiam Palmulas bonas, & Hederam, & Nicolaos non licet vendere gentibus.* חצב illud per *Hederam* reddimus, quæ ſolita eſt ejus vocis, juxta doctiſſimum Buxtorfium, apud Talmudicos ſignificatio; quamquam ad aliquam Palmæ ſeu Dactylorum ſpeciem videatur hoc loco referenda. Media enim ponitur inter Dactylos & Nicolaos, utrumque Palmæ fructum. Sed ut vulgo permiſcent omnia

Bell. Jud. lib. I. c. 13.

Lib. XVII.

Avod. Sara. I. in Miſchna.

omnia illi doctores, forte nativa illa *Hederæ* ſignificatio hoc loco relinquenda, quæ ideo prohibita gentibus vendi, quod nempe in Bacchi myſteriis frequens eſſet. Talia enim quæ vulgo idololatriæ gentilium inſervire putabantur, vetita iiſdem venundari; qua de re pleni Talmudicorum libri, & adlatum ſupra Nucis Pineæ exemplum ſatis docet. Alias triduo tantum ante feſta Gentilium prohibitæ iis vendi res omnes ultra diem duraturæ; ut docet nos Magiſtrorum Coryphæus, peculiari de Idololatria Commentario. Immo idem alicubi negat, fructus ad quæſtum interdictos, licet idolorum cultui deſtinatos, quamdiu necdum eis oblati ſint. At vero ſpecialis hæc & indefinita circa Palmulas, eaſque præſtantiſſimas, Talmudicorum prohibitio: ex qua utique illum fructum, tanquam ſuavitatis & raritatis præcipuæ, in ſacris etiam Gentilium præcipuum quendam locum habuiſſe, haud obſcure licet colligere; ni aperte id de eodem teſtaretur Plinius; *Nam quos ex his* (Palmæ fructibus) *honori Deorum dicamus Chydæos appellavit Judæa, gens contumelia numinum inſignis.* Chydæos nempe per contemptum, quaſi viles ſeu vulgares; quo nomine Palmulas id genus dictas, liquet præterea ex Dioſcoride, ex quibus maturis vinum Palmeum fieri docet. Fruſtra ergo Plinium exagitat vir doctus ad Theophraſtum; quaſi præ ira & odio in Judæos ita fuerit abreptus, ut quid ageret aut ſcriberet, ignoraret: quod optimum enim in ſuo genere, honori Deûm tribui, non quod vile & abjectum. At id non ex ſua, ſed ex Judæorum Helleniſtarum ſententia dicebat Plinius, & in quos proinde tanquam in Numina, & omnem eorum cultum contumelioſos invehitur. Et quum pro *Chydæos* abſurde idem vir doctus obtrudat apud Plinium vocem *ἰδίυς*, an quæſo vox ea Hebræa

Moſ. Maimon. c. 9. §. 1.
Cap. 7. §. 20.

bræa magis aut Chal^d aïca priori illa Chydæorum, quam proinde à Judæis inditam præfracte pernegabat? Datas autem honori Numinum Palmulas, quod aperte tradit Plinius, & haud obſcure innuebant ſua illa prohibitione Talmudici; firmare præterea videtur nummus Damaſcenorum, à Cl. Triſtano alicubi vulgatus, in quo occurrit mulier nuda lancem Dactylis plenam ſerpenti adponens, quæ vulgo Deæ ſalutis ſymbolum in antiquis nummis. Per *Nicolaos* vero, quorum mentio in illo Talmudicorum præcepto, Palæſtinæ Caryotas, de quibus agimus, intelligendos, liquet abunde ex doctoribus Gemaricis, qui hanc vocem נקלם ſeu *Nicolaos*, alibi in Miſchna Talmudis Babylonici occurrentem, per vocem קורייטי ſeu *Caryotam* explicant, quorum utraque Hebræis quidem eſſet peregrina, poſterior tamen notior in terra Iſraëlis. Hanc doctorum de illis vocibus ſententiam legas apud doctiſſimum Buxtorfium, in voce קורייטא. Inde vero jam indubie colligas, *Nicolaos* illos Palmæ fructus ad Auguſtum miſſos, & ita ab eo denominatos, non Dactylos communes, ſed revera Caryotas fuiſſe; quibus nomen illud *Nicolaorum* adhæſit; male proinde ab Iſidoro *Nicolaos* & *Nucales* ſeu Caryotas diſtingui; *Alii Thebaïci, qui & Nicolai, alii Nucales, quos Græci* Καρυωτὲς *vocant*. Immo inde liquet, non in Græciæ ſolum, ſed in Orientis etiam linguas, & uſum tranſiiſſe hanc *Nicolaorum* de his Palmulis appellationem; ex quibus agens de iis Plutarchus haud parum illuſtratur, *τὰς μεγίστας καὶ καλλίστας τῶν* φοινικοβαλάνων ΝΙΚΟΛΑΟΥΣ *ὀνόμασε, καὶ μέχρι νῦν οὕτως ὀνομάζονται*· *Maximas & pulcherrimas Palmulas* NICOLAOS *nominavit, ſicque* ETIAMNUM DICUNTUR. Apud Arabas vero, quibus Palmæ & earum fructus tam varias ſortiuntur appellationes, eundem uſum ho-

Tom. I. Comment. pag. 230.

Sympoſ. lib. VIII. quæſt. 4.

rum Nicolaorum obtinere videas vocem haud remotam نخل de Palma præſtanti ac ſelecta (appoſite plane ad ἀπολέκτους palmulas, quarum Xenophon meminit) à radice quippe نخل Hebræis נכל ſeu *nachal*, quæ *ſecrevit* & *elegit* apud eos notat. Ex quo fonte itaque, eam *Nicolaorum* de Palma apud Talmudicos appellationem profectam poſſet quis forte arguere, ni obſtarent cum aperta illa Plutarchi & Athenæi de origine hujus vocis teſtimonia, tum ipſorum Talmudicorum doctorum confeſſio, eam vocem ut plane peregrinam, & ignotæ ſibi ſignificationis profitentium. Ut jam mittam opportunum hic *Caryotæ* exemplum, & adlegati ſupra *Strobili*, ac ſexcentarum id genus vocum, quæ è Græcia & Latio in eorum uſum & ſermonem paulatim irrepſere. Neque vero ſuperiora poteſt infringere citati apud Suidam ſcriptoris auctoritas, qui de Palmulis ſilens, Placentas à Nicolao Damaſceno ad Auguſtum miſſas, *Nicolaos* ab eo dictas tradit. Sed facile ſcriptorem illum cum Plutarcho, Athenæo, Plinio, ac inſuper cum Talmudicis doctoribus conciliabimus; qui nomen hoc *Nicolaorum*, non Placentis, ſed Palmulis tribuunt; ſi dicamus Placentas illas ab hoc Nicolao ad Auguſtum miſſas, procul dubio ex his Caryotis confectas. Tales certe Placentæ è καρύοις, (unde Caryotarum nomen) olim uſitatæ, & peculiarem etiam inde appellationem nactæ. Heſychius, Καρύων, πλακοῦς ἔχων κάρυα. Immo ejuſmodi è Dactylis aut Caryotis Placentas, fuiſſe jam olim inter præcipuos Orientalium cibos, liquet adhuc ex non una voce Arabica, qua edulium delicatum ex butyro & Dactylis confectum indigitant; qualis الوزة item مرخش. Tam Caryotæ itaque quam Placentæ ex iiſdem conſtantes, & ab hoc Nicolao

Lib. 11. de Exped. Cyri.

lao ad Auguſtum miſſæ, *Nicolaorum* nomine ab eodem donatæ videntur. Ex his autem Caryotis fiebant potiſſimum vina illa Palmea, quibus Oriens olim utebatur. E vulgaribus etiam Dactylis confecta liquet alias ex Dioſcoride ac Plinio. Sed è Caryotis, ut peculiari ac longe præſtantiſſimo Palmularum genere, optimum etiam & nobiliſſimum vinum parabatur; unde & apud Talmudicos קורייטי pro vini ſpecie legitur. Succo nempe commendatæ olim inter alia Caryotæ; Plinius, *Ab* Lib. XIII.
his Caryotæ maxime celebrantur & cibo quidem ſed & ſucco cap. 4.
uberrimæ. Ex quibus præcipua vina Orienti, iniqua capiti, unde pomo nomen. Nugæ quæ de nominis tradit origine. Aliud *κάρυον*, unde *καρυωτὸς φοίνιξ*, ſeu *nucalis palma*, & inde vinum Caryoticum; aliud *κάρη* ſeu *κάρηνον*. Et quanquam ab hac voce, ſeu à capite prior illa profluxiſſet, non inde continuo dictum liqueret vel fructum, vel vinum ex eo confectum, quod nempe capiti noceret. Id quidem non Caryoticis ſolum, ſed palmeis in genere vinis commune, ut iniqua eſſent capiti, haud difficulter largiemur. Hoc enim & cibo è recentioribus Palmulis tribuit [a] Dioſcorides, & vino etiam palmeo [a] Lib. I.
Xenophon, & ex eodem [b] Athenæus, *καὶ ἦν παρὰ πότον* cap. 129.
ἡδὺ μὲν καὶ κεφαλαλγές; *Vinum quidem illud potu ſuave erat,* [b] Lib. XV.
ſed capiti noxium. Immo id extra dubium ponit vox Arabica سكر (hoc eſt Hebræorum שכר ſeu *Sicera*) qua *vinum dactylorum* & *potus inebrians* ex æquo innuitur; at non proinde à capite deducta, ſed à verbo سكر *ebrius fuit* aut *inebriavit.* Sic vinum ea de cauſſa, ut videtur, quod caput & cerebrum turbaret, vocarunt Orientales Syri, Aſſyrii, Hebræi, חמר & חמרא, à voce nempe חמר, quæ non caput rurſus, ſed *turbare* & *incaleſcere* apud eos indicat. Et hæc ſcripſeram, quum miratus

 ſum

ſum in eandem cum Plinio ſententiam deſcendiſſe non ſolum Hermolaum Barbarum in Corollariis ſuis ad Dioſcoridem, ſed etiam virum magnum, in nova acceſſione nobiliſſimi operis de Idololatria Gentilium, verum aliud agendo procul dubio, neque re ſatis accurate expenſa. Cæteroquin vinum hoc Palmeum inebriandi vim habuiſſe, ex Hieronymo præterea colligas, in Epiſtola ad Nepotianum; SICERA *Hebræo ſermone omnis potio nuncupata, quæ* INEBRIARE *poteſt, ſive illa quæ frumento conficitur, ſive pomorum ſucco, aut quum favi decoquuntur in dulcem & parvam potionem, aut* PALMARUM FRUCTUS *exprimuntur in liquorem.*

Tom. I. Epiſt. 2. pag. 16.

Hæc autem omnia rurſus valde illuſtrat ſequens apud Chryſoſtomum locus, quem ſatis opportune in meis ex aureo Auctore Excerptis reperio; ΣΙΚΕΡΑ δὲ ἐνταῦθα φησὶ τὸν ΦΟΙΝΙΚΩΝ τὸν ΟΠΟΝ, ὃν ἐπετήδειον, συντρίβοντες τὸν καρπὸν καὶ καταθλῶντες εἰς ΟΙΝΟΥ μετασχημάτισεν φύσιν. ΚΑΡΩΤΙΚΟΝ δὲ ἐστί τὸ τοιοῦτο καὶ μέθης ἐργαστικόν. SICERAM *autem hic vocat* PALMARUM SUCCUM, *quem adſervant, preſſum & contritum fructum in* VINI *naturam transformantes. Eſt autem illud* CAPITI GRAVE, *& ad* EBRIETATEM *provocans.* Aliud nempe aurei Oratoris Καρωτικὸν, ſeu Xenophontis ea de re κεφαλαλγὲς, aliud Καρυωτός. Inde vero crederem ad Palmam arborem, & Caryotam inprimis, è cujus fructu & ſucco, auctore Plinio, præcipuum id genus vinum in Oriente parabatur, reſpexiſſe Maimonidem ſequenti illa ſua lege; אילן שיה וגוים משמרין אתפרותיו ואומרים שהם מוכנים לעשותשר לבית כוס פליני ועושין מהן שכר ושותים איתו הרי זה האילן אסור בהנאה : *Arbor ſit cujus fructus cuſtodiebant gentiles, dictantes eos ſervari ad faciendam inde potionem pro hujus vel illius Idoli delubro, ſi de*

Tom. I. ad cap. V. Eſa. pag. 1058. edit. Savil.

De Idolol. cap. VIII. §. 7.

de potione ex iis confecta biberint die feſto, uſus illius arboris interdicitur. Ex illo autem Palmei vini uſu in Oriente, profectæ communes illæ Arabum voces, quæ *cuſtodire Palmetum aut Vineam, Palmarum & Vineæ cuſtodem, Palmas aut Vites colendas dare* ex æquo ſignificant. Neque vero Judæam ſolam ac Thebaïda, ſed Babyloniam inſuper ac ulteriorem Orientem, Caryotis illis feracem fuiſſe, ex Diodoro ac Strabone abunde licet colligere; quam prærogativam etiam inter Fortunatas Inſulas, Canariæ tribuit alicubi Plinius. Apud Strabonem quidem legitur, Palmam Judæorum Caryotam, ἐ πολὺ κρείττωνα ἢ Βαβυλωνίε, *non multum meliorem quam Babylonia*; at crederem omnino ibi legendum, ἐ πολὺ χείρωνα, *non multum inferiorem*; quod longe & ſcribendi uſui, & veritati convenientius. Babylonicæ enim Palmæ, juxta Theophraſtum, & inter illas quidem Regiæ, omnium præſtantiſſimæ cum magnitudine, tum virtute. Unde & ſelectos Palmarum fructus apud eoſdem Babylonios, eoſque magnitudine & pulchritudine mirabiles, non in promiſcuo quidem uſu familiæ, cui vulgares relinquebantur, ſed Dominis tantum ſervatos docet alicubi Xenophon. Quin & Anich, ſcriptor è recutitorum gente, ac proinde hoc loco fide dignus, auctor eſt קשב vocari in Oriente Palmæ ſpeciem in Perſide provenientem, præſtantiorem Palmis, quæ naſcuntur in Palæſtina. Et de Palmis hactenus tam Caryotis, quam Communibus, quæ in antiquis Nummis ſignantur.

Lib. VI. cap. 32.

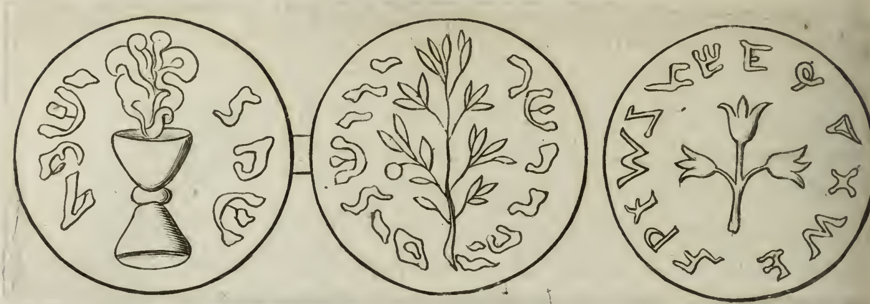
Lib. XVII.

Lib. II. Hiſt. Plant. cap. 8.

Lib. II. de Exped. Cyri.

Alias quidem Plantas haud vulgares eadem adhuc latifundia poſſent nobis ſuppeditare. Neque enim Palmas ſuas ſolum Palæſtina, ſed cum Urnam, cui MANNA impoſita, tum VIRGAM AARONIS exhibet adhuc in variis Nummis, qui aut Hebræis ſeu

Aſſyriis, aut frequenter Samariticis litteris ſignantur. Utriuſque generis hic habes.

Nihil aliud innuunt litteræ diverſo caractere utroque nummo expreſſæ, niſi *Siclus Iſraëlis*, & *Hieroſolyma ſancta.* Poſterior cum litteris Samariticis, idem omnino cum eo, quem repræſentat & deſcribit R. Azarias, & quem ſe Ferrariæ nactum tradit: ובביתותה מטבע הנז׳ ראיתי כתוב באותיות דלעילא שקל ישראל ובאמצעו צרצנת שד עליה אשר לדעתי דל שקל דוד ומצד אחר ירושלים הקדושה או ירושלימה קדושה ובאמצעו מטה בעל טלשה פרחים כפי אלו הוצורות משני עבעיו ולבי אומר לי כי חרב נחמני צל שכה וכתב שקל השקלים תחת שקל ישר אל. *In circuitu autem monetæ vidi ſcriptum litteris ſuperne quidem* SICLUS ISRAELIS, *in medio Urna cum litteris* שד *ſupra poſitis, quod meo judicio eſt* SICLUS DAVIDIS. *Ab altero latere Jeruſchalaïm hakaduſcha, aut Jeruſchalaima Kaduſcha, ſeu* HIEROSOLYMA SANCTA. *In media Virga tribus floribus inſignita hac ab utroque latere forma. Dicit autem mihi cor meum R. Nachmanidem piæ memoriæ oblivione ſcripſiſſe* ſakel haſekelim *pro* ſekel Iſraël, *ſeu Siclus Iſraëlis.* Quæ alias ad Siclos id genus Hebræorum ſpectant, ita jam accurate excuſſerunt viri docti & litteraturæ Orientalis callentiſſimi, Waſerus, Willalpandus, Schikardus, Waltonus, Hottinguerus, aliique, ut non occurrat

Menor Enaiim pag. 171.

currat hic ulterior de iis dicendi locus. Hoc unum monere liceat, plures id genus nummos Samariticis litteris inſcriptos & cum aliis etiam ſymbolis, ſuppeditare Cimeliarchium Mediceum. Neque vero pretioſas ſuas merces hic nobis invidit Sabæa. THURIFERAM certe ARBOREM, quanto uſu olim ſacram & nobilitatam ſcimus, tanto, vel fatente Plinio, ignotam ejus Lib. xii.
faciem, neque ab ullo Latinorum, penetrata licet à cap. 14.
Romanis Arabia, traditam. At cum Ramum illius arboris, tum CALAMUM præterea ODORATUM ex præclaro Trajani nummo opportune eruit feliciſſimæ indaginis antiquarius Triſtanus.

Arabiam nempe à Trajano in formam Provinciæ redactam ſignat hic nummus, ut vel innuunt litteræ ARAB. ADQ. ſeu *Arabia Adquiſita.* Provinciam autem illam conſueto more repræſentat mulier cum Camelo, dextra Ramum, ſiniſtra Calamum tenens. Ramum autem illum eſſe arboris Thurem ferentis, cum proprium Arabiæ decus ſuadet, tum ſimilitudo cum Lauri foliis, qualem illi Arbori tribuit Theophraſtus, Lib. ix.
δαφνοειδὲς καὶ λειόφυλλον εἶναι, *Thuris folium laurinum le-* Hiſt. Plant. cap. 4.
veque. Plinius autem; *Cortice lauri eſſe conſtat; quidam* Lib. xii.
& folium ſimile dixere. Alii quidem, juxta eoſdem au- cap. 14.
ctores, folio pyri ſed minore, aut lentiſco ſimilem hanc arborem tradunt; quæ nec multum abludunt à ſuperiori

riori

riori effigie. Virgas etiam Thuris ſuo tempore ad Romanos commeaſſe tradit Plinius, ſed ramuſculis vacuas, ut licet ex eodem facile colligere. Quo etiam referendus mihi videtur Ramus ille, quem Rex Arabum Aretas ſupplex manibus præfert in antiquo & inſigni denario Gentis Æmiliæ.

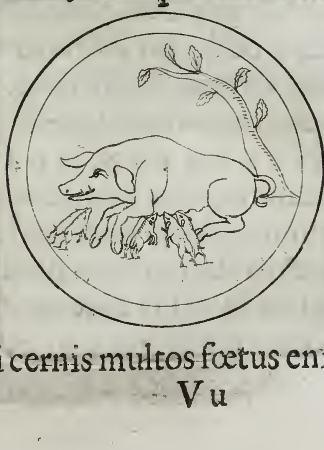

De reliqua Nummi explicatione conſuli poteſt Urſinus. Calamum autem, quem ſiniſtra præfert mulier Arabiam repræſentans in ſuperiori Trajani nummo, eundem eſſe cum CALAMO ODORATO, celebri itidem Arabum merce, erudite probavit Triſtanus. Ita ut ſuperior nummus utrumque illud repræſentet,
Jerem. VI. 20. de quo olim Propheta; *Ut quid mihi* THUS *de Saba adfertis, &* CALAMUM SUAVE OLENTEM *de terra longinqua?* Quid jam DICTAMNUM memorem, herbam Cretæ, quod nemo neſcit, peculiarem, & quam præferunt non ſemel illius Inſulæ Numiſmata, ſicut præter alia, in ſingulari Paphiorum nummo Mediceo? An vero expreſſi in nummis Cauloniaton Italiæ vel Magnæ Græciæ ramuſculi, eandem plantam repræſentent, ut exiſtimabat Goltzius, fateor me dubitare, ac ad vulgarem lectionem lubentius referre. Mitto jam Coronam ex HYPOGLOSSO ſeu LAURO ALEXANDRINA, qualem in præclaro Myrinæorum
Tom. II. Comment. pag. 141. nummo obſervavit itidem Cl. Triſtanus. Quamquam autem vulgo diverſæ illæ plantæ ſtatuantur, quod Dioſcorides, Galenus, aliique diverſis locis de iiſdem agant; ita

ita tamen utramque deſcribunt, ut vix certe magnum inter eas diſcrimen fatearis. At vero illud obſtare mihi videtur, ne continuo cum Triſtano, Laurum Alexandrinam in eo nummo ſignatam putem, quod hanc diſerte tradant Theophraſtus, Dioſcorides, aliique, fructum ſeu baccam in medio folio gerere inſtar ruſci; at in nummo illo quem videas apud Triſtanum, fructus extra folia è pediculo pendeat. Decepiſſe videtur Triſtanum ſecus producta à Matthiolo (quod ei nonnunquam ſolemne) figura hujus Lauri Alexandrinæ, nec conſona cum iis quæ de hoc frutice veteres & è recentioribus etiam nonnulli tradidere. An advocabo hic præterea FICUM RUMINALEM, quam cum paſtore Fauſtulo, Lupa ac gemellis ſignat obvius Gentis Pompeiæ denarius apud Urſinum, & alius inter Incerta ab eodem relatus?

Immo eandem etiam ære inciſam una cum fœta ſue ſignari credidit Erizzo, in ſequenti nummo Adriani.

Scrofa, quam ibi cernis multos fœtus enixam, ea nem-

pe quam ſibi juxta Vatum præſagia, circa Laurentem agrum repertam, Junoni immolavit Æneas, & ad cujus repertæ locum, Lavinium ab eo condita, & mox in vicinia ab Aſcanio Alba. At nihil ei cum Ficu Ruminali commune, quæ ad Romuli & Remi natales, & Romæ condendæ auſpicia, ut vulgo notum, ſpectabat; & cum Lupa proinde ac gemellis, non cum hac fœta ſue ſignanda veniebat. Non alia itaque hæc Arbor in ſuperiori nummo ſtatuenda, quam ILEX, ſub quo arborum genere reperiendam hanc ſuem præſagiebant Æneæ Helenus ac Tiberinus:

Cum tibi ſollicito ſecreti ad fluminis undam
Littoreis ingens inventa ſub ILICIBUS *Sus*
Triginta capitum fœtus enixa jacebit.

Et certe alia longe Ficus Ruminalis figura in ſuperiori nummo, alia hujus Ilicis; ut mirari ſatis non poſſim, quid nobilem antiquarium impulerit, ut illas arbores inter ſe, & diſcretas pluribus ſæculis hiſtorias aut fabulas improvide confuderit. Neque vero parum hæc illuſtrant præclari quidam nummi, mole & raritate inſignes, qui eandem ſuem fœtam exhibent, cum ſymbolis inſuper Æneæ Anchiſem ferentis, & ſuperne Lavinio; aut cum Ænea & Aſcanio navi egredientibus, & ardente Ilio. Prior nummus itidem Hadriani in Regia Gallorum Gaza, poſterior Antonini Pii in Cimeliarchio Chriſtinæ Heroïnæ mihi viſus. An denique hic alias Plantas vulgo haud ignotas ulterius commemorabo? puta vel NYMPHÆAM ALBAM, Fluviorum imaginibus nonnunquam adpictam; aut APIUM, frequens in Selinuntiorum nummis, & à quo Urbi nomen; unde præterea Plutarchum illuſtramus, qui tradit alicubi Selinuntios Delphis aureum Apium dedicaſſe. Mererentur forte opportunius in hunc cenſum referri va-

Lib. Et apud Delph.

ri va-

ri variæ adhuc Plantæ exoticæ, quibus ſignatos nonnunquam alios Nummos memini me vidiſſe, ſed cum obiter & aliud nonnunquam agendo, tum quorum ectypa non poſſidemus, ut hic certo liceat aliquid de iis pronuntiare. Talis forte vel Commagenorum in Syria nummus, cum adpicto flore ſeu herba, & Cleopatræ alicujus effigie in anteriori parte; aut Antiochi Euergetis, cum flore itidem aut herba in averſa nummi area, quos in illuſtribus Italiæ veſtræ Cimeliarchiis aliquando me vidiſſe recordor. Priorem cum addita Nummo epigraphe ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ, eandem Plantam facile crederem cum herba in illo tractu celebri, & à natali ſolo COMMAGENE itidem dicta, (ſicut Herba *Medica*, *Sinopis*, *Rhodia* vel *Idæa Radix*, aliæque id genus) ex qua præſtantiſſimum & quantivis pretii medicamentum parabatur, quod impenſe laudat Plinius; *Alioquin celeberrimi uſus eſt ad hoc in* COMMAGENE *Syriæ parte cum Cinnamo, Caſia, Pipere albo*, HERBA *quæ* COMMAGENE *vocatur, obrutis nive vaſis, odore jucundo, utiliſſimum ad perfrictiones, convulſiones, cæcos ac ſubitos dolores, omniaque quæ acopis curantur, unguentumque pariter ac medicamentum eſt.* Et de his hactenus. Quamquam ni alio nos vocaret inſtituti operis ratio, haud alia deeſſent etiamnum, ex quibus adſertam vindicatamque Nummorum in hoc contemplationis genere utilitatem liceret adhuc pluribus evincere.

In Gaza Chriſtinæ Reginæ.

In Gaza Medicea.

Lib. XXIX. cap. 3.

DISSERTATIO QUINTA.

DE

PRÆSTANTIA ET USU

NUMISMATUM

ANTIQUORUM.

SEd forte majus erit operæ pretium, à brutis Animantibus, aut Plantis, ad nobiliorem rerum geſtarum HISTORIAM oculos convertere; qui frequentior ſolet eſſe & quidem immenſus hujus Nummorum tractationis campus. Neque tamen ſollicitam quandam & operoſam hujus rei probationem à me exigis hoc loco, OCTAVI præſtantiſſime, quod nec unius eſt Diſſertationis argumentum; & de quo, ut ingenue fatear, minus etiam videtur hic mihi laborandum. Vix enim hæc res hodie ullam habet dubitationem apud eos ipſos, quos vel nullo, aut levi admodum uſu antiquariæ hujus ſupellectilis vulgo inſtructos videas. Ut mittam felicem multorum induſtriam, hic jam luculenter præluxiſſe; quorum curæ & lucubrationes in hoc genere talium cupidis paſſim ante oculos verſantur. Quamquam, ſi meam quoque ſymbolam, ad aliquam ſuſcepti argumenti illuſtrationem liceat obiter conferre; non una certe ratio, ſingularem & mirificam quandam Nummorum utilitatem in hoc genere, continuo ſuadere mihi videtur.

Cauſæ utilitatis Nummorum in HISTORIA. Primam equidem ſubminiſtrat illa injuria, vel temporum vel Barbarorum, vel epitomatorum, quos vocant, quæ mancam & mutilam magna ſui parte Hiſto-

riam.

riam priſcæ ætatis ad nos hodie tranſmiſit. Nec enim ullus ignorat, quota pars Hiſtoricorum veterum ex illa publica litterarum calamitate ſuperſtes evaſerit; aut quam laceri præſtantiſſimi quique ex iis hodierna die occurrant. Ruinas utique in iis agnoſcas veterum operum aut ædificiorum, paſſim hic etiamnum obvias; in quibus modo atria & veſtibula, modo diætas & lararium, modo laquearia & faſtigia deſideres: aut ſi mavis familiare exemplum Navis alicujus decumanis fluctibus quaſſatæ, in qua vel puppim, vel latera, vel proram frequenter requiras. Unde præclara multorum opera, quæ in colligendis reliquiis, aut reſarcienda id genus jactura laboravit, in tantum laudem induſtriæ vel invenit, vel meretur, in quantum priſcis illius naufragii tabulis eadem inniti conſuevit. Altera ratio occurrit, illa crebra repugnantia apud Hiſtoriæ veteris ſcriptores Græcos & Latinos in rebus etiam graviſſimis, ut neſcias quibus nonnunquam acquieſcere, aut quorum judicia & authoritas pluris apud te valere debeant. Ita confuſa aut diſcrepantia ſæpius apud eos tempora, patriam, nomina, aliaque præcipua rei geſtæ momenta videas; ut dum in iis conciliandis aliquot Criticorum ingenia ſe exercent, eadem ab hoc conatu ſaniorum crebrius deterreant diligentiam. Id jam olim agnovit non aliarum ſolum partium ſcriptor luculentus, ſcribens contra Apionem; ſed & faſſi ſunt haud illibenter teſtes domeſtici; qualis aut Dio Chryſoſtomus, qui obſervat multa incerta & repugnantia occurrere in hiſtoria ſuperiorum temporum; quod & Strabo jam ante illum monuerat, priſcos ſcriptores de iiſdem rebus ſcribentes haud parum inter ſe diſſentire. Nec id præteriit optimus cenſor Fabius, qui Livium frequentiſſime dicit dubitare, & quo teſte *alii ab*

Joſeph. lib. I.

Orat. XI.

Lib. VIII.

Lib. II. Inſtit. cap. 4.

aliis

aliis hiſtoricis diſſentiunt; cujus quidem rei argumenta nullus adhuc hodie luculentiora dabit vel crebriora illo ipſo Romanæ Hiſtoriæ principe Patavino. Hæc autem hodie tolli non poteſt aut argui diverſitas, niſi ope & præſidio illorum, quos ut indubiæ fidei teſtes, ſecure hic liceat convenire. Tertia ratio ex eo poteſt intelligi; quod multa iiſdem Hiſtoriarum aut Annalium conditoribus, vel odio, vel amore, vel incuria ſint perperam tradita; quæ emendari hoc tempore, aut revinci, niſi publicis quibuſdam tabulis non poſſunt. Adeo ut non continuo exiſtimem à livore profectum illud Vopiſci judicium quod hic opportune ſeſe mihi ingeſ-
In Aureliano. ſit: *Neminem ſcriptorum, quantum ad hiſtoriam pertinet, non aliquid eſſe mentitum, prodente me, quin etiam in quo Livius, in quo Salluſtius, in quo Cornelius Tacitus, in quo denique Trogus manifeſtis teſtibus convinceretur.* Nec incommode rationem hujus rei tradit, ipſe fidei non uſque
Curtius lib. IX. adeo exploratæ Hiſtoricus; quo teſte ſcilicet, *tanta componentium rerum monumenta vel ſecuritas, vel par huic vitium credulitas fuit.* Quarta accedit, quod omiſſa multa ſint & præterita diligentiſſimis alias ſcriptoribus, quæ tamen ad ſummam rei geſtæ, aut hiſtoriæ integritatem, momentum non leve conferre videbantur. Nec enim ulli facile, utut accurato & ſedulo hiſtoriarum conditori, ea felicitas hactenus contigit, omnia ſcilicet vel adſequi vel tradere in ampliſſima nonnunquam materia, aut ab illius ætate longo temporum intervallo ſubmota. Id vero ſupplere demum poſſunt reliqua Lapidum Nummorumve ejuſdem ævi monumenta; in quibus publica fata populorum, aut geſta cæteroquin digna poſterorum memoria, opportune fuerunt conſignata. Qua ratione jam olim graviſſimus auctor Po-
Lib. III. lybius, ex ærea Tabula ab Hannibale deſcripta in Italia,

lia, & Lavinii reperta, fatetur ſeſe fidem rerum geſtarum depromere. Unde & apud Dionem Pruſæum, Orat. x. Ægyptius quidam haud vane jactat, partim in Templis, partim in Columnis ſcriptam apud eos præcipuam priorum temporum memoriam. Adeo ut Livius etiam in dubiis rebus & vetuſtate incompertis, ad Lib. IV. cap. 20. inſcriptiones antiquas non dubitaverit continuo provocare. Quinta denique ſupereſt, obſcure aut obiter multa paſſim iiſdem ſcriptoribus tradita, quæ nova & dilucida cujuſdam expoſitionis face indigent, ut legentium oculis quodammodo ſubjici poſſint, & eorum aviditatem luculentius explere. Ac talium immenſa quædam ſeges in Hiſtoriæ veteris latifundiis ſeſe offert, quorum uſus vel voluptas vix commode poſſet hodie percipi, niſi aliunde lux illis & evidentia quædam major accederet, aut anniſi eſſent veteres, æs, argentum,

—— *impreſſiſve aurum animare figuris.*

Optimus enim, juxta Plutarchum, ſcriptor Hiſtoriæ, De Gloria Athenienſ. qui ita eam texit; ut picturas omnino referat; & ad quam evidentiam niſum præ cæteris Thucydidem tradit, ut auditorem nempe tanquam ſpectatorem redderet. Hæc autem ſingula in veteri Nummorum ſupellectile adjumentum quoddam præcipuum, & ſingulare præſidium agnoſcere, non pœnitendi certe beneficii acceſſio cenſeri debet.

AD HISTORIAM EXTERNAM minus conferre hic Nummi iis videbuntur, qui Romanos ſolum tractant, & vix aliis peregrinis, Græcis nempe & Aſiaticis vulgo pretium ponunt. Haud una tamen in iis ſe offert Nummorum utilitas, ſeu in tradendis Regum vel Ducum apud Græcos aut Barbaros *Appellationibus*, ſeu in illuſtrandis præclaris eorum *Natalibus* & *Factis*. Ita ut vicem hodie fungantur illorum Clypeorum, qui in tem-

templis ad memoriam rei geſtæ adpendi olim conſueverant, & ad quos crebro provocant antiquæ hiſtoriæ enarratores. Apud MACEDONAS quidem, fundatores ampliſſimi illorum imperii, ab HERCULE Leonicida genus derivaſſe, vel eorundem imagines in Nummis obviæ cum Leonis exuviis etiamnum arguunt. Quod ipſum tradit ex eorum fide, non è vulgo, ſed vere natus in oſtro Imperator; qui exuvias leonini capitis ſtirpis auctorem referentes, Macedonum Regibus familiares, & quibuſvis apud eos coronis ac gemmis potiores ſcribens, addit, *Καὶ μάρτυρ ἀξιόπιστος αὐτὸ Νόμισμα τοῦ Μακέδονος Ἀλεξάνδρου, τοιαύτῃ εἰκόνι καλλωπιζόμενον, ac* TESTIS *hujus rei fide dignus eſt* NUMMUS *Alexandri Macedonis ejuſdem figura inſignitus.* Vides hic utique eruditiſſimum Cæſarem, ad Nummos, tanquam ad indubium originis illius ac moris indicium ſecure provocantem. Hic vero vir doctus illius editor, ipſum profert ALEXANDRI Nummum cum illis leonis exuviis, detracta etiam omni galea capiti adaptatis; quod poſtremum ſingulare & minus obvium in iiſdem numiſmatibus credit. Idem vero capitis inſigne in antiquioribus etiam AMYNTÆ, & PHILIPPI Nummis adhuc hodie intuemur, ut prætaream *Pharetram* & *Clavam*, quæ tum in ejuſdem Amyntæ, Philippi, Alexandri, tum poſterioris PHILIPPI numiſmatibus, ejuſdem originis fidem faciunt. Ut facile videas, non fruſtra eſſe omnino, quæ de antiqua HERACLIDARUM in Macedonia ſede, priſci auctores magno conſenſu tradidere. Idem certe hic Nummi, quod Tabulæ veteres apud Syneſium præſtant; quas tradit ſucceſſionem Regum ab HERCULE, ſuo tempore adhuc apud Cyrenenſes arguiſſe. Neque aliter eadem leonina pelle amictum Polynicem legas

Stirps Macedonum & Alexandri.

Conſtant. Porphyrogen. Them. l. 11.

In Cataſtaſi.

legas apud Hyginum, quem alias Urſi pelle induunt Tragici; quam ut illâ Thebanam originem argueret. Jactata nempe paſſim apud Veteres, neque ab unis Nepotibus, illa Herculis ſucceſſio; quem (ſolemni adhuc temporibus noſtris inſania, Gentem ſuam ab antiquis Regnorum aut Imperiorum Conditoribus derivandi) generis ſui auctorem talium aucupes paſſim referebant. Unde etiam eoſdem à Socrate apud Platonem exploſos videas, & illis opportune inculcantem, vigeſimum ab Hercule, etiam quinquageſimum reputare debere illud eſſe fortunæ. Quod autem Heraclidis pellis Leonina toties in veteribus Nummis obvia, idem Tydeo pellis Aprina præſtitit; qua auctore Hygino opertus itidem incedebat, quo à Caledone Apri interfectore genus ſe ſuum derivare indicaret. Si vero Philoſtratum audimus, non inane ſolum fuit generis inſigne hæc pellis leonina, ſed ſingularis cujuſdam virtutis & præſtantiæ. Tradit enim ille, ſed fide Sophiſtica, Ajacem adhuc infantem leoninis illis Herculis exuviis involutum, in eaque parte factum invulnerabilem. Antiquiſſimis nempe mortalibus primo è foliis arborum, mox ex animalium exuviis quæſita corporis tegumenta; de quibus Lucretius,

In Theæteto p. 175. edit. Henr. Stephan.

In Heroïcis p. 693.

Pellibus & ſpoliis corpus veſtire ferarum. Lib. v.

Hinc, quod notum, & pelliti olim Patres conſcripti, & ferarum pellibus induti, Mauri, Germani, aliæque horridiores gentes, veteribus commemorantur. Immo progreſſu temporis, non ſolum gentibus minus cultis, idem vulgo habitus retentus; ſed iis quoque, qui horridius aut ſimplicius vitæ genus profeſſi, ſe ad priſcam illam ſimplicitatem componebant: quales nempe aut ſanctiſſimi illi Viri, Elias, Eſaias, Zacharias, Servatoris Præcurſor; aut Gentilium etiam Heroës, de quibus

Strabo lib. XVII.

Ad lib. 1. Argon. v. 324. aperte id teſtantem video Apollonii Scholiaſtem, Δέρμα ἢ ὁ μὲν· σύνηθες γὰρ τοῖς Ἥρωσι τὸ δερματοφορεῖν· *Pellis quidem; conſuetum Heroïbus pellem gerere:* aut ſapientiæ ſtudiis apud eoſdem Gentiles clari, ſicut de Dione oris aurei conſtat, quem ſæpe leoninum exuvium geſtaſſe Suidas & Photius tradunt. Inde etiam priſcis Chriſtianorum Aſcetis, ſimile quæſitum corporis tegumentum; qui nempe ſæculo renunciantes, vel ex arborum foliis, vel ex ferarum pellibus indumenta ſibi conficiebant. Talis vel Paulus ille Eremita, qui authore Hieronymo, *contextis palmarum foliis veſtiebatur*; aut Hilario apud eundem, *ſacco membra coopertus, & pelliceum habens ependyten*; aut Simon ille Monachus, de quo refert Iſidorus Peluſiota, ἡ σίσυρα σισύραισι γυμνὸν δεῖ ἀμπέχεται· *ex caprinis pellibus contexta veſtis qua amictus eſt, nudum eſſe oſtendit.* Scilicet his inſignibus, ſeu animalium exuviis, ſicut Macedonum Reges ſeſe Herculis traduces, ita iſti ſe Eliæ, aut Joannis ſucceſſores conteſtari cupiebant.

(Margin: In vit. Pauli Eremitæ. — In vita Hilarionis. — Lib. 1. Epiſtol. 475.)

De Cornutis Nummis Alexandri Magni.

Sed ſplendidiorum adhuc Natalium, qui Alexandrum Herculis non tam traducem, quam fratrem probarent, CORNIGERI ejuſdem in Nummis habitus fidem facit; qui illum ſcilicet Jovis Ammonis filium non minus arguit, quam inſcriptio ejuſdem apud Philoſtratum, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟϹ Ο ΔΙΟϹ; aut altera apud eundem, PATRI AMMONI. Unde & Alexandrum, non alio nomine deſignat Ovidius in Ibi;

(Margin: Lib. de vit. Apollon. 1. cap. 6.)

Quam qui CORNIGERO *de Jove natus erat.*

Ita ut eodem illo habitu ſe adhuc hodie conſpiciendum in Nummis præbeat, quo illum Clemens Alexandrinus depictum refert; quo teſte ſcilicet, *voluit autem & Alexander Ammonis filius videri, &* CORNUTUS *inſculpi à Statuariis.* ἐβούλετο ἢ καὶ Ἀλέξανδρος Ἄμμωνος υἱὸς εἶναι,

(Margin: In Protreptico p. 36.)

εἶναι, καὶ ΚΕΡΑΣΦΟΡΟΣ ἀναπλάττεσθαι πρὸς τῶν ἀγαλματοποιῶν. Quo cultu etiam frequentaſſe illum convivia innuit Ephippio apud Athenæum; indutum nempe Lib. VI. Ammonis veſte, CORNUBUS, Clava præterea & pelle leonina. Eodem nempe quo frater Bacchus inſtituto; cui ideo Cornua adſcribit alicubi Diodorus, Lib. III. quod Cornigeri Ammonis eſſet filius; quibus certe generis inſignibus neſcio an aliquis hodie Natales ſuos aut Patrem ambitioſe adeo probari vellet. Ut tamen non mirum ſit amplius, cur Æra Alexandrina apud Arabas Epocha *Alexandri Bicornigeri* dicatur, ut obſervat illuſtris Scaliger; aut cur ille ab iiſdem ذو القرنين DULKERNAIIM, Δίκερως nempe ſeu *Bicornis* vocari ſoleat. Ita enim Heros ille cum in Alcorano, tum in aliis ſcriptis Arabum vulgo deſignatur. Si vero rationem hujus appellationis ab iis quæras, continuo audies ita dictum, quaſi nempe Orientis & Occidentis domitorem. Id certe tradunt præter alios & Gloſſator eorum Gieuhari, & clariſſime in compendio Aſtronomico & Nautico Achmad ben Magad, Cl. Seldeno citatus ad Origines Eutychianas; cui vocatus eo nomine DULKERNAIIM, ſeu Bicornis Alexander, quod, ut habent Arabica, *Orbis totius Rex erat à Cornu ſeu plaga Orientali, uſque ad Cornu ſeu plagam Occidentalem.* Conſona iiſdem lego apud Abul Pharagium,

وسمي ذلقرنين لانه بلغ قرني الشمس وهما المشرق Dyn. V.

والمغرب, *appellatuſque eſt Dhulkarnain*, id eſt, duo habens Cornua, *quod duo Solis cornua adſecutus eſſet Orientem & Occidentem.* Neque etiam Græcis ſcriptoribus ignota illa Orientis & Occidentis Cornua, arguit præter alia Κέρας Ἑσπέριον, ſeu *Cornu Occidentale* apud Diodorum Lib. III. de Africæ regione uſurpatum, cui præerat Amalthea. Pag. 202.

Verior tamen & ſimplicior meo judicio hujus denominationis ratio, quæ ſcriptores illos Arabas fugiſſe videtur, petita nempe à cornuta hujus Alexandri effigie; quam vocis originem appoſite cum altera illa de Orientali & Occidentali plaga indicavit etiam ὁ Ἀραβικώτατος Golius, meus olim in hac lingua informator. Immo neque Alexandri ſolum apud Arabas, ſed quaſi ejus, ſi Diis placet, ſuperſtitum adhuc Nepotum retenta alibi in Oriente appellatio. In provincia certe quadam Balaxiæ, ſingulos Reges tanquam ab Alexandro genus ducentes, ZULKARNEN, (DULKERNAIIM verius) ſeu *Bicornigerum* dici refert Paulus Venetus. Horum autem omnium ratio lateret ferme nos hodie, ni opportune Cornigerorum cum Alexandri, tum ſucceſſorum Numiſmata appellationis hujus cauſam & fontem indicarent.

Lib. I. cap. 25.

De Cornutis Nummis Succeſſorum Alexandri, aliiſque ejuſdem generis.

Tranſiere enim ad ejus Succeſſores, una cum imperii dignitate, eadem quoque Capitis inſignia; quo ſe utique vel oris & habitus ſimilitudine, neceſſarios quaſi & legitimos hæredes probarent. Hoc ſtudio certe incenſum Philippum, penultimum Macedonum Regem, narrat Polybius; illum ſerio nempe in id per totam vitam incubuiſſe, ut ex cognatione Alexandri & Philippi videretur; quod arguit adhuc hodie depicta ejus in nummis effigies cum leoninis Herculis ἀρχηγέτου exuviis. Neque enim ſolum projectam Alexandri cervicem, & levitatem oculorum in aliquot Hæredum ejuſdem imaginibus ſpectamus, quod adnotaverat jam olim Plutarchus; verum etiam leoninam pellem, & CORNUA ARIETINA, quæ Ptolemæorum, Lyſimachi, aliorumque in nummis capita etiamnum decorant. Nec jam an ARIETINA illa, ut modo innui, vel HIRCINA Cornua fuerint, admodum laboro;

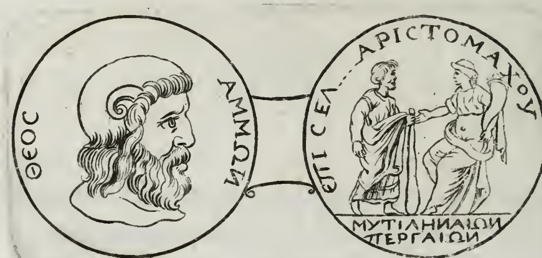
Lib. V. pag. 360.

In Pyrrho.

boro; quod ſollicitum habuit virum doctum in notis ad Græca Goltzii numiſmata, ob Plutarchi Caprina Pyrrho tribuentis auctoritatem. Utriuſque enim generis, nempe *de* CAPRIS *&* ARIETE *cornutos*, ut vocat illos Tertullianus, in his monumentis videas (In Apologetico.) (ut de TAURINIS jam nihil dicam); quæ nec graviſſimi auctoris fidem minuunt, nec ideo eadem inter ſe confundi patiuntur. Tryphonis certe nummum cum HIRCINO Cornu protulit Willalpandus, cujus ectypum etiam è Cimeliis Chriſtinæ Auguſtæ depromptum infra ſubjiciemus. Equidem non uno Cornuum genere inſignes occurrunt in antiquis nummis Gentilium, DII, FLUVII, HEROES. De DIIS, ita jam olim illa diſtinxit Porphyrius in aureo libello, ut JOVI Arietina, PANI Hircina, LIBERO autem PATRI Taurina præbeat Cornua, οὕτω δὴ καὶ οἱ (De Abſtinent. lib. III.) Ἕλληνες τῷ μὲν τοῦ Διὸς ἀγάλματι κριοῦ προσῆψαν κέρατα, ταύρου δὲ τῷ Διονύσου, τὸν δὲ Πᾶνα ἐξ ἀνθρώπου καὶ αἰγὸς συνέθηκαν. *Ita vero Græci, Jovis quidem ſimulacro Arietis Cornua, Bacchi vero Taurina adaptarunt; Panem autem ex homine & Capra compoſuerunt.* Quo nomine etiam hos Gentilium Deos ſuggillat alicubi Arnobius; *ſed quid ego Diis datas* (Lib. VI.) *falces & fuſcinas rideo? quid* CORNUA *& galeros?* Ac de JOVE quidem ſeu AMMONE κριοπροσώπῳ trita videntur omnia; niſi quod haud vulgarem ejus effigiem ex antiquo Cyrenenſium nummo protulit doctiſſimus Iſaacus Voſſius, in eruditiſſimis notis ad Melam, & eandem ex emendato Curtii loco præclare adſeruit.

Neque piguit hic eandem effigiem lectorum oculis ſubjicere, quod diverſam rurſus figuram Jovis itidem Ammonis in aliis nummis antiquis ſignari haud ignorem. Talis certe, quem apud Cl. Seguinum inſpectum, ejuſdem beneficio hic vulgamus.

Ammonem, ut vides, aperte arguit non tortum ſolum Arietis cornu, ſed vel ſola inſcriptio ΘΕΟC ΑΜΜΩΝ, *Deus Ammon.* Signatus autem ille nummus à Mytilenæis Lesbi incolis, ut liquet ex averſa nummi parte, & in memoriam quidem concordiæ & communionis cum Pergæis. Unde autem oriatur illa diſcrepantia in tradenda figura hujus Ammonis aperiendum. Juppiter nempe ſub Ammonis nomine & Arietis forma cum Afris, tum Græcis etiam cultus. Prior ille vulgo celebrior, ſede nobiliſſimi Oraculi ſacratus, ac Libyci Dei nomine paſſim dictus. Dionyſius,

Καὶ τέμενος λιβύκοιο θεοῦ ψαμάθῳ ὑπὸ πολλῷ.

Et Templum Libyci Dei in arena multa.

Et

Et Nonnus,

Βῆλος ἐφ' Εὐφράτοιο Λίβυς κεκλημένος Ἄμμων. Lib. XL.
Belus ad Euphratem Libycus vocatus Ammon. Dionyſ.

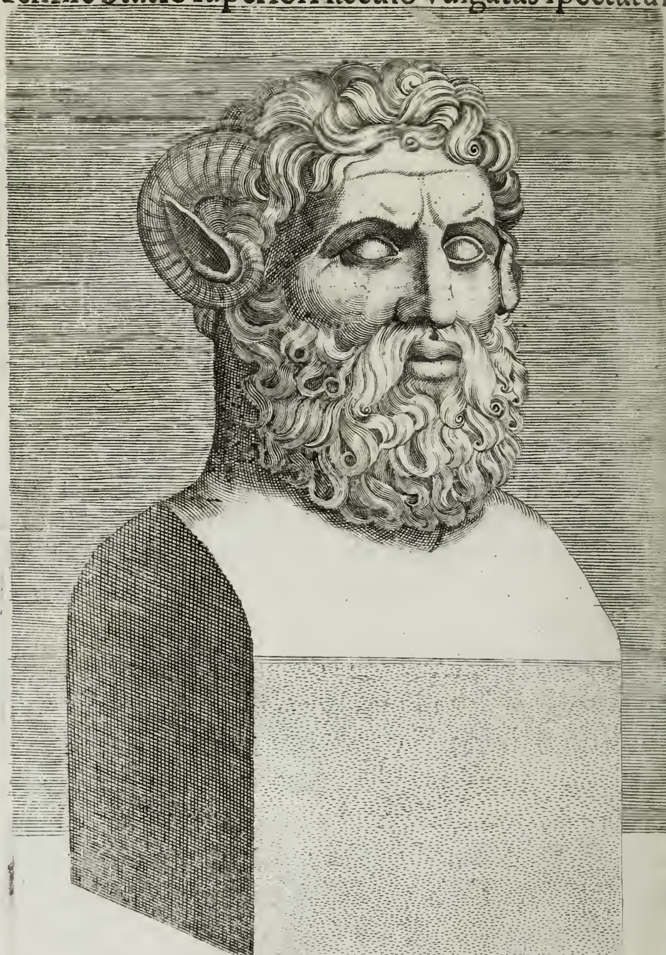
Sic Propertius,

Hoc neque arenoſum Libyci Jovis explicat antrum. Lib. IV.

Quæ loca in re alias haud obſcura ideo adtulimus, ut Eleg. I. eadem opera Suidæ medicas manus præſtaremus, apud quem legitur Ἄμμων ὄνομα θεοῦ Ἑλληνικοῦ. Eruditiſſimus Reineſius explicabat *Dei Gentilis*, non *Græci*, juxta Portum, quem eo nomine perſtringit. At uterque fallitur. Legendum enim omnino, Ἄμμων ὄνομα θεοῦ Λιβυκοῦ, quod vulgo Ammonis, ut videmus, adtributum. Neque certe Suidam in explicanda Ammonis voce, de hoc Jove Libyco mentio effugere poterat. Celebris itaque paſſim non apud Afros ſolum, ſed apud Græcos alioſque hic Libycus Juppiter; quamquam vulgo minus nota eſſet ejus effigies, quod ſatis innuit Curtius; *Id quod pro Deo colitur, non eandem effigiem habet, quam vulgo Diis artifices accommodarunt. Umbilico maxime ſimilis eſt habitus, ſmaragdis & gemmis coagmentatus.* Lib. IV. Poſtremum obſervat etiam Diodorus. Lib. XVII. Huic vero conſentanea illa effigies ſuperioris nummi ab ipſis Afris percuſſi; quo referenda etiam illa Afri Scriptoris, hunc Jovis habitum ridentis, *Si nudo Jovi* CORNUA *detrahat.* Arnob. lib. VI. At vero non Afris ſolum, ſed Græcis etiam cultus Juppiter Ammon, eique ſimulacrum cum Arietinis cornibus erectum, figurâ in reliquis conſentaneâ illi, quam vulgo Jovi Græci artifices commodant. Tale ſimulacrum apud Megapolitanos Arcadas obſervat Pauſanias, ἄγαλμα Ἄμμωνος Lib. VIII. πρὸς τῇ οἰκίᾳ τοῖς τετραγώνοις Ἑρμαῖς εἰκασμένον, κέρατα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔχων κριοῦ· *Ammonis ſimulacrum domi quadratis Mercuriis ſimile, Arietis cornua capiti habens adpoſita.* Cujus

jus Ammonis ſimulacrum τελεάγωνον opportune exhibet ſequens marmor, quod inter Illuſtrium imagines ab Achille Statio ſuperiori ſæculo vulgatas ſpectatur.

Illuſtr. Vir. &c. Rom. 1569. n°. 47.

Agnoſcis utique quam præclare Pauſaniam illuſtret, è quo viciſſim explicandum veniebat hoc Marmor. Inde etiam lucem mutuatur Nummus ille à Mytilenæis percuſſus, cum adpoſito Dei ipſius Ammonis nomine.

Nihil

Nihil enim ſingulare habebat Græcorum Ammon præter Arietis cornua, ut innuebat Pauſanias, & liquet ex reſiduis ſtatuarum & nummorum id genus monumentis; non vero peculiarem illum habitum umbriculo ſimilem, & ex ſmaragdis ac gemmis coagmentatum, quem Libyco tribuunt Diodorus & Curtius, ac vindicat eidem Cyrenenſium nummus. Immo inde factum obſervo, ut quum Libycus Ammon, quantum nomine & fama pervulgatus eſſet apud veteres, tantum ob itineris moleſtiam incredibilem, vulgo ab hominum conſpectu remotior ageret, inde etiam minus notam ejus effigiem ſub illo Græci Ammonis *κριοπροσώπου* habitu, veteres nobis aliquoties adumbrarint. Certe cum alias in denariis aliquot Gentium Romanarum, tum in pluribus nummis Ægyptiis ſub Trajano, Hadriano, aut Antoninis percuſſis, occurrit aliquoties Serapidis aut Jovis Ægyptii caput cum Cornu Arietino, ad Græci Ammonis formam depictum. Quin non Juppiter ſolum, ſed JUNO etiam AMMONIA apud Eleos culta, ut in Eliacis obſervat itidem Pauſanias. Ad quam ſpectare videtur ſequens nummus Pyliorum apud Goltzium, quod jam vidit Nonnius.

Haud vero prætereundum, inde etiam factum, ut Juppiter Bœotiis *Καραιὸς* vocaretur. Heſychius, *Καραιὸς Ζεὺς παρὰ Βοιωτοῖς, οὕτω προσαγορεύεται ὡς μὲν τινες φασὶ διὰ τὸ ὑψηλὸν εἶναι ἀπὸ τοῦ κάρα.* Neque enim apud Arcadas

ſolum, ſed cum Lacedæmone, tum etiam Thebis cultus hic Ammon κριοπρόσωπος; unde delubri hujus
Lib. IX. Rei apud Thebanos meminit alibi Pauſanias. Καρειὸς autem Thebanorum, factum ex Hebræorum vel Phœnicum, quorum erant coloni, כר, quibus ovinum genus, & כרים Aries etiam bellicus in veteri fœdere vocatur. Fruſtra itaque à capite ſeu à voce κάρα, quod *ſublimis* nempe foret hic Juppiter, hoc ejus adtributum derivabat, quamquam dubitanter & ex aliorum fide, Heſychius. Mitto vero cauſas vulgo notas, quas cum Hiſtorici, tum Grammatici & Mythologi veteres juxta ac recentiores adtulere, cur Arietina cornua huic Jovi tribuat antiquitas. Plures enumerantem vide Servium aut Hyginum, quos nihil moror. At meo judicio longe veriſſima & reliquis potior, quam adfert antiquiſſimus auctor Herodotus; Arietina ſcilicet facie depictum Jovem Ægyptiis, à quibus Ammonii hauſerint eorum coloni, Ἀμμοῦν enim ab Ægyptiis Jovem vocari; quod firmat etiam Plutarchus, libro de Iſide, ac præterea Origenes contra Celſum. Notus certe cum vetuſtiſſimus mos Ægyptiorum ſub animalium figuris Deos ſuos effingendi; tum præcipuus Arietis apud eoſdem cultus, ut fecunditatis ſymboli. Unde ab iis primum tranſlata Arietina facies ad Deorum hominumque parentis ſymbolicam effigiem. Neque vero ſolum Juno Ammonia, ſed SISPITA etiam ſeu LANUVINA in Latio culta, non jam Κριοπρόσωπος, ſed Τραγοκέρως vel Αἰγοκέρως, cum CAPRINIS nempe Cornibus, cujus effigies obvia in denariis Gentis Papiæ, Prociliæ & Roſciæ apud Urſinum; Talia etiam PANI & SATYRORUM gregi vulgo tributa; cujus generis præclara Marmora paſſim hic licet intueri. Neque vero fictis Gentilium ſimulacris, Cornutos id

Marginal notes: Ad Æneïdos IV. — In Euterpe. — Lib. V.

id genus Capripedes continuo adſcribendos tradentem novi Hieronymum, qui & talem Paulo Eremitæ occurriſſe, aliumque ſub Conſtantino Cæſare Alexandriam perductum narrat, & quem univerſo mundo teſte defendi ibidem adſerit. Conſulat eum ſi velit Lector; longior enim narratio, quam ut hic eam intexamus. At vero non Hircina jam, aut Arietina, ſed TAURINA Cornua, ISIDI, BACCHO, FLUVIIS adpoſita videas in antiquis eorum ſimulacris. De ISIDE conſulenda Hieroglyphica Ægyptiorum monumenta, & qui in iis explicandis laborarunt viri docti. Galeam certe Iſidi è Bovis capite à Mercurio datam auctor eſt Plutarchus. BACCHUM quod attinet, inde liquet non fruſtra illum Ταῦρον & Ταυροκέρωτα dictum à poëtis antiquis, quod alicubi Athenæus obſervat; quibus certe nominibus apud Euripidem aliquoties deſignatur; & quo etiam reſpexit alicubi Plutarchus, Bacchum innuens, ἄξιε Ταῦρε, *bubulis* nempe, ut de Jove alicubi Arnobius loquitur, *cohoneſtatum cornibus*. Hinc eundem etiam *Tauri* ſeu *Tauriformis* nomine & habitu apud Cyzicenos cultum, idem etiam Athenæus notat; Κυζίκῳ δ᾽ καὶ Ταυρόμορφος ἵδρυται. *Cyzici Tauriformis etiam ſtatuitur.* In cujus proinde honorem inſtitutum in eadem urbe feſtum Ταυροχολία licet ex Heſychio colligere, Ταυροχολία ἑορτὴ ἐν Κυζίκῳ. Sic apud Ægyptios Bacchi ſimulacrum Tauri forma exſtitiſſe; apud Argivos autem βουγενῆ eundem dictum, auctor eſt Plutarchus. Hujus vero Bacchi Ταυροκέρωτος memoriam ſervant adhuc antiqui aliquot nummi. Unum alia occaſione ſupra protulimus, vulgatum jam à Cl. Seguino, qui Bacchum cum Iſide vehiculo inſidentem exhibet cum bijugibus Centauris. In eo enim videas minuta Cornua, quaſi primum prodeuntia, quale nempe cor-

Tom. I. in vita Pauli Eremitæ pag. 238. edit. Froben.

Lib. de Iſide.

Lib. XI.

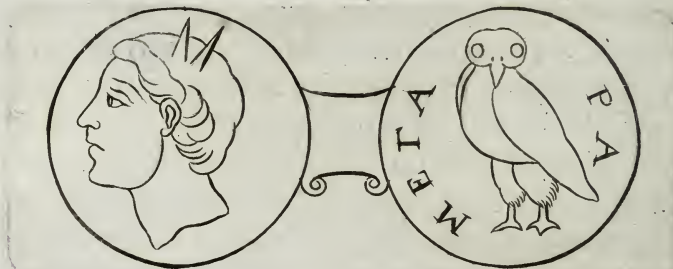
In Bacchicis v. 362. & 406.

In quæſt. Græcis.

Lib. V.

De Iſid. & Oſirid.

nu è Bacchi temporibus erumpens obſervat alicubi
In Imaginibus pag. 574. Philoſtratus. Huc referendum etiam caput imberbe
cum Cornu Taurino, & corona è pampino, quod inſuper ſatis arguit nummi inſcriptio, ΔΙΟΝΥΣΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΜΑΡΩΝΙΤΩΝ. Talem certe cum prædicto Cornu, adnotavi inter nummos argenteos Principis Auguſtini Chiſii, tuo beneficio mihi inſpectos. Et quo ſpectare etiam mihi videtur imberbis Ταυροκέρως in ſequenti nummo Megaræ in Sicilia percuſſo.

Cultum per ea loca Liberum Patrem ſatis arguit cum ſitus vino ferax, tum inde frequentes Botrus, obvii in nummis locorum adjacentium Entellæ, Naxi & aliorum. Hinc & alius nummus ΜΕΓΑΡΑΣ ΥΒΛΑΣ dictæ, non autem Ὑβλαίας, ut exiſtimarunt viri docti, in quo figura ſtans cum Scypho, quem effundit. Noctua vero, ut obiter hoc dicam, in averſa nummi parte ſignata, in memoriam nempe deductæ in ea loca
[a] Lib. VI. Coloniæ à Theocle Athenienſi, ut ex [a] Thucydide &
[b] Lib. VI. [b] Strabone liquet. Aliquando vero eundem Bacchum,
Ep. XXVIII. non διχέρωτα jam, ut vocatur alicubi Auſonio, ſed uno Cornu inſignem depingunt nobis antiqua id genus ſimulacra, ſicut in ſequenti nummo Agyrinæ, urbis itidem Siculæ, cujus pars averſa Minotaurum exhibet.

Scili-

Scilicet juxta Horatium,

Te videt inſons Cerberus aureo Cornu decorum.

Niſi forte quis malit GERYONEM illo nummo deſignari, quem ut Heroëm religioſe ab Agyrinenſibus cultum obſervat civis ejuſdem loci Diodorus; idque Hercule procurante; Ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν βοῶν τοῖς ἀπολυπωθεῖσιν ἴχνεσιν τὴν ἀφ' ἑαυτοῦ προσηγορίαν ἐπιθεὶς, τέμενος καθιέρωσεν Ἥρῳ Γηρύονι ὃ μέχρι τοῦ νῦν τιμᾶται παρὰ τοῖς ἐγχωρίοις· *Notas item boum ungulis expreſſas de ſe adpellavit; atque tum ædem Heroi Geryoni conſecratam dedit, quam nunc quoque religioſe incolæ colunt.* Unde etiam liqueret, haud fruſtra Taurinum Cornu illi tribui, quem à Boum cuſtodia celebrem antiquæ fabulæ repræſentant, & quo interempto, Boves Herculem abegiſſe memorant. Niſi obſtare illud videatur, quod parum figuræ tricorporis hominis, qualem vulgo hunc Geryonem depingunt fabulæ, quadret ſuperior effigies. Ex ipſa vero Nummi inſcriptione ΑΓΥΡΙΝΑΙΩΝ, Stephanus obiter emendandus, apud quem Ἀγυρήνη & Ἀγυρηναῖοι, pro Ἀγυρίνη & Ἀγυριναῖοι perperam legitur. Cur vero Taurina Cornua Baccho tributa, varia adferunt veteres; aut ad natales demonſtrandos, quod Cornigeri Ammonis eſſet filius, juxta Diodorum; aut quod bobus ſub jugum ductis primus ſementem fecerit eodem auctore; aut à vini ferocia, quod nimio vino homines truces fiant, cum Feſto & veteri Interprete ad Horatium; aut denique, quod Cornibus uſi ſint antiqui ad

Lib. IV. Lib. III.

 pocu-

pocula, unde Bacchum Cornigerum depictum, &
Ad Iliad. N. pag. 917. Ταῦρον poëtis dictum adſerit Athenæus, cui plane conſona apud Euſtathium legas. Cornu certe antiquitus poculi loco fuiſſe adhibitum, docet etiam alter Homeri Scholiaſtes, qui vulgo Didymus creditur, περὶ τῆς γὰρ
Ad Iliad. Θ. v. 189. εὑρεθῆναι τὴν τῶν ποτηρίων χρῆσιν, κέρασιν ἔπινον· ita enim poſtrema emendanda, pro quo corrupte legitur εἰς κέρας ἔπινον, quod vidit etiam eruditus & florentis ſpei juvenis Gilbertus Cruperus in Crepundiis ineditis, qui ἐν κέρασιν ἔπινον eodem loco legendum ſtatuit. Auctor quoque Etymologici MS. qui Photius Patriarcha exiſtimatur, & apud eruditiſſimum Marquardum Gudium noſtrum mihi inſpectus, Κεράσαι, τὸ πάλαι γὰρ κέρασι ἔπινον, ὅθεν καὶ ἡμεῖς, τὸ αὐτὸ ποιοῦμεν. Neque aliter vel Athenæus, vel Euſtathius, locis ſupra indicatis, quam ſolitos veteres κέρασι πίνειν. Inde vero Ταῦροι dicti videntur pincernæ apud Epheſios; Heſychius Ταῦροι οἱ παρὰ Ἐφεσίοις οἰνοχόοι· quamquam non in Bacchi, ſed Neptu-
Ad Iliad. Υ. pag. 1205. ni ſacris ita appellatos apud Euſtathium legam, ὅτι δὲ παρὰ Ἐφεσίοις, οἱ ἐν τῇ τοῦ Ποσειδῶνος ἑορτῇ οἰνοχοοῦντες ἤϊθεοι Ταῦροι ἐκαλοῦντο. Immo non Pocula ſolum, ſed Taurina etiam Tympana Bacchantium apud Claudianum,

In ſec. Conſul. Stilich.

Inſudant tonſis Satyri, TAURINAQUE *pulſu*
Baccharum Bromios invitant TYMPANA *remos.*

Quin Liberi Patris exemplo, LIBERAM etiam & CEREREM cum Cornu Taurino ſignare videntur varii Siculorum nummi, in quibus caput muliebre occurrit cum ſpicis & Cornu Taurino è temporibus erumpente, aliquando etiam ſine ſpicis; cujus rei indicia ſuppeditabunt inprimis aliquot Panormitanorum
Num. 130. 149. &c. numiſmata apud Parutam. Obvium autem & liquidum ex ſuperioribus, cur vel frugum Mater, vel Bacchi ſocia, eodem illo Taurino inſigni decorentur. Immo non Baccho ſolum, aut commemoratis modo Deabus,
ſed

ſed FLUVIIS etiam Taurina Cornua tributa vulgo à Poëtis noſti, ut vel Eridano à divino Vate,

Et gemino auratus taurino cornua vultu Eridanus.

aut Tiberi veſtro à Claudiano, —— *taurina levantur* In Conſ. Prob. & Olyb.

Cornua temporibus raucos ſudantia rivos.

quomodo & *Tauriformis Aufidus* dictus Horatio, & Moſellæ *taurinæ frontis honorem* adſcribit Auſonius. Hunc Idyll. ix. vero morem fluvios ſub Taurina effigie depingendi, ad certos quoſdam populos reſtringere videbatur loco haud ignoto Ælianus; Βοῦν μὲν οὖν εἰκάζουσιν οἱ Στυμφάλιοι μὲν τὸν Ἐρασῖνον καὶ τὸν Μετώπην, Λακεδαιμόνιοι δὲ τὸν Εὐρώταν, Σικυώνιοι δὲ καὶ Φλιάσιοι τὸν Ἀσωπὸν, Ἀργεῖοι δὲ τὸν Κηφισσόν. *Bobus quidem ſimiles faciunt Stymphalii Eraſinum & Metopen, Lacedæmonii Eurotam, Sicyonii & Phlaſii Aſopum, Argivi Cephiſſum.* Lib. II. Var. Hiſt. cap. 33. Ejus vero moris veſtigia, & quidem latius uſurpati, licet in antiquis quoque nummis obſervare. Sic ACHELOUM cum Taurino cornu depictum exhibent vetuſti nummi Ambraciotarum & Acarnanum, quos male Nonnius ad Minotaurum refert. Vulgo enim iſte barbatus, ille imberbis, cujus hic habes ectypum.

Ad Acheloum certe referendum fluvium in eo tractu celebrem, vel ex Strabone præterea colligas, Οἱ δὲ εἰκάζοντες ἐξ αὐτῶν τἀληθὲς, ΤΑΥΡΩ μὲν ἐοικότα λέγεσθαι τὸν ΑΧΕΛΩΟΝ φασὶ, καθάπερ καὶ τοὺς ἄλλους ποταμοὺς, ἀπό τε τῶν ἤχων, καὶ τῶν κατὰ τὰ ῥεῖθρα καμπῶν ἃς καλοῦσι κέρατα· Lib. x. *Qui autem ex fabulis verum colligunt,* TAURO *ſimilem forma* ACHELOUM *aiunt, ut & alios fluvios, ob ſtrepitus & flexus alveorum,*

rum, qui Cornua dicuntur. Neque vero prætereundum, id de Acheloo ſuperiori nummo expreſſo, jam animadvertiſſe Laurentium Pignorium in Expoſitione Menſæ Iſiacæ. At bicornem etiam RHENUM, videre licet in ſequenti nummo Poſtumi.

Ratio autem obvia hujus rei, quod nempe in duo brachia ſcindatur; unde & Crines pro fluminum brachiis apud Aëtium, quod ad Solinum jam obſervavit Vir maximus. Duas vero cauſas illius moris reddit Strabo loco paulo ante commemorato; primam ob ſtrepitum aquarum, alteram ob flexus alveorum: quam poſtre-
Ad Iliad. N. pag. 917. mam tradit etiam alicubi Euſtathius, *κέρατα ποταμῶν ἤτοι καμπαί*. Priorem vero, cum ob ſtrepitum, tum ob vim aquarum, reperio apud Euripidis Scholiaſtem, qui in
Ad Oreſtis verſ. 1380. cauſſas etiam anquirit hujus moris; Ἐπεικῶς δὲ τοὺς ΠΟΤΑΜΟΥΣ ΤΑΥΡΟΓΡΑΦΟΥΣ ἐζωγράφουν καὶ ἔλεγον, ἴσως ὅτι παραπλησίως τῷ μυκήματι τῶν ταύρων ἡ ἀπήχησις τοῦ ὕδατος ποιεῖ ἐν τοῖς σφοδρῶς ῥέουσι ποταμοῖς διὰ τὸ βίαιον τῶν ὑδάτων, ἅπερ τὴν γῆν διαῤῥήσσουσι παρεμπίπτοντα ὡς τοῖς κέρασιν οἱ ταῦροι. Hinc & OCEANUS Fluminum Pater Ταυρόκρανος di-
In Oreſte v. 1380. ctus Euripidi, Ἢ πόντον, Ὠκεανὸς ὃν Ταυρόκρανος ἀγκάλαις· *An per Pontum, quem Oceanus habens Taurinum caput cubitis &c.* Unde & NEPTUNUS Heſiodo Ταύρειος Ἐννοσίγαιος, Heſychio autem Ταῦρος, Ταύρειος ὁ Ποσειδῶν; quin & feſtum illi ſacrum Ταυρία eidem doctiſſimo Grammatico, Ταυρία ἑορτή τις ἀγομένη Ποσειδῶνι; & Pincernæ

cernæ in ejuſdem feſto ταῦροι apud Epheſios, ut paullo ante monuimus. Ad hunc TAURUM Neptunum referendum videtur ſequens Marmor, quod barbatum ſenem exhibet, cui frons turgida duobus Taurinis cornibus, barba autem vulgo hiſpida, qualis Neptuno in antiquis id genus monumentis tribuitur.

Immo hinc videas etiam Patrem Vatum de fluvio Xantho haud fruſtra alicubi tradentem,

Iliad. Φ. —— μυκυκὼς ἤυτε Ταῦρος.

Pag. 1233. *mugiens inſtar Tauri*; & in eundem locum Euſtathium obſervantem, ex mugitu illis communi factum, ut Tauros Mari & Fluviis immolarent veteres, quod ibi innuere voluerit Homerus: Ita certe apud Pſutar-

In Lucullo. chum legas, Lucullum tranſitus cauſa, Taurum Euphrati ſacrificaſſe. Horum vero vel Deorum, vel Fluminum exemplo, CORNUTI etiam in antiquis nummis HEROES, ALEXANDRUM puta, ut ſupra innuimus, ejuſque SUCCESSORES. Neque vero illi uno Cornuum genere inſignes. ARIETINA quidem geſtaſſe ALEXANDRUM vidimus, in cognationis memoriam cum Ammone κριοπροσώπῳ; & illius exemplo, LYSIMACHUM, alioſque, ex Herois illius Hæredibus. Cujus moris ratio & hæc forte dari poſſet, quod ſicut Diadema à Perſis, ita etiam Arietina Cornua ab iis mutuatus ſit Alexander. Equidem illud capitis ornamentum Perſarum Regi, ſuo ævo tribuentem video Ammianum, ex veteri forte

Lib. XIX. conſuetudine depromptum; *aureum* CAPITIS ARIETINI *figmentum interſtinctum lapillis pro diademate.* Rex Perſarum equidem per Arietem Cornigerum

Cap. VIII. v. 20. deſignatur apud Danielem, & Darius alio loco per Arietem Cornutum. Hinc & illud Petri Chryſologi de

Cap. VIII. v. 26. Perſarum Regibus ſui temporis, *Nunc impoſitis ſibi Cornibus, quaſi viros ſe eſſe doleant, effeminantur in Lunam.* At vero, ad κριοπροσώπους iſtos Alexandri hæredes,

In Hortis Mediceis prope Villam Julii III. ſpectare etiam liquet ſequens Marmor, quo duo capita occurrunt juncta virile & muliebre, ac prius quidem cum inſigni Cornu Arietino ſpectandum venit.

Crederem facile unum è PTOLEMÆIS, & quidem Cyrenarum Regibus, una cum Conjuge illo Marmore expreſſum; juxta conſuetum illis gentibus morem, Ægyptiis inprimis & Cyrenenſibus, Reges ſuos ac Reginas una junctis capitibus effingendi; cujus rei alia occurrunt in ſequentibus exempla, & firmabit interim

iſte Nummus Mediceus, Cornutam rurſus utriuſque Conjugis imaginem præ ſe ferens, ni ſculptoris incuria Cornua ſint pro floribus expreſſa, quibus ornata ſæpe Ægyptiorum Regum capita alibi jam diximus.

Neque vero male Cornu illud Arietinum Cyrenarum Regem ornabat in ſuperiori Marmore, vicini Ammonis exemplo, qui non ignoras illud Poëtæ pervulgatum,

Laſerpiciferis jacet Cyrenis,
Oraclum Jovis inter æſtuoſi.

At non Arietina ſolum, ſed Taurina etiam Cornua geſtaſſe videas aliquot ex Alexandri hæredibus, In Syriacis. ut Seleucum, cujus rei cauſam tradit Appianus, quod ſacra quondam faciente Alexandro, fugientem Taurum cornu apprehendiſſet; quod Politianus male Miſcellan. cap. LXXIX. ad Lyſimachum tranſtulit. Id enim diſerte de Seleuco refert Appianus; nec etiam Taurinum, ſed Arietinum Cornu ſpectatur in obviis Lyſimachi nummis. Tale etiam apud Lutatium, Mithræ ſimulacrum, vultu Leonis, Perſico habitu, utraque manu reluctantis Tauri cornua comprimens; quomodo & Hercules Acheloum domans, apud Poëtas vulgo & in nummis etiam depingitur. Sic figura nuda cornubus apprehendens Taurum inſpecta mihi in nummo Gazæ Barberinæ, ex eo numiſmatum genere, quæ vulgo *Crotoniatas* vocant. Unde etiam ad hoc Seleuci factum, quod refert Appianus, adludere videtur ſequens nummus,

qui

qui hinc Seleucum Regem, illinc Taurum cornipetam exhibet.

Aliam vero cauſam adfert Libanius; Seleucum nempe ex ære apud Athenienſes exſtare cum Taurinis Cornibus; *Τιμῶσι εἰκόνι χαλκῇ τὸν* ΣΕΛΕΥΚΟΝ ΤΑΥΡΟΥ ΚΕΡΑΤΑ *τῇ κεφαλῇ προσθέντες, τοῦτο διὰ τὸ γνώρισμα τῆς Ἰοῦς. Statua ærea* SELEUCUM *honorant*, TAURINA CORNUA *capiti ejus adaptantes, illudque propter Ius inſigne.* Ius certe ſimulacrum juxta Iſidem *βουκέρων* ſeu *bovinis cornibus* Herodoto vocatur; unde etiam auctor eſt Philoſtratus, ſtatuam ei in antiqua Nino poſitam, cui ab utroque tempore parva prominebant cornua: Apollonium etiam plura de ea Statua reputaſſe & collegiſſe, quam vulgo exiſtimabant illius urbis Sacerdotes. Haud aliter nempe ac Hyllum Herculis filium, Cornu parvum ad lævam capitis partem adnatum habuiſſe refert Ptolemæus Hephæſtio apud Photium. Neque etiam prætereundus DEMETRIUS POLIORCETES Antigoni filius, quem cum Taurino cornu è temporibus prodeunte exhibet ſequens Nummus.

In Antiochico. pag. 351.

Lib. II.

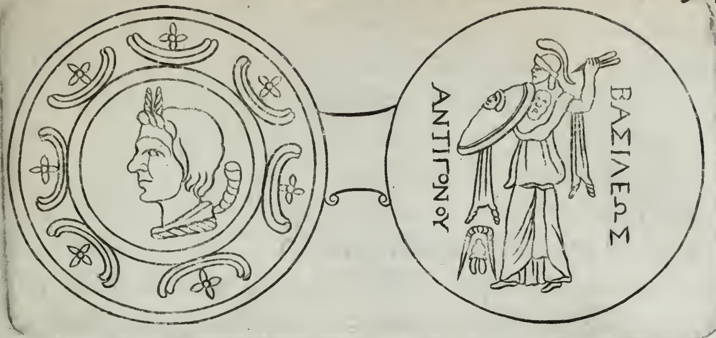
Lib. I. de Vit. Apol. cap. 3.

 Non

Non ferendus autem Nonnius, qui hunc Nummum
alioſque ejuſdem Regis, ad alium Demetrium, Anti-
goni nempe Gonatæ filium, & Macedonum Regem
tranſtulit; quum omnino, ut aliunde etiam conſtat,
ad nobiliorem illum Demetrium Poliorcetem ſit re-
ferendus. Nequidquam etiam hærent eruditi anti-
quarii, an Arietinum, an Hircinum, an Tauri-
rinum Cornu eodem nummo ſit expreſſum. Tauri-
num enim omnino ſtatuendum eſt, illudque à Deme-
trio uſurpatum Liberi Patris exemplo, cujus cultum
[a] Lib. xx. & morem æmulatus à [a] Diodoro & [b] Plutarcho tradi-
[b] In Demetrio. tur; quod ipſum etiam de Patre ejus Antigono refert
[c] Lib. I. [c] Herodianus. Adeo ut ΤΑΥΡΟΚΕΡΩΣ non minus
dici debuerit hic Demetrius, quam Attalus ille Apol-
In Phocicis. linis oraculo vocatus eo nomine apud Pauſaniam legi-
tur. Alias geminum Cornu Taurinum cum Elephan-
tis proboſcide, AFRICÆ ſymbolum conſtituere vi-
deas in denario gentis Norbanæ; idque ut facile licet
augurari, ob frugum copiam, unde & Africæ quaſi
terræ Spicarum nomen eruebat alicubi doctiſſimus Bo-
chartus. Neque vero Arietina ſolum vel Taurina, ſed
HIRCINA etiam Cornua antiquorum Regum capi-
tibus adpoſita nonnunquam videas. De Hircino Cor-
nu obvio in nummo TRYPHONIS ſupra monuimus,
& infra adhuc alia occaſione viſuri ſumus. De PYR-
RHO itidem indicatum, geſtaſſe illum Hircina Cor-
In Pyrrho. nua; unde etiam agnitus legitur apud Plutarchum, de-
poſita nempe inſigni Galea; καὶ τοῖς τραγικοῖς κέρασιν, *&*
Hircinis Cornibus. At vero omnium clariſſime id evin-
cit nummus ANTIGONI vulgo TUTORIS Mace-
doniæ Regis, cujus caput ornatum Cornibus Hircinis,
iiſque prominentibus & Clypeo incluſum, è Muſeo
Chriſtinæ Auguſtæ depromptum hic exhibemus.

Simi-

Similem etiam poſſidet Gaza Palatina & Medicea. Macedonum autem Regem ſatis arguunt Clypei illi cum ſtellis, quales itidem videas in nummis Antipatri apud Goltzium, aliiſque inſcriptis, ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΠΡΩΤΗΣ; unde utique adſequimur conſuetum Regionis illius ſymbolum. Ad Antigonum autem Gonatam ſpectare non poſſe ſuperiorem nummum, ſicut dubitare videbantur eruditi antiquarii, ſatis evincunt nummi illius Gonatæ cum adſcripto nomine à Goltzio producti, & ab iſto non parum diverſi. Unde ſupereſt, ut illum Antigono Tutori adſcribamus, cujus nota cum Arato & Achæis contra Lacedæmonios ſocietas, multiſque Græcorum monumentis celebrati fama & virtus. Ut non mirum ſit, in averſa nummi parte, Palladem videre armatam, quæ dextra Clypeum tenet, ſiniſtra autem Fulmen vibrat. Neque vero te fugit opinor, inde etiam profectum morem illum Regum aut Heroum κεραλοφόρων; quod ſicut norunt viri docti, olim Galeæ militares, præfixa vulgo ad terrorem haberent animalium Cornua. Id certe de Thracibus obſervat Herodotus, æreas habuiſſe Galeas & deſuper Bovis Aures & Cornua. Sic de Gallis Diodorus, in more illis poſitum, ut æreas haberent Galeas cum magnis appendicibus, quibus vel Cornua adfixa, vel Avium aut Quadrupe-

Tab. Græc. XXXVIII.

Tab. Græc. ead.

Lib. VII.

Lib. V.

drupedum facies adjunctæ. Hinc & alibi docet, ideò Ammoni tribui caput Arietinum, quod hoc ſigno ornatam in bello Galeam geſtaſſet. Hinc & Haſtis etiam Capreæ Cornu præfixum apud Æthiopas, Herodotus itidem & Strabo alicubi adnotarunt. Servium autem mitto, quem ratio hic fugit, apud quem *Cornua Criſtæ* divino Vati commemorata ſunt Comæ, ideo quod Cornua ſint proprie Cincinni ob adfinitatem vocis *κείρειν*. Κέρατα certe Græcis de capillis promiſcue dici haud ignoramus, ſicut Cornua apud Satyricum,

(Ad lib. XII. Æneïd.)

(Heſychius Κέρατα τρίχες, Auctor Etymolog. MS. Κέρας τὴν τρίχα, &c.)

Cæſariem madido torquentem cornua cirro,

& quomodo apud Arabas قرون de Cirro ſeu demiſſo ſeu torto ſumi notant eorum Lexicographi: at alia ratio hujus vocis, ubi de Galeis aut Cornibus veterum Heroum agitur. Quam melius itaque ex linguis Orientis potuiſſet hujus rei fontem eruere; quibus, ut omnes hodie ſciunt, eadem voce *Cornu*, *Corona*, *Potentia*, ac *Splendor* vulgo nuncupantur. Unde Cornu Regium inſigne apud Phœnices, & Hebræorum קרן ſeu *Cornu* Chaldæis Interpretibus aliquoties מלכותא ſeu *regnum* redditur, ut vidit illuſtris Grotius, & *Cornua* pro *Regno* & *Regibus* paſſim in veteri Fœdere. Certe vel ex cornuta Alexandri, Seleuci, Lyſimachi, Demetrii, Antigoni, Ptolemæorum, aliorumque id genus effigie ſatis jam liquet, cur per decem Cornua decem nempe ſucceſſores Alexandri è Syriæ puta aut Ægypti Regibus

VII. 7. deſignentur apud Danielem; *Et habebat Cornua decem.*

VII. 24. Item, *Porro* CORNUA *decem ipſius Regni*, DECEM REGES *erant.* Unde clarius etiam adſequimur, cur

Apoc. XVII. 12. à divino Revelationum Auctore dictum, *ϗ τὰ δέκα* ΚΕΡΑΤΑ *ἃ εἶδες, δέκα* ΒΑΣΙΛΕΙΣ *εἰσιν*; *Et decem* CORNUA *quæ vides, decem ſunt* REGES. Alibi autem, *Et*

XIII. 1. *video ex mari beſtiam adſcendentem, quæ habebat capita ſeptem,*

ptem, *&* CORNUA DECEM, *& in* CORNIBUS *ſuis* DECEM DIADEMATA. Ut non mirum etiam, vel Cornua aurea, Coronæ vicem teſtantia prælata in pompa Philadelphi apud Athenæum; vel Cornua inter auguria imperii nonnunquam relata; ut à Capitolino inter alia portenta, quibus illud Antonino Pio ſuperos præſagiiſſe oſtendit, *Et poſt Conſulatum in viridario Taurus marmoreus, Cornibus ramis arboris accreſcentibus adpenſus eſt.* De MOSE vero, cui & vulgo Cornua in Nummis ejuſdem & Simulacris, ſed recentioris fabricæ, tributa, res nota ex homonymia vocis קרן, quam cum vulgo alii Interpretes de radiante & ſplendente Moſis facie explicent loco Exodi πολυθρυλλήτῳ, Vulgatus expreſſit, *quod cornuta eſſet facies:* unde nata illa pictorum & cælatorum de adfingendis Moſi cornibus præpoſtera induſtria. Quamquam & Hieronymum haud ignorem, Cornutam revera effectam Moſis faciem exiſtimantem; neque alienum ab illa ſententia illuſtrem Grotium, qui inde factum obſervat, ut Mneues, qui apud Ægyptios cum cornibus colebatur, ipſi Aben Eſdræ non alius credatur à Moſe. Neque tamen diſſimulandum, præter vulgatum Interpretem, reliquos omnes, Græcos, Samaritanum, Syrum, Chaldæum, Arabem, de radiis & ſplendore vultus Moſis eundem Exodi locum ſimpliciter interpretari; quibus certe accedit fide dignus interpres Paulus, cui per δόξαν τοῦ προσώπου redditur juxta nempe LXX Interpretes, δεδόξασται ἡ ὄψις τοῦ χρώματος τοῦ προσώπου αὐτοῦ, & quod explicat Chaldæus Paraphraſtes כאפיתו ארי פני ויו יקרא *quod multiplicatus eſſet ſplendor gloriæ vultus ſui.* Quo reſpexiſſe etiam videtur Photius Patriarcha in Etymologico MS. cujus ſupra meminimus, ΚΕΡΑΣ ἐπὶ διαφόρων, τὴν τρίχα &c. καὶ ΤΗΝ ΔΟΞΑΝ, καὶ κεφαλήν. Facta

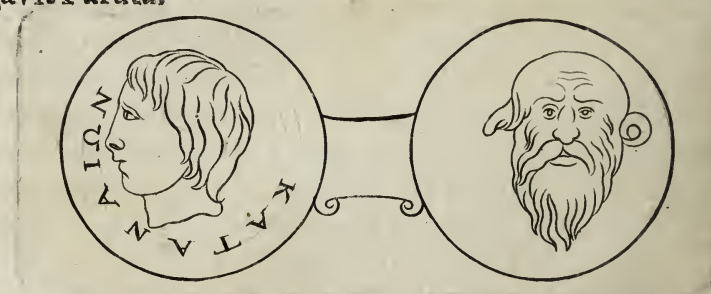
Cap. XXXIV. v. 29, 30.

Ad cap. LX. Eſaiæ.

II Cor. III. 7.

cta autem Cornuti Moſis ꝧ νομοθέτȣ mentio, revocat etiam mihi in mentem antiquum Catinenſium nummum, quem CHARONDÆ, patriæ ſuæ aliarumque adhuc urbium Legiſlatori, tribuebat vir doctus in Epiſtola edita ad Cl. Seguinum. Quam ſententiam dum inde adſtruit diligens antiquarius, quod vulgo divinis honoribus adfecti ſint legumlatores, & Zaleuci exemplo evincit, firmare luculentius poterat Iamblichi teſtimonio, qui de Charonda id nominatim obſervat, divinos eum honores à Civibus ſuis conſequutum. Sed ut ingenue dicam, SILENUM omnino referre mihi videtur producta à viro docto & expreſſa illo Nummo effigies; quem frons calva, ſimus naſus, reliqua facies, ipſum denique Cornu, verum Bacchi nutritium, ſatis ſuperque arguunt. Neque aliter effingunt illum antiqua marmora, quibus hic toties inſculptus occurrit; niſi quod Cornutus aliquando, alumni & Satyrorum exemplo, nonnunquam ſine Cornibus occurrat. Ad quem Silenum etiam haud incommode referendus videtur Cornutus itidem & barbatus ſenex in alio Catinenſium Nummo, quem inter reliquos ejus loci vulgavit Paruta.

De vita Pythag. c. 30.

Haud mirum vero eundem in nummis Catinenſium ſignari, quibus non ſemel Bacchus alumnus inſculptus, & quorum ager, ut alibi jam diximus, totus Cereri & Libero

Libero Patri ſacer. De CORNU vero AMALTHEÆ, quo ceu abundantiæ & fecunditatis ſymbolo, nihil frequentius ſignant Romanorum Nummi, & cum Dearum quidem ac Virtutum effigie, res vel pueris nota. Cur vero hoc nomen Κέρας Ἀμαλθείας, tertiæ è renatis Job. XLII.
Jobo filiabus tribuerint LXX Interpretes, pro quo 14.
Keren Happuc habet textus authenticus, Vulgatus autem *Cornu Stibii*, fratri meo in Hiſtoria Jobi, quam paratam habet, diſquirendum relinquimus. Alias veterum aut recentiorum de eodem loco expoſitiones mitto. Mihi, ut ingenue dicam, haud diſplicet Chaldæi Paraphraſtis interpretatio de ſplendore gemmæ, ſignificationi utriuſque vocis apud Hebræos conſentanea; τῷ קרן nempe de *ſplendore*, τῷ פוך autem vel הפוך de *gemma*. Equidem ad formam virginis commendandam, omnino videtur adluſiſſe impoſitum hoc ei nomen; cui etiam deducta illa à ſplendore gemmæ, ſeu lapilli appellatio egregie quadrat. Nec aliter adhuc hodie cum Coraliis, Margaritis, alio denique pretioſi lapilli genere, formarum ſpectatores aut præcones eaſdem conferre conſuevere. Accedit ratio mercis Arabicæ, quæ illius tractus feminis & nobilioribus quidem, cum olim tum adhuc hodie familiaris, ſcilicet ut Erytræis lapillis, de quibus paſſim poëtæ, ſeu rubri maris ſpoliis ſe exornent,

Nec minus Eois pectus variare lapillis.

Quæ rurſus virgini Arabicæ, & quidem ſummo loco natæ, ceu petitæ inde illius appellationi apprime conveniunt. Qui de *Stibio* cum vulgato Interprete vocem eo loco explicant, minus id mihi probant. In Fuco enim muliebri, tria illa jam olim recepta haud ignoro, Purpuriſſum, quo genis aut labiis ruborem; Ceruſſam, qua candorem ori aut collo; Stibium vero, quo nigro-

Tom. 1. Epiſt. ad Furiam pag. 81.

rem oculis illibant. Unde *orbes Stibio fuliginatos* vocat alicubi Hieronymus, qui eadem hæc, quæ modo innui, ita in fuco muliebri diſtinguit. At cultus ille, quo infuſcantes nativum decus, ora oculoſque depingebant, inter laſciviæ muliebris argumenta vulgo ipſis Gentilibus habitus; unde turpe jam illud olim viſum poëtæ,

Naturæque decus mercato perdere cultu,
Nec ſinere in propriis membra nitere bonis.

Ut equidem minus mihi fiat veriſimile, inde virum ſanctum & gravem, filiæ nomen & commendationem quæſiviſſe. Immo levem certe gratiam hodie inirent, qui à pigmentis id genus muliebribus, Veneres ſuas laudandas ſibi aut appellandas crederent. Niſi forte illud placeat, à ſplendore nigrorum oculorum, hanc Sancti Herois filiam indigitatam; quod egregie certe illuſtrat vox קרן pro *ſplendore faciei*, ſeu *radiis* è facie micantibus, à Moſe aliiſque ſcriptoribus ſacris frequenter adhibita. Nigri autem oculi maxime nitentes, & vulgo olim inter prima formæ munera; unde & Græcis κυανόφρυες & μελανόφρυες dictæ id genus Veneres. Quia autem Stibio nigror ille, ubi nativus deficiebat, procurabatur; hinc vox הפוך quæ *Stibium* frequenter notat, de ipſo nigrore ſumi potuit; haud aliter certe ac apud Arabes, è quorum gente hæc Virgo μελανόφρυς, vox كحل tam de *Stibio* quam de ipſa *nigredine oculorum* dicitur. Et hæc obiter, ne vel indicta plane nobis abiret nobilis Virgo, Cornu nomen præ ſe ferens, & ſi fides Græcis Interpretibus, Cornu Amaltheæ, toties in hac nummaria ſupellectile obvium. Quî autem aut quando factum, ut quod eximium olim honoris ac dignitatis inſigne habebatur, ludibrii & contumeliæ argumentum etiam apud viliſſimum

quem-

quemque tandem evaſerit, nihil adtinet hic operoſe diſquirere. Id certe non heri primum aut hodie receptum, ſatis liquet ex Artemidoro; apud quem deſtinato cuidam proco, & ex Ariete cui inſidebat lapſo, futuræ mox conjugis adulterium portendi auguratur nonnemo his verbis, *ὅτι ἡ γυνή σου πορνεύσει καὶ τὸ* ΛΕΓΟΜΕΝΟΝ ΚΕΡΑΤΑ *αὐτῷ* ΠΟΙΗΣΕΙ. *Quod Uxor tua mœchabitur, &* QUOD DICI SOLET CORNUA *tibi* FACIET. Quæ poſtrema ſatis indicant id vulgatum *σκῶμμα*, jam ante Artemidori ætatem proverbii loco invaluiſſe. Ut non mirum ſit, ſequutis poſtea ſæculis, Andronicum Comnenum Imperatorem, Cornua in infelicium maritorum ludibrium ſuſpendere ſolitum, quorum toros adulterio fœdarat, ut liquet ex Niceta, & jam vidit in originibus patriis vir ingenio & eruditione inſignis Ægidius Menagius. Immo id in Hebræorum Apologis jam olim exſtare, tradentem video Druſium; ut qui nempe haberet uxorem adulteram, illi vulgo adfingerent duo cornua, quod rurſus in Quæſtionibus Hebraïcis ita explicat; *Cæterum reperimus etiam ſecundum priorem ſenſum in libro Ebræo, qui Maſal Cadmoni vocatur cap. 26.* עור פניו קרן *quod ſignificat cutem faciei cornutam, de eo cui uxor adultera erat.* Et de Cornutis Veterum Nummis hactenus in eorum gratiam, qui meam de illis ſententiam aliquoties efflagitarunt; quibus dum ſatisfactum cupio, liceat mihi adaptare hoc ingenioſiſſimi Naſonis, quamquam alio reſpiciens, votum,

Lib. II. Oneirocrit. cap. II.

Ad Exod. XXXIV, v. 29.

Lib. I. quæſt. I.

—— & nondum cornua ſumpſi
Nec mihi ſumendi cauſa ſit ulla velim.

Equidem nec à Diis ſolum & Heroïbus Natales aut Inſignia, ſed NOMINA etiam ac APPELLATIONES mutuatos noſti magnanimos illos Alexandri Hæredes.

De variis Cognominibus ſucceſſorum Alexandri.

Neque enim Jovis illa vel Herculis cognatione contenti, ni Deorum etiam titulos & honores aperte invaderent. Unde perſtringit alicubi Dio Chryſoſtomus, illam eorundem in adoptandis Nominibus vanitatem, qua *Ceraunos* ſeu *Fulmina*, *Aquilas*, *Poliorcetas*, immo *Deos* quoque, inepte non minus ac impie ſe ipſos nuncuparunt. Tales utique adhuc hodie in antiquis nummis adparent Ptolemæi, Seleuci, Antiochi, Demetrii, Tryphones, aliique, non ſolum cum ſplendidis NICATORIS, NICEPHORI, MAGNI, EUSEBIS, EUERGETIS, PHILOPATORIS, EUPATORIS, PHILOMETORIS, PHILADELPHI, AUTOCRATORIS etiam ſeu *Imperatoris* Cognominibus; verum etiam cum ambitioſa, SOTERIS, EPIPHANIS, CERAUNI, DIONYSI, THEOPATORIS, DEI quoque citra ullas ambages appellatione. Ita quidem ut iis maxime occurrunt inſigniti, qui magis in Deum ſacrilegi, aut in proximos impii, aut in ſocios perfidi exſtitere, aut alias cladibus magis quam victoriis nobilitati leguntur. Quæ recepta tamen in Oriente inanis & ſuperba titulorum nomenclatio, ad poſteros quoque eorum aut hæredes tranſiit; ut adhuc hodie obvia in iiſdem oris exempla ſatis ſuperque arguunt. Diverſus vero à Dione Chryſoſtomo Sophiſta Libanius, qui eadem cognomenta jure deſumpta à patriis Syriæ Regibus alicubi contendit, & inde de præclaris ſingulorum moribus faciendum judicium ſecure pronuntiat. Ut jam in hunc cenſum non referam, minus decoras, aut alias à Regionibus quibus imperitabant, deductas appellationes, PHYSICONIS, AULETIS, LATHURI, HIERACIS, SEDETIS, ZEBENNIS, CYZICENI, quas inſuper eorundem Alexandri Hæredum Nummi exhibent. Illud vero vel bene-

Orat. LXIV.

In Antiochico.

beneficium vel commodum adfert ampla illa Cognominum id genus ſupellex in Numiſmatibus antiquis adhuc frequens, ut confuſos vulgo inter ſe Antiochos, alioſque barbaros Reges diſtinguere, aut illuſtres eorum appellationes, de quibus ſilent ferme Auctores, ex iiſdem deprehendere liceat.

ΝΙΚΑΤΟΡΟΣ quidem nomen, SELEUCO in Nummis antiquis tributum occurrit, quos ad illum vulgo referunt Antiquarii, à quo SELEUCIDARUM incepit ſeries & regnum; & quod illi à victoriis potius, quam à Nicatore cæſo inditum refert [a] Appianus. At intercedere illud videtur, quod Epiphanis cognomentum iidem Nummi præferant, ſcilicet ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΣΕΛΕΥΚΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΝΙΚΑΤΟΡΟΣ; quale demum ab uno ex Seleuci hujus ſucceſſoribus Antiochis primo uſurpatum innuere videtur idem Appianus, & de quo Epiphanis nomine paullo infra. Nicatoris quidem cognomentum primus intulit SELEUCUS, Regum poſt Alexandrum maximus, auctore Arriano; cui mortuo Templum *Nicatorium*, tanquam Heroi exſtructum tradunt iidem veteres. Firmat id præclare Strabo, qui ſcribit Antiochenſes, Seleucum Nicatorem ut Heroa coluiſſe, & in Caſio monte apud Seleuciam feſtum ei diem egiſſe. Quo reſpexiſſe etiam Heſychium obiter obſervo, Νικάτωρ ἥρως ὃν κ) τιμῶσι τινὲς, ubi perperam antea *Nicanor* legebatur, errore in ſcriptis & editis veterum libris familiari. Nec audiendus eſt proinde illuſtris Scaliger, qui obſervata hac nominis varietate, Nicanorem tuetur auctoritate Nummorum, in quibus ΣΕΛΕΥΚΟΥ ΝΙΚΑΝΟΡΟΣ, (à Goltzio ſcilicet deceptus) Nicatorem vero dialecto Macedonica dici demum exiſtimat. Non ſemel, ut obiter hoc dicam, alienis oculis virum incomparabilem num-

De Cognominibus NICATORIS, NICEPHORI, &c. *in variis Nummis.*

[a] In Syriacis.

Lib. VII. περ. ἀναβ.

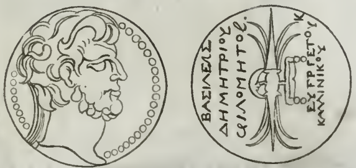
Lib. XVI.

Animad. ad Euſeb. p. 128.

nummos veteres inſpexiſſe deprehendo, quorum alias fidei & auctoritati plurimum ſolet & merito quidem, tribuere. Ita ut vel unum hoc adferam, forte mihi dum hæc ſcriberem oblatum; nummum citat in iiſdem Eu-
Pag. 313. ſebianis, COL. JUL. AUG. PEL. BER. ſcilicet, *Colonia, Julia, Auguſta, Pella, Berytus*; Ubi cur Pella vocetur Berytus, dicit ſe non magis ſcire, quam quare Berytus Beroë. At facile poterat prius illi dubium exi-
In Gaza Reg. Gall. mi. Nummi enim illius inſcriptio, COL. JUL. AUG. FEL. BER. ſeu *Colonia Julia Auguſta Felix Berytus*;
L. v. c. 20. quod jam olim notarat Plinius, *Berytus Colonia, quæ Felix Julia appellatur*. Sicut rurſus videas in aliis Nummis Gazæ Mediceæ & Lomenianæ COL. JUL. AUG. PELLA. Ita ut inter diverſas illas duas urbes, nulla fuerit proprii nominis communio, quæ ex prava nummi lectione viro magno negotium faceſſebat. A primo autem illo Nicatore, Heroum conſecratorum more, urbs Syriæ Νικατορὶς denominata, quæ rurſus inter nummos Veſpaſiani occurrit apud Goltzium cum inſcriptione ΝΙΚΑΤΟΡΙΤΩΝ; Factum vero poſtea, ut illud Nicatoris cognomentum, ambitioſe etiam nonnulli ex Herois illius ſucceſſoribus uſurparint. Talis DEMETRIUS Soteris filius, cui idem nummi veteres largiuntur, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΘΕΟΥ ΝΙΚΑΤΟΡΟΣ, qui corrupte apud Joſephum, Juſtinum & eundem Scaligerum in Excerptis Græcis, Nicanor hactenus vocatur. Eadem vero ratione NICEPHORI nomen ANTIOCHO DEO, Alexandri Balæ, ut videtur, filio adhæſiſſe, docet rarior ejus nummus cum inſcriptione ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΘΕΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ, quod vix aliunde conſtare exiſtimem. Exemplo ſcilicet Jovis
In Hadriano. Nicephori, cujus Spartianus alicubi meminit, & à

quo

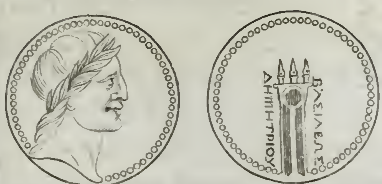
quo urbs dicta videtur Nicephorium circa Edeſſam ſita, juxta Stephanum; ni forte hunc Antiochum Nicephorum, conditorem illius loci, liceat ex eodem nummo colligere. Immo non ſolum Nicatores aut Nicephori, ſed ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΙ etiam dicti quidam è Seleuci poſteris, Herculis nempe exemplo, cujus ſe traduces profitebantur, & cui *Callinici*, & *Alexicaci* cognomina inter primos tributa refert alicubi Ariſtides. No- In Herculem. tus vero error Ammiani, qui Seleucum illum Nicatorem cum Callinico confundit, dum priorem cum Arſace fundatore Parthici imperii ſuperatum ſcribit, *cui* Lib. XXIII. *victoriarum celebritas hoc indiderat cognomentum.* Neque enim Nicator, ſed Pronepos ejus Seleucus Callinicus ab Arſace devictus, ut viderunt jam ad eum locum Viri docti, & de quo occurrit itidem nummus, ΣΕΛΕΥΚΟΥ ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. At præter eundem Callinicum, quartum vulgo in ſerie Regum Syriæ, idem etiam cognomentum uſurpaſſe video DEMETRIUM PHILOMETOREM in antiquo nummo ampliſſimi Camerarii noſtri, cujus inſcriptio ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΦΙΛΟΜΗΤΟΡ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ.

Ad quem Demetrium ſpectet hic Nummus difficile videtur hodie ſtatuere, quum utriuſque appellationis *Philometoris* & *Callinici*, alicui è Demetriis tributi, nulla quod ſciam occurrant alibi veſtigia; ſicut nec alias Demetrii *Philopatoris*, aut *Philadelphi*: qualia tamen cogno-

menta Ptolemæorum aut Antiochorum exemplo geſtaſſe quoque Demetrios video in antiquis & ſelectis eorum nummis. Tales certe inter numiſmata Peireſkiana obſervati mihi Pariſiis, apud illuſtrem Harlæum, inſcripti nempe præter Demetrium Nicatorem ſupra commemoratum, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΘΕΟΣ ΦΙΛΟΠΑΤΩΡ ΣΩΤΗΡ; alius ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΦΙΛΟΜΗΤΩΡ· ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ; tertius denique, ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΘΕΟΥ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ: quæ utique quantivis neque ſatis æſtimandi pretii cimelia lubenter hic evulgamus, quæ præterita hiſtoriarum & annalium conditoribus, Regum illorum cognomenta ita accurate ſignant. Quum autem duo in Syriæ Regum ſerie Demetrii vulgo ab auctoribus ſtatuantur; unus *Soter* dictus; alter filius ejuſdem *Nicator*; quibus tertius addi poteſt ex Joſepho & Appiano Demetrius *Eucærus* Antiochi Euſebis filius; ex ſuperioribus nummis licet colligere, *Soterem* dictum etiam *Philopatora*; *Eucærum* vero Philippi fratris exemplo, *Philadelphi* cognomen ſibi quoque vindicaſſe: nempe juxta nummum ejuſdem Philippi à Goltzio productum, & Scaligero
Pag. 150. quoque citatum in Euſebianis, ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ. At quis fuerit Demetrius ille Philometor, qui Callinicus itidem exemplo alterius Seleuci vocatur in nummo ſupra expreſſo, & qualem vidit etiam Goltzius, parum liquere videtur. Neque enim idem cum Nicatore, qui ſolus illius nominis ſupereſt in ſerie Regum Syriæ; neque vero ad filium Antigoni Demetrium Poliorcetem, aut alterum Demetrium Macedonum Regem & Antigoni Gonatæ ſucceſſorem referri debet; quorum alia vulgo effigies in antiquis eorundem nummis. Barbatus nempe Demetrius Nicator, ut vel apud Goltzium videas; Poliorce-

liorcetes autem alio vultu, quem ſupra expreſſimus cum cornu taurino, quem alias à ſingulari erga parentem Antigonum pietate φιλοπάτορα vocat Plutarchus. In Demetrio.
Unus videtur ſupereſſe Demetrius Poliorcetæ filius, ab Arſinoë in Cyrenarum Regni poſſeſſionem miſſus; ſed mox tanquam matris adulter à Berenice filia, cui deſponſatus erat, interfectus. Justin. lib. XXVI. c. 3. Ad Soterem alias Demetrium, vulgo Duodecimum in ſerie Seleucidarum, referendi ſunt alii nummi à Phœnicibus Tyriis aut Sidoniis percuſſi; quales vidi in Gaza Medicea, cum inſcript. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΣΙΔΩΝΙΩΝ, aut ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΤΥΡΙΩΝ; pro quo poſtremo apud Goltzium corrupte legitur, ΤΥΡΙΩΝΟΣ, quaſi *Tyrion* nempe dictus fuerit ille Demetrius. Neque vero eoſdem ad peculiarem aliquem Sidonis aut Phœnicum Regem Demetrium referre debuit nobilis Gazæ illius cuſtos. Phœnice enim, cujus Metropoles Tyrus & Sidon, pars & appendix Syriaci Regni Seleucidarum. Ad quem Soterem Demetrium referendus etiam ſequens nummus.

Juxta vero antiqua illa Nicatoris aut Callinici cognomenta, inde etiam ſequiori ævo inter titulos Perſarum Satrapæ ΝΙΚΗΤΗΣ apud Simocattam legitur. Hiſt. lib. IV. cap. 17. Qua ratione nempe apud Romanos jam olim, INVICTI occurrunt Cæſares dicti in antiquis aliquot nummis, ut SEVERI INVICTI AUG. P. FIL. in nummo Getæ, & INVICTUS AUGUSTUS COS. III. in

alio Alexandri Severi, apud Triſtanum. unde adpoſite Manilius de Auguſto,

Lib. I. *Sit pater invictus patriæ, ſit Roma ſub illo.*

Certe ipſi ROMÆ adtributum INVICTÆ iidem quoque Nummi nonnunquam largiuntur; ut aureus Priſci Attali, INVICTA ROMA ÆTERNA; alius Alexandri Tyranni, INVICTA ROMA FELIX CARTAGO. Quin ſicut NICATORIS cognomen Seleuco, ita VICTORIS prænomen magno CONSTANTINO uſurpatum; ut rurſus ex ejuſdem nummis liquet; in quibus VICTOR CONSTANTINUS MAX. & ad ejus exemplum Filius Conſtantius, VICTOR Terra Marique CONSTANTIUS inſcribitur
Lib. XVII. apud Ammianum, qui alibi JULIANUM ejus ſuc-
Lib. XV. ceſſorem VICTORINUM per ludibrium dictum obſervat. Notæ vero ejuſdem generis VICTORIÆ, NICE, CALLINICE, AGATHONICE, frequentes mulierum appellationes, quas tradunt antiqua marmora.

De Cognomine ΣΩΤΗΡΟΣ *in variis Nummis.*

ΣΩΤΗΡΟΣ vel SERVATORIS cognomen PTOLEMÆO LAGI à Rhodiis primum conceſſum, nummi ejuſdem repræſentant; quod illi utpote Syriæ everſori præter fas omne tributum contendit Joſephus, &
Origin. lib. XII. c. I. quale aliis pluribus dein cum Lagidis, tum Seleucidis
Lib. VI. adhæſit. Notat vero Arrianus, eundem juxta quoſdam
πε. ἀναβ. SOTEREM dictum, quod vulneratum & jacentem apud Mallos Alexandrum objecto ſcuto protexerit, ſed falſo; neque enim illi pugnæ interfuiſſe Ptolemæum, ut ab ipſomet memoriæ proditum eſt. Id vero illi cognomen, quocunque tandem jure aut titulo delatum, cum BERENICE conjuge commune apud Ægyptios evaſit; unde ΘΕΩΝ ΣΩΤΗΡΩΝ nomine poſt mortem ambo conſecrati; ut non ſolum ex monumento

Adu-

Adulitano, de quo paullo infra, licet colligere, ſed præterea ex Inſcriptione veteri, & Porphyrii Excerptis Pag. 201. apud Scaligerum. Quo nempe nomine Æſculapius & in Euſeb. Salus ΣΩΤΗΡΕΣ itidem vocantur in alia Inſcriptione antiqua; aut quo elogio Patres Conſcriptos Pruſias Theſ. Grut. MLXXIII. 5. Bithyniæ Rex in aditu Curiæ olim ſalutavit, χαίρετε Polyb. Exc. ΘΕΟΙ ΣΩΤΗΡΕΣ, ſicut eodem Antigonum ac De- Leg. XCVII. metrium proſequuti ſunt olim Athenienſes; aut denique Plutarch. juxta Phari inſcriptionem ab Architecto Soſtrato in Demetr. Cnidio expreſſam, ΘΕΟΙΣ ΣΩΤΗΡΣΙΝ. Unde etiam Heros vocatur alicubi Straboni idem Ptolemæus, Strab. XVII. non aliter ac Seleucus Nicator cum eidem auctori, tum & Lucian. Heſychio, ut modo videbamus: ad eum enim referri Qu. Conſc. Hiſt. debet, quod tradit Geographus, Elaiticam Præfectu- Lib. XVII. ram dictam à fratre Ptolemæi primi, non autem ab Heroë. Heroës enim vulgo habiti primi Urbium aut Imperiorum conditores; quales ambo illi cum Seleucus, tum Ptolemæus. Hæc autem SOTERIS, de qua hic agimus, appellatio, à JOVE SOTERE deſumpta, (quibus nominibus illum apud veteres cultum, ſatis liquet, ac teſtes paſſim obvii) inde ad Conſervatores aut Benefactores Urbium vel Populorum, civium adulatione aut metu paſſim tranſlata, ut præter alios docere poteſt Euſebius, ὡς εἰκὸς τῶν παλαιῶν ἀπαραφυλάκτως οἷα Hiſt. Eccl. ΣΩΤΗΡΑΣ ἐθνικῇ συνηθείᾳ παρ' ἑαυτοῖς τοῦτον τιμᾶν εἰωθότων τὸν τρόπον; l. VII. c. 18. *Quippe priſci illi, abſque ullo diſcrimine, cunctos de ſe bene meritos Gentili quadam conſuetudine tanquam* SERVATORES *colere hujuſmodi honoribus conſueverant.* Inde nempe in Seleucum, Antigonum, Demetrium, Gelonem, alioſque collatum ab Athenienſibus & Syracuſanis hoc nomen; ut cum ex Diodoro, Plutarcho & Athenæo conſtat, tum ſatis arguunt conjuncta vulgo apud Græcos ſcriptores ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ καὶ ΣΩΤΗ-

ΡΟΣ cognomina; quæ & Samaritani Antiocho Deo
[a] Antiq. lib. XII. c. 1. tribuunt apud [a] Joſephum, & Nilo etiam alicubi [b] Julia-
[b] Ep. XL. nus ac [c] Heliodorus. Frequenter vero non vivis ſolum,
[c] Lib. IX. ſed mortuis & conſecratis delatum hoc ΣΩΤΗΡΟΣ
nomen, ſicut de Antigono Tutore obſervat Polybius,
Lib. V. *τοιγαροῦν οὐ μόνον ἐκλήθη παρ' αὐτὸν τὸν καιρὸν* Εὐεργέτης, *ἀλλὰ
καὶ μεταλλάξας* ΣΩΤΗΡ· *quapropter non ſolum eodem tem-
pore vocatus eſt Euergetes, ſed etiam poſt mortem* SERVA-
TOR. Deorum enim apud illos hæc propria fuit appel-
latio, qui Ἄνακτες, hoc eſt Σωτῆρες, dicti, juxta Græcum
Ad Hippolyt. v. 88. Euripidis Interpetem, Ἄναξ κυρίως Σωτήρ; unde Deos
proprie utroque hoc nomine, homines vero καταχρη-
στικῶς vocari innuit, Ἄνακτας ὡς δευτέρους Σωτῆρας. Hinc
non mirum præter JOVEM ΣΩΤΗΡΑ, paullo ante
adlegatum; aut præter NEPTUNUM, quem ΣΩ-
Lib. VII. ΤΗΡΑ dictum apud Herodotum legas, ſcilicet, ut
In Jove Tragœdo. de ſe loquitur apud Lucianum, pro virili *σώζων τοὺς
πλεομένους*, *ſervans navigantes*; aut præter CASTORES,
Lib. V. (quos ΣΩΤΗΡΑΣ omnibus dici obſervat Strabo, ea-
dem nempe qua Neptunus de cauſa) inſuper APOL-
LINEM, ÆSCULAPIUM, BACCHUM, HER-
CULEM, tanquam benefica numina, ſub eadem ΣΩ-
ΤΗΡΩΣ nomenclatione olim cultos; ut præter Pau-
ſaniam, aliamque veterum teſtium nubem, docent ad-
huc evidentius antiqui nummi. Tales vel Lapitharum
in Theſſalia inſcripti ΑΠΟΛΛΩΝ ΣΩΤΗΡ, cujus ge-
neris unum hic è Gaza Palatina, ob nummi elegantiam
cælandum duximus.

Qui

Qui Nummus, ut obiter hoc dicam, egregie illuſtrat, id quod à priſcis Grammaticis traditur, ac inter alios ab erudito Apollonii Rhodii Scholiaſte, hos Lapithas dictos ἀπὸ Λαπίθου καὶ Στίλβης νύμφης, *à Lapitho Apollinis filio, ac Stilbe Nympha.* Hinc enim Apollo cum Stella, quæ ad Stilben adludit, illinc Apollinis Lyra. Neque aliter ab hoc Apollinis filio eoſdem Lapithas deducebat Diodorus; non vero à Lapitho Periphantis filio, ut apud Stephanum ex Epaphrodito traditur. Cæterum juxta Parentem Apollinem, alter ejuſdem clarior filius, SOTER itidem inſcriptus in Nummis Nicæenſium, CΩTHP ACKΛHΠIOC, aut ΣΩTHPI AΣKΛHΠIΩ NEIKAIEIΣ, in nummo Regiæ Gallorum Gazæ. Cujus Æſculapii exemplo, dicti paſſim Medici Σωτῆρες, ut præter Lucianum alioſque, apud Ariſtænetum de Panacio Medico, Σωτῆρα τὸν ἄνδρα προσειπὼν, *Servatorem virum vocantes*; & quos proinde titulos *Medici* & *Soteris* conjungentes videas Choſroëm Perſarum Regem in Epiſtola ad Mauritium Imperatorem, ἀναγορεύθῆναι τε ὑμᾶς κτίστας καὶ ΣΩTHPAΣ καὶ IATPOYΣ τῆς Περσῶν πολιτείας; *renuntiari vos Conditores, &* SERVATORES, & MEDICOS *Perſarum Reipublicæ.* Præter ÆSCULAPIUM vero aut ejus adſeclas, ΣΩTHPEΣ itidem BACCHUS & HERCULES; ille in nummis Maronitarum, ΔIONYΣOY ΣΩTHPOΣ MAPΩNITΩN, iſte autem in nummis Thaſiorum, HPAKΛEΩΣ ΣΩTHPOΣ· quomodo & hic Heros in aliis adhuc nummis, puta Stymphaliorum Arcadum inſcribitur. Quam appellationem eidem Herculi, non ut belluas conficienti, ſed ut Tyrannorum everſori, eximie alicubi vindicat aurea Dionis facundia; quæ ob ſimilia beneficia generi humano præſtita, SERVATOREM eum jure dictum commemorat. Unde factum,

Ad lib. 1. Argon. v. 42.

Lib. IV.

Lib. I. Epiſt. XIII.

Hiſt. Theophili Simoc. pag. 185. edit. Reg.

Orat. I.

ctum, ut ejus exemplo Athenienſes eadem appellatio-
[In Orat. Funebr.] ne fuerint inſigniti, auctore Demoſthene, καὶ μὴν καὶ τῶ Ηρακλέȣς παίδων ὥς τȣς ἄλλȣς ἔσωσε ΣΩΤΗΡΕΣ ὠνομάσθησαν, *quin etiam inter Herculis Liberos, qui alios ſervavit,* SERVATORES *dicti ſunt.* Quem titulùm iiſdem Athenienſibus in Panegyrico vindicat Iſocrates. In The-
[Orat. de Corona.] banis autem eundem ſuggillat Græcus Orator, qui Philippum Macedonem, gravem ſaluti Græcorum Regem, eodem SERVATORIS titulo cohoneſtabant. Quo nomine quoque Tullius Verrem exagitat, eodem
[In Verrem. II.] titulo à Siculis decoratum. *Itaque eum non ſolum Patronum iſtius Inſulæ, ſed etiam* SOTERA *inſcriptum vidi. Syracuſis heu quantum eſt! ita magnum, ut Latino uno verbo exprimi non poſſit. Is eſt enim* SOTER, *qui ſalutem dedit*; & quæ ibi plura rationem hujus nominis illuſtrant. Græcorum enim more, ad Romanos quoque vel Præſides vel Auguſtos tranſiit uſus illius appellationis,
[In Flaccum. Theſ. Grut. c v. 9.] quam Auguſto etiam tribuit Philo, ὁ ΣΩΤΗΡ καὶ Εὐεργέτης Σεβαςός· & firmat vetus Inſcriptio, Ἱέρεως θεᾶς Ῥώμης καὶ Σεβαςȣ̃ ΣΩΤΗΡΟΣ, *Sacerdotis Deæ Romæ & Auguſti* SERVATORIS, ad exemplar nempe Sacerdotis annui ΣΩΤΗΡΩΝ Antigoni & Demetrii ab Athe-
[Plut. in Demetr.] nienſibus, ut Plutarchus refert, inſtituti. Sic alibi rur-
[De legat. ad Caium.] ſus de CAIO idem Philo, ὁ ΣΩΤΗΡ καὶ Εὐεργέτης εἶναι νομιθείς. Hinc eandem quoque Athenienſes decernunt HADRIANO, in præclaro Nummo inſcripto, ΟΛΥΜΠΙΟΝ ΣΩΤΗΡΑ ΤΟΝ ΕΥΕΡΓΕΤΗΝ. Ita
[Excerpt. Legat. edit. Reg. p. 188.] ſequutis temporibus Rex Regum Choſroës, ſed auxilii indigus, litteris ad Mauritium Imperatorem ſcriptis, eum ΣΩΤΗΡΟΣ nomine cum epithetis aliis compellat; ſicut Romanos in genere, ut paullo ante vidimus, ΣΩΤΗΡΑΣ vocare non erubeſcit. Julianus
[Orat. III.] vero Cæſar, Euſebiam Auguſtam, conjugem Conſtantii,

tii, ΣΩΤΕΙΡΑΝ etiam vocat. Mulieribus enim nonnunquam tributum hoc nomen, exemplo BERENICES ſupra indicatæ, aut alterius ex eadem Lagidarum ſtirpe, non SOSPITÆ, ſed *Ægypti feralis Erynnis* CLEOPATRÆ, cui tamen ΣΩΤΗΡΟΣ cognomen nummi etiam largiuntur. Ita enim legam potius vel ΣΩΤΕΙΡΑΣ, quam cum Triſtano ΣΩΤΗΡΑΣ. Σωτὴρ enim & Σώτειρα ex æquo Græcis *ſervatrix* in caſu recto, non autem Σωτήρα. Hinc Venus Σωτὴρ in Inſcriptione veteri, Ἀφροδίτῃ θεᾷ παναγάθῳ καὶ ΣΩΤΗΡΙ. Theſ. Grut. LIX. I. Quod autem antea recte conjeceram, evicit poſtea idem Cleopatræ nummus mihi inſpectus inter alios Regiæ Gazæ Pariſienſis, inſcriptus ΘΕΑΝ ϹΩΤΗΡΑ; pro qua priori voce male ΟϹΑΝ legerat idem Triſtanus. Neque diſſimilis error viri incomparabilis in Euſebianis noviſſimæ reviſionis, ubi fide ſimilis Nummi In addend. ad Græc. Euſeb. pag. 430. hanc Cleopatram Ægyptiace Οσανσώτειρα cognominatam tradit. Alias idem ΣΩΤΕΙΡΑΣ cognomen occurrit adhuc hodie in præclaris aliquot Nummis: quo ſcilicet præter Minervam apud Athenienſes, DIANA Syracuſis, CERES Apameæ, PROSERPINA Cyzici colebantur; ut oſtendunt ſelecta illorum locorum numiſmata, vel ΣΩΤΕΙΡΑ tantum inſcripta cum Dearum illarum effigie, vel ΚΟΡΗ ϹΩΤΕΙΡΑ, ut in In Gaza Chriſtinæ Auguſtæ. ſequenti nummo Cyzicenorum.

Quæ illuſtrant utique lapides antiqui, in quibus aut eidem Proſerpinæ, SANCTÆ, SERVATRICI; aut alias FORTUNIS, SALUTARIBUS, inſcripta elogia: exemplo nempe APOLLINIS SALUTARIS, ut vocatur iſte in nummis Voluſiani. Quod Σωτείρας attributum, cum̃ FORTUNÆ etiam tribuit Pindarus, Σώτειρα Τύχη; tum alicubi THEMIDI; alibi etiam MEDEÆ, tanquam navis Argo ſervatrici. Ut jam illud prætercam, inde *Soteria* vel Σωτήρεια, dictos olim ludos in Deorum honorem celebratos; ut liquet rurſus ex præclaro nummo Ancyranorum, percuſſo temporibus Caracallæ, ACKΗΓΕΙΑ CΩΤΗΡΕΙΑ ICΘ. ΠΥΘΙΑ ΑΝΚΥΡΑC. Mitto vero hic notos ex libris juris civilis, *loci* vel *locorum ſervatores* in celebrioribus oppidis conſtitutos, qui ſaluti civium eorumque commodis conſulerent: ſeu ut Porphyrius alicubi loquitur, τῆς σωτηρίας τῶν πόλεων προεςῶτες. Unde inſuper ſatis liquet, quam meliori titulo ac jure non unius Urbis aut Populi, ſed univerſi generis humani liberatorem antiqua Helleniſtarum pietas SOTEREM ſalutavit.

Od. Olymp. XII. VIII. XIII.

In Muſeo Cl. Seguini.

Lib. IV. de Abſtin.

ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ familiare in iiſdem Numiſmatibus nomen occurrit, quo præſentes in Myſteriis Deos, Gentiles olim proſequebantur. Unde etiam Epiphaniæ frequentes & ſalutares eorum adparitiones dictæ; ut eruditis notum. Hinc Lucianus agens de Hephæſtione ab Alexandro conſecrato, ſomnia ejuſdem, Epiphanias quaſdam, aliaque ejuſdem vaticinia ab adulatoribus refert jactata, quo juvenili Alexandri cupiditati indulgerent. Ita ut eundem Heroïbus illis vel Divis continuo adſcriberent, de quibus in genere ait Polybius, ποιεῖν ἥρωας τε καὶ θεοὺς ἐπιφαινομένους. Inde autem ad Reges Alexandri ſucceſſores, tanquam manifeſtos &

De Cognomine ΕΠΙΦΑΝΙS *in variis Nummis.*

De Incredul.

Lib. III.

& conſpicuos quoſdam in terris Deos, Hephæſtione certe haud inferiores, & tum magis viſibiles, tranſlata eadem appellatio; ut præ aliis nummus ANTIOCHI clare exprimit, cum utroque titulo ΘΕΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ. Quod ipſum firmat egregie Appianus, qui Antiochum narrat Epiphanem dictum, quod expulſis è patrio regno tyrannis, quaſi patrius & domeſticus Rex illis adparuiſſet, *βασιλεὺς οἰκεῖος ὤφθη*. Qua ratione certe apud Libanium dicuntur Cæſares Conſtantius & Conſtans, ſuis Provinciis *ἀντὶ πατέρων φανέντες*, aut apud Claudianum, In Syriacis. In Baſilico.

—— venerabilis illi,
Ceu Numen PRÆSENSQUE *vocor.* De Bello Gildon.

Epiphaniæ enim illæ Gentilium, quod obſervo, & hic ad rem facit, maxime de patriis ac domeſticis Diis & eorum manifeſtatione vel præſentia (ut Tullius illam vocat) ſumebantur; ut præter alios, auctor mihi Dio Chryſoſtomus, qui tradit vulgo credi conditores Heroas ac Deos, ut maxime eos decet, adire frequenter ſuas civitates, & maxime feſtis ac ſolemnibus diebus, aliis autem non conſpicuos. Neque vero inanes habitæ ejuſmodi Epiphaniæ, ſed qualis hujus Antiochi apud Syros ſuos præſentia, efficaces & ſalutari quodam auxilio præditæ; quæ nempe aut ægris ſalutem, aut adflictis ſolatium, aut laborantibus præſidium portendere conſueverant. Hinc (ut tria hæc beneficia paucis complectar,) Iſis culta apud Ægyptios ob ægrorum in adparitionibus curam, teſte Diodoro, *διὰ τὴν ἐν θεραπείαις ἐπιφάνειαν*; & Philippo Medico ob ſanatum Alexandrum *grates habebant veluti præſenti Deo*, auctore Curtio. Hinc rurſus tradit Eunapius, Antiſtitem à Juliano Cæſare miſſum in Græciam calamitatibus adflictam, *καθάπερ θεοί τινα ἀποπέμπων φανέντα*. Diodorus vero celebriorem refert Orat. XXXIII. Lib. I. Lib. V. In Maximo.

Lib. v. fert Deorum Samothraciæ Epiphaniam, ob admiranda quæ præſtabat in periculis auxilia; & Polybius, conſternatis Pœnis Heroëm quendam ἐπιφανέντα, viam iis docet per Alpes indicaſſe. Ut vel inde ſatis liqueat, cur eòdem ſenſu quo ἐπιφάνεια, ita παρουσία quoque non ſolum pro *præſentia* Numinis, ſed pro *efficacia* quoque uſurpetur in Epiſtola Divi Petri; aut cur apud Maccabæorum ſcriptores, non ſemel ἐπιφάνεια præclarum Dei factum notet, ut jam vidit ὁ πάνυ Grotius. Unde perſpicuum etiam, cur tot gaudiis & acclamationibus proſequerentur Gentiles hanc domeſticorum ſuorum Numinum apparitionem, ut Syri ad conſpectum hujus DEI EPIPHANIS ANTIOCHI; aut Memphitæ apud Herodotum, qui ad Dei ſæpe apud ſuos manifeſti præſentiam, Ægyptios refert ingenti gaudio delibutos feſtos etiam dies agere. Præſentiam enim illam, non votis ſolum ſed ſacrificiis etiam, & vario myſteriorum apparatu conſueverant elicere, quo reſpexit Eunapius, καὶ προσεῖχεν ὥσπερ αὐτοκλήτῳ καὶ ἄνευ τινὰς πραγματείας φανέντι θεῷ, *& adhæſit tanquam ſponte vocato, & citra prævias quaſdam ſollicitationes præſenti Deo.* Ubi nempe eam adparitionem intelligit, quæ ſponte à Deo conceſſa, citra operoſiorem adparatum, quo ſolebat eadem provocari. Sacra enim inſtituta à Gentilibus ad impetrandas vel celebrandas illas domeſticorum Numinum adparitiones, cum aliunde, ut tentatis Tullo ſacrificiis apud Livium, tum ex Athenæo licet colligere; qui refert Demetrium Phalereum, fratre Himeræo ab Antipatro trucidato, illius Epiphania celebraſſe, ὡς τὰ ἐπιφάνια τοῦ ἀδελφοῦ θύων. Quæ ſacrificia ſcilicet ad indicandam fratris EPIPHANIAM & quaſi in Deos relati præſentiam ſeu manifeſtationem inſtituebat Demetrius: haud aliter ac illo Epiphaniæ argumento, conſecra-

Lib. v.
Lib. III.
II. c. I. v. 2.
II. c. XII. v. 22.
In Thalia.
In Proæreſio.
Lib. I. c. 31.
Lib. XII.

ſecrationem Hephæſtionis mentiebantur, amici Alexandri. Ut videas, mi OCTAVI, non hodie primum, vel veris vel fictis adparationibus, fidem divinitatis quæſitam, ac ſuum Divis cultum ea hominum opinione invaluiſſe. Eadem vero ſacra ΘΕΩΦΑΝΙΑ etiam dicta, ex Philoſtrato obſervo; ubi Lacones interrogati, an ob præſentiam Apollinis Tyanei Theophania agitarent, εἰ καὶ θεοφάνια ἐπ' αὐτῷ ἄξουσι. Unde patet Ἐπιφανείας & θεοφανείας voces de ipſa adparitione; Ἐπιφάνια vero ſeu Θεοφάνια uſurpata pro feſtis in eorum memoriam aut deſiderium agitari ſolitis: quod diſcrimen etiam ſcriptoribus aliquot Eccleſiaſticis obſervatum videas, quibus alias τὰ Θεοφάνια aliquando etiam Θεοφάνεια non jam de Chriſti vel Magorum adparitione, ſed de Chriſti Baptiſmo frequenter uſurpantur; ut præter Chryſoſtomum alioſque, liquet ex Balſamone in Bibliotheca Juris Canonici: quo ſenſu etiam dies Baptiſmi Ἐπιφάνιος ἡμέρα vocatur in Conſtitutionibus Apoſtolorum. At vero hujus ANTIOCHI exemplo, qui hoc nomen DEI EPIPHANIS in Nummis adhuc præfert, idem quoque legimus Caium Cæſarem ambiviſſe. In Euſebii certe Chronico ex verſione Hieronymi, dicitur Caius Petronio Præfecto Syriæ præcepiſſe, ſibi ſtatuam poni Hieroſolymis, ſub nomine JOVIS OPTIMI MAXIMI. Hæc autem poſtrema in Euſebianis Græcis Scaligeri exprimuntur, ΔΙΟΣ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ, hoc eſt juxta eundem Scaligerum, *Jovis Illuſtris*; pro vulgata ſcilicet cognominis hujus Epiphanis apud Interpretes ſignificatione. Ita tamen ut hujus appellationis dignitatem aut vim vocis non videatur mihi adſequutus; qua meo judicio inſtar JOVIS PRÆSENTIS & manifeſti, abſens etiam Caius à Judæis ſuſpici Hieroſolymis ac adorari impie

Lib. IV. cap. 10.

Pag. 1243. edit. ult. Pariſ.

Lib. V. cap. XII. p. 925.

 voluit.

voluit. Gemino nempe inſtituto, quo eoſdem Jovis titulos & honores ambiens Diocletianus, *conſpicuus & PRÆSENS JUPPITER cominus invocari voluit*; aut quo paſſim Cæſares *præſentes Dii* ſeu Epiphanes, apud Poëtas ac Oratores invocantur, immo Diis etiam manifeſtiores; ſicuti de Auguſto loquitur Ovidius,

Geneth. Maximiani.

Ut mihi Dii faveant, quibus eſt manifeſtior ipſis.

In Præfat. & Valerius Maximus, qui ejus rei cauſam adfert; *quod cætera divinitas opinione colligitur, tua PRÆSENTI fide, paterno avitoque ſideri par videtur.* Familiare vero id præ aliis Caio, ut abſens etiam præſentis Dei inſtar coli vellet: unde ſicut in Templo Hieroſolymitano id fieri juſſit Romæ conſtitutus, ita ejuſdem Roma abſentis ſellam in Urbis Templo poſitam Patres adoraſſe, & argentum, ex more introducto ſub Auguſto, quaſi præſenti obtuliſſe auctor eſt Dio. Tangit alias & commemorat pluribus hanc Caii veſaniam Philo, qui eandem refert Inſcriptionem ſtatuæ, quam volebat ſibi Hieroſolymis dedicari, ſub titulo nempe ΔΙΟΣ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΝΕΟΥ ΓΑΙΙΟΥ· quæ felicitas revera paullo ante eidem, ſed ingratæ Urbi contigerat, in conſpectu unici & veri vel ΔΙΟΣ vel ΘΕΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ. Neque vero ideo, quod inter ἀοράτους ſeu inviſibiles Deos primum locum Jovi adſcripſerit Theologia Gentilium, minus hoc illi ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ſeu PRÆSENTIS cognomen ex ejuſdem placitis convenire quiſquam exiſtimet. De his enim alioqui non conſpicuis Diis, nec φαινομένοις inſtar Solis & Lunæ, Epiphaniæ illæ Gentilibus proprie dicebantur; tanquam de ſingularis cujuſdam & aliis inconceſſi beneficii prærogativa, ut ſupra ex Dione Pruſæo vidimus. Hinc frequens etiam Deorum PRÆSENTIUM aut etiam PRÆSENTISSIMORUM mentio in Inſcriptionibus

Lib. LIX.

De Legat. ad Caium.

Plutarch. Quæſt. Rom.

bus antiquis, ſeu quod eodem redit, ΘΕΩΝ ΕΠΙΦΑΝΕΣΤΑΤΩΝ; quod & Conſtantino tribuit Orator Anonymus, *quando illum dabitis diem, quo* PRÆSENTISSIMUS *hic* DEUS *omni pace compoſita.* Tales nempe Dei Epiphanes præcipue à Germanis noſtris olim culti; quos tradit Cæſar, Deorum numero eos ſolum ducere, QUOS CERNUNT, *& quorum opibus aperte juvantur*, Solem puta, Vulcanum, Lunam. Ex his autem facile adſequimur, cur eam vocem Epiphaniæ, non ad fictam aut inanem, ſed ad veram vel ΘΕΟΦΑΝΕΙΑΝ vel ſalutaris ſyderis adparitionem, primis Chriſtianæ Reipublicæ Triumviris manifeſtati, Societas Chriſtiana jam olim traduxerit. Ad hanc vero ΘΕΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ appellationem, Antiocho in ejuſdem Nummis, aliiſque dein tributam, reſpexiſſe patet Choſroëm Perſarum Regem apud Simocattam, qui inter inanes titulos, ambitioſum quoque illum præfert, *inter homines Deos*, ΘΕΟΣ ΕΠΙΦΑΝΕΣΤΑΤΟΣ. A primo vero Antiocho Epiphane dicta videtur urbs Epiphania, ex qua oriundus Euagrius, & de qua præter Geographos adeundus Joſephus. Quod vero non prætereundum hoc loco, familiare illud ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ cognomen, non LAGIDIS ſolum & SELEUCIDIS, hoc eſt notis Alexandri Hæredibus evaſit; ſed ad NICOMEDES Bithynios, TIGRANES Armenios, & Parthorum ARSACES ac VOLOGESES tranſiit: quod vix aliunde, quam ex reſiduis eorum Numiſmatibus nobis liquet. Donec poſteriori ævo, non EPIPHANES ſolum, ſed ΕΠΙΦΑΝΕΣΤΑΤΟΙ dicti horum ſucceſſores Perſarum Reges, ut modo vidimus; quando ſcilicet EPIPHANES dicti eorum Præfecti, ut vel arguit una inſcriptio litterarum Varami Satrapæ, apud Theophylactum Simocattam.

Comment. lib. VI.

Lib. IV.

Antiq. lib. I. cap. 7.

Hiſt. lib. IV. cap. 7.

De Cognomine ΚΕΡΑΥΝΟΥ *& de Fulmine in variis Nummis.* ΚΕΡΑΥΝΟΥ ſeu FULMINIS cognomentum, PTOLEMÆUM Soteris filium majorem, & fratrem Philadelphi geſtaſſe, præter Auctores, Nummus ejuſdem docet, ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΚΕΡΑΥΝΟΥ. A celebritate vero ſeu vi ignea fulminis, nomen hoc illi adhæſiſſe tradit Pauſanias; Memnon autem apud Photium, ab importunitate morum ſeu væcordia. Sicut alias apud Euſtathium lego, Κεραυνὸν quendam à voracitate dictum, quod impetuoſe in menſas irruens, eaſdem plane conſumeret; quemadmodum alio iterum ſenſu, ſed in ſequiorem itidem partem, Alexander Annæo noſtro alicubi dicitur, *Terrarum fatale malum* FULMENQUE. Unde mirum videri poſſet, hoc contumeliæ, juxta Memnonem, vocabulum, non à malevolis ſolum, aut joco militari, huic Ptolemæo tribui, ſed etiam in nummis ejuſdem ſignari. Quod Caios & Antoninos Baſſianos in Caligulæ aut Caracallæ nominibus haud videmus uſurpaſſe. Quamquam enim AULETIS, PHYSCONIS, & HIERACIS minus decoræ appellationes in Ptolemæorum numiſmatibus etiamnum obviæ firmare Memnonis ſententiam poſſent; quod frequenter nempe, *nec honor nec injuria, ſed caſus fecit hæc nomina*, ut Macrobius docet in Aſinæ & Scrofæ cognominibus contigiſſe, quæ nobiliſſimis apud Romanos viris adhæſerunt; aliunde tamen potius, & à Jovis FULMINATORIS epithetis, juxta *Soteris* aliaque cognomina inde petita, lubet iſtud quoque CERAUNI derivare: quod firmat etiam Lucianus, qui Ægyptios præ gentibus aliis Deorum cognominibus uſos docet. Id vero illuſtrat eximius Juſtini locus de Clearcho Heracleæ Tyranno, qui Jovis filius credi voluit; *filium quoque ſuum* CERAUNON *vocat, ut Deos non mendacio tantum, verum etiam nominibus illudat.* Ita eodem

In Atticis.

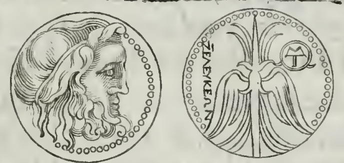
Ad Iliad. A. pag. 862.

Saturnal. lib. I. cap. 6.

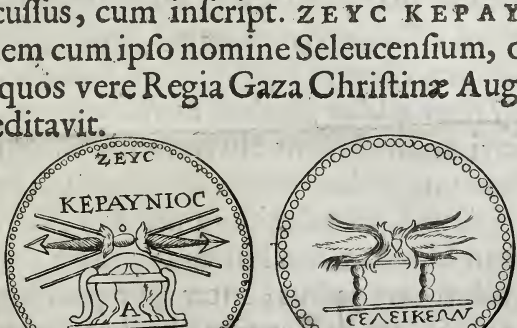
In Imaginib.

Lib. XVI. cap. 5.

eodem nomine inſignitus occurrit unus è Seleucidarum genere, Callinici nempe nepos & Magni Antiochi frater, quem CERAUNON etiam dictum obſervat in Chronico Euſebius. Propiorem vero hujus nominis rationem liceat mihi ex Appiano eruere, qui Seleucum Nicatorem in condenda Seleucia ad mare, ſequutum refert augurium fulminis, & ideo Fulmen in eadem urbe haud aliter ac inſtar Numinis conſecratum, *καὶ θρησκεύουσι καὶ ὑμνοῦσι καὶ νῦν* ΚΕΡΑΥΝΟΝ, *& colunt ac celebrant etiamnum* FULMEN. In Syriacis. Ex quo lucem fœneratur Heſychius, qui Jovem ſub CERAUNII nomine Seleuciæ cultum obſervat, ΚΕΡΑΥΝΙΟΣ *ἐμβρόντητος καὶ Ζεὺς ἐν Σελευκίᾳ.* Hæc autem mire illuſtrant, cum antiquus Seleucenſium Nummus, cum Seleuci conditoris effigie & Fulmine alato in averſa nummi parte, ac epigraphe ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ.

Tum duo inſuper ſequentes Nummi, uterque cum Fulmine menſæ impoſito, & prior quidem ſub Pro Cæſare percuſſus, cum inſcript. ΖΕΥC ΚΕΡΑΥΝΙΟC; alter itidem cum ipſo nomine Seleucenſium, CΕΛΕΥΚΕΩΝ· quos vere Regia Gaza Chriſtinæ Auguſtæ nobis ſuppeditavit.

Ceraunius nempe Juppiter Seleucenſibus haud aliter ac FULMINANTIS, FULGERATORIS, TONANTIS denique nominibus Romanis cultus; ſicut præter Inſcriptiones antiquas & unam quidem JOVI SANCTO BRONTONTI, firmant etiam obvii & frequentes Nummi cum epigraphe JOVI TONANTI, aut ſequens JOVI FULGERATORI inter aureos Diocletiani obvius.

Hinc & nota Jovis Ales Fulmen paſſim tenens in aliis Nummis, juxta Manilium,

Lib. 1. *Aſſueti volitans geſtat ſeu fulmina mundi*
Digna Jove & cœlo, quod ſacris inſtruit armis.

& idem Fulmen Providentiæ Deorum in iiſdem ſymbolum: ſicuti clare liquet ex nummis, quibus Fulmen inſculptum, cum inſcript. PROVIDENTIÆ DEORUM. Neque vero JOVEM ſolum CERAUNION, ſed MINERVAM quoque Fulmine armatam exhibent nobis antiqua numiſmata; quale ſupra expreſſum ANTIGONI Tutoris, in cujus averſa parte Pallas depicta fulmen vibrans, ſcilicet juxta Poëtam,

Ipſa Jovis rapidum jaculata è nubibus ignem.

Quo referri etiam debent alii nummi, in quibus Noctua Fulmen unguibus tenet; idem utique huic Deæ, quod Jovi Aquila miniſterium præſtans. Nempe juxta Etruſcorum libros, certa Numina præter Jovem poſſidentia fulminum jactus; inter quæ potiſſimum Minerva, ut ex iiſdem & Varrone pluribus docet Servius.

Ad lib. 11. Æneïd.

Quo reſpexiſſe etiam videtur præclarus Nummus & è maxi-

maximorum quidem genere, qui occurrit in Gaza Cardinalis Buoncompagni, ſub Severo percuſſus, in quo ſpectare licet Vulcanum Jovi fulgura temperantem, ante autem ſtantem Minervam. His vero Numinibus, Manubias ſeu Fulminum jactus poſſidentibus, adſcribendus etiam HERCULES; cujus ut alia mittam exempla, fulminantis figura occurrit in nummo Bruttiorum. Ut non mirum ſit ejus ἀπόγονον ac æmulatorem Alexandrum, Fulmen manu tenentem olim ab Apelle depictum: quamquam eo nomine à Lyſippo reprehenſum, ut alicubi Plutarchus refert. Horum itaque Numinum exemplo, non Ptolemæi ſolum & Seleuci dicti Græcis CERAUNI, ſed Romanorum etiam Cæſares, TONANTES & FULMINANTES, ut de Auguſto Virgilius, In Gaza Medicea. Plin. lib. xxxv. c. 10. Lib. de Iſide.

—— Cæſar dum magnus ad altum
Fulminat Euphratem bello.

alibi autem de eodem Naſo,

Et jacit invita fulmina rara manu.

aut de Jove ac Domitiano Martialis,

Adſpice Tarpeium Pallantinumque Tonantem;

ſicut tonare etiam ROMA apud Claudianum,

Seu Cœlum ſeu Roma tonat.

Hinc Fulmine etiam nonnunquam armati CÆSARES in ſelectis eorum Nummis, tanquam Joves Latii; qualis AUGUSTUS cum Corona radiata Fulmine & Stella, ac inſcr. DIVUS AUGUSTUS PATER, in averſa vero parte, Caſtrum, & inſcript. AUGUSTA EMERITA. Ita inter ejuſdem Auguſti Nummos à Nerva reſtitutos, unum videas cum Fulmine ac inſcriptione DIVUS AUGUSTUS. Sic iterum in Gaza Medicea, TRAJANUS viſitur dextra Fulmen, ſiniſtra haſtam puram tenens, retro Victoria coronam capiti ejus imponens, In Gaza Medicea. In Gaza Christinæ Auguſtæ.

ponens, cum ſolita epigraphe, S.P.Q.R. OPTIMO PRINCIPI. Cui geminum eadem ſuppeditat inter nummos Hadriani, in qua figura dextra Fulmen, ſiniſtra haſtam tenet, cum inſcriptione DIVUS TRAJANUS AUG. PARTH. PATER. Qua ratione nempe Fulmen in dextra Julii Cæſaris collocat antiquum Epigramma,

Antholog. Δεξιτερῇ δὲ Κεραυνὸν ἀγάλλετο χειρὶ κομίζων,
lib. v. c. 1. Οἷα Ζεὺς νέος ἄλλος ἐν Αὐσονίοισιν ἀκούων.
Epig. 16. *Dextra vero Fulmen ornabat manu ferens,*
Ut Jupiter novus alius in Auſoniis audiens.

Ut mittam quod de Caio refert Tranquillus, quod plerumque aurea barba Fulmen tenens ſit conſpectus. Ex his vero poſſunt etiam illuſtrari frequentes in aliis LAGIDARUM & SELEUCIDARUM Nummis Aquilæ Fulmini inſiſtentes, & duæ nonnunquam cum expanſis alis & Fulmine, ut in quodam PTOLEMÆI numiſmate; ut nihil de ALEXANDRI EPIROTÆ, PYRRHI, AGATHOCLIS, HIERONYMI, aliorumque id genus Regum aut Tyrannorum Nummis dicam, cum ſignato in iis Fulmine, tanquam manifeſto Providentiæ ac Imperii ſymbolo. Quo ſpectant etiam cum aureus Nummus ANTONINI PII, in Cimeliarchio illuſtriſſimi Colberti nobis inſpectus; in quo figura ſedens ſpectatur cum Fulmine & haſta, inſcript. autem IMPERATORI; tum alii ſub Caracalla aut Maximiano ſignati, in quibus non jam Aquila aut Noctua, ſed Leo radiatus Fulmen ore geſtat. Aliud vero ſtatuendum de Alcibiadis ſymbolo, quem in Clypeo nullum aliud inſigne gentilitium ex-
In Alcibiade. preſſum geſtaſſe refert Plutarchus, præter Amorem ΚΕΡΑΥΝΟΦΟΡΟΝ.

De Cognomine DIO- At vero Deorum Cognominibus non ſolum, ſed Nominibus etiam occurrunt nonnunquam inſigniti; ut

ut DIONYSI ſeu Liberi Patris adſumpto vero nomine ANTIOCHUS unus è Grypi filiis, ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΔΙΟΝΥΣΟΥ, de quo Joſephus aliique poſſunt conſuli, & cujus Nummum in ſuperioribus adtulimus cum Elephante λυχνοφόρῳ· Adnotavit id jam olim Lucianus, qui Deorum appellationes obſervat ab hominibus petitas; cujus rei exemplo ſint DIONYSI, Hephæſtiones, Zenones, Poſidonii; quæ nec in nominum ſolum ſed cognominum etiam vicem, ut hoc loco, tranſiere. Ita & THEMISO HERCULES apud Athenæum, & MENECRATES JUPPITER apud Ælianum, & NICAGORAS MERCURIUS apud Clementem, peculiari loco, ubi Reges & privatos etiam Deorum nominibus olim appellatos docet; quod & obſervat etiam alicubi Servius: *Antiqui Reges nomina ſibi plerumque vindicabant Deorum*, &c. Immo quo honore proſtibula etiam ſua & publicarum libidinum victimas decorarunt Græci, ut de PHILE & LAMIA VENERE ex Athenæo eruditis notum. Nec mirum ſacris vulgaris hujus Deæ aſſidue operatas, ab eadem nominis decus reportaſſe; quum à Deo ſcilicet, à quo honorem adepti, nomina jam olim mutuatos veteres, ex Plutarcho noverim; unde alium Athenæum, alium Apollonium, alium etiam DIONYSIUM dictum obſervat: qui locus mire hæc & ſuperiora ſimul illuſtrat. Tranſiere vero illius inſaniæ exempla ad Romanos; unde in antiquis monumentis, ac Nummis vel inprimis, obviæ inſcriptiones, ROMULO AUGUSTO, HADRIANO HERCULI COMMODIANO, JOVIO GALERIO; ſicut aliunde JOVIUM DIOCLETIANUM, & MAXIMIANUM HERCULEUM dictos accepimus. Eadem nempe ratione SILVIUS ÆNEAS jam olim

[margin: DIONYSI in variis Nummis. — Pro Imaginibus. — In Protreptico. — Ad Æneïdos VII. — Lib. VI. & XIII. — De Oracul. defectu.]

dictus apud Poëtam, unus ex divi Æneæ poſteris,

—— *& qui te nomine reddet*

SILVIUS ÆNEAS.

Ita referri huc etiam debent frequentes in iiſdem nummis vel JUNO, vel CERES, vel VENUS AUGUSTA, cum Dearum nempe habitu & Auguſtarum effigie; ut præterea ex obviis earundem ſtatuis licet hic paſſim obſervare. Ut mittam frequentia in lapidibus veterum petita à Diis Deabuſque *Mercurii*, *Saturni*, *Phœbi*, *Dianæ*, *Palladis*, aliaque id genus nomina; aut Cypriæ cujuſdam Reginæ, quam Λητὼ ſeu *Latonam* dictam commemorat Lucianus. Unde equidem liquet, incautius alicubi adſeruiſſe τὸν πάνυ Salmaſium, apud Græcos pauca, immo nulla nomina extare, quæ ſola ſolidaque Dei aut Deæ appellatione cenſerentur: nullos enim dictos *Apollines*, *Junones*, *Veneres*, *Tychen* ſeu Fortunam, ſed immutatis nominibus, *Apollodoros*, *Herodoros*, *Aphrodiſia*, *Eutychios*, &c. quæ certe cum loco ſupra indicato ſui ſæculi eruditiſſimus Clemens, tum copioſa monumentorum veterum ſupellex nimium refellunt, dum eadem ipſa ac ſolida Deorum Dearumve nomina, ut modo etiam audivimus, viris mulieribuſque frequenter tribuunt. Immo ſicut hominibus Deorum, ita Diis quoque ac Deabus indita virorum ac mulierum cognomina, ut JOVIS AGAMEMNONIS Spartæ, & STRATONICIDIS VENERIS, ab uxore Antiochi Soteris apud Tacitum, & in Marmoribus Arundellianis. Sic apud Leucadem, Aetium, aliiſque in locis, frequentata Templa ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ ΑΙΝΕΙΑΔΟΣ, juxta Dionyſium Halicarnaſſenſem. Ita Romæ JOVIS AUGUSTI, APOLLINIS AUGUSTI, & ſimilium non obſcura appellatio in antiquis elogiis. Ipſum vero DIONYSI cognomen, præter adlegatum ex Nummis ANTIOCHUM,

In Imagin.

Ep. ad Menag. de Herod. Infant.

Lib. 1.

CHUM, noviſſimum, juxta Joſephum, genus à Seleuco ducentium, unum quoque è PTOLEMÆIS geſtaſſe, ex Euſebio aliiſque liquet; ſed qui minus recte in Chronico Euſebiano, & vulgo apud Chronologos DIONYSIUS pro DIONYSUS vocatur. Verum ejus nomen, ut alterius Antiochi de quo egimus, ΔΙΟΝΥΣΟΣ; ſicuti in Porphyrii fragmentis, aliiſque Græcis Excerptis apud eundem Scaligerum vocatur: quamquam in nonnullis etiam, ſed minus accuratis & graviorum errorum plenis, ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ dicitur. Ejuſdem quoque mentionem reperio apud Lucianum, καὶ παρὰ ΠΤΟΛΕΜΑΙΩ τῷ ΔΙΟΝΥΣΩ ἐπικληθέντι, *& apud* PTOLEMÆUM *cognomento* DIONYSUM, ac ſub eodem adductum olim in extremum capitis periculum Demetrium Platonicum, ob neglecta Bacchantium ſolemnia; ut vel inde colligas, quam bene nominis illius menſuram implerit hic Dionyſus. Ejuſdem etiam meminit Clemens Alexandrinus, ſed cujus locus in mendo cubat; ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΣ δὲ ὁ τέταρτος ΔΙΟΝΥΣΟΣ ἐκαλεῖτο, καὶ Μιθριδάτης ὁ Ποντικὸς Διόνυσος καὶ αὐτός. PTOLEMÆUS *autem quartus, vocabatur* DIONYSUS, *& Mithridates Ponticus ipſe quoque Dionyſus.* Quid audio, Ptolemæum Quartum dictum Dionyſum, qui Euſebio in Chronico ac Porphyrio in fragmentis Undecimus, & in alia Græca Scaligeri collectione Duodecimus, hinc vulgo penultimus Lagidarum ſtatuitur; quibuſdam etiam recentioribus, etſi minus recte, poſtremus, Cleopatræ nempe Cæſaris & Antonii Frater, (quod & adſerunt Græca quædam Scaligeri Excerpta, ſed inerudita) cujus Parens revera citatis paullo ante auctoribus traditur. Neque vero alius Dionyſus occurrit in ſerie Lagidarum, & quartus Ptolemæus vulgo Philopator, cujus frequens apud Veteres mentio, & quem-

In Euſeb. p. 65.

Non temer. cred. Calumn.

In Protreptico.

Pag. 373.

In Euſeb. p. 65.

Lib. VII. cap. 56. quem alias *Gallum* etiam dictum & *Tryphonem* apud Plinium legas & Etymologici Auctorem, nuſquam vero, quod ſciam, Dionyſum. Vel itaque Clementis illud μνημονικὸν ἁμάρτημα, quod miror non obſervaſſe viros doctos, qui illum notis ſuis & animadverſionibus illuſtrarunt; vel quod malo de Ægyptio & longe eruditiſſimo ſcriptore opinari, corrupti ibi ejus codices, & loco τέταρτος vel ἐνδέκατος aut δωδέκατος reſtituendum. Confuſa enim vulgo hæc poſteriorum Lagidarum hiſtoria, dum in conſtituendo Ptolemæi Lathuri ſeu Soteris ſucceſſore diſſentiunt Chronologi; quem alii hunc DIONYSUM ejus filium ſtatuunt, alii rurſus aut ſororem Cleopatram (diverſam ab Antonii Cleopatra) aut duos Ptolemæos Alexandros Euergetis Nepotes eidem præmittunt. Niſi placeat forte opinari tuendæ vulgari apud Clementem lectioni, ſicut *Gallum*, ita *Dionyſum* quoque dici potuiſſe quartum Ptolemæum: *Gallus* enim dictus juxta Etymologici Auctorem, quod inſtar Gallorum Matris Deæ, notis ſeu ſtigmatibus foliorum hederæ eſſet compunctus, eos enim in Dionyſiacis continuo hedera coronatos: Γάλλος ὁ Φιλοπάτωρ Πτολεμαῖος διὰ τὸ φύλλα κισσοῦ κατεστίχθαι ὡς οἱ Γάλλοι. ἀεὶ γὰρ ταῖς Διονυσιακαῖς τελεταῖς κισσῷ ἐστεφανοῦντο. Ab eo itaque Hederæ uſu, & ſimili in Dionyſum ſeu Bacchum ſtudio, DIONYSI quoque, aliorum, quos enumeravimus, Regum exemplo, cognomen mereri potuiſſet. MITHRIDATEM vero, DIONYSUM quoque dictum, recte obſervavit Clemens, quod notaverat olim Tullius, *Mithridatem Deum illum, Patrem, Conſervatorem Aſiæ, illum* DIONYSUM, BACCHUM, *Liberum nominabant*, ac præter Appianum, innuit etiam alicubi Dio Pruſæus. Cauſſas quoque illius appellationis eidem tributæ tradentem audies Plutarchum in

[Margin: In voce Γάλλος. — beside "mæum: Gallus enim dictus…"]

[Margin: Orat. pro Flacco. — beside "rat olim Tullius…"]

[Margin: Or. XXXVII. — beside "alicubi Dio Pruſæus."]

[Margin: Lib. I. ſymp. qu. 6. — beside "nis eidem tributæ…"]

Quæ-

Quæſtionibus Convivalibus. Neque aliter PTOLEMÆI de quo egimus exemplo, qui non Dionyſus ſolum, ſed νέ@ ὁ Διόνυσ@, ſeu *Junior Bacchus* dictus, ut præter Porphyrium, aliaque Græca Scaligeri Excerpta, liquet præterea ex Menandro Protectore; ita M. ANTONIUS omni ejuſdem Dei cultu adſumpto, hedera, pampino, MINOR DIONYSUS olim nuncupatus: quem cultum præter [a] Plutarchum & [b] Dionem, aliquot nummi adhuc hodie eidem tribuunt, & Auguſtum vitio ei vertiſſe accepimus. Immo ut ille Oſiridis ſeu Bacchi habitu, ita ejuſdem Regia conjux Cleopatra, cum ſtola Iſidis in publicum prodiens, occurrit apud eundem Plutarchum. Solemnis nempe hæc Regum Aſiæ aut Ægypti inſania, ut Liberi Patris cultum & nomen adſumerent. Hinc in pompa Ptolemæi apud Athenæum, Alexandri & Ptolemæi ſtatuæ cum aureis coronis hederaceis prælatæ: Hinc ANTIOCHUS EPIPHANES hedera revinctus in præclaro nummo Gazæ Mediceæ; unde illuſtratur Hippolytus in libello de Antichriſto, ab inſignis doctrinæ Gudio noſtro primum vulgato, qui hunc Epiphanem obſervat inter alia Judæis imperaſſe, καὶ κισσοῖς ἐστεφανωμένους πομπεύειν τῷ Διονύσῳ, *& hedera coronatos pompam agere Libero Patri*. Hinc caput quoque ANTIOCHI DIONYSI, cujus ſupra meminimus, radiatum ſimul ac hedera coronatum in præclaro nummo Gazæ Farneſianæ, ut Solem nempe & Bacchum eodem ſymbolo exprimerent. Conjuncta nempe Solis & Bacchi numina, ut vel ex Macrobio liquet, qui Solem & Bacchum eundem probat; quod firmat etiam alicubi Servius, *unde eundem Solem, eundem Liberum, eundem Apollinem vocant*, ac inſuper Dio Chryſoſtomus, qui tradit Rhodios, Solem, Apollinem, & Dionyſum ſeu Bacchum

[a] In M. Anton.
[b] Lib. XLVIII.
Lib. V.
Lib. I. Saturn. c. 17.
Ad Georg. I.
Orat. XXXI.

eundem reputare; quibus conſentanea etiam legas a-
Lib. III. pud Arnobium. Eodem alias Bacchi hederati, ut cum Tertulliano loquar, habitu inſignitus etiam occurrit
Lib. I. ANTIGONUS apud Herodianum, quem egregie iterum illuſtrat Nummus Mediceus hujus Antigoni, primi Aſiæ Regis inter ſucceſſores Alexandri, in quo caput ejuſdem barbatum ac hedera revinctum viſitur, in averſa autem parte figura nuda navi inſidens. Similem hujus Antigoni nummum hic damus è Cimeliarchio Cl. Seguini.

Eundem morem æmulatum filium ejus DEMETRIUM ſupra innuimus; ſicut M. Antonii exemplo, CAIUM quoque Imperatorem, modo Liberi Patris, modo Herculis, modo Jovis etiam habitum ſimul cum eorum no-
Pag. 670. Legat. ad Caium. minibus ſibi vindicaſſe, tradentem novi Dionem in Excerptis Conſtantinianis, & quod Philo pluribus etiam commemorat. Eandem etiam veſaniam in ELAGABALO notat Lampridius; *junxit & Tigres* LIBERUMQUE *ſe vocans, eodemque habitu, quo Dii pinguntur, quos imitabatur.* DIONYSI itaque totidem ſeu Bacchi, Caius ac Elagabalus; haud aliter ac Antiochus, Ptolemæus, Mithridates, Antigonus, Antonius modo enumerati, quibus addi poteſt Perſeus poſtremus Rex Macedonum, hedera itidem redimitus in antiquo marmore apud Urſinum. Ut non mirum videri debeat eos ad exemplum hujus Dei ſeſe libenter compo-

ſuiſſe,

ſuiſſe, cujus florens juventa, inſignes triumphi, longæ peregrinationes, vitæ hilaritas, hos illi vel cultores vel æmulos cum Reges tum Auguſtos conciliarunt. Immo hinc factum, ut ſub ejuſdem tanquam juvenis & pulchri imagine multi olim fuerint privata religione culti & conſecrati. Unde nova illa nupta apud Apuleium defuncto in flore ætatis conjuge, & *imaginem defuncti, quam ad habitum* DEI LIBERI *formaverat, adfixo ſervitio divinis percolens honoribus, ipſo ſeſe ſolatio cruciabat.* Metamorph. lib. VIII.

Immo nec ſuperbis Deorum cum Nominibus tum Cognominibus contenti hi Aſiæ aut Ægypti Reges, ni ipſa quoque DEI appellatione (quo nempe Cœlitibus nihil reliquum facerent) vivi & in terris etiamnum agentes fruerentur. Adeo ut impletum videatur in ſucceſſoribus votum Alexandri, qui ut tradit aureus Orator, Deus eſſe noluiſſet poſt mortem, niſi aliorum Deorum Rex eſſet. Quo nomine exagitat eoſdem præclarus auctor, quod moriendi neceſſitati obnoxii, Immortalis Dei appellationem inepte ſibi vindicarent. Hinc illa ΘΕΟΥ nomenclatio, cognominis loco ab ANTIOCHO Seleuci Nicatoris Nepote primum uſurpata; ut veſaniam illam arguit adhuc hodie ejuſdem Nummus cum inſcriptione, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΘΕΟΥ; & alterius ANTIOCHI Nicephori, ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΘΕΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ. Sic DEMETRIUM NICATOREM ejuſdem impietatis reum probant illius numiſmata, ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΘΕΟΥ ΝΙΚΑΤΟΡΟΣ, immo alios etiam DEMETRIOS in ſerie Seleucidarum, juxta præclaros Nummos Peireſkianos ſupra adlegatos, ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΘΕΟΥ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ & ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΘΕΟΣ ΦΙΛΟΠΑΤΩΡ ΣΩΤΗΡ. Ut minus novum accidat,

De appellationibus DEI *&* DEÆ *in Variis Nummis Græcis ac Romanis.*

Dio Chryſ. Orat. IV.

In Gaza Medicea.

In Cimel. ill. Harlæi.

eodem etiam nomine alterum Demetrium Poliorcetem ab Athenienſibus nuncupatum, quod Plutarchus & Athenæus tradunt; ita quidem ut ſolum eum verum Deum agnoſcerent, reliquos autem aut dormire, aut abiiſſe peregre profiterentur. Unde etiam nonnullam lucem mutuatur Actorum & Joſephi locus, ubi Herodes Agrippa DEUS à circumfuſa multitudine proclamatur; juxta morem nempe in vicina Syria, aliiſque Orientis partibus pridem familiarem. Adeo ut illius exempla ad Mulieres quoque ſummi faſtigii diffuſa paullatim fuerint, ut BERENICES, ARSINOES, CLEOPATRAS; quod vix aliunde tamen, quam ex Lapidum Nummorumve monumentis licet hodie colligere. De BERENICE Ptolemæi Lagi Conjuge ſupra vidimus, eam ΘΕΩΝ ΣΩΤΗΡΩΝ nomine una cum marito apud Ægyptios conſecratam. De eadem inſuper, ſicut & de ARSINOE illius filia, fidem facit præclarus Nummus cum duobus capitibus junctis in utraque parte, & inſcriptione ΘΕΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ.

Prior nempe nummi facies PTOLEMÆUM & BERENICEM, poſterior liberos exhibet eoſdemque Conjuges, PTOLEMÆUM PHILADELPHUM & ARSINOEM, ſicut indicabam nuper, ut noſti, fori hujus antiquarii regulo Franciſco Gottifredi, ab eodem de illius explicatione conſultus, & cujus beneficio primam præclari nummi notitiam debeo. De PHILADELPHO certe & ARSINOE explicandam illam epi-

epigraphen ΘΕΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ, continuo ſuadebat inſanus ejuſdem Ptolemæi erga ſororem amor, quem & adſumpto PHILADELPHI nomine, & nefariis nuptiis, templis præterea, aliiſque divinis honoribus profeſſum memineram; tum obvia ejuſmodi appellationum apud eoſdem Ægyptios exempla. Adeo ut quod ſola ductus conjectura monueram, ac ut veriſſimum continuo arripuit laudatiſſimus ſenex, indubitatum poſtea deprehenderem ex lectione monumenti Adulitani, quod ex vetuſtiſſimo codice edidit jam olim Cl. Leo Allatius. In eo enim præclara legitur Ptolemæi Euergetæ, filii hujus Philadelphi, inſcriptio, quam præteritis diebus fruſtra quæſitam, vir optimus ac omnis Romanæ antiquitatis intelligentiſſimus Benedictus Mellinus noſter opportune ſubminiſtravit. Ita autem ſe habent prima inſcr. verba; ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΕΓΑΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΣ ΥΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ ΑΡΣΙΝΟΗΣ ΘΕΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ ΘΕΩΝ ΣΩΤΗΡΩΝ ΑΠΟΓΟΝΟΣ. Et hic quidem verſabamur in ſecunda editione hujus operis quum opportune duo alii teſtes exceptione majores acceſſere. Prior eſt ſimilis nummus aureus drachmalis à Petro Seguino clariſſimo Galliæ antiquario noviſſime vulgatus, in eleganti ſua ſelectiorum Numiſmatum congerie, & quem iiſdem Ptolemæis eorumque conjugibus imputat. Poſterior eſt idem Nummus itidem aureus, ſed majoris ponderis ac uncialis, cujus ectypum è Gaza depromptum viri alti faſtigii, ſed ingenii ac indolis ſublimioris, Cumilli Maximi, eodem curante ac diligenti antiquitatis inveſtigatore Petro Bellorio noſtro, ad me opportune admodum tranſmiſiſti.

Non commode autem, ut obiter hoc dicam, doctiſſimus Allatius vertit ΘΕΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ in ſuperiori monumento Adulitano, *Deorum fratrum*, quod ut de Dioſcuris recte, ita de Philadelpho & Arſinoë dici Latine non potuit, exemplo appellationis Græcæ ἀδελφῶν communis utrique ſexui, ſed vertendum *Deorum fratris ſororiſque.* Quamquam non ignorem, Reges Ægypti dici Romanis ſcriptoribus de regnante utroque conjuge, ut apud Livium, *Legati ab Ptolemæo & Cleopatra Regibus Ægypti*, & mox de iiſdem, *Gratiæ Regibus actæ.* Solemne nempe in Ægypto, ut Reginæ tanquam conſortes ſupremi faſtigii, in publicis ſolemnibus ac monumentis una cum maritis compellarentur exprimerenturve. Ita Ptolemæi Philometoris & Sororis etiam ejuſdem ac conjugis Cleopatræ juncta ſimul nomina in litteris ad Oniam Judæum apud Joſephum. Ex his vero adſequimur, non ſolum Philadelpho & Arſinoë hanc ΘΕΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ appellationem tributam; ſed eandem etiam ad Parentis utriuſque ΘΕΩΝ ΣΩΤΗΡΩΝ exemplum, de utroque conjuge fratre & ſorore formatam. Immo ſi Græcum Theocriti Interpretem conſulamus, communis etiam illa fuerit Parentibus Soteri & Berenice, ſuperioribus Nummis expreſſa ΘΕΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ inſcriptio. Tradit enim ille, hanc Berenicem Lagi fuiſſe filiam, ac ut inde licet colligere, conjugis proinde ſororem, Lagi itidem, ut omni-

Lib. XXXVII. cap. 3.

Lib. XIII. Antiq. c. 6.

omnibus notum, filii; Βερενίκην λέγει τὴν Λάγου μὲν θυγατέρα, γυναῖκα δὲ Πτολεμαίου τοῦ Σωτῆρος. An vero diverſi fuerint hi Lagi utriuſque parentes, quod in nuperis Exercitationibus exiſtimat nobiliſſimus Senex à Grentemeſnil, cui obſervatus etiam hujus Interpretis locus; an vero in aliorum de his Berenices natalibus ſilentio, continuo fides huic Græculo ſit habenda, non magnopere jam erimus ſolliciti, & totum hoc eruditi lectoris judicio libenter committemus. Illud certum eam nomenclationem ab Apolline ac Diana gemino Numine deſumptam, juxta morem Ægyptiorum jam nobis Luciani & Nummorum fide abunde declaratum; aut ſi mavis à Jove & Junone, quorum auctoritate & exemplo, has Ptolemæi & Arſinoës nuptias defendit in præclaro alias Idyllio Theocritus. Qua ratione nempe CAIUM legimus in Dionis Excerptis, quo revera ſe Jovem probaret, cum ſororibus ſuis inprimis rem habuiſſe: unde & eaſdem in averſa nummi parte ſignari curavit, qui obvius adhuc hodie apud antiquarios. Neque aliter ac Philadelphi & Arſinoës in ſuperioribus Nummis, ita Jovis & Junonis juncta nonnunquam capita videas in aliis antiquis numiſmatibus, ac Epirotarum inprimis, cum apud Goltzium, tum in Gaza Palatina & Medicea. Immo Goltzium geminam nummi de quo agimus inſcriptionem vidiſſe, poſtea ex ejuſdem Theſauro deprehendi; ſed quam ad Apollinem ac Dianam referre illi placuit. Sic alteram inſcriptionem Ægyptiam obſervo apud Gruterum, cum iiſdem vocibus ΘΕΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ, & in ultima lapipidis parte, ΣΥΝΘΡΟΝΟΙΣ ΕΝ ΑΙΓΥΠΤΩ ΘΕΟΙΣ; quæ poſtrema vulgo de Oſiride & Iſide Ægyptiis uſurpata ad Philadelphum itidem & Arſinoën, ſanguine, ſolio, & eadem ſuperiori appellatione junctos, haud male

Ad Idyll. XVII. Theocr.

Pag. 670.

Theſ. MLXXIII. 7.

male quoque referri poſſent. Hanc vero DEORUM nomenclationem utrique mortuo demum tributam, liceret ex Diodoro colligere, qui alicubi obſervat, Reges adhuc ſuperſtites Deorum quidem honoribus cultos ab Ægyptiis, non tamen ſub Dei appellatione, excepto Dario Xerxis patre, cui ſoli id fuerit conceſſum;
Lib. I. τηλικαύτης τυχεῖν τιμῆς, ὥς θ᾽ ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων ζῶντα μὲν θεὸν προσαγορευθῆναι μόνον τῶν ἄλλων βασιλέων, *tantum honoris conſequutum, ut etiam vivus ab Ægyptiis* DEUS *ſolus ex aliis Regibus vocaretur.* Hunc divinum alias Regum apud Ægyptios, ſeu ſuperſtitum ſeu jam defunctorum cultum,
Legat. ad Caium. præter Lucianum aut Diodorum, Philo pluribus alicubi exponit, & ad quem reſpexit Lucanus noſter,

Summus Alexander Regum, quos Memphis adorat.

Ipſam vero Arſinoëm DEI appellatione cum conjuge inſignitam in ſuperioribus Nummis, cultam quoque
Lib. XI. poſt mortem nomine VENERIS ZEPHYRITIDIS, ex Callimacho apud Athenæum, Catullo, Hygino, ac Stephano de Urbibus adnotarunt jam viri magni. Et ut juncta hic vides utriuſque conjugis capita, in ſignum mutuæ neceſſitudinis & concordiæ, ita conjunctas quoque amborum ſtatuas in Odeo Athenienſium
In Atticis. obſervat Pauſanias; qui alibi ejuſdem Arſinoës ſtatuam in Helicone dicatam tradit. Ab eadem vero dictæ aliquot urbes Libyæ & Ægypti ARSINOES, quod obſervat Stephanus, & ad quas referendi forte plures nummi à magno illo Peireskio collecti, & obſervati mihi apud illuſtrem Harlæum, cum inſcriptione ΑΡϹΙΝΟΗΤΩΝ. Quamquam & Syriæ aliarumque adhuc Regionum cognomines urbes, apud eundem Stephanum videre liceat; ſicut & plures eo nomine Ægypti, Syriæ, Macedoniæ, aut Cyrenarum Reginas accepimus. Ad alteram certe ARSINOEM ſpectat

alius

alius Nummus cum capite velato, gemino cornucopiæ & inſcriptione ΑΡΣΙΝΟΗΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ, Lyſimachi nempe conjugem & hujus Philadelphi filiam, qualem expreſſit in imaginibus Urſinus, & nos aureum ac argenteum aliquoties vidimus in illuſtribus Cimeliarchiis. Idem tamen hujus Arſinoës cum priori fatum, ſi fides Memnoni apud Photium, qui tradit eam poſt Lyſimachi nuptias, fratri etiam, Ptolemæo nempe Cerauno nupſiſſe. Diverſa rurſus alia ejuſdem gentis & faſtigii ARSINOE, ſoror itidem & conjux Ptolemæi Philopatoris, de qua Polybius in Hiſtoria, Lib. xv. & in Excerptis Valeſianis. At vero alteri adhuc ARSINOE conſecratæ Templum erectum narrat Pauſanias, In Laconicis. Lacænæ nempe, non Ægyptiæ, & ſorori uxorum Caſtoris & Pollucis; hoc eſt totidem rurſus ΘΕΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ: Ut fatalem quandam in hoc Arſinoës nomine cum hujuſmodi appellatione communionem videas. At vero præter Ægyptias BERENICEM & ARSINOEM, aut etiam CLEOPATRAM Antonii, ΘΕΑΝ ΣΩΤΗΡΑ dictam in ejuſdem Numiſmate ſupra jam adlegato, STRATONICA Syra uxor primo Seleuci, dein Soteris Antiochi, ΘΕΑ pari ratione vocatur in Marmoribus Arundellianis. Quæ appellatio alterius Antiochi, Grypi nempe Matri CLEOPATRÆ tribuitur in ejuſdem Nummis, ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ ΚΛΕΟΠΑΤΡΑΣ ΘΕΑΣ ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ, quorum ectypum hic habes è Gaza Palatina.

Quod illuſtre ſcilicet monumentum pietatis hujus Antiochi in matrem Cleopatram; ut intelligamus, cur eidem Regi in Nummo præponatur cum DEÆ attributo, aut cur idem Antiochus non GRYPI ſolum, ſed
Pag. 371. PHILOMETORIS etiam cognomine in Græcis Scaligeri Excerptis ad Euſebium vocetur. Cur vero Mater hæc Cleopatra nummo addita cum filii effigie ac titulo
Lib. XXXIX. c. I. Deæ, abunde licet ex Juſtino colligere; *alter cui propter naſi magnitudinem cognomen* GRYPO *fuit*, REX *à* MATRE *hactenus conſtituitur, ut nomen Regis penes filium*, VIS *autem omnis* IMPERII *penes* MATREM *eſſet*: quæ tamen ab eodem veneno poſtea extincta, quod filio præparaverat. Quod vero ferme exciderat, referendum ad Stratonices paullo ante commemoratæ non maritum ſed filium ANTIOCHUM, nomenclatio illi tributa in Fœdere Smyrnæorum & Magnetum inter vetuſtiſſima Marmora Arundelliana, ΘΕΩΣ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡ. At corrigendus, ut obiter hoc dicam, Memnon apud Photium, ubi Seleucus Aſiam filio Ἀντιγόνῳ commendaſſe dicitur; quum non Antigonus tamen, ſed Antiochus hujus Antiochi DEI parens, Seleuci filius & ſucceſſor exſtiterit: quod ut tralatitium, miror eruditiſſimum Schottum præteriiſſe. Nec tamen intra Ægyptios & Syros eadem ſe continuit inſania, ut non ad vicinos etiam aut hæredes eorum potentiæ Reges tranſierit; Ita MITHRIDATES ſuperſtes etiamnum divinis honoribus à civitatibus cultus, &
Lib. V. ΘΕΟΣ præterea appellatus apud Athenæum legitur; ſicut etiam apud Tullium loco jam ſupra adlegato, *Mithridatem* DEUM *illum*, ac quod expreſſit uberius Dio-
Pag. 401. dorus in Excerptis Valeſianis, legatos ſingularum civitatum decretis publicis eum ΘΕΟΝ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΑ declaraſſe. Idem de PHRAATE Parthorum Rege obſer-

obſervat apud Photium Phlegon, Φραάτης (non Φράτης) ὁ ἐπικληθεὶς ΘΕΟΣ, *Phraates cognominatus* DEUS. Unde ſucceſſores eorundem Perſarum Reges, non Fratres ſolum Solis aut Lunæ, & participes ſyderum dicti; ni manifeſtiorem adhuc DIVINÆ & Humanæ naturæ communionem indicarent. Liquet id ex Epiſtola Choſroæ Hormiſdæ filii, Χοσρόης βασιλεὺς βασιλέων εἰρηνάρχης τοῖς ἀνθρώποις σωτήριος, ἐν ΘΕΟΙΣ μὲν ΑΝΘΡΩΠΟΣ ἀγαθὸς καὶ αἰώνιος, ἐν δὲ θεοῖς ἀνθρώποις ΘΕΟΣ ἐπιφανέστατος; *Choſroës Rex Regum Pacificus, Hominibus ſalutaris, inter* DEOS *quidem* HOMO *bonus & æternus, inter* DEOS *autem* HOMINES, DEUS *præſentiſſimus.* Agnoſcis impiam ad unici ſervatoris ΘΕΑΝΘΡΩΠΟΥ, & ſacra Chriſtianorum myſteria adluſionem. Hinc de Perſarum Rege apud Heliodorum, ΘΕΩ βασιλεῖ τε μεγίστῳ, DEO *Regique maximo.* Immo Athenienſes jam olim & Græci reliqui, præter Antigonum ac Demetrium ſupra memoratos, T. FLAMINIUM ob libertatem redditam, non ΣΩΤΗΡΑ ſolum ſed ΘΕΟΝ etiam declararunt. Id certe ex præclara ejuſdem Gemma eruit vir doctus ad Urſini Imagines. Hinc ad Patres Conſcriptos tranſlata quidem à Pruſia Rege appellatio, quam ſupra memoravi, ΘΕΩΝ ΣΩΤΗΡΩΝ; ſed & Nummi paſſim in Græciæ Aſiæque civitatibus percuſſi, cum inſcriptione, quam iidem adhuc hodie exhibent, ΘΕΟΝ ΣΥΝΚΛΗΤΟΝ, ſeu DEUM SENATUM. Quo referri poſſunt alii nummi earundem urbium, in quibus ut poſtea Cæſarum vultus, ita tum libera adhuc Republica ſignatus vulgo ampliſſimus ordo ſub laureati capitis effigie, & cum inſcriptione ΙΕΡΑ CΥΝΚΛΗΤΟC, ſeu *Sacer Senatus.* De quo more ſenatum effingendi audiendus Dio, Τραϊανῷ γὰρ ὄναρ ἐγεγόνει, πρὶν αὐταρχῆσαι τοιόνδε, ἐδόκει ἄνδρα

Theophyl. Simocat. lib. IV.

Lib. V.

Lib. LXVIII.

πρεσβύτην ἐν ἱματίῳ καὶ ἐσθῆτι περιπορφύρῳ ἔπι δὲ καὶ ΣΤΕΦΑΝΩ ἐστολισμένον οἷά που καὶ τὴν ΓΕΡΟΥΣΙΑΝ γράφουσι. *Trajano autem prius quam imperium adipiſceretur, viſum eſt in ſomnis, virum jam grandem natu, tunica togaque prætexta &* CORONA *inſuper ornatum, qualis pingitur* SENATUS. Sed en ejus effigiem, qualis vulgo occurrit in Græcis ac ſequentibus Smyrnæorum nummis, cum inſcriptione ΙΕΡΑ CΥΝΚΛΗΤΟC ſeu *ſacer ſenatus*, in priori facie utriuſque numiſmatis.

Neque licet hic præterire alium eorundem Smyrnæorum Nummum, obſervatum mihi in Regia Gallorum Gaza, in quo capita occurrunt Senatus & Liviæ cum inſcriptione ΣΕΒΑΣΤΟΥ ſeu *Auguſti Senatus*, nempe CΕΒΑΣΤΗ CΥΝΚΛΗΤΟC ΖΜΥΡΝΑΙΩΝ ΙΕΡΟΝΥΜΟC; in averſa autem parte Templum itidem & inſcript. CΕΒΑCΤΟC ΤΙΒΕΡΙΟC ΕΠΙ ΠΕΤΡΟΝΙΟΥ. Qui præclarus Nummus Smyrnæorum cum Liviæ, Tiberii ac Senatus mentione, ac Templi præterea effigie, præclare certe illuſtrat, quæ apud Annalium ſcriptorem leguntur de certamine civitatum Aſiæ in ſtatuendo Templo *Tiberio, Matrique ejus ac Senatui*, & prælatis tandem, quod alibi indicat, Smyrnæis: quam proinde victoriam & Templi dedicationem hoc Nummo poſterorum memoriæ prodidere. Unde inſuper eluceſcit, & ipſo facto probatur Tiberii moderatio, qua de admiſſo ejuſmodi Templo, decreto ab urbibus Aſiæ, in hunc modum alibi loquebatur: *Placitum jam*

Tacit. Annal. IV. c. 15.
Cap. 56.

jam exemplum (Auguſti ſcil.) *promptius ſecutus ſum, quia* Annal. IV. *cultui meo veneratio* SENATUS *adjungebatur.* Eadem cap. 37. autem AUGUSTI, (qualis in Nummo illo Smyrnæorum Senatui tribuitur) quæ SACRI appellatio, & vel ideo haud male ampliſſimo ordini conveniens, quod Senatus, ut notum, haberi alibi non potuit, niſi in Templo & loco per Augures conſecrato. Quamquam veram cauſam tam honorificæ appellationis, vel DEI, vel SACRI, vel AUGUSTI etiam SENATUS, paſſim à Græcis aut Aſiaticis nuncupati, & ſignati etiam publicis eorum monumentis eruere liceat ex Polybio; qui tradit Senatum Romanum in præcipua ve- Lib. VIII. neratione fuiſſe apud Græcos & Reges Barbaros, quod ſolo ejus nutu res Romanas regi exiſtimarent, ſicut innuit etiam alicubi Ariſtides, ita ut mere Ariſtocrati- Orat. de cam judicarent formam Reipub. Romanæ. Unde Na- Roma. bis Tyrannus Flaminium compellans apud Livium, & Lib. XXXIV. loquens de Lycurgo; *noſter legumlator non in paucorum* cap. 31. *manu Rempubl. eſſe voluit, quem vos Senatum appellatis.* Hinc idem Polybius alibi in Excerptis, refert omnes Pag. 818. Aſiæ populos Romam Legatos miſiſſe, cum ſpes ſuas omnes in ſenatu haberent ſitas; hoc eſt, juxta Tullium, *Regum, populorum, nationum portus erat ac refugium* Lib. II. de *Senatus.* Opinio autem illa & fiducia inde profecta, Offic. quod penes Senatum jus viderent mittendarum legationum; de reditibus præterea, aliiſque impenſis ſtatuendi, ut innuit eodem loco ſupra adlegato graviſſimus auctor Polybius. Quibus liceat adjungere hæc Oratoris verba de Deiotaro. *Is Rex, quem Senatus hoc nomine ſæpe honorificentiſſimis decretis appellaviſſet, quique illum* ORDINEM *ab adoleſcentia graviſſimum* SANCTISSIMUMQUE *duxiſſet.* Unde factum jam adſequimur, cur DEUS vel SACER SENATUS ab ob-

noxiis Regibus dictus, ſicut à civitatibus ante, ac etiam aliquamdiu poſt dominationem Cæſarum, in earundem Nummis ſignatur; qua ratione & DEOS vocat Senatores, ævo adhuc ſuo Claudianus,

In VI. Conſ. Honor. *En quales memini turba verenda* DEOS;

& SACER ORDO etiam appellatus à Theodorico apud Caſſiodorum, *conſtat eum de ſe præſumere, qui &* SACRI ORDINIS *cupit faſtigia prævenire*; & SACER SENATUS itidem ut in ſuperioribus Nummis, apud Juvenalem, (Var. lib. IV. cap. 25.)

Satyra XI. *Conjugium quæras, vel* SACRI *in parte* SENATUS
Eſſe velis.

quomodo & *ſanctum Senatum* Carthaginenſium dixit divinus Maro,

Jura Magiſtratuſque legunt, ſanctumque Senatum.

Hinc & Apologeticum Juſtini, inſcriptum *Imperatori καὶ* ΙΕΡΑΤΕ ΣΥΝΚΛΗΤΩ, *ſacroque Senatui, totique populo Romanorum.* Unde factum, ut Senatus ſui exemplo, & juxta Judæorum Metropolim, ROMA ipſa *ſacra* & *ſacratiſſima* paſſim dicta fuerit; quod illi & novæ dein Romæ Byzantio ut peculiare adtributum, Cæſarum Conſtitutiones paſſim largiuntur. Immo contigit, ut eadem juxta ampliſſimum Ordinem, divino etiam nomine & cultu fuerit adfecta; unde ΘΕΑ ΡΩΜΗ non ſemel in priſcis nummis occurrit appellata, ſicuti à Poëta TERRARUM DEA *gentiumque* ROMA: ſcilicet poſtquam juxta Manilium,

Lib. IV. *Italia in ſumma, quam rerum maxima* ROMA
Impoſuit terris, COELOQUE *adjungitur ipſa.*

Præclarus præ Nummis aliis cum hac appellatione, aut unus æreus Chriſtinæ Auguſtæ, in quo caput muliebre cum inſcriptione ΘΕΑΝ ΡΩΜΗΝ ΚΑΛΗΝ; aut alter Mediceus, in quo caput turritum cinctum diademate,

mate, ΘΕΑΝ ΡΩΜΗΝ, in averſa vero parte, caput laureatum itidem & regium præterea vinculum, ΘΕΟΝ ΣΥΝΚΛΗΤΟΝ. Quo referendum mihi videtur illud *nomen blaſphemiæ*, quod ſeptem capitibus inſcriptum geſtaſſe legitur beſtia aut mulier in ſacro Revelationum libro; & quod alias Hieronymus ac Proſper ad *Urbis Æternæ* appellationem retulerunt, Romæ cum alibi, tum in ejuſdem Nummis itidem familiarem. At cum vix ante Antoninorum tempora eadem occurrat in monumentis antiquis, quorum ævo demum templum URBI ÆTERNÆ erectum accepimus; longe utique probabilius, immo extra dubium meo judicio poſitum exiſtimarem, ad illud DEÆ nomen reſpexiſſe ſacrum ſcriptorem, ROMÆ pridem & potiſſimum à Græcis Aſiæ urbibus paſſim additum; ut vel clariſſime arguunt venerandæ iſtæ Nummorum reliquiæ. Hinc Ara etiam Romæ dicata occurrit in priſcis Elogiis, & Sacerdotum *Deæ Romæ & Auguſti* in iiſdem mentio, (ut jam ſupra vidimus) Ἱερέως ΘΕΑΣ ΡΩΜΗΣ καὶ Σεβαστοῦ Σωτῆρος. Ut non mirum proinde cur Claudiano ſæpe ut Dea invocetur, *ô Numen amicum*, aut *diva potens*, alibi,

Apoc. XIII. 1. & XVII. 3.

Theſ. Grut. CV. 9.

O Dea, nec legum fas eſt occurrere matri.

In VI. Conſ. Honor.

aut cur *tonare* illa eidem dicatur, quod jam ante innui. Hinc & Senatui ac Romæ ut DEO & DEÆ Templa jam olim ab Urbibus Aſiæ decreta, ut vulgo notum; ac Senatui quidem etiam ſub Cæſarum dominatione, recenti adhuc ſcilicet nec dum obliterata illius ordinis, cui adſueverant, veneratione, ut paulo ante è Tacito vidimus. De Templo vero Romæ ſimul & Auguſto decreto, obvia res, cum aliunde, tum ex vulgari Nummo cum Templi effigie & inſcr. ROM. & AUG. ſicut alias de Urbis Templo Claudianus,

Conveniunt ad tecta Deæ.

In I. Conſ. Stil. l. II.

Qui

Qui honos pridem huic Deæ Gentium habitus à civitatibus Aſiaticis, ac primum omnium à Smyrnæis, ut eo nomine ſe jactant apud Tacitum; *ſeque primos* TEMPLUM URBIS ROMÆ *ſtatüiſſe M. Porcio Conſule &c. ſtante adhuc Punica urbe.* Neque mirum proinde aut novum, eundem honorem quondam aut SENATUI, aut URBI tributum hominum non ſolum ſed *Deorum* etiam genitrici juxta Rutilium, ab iiſdem populis exhibitum quoque CÆSARIBUS rerum dominis, iiſque vivis etiam, nec dum DIVIS. Hinc non pauci Aſiaticarum civitatum & Coloniarum nummi, cum ΘΕΟΥ & DEI appellatione, in honorem AUGUSTI, LIVIÆ, aliorumque percuſſi: juxta Appianum nempe, qui tradit viventem adhuc Auguſtum ab Urbibus Diis fuiſſe adnumeratum. Quod firmat etiam Victor Schotti, & Horatius de eodem,

Annal. IV. 56.

Lib. V. Bell. Civil.

—— præſenti tibi maturos largimur honores,
Jurandaſque tuas per nomen ponimus aras;

& quibus adſtipulantem vide Servium ad illud Poëtæ; *Namque erit ille mihi ſemper Deus.* Ubi notanda eruditi Grammatici gloſſa: *Id eſt & poſt mortem & dum vivit. Alii Imperatores poſt mortem in numerum referuntur Deorum*; *Auguſtus Templa vivus meruit*; quod & in eodem prudentes arguiſſe monet Annalium ſcriptor. Inter plures autem id genus Nummos Græcarum civitatum, qui DEI appellationem Auguſto tribuunt, unus occurrit mihi nuper Amphipolitarum Macedonum, inter collectos olim à doctiſſimo Sirmondo nummos, cum inſcr. ΘΕΟΣ ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟΣ, in averſa vero parte Europa tauro inſidens, & inſcr. ΑΜΦΙΠΟΛΙΤ. Hanc tamen DEI vel DOMINI appellationem ſibi tribui præſenti non eſt paſſus, ut Philo de eodem refert. Certe nummus Tarraconenſium in Hiſpania,

In Collegio Claromontano.

In Flaccum.

nia, poſt mortem ejus ſignatus cum inſcr. DEO AUGUSTO; quam renovavit itidem Gallienus, cujus aureum nummum ſingularis raritatis notavi in Cimeliarchio Regio Pariſienſi, cum capite Auguſti laureato, & inſcr. DEO AUGUSTO; in anteriori vero parte cum Gallieni ipſius effigie, ac inſcript. GALLIENUS AUG. At vero eandem appellationem inter ejus ſucceſſores, ſed Auguſti nominis & faſtigii dehoneſtamenta, CAIUM ac DOMITIANUM impie videmus ambiviſſe. De CAIO etiamſi non adeſſent, præter domeſticos teſtes, ejuſdem Philonis ac Joſephi teſtimonia; quorum iſte eundem Templis & Altaribus per totum orbem, excepta Judæa, cultum docet; vel fidem faceret ſequens Nummus ab Ilienſibus percuſſus, olim Lomeniani nunc Regii Gallorum Muſei, & cui ſimilem habet Gaza Chriſtinæ Reginæ; in quo hinc Caius & Auguſtus cum inſcr. ΓΑΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ ΘΕΟΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΣΕΒΑΣΤΟΙ, ſeu *Caius Deus Cæſar Imperator Auguſti*; illinc vero Romæ & Senatus capita, ac Pallas erecta cum haſta & ægide, ac inſcript. ΘΕΑ ΡΩΜΗ ΙΕΡΑ ΣΥΝΚΛΗΤΟΣ ΙΛ. h. e. *Dea Roma ſacer Senatus, Ilienſium.*

Origin. lib. XVIII. cap. 10.

Vides ut ſuperiora ſimul illuſtret, quæ de Romæ divinitate diximus ac veneratione Senatus, apud urbes Aſiaticas, etiam ſub priorum Cæſarum imperio. Similem DOMITIANI veſaniam arguit adhuc hodie ejus

 num-

nummus, in quo ſtans Imperator, ante figuræ in genua lapſæ eum adorantes conſpiciuntur. Equidem Cæſarem illum DEI nomine, non à Statio jam forte aut Martiali, ſed ab univerſis Græcis appellatum, præ aliis docet ſimul & ſugillat Dio Chryſoſtomus. At vero inuſitata & ſingularis quædam nominis hujus inſcriptio, quæ AURELIANO tribuitur, in nummo æreo, inſpecto mihi in urbe Galliæ principe apud illuſtrem Sevium, nempe DEO ET DOMINO NATO AURELIANO AUG. Nummi ipſius αὐθεντία extra omne dubium poſita apud præclaros Galliæ antiquarios; & mihi quoque, ſi me principibus Achivis inſerere liceat, talis omnino viſa. Sed en rariſſimi & unici nummi ectypum, quod petenti lubenter indulſit Vir, qui non ſolum *floret ære vetuſto*, ſed & Regii ærarii inter alios cura, & fide ſæpe in arduis probata.

Orat. XLV.

Non ergo adſcititius, aut poſt mortem demum factitius iſte DEUS, inſtar eorum, quos exagitat non ſemel Momus apud Lucianum: quamquam nec Cretenſis eſſet, qui juxta Diodorum pleroſque Deos apud ſe natos prædicabant. Alias idem etiam DEI nomen, CARUM Auguſtum geſtaſſe, non auctor ſolum Calpurnius, ſed ejuſdem Nummi inſcripti, DEO ET DOMINO CARO AUG. ſimilis aurei effigiem, depromti è Cimeliarchio illuſtriſſimi Colberti, habes hic beneficio omni laudis genere ornatiſſimi Carcavi; cujus fidei ac induſtriæ & Mæcenatis ſimul ſui, & auguſti inſuper Regis vere Regia & incomparabilis Num-

Diodor. lib. v.

Nummorum juxta ac Librorum Gaza feliciter commiſſa eſt.

Perperam autem vir incomparabilis, ad Carum defunctum jam & conſecratum ſimiles nummos refert; quum deſint tamen ibi ſolita conſecrationis vel nomina vel ſymbola. Equidem præter rationes alias, & coætaneos auctores, qui docent Carum adhuc ſuperſtitem id nomen adfectaſſe, ut jam olim ad Juliani Cæſares monui, DIVI non DEI nomen conſecratis olim Auguſtis perpetua quadam obſervatione tributum conſtat in Romanis id genus monumentis; ut præter Auctores, vulgo etiam è Nummis notum. Immo hinc ipſius CARI, mortui tum & conſecrati, ſuperſtites adhuc Nummi, cum DIVI elogio & Aquila aliiſque conſecrationis notis, ac inſcr. DIVO CARO PERSICO, aut DIVO CARO PARTHICO; ut qui nempe vivus adhuc DEUS, ſed privata magis ambitione dictus ſit, poſt mortem demum publica auctoritate DIVUS vocaretur. Græca enim fuit ΘΕΟΥ, ut notum, ſeu in Deos poſt mortem relati Imperatoris, non vero Romana appellatio; quamquam vel à Coloniis, vel à Gallieno, eandem defuncto quoque Auguſto tributam ſupra notavimus. Sed de Conſecratorum nominibus aut ſymbolis agetur alibi, & peculiari, ſi Deus annuat, opere, quod adfectum habemus de Conſecratione veterum tam Gentilium quam Chriſtianorum. Hic enim ſpectamus non defunctos, ſed ſuperſtites divinis nominibus adfectos in antiquis id genus monu-

Animadv. ad Euſeb. pag. 242.

mentis. Inde vero profectus paullatim mos ille inprimis ſequioris ævi haud ignotus, ut *Numinis*, *Æternitatis* ac *Perennitatis*, aut ſimilibus vocibus compellarentur Romanorum Cæſares; ac eorum Edicta, *Immortalis Lex*, *Oraculum*, *Cæleſte Judicium*, *Sacræ litteræ*, *ſacra reſponſa*, *divinum arbitrium*, apud Symmachum alioſque paſſim efferantur; ſicut & *ſacras* eorum *aures*, videre apud eundem licet. Unde jam olim Martialis, cui & *ſacra Cæſaris aure frui* alicubi dicitur,

Lib. VII. Ep. 99.

Numen habet Cæſar, ſacra eſt vis, ſacra poteſtas.

De Cognomine MAGNI *in variis Nummis.*

Minus veſana hic forte aut importuna MAGNI appellatio, à Provinciarum aut rerum geſtarum amplitudine deſumpta, nec Alexandro ſolum, ſed ejuſdem Succeſſoribus nonnunquam conceſſa. ANTIOCHO certe, celebri non tam ampliata, quam imminuta à Romanis magnitudine, MAGNI tamen appellationem jam olim adhæſiſſe, ſi non aliunde, utique ex ejuſdem nummis conſtaret, inſcriptis ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Eadem quoque in alterius ANTIOCHI EPIPHANIS nummo occurrit à Commagenis percuſſo, ΒΑCΙΛΕΥC ΜΕΓ. ΑΝΤΙΟΧΟC ΕΠΙΦΑΝΗC ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ. Ptolemæum Lagi, alias Soterem, Magnum etiam vocat Juſtinus; ita tamen ut cognomentum illud continuo geſtaſſe, inde argui non poſſit, quod nec Nummi, Lapides, vel antiqui Auctores docent. Ptolemæo tamen ejuſdem Nepoti eam tribuit Monumentum Adulitanum ſupra adlatum, ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΕΓΑΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΣ. Quam eandem quoque appellationem patri ejus Philadelpho largitur Demetrius Phalereus apud Joſephum, in fronte litterarum, quas ad eum ſcribit, ut Ptolemæis familiarem redditam agnoſcas. Tranſiit vero illa frequentius ad Arſacidas, quam ab antiquis Perſarum

In Gaza Chriſtinæ Reginæ.

Lib. XVII. cap. 2.

Lib. XII. Origin. cap. 2.

ſarum Regibus, ut vulgo notum, ſunt mutuati; unde & Xerxes ΜΕΓΑΣ vice cognominis in Græcis Scaligeri Excerptis ad Euſebium vocatur, & Artaxerxes ſe Magnum Regem inſcribit cum apud Eſdram, tum in capite litterarum apud Joſephum. Hinc apud Græcos ſcriptores ſolo nonnunquam ΜΕΓΑΛΟΥ nomine, omiſſa etiam Regis aut alterius nominis mentione, eoſdem deſignari videas; ut apud Iſocratem de Artaxerxe rurſus; τὸν δὲ ΜΕΓΑΝ προσαγορευόμενον καταλύειν ἐπιχειρήσεις, MAGNUM *vero cognominatum ſubvertere tentabis.* Quamquam Perſarum & Medorum Reges, qui ne minimam partem Aſiæ tenerent, inique ſe Magnos Reges nuncupaſſe, viſum fuerit Alexandro, ut auctor eſt Arrianus. Eandem tamen iis peculiarem, aliis autem inconceſſam obſervat Dio Chryſoſtomus eo loco, quem vidi poſtea illuſtri Briſſonio quoque adnotatum, ὅθεν δὴ καὶ ΜΕΓΑΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ κέκληται ΜΟΝΟΣ ἐκεῖνος; *Unde etiam & MAGNUS REX ſolus ille vocatur.* Hinc conſueto more non Artabanus ſolum apud Herodianum ΜΕΓΑΣ Βασιλεὺς vocatur, ſed Caracalla etiam litteris ad eum ſcriptis, ΜΕΓΑΛΟΥ Βασιλέως filiam ambire ſeſe profitetur: ſcilicet ut ſub blanda honoris & adfinitatis illius ſpecie incautum eundem opprimeret. In Nummis tamen Severi ABGARUS Edeſſæ Regulus MAGNUS etiam vocatur, ΑΒΓΑΡΟC ΜΕΓ. ΒΑΣΙΛΕΥΣ; quod in ludibrium Parthorum Regis tributum ei à Severo exiſtimat Triſtanus. At alia penitior, quæ eum alioſque antiquarios fugit, ratio hujus appellationis; quod nempe Edeſſenorum Reges vulgo ABGARI, hoc eſt *Magni* Arabum lingua vocarentur: eorum autem Filii ASGARI ſeu *Parvi*; ut diſerte in Catalogo Gaſſaniorum Regum videre licet apud Orientalis litteraturæ callentiſſimum

Pag. 353.
Lib. XI. Origin. cap. 6.
Epiſtol. ad Philip.
Lib. VII.
Orat. III.
Lib. III.
Lib. 17.

 ſimum

ſimum Pocokium. Et certe hoc ABGARI familiare Edeſſæ Regulis nomen, (de quo jam ſupra quædam monuimus) haud aliter ac Ptolemæis vel Antiochis in vicina Syria & Ægypto, egregie firmant plures eorum Nummi ſub Marco, Severo, & Gordiano obvii. Unde omnino corrigendum patet Lampridii locum in vita Severi, ubi *Perſarum Regem Abgarum ſubegiſſe* dicitur: qui locus haud immerito ſuſpectus magno Caſaubono, alibi tamen ut genuinus ab eodem adſeritur. Ejuſdem erroris conſcius hodie Victor Schotti de Severo itidem, *ſubacto Perſarum Rege Abgaro*; in quibus locis vocem *Perſarum* omnino expungendam liquet, ac reſtituendam ejus loco *Edeſſæ* aut *Edeſſenorum*, quorum Regulis proprium Abgari nomen, non Perſis; unde etiam Abgarus Ε'δέσσης ἄρχων vocatur in Dionis Excerptis Peireskianis, ubi male Αἰδέσσης ſcriptum occurrit, quod alibi jam monui. Præterea obſcura tum erat Perſarum mentio, quum Parthorum adhuc floreret imperium, quibus erant obnoxii, & à quibus devictis PARTHICI cognomen, quod Nummi eidem tribuunt, retulit Severus. Accedit adnexa mentio apud Lampridium devictæ Arabiæ, cujus portio quædam erat Edeſſenorum Regnum, ut vel ex Tacito colligas; *Rexque Arabum Abgarus advenerat*, & mox, *quod ſpretum fraude Abgari* (non Abbari) *qui juvenem ignarum & ſummam fortunam in luxu ratum, multos per dies attinuit apud oppidum Edeſſam.* Quæ omnia certe haud valde recondita miror eruditiſſimis interpretibus ad hunc Lampridii locum non animadverſa, & quorum præclaram quandam & majorem lucem acceptam ferimus nummis Abgarum ſub eodem Severo referentibus. Nec minus Occo arguendus, cui Abgarus in Gordiani Pii nummo obvius, pro Parthorum Rege traditur, quo tempore rurſus mutatis

Ad M. Aurel. pag. 52.

Pag. 710.

Annal. lib. XII. c. XII.

tatis vicibus Parthia Perſarum imperio acceſſerat. Unde etiam poſtea Perſicæ ditioni finitima evaſit hæc Edeſſa, Romani alias juris facta, (immo Romanorum, ut vel nummi arguunt, Colonia) ſicut utrumque legitur in Hiſtoria Gotthica Priſci Rhetoris, τῇ Ἐδέσσῃ Ῥωμαίων πόλει, προσοίκῳ δὲ Περσῶν χώρας, *Edeſſæ Romanorum oppido, finitimæ autem Perſarum ditioni.* Edit. Reg. Pag. 74. Quæ vicinia forte Perſarum, Lampridio ac Victori illo ævo impoſuit, ſi errorem eum non librariorum, ſed Auctorum incuriæ malit quis imputare. Cui Edeſſæ, ut obiter hoc addam, hoc alicubi teſtimonium perhibet Chryſoſtomus, πόλιν μὲν ἀγροικοτέραν τῶν πολλῶν, εὐσεβεστέραν δὲ, *urbem multis quidem agreſtiorem, magis autem piam.* Tom. v. Orat. LXV. pag. 478. edit. Savil. Quod vero illam MAGNI appellationem adtinet, ut eam quoque minorum gentium Dynaſtis ac Regulis uſurpatam ſcias, hinc Chaganus Dynaſta litteris ad Mauritium Imperatorem ſcriptis, *Magnum Dominum* ſe ipſum in iiſdem indigitat, τῷ Βασιλεῖ τῶν Ῥωμαίων ὁ Χάγανος ΜΕΓΑΣ ΔΕΣΠΟΤΗΣ. Theoph. Simocat. pag. 190 edit. Reg. Unde non mirum eundem hunc ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ titulum Cæſaribus frequenter ab auctoribus tribui; ut ab Oppiano etiam Severo & conjugi Juliæ ſub initium elegantiſſimi operis,

Τὸν μεγάλη μεγάλῳ φυτεύσατο Δόμνα Σεβήρῳ.

& paſſim Diocletiano, Conſtantino, Conſtantio, Arcadio, Juſtiniano, ab Euſebio aliiſque ſcriptoribus Chriſtianis, Gregorio Nazianzeno, Syneſio, Procopio, aliiſque; quale & ſummo Jovi tribuit Venus apud Poëtam,

quem das finem REX MAGNE *laborum.*

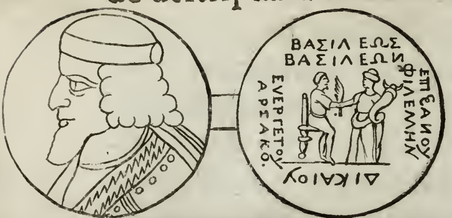
Sicut nempe inter Deos Gentilium alii MAGNI, ita inter Reges, De DIS MAGNIS obviæ paſſim Inſcriptiones antiquæ, & de quibus Manilius, DI *quoque* MAGNOS *Quæſivere* DEOS. Unde clamor ille Epheſiorum

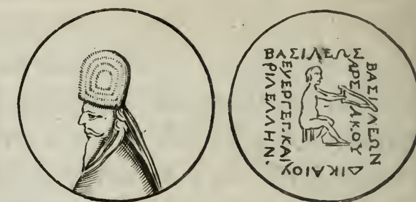
Act. xix. 34. ſiorum in Actis, ΜΕΓΑΛΗ ἡ Ἄρτεμις Ἐφεσίων, MAGNA *Diana Epheſiorum*; cui ſimilis plane in vicina & æmula urbe Pergamenorum apud Ariſtidem clamor, Serm. Sacr. II. τὸ πολύμνηστον δὴ τοῦτο βοώντων ΜΕΓΑΣ ὁ Ἀσκληπιὸς, *celeberrimum illud clamantium*, MAGNUS *Æſculapius*: ut vel inde conſuetum id genus acclamationis morem adſequaris. Caracallam vero inter Romanos Cæſares illud MAGNI cognomen ſibi vindicaſſe, liquet mihi ex D. de requir. abſent. l. I. Marciano Juriſconſulto, *Divi Severi & ANTONINI MAGNI reſcriptum eſt.* Magnus nempe ille Antoninus exemplo Alexandri; quem ſcilicet æque ac res ab eo geſtas in ore ſemper habuit, ut in ejus vita notat Spartianus. Alias idem MAGNI prænomen ſibi ultro à Senatu delatum reſpuiſſe legimus alterum illum Alexandrum Severum, in ejus vita apud Lampridium. At In Miſopogone. Julianus alicubi de ſe ipſo, καὶ ταῦτα ΒΑΣΙΛΕΥΣ ἀκούων ΜΕΓΑΣ, *& hæc* IMPERATOR *audiens* MAGNUS. Ita nempe vocati frequenter Cæſares illo ævo, ne æmulis Perſarum Regibus inferiores dignitate viderentur. Unde & illud ΜΕΓΑΛΟΥ attributum paullatim etiam ad Cæſarum Palatinos tranſlatum, ut ΜΕΓΑΝ ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΝ, alioſque Aulæ Proceres. Cæteroquin non jam MAGNI, ſed MAXIMI appellatio Conſtantino in ejuſdem Nummis conceſſa: repetito nempe uſu ex priori more, quo MARCI, COMMODI, SEVERI, ANTONINI, aliique MAXIMI ARMENIACI, PARTHICI, GETICI, in eorundem Inſcriptionibus vocantur.

De Nummis ARSACIDARUM. Auguſtiorem adhuc REGIS REGUM appellationem Parthorum Regibus non vulgo ſolum auctores, ſed rariores etiam ARSACIDARUM Nummi largiuntur; quos adferre hic obiter, haud ingratum erit opinor vel inconſultum. Unum obſervavi in Theſauro

ro Mediceo, ΑΡCΑΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ ΚΑΙ ΦΙΛΕΛΛΗΝΟC ΒΑCΙΛΕΩC ΒΑCΙΛΕΩΝ. Alterum Florentiæ itidem inſpexi in Muſeo Gaddiano, cum fugientibus & exeſis litteris, ΑΡCΑΚΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥC ΦΙΛΕΛΛΗΝΟC. Tertius in Gallorum Metropoli apud Cl. Seguinum mihi adnotatus, cum conjunctis inter alia Epiphanis & Euergetis cognominibus, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΕΠΙΦΑΝΟΥ. ΦΙΛΕΛΛΗΝ. ΔΙΚΑΙΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ ΑΡCΑΚΟΥ. Quartus vero hic in Urbe, penes Virum de ſummatibus Auguſtinum Chiſium adſervatur, reliquis adhuc meo judicio rarior, & ſupra obiter indicatus; unde corruptum vulgo apud auctores Græcum Vologeſis nomen reſtituebamus, ΒΑCΙΛΕΩC ΒΑCΙΛΕΩΝ ΒΟΛΑΓΑCΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥC ΚΑΙ ΦΙΛΕΛΛΗΝΟC. Geminum quidem vidiſſe Goltzium colligo, ſed cujus veram lectionem, ut ſæpe alias, non eſt adſequutus; ita ut apud eundem divinari illam potius, quam conjicere liceat. Ad hunc enim refero, quem ſub corrupto nomine ΑΝΟΥΛΑΓΑC pro ΒΟΛΑΓΑCΟΥ cum Epithetis reliquis *Epiphanis*, *Philellenis* & *Regis Regum* adduxit. Nec felicior idem fuit in eruendo nomine ARSACIS, pro quo ΑΡCΑΝΟΥ in ejuſdem Theſauro perperam legitur: ſed en tibi duorum è prædictis ARSACUM Nummis icones: Altera nempe è nummo Mediceo modo indicato deprompta, quam cum ſelectis quibuſdam rariorum Numiſmatum ectypis ſuo loco inſerendis lubenter indulſit magnum illud non Etruriæ ſolum ſuæ, ſed litterarum omnium ac diſciplinarum ſidus LEOPOLDUS Cardinalis; curavit autem feliciter arcta mihi, ut noſti, officiorum neceſſitudine conjunctus, idemque ſummo ingenio, nec minori prudentiæ, fidei, ac induſtriæ laude florentiſſimus

Ludovicus Strozza, cui commiſſa maximi Regis apud Etruſcos ſuos negotia. Prior vero è Nummo Cl. Seguini expreſſa, juxta epigraphen tertio loco à nobis modo deſcriptam.

Præclaras has certe priſcæ memoriæ reliquias, nonne quibuſvis gemmis potiores fateberis, mi OCTAVI; ſolatium utique præſtare amiſſæ illius gemmæ, quam alterius quoque Arſacidæ, Pacori nempe *habentem imaginem & inſignia, quibus ornatus fuiſſet*, ſedulo ſe requiſiviſſe teſtatur Plinius junior, quam nempe inſignis muneris loco ad Trajanum mitteret, ut jam in ſuperioribus, producto alio nummo Parthico, monuimus. Inſignium certe & Titulorum inſuper, quibus iidem Reges ornabantur, nonne & relictam hic vides memoriam? Ita tamen ut hanc veniam ante omnia à Lectore petamus, ſi in ſuperioribus iconibus exprimendis rudior videatur aut defeciſſe in quibuſdam ars ſculptoris; quando Nummi ipſi vetuſtate haud parum attriti occurrant, & ex plumbeis ectypis ad me curatis ſint expreſſi, quorum archetypos ipſe videram, & inſcriptiones accurate, quantum licuit, notaveram. Diademate quidem revinctum vides caput ARSACIS in priori Nummo, Comam vero quam minus diligenter ſculptor expreſſit, regio Perſarum & Parthorum more cincinnis variis tortam, ut facile ſe capillatum Parthorum Regem probet; unde notus ille Veſpaſiani apud Suetonium jocus; *Cum inter prodigia ſtella in cœlo crinita appa-*

apparuiſſet, ad PARTHORUM REGEM, *qui* CAPILLATUS *eſſet, pertinere dicebat.* Elegantiorem vero alterius Arſacis Comam apud Triſtanum videas, à quo plura erudite de capillorum cultu Parthorum aut Perſarum Regibus conſueto, jam occupata non repetam hoc loco, & apud eum reperiet lector. Quibus addere liceat, quod à Procopio refertur, inſigne apud Perſas eximium & à Rege proximum Comam fuiſſe cum redimiculo auro & unionibus contexto. A Medis nempe, & eorum exemplo ab antiquioribus Perſis hunc capillorum cultum, ſicut alia inſignia vel ornamenta, mutuati ſunt Parthorum Reges; quorum gens alias, utpote origine Scythica, hirto capillo horrida agebat adhuc M. Craſſi ætate. Utrumque certe clare nos docet Plutarchus, agens de Surena Parthorum tum à Rege proximo; Μηδικώτερον ἐσκευασμένος ἐντρίμμασι προσώπου, καὶ κόμης διακρίσει, τῶν ἄλλων Πάρθων ἔτι Σκυθικῶς ἐπὶ τὸ φοβερὸν τῷ ἀνατίλλων κομώντων; *Erat ad* MEDORUM *morem fucata facie, &* COMA *redimitus* DISCRIMINATA, *quum cæteri Parthi etiam tum Scythico modo horrerent capillo incompto.* Prius vero è Xenophonte hauſiſſe mihi videtur Plutarchus, ubi ſimilem Aſtyagis Medorum Regis habitum deſcribit, καὶ ὁρῶν δὴ αὐτὸν κεκοσμημένον καὶ ὀφθαλμῶν ὑπογραφῇ καὶ χρώματος ἐντρίψει, καὶ ΚΟΜΑΙΣ προσθέτοις, ἃ δὴ νόμιμα ἐν ΜΗΔΟΙΣ· *Quumque videret eum pigmentis oculorum, coloribus illitis, &* ADSCITITIA COMA *ornatum: hæc enim omnia apud* MEDOS RECEPTA. Unde etiam alibi docet idem auctor, cur hæc omnia è Medorum cultu ad Perſas tranſtulerit Cyrus. Alterius vero ARSACIS caput, alio rurſus capitis ornamento decorum occurrit, quod Mitram potius quam Tiaram dixeris. Notum quidem Tiaram, eamque rectam, conſuetum olim

Tom. II. Comment. pag. 83.

Bell. Perſ. lib. II. cap. 17.

In M. Craſſo.

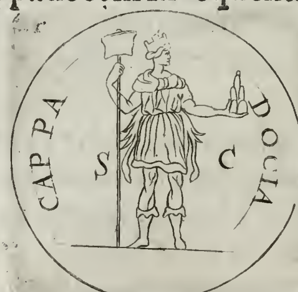
Inſtit. Cyr. lib. I.

Inſtit. Cyr. lib. VIII.

fuiſſe Regum cum Perſarum tum Parthorum inſigne. Sed alia vulgo ejus figura, quadrangularis nempe, ac
Lib. xv. pilei inſtar turriti, ut Straboni vocatur, πίλημα nempe πυργωτόν. Neque his diſſimilis, quæ in Auguſti nummis occurrit cum Arcu & Jaculo, tanquam totidem Parthorum inſignibus.

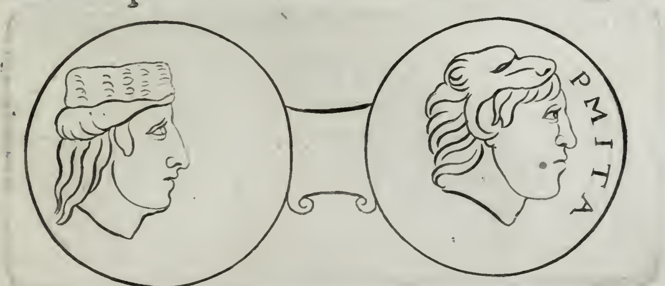
Talis itidem Tiaræ ſpecies, quamvis haud perinde acuminata, neque tot ornamentis conſpicua, qua decoratus eſt ſagittarius Parthus in Nummo, quem ſupra illuſtravimus, item Rex Parthus genuflexus in nummo Trajani ſupra etiam indicato, REX PARTHIS DATUS. Haud abſimile alias capitis ornamentum geſtare videas Cappadocem in ſequenti numiſmate.

Ejuſdem vero generis cum ſuperiori Tiara inſignis illa qua Tigranem Armeniorum Regem conſpicuum exhibet præclarus quidam Nummus Mediceus, quem paullo infra producemus. Ex his autem liquet, non

Tiaram

Tiaram vel Cidarim, (quæ fere promiſcue ſumpta ut infra dicetur) ſed aliud capitis decus, nempe Mitræ inſtar præferre poſteriorem hunc Arſacem; cui etiam haud abſimile videas in nummis Abgari, de quo paullo ante egimus. Haud unum nempe capitis inſigne uſurpatum olim his Barbaris Regibus; modo Diadema, ut in nummo prioris Arſacis & altero quem expreſſit Triſtanus; modo duplex etiam Diadema, quo uſus dicitur Artabanus Parthorum Rex apud Herodianum; Lib. I. modo Cidaris aut Tiara cum Diademate, ut infra in nummo Tigranis; modo aureum capitis arietini figmentum lapillis interſtinctum, ut ſupra de Sapore Perſarum Rege tradentem vidimus Ammianum, modo vero quoddam regiæ Mitræ genus, ſeu in orbem ſinuatum capitis tegmen, quale in poſteriori Nummo expreſſum; & ad quæ ſinuata Parthorum inſignia reſpexit Tacitus; *Nuntiavere accolæ Euphratem, nullâ imbrium vi ſponte in immenſum attolli, ſimul albentibus ſpumis in modum Diadematis ſinuare orbes.* Annal. VI. 37. Ut mittam non ſinuatum quidem in orbes, ſed quadratum, haud minus ac Tiara, quamvis cætera diverſum capitis tegmen, quod videas in ſequenti Panormitanorum nummo.

Parthorum autem vulgus pileatum fuiſſe, ut non immerito eos *pileatos Parthos* vocarit Poëta, ſicut de Perſis obſervarat olim Herodotus, pileis tamen haud in- Lib. VII.

ſtar Phrygum acuminatis, obvium ex duobus his Nummis, qui formam pileati in priori nummo Parthi, in poſteriori Phrygis nobis ante oculos ponunt.

De appellatione REGIS REGUM. Præter Inſignia vero, Titulos hic etiam videmus & Nomina, quibus ſe vulgo jactabant iidem Parthorum Reges. Inde certe liquet ARSACIS nomen, quamquam iiſdem familiare, eoſdem non ſemper in titulis geſtaſſe, ut Juſtinus tamen videbatur innuere,
Lib. XII. *omnes Reges ſuos hoc nomine, ſicuti Romani Cæſares Auguſtoſque cognominavere*: utique à VOLOGESIS cognominibus vides abeſſe in adlegato ejus Nummo. At eoſdem hic cernis Arſacidas, EUERGETIS ac EPIPHANIS cognominibus ſimul quandoque ornatos, ac iiſdem inter ſe nonnunquam diſtinctos, non aliter ac Lagidas & Seleucidas, à quibus eadem videntur mutuati. Id vero quod præſidium adferat eruditis ad Hiſtoriæ & Chronologiæ veteris elucidationem, & Arſacidarum vel inprimis, quorum ſeriem ut confuſam, aut vulgo
Vid. Iſag. Can. l. III. p. 323. ignotam tradere refugit Scaliger, judices fero omnes ſerium antiquitatis ac litterarum amorem profeſſos. REGIS quidem REGUM Græcam appellationem in iiſdem obviam, à Perſis ad Parthorum Reges, & ab his rurſus ad Perſas rediiſſe, tralatitium nimis quam ut probatione indigeat. Neque minus obvium, ſolo REGIS nomine eoſdem Perſarum Reges Demoſtheni aliiſque ſcri-

ſcriptoribus Græcis frequenter deſignari. Illud vero ſua ætate inſuetum, iis utique qui in Romano imperio degebant, obſervo apud Chryſoſtomum; Ὥσπερ γὰρ ὅταν λέγωμεν τὸν τῶν ΠΕΡΣΩΝ ΒΑΣΙΛΕΑ, οὐχ ἁπλῶς ΒΑΣΙΛΕΑ καλοῦμεν, ἀλλὰ τὸ τῶν ΠΕΡΣΩΝ προστίθεμεν, καὶ τὸν τῶν Ἀρμενίων ὁμοίως; *ſicuti enim quando mentio incidit* PERSARUM REGIS, *non ſimpliciter* REGEM *dicimus, ſed* PERSARUM *addimus, & ſimiliter de Armeniorum Rege.* Quamquam Græci non ſolum aut Barbari, qui vulgo ſtupent in titulis, ſed Romani etiam ſcriptores ipſum REGIS REGUM titulum non veriti ſint Arſacidis tribuere, ut ex Suetonio in Caligula, aliiſque liquet, nempe

Tom. I. in Pſal. XLIV. p. 632. edit. Savil.

—— *Arſacio poſtquam ſe Regia faſtu*
Suſtulit.

Ita ut eundem, præter Auctores & Nummos, Marmora quoque iis largiantur in præclara Inſcriptione, quam vidit jam olim illuſtris Scaliger, in qua duo Phraatis liberi obſides Romam miſſi PHRAATIS REGIS REGUM FILII, Romano etiam ſermone citra ambages vocantur. Immo nec abſtinuiſſe invidioſa quamquam appellatione Parthorum Reges in litteris ad Romanorum Duces aut Cæſaris etiam ſcriptis ſatis conſtat; ut ex Epiſtola Phraatis ad Pompeium, alterius Phraatis ad Auguſtum, Vologeſis ad Veſpaſianum, Saporis ad Conſtantium, & Hormiſdæ denique ad Juſtinianum, apud [a] Dionem, [b] Ammianum, ac [c] Menandrum Protectorem licet etiamnum obſervare. Nec tamen iis idem titulus à Romanis continuo delatus, ut ex reſponſo Pompeii & litteris Auguſti ad Phraatem, & Conſtantii ad Saporem, videre eſt apud eoſdem Auctores, ac inſuper apud Plutarchum in Pompeio. Unum forte excipias Veſpaſianum, quem à Vologeſe litteris

Iſag. Can. l. III.

[a] Lib. XXXVII. LV. & LXVI.
[b] Lib. XVII.
[c] Pag. 137. edit. Reg.

teris compellatum hoc modo, REX REGUM *Arſaces Flavio Veſpaſiano ſalutem*, eidem totidem verbis reſpondiſſe, nullo ex imperatoriis nominibus adſumpto, auctor eſt iterum Dio; moderatior nempe Alexandro, qui Dario ſuccenſuit, quod ſibi Regis titulum, nec eundem Alexandri nomini adſcripſerat. Equidem in fragmentis Salluſtii eundem titulum Regis Regum Arſaci abnegat Mithridates, pari jure cum eo agens, *Rex Mithridates Regi Arſaci*. Illuſtre quidem exemplum Choſroæ Perſarum Regis, ſed profugi, ut ſupra innuimus, & opus indigi apud Simocattam obſervo; qui litteris ad Mauritium Imperatorem ſcriptis, non ſolum ab ea REGIS REGUM appellatione abſtinet; ſed filium etiam ſe illius Auguſti & ſupplicem vocat, ac omnia ſupremæ Majeſtatis elogia plena manu in eum congerit. Idem tamen Choſroës, ad Sergium Martyrem ſcribens, ſolitam Regis Regum appellationem retinet, quæ Perſarum lingua SAANSAAN dicebatur. Id enim nos docuit Ammianus, *Perſæ Saporem* SAANSAAN *appellabant, & Pyroſem, quod* REX REGIBUS *imperans, & bellorum victor*. *Saa* nempe Regem aut Dominum apud Perſas notat, quod obſervarunt jam eruditi; unde non ſolum Varoranus Perſarum Rex Σεγανσαὰν dictus, hoc eſt *Segeſtanorum Rex*, teſte Agathia. Sed & eodem auctore Sapores Κερμασὰν appellatus, ob gentem Cerma à patre devictam. Cæterum Perſis Rex Βίσαξ appellatus juxta Heſychium, Βίσαξ ὁ βασιλεὺς παρὰ Πέρσαις. Nec tamen eadem *Saanſaan* ceu Regis Regum appellatio, ita Parthorum aut Perſarum Regibus adhæſit, ut ſupra innuentem audivimus Dionem Pruſæum, ut ad eorum exemplum alii nonnulli Barbarorum Reges eandem ſibi aliquando non vindicarent. Immo ut mittam antiquiorem iiſdem Nabuchodonoſorem eodem titulo com-

Lib. LXVI.

Theophyl. Simoc. edit. Reg. p. 185.

Idem lib. V. cap. 4.

Lib. XIX.

Lib. IV. edit. Reg. pag. 135.

compellatum à Daniele, jam ante vetuſtiſſimi Ægyptiorum Reges eodem etiam ornati, ut viderunt jam eruditi, & conſtat ex aliquot eorum elogiis apud Dio- Lib. 1.
dorum, ac iſto inter alia de Seſoſtri, ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΚΑΙ ΔΕΣΠΟΤΗΣ ΔΕΣΠΟΤΩΝ ΣΕΣΟΩΣΙΣ, *Rex Regum & Dominus Dominorum Seſoſtris.* Quod poſtremum docet, non novam in eo tractu *Domini Dominorum* aut *Dominantium* appellationem, quam ſibi vindicat pari faſtu hodiernus Ægypti & Thraciæ Tyrannus. Alias & Priamus ac antiqui Troiæ Domini Straboni, & Agamemnon Livio ac Senecæ, & Ti- Lib. 1.
granes [a] Plutarcho ac [b] Appiano, REGES REGUM [a] In Lucullo.
dicti: ut mittam, quod legebam noviſſime apud Photium, Mithridatem eundem quoque titulum ambiviſſe; [b] In Syriacis.
quem narrat Memnon, Lucullo, omiſſo Imperatoris nomine reſpondiſſe, quod ab eodem REGIS REGUM titulo prior non fuiſſet compellatus, quibus conſentanea de Tigrane & eodem Lucullo Plutarchus In Lucullo.
tradit. Exemplo autem & more antiquiſſimorum Ægypti Regum paullo ante indicato, Antonii CLEOPATRA ſuperbo quoque REGINÆ REGUM nomine decorata apud Dionem legitur, & ejuſdem filius Cæſario, è Jul. Cæſare ſcilicet genitus, REX REGUM etiam renuntiatus, *ἐκείνην τε* (ſcil. M. Antonius) ΒΑ- Lib. XLIX.
ΣΙΛΙΔΑ ΒΑΣΙΛΕΩΝ, *καὶ τὸν Πτολεμαῖον, ὃν Καισαρίωνα ἐπωνόμαζον,* ΒΑΣΙΛΕΑ ΒΑΣΙΛΕΩΝ *καλεῖσθαι ἐκέλευσε*; *Illam vero* REGINAM REGUM, *Ptolemæum autem Cæſarionem cognominatum*, REGEM REGUM *vocari juſſit.* Prioris vero illuſtre exemplum Nummi etiamnum exhibent cum inſcr. REGINÆ REGUM FILIORUM REGUM CLEOPATRÆ: unde ſatis liquet erraſſe eruditos, qui apud Dionem Βασιλίδα Βασιλίδων pro Βασιλέων, ſeu *Reginam Reginarum*, potius

quam *Regum* legendum contendebant. At quod non perinde obvium, eandem etiam REGIS REGUM appellationem ſequiori ævo vel ambiviſſe Romanorum Cæſares, vel ultro iis delatam, liquet mihi ex Gregorio Nazianzeno, ubi de Conſtantio verba facit, οὐ τὸ ΒΑΣΙΛΕΑ ΒΑΣΙΛΕΩΝ καὶ εἶναι καὶ νομίζεσθαι, *Nec quod* REX REGUM *& eſſet & appellaretur.* Potiori certe jure, quam Hannibalianus frater Delmatii, qui Rex Ponticarum gentium à Conſtantino renuntiatus, REX REGUM in ejuſdem Conſtantini Excerptis vocatur. Nata autem hæc REGIS REGUM appellatio, aut quod Regibus imperarent, juxta Ammianum; quo ſenſu *Princeps Principum* Domitianus dicitur apud Martialem, & apud Ovidium Agamemnon *Dux Ducum*, hoc eſt juxta Tragicum, *ductor Agamemnon ducum*; ſicut in Novellis lego Provinciarum Præſides *Judices Judicum* dictos, *& Provinciæ Præſes videbitur quidam Judex Judicum*; reſpectu nempe Defenſorum Civitatum, aliorumque inferiorum Judicum ac pedaneorum, quos habebant ſibi obnoxios. Quo ſenſu certe Rex Regum optimo jure dici potuit Rex ille Indorum, qui auctoribus Strabone ac Nicolao Damaſceno, in Syriam ad Auguſtum profectus, ſexcentorum Regum Dominum ſeſe vocare non dubitabat; & quo alias titulo prudenter Alexandrum abſtinuiſſe docet alicubi Plutarchus. Aut vero frequenter ita dicti, ut non tam imperium ſibi in alios Reges, quam primatum inter eoſdem tribuerent: quo ſenſu etiam Rex Regum dicitur Atreus apud Senecam, *O me cælitum excelſiſſimum,* REGUMQUE REGEM, & apud Horatium,

Liber, honoratus, pulcher, REX *denique* REGUM.

Sicut *Conſul Conſulum* in veteri Elogio, & *Pater Patrum ac Epiſcopus Epiſcoporum* Tricaſſinus Præſul apud Sidonium;

In Julian. Orat. I. p. 64. edit. Pariſ. Gr. Lat.

Novell. XV. l. II.

Lib. XV.

In Demetrio.

In Thyeſte.

nium; hoc eſt, primi & maxime conſpicui inter Reges, Conſules, Patres, Epiſcopos. De hoc certe poſtremo non ſinit nos dubitare ipſe Sidonius, qui de eodem loquens Antiſtite, *egone*, inquit, *cum ſis procul dubio* PRIMUS *omnium toto qua patet orbe Pontificum.* Unde & illuſtrandus venit vexatus ille apud Tertullianum *Epiſcopi Epiſcoporum* locus, ſeu vere ſeu ironice uſurpati. Primus nempe juxta Sidonium, non Dominus; ſicut Athenæ jam olim Ἑλλάδος Ἑλλὰς dictæ, & Calaris Sardiniæ Metropolis *Urbs Urbium* apud Florum, hoc eſt πρώτη Ἑλλάδος, ac πρώτη πόλεων, *prima* nempe *Græciæ*, aut *prima urbium*; quemadmodum Provinciarum Metropoles crebro vocantur apud Græcos & Romanos ſcriptores; quo ſenſu etiam Narbo & Tholoſa *principatum Urbium tenere* dicuntur Ammiano, & quæ frequens notio eo ſenſu in Codice Theodoſiano ac Novellis. Sic, quod nec prætereundum hoc loco, apud Macrobium, Janum Patrem dictum videas quaſi *Deorum Deum*, hoc eſt quaſi Deorum primum & antiquiſſimum, ſicut Herodiano vocatur, Saturno certe coævum; aut forte, quod primus auctor fuerit Deorum cultus, ut de eodem paullo ante ex Xenone tradiderat Macrobius, *Janum in Italia* PRIMUM *Diis Templa feciſſe, & ritus inſtituiſſe ſacrorum*, non autem quod in alios Deos imperium haberet, ſicut rurſus intelligendus videtur Hierocles in aurea carmina, ubi de ſummo Deo agit; τὸν δημιουργὸν μόνον Θεὸν, ὃν ΘΕΟΝ ΘΕΩΝ ἂν εἴποι τις, καὶ Θεὸν ὕπατον καὶ ἄριστον, *Creatorem ſolum Deum, quem* DEUM DEORUM *dixerit aliquis, & Deum ſummum & optimum.* Quo nomine nempe dictus [a] Horatio *Rex Deorum Jupiter*, quod è [b] Pindaro ut alia expreſſiſſe video, qui Jovem alicubi Βασιλέα Θεῶν itidem vocat. Cæterum Perſarum, ut hoc addam, exemplo, quibus fuit quodammodo peculiaris

Lib. VI. Epiſt. 2.

Lib. XV.

Lib. I.

Lib. I. Saturn. c. 9.

[a] Lib. III. Od. IV.

[b] Od. VII. Nem.

illa *Saanſaan* ſeu REGIS REGUM appellatio, Turcæ quoque Sultanum ſuum eodem Conſilio peculiari voce nuncuparunt, ut de poſtremis obſervat Bryennius

Lib. 1. c. 9. Cæſar haud ita pridem ab eruditiſſimo Poſſino vulgatus, ΣΟΥΛΤΑΝΟΝ τ̀ ΣΤΡΑΓΓΟΛΙΠΙΔΑ *ὀνομάσαντες, ὅπερ σημαίνει καὶ αὐτοῖς* ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ *καὶ παντοκράτωρ*, SULTANUM STRANGOLIPIDEM *vocantes, quod apud ipſos notat* REX REGUM *& Omnipotens.*

De Cognomine PHILELLENIS, &c. PHILELLENIS etiam titulum uſurpaſſe videmus ARSACIDAS, quod iterum aliunde, quam ex Nummorum illorum fide vix conſtare exiſtimem. Mira vero in Darii, Xerxis, aliorumque id genus Hæredibus appellatio; quos utique Græcorum magis odio quam amicitia claros exſtitiſſe nemo neſcit. Unde etiam non

Demoſth. Orat. de Claſſ. Philellena, ſed communem Græcorum hoſtem vocat alicubi Perſarum Regem Græcus Orator. Deſumpta vero mihi videtur ab Arſacidis blanda & amica hæc nomenclatio, ad exemplum ſucceſſorum Alexandri, qui à privata in Parentes aut Fratres pietate, PHILOPATORAS, PHILOMETORAS, aut PHILADELPHOS ſe paſſim inſcribebant; & quidem uſurpaſſe prius illud nomen Arſaces illos & Vologeſes, ad demerendos ſibi Græcos Aſiaticos Syriæ, Meſopotamiæ ac reliquos illius tractus Parthici viciniores, qui Græcorum Coloniis & lingua paſſim florebant; ita ut à quibuſdam ex iis nummos id genus percuſſos ſtatuere liceat. Græcæ enim dictæ illæ civitates, haud minus ac ipſæ Urbes Græciæ, ſicut apud Livium Rhodiorum

Lib. XXXVII. cap. 54. Legati Romæ in Senatu conteſtantur: *Non quæ in ſolo modo antiquo ſunt, Græcæ magis urbes ſunt, quam Coloniæ earum, illinc quondam profectæ in Aſiam.* Linguam nempe, mores, habitum, leges, ſacra, nomen quoque ſuarum

Me-

Metropoleon vulgo retinebant Coloniæ; unde Roma divino Vati *naſcens Troia*, Carthago *urbs Tyria*, Syracuſæ *Iſthmiaca tecta* aut *Ephyræa mœnia* Silio, Maſſilia *Phocis* Lucano & Sidonio, Silio *Phocais*, ipſi Maſſilienſes, in Gallia poſiti, *Graia juventus*, *Graii remiges*, *Graia claſſis*, ſæpe apud Lucanum alioſque nuncupantur. Qua ratione etiam Græci non Iones ſolum dicti aut Inſulares à Græcis profecti, ſed remotiores etiam in Syria aut Meſopotamia conſtituti. Hinc apud Joſephum, Meſopotamiam κατοικοῦντες Ἕλληνες καὶ Μακέδο- Lib. xiii
νες, *incolentes Græci & Macedones*, Demetrio Syriæ Regi antiq. c. 9.
auxilia contra Parthos offerunt. Immo Tacitus opportune de Parthorum Rege, & Græcis id genus in eo tractu Coloniis; *At Tiridates volentibus Parthis Nicepho-* Annal. vi.
rium & Anthimuſiada, cæteraſque urbes, quæ Macedonibus 41.
ſitæ, Græca vocabula uſurpant, Italumque & Artemitam Parthica oppida recepit. Inde itaque ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ deſumpta à Parthorum Regibus appellatio; quamquam de iiſdem Nicephoriis Macedonum in Meſopotamia colonis, obſervet Dio, eos Romanis ut ΦΙΛΕΛΛΗΣΙ libenter & magna inde ſpe concepta ſeſe tradidiſſe; καὶ εἰς τὸν Ῥωμαίους, ὡς καὶ ΦΙΛΕΛΛΗΝΑΣ Lib. xl.
πολλὰ ἐλπίζοντες. Eodem enim cum Parthis inſtituto, Majores veſtros illam quoque appellationem ambiviſſe, cum hic locus ſatis arguit, tum bella pro Græcis Aſiaticis contra Antiochum ſuſcepta, aliaque benevolentiæ illorum in Græcos argumenta ambitioſe etiam non ſemel conteſtata abunde docent. Ita Caſſius Cæſaris interfector ΦΙΛΕΛΛΗΝ ἀνὴρ ab Archelao Rhodio dictus apud Appianum; & Tullius alicubi ad At- Bell. Civil.
ticum ſuum; *Nunc quoniam & laudis avidiſſimi ſemper* lib. iv.
fuimus, & præter cæteros ΦΙΛΕΛΛΗΝΕΣ *& ſumus & habemur.* Quamquam præter Arſacidas ita dictos in

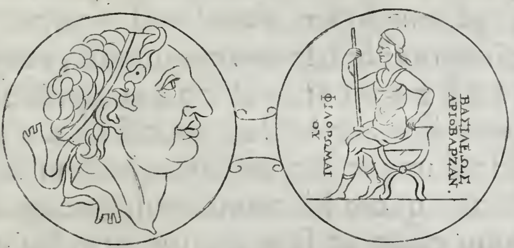
eorum Nummis, aliis quoque barbaris Regibus familiare ſuiſſe idem cognomentum, vel unus Strabo videatur comprobare, qui in genere Regum ΦΙΛΕΛ-
Lib. XIV. ΛΗΝΩΝ alicubi mentionem facit. Sic Amaſis Ægy-
Lib. II. ptius apud Herodotum; Indorum & Thracum qui-
[a] Lib. II. dam Reges apud [a] Diodorum & [b] Ælianum; Hiero
[b] Lib. I. c. II. Syracuſanus apud [c] poſtremum, quo & [d] Polybius ali-
[c] Lib. IX. c. I. cubi reſpexit; Ariſtobulus Hircani filius Rex Judæo-
[d] Lib. I. rum apud [e] Joſephum; Julianus deſertor apud [f] Gre-
[e] Lib. XIII. antiq. c. 19. gorium Nazianzenum, ΦΙΛΕΛΛΗΝΕΣ totidem nuncupati leguntur. Eundem titulum quoque Salaminiis
[f] Orat. I. in Julian. Cypriis tribuit in Epiſtolis Iſocrates. Parcimus vero congerendis ipſis Auctorum locis, quæ cum ſuperioribus hinc petant Lexicorum conſarcinatores: neque enim in eo muſtaceo laureolam quærimus. Nec tamen hic inſignem Ariſtidis locum de eadem appellatione poſſumus præterire, quam Marco Aurelio tribuit, ac ſimul ita commendat, ut facile ſe Græcum Sophiſtam
Tom. I. in Imp. p. 110. prodat; *εἰ δὲ αὐτὸ* ΦΙΛΕΛΛΗΝΑ *εἶναι καλὸν καὶ πρέπον βασιλεῖ, τῷ προσήκον ὁ ἔπαινος· οὕτω γὰρ σφόδρα* ΦΙΛΕΛΛΗΝ *ἐστὶν ὁ βασιλεύς·* *Jam ſi decet Imperatorem eſſe* PHILELLENA, *nemini certe laus hæc magis convenit. Ita enim* PHILELLEN *eſt noſter Imperator*, & quæ ibi plura hanc in rem leguntur. Ut vero *Philellenum*, ſic nata etiam ΦΙΛΑΘΗΝΑΙΩΝ appellatio, quam Alexandro
Epiſtol. ad Alex. Mag. tribuit idem Iſocrates; immo etiam ΦΙΛΑΘΗΝΑΙΟΤΑΤΟΥ, qua patrem ejus Philippum proſequutus
Demoſth. de falſ. legat. Æſchines, ſi fides habenda ejus adverſario, qui id reliquis illius criminibus adnumerat. Neque eo tamen ſenſu dictus apud Plutarchum M. Antonius ΦΙΛΑΘΗΝΑΙΟΣ; quippe non tam caritate erga Athenienſes, quam ob deſponſatam, ſibi ab iiſdem Minervam. Cæteroquin ſicut Philellenes aut Ε᾽*λλωίζοντες* quandoque

que dicti in Græcos bene adfecti, ſic Thebani Herodoto Μηδίζοντες, ſeu propenſi in Medos; unde paſſim Μηδισμὸν de defectione ad Medos ſeu Perſas apud Agathiam legas. Et præterea ut ΦΙΛΕΛΛΗΝΕΣ quidam, ſic alii contra ΜΙΣΕΛΛΗΝΕΣ: quod poſtremum Annibali tribuit Diodorus ὢν μὲν καὶ φύσει ΜΙΣΕΛΛΗΝ, *quum natura etiam odio in Græcos ferretur*; ſicut viceverſa apud Platonem, Athenienſium gentem dictam videas ΜΙΣΟΒΑΡΒΑΡΟΝ, non vero μιξοβάρβαρον, inſtar aliorum Græcorum.

In Calliope. Lib. III. p. 81. IV. p. 111. 119. Lib. XIII. In Menexeno pag. 245. edit. H. Steph.

Huc accedit formata eadem exemplo ΦΙΛΟΡΩΜΑΙΟΥ nomenclatio, quæ non tam ſponte ſumpta, quam à Senatu olim ſociis & amicis Regibus benevolentiæ ergo tributa legitur. Hinc occurrit eadem adhuc hodie in aureis & argenteis nummis ARIOBARZANIS Cappadocum Regis, quales plures vidiſſe memini, & viderunt quoque Goltzius ac Urſinus, inſcriptos ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΡΙΟΒΑΡΖΑΝΟΥ ΦΙΛΟΡΩΜΑΙΟΥ; cujus ectypum etiam hic habes.

De Cognomine PHILOROMÆI PHILOCLAUDII, *& Nummis* HERODIS *&* AGRIPPÆ.

Ante omnia hic explicanda venit figura ſedens in averſa Nummi parte. Vir doctus Goltzii interpres, exiſtimat Romam ſignari, quamquam Galeam ejus minus accurate expreſſam fateatur. Sed toto cœlo errat. Neque alius enim, quam ipſe Ariobarzanes ſellæ Curuli inſidens, & cum ſolito Cappadocibus capitis tegumenta. Sella autem Curulis in nummo Regis barbari ideo in-

inſculpta, quod eam inſignis muneris loco cum donis aliis à Senatu accepiſſet. Notum enim inter dona, quæ vulgo ad amicos & ſocios Reges mittebantur, juxta ſcipionem eburneum, Togam pictam, palmatam Tunicam, aliaque id genus, ſellam etiam Curulem vel præcipuum locum ſibi vindicaſſe. Crebra ejus rei apud Livium exempla, ubi miſſa recenſet munera, vel ad Ptolemæum & Cleopatram in Ægyptum, vel ad Sy-
Lib. XLII. cap. 14. phacem, vel ad Maſiniſſam, vel ad Eumenem, *donaque quam ampliſſima data cum* SELLA CURULI, *atque eburneo ſcipione.* Qualia etiam miſſa ad Ariarathem, Cappadocum itidem Regem, & ex Ariobarzanis hujus Deceſſoribus, apud Polybium legas, & quidem ſignanter de utroque munere tanquam præcipuæ digna-
Exc. Leg. CXXI. pag. 953. tionis, *τὰ μεγίστα τῶν παρ᾽ αὐτοῖς νομιζομένων δώρων ἀντεπέστειλε, τόν τε Σκηπίωνα, καὶ τὸν* ΕΛΕΦΑΝΤΙΝΟΝ ΔΙΦΡΟΝ· *Remiſit autem dona, quæ inter ipſos* (Romanos) *pro maximis habentur, ſcipionem &* SELLAM CURULEM. Verum ante omnes audiendus hic Valerius Maximus, optimus ſuperioris nummi interpres, & cujus
Lib. V. c. 7. locus eximiam eidem lucem commodat; *Pompeius filium* ARIOBARZANEM *&* REGEM *appellavit, & Diadema ſumere juſſit, & in* CURULI SELLA SEDERE *coëgit.* Hinc itaque iſte ſedentis ejuſdem in Sella Curuli habitus, quem hic nummus nobis ante oculos ponit. Immo etiam ut ſe magnitudinem hujus doni intelligere conteſtarentur Reges illi Barbari, ſoliti iiſdem Sellis Curulibus inſidentes jus dicere. Id certe de
Lib. XLI. cap. 20. Antiocho Epiphane obſervat Livius, Romano *more Sella Eburnea jus dicebat, diſceptabatque controverſias maximarum rerum*, quæ totidem pene verbis cum à Polybio apud Athenæum, tum à Diodoro referuntur, ut viderunt jam ad eum locum Viri docti. Hæc autem omnia

omnia quum minime eſſent recondita, non latere debuerant eruditos ac diligentes antiquarios. Alias vero iſte Nummus cum Philoromæi epigraphe, mirifice illuſtrat Tullii in Epiſtolis locum; *ut ego Regem* ARIOBARZANEM *Euſebem &* PHILOROMÆUM *tuerer*; Lib. XV. Epiſt. 2. & paullo poſt de eodem; *caſu incredibili & pene divino, Regem, quem Vos* HONORIFICENTISSIME APPELLASTIS, *nullo poſtulante*, &c. Agnoſcis utique PHILOROMÆUM, ut honorificæ inprimis appellationis vocabulum, cum Ariobarzani tributum, teſte Tullio; tum ab eodem juxta ſuperiorem nummum inter præcipua dignitatis inſignia vice cognominis continuo receptum. Ratio autem illius facti & moris obvia; quod nempe in eo nomine præſidium omne ſuum ac dignitatem reponerent Reges illi obnoxii, ut reipſa expertus eſt hic Ariobarzanes, Romanorum opera conſervatus, & cujus etiam rei teſtis luculentus Rex Afer apud Salluſtium; *qui veſtram* AMICITIAM *diligerent, colerent, eos multum laborem ſuſcipere, cæterum ex omnibus* MAXIME TUTOS *eſſe*. Magni itaque nomen conſtitiſſe Barbaris Regibus liquet ex Dione, qui unum è Lib. XXXIX. Ptolemæis immani pretio hunc AMICI ROMANORUM titulum refert à Romanis redemiſſe. Hinc illud plenum auctoritatis ampliſſimi Ordinis decretum de Boccho Mauritanorum Rege; *Fœdus &* AMICITIA Salluſt. Bell. Jugurt. *dabuntur, cum meruerit*; ut ſatis liqueat non promiſcue quibuſvis indultum. Aperte etiam Livius de Syphacis filio; *Itaque pacem illi prius petendam à Populo Romano eſſe,* Lib. XXXI. cap. 15. *quam ut Rex ſociuſque &* AMICUS *appelletur. Nominis ejus honorem pro magnis erga ſe Regum meritis dare Pop. Romanum conſueſſe.* Ejuſdem vero appellationis exemplum ſuppeditant adhuc alii duo Nummi reconditi in illuſtribus Cimeliarchiis; Unus ARIARATHIS Cap-

 pado-

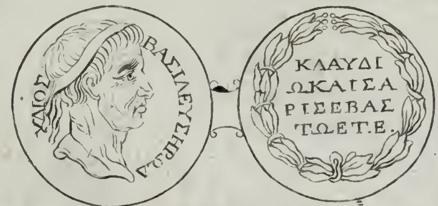
padocum itidem Regis, eodem modo quo ſuperior Ariobarzanis inſcriptus, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΡΙΑΡΑΘΟΥ
Lib. ΦΙΛΟΡΩΜΑΙΟΥ, hoc eſt interprete Livio, *Et* ARIA-
XXXVIII. RATHES REX *&c.* IN AMICITIAM *eſt acceptus*:
cap. 39. alter MANNI cujuſdam Regis Arabum, quem cum addita epigraphe, ΒΑCΙΛΕΥC ΜΑΝΝΟC ΦΙΛΟ-ΡΩΜΑΙΟC, Cl. Seguinus cum ſelectis aliis haud ita pridem vulgavit. Meminit etiam ejuſdem nomencla-
Lib. IV. Edit. Reg. pag. 119. tionis Agathias, πιστότατοι Βασιλεῖ καὶ ΦΙΛΟΡΩΜΑΙΟΙ, *fidiſſimi Imperatori, &* PHILOROMÆI, ubi male φιλοῤῥώμαιοι legitur. Ut mittam aut Eumenem Pergamenorum Regem, aut Arabum Præfectum Aramnem, quos pro *Philoromæis* habitos auctor eſt Plutarchus; ita
In Catone Majore. tamen ut de priori aliter ſentiret Cato Major, à poſteriori autem proditus ſit unà cum Romanis Legionibus
In M. Craſſo. Craſſus. Conjunxit vero utrumque Græcorum & Romanorum Amici titulum Strabo, qui Rhodios ſcribit Amicos fuiſſe non Romanorum ſolum ſed Regum
Lib. XIV. Philellenum & Philoromæorum; καὶ Ῥωμαίοις ἐγένετο φίλη καὶ τῶν ΒΑΣΙΛΕΩΝ τοῖς ΦΙΛΟΡΩΜΑΙΟΙΣ τε καὶ ΦΙΛΕΛΛΗΣΙΝ. Elegans autem de utraque hac appella-
Orat. X. tione & geminis id genus aliis apud Themiſtium locus; Κῦρον φιλοπέρσην καλῶ, ἀλλ' οὐ φιλάνθρωπον, φιλομακέδονα δὲ Ἀλέξανδρον, ἀλλ' οὐ ΦΙΛΕΛΛΗΝΑ, τὸν δὲ Σεβαστὸν ΦΙΛΟΡΩΜΑΙΟΝ· *Cyrum voco Amicum Perſarum, non autem generis humani, Alexandrum vero amicum Macedonum, non autem Græcorum,* (PHILELLENA) *Auguſtum autem Amicum Romanorum* (PHILOROMÆUM). Ni forte adhuc verius φιλοπόλεμοι vel φιλαρχοιῶτες dici debuerint, quibus appellationibus
Lib. XXXVI. Pompeium alicubi Dio proſequitur, quam totidem φιλοπατρίδες, ut ibi Themiſtio deſignantur. Alias ut à tota Romanorum gente florente adhuc Republica,

ſic

ſic à Cæſaribus etiam ſub eorum imperio, petita nonnunquam ab amicis aut obnoxiis Regibus vel populis ſimilis appellatio. Ita Agrippa Judæos in genere ΦΙΛΟΚΑΙΣΑΡΑΣ vocat apud Philonem, *οἱ μὴ λέγοντες ὅτι* ΦΙΛΟΚΑΙΣΑΡΕΣ *εἰσὶν, ἀλλ' ὄντες ὄντως*, *dicentes quidem quod ſint* AMICI CÆSARUM, *ſed qui revera tales ſunt*: haud aliter nempe ac ΦΙΛΑΡΣΑΚΟΥΣ vocat Parthos alicubi Strabo. Ut proinde haud mirum ſit, hunc ipſum HERODEM AGRIPPAM, non ſolum in genere ΦΙΛΟΚΑΙΣΑΡΟΣ, ſed proprium quoque ΦΙΛΟΚΛΑΥΔΙΟΥ ſeu *Amici Claudii* Imperatoris nomen ſibi vindicaſſe; ſicut liquet adhuc hodie ex præclaro ejus nummo, quem jam citavit in Euſebianis Scaliger, & noviſſime è divite ſua Gaza protulit elegans Petri Seguini induſtria. Eundem vero in Gaza Palatina itidem occurrentem hic cælandum etiam duximus.

Legat. ad Caium.

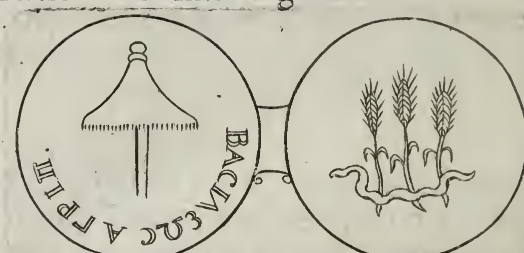
Lib. XVI.

Capitis nempe inſcriptio, ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΗΡΩΔΗΣ ΦΙΛΟΚΛΑΥΔΙΟΣ, ſeu *Rex Herodes Claudii Amicus*; averſæ autem partis, ΚΛΑΥΔΙΩ ΚΑΙΣΑΡΙ ΣΕΒΑΣΤΩ ΕΤ. Γ. ſeu *Claudio Cæſari Auguſto Anno Tertio*. Quo facto ſcilicet Herodes Agrippa ſtudium ſuum & fidem ſingularem erga Claudium, quam & illi ſublato è vivis Caio luculenter probaverat, voluit publicis ac duraturis monumentis conſignari. De hóc enim Herode, cujus mentio in Actis, malumus hunc Nummum interpretari, quam cum viris doctis de fratre ejuſdem Chal-

Anim. in Euſeb. pag. 189. cidis Dynaſta, quibus etiam ſuffragari videtur Scaliger. Obiit enim prior ille Agrippa, HERODES vocatus D. Lucæ, anno Claudii quarto, juxta Chroni- Act. XIII. cum Euſebianum, qui & tertius erat completus, juxta Joſephum, Agrippæ reſtituti in regno Judæorum, cum nova & ampla illius regni acceſſione, quam à Claudio fuerat conſequutus. Signatus autem ſuperior Nummus anno Claudii tertio, ut ejuſdem inſcriptio arguit. Unde nihil obſtat, quin eidem Herodi continuo adſcribatur, cui pro inſigni quodam ſuo erga Claudium ſtudio, hoc PHILOCLAUDII cognomen omnium optime videtur convenire. Percuſſus autem videtur hic Nummus in aliqua urbe Gentili beneficiis hujus Herodis ornata, qualis Berytus; aut in ea quæ ſæpe illi ſedes, & in qua Deus paullo ante obitum proclamatus, ut Cæſarea. Antequam vero ad alia progrediamur, eadem occaſione ſucceſſoris ejus AGRIPPÆ Junioris Nummum itidem ſingularem proferemus è Cimeliarchio Chriſtinæ Auguſtæ.

Lib. XIX. Antiq. c. 7. & Bell. Jud. l. II. c. 10.

Equidem haud diffiteor, hæſiſſe me aliquamdiu quo referenda ſint illa ſymbola utraque nummi parte inſculpta. Neque enim ulla ibi more conſueto vel Regis Agrippæ, vel Cæſaris tum rerum potientis effigies; aut cæteroquin loci, in quo idem percuſſus, nota, ſola addita epigraphe, ΒΑΣΙΛΕΩC ΑΓΡΙΠ. ſeu *Regis Agrippæ*. Tandem illud hærenti occurrit, videri omnino utro-

utroque ſymbolo duo celeberrima Judæorum Feſta deſignari, Tabernaculorum nempe & Pentecoſtes. Et *Σκηνοπηγίαν* quidem ſatis aperte innuit mea ſententia inſigne Tabernaculi inſtar ſeu Tentorii priori nummi parte expreſſum: Pentecoſten vero appoſite Spicarum Manipulus, quem ſignat nummi pars altera. Neque enim hoc ſolemne, ut notum ex ſacris libris, dictum ſolummodo Feſtum שבעות *ſeptimanarum* ſed etiam קציר Exod. *Meſſis* ſeu *θερισμοῦ*, juxta L X X Interpretes, & qui- xxiii. 16. dem *Meſſis Triticeæ*. Unde etiam totum illud ſeptem Id. xxxiv. 22. ſeptimanarum intervallum, quod Græci & Latini Pentecoſten dixere, vocarunt Judæi, ut obſervat illuſtris Scaliger, ספירת העומר ſeu *Numerum Manipuli*; ideo Lib. vi. de nempe quod à ſecunda Azymorum ad feſtum ipſum Emend. Pentecoſtes primitiæ frugum Deo offerrentur, ac, ut Temp. loquitur Chaldæus paraphraſtes, inciperet חצר עמרא Deut. xvi. *Meſſis manipulorum*. Immo liceret inde colligere haud 9. minus feſtum Azymorum eodem ſymbolo ſpicarum manipuli in prædicto numiſmate denotari; & quo nomine non pigebit integrum quendam Joſephi locum adſcribere, qui multa videtur habere ad hanc rem opportuna. *Τῇ δὲ δευτέρᾳ τῶν* ΑΖΥΜΩΝ *ἡμέρᾳ, ἕκτη δὲ ἐστὶν αὕ-* Antiq. l. iii. *τη καὶ δεκάτη τῶν καρπῶν οὓς ἐθέρισαν, οὐ γὰρ ἥψαντο πρότερον* cap. 10. *αὐτῶν, μεταλαμβάνουσι. καὶ τὸν Θεὸν ἡγούμενοι τιμᾶν δίκαιον εἶναι πρῶτον, παρ' οὗ τῆς εὐπορίας τούτων ἔτυχον, τὰς ἀπαρχὰς αὐτῷ τῆς κριθῆς ἐπιφέρουσι τρόπον τοῦτον. Φρύξαντες* ΤΩΝ ΣΤΑΧΥΩΝ ΤΟ ΔΡΑΓΜΑ *καὶ πτίσαντες, καὶ καθαρὰς πρὸς ἀλεστῶν τὰς κριθὰς ποιήσαντες, τῷ βωμῷ ἀσσάρωνα προσάγουσι τῷ Θεῷ, καὶ μίαν ἐξ αὐτοῦ δράκα ἐπιβάλλοντες τὸ λοιπὸν ἀφιᾶσιν εἰς χρῆσιν τοῖς ἱερεῦσι, καὶ τότε λοιπὸν δημοσίᾳ ἔξεστι πᾶσι καὶ ἰδίᾳ* ΘΕΡΙΖΕΙΝ. *Secunda* AZYMORUM *dies, quæ eſt menſis hujus decima ſexta,* FRUGIBUS DEMESSIS *& hactenus intactis incipiunt frui; æquumque rati Deum*

 hujus

hujus ubertatis auctorem per gratitudinem honorari, hordei primitias offerunt in hunc modum. SPICARUM MANIPULUM *igni torrent, hordeum deinde pinſunt, atque ita in alicæ modum fracti aſſaronem ad aram offerunt, inde pugillo uno in eam injecto, reliquum ſacerdotum uſui cedit, & ex eo licitum fit publicas ac privatas* MESSES METERE. Adeo ut vel duo vel tria etiam nobiliſſima Judæorum feſta, quæ Judæis proinde non ſolum חן ſeu *Feſtum κατ' ἐξοχὴν*, ſed etiam רגל & רגלא ſeu *Feſtum majus*, Helleniſtis autem *μεγάλαι ἡμέραι*, ſeu *dies magni*, nuncupata leguntur, deſignet ſuperior Nummus; ſicut alias beneficium Mannæ cœlitus demiſſæ ſignant vulgares Hebræorum ſicli. Neque mirum proinde in Judæi Regis Nummo à Judæis Helleniſtis, ut videtur, percuſſo, expreſſam eorum ſolemnium memoriam, quibus nihil apud illos celebrius; maxime quum per patrias leges non liceret iis vel Regis AGRIPPÆ, vel regnantis tum Cæſaris effigie Nummos id genus percutere. Excepto vero homine, non quadrupedum ſolum ac reliquorum animantium imagines, ut obſervo apud juris Hebræorum conſultiſſimum Maimonis filium, *ſed ad hæc* FIGURAS ARBORUM, HERBARUM, RERUMQUE SIMILIUM, *formare liceat etiam figura gibba.* Quamquam & faſciculus ille ſpicarum juxta uſurpata id genus apud Gentiles ſymbola, aut fertilitatem earum regionum, quibus præerat Agrippa, aut concordiæ vinculum poſſet adumbrare, qui factionibus inter ſe diſſidentes Judæos haud ſemel tentavit, ut ex Joſepho liquet, ad ſaniora conſilia revocare. Ita eodem ſymbolo ſignarunt nummum Apamenſes, qualem vidi in ejuſdem Reginæ Gaza, cum faſciculo itidem ſpicarum ac inſcr. ΑΠΑΜΕΩΝ. Alios hic mitto hujus Agrippæ nummos, qui hinc Veſpaſianum

De Idol. c. III. §. 4.

num aut Titum effingunt, illinc vel Triremin, vel Vi-
ctoriam cum Corona & Palma, ac annos regni ipſius
Agrippæ, ET. κθ. ΒΑ. ΑΓΡΙΠΠΑ, *Anno* XXV *Regis* In Gaza
Agrippæ, aut ET. κϛ. ſeu *Anno* XXVI. Annos enim Medicea &
LVI regnaſſe legitur hic junior Agrippa, anno nem- alibi.
pe Trajani tertio demum exſtinctus, ut auctor eſt Ju-
ſtus Tiberienſis apud Photium. Neque vero præter- Bibl. Cod.
eundus hoc loco alius quidam Nummus, quem vidi XXXIII.
apud illuſtrem Harlæum, qui hinc Botrum exhibet
cum inſcr. ΗΡΩΔΟΥ, illinc Galeam quandam ſingu-
larem, cum epigraphe ΕΘΝΑΡ..... ſeu *Ethnarchæ*. E-
quidem haud ita liquidum videri poſſet, quiſnam He-
rodes illo Ethnarchæ nomine deſignetur. Prior enim
ſeu Herodes Magnus, Tetrarcha quidem à M. Anto- Joſeph.
nio, dein Judææ Rex ab eodem & Auguſto renuntia- Antiq. lib.
tus apud Joſephum legitur, nullibi autem Ethnarcha: XIV. c. 23.
quod nomen alias cum Hyrcano, tum Herodis filio
Archelao tributum à Romanis conſtat, qui proinde
Ethnarchæ aliquotiens eidem Originum Judaïcarum Antiq. Jud.
ſcriptori nuncupantur. Neque etiam Ethnarchæ dicti l. XIV. c. 16.
occurrunt alii Herodes ex Magni progenie, quorum & lib. XVII.
alter filius Galilæorum Tetrarcha; alter nepos & A- c. 13. 15.
grippæ majoris frater, Chalcidis Dynaſta & Rex tan-
dem leguntur appellati. Quamquam haud dubium eo
nomine Magnum Herodem deſignari, qui hanc appel-
lationem medio illo tempore videtur ſibi vindicaſſe,
quo Hyrcano Ethnarchæ à Parthis victo & in capti-
vitatem abducto, ſolus rerum in Judæa potiebatur, nec- Joſeph.
dum tamen Regis titulo à M. Antonio & Octavio Ro- Antiq. Jud.
mæ, quod illi poſtea contigit, decoratus. Retenta ve- l. XIV. c. 25.
ro etiam recentiori ævo ſub Conſtantinopolitanis Im-
peratoribus illa Ἐθνάρχου dignitas & appellatio, ut ob-
ſervo apud Nicephorum Bryennium de Botoniata

Im-

Lib. IV. cap. 16. Imperatore verba facientem, *ὃν πρωτοπρόεδρον τιμήσας* ΕΘΝΑΡΧΗΝ *ἐκπέμπει, παραληψάμενον τὸν Βρυέννιον, quem primi conſeſſus honore decoratum* ETHNARCHAM *mittit, adſumpto Bryennio.* Verum ut ad alterum HERODEM PHILOCLAUDIUM redeamus, ſuperiori nummo expreſſum, ſciendum rationem hujus poſtremæ appellationis petitam ex more, quo nonnulli dicti jam olim ΦΙΛΑΛΕΞΑΝΔΡΟΙ; ſicut Apollinem Tyrium Lib. XVII. vocari juſſit ipſe Alexander apud Diodorum, *παρήγγειλεν ὀνομάζειν τὸν Θεὸν τοῦτον* ΦΙΛΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ; aut In Pompeio. quo adludens Philippus Conſul apud Plutarchum, ſe ΦΙΛΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ vocabat, ob ſuum erga Pompeium ſtudium, qui à ſimilitudine cum Heroë Pellæo Alexander quibuſdam vocabatur. Quo nomine indignum alias Æſchinem pronuntiat alicubi Demoſthenes; ut vice verſa ΜΙΣΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ & ΜΙΣΟΦΙΛΙΠΠΟΥ nomenclationem à Demoſthene deſumptam Æſchin. contr. Cteſip. ſugillat aliquoties adverſarius, *ὁ γὰρ Μισαλέξανδρος καὶ Μισοφίλιππος ὑμῖν οὗτος Ῥήτωρ.* Noti nempe olim cum ipſius Alexandri, tum alias Regum & Cæſarum AMICI; quorum poſtremorum frequens mentio in hiſtoria Auguſta, & qui vulgo Principum gratia florentes, non otii ſolum, ſed negotiorum etiam arbitri ac diſpenſatores leguntur: ita ut, quod de Alexandro Severo obſervat Lampridius, res bellicas juxta ac civiles per Amicos & ex eorum conſilio tractarent. Unde etiam liquet, cum Adſeſſores & Conſiliarios Principum, AMICOS id genus olim dictos, quod jam ad Spartianum notavit *ὁ πάνυ* Salmaſius; tum haud fruſtra eos Comitibus Auguſtorum conjungi in lapi- Theſ. Grut. MC. 5. dibus antiquis, AMICO ET COMIT. AUG. N. ac præterea in conſtitutione quadam Conſtantini, quæ Lib. IX. cod. Th. t. 1. l. 4. exſtat adhuc hodie in Codice Theodoſiano, *In quem-*

cunque

cunque Judicum, *Comitum*, AMICORUM *& Palatinorum meorum.* Ut nec mirum ſit quod legas in diſſertationibus Epicteti apud Arrianum, quanti nempe faciendum ſit inter amicos Cæſaris reputari, ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΦΙΛΟΝ εἶναι, de qua appellatione pluribus ibi agit. Neque vero privati ſolum, ſed ut à Claudio Herodes, ita ab aliis Cæſaribus Reges quoque in Amicorum id genus claſſem relati leguntur. Tales Amici Alexandri Severi apud Lampridium, *idcirco quod per* REGES AMICOS *ambierat admiſſus*, de quodam ad militiam adſpirante, licet vitæ ſordidæ ac variorum furtorum reo. Immo & hoc notandum, inter adſcriptos olim Regum & Cæſarum id genus Amicos, ordinem quendam ſervatum, & inductas varias Amicorum Claſſes; ut certe licet colligere ex Alexandro Syriæ Rege apud Joſephum, ita adfecto adverſus Jonatham, Pontificem Judæorum, ὥστε αὐτὸν καὶ πρῶτον ἀναγράψαι φίλων, *ut etiam ipſum* PRIMUM AMICORUM *inſcriberet*. Sic Antiochus apud eundem concedit Jonathæ, καὶ τῶν πρώτων αὐτοῦ καλεῖσθαι φίλων, *& vocari unum ex* PRIMIS *ejus* AMICIS; nempe ſicut Cocceius Nerva à Tiberio *proximus Amicorum* indigitatur. Ordines itaque Amicorum, ut quidam primi, alii ſecundi, & infra adhuc enumerarentur; quod à Romanis etiam Cæſaribus obſervatum, liquet rurſus ex Lampridio in vita ejuſdem Alexandri, qui ex locis modo adductis haud parum illuſtratur, *ut* AMICOS *non ſolum* PRIMI *ac* SECUNDI *loci, ſed & inferiores ægrotantes viſeret.* Ut jam illud prætercam, quod juxta morem eorum temporum ſuperioribus Nummis illuſtratum, non *Philoclaudium* quidem, immo nec *Philoromæum* aut *Philellena*, vel *Philojudæum* forte, ſed vere ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΟΝ dixerint humani generis Servatorem ſacri illius ſcribæ: potiori certe jure,

Lib. III. c. 26. verſ. 407.

Lib. Antiq. XIII. c. 7.

Id. cap. 9.

Tacit. Annal. VI. 26.

Orat. XLV.

quam vel Cyrum Græci ſcriptores, aut Nervam Dio Pruſæus: ſicut rurſus ΦΙΛΟΧΡΙΣΤΟΥΣ, ſeu eidem Servatori devotos paſſim vocant priſci Eccleſiæ Doctores, Ignatius, (ſeu quiſquis auctor Epiſtolarum, quæ vulgo illi tribuuntur) Chryſoſtomus, Nazianzenus; quorum iſte etiam Conſtantium alicubi, quamquam,

Orat. III. in Julian. pag. 63.

ut aliunde ſcimus, Arrianorum patronum, ΦΙΛΟΧΡΙΣΤΟΤΑΤΟΝ appellat, ὦ θειότατε βασιλέων καὶ φιλοχριστότατε, *ô Imperatorum diviniſſime, Chriſtique amantiſſime*, Julianum autem meliori jure ΜΙΣΟΧΡΙΣΤΟΝ, ſicut alibi Valentem, Arrianæ hæreſeos labe infectum,

Orat. XX. in fin. Baſilii p. 337.

ὁ φιλοχρυσότατος καὶ μισοχριστότατος. Immo ſi magni præmii loco, & probatæ demum fidei Regibus PHILOROMÆI ſeu *Amici Romanorum* titulus olim, ut vidimus, conceſſus; quanto melius merces illius hominis qui fuerit mundus, in eo poſita, juxta Magiſtros Hebræorum, ut vocetur AMICUS DEI; ſicuti nempe ſcriptum in [1] Proverbiorum libro, *Qui amat munditiem cordis, pro gratia labiorum ejus* REX AMICUS EJUS *futurus eſt*.

Vid. אבקת רוכל ſeu lib. Pulveris Aromat.

[1] Prov. XXII. 11.

De appellatione ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ.

Sed minus forte obvia in monumentis veterum ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ conjuncta appellatio, ut in Euſebianis agnoſcit Scaliger. Utrumque tamen ſuppeditant citati eidem duo Nummi Barbarorum Regum, ne poſtremam hanc Romanorum Cæſaribus propriam ſtatuamus. Prior eſt TRYPHONIS DIODOTI, qui ſe in Seleucidarum ſeriem & regnum vi & fraude cæſo pupillo intruſit, & cujus Nummum ſupra jam indicatum, hic exhibemus è laudato toties Cimeliarchio inclytæ Reginæ.

Nota

Nota abunde hujus Tryphonis hiſtoria cum ex Maccabæorum libris, tum ex Diodoro, Livio, Strabone, Juſtino, aliiſque; quem una cum exercitu undis abſorptum tradentem video ex Poſidonio Athenæum, illinc vero Joſephum, eum Apameæ, in quam profugerat, captum ac interfectum. De Cornu & Galea in aversa Nummi parte, quæ huc quadrare poterant, ſupra jam à nobis explicata. Ipſa vero inſcriptio arguit hunc Tryphonem ornatum utroque titulo ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ. Eandem quoque inſcriptionem præfert Nummus TIGRANIS apud Goltzium, ΤΙΓΡΑΝΟΥΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Conjuncta nempe utraque illa appellatio ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ, ut Tryphonis hujus aut Tigranis ſummum pace juxta ac bello imperium notaretur. Inde etiam Alexander Amyntæ filius apud Diodorum, Ἀλέξανδρος ὁ Ἀμύντου ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ τε ἐὼν, καὶ ΒΑΣΙΛΕΥΣ Μακεδόνων, *Alexander Amyntæ filius* PRÆTOR *cum eſſet &* REX MACEDONUM; ubi eadem ratione conjuncta occurrunt ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ſeu Prætoris aut Belli Ducis, ac ΒΑΣΙΛΕΩΣ adtributa. Immo unde Livius non parum illuſtratur, agens de Ætolis & Antiocho Magno; *hæc vicit ſententia*, IMPERATOREMQUE REGEM *appellandum cenſuerunt, & triginta Principes, cum quibus ſi quæ vellet, conſultaret, delegerunt*. Vides hic iiſdem titulis juxta Ti-

Lib. VIII.
Lib. XIII. Antiq. c. 12.
Lib. XXXV. cap. 45.

granem aut Tryphonem ornatum quoque Antiochum, ΒΑΣΙΛΕΑ nempe ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ, ſeu Regem ſummum Belli Ducem ab Ætolis declaratum. Conjuncta itaque hæc appellatio exemplo eorum vel Regum vel Prætorum, qui ΣΤΡΑΤΗΓΟΙ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΕΣ paſſim vocantur in Græcorum monumentis, nonnunquam & ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΕΣ ΠΟ-
Lib. III. Gotth. c. 21. ΛΕΜΟΥ, ſicut Beliſarium vocat ipſe Juſtinianus apud Procopium; quibus nempe ſumma totius belli à ſociis aut civibus, vel aliunde deferebatur, & qui *ſummam belli tenere* paſſim Cæſari dicuntur, hoc eſt juxta Comicum,

Sed ubi ſummus IMPERATOR *non adeſt ad exercitum.*

Sic Eumenes more conſueto non ſolum Aſiæ Στρατηγὸς
Lib. XIX. Αὐτοκράτωρ dictus apud Diodorum, ſed alibi de eodem, τοῦ Βασιλείας Αὐτοκράτορι Στρατηγῷ, *Regni ſummo Imperatori.* Cujus appellationis vim in eo poſitam fuiſ-
Lib. VI. ſe docet alicubi Thucydides, ut Prætores in Siciliam miſſi & ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΕΣ etiam declarati, ea facerent quæ ipſi judicarent Athenienſibus maxime conducibilia. Tales vero negat fuiſſe vel Perſarum Duces
Lib. XV. Diodorus, τῶν ὅλων οὐκ ὄντες Αὐτοκράτορες, ſed de omnibus ad Regem deferentes; vel ipſos Lacedæmoniorum Re-
Lib. II. ges Dionyſius Halicarnaſſenſis, οὐδὲ γὰρ οἱ Λακεδαιμονίων ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΕΣ ἦσαν ὅτι βούλοιντο πράττειν, *neque enim Lacedæmoniorum* REGES PLENAM *habebant* POTESTATEM *ea quæ vellent faciendi.* Unde deſumpta videtur hæc appellatio ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ, puta à Tigrane viribus ac potentia adhuc florente, ut merum & abſolutum imperium, non precarium autem Regnum argueret, more aliorum Regum vel Spartanorum quondam, vel τῶν ὑπὸ
Bell. Jud. lib. VI. c. 12. Ῥωμαίοις, ut vocantur alicubi Joſepho: quibus nempe aut

aut à Romanis titulus ille conceſſus vel reſtitutus, ut
poſtea ipſi quoque Tigrani contigit; aut qui alias co-
miter majeſtatem Imperii Romani conſervare coge-
bantur, & *inſervientes Reges* Tacito alicubi vocantur. Hiſt. II.
Αὐτοκράτορας enim & αὐτοκρατεῖς Græci vocarunt, ut vel 81.
ex ante dictis liquet, pleno utentes imperio & ἀνυπευ-
θύνῳ. Hinc Philo, ἀνυπεύθυνον εἶναι ἀρχὴν τὴν αὐτοκράτο- Legat. ad
ρα; quo nempe loquendi genere τῆς αὐτοκράτορος ἀρχῆς Caium.
utuntur ſæpe Græci ſcriptores, & qualem Prytanis a- Bell. Civil.
pud Rhodios fuiſſe docet Appianus, ſicut alias Diony- lib. IV.
ſius ἡγεμονίαν αὐτοκράτορα Romulo delatam tradit. Hinc Lib. III.
ut Βασιλεῖς vel Στρατηγοὶ, ſic eadem ratione dicti ΕΠΙ-
ΜΕΛΗΤΑΙ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΕΣ, qui in procuratio-
ne regni erant ſummo cum imperio; qualis aut à Ma-
cedonibus Antipater, aut poſtea ab ipſo Antipatro
Polyperchon conſtituitur apud Diodorum. Ita etiam Lib. XVIII.
ΠΡΕΣΒΕΥΤΑΙ & ΠΡΕΣΒΕΙΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΕΣ,
Legati miſſi plena cum poteſtate, quemadmodum O-
ratores de Pace ad Philippum deſtinatos vocat Æſchi-
nes, Πρέσβεις Αὐτοκράτορας ὑπὲρ τῆς εἰρήνης, hoc eſt, ut Orat.
hodie loquuntur, *Legatos pro Pace Plenipotentiarios.* Eoſ- contr. Cte-
dem Αὐτοκράτορας τῆς εἰρήνης & περὶ τῆς εἰρήνης *Plenipotentia-* ſiph.
rios Pacis & de Pace vocat Dionyſius, & quales à Car- Lib. III.
thaginenſibus ad Gelonem miſſos, & ab Athenienſi-
bus ad Perſas cum Æſchine Πρέσβεις & Πρεσβευτὰς Αὐ- Lib. XI. &
τοκράτορας vocat Diodorus. Ejuſdem etiam generis a- XII.
pud Salluſtium à Boccho Maurorum Rege Romam
ablegati, qui *quocunque modo belli componendi licentiam*
illis permittit. Sic rurſus ΘΕΟΙ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΕΣ
de ſupremis Diis, quales Solem & Lunam habitos do-
cet Philo; quæ eximie illuſtrant nummum Caii Cæſa- De Mo-
ris ſupra adlatum cum inſcr. ΓΑΙΟC ΚΑΙCΑΡ ΘΕΟC narch. lib. I.
ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ. Quod verum & unius quidem ad- p. 812.

 tribu-

tributum, qui Θεὸς ὁ Παντοκράτωρ vocatur in divino Revelationum libro ac in ſymbolo Nicæno. Hinc alias apud eoſdem veteres JUPPITER IMPERATOR, cujus tria tantum ſigna in orbe Terrarum exſtitiſſe tradit in Verrinis Tullius; quem nempe *imperium cœleſtium tenere* credebant Galli apud Cæſarem. Unde & inter Severi nummos unus occurrit inſcriptus JOVI IMPERATORI. Sicut denique ſupra dicti duo Reges Barbari REGES IMPERATORES vocati in Græcis eorum Nummis, ita obvii ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΕΣ ΚΑΙΣΑΡΕΣ vel ΣΕΒΑΣΤΟΙ, ſeu IMPERATORES CÆSARES vel AUGUSTI cum alibi, tum nullibi frequentius, quam in hac ipſa ſupellectile nummaria. Unde jam, ut opinor, ſatis adſequimur, qua ratione aut quibus exemplis utraque hæc appellatio ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ Tryphoni huic aut Tigrani etiam tribuatur in ſelectis eorum Nummis: quæ duo in iiſdem conjuncta, ut ſingulare aliquid, ac raro alibi à ſe lectum profitebatur magnus Scaliger. TRYPHONIS alias nomen in Syria ac vicinis locis familiare videtur exſtitiſſe, unde nummus Auguſti Mediceus, in cujus averſa parte Aquila cum inſcr. ΤΡΙΠΟΛΕΙΤΩΝ ΤΡΥΦΩΝΟΣ. Hinc & Ptolemæum Philopatora Tryphonem etiam cognominatum ſupra diximus; quo cæteroquin nomine quendam Philadelpho ob facetias acceptum appellatum legimus apud Joſephum, alibi vero apud eundem regium Herodis tonſorem, eundemque Alexandri Regis filii accuſatorem; apud Athenæum autem quendam delitiis perditum, unde nempe illi nomen.

In Verrem v. Lib. vI. Comment. Anim. in Euſeb. pag. 146. Lib. xIv. Antiq. c. 4. Bell. Jud. lib. I. c. 7. Lib. xIv.

De Nummo TIGRANIS *ac Tiara.*

TIGRANEM quod ſpectat, præclarum quendam & inſignem ejus Nummum cum ſola inſcriptione ΤΙΓΡΑΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ, haud mihi hactenus alibi, quam

quam in Cimeliarchio Mediceo inſpectum, inde etiam ectypum nacti beneficio omni laudum ac ornamentorum genere cumulatiſſimi LEOPOLDI Cardinalis ab Etruria, grati & lubentes hic vulgamus.

Exhibet nempe anterior Nummi facies TIGRANIS ipſius caput inſigni Tiara ornatum, cui ſtella ac duæ inſuper volucres, quamvis minus adfabre in hoc ectypo inſculptæ viſuntur. Averſa autem facies ſedentem, turritam ac velatam Mulierem præfert, quæ dextra Palmæ ramum geſtat, pede autem figuram calcat medio corpore undis immerſam cum inſcr. ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΤΙΓΡΑΝΟΥ. Videtur autem mihi omnino eadem Mulier, juxta conſueta in Nummis ſymbola, Syriam aut Meſopotamiam arguere; quas per plures annos Tigranem obtinuiſſe legimus, & quidem in Syriæ regnum accitum per octodecim annos, auctore Juſtino, Lib. XL. cap. 1. tranquilliſſime regno potitum, quo temporis lapſu hunc aut ſimiles Nummos hujus Armenii Regis in eo tractu percuſſos facile licet augurari. Cujus etiam rei indubiam fidem facere videtur Palmæ ramus, opportunum Syriæ, ut ſupra vidimus, ſymbolum. Figura autem virilis medio corpore aquis immerſa, Euphratem aut Tigrim forte ſub jura Tigranis reductum, ſolito Fluviorum in Nummis antiquis typo, repræſentat. Tiara autem Tigranis cum Diademate, eadem cujus Dio meminit, τὴν δὲ δὴ ΤΙΑΡΑΝ τό τε ΑΝΑΔΗΜΑ εἶχε, Lib. XXXVI. TIARAM *autem cum* FASCIA *geſtabat*; & quam

Faſciam

Faſciam ſeu Diadema capite avulſum ſupplicem hunc Regem ad Pompeii pedes tradit abjeciſſe cum idem Dio, tum alibi etiam Plutarchus, qui cæteroquin in vita Pompeii, à Tigrane ipſam Tiaram ſeu Cidarim capite detractam docet; ἀφελόμενος τὴν κίταριν, ὥρμησε πρὸ τῶν ποδῶν θεῖναι, *detractam capiti Cidarim inſtitit ad pedes ejus apponere*. Simile vero Diadema, & idem, ut licet augurari, quod hic ante oculos habemus, à fugiente Tigrane capiti jam olim detractum, ac in victoris Luculli manus delapſum, ab eodem in triumpho prælatum, auctor itidem in ejus vita Plutarchus. Ad Tiaram enim Regum Orientis Diadema vulgo acceſſiſſe, liquet præterea ex Xenophonte, Plutarcho, Luciano, aliiſque, quod jam vidit illuſtris Briſſonius libro de Regio Perſarum Principatu, & præclarus iſte Nummus, venerandum utique antiquitatis Cimelium, luculentius ante oculos ponit. Unde Curtio lux non mediocris accedit; CIDARIM *Perſæ Regium capitis vocabant inſigne. Hoc cerulea* FASCIA *albo diſtincta circuibat.* Notum enim promiſcue Cidarim & Tiaram dici de hoc Regio capitis inſigni; unde quam Dio TIARAM TIGRANIS vocat in ſuperiori nummo conſpicuam, eandem CIDARIM dixit Plutarchus loco ſupra adlegato. Hinc autem liquet incautius loquutum Philonem, ſcriptorem alias quantivis pretii, qui *Reges Orientis Cidari loco Diadematis uſos* tradit, κιδάρει γὰρ οἱ τῶν Ἑῴων βασιλεῖς ἀντὶ διαδήματος εἰώθασι χρῆσθαι. Utrumque enim inſigne, ut tradunt antiqui & probatiſſimi auctores, ac vel ſuperior Nummus luculenter arguit, iis una uſurpatum. Neque tamen Briſſonio adſentior, qui Diadematis nomine Cidarim putat etiam deſignari; ideo nempe quod è Perſico luxu mutuatum Alexandrum Perſicum Diadema Diodorus ac Juſtinus tradant, Arrianus,

De fort. Alexand.

Lib. III.

Lib. III. de vit. Moſ.

rianus autem Cidarim Perſicam, quæ nempe idem ſonent. Utrumque enim hoc capitis ornamentum à Perſis mutuatus eſt Alexander, ut non opus ſit proinde illa inter ſe confundere. De Cidari aut Tiara præter Arrianum, fidem facit Lucianus, apud quem Philippus pater inter alia Filio objicit, quod Tiaram rectam adſumpſiſſet, καὶ Τιάραν ὀρθὴν ἐπέθου. De Diademate vero, præter Diodorum, Juſtinum, alioſque diſerte Curtius iis verbis, quæ de Cidari aut Tiara ſumi non poſſunt; *Itaque purpureum Diadema diſtinctum albo, quale Darius habuerat, capiti circumdedit.* Idem nempe quod cerulea illa faſcia albo diſtincta, quæ Cidarim circuibat, ut paulo ante eum tradentem audivimus. Conjuncta itaque in regio Perſarum aut Armeniorum etiam cultu illa capitis ornamenta, Tiara ac Diadema, non tamen ut eadem ſed diverſa. Unde poſtremum etiam ſolum retentum ab Alexandri ſucceſſoribus, & eorum exemplo ab aliis Aſiæ aut Europæ Regibus. Ex quibus etiam liquet, cur Diadema illud quod *Perſicum* vocatur Diodoro, Herodiano *Macedonicum* dicatur ferme ſub initium operis, ubi agit obiter de cultu Regis Antigoni, Annæo autem noſtro *Pellæum*,

Dial. Mort.

Lib. VI.

Cingere Pellæo preſſos Diademate crines. Lib. V.

Alias quot Regna, tot quoque Diademata olim capiti nonnunquam impoſita. De Ptolemæo Philometore illud notat utique Joſephus, eum duo geſtaſſe Diademata, Aſiæ nempe aut Ægypti; cujus duplicis Diadematis uſum haud abſimilem in Artabano Parthorum Rege tradentem ſupra innuimus Herodianum; cujus cæteroquin moris veſtigium necdum fateor mihi in priſcis nummis obſervatum. Cidarim autem ſeu Tiaram quod attinet, eandem quoque Regum Orientis more, ſacerdotes Gentilium nonnunquam uſurpaſſe,

Antiq. Jud. lib. XIII. cap. 8.

De Dea Syria. vel ex Luciano liquet; qui auctor eſt urbis ſacræ in Syria Pontifici ac ſoli quidem conceſſum purpuram & auream Tiaram geſtare. Scilicet poſtquam jam viles evaſerant ſacerdotales illæ Coronæ, quibus infenſos vetuſtiſſimos Chriſtianorum ſcriptores ac inprimis Tertullianum adhuc hodie legimus. Quamquam ſequutis temporibus, & Eccleſia novo cultu ſub Chriſtianis Principibus ornata, Cidaris quoque uſus ad Eccleſiarum Antiſtites tranſlatus, ac eadem inter Epiſcopi Orientis inſignia vulgo recepta, ut vel liquet ex ſequenti loco Saſimorum Epiſcopi; Greg. Nazianz. Orat. v. pag. 136. Χρίεις τὸν Ἀρχιερέα, καὶ περιβάλλεις τὸν ποδήρη, καὶ περιτίθης τὴν ΚΙΔΑΡΙΝ· *Idcirco me Pontificem ungis ac podere cingis, capitique Cidarim imponis.* Sed hoc obiter. Ejuſdem autem Tiaræ ſuperiori nummo cælatæ adſpectus ſatis arguit, quo jure, ut ſupra innuimus, *πίλημα πυργωτὸν*, *Turritus pileus* Straboni dicatur. Aves autem eidem Tiaræ inſculptæ, quas minus accurate cælator expreſſit, Falcones videbantur Cimeliarchæ Mediceo: Id vero jam ſupra de veterum Galeis, cum ex Herodoto, Diodoro, tum ex frequentibus veterum Nummis obſervabam, crebro iis inſertas vel Avium vel Quadrupedum effigies, quibus eis aut terrorem aut dignitatem conciliarent. Neque etiam Tiaræ eodem ornamenti genere caruere; unde Perſicas Tiaras Pavonis alas habuiſſe docet Græcus Ariſtophanis Interpres, Ad Acharnenſ. quod jam viderunt viri docti. Immo nec alienum Falcones ejuſmodi Tiaræ inſculptos; quum Pallas ſeu Regias Perſarum aut Medorum veſtes diſtinctas id genus Avium figuris diſerte tradat Curtius; Lib. III. *Pallam auro diſtinctam* AUREI ACCIPITRES *velut roſtris inter ſe corruerent adornabant.* Stella autem in eadem Tiara conſpicua, qualis & in ſuperiori Parthorum Tiara occurrebat, quam è nummo Au-

guſti

guſti expreſſimus; ut vel inde opportunum Regum Orientis inſigne facile adſequamur. Accedit denique, velare eandem Tiaram Tigranis tempora; quod Tiaris nempe ſolemne, juxta Naſonem,

Tempora purpureis tentant velare Tiaris. Lib. xi.

Aliud vero Tiaræ genus Armenium ſupplicem geſtare Metam. videas in ſequenti nummo; quod nempe magis adhuc ad πίλημα iſtud πυργωτὸν accedit, ſicut Tiaram à Strabone vocari diximus.

Eandem etiam liquet magis in acutum deſinere, ſicut κρωβύλους & κυρβασίας deſcribunt nobis veteres; qui & inde eadem promiſcue pro Tiaris ſumunt, aut vicina iiſdem ſtatuunt; quales Xenophon, Heſychius, alii- Lib. v. ἀ-
que. Aliæ nempe apud illos Orientales, Perſas, Medos, ναβ.
Armenios, quod aliunde etiam conſtat, Regum Tiaræ, aliæ Procerum ſeu privatorum. Ita Cidarim Mithridatis *mirifici operis*, ſeu θαυμαστῆς ἐργασίας exſtitiſſe liquet ex Plutarcho; qui vel ita caviſſe videtur, ne ge- In Pom-
nero ſuo Tigrane dignitate aut cultu inferior videre- peio.
tur. Perſarum vero promiſcuum jam olim fuiſſe Tiaræ geſtamen, cum Herodotus diſerte obſervat, tum ſecu- Lib. vii.
tis ætatibus Heliodorus; qui Perſas docet Tiaram de Lib. vii.
capite deponere, ad reddendam gratiam ei qui prior Pag. 339.
ſalutavit. Adeo ut nec ſolum diſcrimen in eo conſti-

 tuen-

tuendum videatur, quod recta eſſet Regum apud Perſas Tiara, ut jam viderant eruditi, reliquorum autem obliqua. Immo Tiaras etiam cum circumeunte eaſdem Diademate, qualis Tigranis in ſuperiori nummo, geſtaſſe Regum Perſarum conſanguineos ſua ætate auctor nobis Xenophon; qui de Cyro agens, εἶχε δὲ καὶ Διάδημα περὶ τῇ Τιάρᾳ, καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτοῦ τὸ αὐτὸ τοῦτο σημεῖον εἶχον, καὶ νῦν καὶ τὸ αὐτὸ ἔχουσι. *Habebat & circum Tiaram Diadema, idemque inſigne cognatis ipſius erat, ſicut & hoc tempore illud retinent.* Cujus moris veſtigium retentum adhuc videtur ſequiori ævo in renovato Perſarum dominatu. Certe Diadematis uſum Perſarum ſatrapis conceſſum liquet mihi ex Procopio, qui refert duos Perſarum Optimates Iſdigacræ Legati Choſroïs comites exſtitiſſe, οἱ δὴ καὶ Διαδήματα ἐπὶ τῶν κεφαλῶν χρυσᾶ ἐφόρουν, *qui aurea etiam Diademata in capite geſtabant.*

Inſt. Cyr. lib. VIII.

Bell. Goth. lib. IV. c. II.

De variis Nummis Regum & Reginarum PONTI *&* BOSPORI.

Si vero ex Oriente jam in PONTUM ac vicina loca trajiciamus, neque hic Regum illius tractus inutili aut injucunda paſcemur contemplatione. MITHRIDATEM mitto, terrorem illum Aſiæ, & Regum, auctore Tullio, poſt Alexandrum maximum, quem obvii adhuc apud antiquarios Nummi, & expreſſæ inde à Fulvio & Goltzio icones repræſentant, eundemque cum Eupatoris cognomine ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΙΘΡΑΔΑΤΟΥ ΕΥΠΑΤΟΡΟΣ. Ita alii rurſus ejuſdem parentem MITHRIDATEM EUERGETEM ſignant; ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΙΘΡΑΔΑΤΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ; quemadmodum illis cognominibus diſtinctos eoſdem Reges, præter Appianum docet Strabo. Filium vero Eupatoris PHARNACEM rarior quidam Nummus, neque alibi mihi, quam in Cimeliarchio Mæcenatis Etruſci LEOPOLDI inſpectus, etiamnum ad poſteritatis memoriam prodit. Exhibet vero hinc Regis illius caput, cum

Lib. X.

cum inſcr. ΦΑΡΝΑΚΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ; illinc figuram ſtantem, Fulmen, Cornucopiam, Caduceum, Stellam, conſueta omnia in nummis Regum id genus ſymbola. ASANDRUM autem Boſporo ab eodem Pharnace præfectum, & à quo idem Pharnaces expulſus & acie cæſus traditur, narrant antiqui auctores. Ad quem Aſandrum refero aureum nummum rariſſimum viri ampliſſimæ in Urbe dignitatis, ſed majoris adhuc elegantiæ Camilli Maximi, qui hinc vultum Regis illius ſignat cum apluſtri à tergo, ab altera autem parte Victoriam proræ inſiſtentem, cum inſcript. ΑΣΑΝΔΡΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Dio lib. XLII. Appian. in Mithrid.

Ex quo ſtatim colligas oræ & victoriæ maritimæ compotem, adſumto quin etiam regio nomine, in ſeriem proinde Ponti aut Boſporanorum Regum inſerendum. Unde eximie illuſtratur Lucianus, apud quem hæc de eodem Rege reperio; ΑΣΑΝΔΡΟΣ δὲ ὁ ὑπὸ τοῦ Σεβαστοῦ ἀντὶ Ἐθνάρχου ΒΑΣΙΛΕΥΣ ἀναγορευθεὶς Βοσπόρου; In Macrobiis. ASANDER *autem ab Auguſto pro Ethnarcha* REX *Boſpori renunciatur*; & quem nonagenarium obiiſſe corpore validum & quidem ex inedia, quod rem militarem Scribonio creditam videret. Quæ Dioni rurſus facem accendunt, qui Aſandro mortuo, Regnum ejus Scribonium quendam occupaſſe docet. Lib. LIV. Ex his autem liquet corrigenda apud Strabonem loca, ubi *Aſandri* hujus minus noti vicem *Lyſander* aut *Caſſander* hactenus perperam occupant. Refert enim præclarus auctor, Mithridatem Pergamenum everſum ὑπὸ Λυσάνδρου τοῦ καὶ Φαρνάκην ἀνελόντος, *à Lyſandro Pharnacis interfectore*;

re; *Aſander* enim de quo hic ſermo, non *Lyſander*, cui nullus ibi locus, auctor illius facinoris, ut jam vidit ὁ πάνυ Caſaubonus, & Dio ac Appianus tradunt. Eluendum rurſum ſimile mendum alio loco ejuſdem auctoris, ubi Boſporanos Regulos omnia ad Tanaïm dicit

Lib. XI.

obtinuiſſe, maxime poſtremos, Φαρνάκης καὶ Κασάνδρος καὶ Πολέμων; *Pharnaces & Caſſander & Polemo*; ubi *Caſſandri* loco *Aſander* iterum ſubſtituendus. At vice verſa expungendus Aſander apud Photium, qui pro Caſſandro aliquoties ibi obtruſus legitur, ſub nomine modo Ἀσάνδρου modo Κασσάνδρου; cui nempe inter Alexandri ſucceſſores Cariam contigiſſe, eundemque cum Eumene pugnaſſe auctor Dexippus. Hæc enim omnia ad Caſſandrum referenda, ex Diodoro, Juſtino, aliiſque notius, quam ut probare adgrediar; quamquam alias Aſandri cujuſdam inter Alexandri duces aliquoties norim Arrianum meminiſſe. Unum præterea hic nec tralatitium obſervo, ASANDRI nomen familiare dein Boſpori Regulis, poſteriori etiam ævo exſtitiſſe. Alterius certe Aſandri Boſporanorum itidem Regis & ejuſdem Filii hiſtoriam narrat Auguſtus ſcriptor Conſtantinus Porphyrogenneta. Quin & alium ejuſdem tractus Regem SAUROMATEM eruere mihi liceat ex inſigni rurſus nummo aureo, quem videre contigit haud ita pridem in illuſtri Muſeo humaniſſimi reique antiquariæ peritiſſimi Seguini. Nummus eſt qui hinc Severi Auguſti caput exhibet cum ſtella ac barbaris quibuſdam litteris; illinc autem caput barbatum cum diademate ac inſcr. ΒΑCΙΛΕΩC CΑΥΡΟΜΑΤΟΥ. De hoc Sauromate magnum apud auctores in rebus Severi ſilentium. At Boſporanum Regem fuiſſe, aut certe adjacentium locorum, videor mihi haud indubie colligere ex Plinio juniore, qui in Epiſtolis ad

Pag. 424. & alibi ult. edit.

Lib. I. & II. περὶ ἀναβ.

De Admin. Imp. cap. LIII.

Tra-

Trajanum, Regis ejuſdem nominis aliquoties meminit, ac ut narratio ejus ſatis arguit, Boſporani; REX SAUROMATES, inquit, *ſcripſit mihi eſſe quædam, quæ deberes quam maturiſſime ſcire.* Alibi, *Legato* SAUROMATÆ REGIS, *quum ſua ſponte Niceæ, ubi me invenit, triduo ſubſtitiſſet.* Item quæ mox ſubdit, & Boſporani aut vicini tractus Regis legatum ſatis innuunt; *Hæc in notitiam tuam perferenda exiſtimavi, quia proxime ſcripſeram petiiſſe Lycormam, ut legationem, ſi qua veniſſet à* BOSPORO, *uſque in adventum ſuum retinerem.* Agebat tum nempe in Bithynia Plinius, ad cujus ſimul & Ponti ſtatum ordinandum Conſulari poteſtate à Trajano erat miſſus; ut præter ejus Epiſtolas, fidem facit antiqua inſcriptio. Hinc illi cum vicino Rege Boſporano, vel Sarmatarum ſeu Sauromatarum ſi quis malit, commercia, & per eum quæſitus ad Trajanum aditus. Boſporanos autem Reges omnia ſua ætate ad Tanaïm uſque obtinuiſſe docet Strabo, ut paullo ante vidimus. Gens Sauromatarum vero vulgo ad Tanaïm, juxta Melam alioſque ſita; quæ Sauromatis etiam nomen videtur Regibus ſuis frequenter indidiſſe, niſi ab antiquiori aliquo Rege Sauromate gens ipſa appellationem traxerit. Quidquid ſit, inde ſatis liquere mihi videtur, ejuſdem tractus Regem fuiſſe hunc SAUROMATEM, qui in nummo Severi ſignatur. Et hæc ſcripſeram, quum occurrit mihi opportune, apud Ammianum mentionem fieri cujuſdam Sauromacis Iberiæ regno à Sapore pulſi; *Deinde ne quid intemeratum perfidiæ præteriret,* SAUROMACE *pulſo, quem auctoritas Romana præfecit Hiberiæ, Aſpacuræ cuidam poteſtatem ejuſdem detulit gentis*, & inter quem Sauromacem & Aſpacuram docet in ſequentibus, diviſum poſtea Iberiæ regnum. Quibus locis *Sauromatem* loco *Sauromacis* reponendum omnino exiſti-

Lib. x. Ep. XIII.

Epiſt. xv.

Theſ. Grut. MXXVIII. 5.

Lib. XI.

Lib. XXVII.

exiſtimarem, cum ex ſuperioris nummi, tum ex Plinii teſtimonio; ex quibus utique diſcimus, familiare fuiſſe Regum nomen in toto illo tractu, qui à Boſporo Thracico ad Tanaïm & Caucaſum porrigitur. Iberia enim Sauromatis, ſeu Sarmatis Aſiaticis, haud procul diſſita. Unde etiam ſuſpicari quiſpiam poſſet, forte de aliquo Rege Iberiæ intelligendum hunc SAUROMATEM ſuperiori nummo expreſſum. At longe antiquiorem his omnibus PONTI Reginam, eandemque gente Perſicam & Regis Regum Neptem, juvabit haud minus poſt tot ſæcula quaſi redivivam lectorum oculis ſubjicere. Id vero nobis beneficium præſtat ſingularis & eximiæ raritatis Nummus, quem recondit Cimeliarchium Auguſtæ Chriſtinæ, & unde ſequentem ejus Iconem pro incomparabili ejus beneficentia ſumus nacti.

Caput nempe muliebre, in anteriori parte cum ſingulari tegmine, in averſa vero figura itidem muliebris ſedens turrita, vel cum calatho; dextra Victoriolam tenens, cum inſcr. AMAΣTPIOΣ BAΣIΛIΣΣHΣ. Ea ſcilicet AMASTRIS, quæ Oxiathræ Darii fratris filia, Dionyſii Heracleæ Tyranni primum uxor, poſt Cratero ab Alexandro deſponſata, tandem Lyſimachi conjunx; ut narrat ejus hiſtoriam Memnon apud Photium, & cujus inſuper Diodorus, Strabo, Arrianus, aliique è veteribus meminere. Et apud Arrianum quidem corruptum vulgo ejus nomen videas; Κρατέρῳ δὲ

Lib. VII. περ. ἀναβ.

AMA-

ΑΜΑΣΤΡΙΝ (non ut ibi legitur, Ἀμαστρίνην) τ̃ Ὀξυάτρου τοῦ Δαρείου ἀδελφοῦ παῖδα; *Cratero Amaſtrin, Oxyatris Darii fratris filiam.* Unde male ὁ πάνυ Salmaſius eandem alicubi Darii ſororem vocat, ſicuti etiam Triſtanus in explicatione cujuſdam Nummi Amaſtrianorum; quæ diſerte ejus Neptis ſeu è Fratre filia apud prædictos auctores commemoratur, quemadmodum etiam apud Græcum Apollinis Rhodii interpretem, ſed ubi corrupte ſcribitur nomen ejus Δάμαλτρις pro Ἄμαστρις, ut jam vidit Cl. Holſtenius in pauculis illis, ſed eruditis ad Apollonium adnotatis; τὸ γὰρ Σήσαμον μετωνομάσθη ΑΜΑΣΤΡΙΣ (non Δάμαλτρις) ἀπὸ Δαρείου ἀδελφοῦ θυγατρός. Digna autem obſervatione in ſuperiori nummo formatio ejuſdem nominis Ἀμάστριος, pro qua Ἀμάστρεως & Ἀμάστριδος vulgo hodie apud auctores legitur. Stephanus certe Byzantius hæc habet de varia formatione hujus vocis, ubi & eandem Reginam Darii ex fratre filiam perhibet; Ἄμαστρις &c. ἀπὸ γυναικὸς Περσίδος ΑΜΑΣΤΡΙΔΟΣ θυγατρὸς Ὀξυάτρου τοῦ ἀδελφοῦ Δαρείου, ἣ συνῴκησε Διονυσίῳ τῷ Ἡρακλείας τυράννῳ· mox; ΑΜΑΣΤΡΕΩΣ δὲ κλίνει Στράβων ἄλλοι ΑΜΑΣΤΡΙΔΟΣ. Mirum equidem, quod dum varias recenſet terminationes hujus nominis in generandi caſu, antiquam ac indubiam omittat, quam ſuperior Nummus præfert, niſi corruptum hic locum ſtatuamus, & pro ultima voce Ἀμάστριδος, legendum Ἀμάστριος. Certe juxta Nummum antiquiſſimus auctor Herodotus, de alia Amaſtri Perſica, Xerxis nempe conjuge, ΑΜΗΣΤΡΙΟΣ πατέρα τῆς Ξέρξεως γυναικός. Accedit ſimilis formatio Urbis συνωνύμου & ab eadem Regina conditæ Amaſtris, juxta Marcianum, ἀπὸ Ἀμάστριος εἰς Κρώμναν χωρίον στάδια ργʹ; *ab Amaſtri in Cromnam vicum ſtadia* CIII. Unde etiam Gentile inde formatum ab Ἀμάστριος nempe

Ad Solin pag. 889.
Tom. I. Com. pag. 688.
Ad lib. II Argon. v. 943.
Lib. VIII.

pe Α'μαϛϱιανὸς; ſicut à Σάρδις Σάρδι@ Σαρδιανὸς; Τράλλις Τράλλι@ Τραλλιανὸς; Φάσις Φάσι@ Φασιανὸς, ut ipſe Stephanus pluribus docet in voce Α'γκύρα, ubi rationem & exempla ejuſmodi terminationum tradit. Ut liqueat etiam minus accurate ab Euſtathio alicubi obſervatum, flecti hanc vocem Α'μάϛρεως, non Α'μάϛριδ@ apud Geographum; Σήσαμ@ ἢ κτ͂ τ̀ Γεώγραφον, ἀκρόπολις Α'μάϛρεως καὶ ὅρα τ̀ Α'μάϛρεως, ὐ γὰρ κλίνῃ Α'μάϛριδ@· quod ut verum de Strabone, ſicut ejus Codices hodie præferunt, ita non omittere debuit indubitatam & conſentaneam adlegatis exemplis flexionem hujus Α'μάϛρι@. Neque negarem tamen ab Α'´μαϛρις fieri etiam potuiſſe Α'μάϛριδ@, & bifariam flecti; ſicut à Μέμφις Μέμφιδ@ & Μέμφι@ apud eundem Stephanum; à Πάρις Πάριδ@ & Πάρι@ apud Pindarum; à Καλάσιρις Καλασίριδ@ & Καλασίρι@, ut habent alii Codices apud Heliodorum. Corruptum vero ejuſdem Reginæ nomen reſtituendum in antiquo auctore Polyæno, & filius illi ſimul ex Lyſimacho natus adſerendus; Α'λέξανδρ@ Λυσιμάχυ καὶ Μηκρίδης ὑός. Ita nempe penultimam vocem legendam credidit magnus Caſaubonus, pro qua in codice ejus legebatur Μηϛριῦδ' ὑός. At codex ille digitum omnino intendebat in veram lectionem hujus vocis, quod noviſſime etiam erudite animadvertit præclare de Græcis auctoribus meritus nobilis ſenex Palmerius à Grentemeſnil, qui Α'μάϛριδ@ eodem loco legendum monuit, pro quo nos Α'μήϛρι@, vel quod idem Α'μάϛρι@, juxta Herodotum nempe ac indubiam antiqui & inſignis Nummi ſcripturam. Ab ea autem Regina condita, ut diximus, urbs συνώνυμ@ & celebris per ea loca Amaſtris Pontica, cujus plurimi etiamnum Nummi ſuperſunt, inſcripti ΑΜΑϹΤΡΙΑΝΩΝ. Haud aliter nempe ac *Apamea*,

Ad Iliad. B. pag. 362.

Lib. VI. pag. 443.

mea, *Laodicea*, *Berenice*, *Arſinoë*, *Stratonica*, totidem Urbes dictæ à cognominibus per eadem tempora Reginis. Quandoque nempe eadem Urbium & Conditorum nomina, juxta *Amaſtrin*, aliaque exempla modo adlegata; quandoque autem eadem Gentilitia cum Conditoribus, ut *Auſon*, *Arcas*, *Ion*, *Cilix*, *Achæus*, & ſimilia; nonnunquam vero idem Conditoris, Urbis & Gentis nomen, ut *Dardanus*: quæ diſcrimina docuit me Grammaticus Byzantius in voce Αἱμονία.

De variis Nummis Regum THRACIÆ, SICILIÆ, PERGAMI, &c.

Mitto jam Ponto finitimos THRACUM Reges, quorum Nummos produxerunt jam & explicarunt illuſtres antiquarii, LYSIMACHUM puta Amaſtris hujus Conjugem; SEUTHEM præterea, RHOEMETALCEM, COTYM, KHESCYPORIM; quos quatuor poſtremos inter ſelecta illuſtrium Numiſmata Cl. Seguini expreſſos videas. RHOEMETALCIS quidem nummum jam ante vulgaverat Triſtanus; cujus Regis & plures alios vidiſſe memini, cum in Muſeo Lomeniano jam Regio, tum in Gaza Medicea; ubi in anteriori parte caput Auguſti, in altera tria capita; duo nempe conjuncta, unum Regis Rhœmetalcis cum diademate, alterum Reginæ uxoris, (niſi eadem Auguſti & Liviæ cum Cl. Seguino cenſeas) tertium vero prioribus minus, quod laureatum J. Cæſaris caput referre videtur, cum inſcr. ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΡΟΙΜΗΤΑΛΚΟΥ. Quæ alias ad Regum iſtorum hiſtoriam ſpectant, excuſſerunt jam eruditi antiquarii; quæ autem ad corrupta auctorum loca inde reſtituenda, in quibus male leguntur expreſſa, jam in ſuperioribus delibavimus, ubi Nummorum opem ac ſubſidium, ad ſcripturæ veteris rationem & veſtigia revocanda haud parum conferre docuimus. Unde ſi ex Europa jam in vicinam Aſiam trajiciamus, occurrent continuo PER-

GAMENORUM Reges, quorum nobilitatem noſti, quamquam non diuturnum adeo in Aſia imperium. Fundamentum vero illius jecit PHILETÆRUS, Eunuchus & cuſtos Regiæ Gazæ à Lyſimacho conſtitutus; ita tamen ut arrepta vi dominationis, inſigni & nomine Regio eundem abſtinuiſſe doceat Strabo Hoc ipſum vero egregie firmant PHILETÆRI ejuſdem Nummi mihi non ſemel inſpecti, cum corona laurea vice diadematis, ac nuda inſcriptione ΦΙΛΕΤΑΙΡΟΥ· qualem etiam è penu Farneſiana in Imaginibus ſuis adtulit Urſinus. Strabonem tamen arguere videtur alter ejuſdem Philetæri Nummus cum inſcr. ΦΙΛΕΤΑΙΡΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ, à Goltzio in Theſauro deſcriptus, & qualem ſe vidiſſe aliquando teſtatur illuſtris Scaliger. Ut vero haud in animum induxi oculatis teſtibus temere fidem detrahere, ſic adſerentes egregie Strabonis locum Nummos etiamnum in præclaris Cimeliarchiis obvios præterire non debui. An vero Nummus ejuſdem Mediceus, caput laureato Diademate vinctum præferat, ſicut videbatur erudito nuper illius Gazæ cuſtodi, nummi ipſius adſpectus docere poterit, cujus equidem haud ſatis nunc recordor, ut quid certi ea de re velim aut poſſim ſtatuere. Neque tamen diffiteor exiſtimare me veriſimilius, aliud quid potius quam diadema, quo abſtinuiſſe Philetærum dicit Strabo, Nummum illum præ ſe ferre. Eo certe carent, quos alibi hactenus me vidiſſe memini. Quibus etiam accedere videtur Appianus, qui Philetærum Pergami Dynaſtam, omiſſo Regis nomine ac proinde inſigni commemorat; Περγάμου, inquit, δυναστεύσας. Neque aliter Lucianus in Macrobiis hunc Philetærum docet primum Pergamenorum imperium fundaſſe ac retinuiſſe licet Eunuchum; eundemque octogenarium vita

Lib. XII.

Lib. III. Can. Iſag.

vita functum, nulla ibi, conſueto alias more, Regii tituli facta mentione. Corrupti vero ibidem Luciani codices ſaltem in Salmurienſi editione, neque alia jam ad manus, ubi φιλαίτερος pro φιλέταιρος legitur. De vi nempe ac poteſtate ſecurus, titulos facile & inſignia omiſit, ϰ̀ πάντα βασιλέως εἶχε πλὴν τῆς προσηγορίας, *& omnia Regis habuit, excepto nomine*, ut de Bagoa Perſarum Satrapa Diodorus loquitur; ac de Soſthene Juſtinus, cum ab exercitu Regem appellatum, compuliſſe milites jurare non in Regis, ſed in Ducis nomen. Immo quod de Philetæro innuit Strabo, id de Attalo etiam inter ejus ſucceſſores notat Polybius; illi præter nomen Regis & Diadema, nihil ad regnum defuiſſe. Scilicet vivente adhuc fratre Eumene: eo enim mortuo Regio nomine & inſigni ornatus, ut aliunde conſtat; quem & Philadelphum cognominatum ex Luciano obſervo, ſicut ſucceſſorem ejus Philometorem dictum aliunde conſtat. Alias adſumptum quidem nonnunquam Regis nomen, omiſſo tamen Regio vinculo; ut de AGATHOCLE Syracuſanorum Tyranno refert Diodorus, eum admiſſo Regis titulo diademate tamen abſtinuiſſe. Id vero Nummi adhuc ejus arguunt, inſcripti ΑΓΑΘΟΚΛΕΟΥΣ ΒΑΣΙΛΕΩΣ (licet eum auctore Plutarcho non Regem, ſed νησιάρχον vocaret Demetrius) ſed ſine illo vinculo, frequentius etiam ſine illius effigie. Quamquam etiam ne quid diſſimulem, unum aut alterum nummum videas hujus Agathoclis in Sicilia Parutæ, cum illo Regio inſigni. Verum crederem facile non omnes id genus Nummos, qui Regum Siciliæ capita præferunt, florentibus iis percuſſos; ſed nonnunquam etiam diu poſt eorum mortem renovatos quaſi ad memoriam ſuperiorum temporum, & quidem in urbe elegantiarum omnium ſtudioſiſſima. Ut ita

In Macrob. Pag. 637.

Lib. XVI.

Lib. XXIV. cap. 5.

Exc. Legat. XLIII pag. 919.

In Macrob Pag. 617.

Lib. XIX.

In Demetrio.

certe ſtatuam, me impellunt potiſſimum varia Hieronis & Gelonis Numiſmata, quorum capita Diademate itidem ornata conſpiciuntur; quum tamen eos illo abſtinuiſſe aperte doceat Livius, ac in Hieronymo ejus

Lib. XXIV. cap. 5. uſum ut antea inſolitum notet; *Nam quum per tot annos* HIERONEM *filiumque ejus* GELONEM *nec veſtis habitu*, NEC ALIO ULLO INSIGNI *differentes à cæteris civibus vidiſſent, conſpexere purpuram ac* DIADEMA, *ac ſatellites armatos.* Ita NUMAM videas in denariis Gentis Calpurniæ vinctum Diademate, quum tamen neque illum neque alios Romanorum Reges eo uſos ſatis conſtet. Quod ſi non aliunde liqueret, certe fidem faceret Juſtinus, de ætate quâ vixit Romulus,

Lib. XLIII. cap. 3. *per ea adhuc tempora Reges Haſtas pro* DIADEMATE *habebant, quas Græci ſceptra dixere.* Neque etiam inter ea

Dionyſ. Halicarn. lib. III. imperii inſignia, quæ ab Etruſcis Romam leguntur delata, ulla Diadematis apud auctores mentio. Adeo ut ſatis mirari non poſſim ſupinam eruditi alias, neque leviter ab his litteris inſtructi Juriſconſulti, Andreæ

In Annot. ad Alex. ab Alex. lib. I. cap. 28. Tiraquelli incuriam; qui ex Dionyſio ſcilicet obſervat, Diademata Regum Perſarum & Lydorum fuiſſe quadrata, Etruſcorum vero & Romanorum figura ſemicirculari; quum tamen id diſerte non de Diademate,

Lib. III. ſed de Toga obſervet Dionyſius, neque eo loco ulla apud eum Diadematis mentio aut veſtigium. Ut mittam abſurdum illud de quadrato ſcilicet Perſarum Regum Diademate, quod ſinuatum in orbem ſupra è Nummis & Tacito vidimus, ac vinculi illius ratio ſatis ſuperque arguebat. Ad ſua itaque tempora & familiarem Regibus morem reſpiciebant id genus artifices, monetarii, pictores, ſculptores (quod vulgo illis ſolemne) in exprimendis ſuperioris memoriæ Heroïbus aut illuſtribus viris. Unde & vulgo ab iis revincta ſimili

mili Diademate Dearum etiam capita, ut præter ſtatuas antiquas, Nummi paſſim Junonem, Venerem, Dianam, eo ornamenti genere conſpicuas nobis ante oculos ponunt. Immo id Poëtis etiam, quibus æqua ſemper ac pictoribus fingendi poteſtas, ſolemne obſervo, ut quum vel à Juvenali Quirino Diadema tribuitur,

Ancilla natus Trabeam & Diadema Quirini. Satyr. VIII.

vel à Seneca Atreo Argivorum Regi, *falſo comam Vinclo decentem*, aut Thyeſti ab Atreo apud eundem, *impoſita capiti vincla venerando gere*: more tamen per ea tempora apud Græcos ignoto nec niſi poſt plures ætates ex Oriente à Macedonibus deducto. Juſtinus, *Poſt hæc Alexander habitum Regum Perſarum, &* DIADEMA INSOLITUM *antea Regibus Macedonicis, velut in leges eorum, quos vicerat, adſumit.* Unde Diadema prius *Perſicum*, poſtea *Macedonicum* ac *Pellæum* dictum in ſuperioribus notavimus. Quo reſpexit etiam Auctor Maccabæorum, qui ut novum quid ac inſolitum obſervat, omnes ſcilicet Alexandri ſucceſſores, eorumque filios Diademata ſibi vindicaſſe. Immo ut de prædictis Agathoclis Nummis id in ſpecie ſtatuam, ex cælatorum nempe ingenio profectum, quod in uno vel altero occurrit Diadema, ſuadent præterea cum Diodorus, qui loco Diadematis Coronam eum geſtaſſe, tanquam in perpetuo ſacerdotio, obſervat; tum Ælianus, indicata etiam ejus rei cauſa, myrtea ſcilicet corona texiſſe deformis capitis calvitiem: quo nempe conſilio noſti Jul. Cæſarem lauream fronti adaptaſſe, ut ex Suetonio & Nummis ejuſdem obvium. Ratio autem hujus inſtituti, cur licet adſumpto Regio nomine, id præcipuum ejus inſigne Agathocles aliique ex humili & privata fortuna vel Conditores imperiorum facti, vel liberæ quon-

In Thyeſti. Lib. XII. cap. 3. Maccab. l. 1. Lib. XX. Var. Hiſt. lib. XI. c. 4.

quondam patriæ Tyranni, omitterent, ex eo videtur profecta, quod Diadema illud tanquam recenter ab Alexandri ſucceſſoribus è Regio Perſarum dominatu depromptum, tum in omnium oculos incurrens, novitate ſua vel faſtu majori cum invidia conjunctum videretur. Prius illud aperte ſatis innuit Diodorus, cum tradit loco ſupra indicato, Agathoclem Regis titulum adſumſiſſe exemplo ſucceſſorum Alexandri, ſed ſine Diademate quod ipſi uſurparunt; & quidem primi Antigonus ac Demetrius, ut id obſervat ac ſugillat ſimul gravis auctor Plutarchus. Poſterioris vero, minuendæ nempe invidiæ, fidem etiam facit Nicolaus Damaſcenus, qui refert poſtremum Regem Syriæ Demetrium, Myrinam Samiam meretricem Regii faſtigii conſortem habuiſſe, excepto Diademate. De Philippo autem ultimo Macedonum Rege aperte Livius; *quod populariter dempto* CAPITIS INSIGNI *purpura atque alio Regio habitu æquaverat, cæteris ſe in ſpeciem: quo nihil gratius eſt civitatibus liberis.* Ut facile liqueat, cur tam diu ab eo inſigni abſtinuerint Romanorum Cæſares; aut cur idem oblatum Julio, cauſam illi exitii acceleraverit. Alias non ſponte ſemper, ſed nonnunquam à majori poteſtate compulſi, gentis alicujus principes regiam illam frontis notam omiſerunt; ſicut de Hircano obſervat Joſephus, eum cum in Pontificatu, tum in Principatu gentis à Pompeio reſtitutum, ſed ita, ut uſus Diadematis illi prohiberetur, Διάδημα δὲ φορεῖν ἐκώλυσεν. Non ſolum autem Diademate, ſed & nomine Regio unum ferme inter ſucceſſores Alexandri CASSANDRUM abſtinuiſſe, obſervat alicubi Plutarchus: ubi commemoratis Antigono, Demetrio, Ptolemæo, Seleuco, Lyſimacho, qui Diademate uſi, Regis inſuper titulum adſumſerant, addit; ΚΑΣΣΑΝΔΡΟΣ

In Demetrio.

In Excerptis p. 506.

Lib. XXVII. cap. 31.

Lib. XX. Antiq. cap. 18.

ΔΡΟΣ δὲ (non Κάσσανδρος) τῶν ἄλλων αὐτῶν ΒΑΣΙΛΕΑ καὶ γραφόντων καὶ καλούντων, αὐτὸς ὥσπερ πρότερον εἰώθει, τὰς ἐπιστολὰς ἔγραφε; *At* CASSANDER *aliis* REGEM *eum ſcribentibus & vocantibus, ipſe priſtino ſuo more ſcripſit Epiſtolas.* Quod certe eximie illuſtrant ſuperſtites Nummi ejuſdem Caſſandri, in quibus caput ejus loco Diadematis leonino ſpolio ornatum, & in averſa parte Equitis figura, cum ſolo nomine ΚΑΣΣΑΝΔΡΟΥ viſitur, citra ullum ΒΑΣΙΛΕΩΣ ſeu Regis mentionem, ſicut vel ſequens Icon fidem abunde faciet. In Demetrio.

Unde utique liqueret, minus accurate Juſtinum vel Trogum, Regis titulum eidem Caſſandro aliquoties non ſolum tribuere, quod forte aliorum exemplo, qui juxta Plutarchum eundem illi deferebant, defendi poſſet, ſed inſuper notare, eum Antigoni, Demetrii ac Ptolemæi exemplo, qui Reges ſe juſſerant appellari, idem quoque factitaſſe, quibus auditis, CASSANDER *& Lyſimachus & ipſi* REGIAM *ſibi majeſtatem vindicarunt.* De Lyſimacho liquidum cum ex auctoribus, tum ex Nummis inſcriptis paſſim, ΛΥΣΙΜΑΧΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. De Caſſandro negat id aperte Plutarchus, tale quid eum ſibi adrogaſſe, & ſuperior etiam nummus eidem ſuffragari videtur. Verum his rurſus intercedunt alii Nummi ejuſdem Caſſandri, cum apud Goltzium, tum in Theſauro Mediceo, qui Regis eidem titulum deferunt, ΚΑΣΣΑΝΔΡΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Quæ diverſitas ea de re vel Auctorum vel Numiſmatum ita debet conciliari, ut cum Plutarcho eo Regis Lib. XV cap. 2.

titulo vulgo abſtinuiſſe in litterarum inſcriptionibus Caſſandrum ſtatuamus, eundem tamen ei paſſim ab aliis tributum, quod ille etiam innuit, & ab obnoxiis civitatibus cum ejus effigie publico ære percuſſum. Liceat etiam in hanc claſſem adſcribere antiquiorem adhuc Cariæ Dynaſtam Hidrieum, quem ante Caſſandrum, cui Caria obtigit, & florente adhuc Perſarum imperio, Caribus præfuiſſe tradunt ſcriptores antiqui, Diodorus, Plutarchus, Arrianus. Eum vero Regio etiam nomine abſtinuiſſe, quod vulgo illi Græcorum auctorum interpretes male largiuntur, liquet ex antiquo & inſigni ejus Nummo, quem è Muſeo ſuo noviſſime protulit decus horum ſtudiorum Seguinus; in quo hinc ſolis effigies, illinc ſenex barbatus Bipenni & haſta inſtructus, cum inſcr. ΙΔΡΙΕΩΣ.

In Ageſilao. Quæ firmat iterum Plutarchus, apud quem occurrit alicubi brevis Epiſtola ab Ageſilao ſcripta πρὸς ΙΔΡΙΕΑ τ Κάρα *ad* Hidrieum *Carem*, citra ullam Regis mentionem. Reliqua quæ ad Nummum ſpectant, è laudato modo Seguino petat lector. Cæterum ut ad Pergamenorum Reges, quorum occaſione inſtituta hæc notatio, ac in ſpecie ad Attalos redeamus, occurrit fateor quidam Nummus, quem hic habes depictum, hinc cum capite galeato, illinc cum Aquila ſupra Labyrinthum, duobus Pileis utrinque ac duabus ſtellis, inſcr. ΑΤΤΑΛΟC ΒΙΑΝΟΡΟC.

In Muſeo Chriſtinæ Reginæ.

At

At vero nihil ad Reges Attalos adtinere hunc Nummum (ut quibuſdam tamen placuiſſe memini, ſola nominis conjectura ductis) facile equidem mihi perſuadeo; qui & Regium nomen, quod hic abeſt, dicuntur geſtaſſe, & alios, quam ejuſmodi BIANOREM parentem habuiſſe, cujus filium Græcorum more innuit ſe iſte Attalus nummo inſcriptus. Accedit ſimilis plane Nummus cum eiſdem in utraque parte ſymbolis, quem notavi itidem in Gaza Chriſtinæ Auguſtæ, unde ſuperiorem iconem expreſſimus; qui jam non Attalum Bianoris, ſed aliud nomen præfert vetuſtate ferme exeſum, ΦΑΙΝΙΠ. ΠΟΣ. ſignati nempe illi & ſimiles Nummi mea ſententia in Inſula Creta, & quidem in Metropoli quondam ejus Cnoſſo; ut colligo cum ex Labyrintho, qui vulgò in Cnoſſiorum nummis occurrit, quales plures habet Gaza Medicea, unum etiam cum ſtella præter Labyrinthum, tum præterea ex Aquila, quæ ut Jovis ΚΡΗΤΑΓΕΝΟΥΣ (ſicut vocatur in rariſſimo nummo, quem vulgavit Triſtanus, & videbam nuper archetypum in Cimeliarchio Collegii Claromontani) ales, frequens in Numiſmatibus Cretenſium; qualem ſupra in Nummis Hierapytniorum ejuſdem Inſulæ inſculptam etiam vidimus. Gemini autem illi Pilei & Stellæ, juxta nota & familiaria in Nummis antiquis ſymbola, Dioſcuros innuunt. No-

mina vero illa cum ATTALI BIANORIS, tum alterius PHÆNIPPI, aut ſimilis appellationis, totidem ſignificant loci Præſides, ſub quibus Nummi id genus apud Cnoſſios percuſſi: juxta morem nempe in Græcorum Numiſmatibus obvium, ac Cretenſis Hierapytnæ exemplo ſupra etiam adſertum, quorum Nummi cum eodem ſymbolo, ſolo Magiſtratus nomine diſtincti occurrebant. Præſidum cæteroquin id genus apud Cnoſſios meminit alicubi Arrianus, *προστάτης χειροτονηθεὶς Κνωσσίων* (non ut ibi legitur *Κνωσίων*) *ut declareris Præſes Cnoſſiorum.* Plures certe BIANORES, cujus filius ſuperior Attalus, apud Græcos olim appellati, iique alicujus dignationis homines; qualis aut ille Conditor Mantuæ juxta Servium, divino vati commemoratus,

Diſſert. lib. III. cap. 9.

Ad Eclog. IX.

—— *namque ſepulcrum*

Incipit apparere BIANORIS;

aut alter è primoribus Acarnanum apud Livium; *Archelaus & BIANOR, principes gentis Acarnanum ambo.* Et in eo verſabar, quum opportune incidit, adnotatum mihi alium Nummum in eadem Gaza inclytæ Reginæ cum iiſdem ſymbolis, capitis galeati nempe in anteriori parte, Aquilæ autem in averſa, cum duobus itidem Pileis, & inſcript. ΑΠΑΜΕΩΝ ΜΕΝΕΚΛΕΟΥΣ. Unde jam optio datur lectori, ſuperiorem, de quo agimus, Nummum, aut Cnoſſiis ob priores conjecturas eaſque non contemnendas, aut vero Apamenſibus adſcribendi.

Lib. XXXIII. cap. 16.

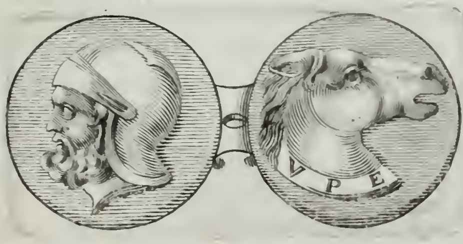
Concluſio Diſſertationis, cum explicatione aliquot Nummo-

Mitto jam alia ſexcenta, quæ ad illuſtrationem HISTORIÆ veteris GRÆCORUM aut BARBARORUM antiqui Nummi nobis inſuper ob oculos ponunt. Quot REGUM aut ILLUSTRIUM Capita in iis adhuc expreſſa; quæ partim nominis aut loci adpoſitione

ne nota, aut de quibus aliunde licet conjecturam face- *rum ſingu-*
re; partim iiſdem notis deſtituta, & ignota proinde *larium.*
etiamnum, in illuſtribus Cimeliarchiis occurrunt? Cujus poſtremi generis en tibi ectypum præclari Nummi aurei Gazæ Palatinæ, cum imberbis & diademate revincti effigie, illinc cum capite turrito.

An forte Cappadocum, an Cypriorum, an Cretenſium, an vero Commagenorum Rex, quod initialis illa littera K in averſa parte ſignaret; ſicut alias A. Argivos, $\overset{X}{A}$ Achaios, E. Epidaurios, & ſimilia deſignant in antiquis Nummis? Quam venuſtus itidem Nummus argenteus ejuſdem Gazæ Palatinæ, qui hinc Martis caput galeatum, illinc dimidium Equum, ſolitum Carthaginenſium ſymbolum exhibet.

Cui haud diſſimilem inter DIONYSII Siciliæ Tyranni Nummos relatum à Goltzio & Paruta videas. Quot præterea Gentium vel Urbium CONDITORES aut HEROES ex eadem ſupellectile Nummaria eruuntur ac illuſtrantur? Quam præclarum in eo genere Numiſma Mediceum, in quo hinc caput laureatum cum inſcr. TEPMHCCEΩN; illinc figura ſeminuda

 nuda

nuda ſedens cum parazonio, vel clava, & epigraphe ϹΟΛΥΜΟϹ? Antiquus nempe Termeſſenſium Heros SOLYMUS, à quo & promontorium ſupra Termeſſum, dictum Solymus, & ipſi Termeſſenſes Solymi, ut Strabo jam olim vidit, & quem conſulere ea de re poterit eruditus lector. Ad quem Heroëm referri debet proinde illud, quod legebam nuper in veteri epigrammate inedito codicis quondam Palatini, jam Vaticani,

Lib. XIII.

> Δῶρον ΤΕΡΜΗΣΣΟΙΟ διδασκαλίης χάριν ἁγνῆς
> Εὐσεβίης θεράπων θῆκε ΘΕΩ τὸ γέρας.

Donum TERMESSI *puræ inſtitutionis ergo Pietatis cultor hoc* DEO *præmium dedicavit.* Haud alius nempe ille Termeſſi Deus, quam hic Solymus Heros ejus loci. Ex ſuperioris Nummi fide præterea, aliorumque ejuſdem loci, quales plures vidiſſe memini, inſcriptos itidem omnes ΤΕΡΜΗΣΣΕΩΝ, emendare licet corruptum vulgo TERMESSI Lyciæ, ſeu juxta alios Cariæ Urbis apud varios auctores nomen: quemadmodum apud hunc ipſum Strabonem, cui indicato loco recte Τερμησσὸς, alibi male Τερμησσόν; tum inſuper apud Pauſaniam, Τερμισσεῖς; Stephanum Τερμισσὸς [a]; Polybium vero Τελμισσοῦ; [b] Arrianum Τελμισσεὺς & Τελμισσεῖς; [c] Ariſtidem Τελμισσέως; [d] Gregorium Theologum, Τελμισσέων. Ex qua poſteriori lectione paſſim à librariis recepta, has voces nempe Τερμησσὸν & Gentile Τερμησσεὺς, in Τελμισσὸς & Τελμισσεὺς mutantibus, profectus itidem error, qui Ciceronem & Livium adhuc obſidet: Cicero quidem, *Tum Caria tota præcipueque Telmeſſus*, paullo ante, *Telmeſſus in Caria eſt*; Livius autem, *Telmiſſium item nominatim & caſtra Telmiſſium, præter agrum qui Ptolomæi Telmiſſii fuiſſet*; Item *Rhodiis Lycia data extra eundem Telmiſſum & caſtra Telmiſſium.* Vera enim hujus loci

Lib. XII. in Atticis.
[a] Exc. leg. XXXVI.
[b] Lib. I. περὶ. ἀναβ.
[c] Sac. Serm. I.
[d] Orat. I. in Jul. p. 100.
I. de Divinit.
Lib. XXXVII. cap. 56.

loci ſcriptura *Termeſſus*, non vero *Telmeſſus* aut *Telmiſſus*, minus autem *Telmiſcus*, ut exiſtimabat doctiſſimus Bochartus. Quid memorem rurſus alium Nummum raritate & elegantia ſingularem, quem Thomæ Chifletio, avitæ & fraternæ laudis æmulo, acceptum feret Lector, qui eundem è Cimeliarchio Chriſtinæ Auguſtæ depromptum ad me tranſmiſit?

Quam pulcre vero ille Commentarii vicem præſtat divino Vati,

Ἀλλ' οἷον τὸν Τηλεφίδην κατενήρατο χαλκῷ — Homer.
ΗΡΩ' ΕΥΡΥΠΥΛΟΝ, πολλοὶ δ' ἀμφ' αὐτὸν ἑταῖροι — Odyſſ. λ.
ΚΗΤΕΙΟΙ κτείνοντο, γυναίων εἵνεκα δώρων.
Κεῖνον δὴ κάλλιστον ἴδον μετὰ Μέμνονα δῖον.

Sed qualem Telephidem proſtravit ferro HEROA EURYPYLUM, *multi vero circa illum ſocii* CETEII *interfecti ſunt muliebria propter dona. Illum vero pulcherrimum vidi poſt Memnona divinum.* Scilicet non idem ſolum oris decor, eademque HEROIS appellatio in ſuperiori Nummo; ſed præterea (quod erudite etiam notaverat amiciſſimus Chiffletius, litteris una cum tranſmiſſo Nummi ectypo ad me datis) ſolutio inde eruenda illius ænigmatis, quæ Strabonem fugit, dum ejuſdem Poëtæ verſus recitans, addit; Αἴνιγμά τι τιθεὶς ἡμῖν μᾶλλον, ἢ λέγων τι σαφές. Οὔτε γὰρ τοὺς ΚΗΤΕΙΟΥΣ ἴσμεν — Lib. XIII

ὅς τι-

οὕς τινας δέξαϑαι δεῖ, οὔτε τῶν γυναίων εἵνεκα δώρων. ἀλλὰ καὶ οἱ Γραμματικοὶ μυθάρια παραβάλλοντες εὑρεσιλογοῦσι μᾶλλον ἢ λύουσι τὰ ζητήματα. *Quibus quidem verbis ænigma potius nobis proponit, quam ut diſerte aliquid exponat; Nam non conſtat* QUOS CETEIOS *intelligere debeamus, neque quid ſibi velint muliebria illa dona. Grammatici etiam dum fabellas adducunt, non tam ſolvunt quæſtiones, quam rationes commiſcendo indulgent.* Grammaticorum id genus de hoc loco expoſitiones videre adhuc hodie licet apud Euſtathium, ſed qui inter alia notat opportune, Ceteios hujus Eurypyli comites, dici quibuſdam Pergamenos, Pag. 1697. ἄλλοι δὲ Κητείους Περγαμηνοὺς ἐνόησαν. Id vero egregie firmat ſimul ac illuſtrat ſuperior Nummus, qui à Pergamenis tamquam Eurypyli quondam ſociis vel adſeclis, ſignatum eundem Heroa repræſentat. Neque vero obſcura erat ratio hujus appellationis, ex eo nempe profectæ, quod fluvius Cetius aut Ceteius præterflueret hanc Lib. v. cap. 30. Urbem, ut Plinius diſerte obſervat; *longeque clariſſimum Aſiæ* PERGAMUM, *quod intermeat Selinus, præfluit* CETIUS, *profuſus Pindaſo monte.* Hinc ergo Pergameni, haud minus ac vicini alii accolæ, Ceteii: ſicut notum varia jam olim exſtitiſſe cognomina fluviis loca, & ab iiſdem denominata, ac apud Siculos quidem frequenter, In voce Ἀκράγας. quod Duris apud Stephanum de Urbibus docet, & firmat exemplis *Syracuſarum*, *Gelæ*, *Himeræ*, *Selinuntis*, *Phœnicuntis*, *Erycis*, *Acragantis*, & plurium id genus. At vero ne quid diſſimulem, occurrit etiam ſimilis plane Nummus in Gaza Medicea, cum iiſdem ſymbolis & nominibus, niſi quod loco ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ, legat in eodem eruditus ejus Cimeliarcha, Η CΑΛΑΜΙΝΙΩΝ. Ita etiam ejuſdem Reginæ nummum, cujus Iconem, qualis ab amiciſſimo Chiffletio tranſmiſſa, modo expreſſimus, legiſſe antea videbantur eruditi

diti Urbis antiquarii; ex ea nempe, quæ ad eos dimanaverat, Medicei Nummi ſcriptura. At quum jam Nummi ipſius archetypi inſpiciendi accuratius non detur nobis facultas, lubricum videtur ac periculoſæ plenum aleæ, his aut illis temere fidem abrogare. Suffragari quidem prima fronte videtur doctis Antiquariis Templum illud Veneris Paphiæ, cum ejuſdem nomine ΠΑΦΙΑ, in averſa Nummi parte ſignatum, cum meta veluti pyramidali in medio; quo habitu Venerem apud Paphios cultam, Tacitus, ut notum, aliique deſcribunt; *Haud fuerit longum initia religionis, Templi ſitum, formam Deæ, neque enim alibi ſic habetur, paucis diſſerere*; mox: *ſimulacrum Deæ non effigie humana, continuus orbis latiore initio tenuem in ambitum* METÆ MODO *exſurgens. & ratio in obſcuro.* Quæ in ſuperiori Nummo conſpicua, eundem proinde à Salaminiis Cypriis potius, quam à Pergamenis Ionibus percuſſum viderentur arguere. At nihilominus plura ſunt longe & certiora, quæ mihi ſuadent omnino, ut juxta expreſſam in ſuperiori Nummo ſcripturam, Pergamenis eundem cum Chiffletio adſcribam. Primum quidem, quod in Græcis Numiſmatibus vetuſtate ſæpe exeſæ inſcriptiones accuratiſſimos etiam nonnunquam fugiant, minus proinde in his exercitatis, maxime ob vicinos variarum litterarum ductus crebro imponant, atque ita ad alia trahantur, cujus ſexcenta exempla obvia in antiquariorum libris, & quorum etiam haud pauca ſuis locis in hoc opere notamus. Alterum, quod huic Eurypylo Heroï nihil commune legatur cum Cypriis exſtitiſſe. Plures quidem Eurypylos in ea Trojana expeditione legimus apud divinum Vatem, & quidem alterum ex Co Inſula Herculis filium, alterum vero Euæmonis ex Ormenio Theſſaliæ oppido, eoſque à partibus Græcorum ſtantes.

Tacit. Hiſt. lib. II. 2. 3

Iliad. B.

tes. Quibus alium inſuper Eurypylum addere mihi liceat, cujus mentionem apud Apollonium Rhodium reperio,

Lib. IV. v. 1561. Εὐρύπυλον Λιβύῃ θηροτρόφῳ ἐγγεγαῶτα,

Eurypylum Africæ ferarum altricis indigenam,

& quem Neptuni ac Celænæ filium, & Cyrenarum in Africa Regem obſervat ibi Græcus interpres, adducto etiam eam in rem Callimachi teſtimonio. Iſte vero de quo agimus HEROS EURYPYLUS, Priami è ſorore & Telephi filius, ac *Telephides* proinde Poëtæ in priori verſu paullo ante adlegato dictus, pro Trojanis
Lib. XIII. dimicans interfectus. Si vero Strabonem conſulamus, auctor ille Telephum Eurypyli hujus patrem, regnaſſe in ea regione, quæ circa Teuthraniam eſt & Caicum. Paullo ante vero Teuthraniam dixerat ſitam inter Elæam, Pitanen, Ataneum, & Pergamum. Hinc itaque Pergameni in parentis Telephi, & poſtea filii hujus Eurypyli ditione, ac inde, ut jam intelligimus, & Strabonem tamen fugit, illius ad Trojanam expeditionem comites, ſub *Ceteiorum* nomine, quod innuit inter alia Euſtathius, à Poëta deſignati. At quod non vidit, ſaltem non obſervavit eo loco Euſtathius, & mire tamen ad hujus rei & Nummi illuſtrationem facit, id apud Ariſtidem reperio, qui Telephum antiquiſſimum Pergami conditorem docet: duas nempe deductas in eam Urbem Colonias, primam & antiquiſſimam ex Arcadia à Telepho, ſecundam, ſed dignitate præcipuam ab
Tom. II. Orat. de Concord. p. 304. Æſculapio; καὶ γίγνεται τοῖς μὲν χρόνοις αὕτη δευτέρα τις ἀποικία δεῦρο ἐκ τῆς Ἑλλάδος μετὰ τὴν ἐξ Ἀρκαδίας τὴν ἅμα ΤΗΛΕΦΩ, τῇ δὲ ἀξίᾳ καὶ τῇ δυνάμει πολὺ πρεσβυτάτη πασῶν ἀποικιῶν· *Et quamquam temporis ratione ſecunda hæc eſt Colonia,* (de Pergamo loquitur) *è Græcia* POST ILLAM *deductа, quam ex Arcadia* TELEPHUS *cum ſuis deduxit, dignitate*

gnitate tamen ac potentia omnium eſt antiquiſſima. Haud mirum itaque in hujus originis memoriam, primi Conditoris ſui filium EURYPYLUM nempe Telephidem, ut vocat illum Poëta, publico ære à Pergamenis ſignatum. Tertium nec minus palmarium aut invictum argumentum, ΠΟΛΛΙΩΝΟϹ ſeu *Pollionis* nomen eidem Nummo adſcriptum ſuppeditat, nempe ΕΠΙ ϹΤΡΑ Γ. ΠΟΛΛΙΩΝΟϹ, *ſub Prætore Caio Pollione.* Inde vero ſicut ex aliis ſcripturæ indiciis, & Nummi ipſius intuitu ac elegantia, colligo eundem circa Hadriani vel Antoninorum tempora percuſſum. Ea vero ætate Pollionem quendam Aſiæ minori, in qua Pergamus, præfuiſſe, liquet mihi rurſus ex Ariſtide, qui in ſermonibus ſacris factum ſuum quoddam narrat, ἐπὶ ΠΟΛΛΙΩΝΟΣ ἄρχοντος τῆς Ἀσίας; *ſub* POLLIONE *Præſide Aſiæ.* Id etiam pulchre firmat Nummus quidam Sabinæ, Hadriani Conjugis, ab eiſdem Pergamenis percuſſus, cum nomine ejuſdem Pollionis, ΕΠΙ ϹΤΡΑ. ΠΟΛΛΙΩΝΟϹ ΠΕΡΓΑ. *ſub Prætore Pollione Pergamenorum.* Quamquam ille Pollio, cujus Ariſtides meminit, ſub M. Aurelio demum Aſiæ Proconſulatum geſſiſſe videatur. Accedit poſtremo, extra Cyprum viguiſſe quoque cultum Veneris Paphiæ; & in ejus rei fidem & memoriam, nomen ac ſimulacrum ejuſdem ΠΑΦΙΑϹ, ac etiam Templum ſæpe in aliarum Gentium ac Urbium Nummis expreſſum. Ejus rei exemplum illuſtre præbet Nummus in urbe Aſiæ itidem minoris, nec ita procul à Pergamo diſſita, Sardibus nempe, & quod hic notandum, circiter circa eadem tempora ſub Hadriano nempe percuſſus, cum eodem illo Templo & ſimulacro Veneris Paphiæ, ac ſimili inſcriptione ΠΑΦΙΗ, nomine autem gentili ϹΑΡΔΙΑΝΩΝ. Exſtat ille inter collectos à Sirmondo

Sacr. Serm. IV. p. 611

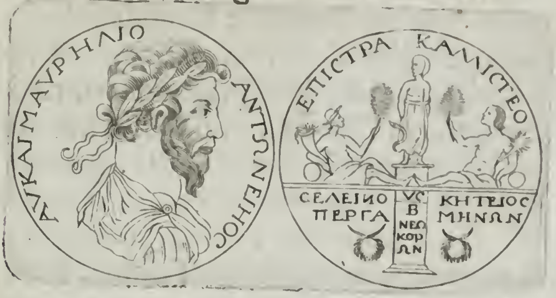
In Gaza Christinæ Reginæ

mondo nummos in Collegio Claromontano Pariſienſi, quem ibi cum reliquis anno ſuperiore inſpectis opportune adnotaſſe memini. Nihil itaque mirum aut inſolitum, ſi à vicinis etiam Pergamenis publico ære ſignatum idem Templum, & adpoſite quidem Paphiæ Deæ ſimulacrum in eodem Nummo, quo vel Adoni formoſior juvenis, & eo nomine inſigniter, ut audivimus, à divino Vate commendatus, depingebatur. Mitto jam quæ illuſtrandæ illi rei inſuper facerent, ſimilia nempe exempla vel Serapidis Alexandrini, vel Dianæ Epheſinæ, quæ ſæpe in aliis nummis occurrunt quam vel Alexandrinis vel Epheſinis; quod de poſtrema erudite jam à te obſervatum, in eleganti illa tuà de Nummo Apamenſi diſſertatione. Quibus exemplis à te ex hac penu Nummaria congeſtis liceat hic inſuper addere, ut alios mittam, Nummum Gortyniorum Cretenſium cum ejuſdem Dianæ Epheſinæ ſeu Πολυμάςȣ effigie, ac inſcr. ΓΟΡΤΥΝ. ſeu *Gortyniorum*. Atque ita vides invictis, ut opinor, argumentis, quam vere & jure optimo inſignis iſte Nummus hujus HEROIS EURYPYLI, Pergamenis ſit adſcribendus; nihil autem cauſſæ vel rei ſubeſſe, cur ad Salaminios Cyprios, quo induxit eruditos Antiquarios Paphiæ Veneris in eodem mentio ac Templum, ſit confugiendum. Et hæc quidem ſcripſeram, quum ſuccurrit opportune, inter quorundam rariorum Nummorum icones, quas olim mihi ſepoſueram, unam eſſe Pergamenorum cum aliqua Ceteii aut Ceteiorum mentione. Neque fefellit exſpectatio. Talis enim mihi nummus occurrit ſub M. Aurelio à Pergamenis ſignatus, in cujus averſa parte Æſculapii Pergameni ſtatua cippo innixa, utrinque duo Fluvii recumbentes, cum ramis Apii, ut videtur, aquatilis, infra Coronæ; talis autem inſcriptio ΕΠΙ.

In Muſeo Chriſtinæ Reginæ.

ϹΤΡΑ.

CΤΡΑ. ΚΑΛΛΙCΤΕΟΥC CΕΛΕΙΝΟ. ΚΗΤΕΙΟC ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ Β. ΝΕΩΚΟΡΩΝ, *Sub Prætore Calliſteo, Selinus, Ceteius, Pergamenis Bïs Neocoris.* In Muſeo Reginæ Chriſtinæ

De Æſculapio cippo innixo ac Pergamenis ſingulari religione culto res obvia; quem ſecundæ & nobiliſſimæ quidem Coloniæ Pergamum deductæ ducem ſupra ex Ariſtide vidimus; unde etiam præcipuus Dei illius cultus in ea Urbe videtur originem habuiſſe. Duas vero illas figuras recumbentes cum Apii fluviatilis ramis, duos Fluvios nobis repræſentare, non ſolum conſuetus ille eorum in Nummis habitus arguebat, ſed evincebant continuo adpoſita ſingulis nomina CΕΛΕΙΝΟC, ΚΗΤΕΙΟC; quorum utrumque Fluvium ad Pergamum ſpectare liquebat ex adlato ſupra Plinii loco, optimo & clariſſimo hujus Nummi interprete, *Pergamum, quod intermeat* SELINUS, *præfluit* CETIUS. Ut vero peculiare quoddam fatum agnoſcas in his Pergamenorum Nummis, eundem etiam viderat & expreſſerat Triſtanus, ſed ita, ut veram ejus ſcripturam non ſit adſequutus, & palmarium hic *Ceteii* nomen interverterit. Ita enim tradit ille hujus Nummi epigraphen, ΕΠΙ Β. ΚΑΛΥCΤΕΟΥ CΕΛΕΙ. ΝΟΤΙΩΝ ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ ΔΥΣ ΝΕΩΚΟΡΩΝ; ut mittam aliquod in ipſa icone diſcrimen, cum in Ramis, tum ob omiſſas geminas Coronas. Immo ut dux erroris, facile

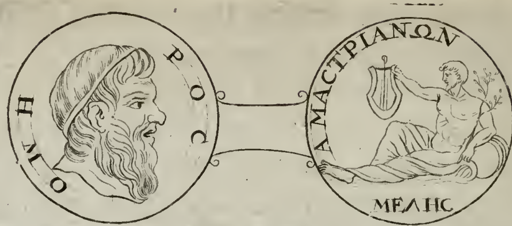
Tom. I. Com. pag. 641.

facile ſocium aut invenit, aut facit, ſimilis etiam occurrit Nummus in Muſeo Mediceo, quem dum Triſtano nimium tribuit diligens alias ac egregie verſatus in antiquaria hac ſuppellectile Cimeliarcha, ad ejus fidem etiam eundem deſcribit. At certa & indubia, quam tradimus præclari illius Nummi ſcriptura, quem conſulere poteris in Cimeliarchio Chriſtinæ Auguſtæ; unde etiam ejus Iconem ſumus nacti, qualem vulgavimus, cum iiſdem omnino litteris ac ſymbolis inde expreſſam. Ut mittam jam Triſtani, præclare alias de his ſtudiis meriti, quæ inde fingit ſomnia, & quæ ſcilicet Geographos hactenus latuerint: duos nempe fluvios tractum Pergamenum irrigaſſe, utrumque *Selinuntis* nomine, unde *Selinuncii* dicti eorum accolæ: quæ omnia fide hujus Nummi & inſcriptionis, quam præferre eidem videbatur, conſtare exiſtimat. Eum nempe in hunc errorem induxit alius Plinii locus, ubi duos fluvios *Selinuntes* dictos, Epheſi Templum Dianæ do-
Lib. v. cap. 29. cet præterlabi; *Templum Dianæ complexi è diverſis regionibus duo Selinuntes.* At alius Epheſi, alius Pergami ſitus; neque nummus iſte Epheſinus, ſed Pergamenus; neque in eo Templum Dianæ Epheſinæ, ſed ſtatua Æſculapii Pergameni. Ut mittam inſuper, quod Triſtanum hic fugit, diverſam ſatis utriuſque nominis rationem. Fluvius ille, qui Pergamum intermeabat, Σελεινὸς vocabatur, ut docet nummi epigraphe, Plinio *Selinus.* At ille ſeu unus, ſeu geminus, qui propter ædem Dianæ Epheſinæ præterfluebat, Græcis dictus Σελλινοῦς ſeu *Sellenus*, qui flectitur *Sellenuntis.* Id me docuit Xenophon, unde ſuperior etiam Plinii locus
περ. ἀναβ. lib. v. lucem & emendationem fœneratur; καὶ ἐν Ἐφέσῳ ἡ παρὰ τὸν τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος νεὼν Σελλινοῦς ποταμὸς παραῤῥεῖ. *Itidem apud Epheſum propter ædem Dianæ Epheſiæ Sellenus fluvius*

fluvius præterfluit. Unde liquet apud Plinium legendum *Sellenuntes* pro *Selinuntes.* Cæterum vides quam pulchre cum altero Plinii loco de ſitu Pergami, & duplici fluviorum imagine in Nummo expreſſa conſentanea ſit producta à nobis vera ejuſdem Nummi epigraphe; ac præterea cum iis conveniant, quæ de Ceteiis Pergamenis paullo ante ſunt à nobis adnotata; unde etiam Homerici ænigmatis, quale Straboni videbatur, certior adhuc & evidentior ſolutio eluceſcit. Quid vero prætercam ipſos Heroum præcones, aut prima Urbium id genus decora, SAPIENTIÆ nempe ac LITTERARUM ſtudiis inclytos vultus; ac præ reliquis ipſum illum parentem ingeniorum HOMERUM, quem præ viri vetuſtate vel ad artificum ingenium, quod tradit Plinius, effictum (ut alibi jam innuimus) juvat tamen contemplari. Et certe, quo ſtudio olim in tanto cive adoptando nobiles urbes certaſſe accepimus, eodem in illo effingendo, cum potiores ex iis, tum alia præclara quoque oppida contendiſſe, lubenter adhuc intuemur. Mitto Chiorum Nummum, abunde jam à Cl. Allatio in magni conterranei gratiam illuſtratum, & de quo nonnulla etiam ſupra monuimus; qui nempe hinc Sphingem, illinc Homeri caput exhibet, cum inſcr. ΟΜΗΡΟϹ. En tibi vero eundem Meleſigenam in duobus rariſſimis Nummis expreſſum, priorem Smyrnæorum, alterum vero Amaſtrianorum.

Et

Et prioris quidem Ectypum ſimiliter indulſit mihi peritus hujus memoriæ cultor, Thomas Chiffletius; quod æreum illud apud Smyrnæos monetæ genus *Homericum* dictum, cujus meminit Strabo, ſicut etiam viderat a-
Lib. xiv. micus noſter, nobis ante oculos ponit; καὶ δὴ καὶ τι ΝΟΜΙΣΜΑ τι χαλκοῦν παρ' αὐτοῖς ΟΜΗΡΕΙΟΝ λέγεται· *quin etiam* NUMMUS *quidam æreus apud eos* HOMERIUS *vocatur.* Scilicet, ſi Statium audis,

Lib. iii. Sylv. *Smyrna tibi gentile ſolum, potuſque verendo*
Fonte Meles.

Non noſtrum equidem tantam inter nobiles has urbes Chium & Smyrnam litem componere. Illud ferme liquidum, eas eſſe, quæ præ cæteris contendentibus, hujus civis natales potiori quodam jure ſibi videntur adrogaſſe. Hinc apud Smyrnæos, non ſignatus ſolum ære ejus vultus, ſed & erecta Porticus cum Templo ac Simulacro ejuſdem: quod præter Strabonem confir-
Lib. xii. mat etiam Tullius; *Smyrnæi vero ſuum eſſe confirmant.*
pro Archia. *Itaque etiam delubrum ejus in oppido dedicaverunt.* Unde iterum huc opportune referas illud Papiniani,

Lib. iv. Epig. 2. *Nectat adoratas & Smyrna & Mantua lauros.*

Ut jam non mirum ſit, Sacerdotes ejuſdem Poëtæ
Orat. xiii. ac Æditu os à Themiſtio adnotari; πολλοὺς μὲν Ὁμήρου ὑποφήτας καὶ νεωκόρους. Quæ equidem egregie illuſtrare videtur inſigne illud & quantivis pretii Marmor, ante paucos annos in Urbis vicinia ac ditione Colonnenſium Procerum feliciter effoſſum, & quod, ut præcipuum

puum hodie inclyti eorum Palatii decus, ſingulari cum gaudio & voluptate aliquoties una ſpectavimus. Exhibet vero illud nobis, cum Templum ac ſedentem Poëtam ſceptro armatum, & cujus capiti figura muliebris à tergo coronam lauream imponit, & circumſtantes Poëtam aliquot figuras, quibus omnibus adſcripta hac ſerie nomina, ΕΥΜΕΛΙΑ, ΚΗΡΟΝΟΣ, ΙΛΙΑΣ, ΟΔΥΣΣΕΙΑ, ΟΜΗΡΟΣ, ΜΥΘΟΣ; tum adpoſitam ei aram & victimam, plurimaſque dein Virtutum, Artium & Muſarum figuras, quarum nonnullis in primo ordine poſitis addita etiam nomina, ΙΣΤΟΡΙΑ, ΤΡΑΓΩΔΙΑ, ΚΩΜΩΔΙΑ, ΦΥΣΙΣ, ΑΡΕΤΗ, ΜΝΗΜΗ, ΠΙΣΤΙΣ, ΣΟΦΙΑ; denique eundem Poëtam quaſi conſecratum ac in Deorum numerum adſcriptum, ac montis Olympi, ut videtur, faſtigio impoſitum, addito, more conſueto in præclaris Græcorum ſtatuis & marmoribus, artificis nomine, ΑΡΧΕΛΑΟΣ ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΥ ΕΠΟΙΗΣΕ ΠΡΙΗΝΕΥΣ, *Archelaus Apollonii filius fecit Prienenſis.* Sed de præclaro & inſigni Marmore forte alibi accuratius: meretur enim publice exſtare, & peculiari commentario illuſtrari, quod à te etiam præſtitum iri aliquando ſignificabas, idem vero vel obiter hic in Lectoris gratiam indicaſſe, haud illi ingratum, certe ab hoc loco haud alienum exiſtimavi. Magnam equidem illius Marmoris vetuſtatem, cum alia arguere mihi videntur, tum in primis antiquiſſimæ in eodem ſcripturæ veſtigia, ut in voce ΚΗΡΟΝΟΣ, ubi duas litteras ΚΗ videas litteræ Χ locum occupare, juxta morem apud Veteres illos Græcos receptum, antequam primævis ſexdecim litteris, ut norunt eruditi, poſteriores illæ adſpiratæ adderentur. Sed hæc aliaque eo ſpectantia melius ad ipſum Marmor excutientur. Alter vero Nummus cum HOMERI itidem

dem ac fluvii Meletis effigie in averſa parte, & inſcr.
ΜΕΛΗϹ, haud minus Smyrnæis patrocinari videtur,
quorum urbem fluvius ille, ut notum, circumfluit. Fal-
luntur enim eruditi antiquarii, qui ob adſcriptum
ΑΜΑϹΤΡΙΑΝΩΝ ſeu *Amaſtrianorum* nomen, Smyr-
næorum coloniam fuiſſe Ponticam Amaſtrin, ac ideo
Nummo illo Meletem inſculptum. Altum certe apud
veteres de ea deductione ſilentium. Condita ab Ama-
ſtri Heracleæ, ut paullo ante vidimus, Regina hæc
Lib. xii. urbs συνώνυμος, & ſi Strabonem audimus, ex quatuor
pagis, Seſamo, Cromna, Cytoro & Tio. Manſit illa
inde in ditione Heracleenſium, donec ab iis avulſa fuit
à vicinis Bithyniæ Regibus, ut liquet ex Memnone a-
Cap. xvii. pud Photium. Celebre vero nomen progreſſu temporis
inter nobiles Ponti urbes nacta, maxime ſub imperio
Lib. x. Epiſt. 99. Cæſarum; unde Plinio juniori laudatur, *Amaſtrianorum
civitas & elegans & ornata, habet inter præcipua opera pul-
cherrimam eandemque longiſſimam plateam.* Hinc eandem
ſapientiæ quoque & litterarum ſtudiis floruiſſe, vel ex
In Pſeudomanti. Luciano colligas; qui in eam ſe profectum docet, ut
ulciſceretur Alexandri illius impoſtoris, cujus hiſtrio-
niam deſcribit, impietatem, haud paucos ibi ad eam
rem adjutores nactus, & maxime Philoſophos è Timo-
cratis ſchola. Ut non immerito eandem Urbem ob Phi-
loſophorum in ea copiam odio proſequeretur hic Pſeu-
domantis. Unde etiam factum videas, ut in Urbe flo-
rente eruditorum copia & litterarum cultu eruditorum
ac ſapientum apud Græcos Deus & parens HOMERUS
ære quoque ſignaretur. Quia vero vulgo ille MELESI-
GENES dictus, quaſi fluvii MELETIS filius, qui Smyr-
nam, ut notum, circumfluit; hinc ΜΕΛΗϹ quoque in a-
verſa nummi parte expreſſus, nomine etiam ejus addi-
to. Fruſtra vero ſunt, qui inde aliquam Smyrnæorum
vel

vel Amaſtrianorum cognationem quærunt; aut indubium Coloniæ deductæ argumentum. Ita alium adhuc notavi nummum, cum in Muſeo Regio Parienſi, tum in Cimeliarchio Reginæ Chriſtinæ, qui hinc Homerum iterum ſignat, cum inſcr. ΟΜΗΡΟϹ; illinc vero caput turritum ac epigraphen ΑΜΑϹΤΡΙϹ, ut vel inde ſingulare quoddam hujus urbis in hunc Poëtam ſtudium eluceſcat. Id enim pridem receptum apud Græcos, aut à Græcis profectas urbes, ut etiam extra contendentes de ejus natalibus, Templis ac ſimulacris Ἥρως ille καὶ Δαίμων, juxta Pythium Apollinem declaratus, coleretur. Hinc & à Ptolemæo Philopatore exſtructum huic Heroï Templum, ipſe vero decore ſedens collocatus: quo habitu ſuperior Smyrnæorum Nummus, ac Marmor paullo ante indicatum eundem repræſentant. Duos certe adhuc Nummos poſſidet Gaza Chriſtinæ Auguſtæ, hunc ipſum Meleſigenem effingentes; unum ſub M. Aurelio percuſſum cum Poëtæ capite & inſcr. ΟΜΗΡΟϹ ſine alia loci nota, ſaltem quæ hodie poſſit in eodem legi; alterum ab Ægienſibus cuſum Severi temporibus, cum effigie Homerum itidem referente, ut videbatur principi Urbis Antiquariorum, ac Nummi ejuſdem quondam poſſeſſori Fr. Gottifredi. Neque aliter PYTHAGORAS occurrit non ſolum in nummis Samiorum ſub Commodo & Gallieno ſignatis, cum inſcr. ΠΥΘΑΓΟΡΗϹ ϹΑΜΙΩΝ; ſed præterea, ut exiſtimabat idem Gottifredus, in nummo quodam Nicæenſium, quem inclytæ Reginæ, una cum reliqua ſua penu Nummaria addixit. Quid jam referam Urbium ipſarum prærogativas & privilegia iiſdem Nummis, tanquam totidem Columnis aut æreis Tabulis, ad poſteritatis memoriam prodita? *Jus* nempe *ſacri & inviolati ſoli*; *ſuarum legum*; *Libertatis*; *Metropoleos* aut

Julian. Orat. III.

Ælian. Var. Hiſt. lib. XIII. c. 22.

Primatus; *Coloniæ*; *Æditue* denique & *Coronigeræ*; quæ ſingula tot Nummi Græcarum & Aſiaticarum Urbium iiſdem largiuntur: ut vel eo nomine fecunda proveniat haud vulgarium obſervationum ſeges, quas alio & peculiari loco trademus? Quid dicam erecta in iiſdem Urbibus Opera; Templa; indictos ſolemnes earundem *Ludos* & publicos *Conventus*; *Societates*; *Concordiam*; *Fraternitates* denique, quæ in iiſdem commemorantur? Quid ſingularum jam Urbium aut Provinciarum *Præſides*, *Proconſules*, *Sacerdotes*, *Aſiarchas*, *Scribas*, alioſque Magiſtratus vulgo etiam non obvios; cujus generis unum hic exemplum & illuſtre quidem juvabit in medium adferre, elegantem nempe Smyrnæorum Nummum, in nupera collectione Cl. Galliæ antiquarii, ejuſdemque utriuſque noſtrum amiciſſimi Seguini occurrentem, cum inſcript. ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΠΡΥΤΑΝΕΙΣ.

Vides in anteriori parte caput turritum, conſuetum Urbium ſymbolum, in averſa vero figuram muliebrem at velatam ſtantem cum calatho in capite, & Victoria in ſiniſtra. Hanc vero Veſtæ ſeu Ἑςίας figuram facile crederem, quæ in Græcarum urbium Prytaneis colebatur, & cujus ſimulacrum in iiſdem erigi ſolebat, juxta Pindari Scholiaſtem; ΠΡΥΤΑΝΕΙΑ φασὶ λαχεῖν τὴν ΕΣΤΙΑΝ, παρ' ὅσον αἱ τῶν πόλεων ΕΣΤΙΑΙ ἐν τοῖς ΠΡΥΤΑΝΕΙΟΙΣ ἐφίδρυνται· PRYTANEA *dicunt ſortitam* VESTAM, *unde Urbium Veſtæ in* PRYTANEIS *ſtatuebantur.* Hinc primus etiam Veſtæ in urbibus illis Græcis

In Od. xi. Nem.

aut

aut Aſiaticis cultus; unde Cyrus Sardes victor ingreſſus, primum Veſtæ, dein Jovi, aliiſque Diis rem ſacram feciſſe apud Xenophontem legitur; ἐπεὶ ᾗ εἰσῆλθεν ὁ Κῦρος πρῶτον μὲν ΕΣΤΙΑ ἔθυσεν, ἔπειτα Διῒ Βασιλεῖ, καὶ εἴ τινι ἄλλῳ Θεῷ οἱ Μάγοι ἐξηγοῦντο· *Quum ingreſſus eſſet*, PRIMUM VESTÆ *rem ſacram fecit, deinde Jovi Regi, & ſi cui alteri Deo Magi ſacrificandum indicarent.* Neque vero negotium faceſſent adſcripti nummo Smyrnæorum ΠΡΥΤΑΝΕΙΣ; quales paſſim in Græcis Urbibus præter Athenas exſtitiſſe, ut Rhodi, Mileti, Tenedi, Argis, Thaſi, Mytilenis, Epheſi, erudite ad Athenæum notat ὁ πάνυ Caſaubonus. Apud Rhodios certe ſummum fuiſſe eo nomine magiſtratum, & pleno cum imperio obſervo ex inſigni eam in rem Appiani loco, οἱ μὲν δὴ τὸν Ἀλέξανδρον ἐκ τούτων εἵλοντο σφίσι Πρυτανεύειν, ὅπερ ἐστὶν ἀρχὴ παρ' αὐτοῖς μάλιστα αὐτοκράτωρ· *illi vero ea de cauſa Alexandrum elegerunt ſibi* PRYTANEM, *quæ apud eos dignitas omnium maximam habet auctoritatem.* Inde vox illa Πρυτανεύειν, qua Appianus utitur, ab Eccleſiaſticis ſcriptoribus, & à Gregorio Theologo non ſemel de Deo omnia moderante dicta, ut in funere ſororis Gorgoniæ, τοῦ Θεοῦ πρυτανεύοντος. Cæterum prædictis modo urbibus addendi jam Smyrnæi, ut arguit hic Nummus; & firmat inſuper tum decretum Smyrnæorum de renovando Fœdere cum Magneſiis, ubi horum Legati dicuntur à Senatu invitandi ἐπὶ ξενισμὸν εἰς τὸ ΠΡΥΤΑΝΕΙΟΝ, *ad hoſpitales epulas in* PRYTANEUM: tum ipſe Smyrnæus Ariſtides, qui alicubi (quod ad Smyrnæorum Marmor præteriit notare Cl. Seldenus) ſe inter eoſdem Patriæ ſuæ Prytanes nominatum docet; εἰσαν ᾗ ἀρχαιρεσίαι κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ΠΡΥΤΑΝΕΙΑΙ προυβάλλετό με ἡ βουλὴ δυοῖν καὶ τρισὶν ὑποπτεύοντων· *cum haberentur hoc tempore Comitia* PRYTANEA,

Inſtit. Cyr. lib. VII.

Bell. Civil. lib. IV.

Tom. I. Orat. XI. pag. 287.

In Marm. Arundell. pag. 24.

Serm. Sacr. V. p. 608.

NEA, *nominavit me Senatus, duobus vel tribus ſubſcribentibus.* Et hæc ferme præter inſtitutum hoc loco, quæ cum præclaris Nummorum id genus argumentis, ad alias ſedes, & Geographicas imprimis locorum obſervationes ablegamus. Ad alia enim jam hic nobis tranſeundum, juxta inſtitutæ hujus commentationis legem. Quamquam, aut me animus fallit, aut quæ vel hac Diſſertatione ſumus hactenus complexi, ad ſanandam eorum cœcitatem abunde ſufficient, qui in priſcis Græcorum Nummis nullam aut exiguam lucem ad Hiſtoriam antiqui ævi illuſtrandam vident.

DIS-

9

Special 87-B 23480 V.1

THE GETTY CENTER LIBRARY